



Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Torben Schæfer
Min slægtshistorie
Bind 5

Flere rødder på Vejleegnen



Om min morfar,
Mads Kristian Madsen (1891-1944),
og hans forfædre

2023

Torben Schæfer
Min slægtshistorie
Bind 5

Flere rødder på Vejleegnen

Om min morfar,
Mads Kristian Madsen (1891-1944),
og hans forfædre

2023

Af samme forfatter

Min slægtshistorie, Bind 1, Vejlefamiliens verden, Om mine forældre Johannes Schæfer (1917-1988) og Gerda Madsen, g. Schæfer (1918-1992), deres børn og deres søskende, 2011

Min slægtshistorie, Bind 2, Vendelbobønder og andet godtfolk, Om min farmor, Jensine Marie Sørensen, g. Schäfer (1884-1966), og hendes forfædre, 2012

Min slægtshistorie, Bind 3, Fra Mecklenburg til Ribe, Om min farfar, Christian Schäfer (1873-1918), og hans forfædre, 2015

Min slægtshistorie, Bind 4, Rødder på Vejleegnen, Om min mormor, Martha Kirstine Madsen (1887-1977), og hendes forfædre, 2019

1. udgave, 1. oplag 2023

© 2023 Torben Schæfer

Udgivet af Torben Schæfer, Brostræde 7, 4. tv., 4300 Holbæk

Omslag: Torben Schæfer og Eurographic A/S

Tryk: Eurographic A/S, Vallensbækvej 61, DK-2625 Vallensbæk

ISBN 978-87-986490-5-2

Indholdsfortegnelse

Forord	8
Anetavler over Mads Kristian Madsens forfædre	10
<i>Min morfar og mormor</i>	
Kapitel 1. Malermester Madsens malerier	19
Mads Kristian Madsen & Martha Kirstine Madsen	
<i>Mine oldeforældre</i>	
Kapitel 2. Flugten til Amerika	32
Johannes Madsen & Ane Kirstine Sørensen	
<i>Mine tipoldeforældre</i>	
Kapitel 3. Husejer på fattighjælp	48
Mads Christensen & Karen Johansen	
Kapitel 4. En medalje til Madsen	62
Søren Madsen & Maren Hansdatter	
<i>Mine tip-2-oldeforældre</i>	
Kapitel 5. Livet slutter i fattighuset	89
Christen Sørensen & Ane Jensdatter	
Kapitel 6. Det blev en pige	108
Johannes Hansen & Ane Lisbeth Sørensdaughter	
Kapitel 7. Aftægtsenkens flyttepræmie	136
Mads Sørensen & Johanne Marie Pedersdaughter	
Kapitel 8. Adskilt fra bord og seng	164
Hans Hansen & Karen Olesdaughter	
<i>Mine tip-3-oldeforældre</i>	
Kapitel 9. Han fæstede og fæstede og blev ved med at fæste	187
Søren Madsen & Maren Pedersdaughter	
Kapitel 10. Karen i Karensminde	193
Jens Jørgensen & Karen Hansdaughter	
Kapitel 11. Husmand, boelsmand eller gårdmand	200
Hans Olesen & Mette Jensdaughter	
Kapitel 12. Fra Fruenshus til Herrens hus	207
Søren Pedersen & Karen Pedersdaughter	

Kapitel 13. For fem mark selveje	213
Søren Thomsen & Karen Hansdatter	
Kapitel 14. Brande i Brande	218
Peder Pedersen & Mette Pedersdatter	
Kapitel 15. Villadsen fra Villadslund	225
Hans Sørensen Villadsen & Ane Terkelsdatter	
Kapitel 16. Uægte gentagelser	234
Ole Jensen & Maren Jensdatter	
<i>Mine tip-4-oldeforældre</i>	
Kapitel 17. En Snedker kan ikke forveksles	243
Mads Jensen & Birthe Sørens datter	
Kapitel 18. Datteren der blev gift uden at være født	249
Peder Jensen & Anne Rasmusdatter	
Kapitel 19. Pusholm ægter Pusholm	254
Jørgen Jensen Pusholm & Kirsten Jensdatter	
Kapitel 20. Fra naboskab til ægteskab	257
Hans Nielsen & Anne Thomasdatter	
Kapitel 21. Frikøb fra hoveri	261
Ole Hansen & Johanne Olufsdatter	
Kapitel 22. Av min arv	265
Jens Lassen & Johanne Knudsdatter	
Kapitel 23. Mystiske Mette Marie	275
Peder Sørensen & Mette Marie Sørens datter	
Kapitel 24. For lille til krudt og kugler	280
Peder Terkelsen & Mette Christensdatter	
Kapitel 25. Et halvt svin til godsejeren	288
Thomas Thomsen & Maren Pedersdatter	
Kapitel 26. I al enighed og kærlighed	294
Hans Jensen & Maren Terkildsdatter	
Kapitel 27. Endnu en Peder Pedersen	298
Peder Pedersen & ukendt hustru	
Kapitel 28. Modvilligt godvilligt farvel til fæstegården	317
Søren Hansen & Anne Hansdatter	
Kapitel 29. Maren hed Karen eller Karen hed Maren	322
Terkel Jensen & Maren Andersdatter	
Kapitel 30. Barnefaderen der stak af	329
Jens Olesen & Karen Pedersdatter	

Mine tip-5-oldeforældre

Kapitel 31. Aftægt til en afdød	335
Jens Jensen & Johanne Thuesdatter	
Kapitel 32. Fallitbo med introduktionsrabat	338
Søren Jensen & Karen Sørensdaughter	
Kapitel 33. Anonym i liv og død	341
Rasmus Jensen & ukendt hustru	
Kapitel 34. Krage søger mage	343
Jens Jørgensen Pusholm & Johanne Mikkelsdaughter	
Kapitel 35. En halv tærskøgås og andre betalingsmidler	349
Jens Rasmussen Pusholm & Kirsten Pedersdaughter	
Kapitel 36. Altergang med blind makker	353
Niels Jensen & Karen Hansdaughter	
Kapitel 37. Stoltenborg var ikke et slot	356
Thomas Olufsen & Anne Nielsdaughter	
Kapitel 38. Kyrasserens søn	360
Hans Mouritzen & Maren Olufsdatter	
Kapitel 39. I Mejsling avler man børn	365
Las Andersen & Mette Jensdaughter	
Kapitel 40. Et fæstemysterium i Store Lihme	369
Knud Sørensen & Anne Hansdaughter	
Kapitel 41. Enken der forandrede sig to gange	374
Søren Clausen & Anne Pedersdaughter	
Kapitel 42. Hjemmepleje i Jennum	380
Terkel Diderichsen & Anne Pedersdaughter	
Kapitel 43. En Christen Pedersen søges	386
Christen Pedersen Brink & Anne Jørgensdaughter	
Kapitel 44. Faderskab, moderskab og andre mysterier	391
Thomas Nielsen & ukendt Thomasdaughter	
Kapitel 45. En begravelse for Marens klæder	397
Terkild Thomsen & Maren Jensdaughter	
Kapitel 46. Gift med Terkels søsterdaughter	400
Jens Steffensen & Maren Pedersdaughter	
Kapitel 47. Faldefærdig gårdmand på faldefærdig gård	404
Anders Nielsen & Karen Hansdaughter	
Kapitel 48. Den genoplivede hustru	408
Peder Hansen & Ane Sørensdaughter	

Mine tip-6-oldeforældre

Kapitel 49. Mere utugt end tugt hos Jens Rasmussen	412
Jens Rasmussen & Else Hansdatter	
Kapitel 50. Enken, kongen og søskendebarnet	414
Jørgen Jensen Pusholm & Kirsten Nielsdatter	
Kapitel 51. Festlig fæstegårdmand søger fæstemø	419
Rasmus Jacobsen & Maren Jensdatter	
Kapitel 52. Juel i Neder Bjerre	422
Peder Rasmussen Juel & Karen Nielsdatter	
Kapitel 53. Smør til godsejerens bord	426
Oluf Pedersen & ukendt hustru	
Kapitel 54. Hånd i hånd gennem himmelens port	430
Anders Michelsen & Maren Madsdatter	
Kapitel 55. Efter en skrædder kommer en skomager	434
Jens Jensen Skrædder & Johanne Carlsdatter	
Kapitel 56. Enken uden navn	438
Søren Jacobsen & ukendt hustru	
Kapitel 57. Brændehugning og pludselig død	441
Hans Hansen & Tove Jensdatter	
Kapitel 58. Hun hed Clauses kone	446
Claus Jensen & Maren Pedersdatter	
Kapitel 59. Aftægt uden Kirsten	452
Peder Hansen Brink & Kirsten Jensdatter	
Kapitel 60. Ægtepar efterlyses	456
Jørgen Jensen & Karen Poulsdatter	
Kapitel 61. Jodocus tjener i Grætttrup	461
Thomas Terkildsen & ukendt hustru	
Kapitel 62. Far til fire i Kalhave	464
Hans Pedersen & ukendt hustru	

Mine tip-7-oldeforældre

Kapitel 63. Salig mands klæder skjuler nøgen mands krop	467
Jens Nielsen Pusholm & Maren Olufsdatter	
Kapitel 64. Datterens attraktive medgift	471
Jacob Rasmussen & Else Jensdatter	

Tilføjelser til bind 1

Kapitel 6. Den livlige bagerkone	475
Gudrun Marie Schæfer, g. Hansen & Henry Martin Hansen	

Tilføjelser til bind 2

Kapitel 40. Bryllupsrejse over Limfjorden	477
Peder Jensen & Mette Pedersdatter	
Navneregister	478

Forord

Denne slægtsbog omhandler min morfar og hans forfædre. Min morfar flyttede med sine forældre til Vejle, da han var omkring 1 år gammel. Han blev boende i Vejle i resten af sit lidt for korte liv. I lighed med min mormors forfædre boede hovedparten af min morfars forfædre på Vejleegnen i det tidligere Vejle Amt. De fleste af dem hørte til de lavere samfundslag, idet de var fattiglemmer, tjenestefolk, daglejere, husmænd eller fæstebønder. Slægtsbogen om min mormor og hendes forfædre fik titlen ”Rødder på Vejleegnen”. Derfor har det været nærliggende at kalde denne bog for ”Flere rødder på Vejleegnen”.

I den faktaboks, der indleder hvert kapitel, er der i en parentes efter personens navn anført personens anenummer. Det her anvendte anenummersystem er baseret på mig selv som probanden, dvs. den person, der er udgangspunktet for nummereringen. En persons anenummer angiver entydigt familierelationen til probanden. Anenummersystemet er konstrueret således, at anenummeret for en persons far er det dobbelte af personens anenummer, og anenummeret for personens mor er det dobbelte af personens anenummer plus 1. Probanden har anenummer 1, hans far nr. 2, hans mor nr. 3, hans farfar nr. 4, hans farmor nr. 5 osv.

Den primære kilde til denne slægtsbog er kirkebøgerne, der har leveret oplysninger om tidspunkt og sted for fødsel, dåb, konfirmation, vielse, død og begravelse. Andre væsentlige kilder har været folketællinger, skifter, skøde- og panteprotokoller, lægdsruller, ekstraskatteregnskaber og tingbøger. Derudover har der været anvendt en række andre og meget forskelligartede kilder. Der er i bogen henvist til disse kilder, så læseren har mulighed for selv at vurdere oplysningernes troværdighed.

Min morfar døde inden, jeg selv blev født. Derfor har jeg ikke kunnet få noget personligt indtryk af ham, og jeg har ikke haft mulighed for at interviewe ham om hans liv. Jeg har haft lejlighed til at interviewe min moster, Ella Madsen, g. Gaarde, der derved har bidraget til dette bind med nogle mundtlige oplysninger om min morfars liv.

En slægtshistorie må uundgåeligt indeholde et overvældende stort antal personnavne, stednavne, datoer og årstal, idet disse oplysninger er grundlaget for al slægtsforskning. I håb om, at andre end slægtsforskere vil kunne holde ud at læse denne bog, har jeg forsøgt at skrive gode historier om mine forfædre. Det har dog ikke altid været muligt. De faktuelle oplysninger har i mange tilfælde været for sparsomme til at kunne danne grundlag for en god historie. I et forsøg på at gøre historierne mere levende og sammenhængende har jeg flere steder tilføjet egne kommentarer. Jeg har bestræbt mig på at gøre dette på en måde, så læseren ikke kommer i tvivl om, hvad der er faktuelle oplysninger, og hvad der er mine kommentarer.

Jo længere, man som slægtsforsker kommer tilbage i tiden, jo vanskeligere er det at skaffe sikker dokumentation for familierelationer. I denne slægtsbog har jeg valgt også at medtage oplysninger, der er baseret på indicier og ikke på sikker dokumentation. I sådanne tilfælde har jeg redegjort for usikkerheden og grundlaget for, at jeg alligevel har valgt at medtage oplysningerne.

Denne slægtsbog er blevet omfattende. Det skyldes bl.a., at jeg ikke kun har skrevet om mine direkte forfædre, men for de yngste generationers vedkommende også om alle deres børn. Fak-

taboksene i starten af hvert kapitel og bogens anetavler vil kunne give læseren et hurtigt overblik over de mest centrale oplysninger. Navneregisteret bagerst i bogen giver en oversigt over de personer, der er omtalt i bogen.

Fotografiet kom først frem i sidste halvdel af 1800-tallet, og derfor indeholder bogen kun få fotografier fra mine forfædres levetid. I august 2020 og maj 2023 var jeg på tur til Vejle- og Horsenseggen, hvor jeg fotograferede kirker, godser og andre steder, som min morfars forfædre har haft tilknytning til. Nogle af disse fotografier er blevet brugt i denne bog.

Derudover har jeg i bogen anvendt et stort antal ældre fotografier fra arkiv.dk. Som det fremgår af billedteksterne, er disse fotografier velvilligt stillet til rådighed af forskellige lokalarkiver. Lokalarkiverne har i de fleste tilfælde leveret billedfiler uden beregning eller for en symbolsk betaling. Tak til disse lokalarkiver for deres hjælpsomhed.

Endvidere takkes Carla Christensen for at have stillet fotografier til rådighed vedr. Johan Henrik Jensen og familie (jf. kapitel 2) og Grethe Nissen Jensen for fotografier vedr. Georg Sørensen og familie (jf. kapitel 4). Laura Venborg takkes for oplysninger om Aage Venborg og familie (jf. kapitel 2).

Alle slægtsforskere ved, at når man beskæftiger sig med slægtsforskning, bliver man aldrig færdig. Derfor vedgår jeg gerne, at denne slægtsbog er et stykke ufuldstændigt slægtsforskningsarbejde. Ved fortsat udforskning af min morfars forfædre vil det med sikkerhed være muligt i gamle arkivalier at finde dokumenter, der kan tilføje nye oplysninger. Jeg hører meget gerne fra andre slægtsforskere, der kan bidrage med korrektioner eller supplerende oplysninger.

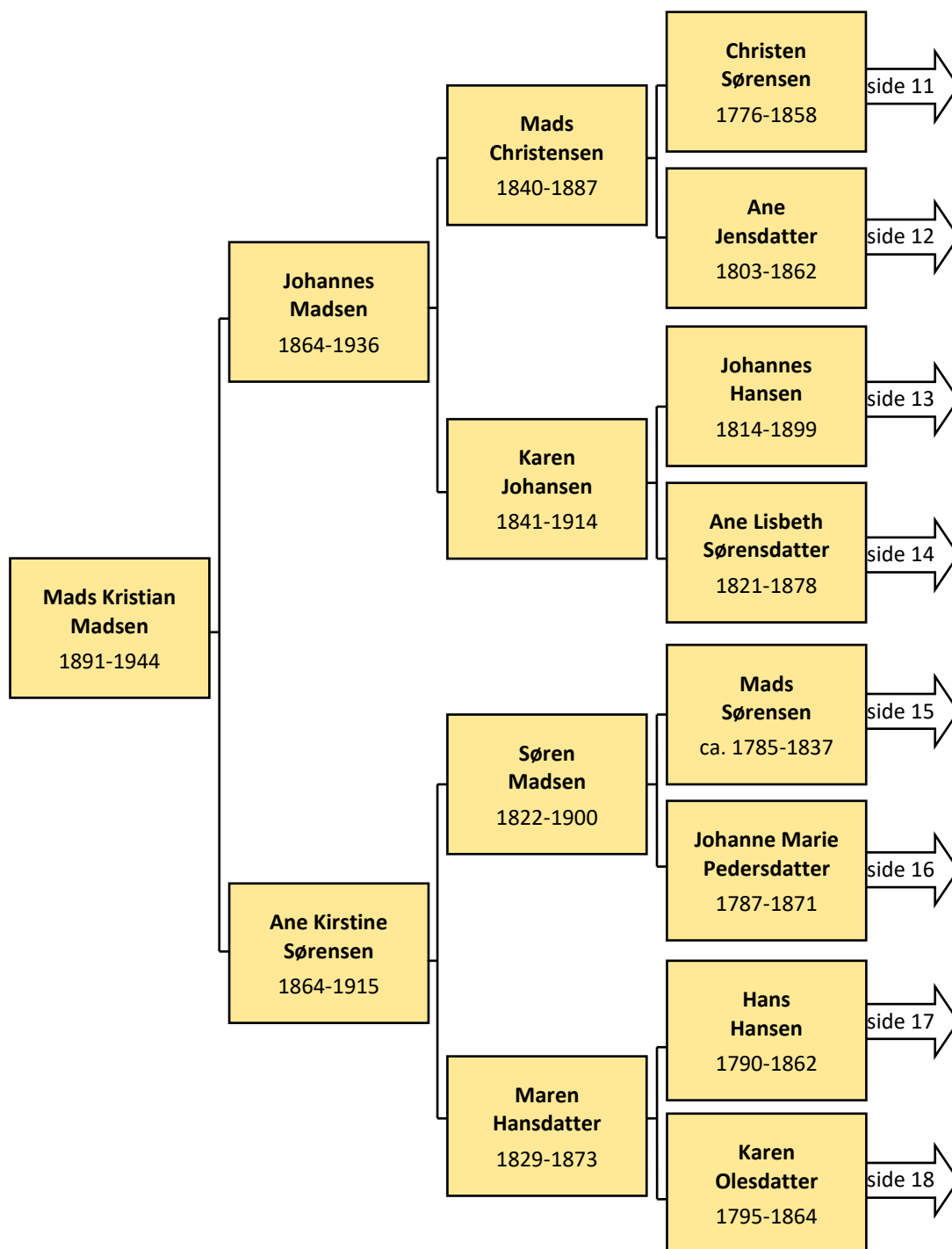
Efter afslutningen af min slægtshistorie bind 1 og 2 er der fremkommet nogle få yderligere oplysninger om forfædre, der er omtalt i disse bind. Disse tilføjelser bringes bagerst i nærværende bind. I den forbindelse vil jeg takke Mads Larsen, som har bragt mig på sporet af tilføjelserne til bind 2.

I arbejdet med bind 5 har jeg nydt godt af hjælp fra andre slægtsforskere. Jeg har i flere tilfælde fået hjælp via "Forum" på Danske Slægtsforskere's hjemmeside, og jeg har fået oplysninger fra slægtsforskere, der har lagt deres data på internettet. Hermed en varm tak til alle for hjælpen. Der har været så mange hjælpsomme slægtsforskere, at jeg ikke her kan nævne dem ved navn.

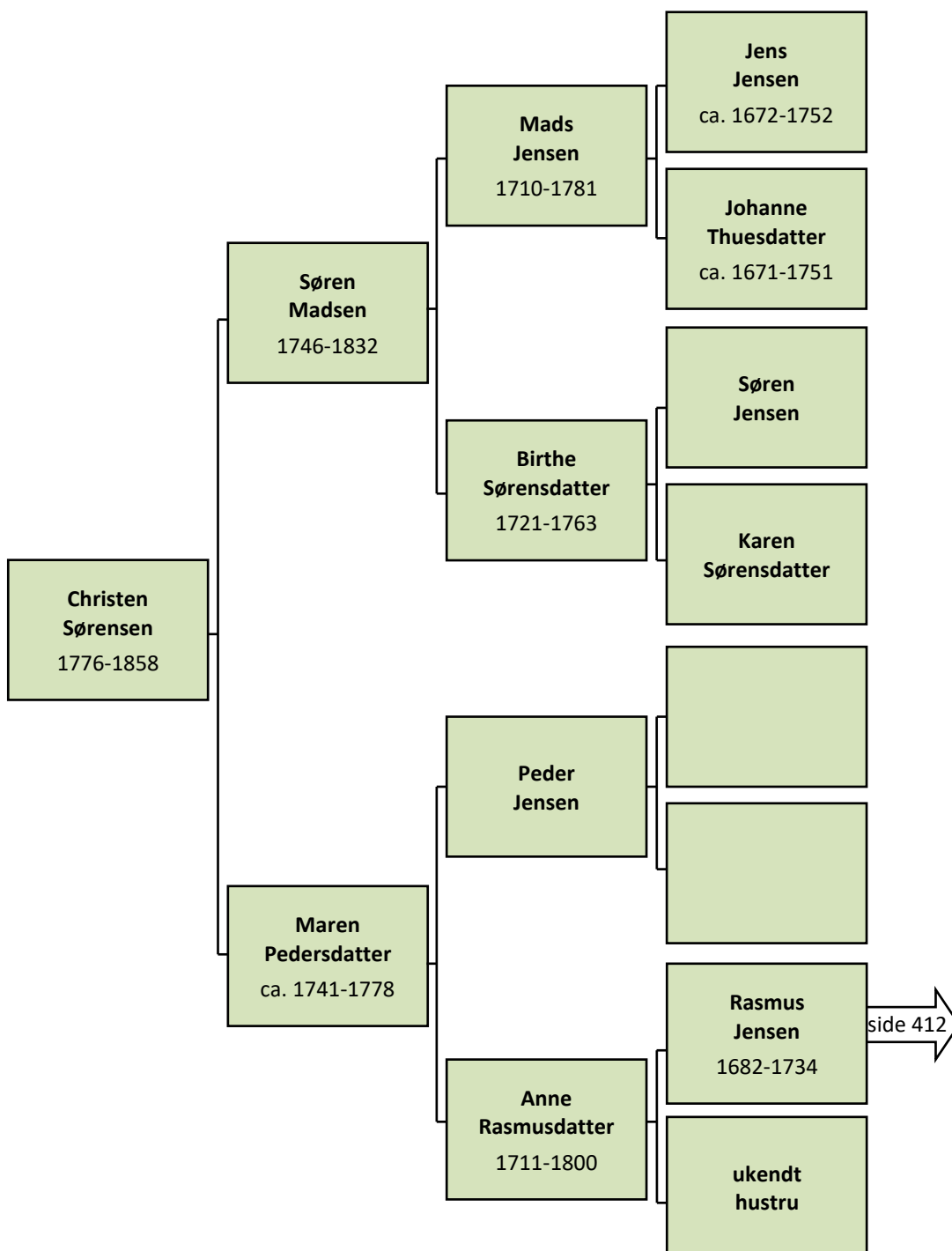
Med dette bind 5 er min slægtshistorie afsluttet, idet jeg nu har skrevet om alle de aner, som jeg har været i stand til at finde frem til. Det har været en spændende rejse i fortiden. Slægtsforskningen har igennem mange år fyldt en væsentlig del af min tid. Det føles derfor tilfredsstillende, at jeg har fået skrevet alle de planlagte bind, men vemodigt, at rejsen for mit vedkommende nu er slut. Det må herefter være op til andre slægtsforskere, hvis arbejdet med min slægt eller dele af denne skal fortsættes.

Holbæk, september 2023

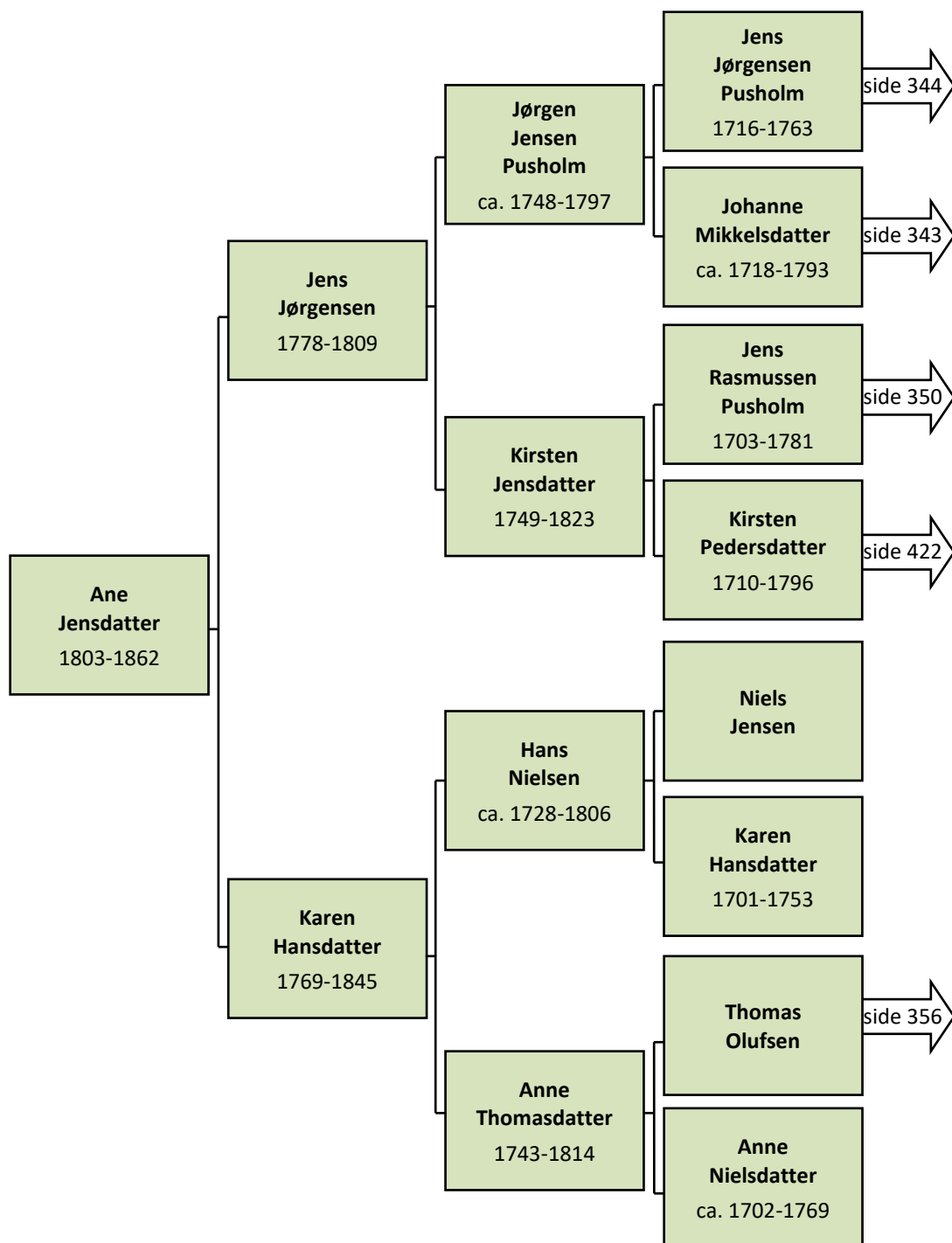
Torben Schæfer



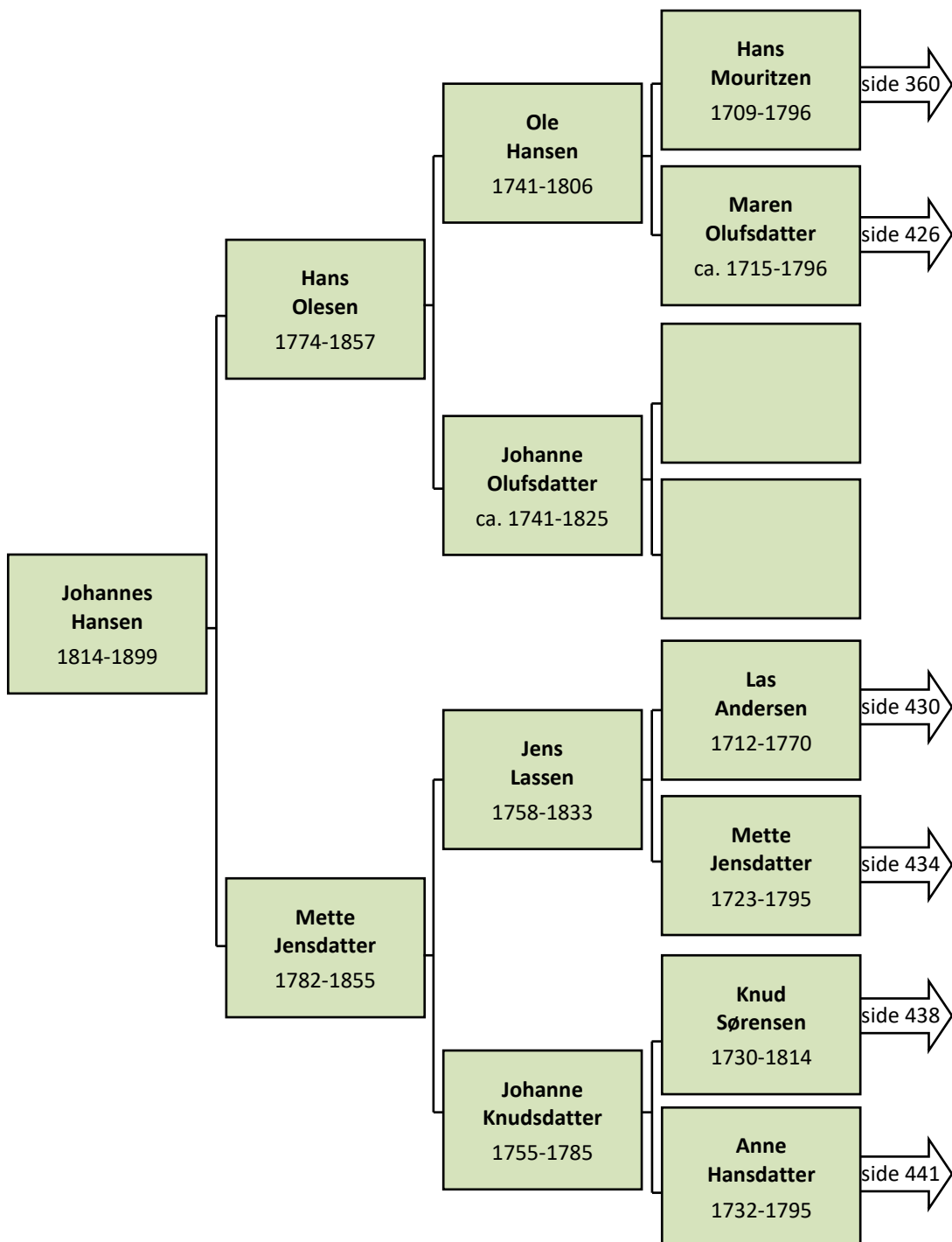
Anetavle 1. Mads Kristian Madsens nærmeste forfædre. En pil angiver, at oplysninger om yderligere forfædre kan findes på den anførte side.



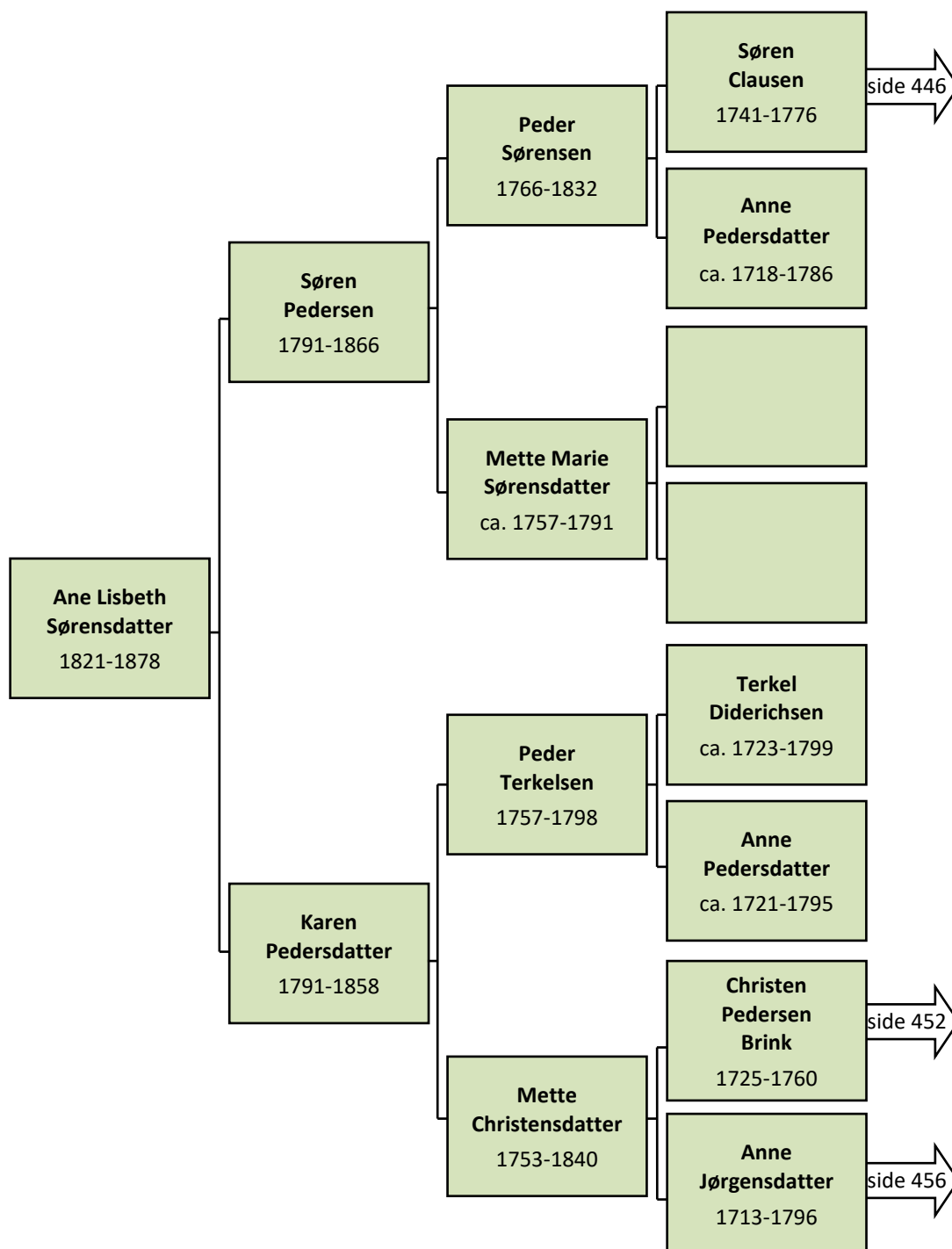
Anetavle 2. Christen Sørensens nærmeste forfædre. En pil angiver, at oplysninger om yderligere forfædre kan findes på den anførte side.



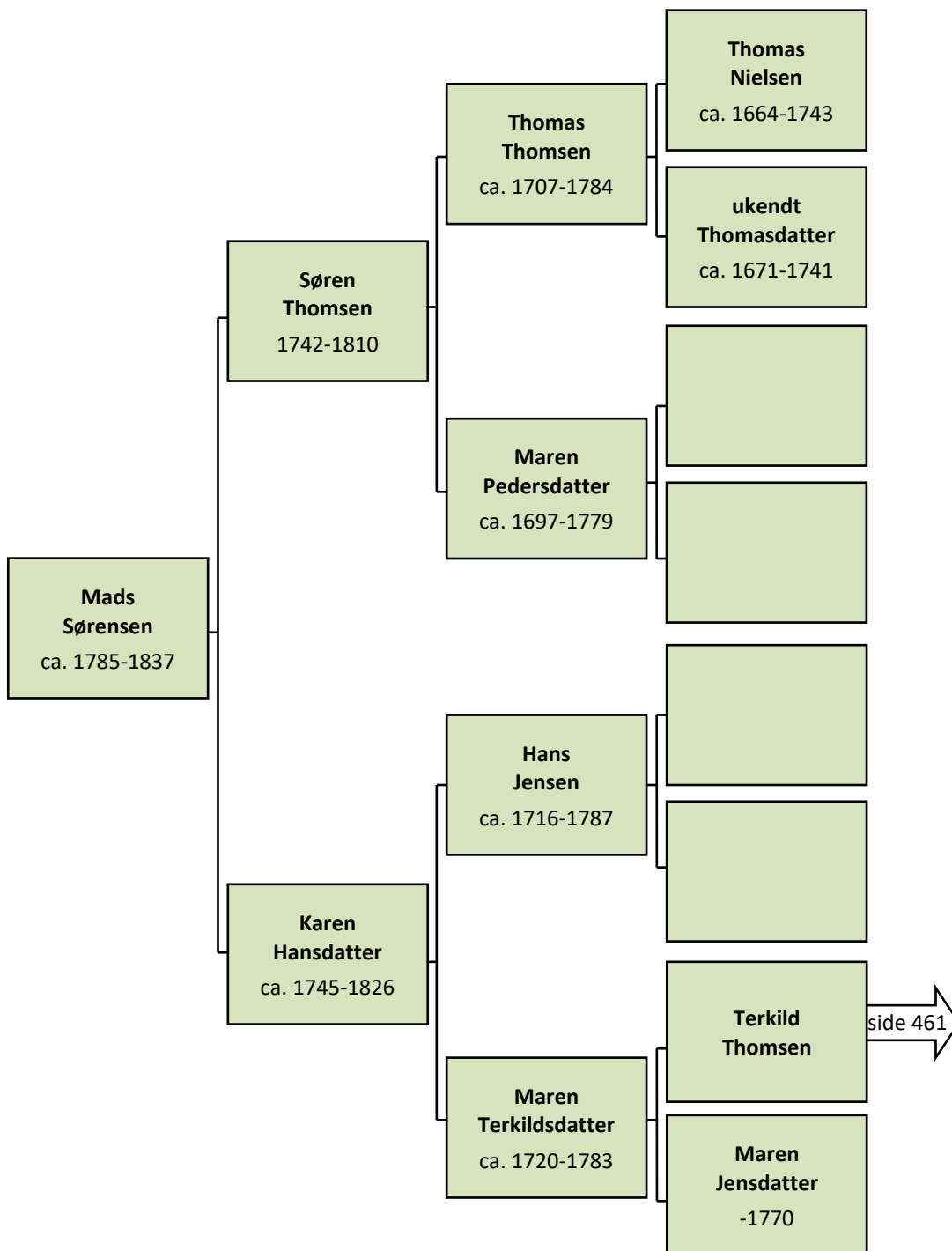
Anetavle 3. Ane Jensdatters nærmeste forfædre. En pil angiver, at oplysninger om yderligere forfædre kan findes på den anførte side.



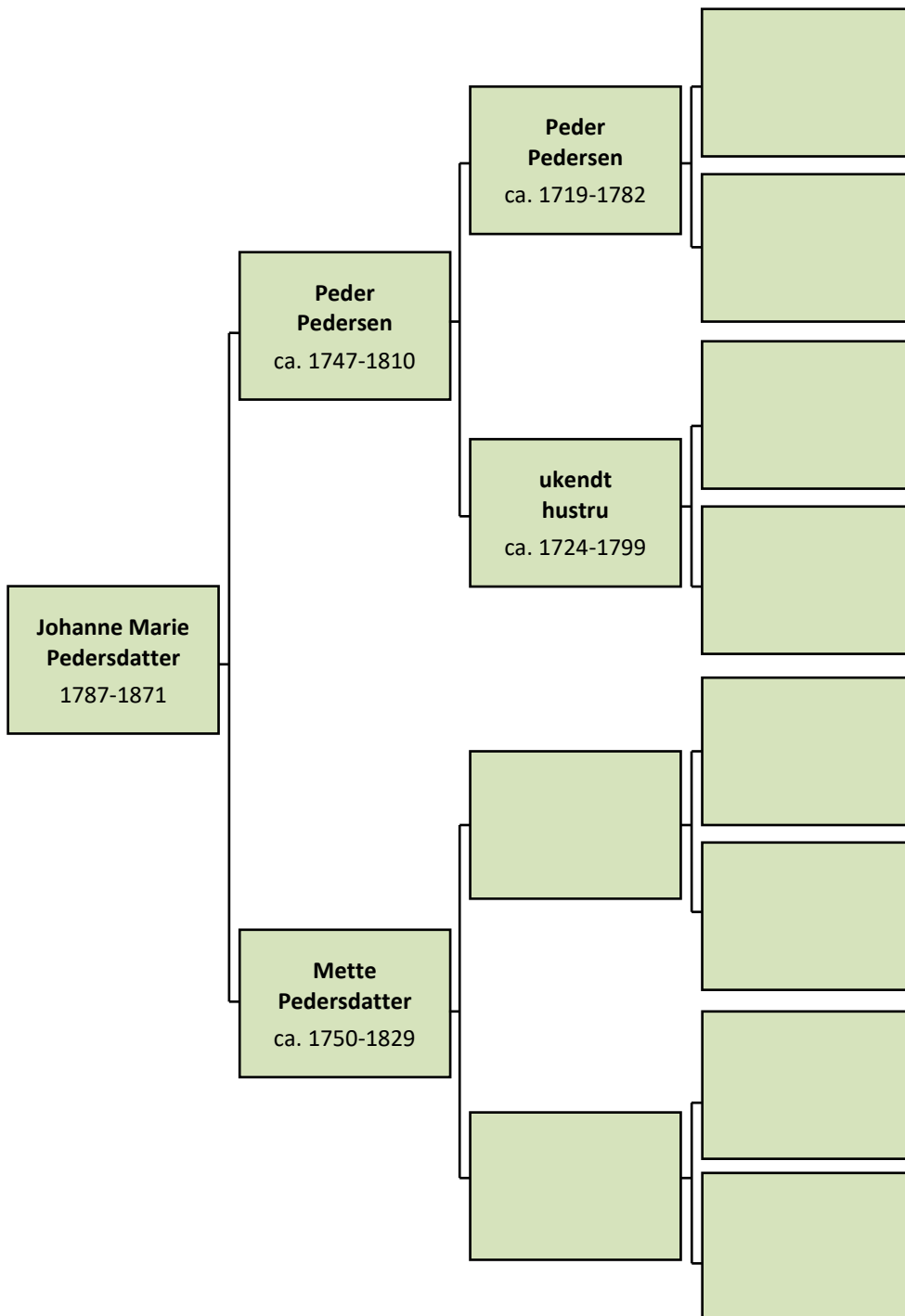
Anetafle 4. Johannes Hansens nærmeste forfædre. En pil angiver, at oplysninger om yderligere forfædre kan findes på den anførte side.



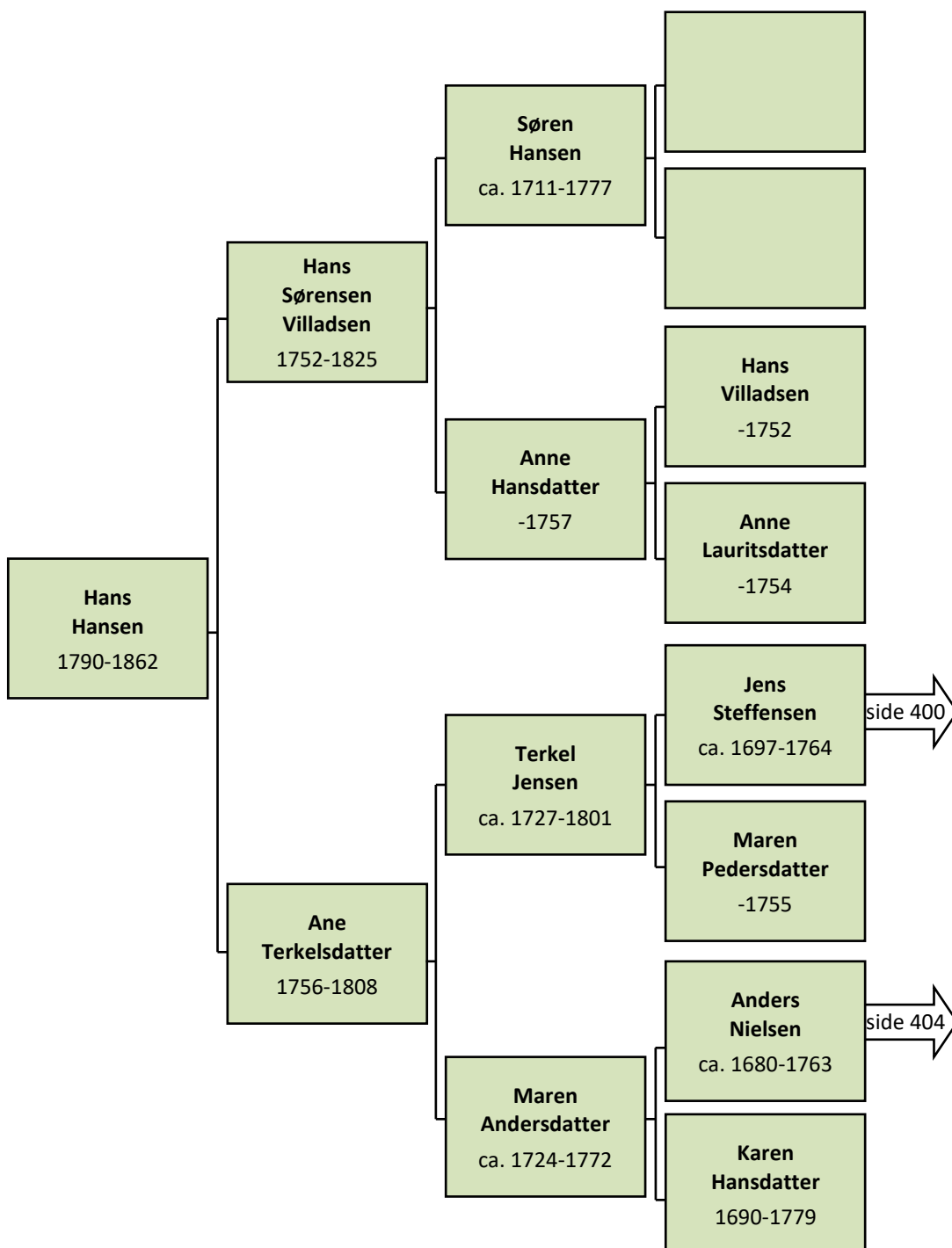
Anetafle 5. Ane Lisbeth Sørensdaughters nærmeste forfædre. En pil angiver, at oplysninger om yderligere forfædre kan findes på den anførte side.



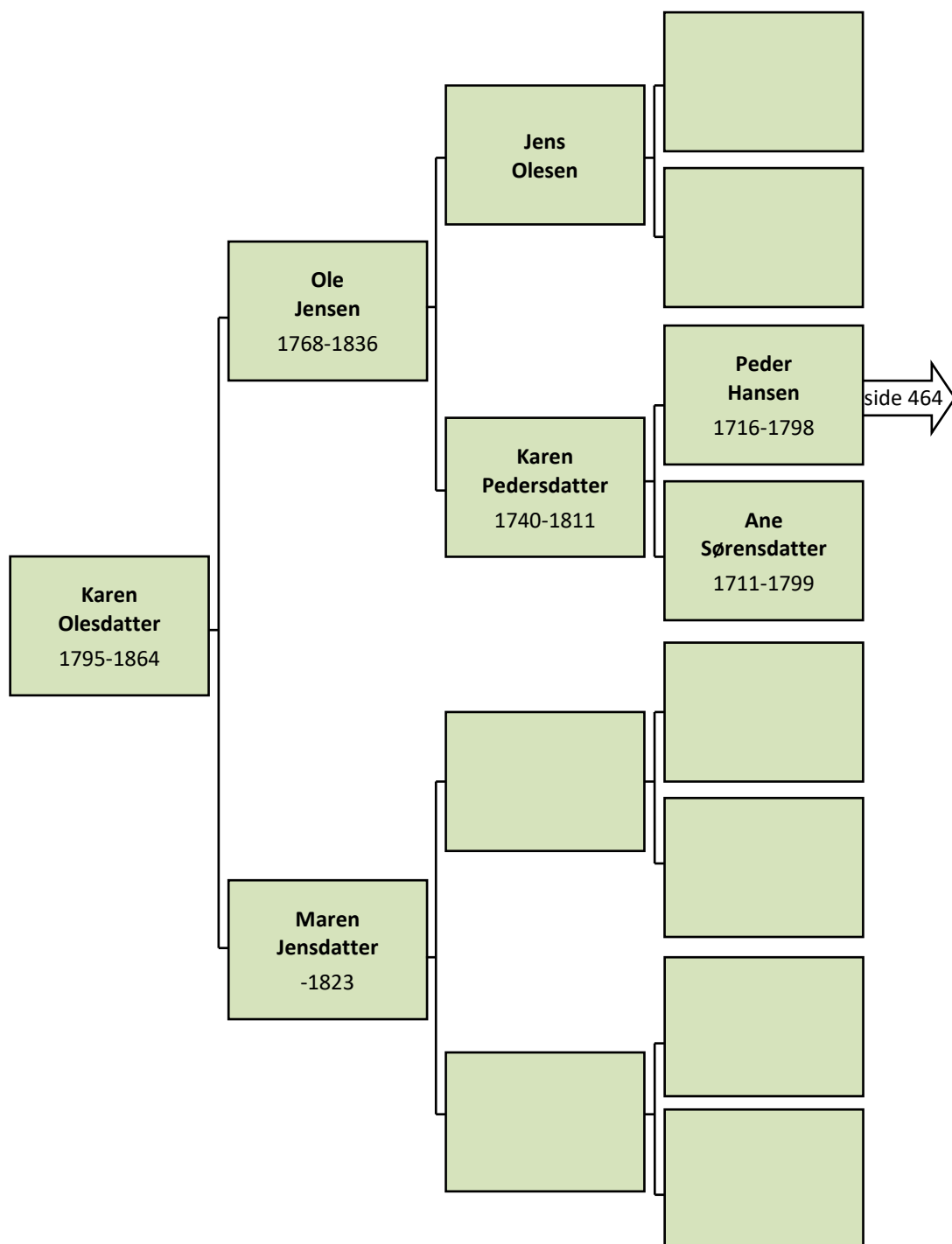
Anetavle 6. Mads Sørensens nærmeste forfædre. En pil angiver, at oplysninger om yderligere forfædre kan findes på den anførte side.



Anetavle 7. Johanne Marie Pedersdatters nærmeste forfædre.



Anetavle 8. Hans Hansens nærmeste forfædre. En pil angiver, at oplysninger om yderligere forfædre kan findes på den anførte side.



Anetavle 9. Karen Olesdatters nærmeste forfædre. En pil angiver, at oplysninger om yderligere forfædre kan findes på den anførte side.

Kapitel 1. Malermester Madsens malerier

Min morfar og mormor

Mads Kristian Madsen & Martha Kirstine Madsen

Mads Kristian Madsen (6):

Født: 19. januar 1891 i Langskov Sogn (Vejle Amt)
 Døbt: 26. marts 1891 i Langskov Sogn
 Konfirmeret: 9. april 1905 i Metodistkirken, Vejle
 Gift: 23. maj 1914 i Metodistkirken, Vejle
 Død: 12. juli 1944 i Vejle
 Begravet: 17. juli 1944 fra Metodistkirken, Vejle

Martha Kirstine Madsen (7):

Født: 31. oktober 1887 i Sankt Nikolaj Sogn, Vejle (Vejle Amt)
 Døbt: 11. marts 1888 i Sankt Nikolaj Sogn, Vejle
 Konfirmeret: 13. oktober 1901 i Metodistkirken, Vejle
 Gift: 23. maj 1914 i Metodistkirken, Vejle
 Død: 2. april 1977 i Hornsyld (Vejle Amt)
 Begravet: 6. april 1977 fra Metodistkirken, Vejle

Mads Kristian Madsen blev ifølge kirkebogen døbt "Kristian". Det var han ikke tilfreds med. Derfor brugte han som voksen selv stavemåden "Christian". Til dagligt brug anvendte han dog kun navnet Mads. Min mormor blev døbt "Martha Kirstine", men hendes andet fornavn ses ved flere lejligheder skrevet Kristine. Hendes kaldenavn var Martha.

Mads Kristian Madsen blev født den 19. januar 1891 på Hvolgård Mark i Langskov Sogn (Vejle Amt) ca. 20 km vest for Horsens som søn af indsidder Johannes Madsen og hustru Ane Kirstine Sørensen (jf. kapitel 2). Den lille Mads startede sit liv som A-menneske, idet han blev født kl. 6,30 om morgenen efter en langvarig fødsel. Fødslen varede i 10 ½ time efter, at fostervandet var gået. Distriktsjordemoderen sørgede for, at fødslen forløb uden komplikationer [1].

Der var familieopløb ved hans barnedåb, hvor han blev båret af sin farmor, "enke Karen Johansen af Hygum" (jf. kapitel 3). De to øvrige faddere var en farbror, Christen Madsen (jf. kapitel 3), og en morbror, Nikolai Sørensen (jf. kapitel 4).

Mads fik kun lov til at nyde den friske landluft i kort tid, for familien flyttede til Vejle i 1891 eller 1892. Mads havde en ældre halvbror, der døde som barn, og to yngre søstre. Ved folketællingen i 1901 boede Mads sammen med forældrene og sine to søstre i Skovgade 37 i Vejle. I Vejle blev familien tilknyttet metodistkirken (Sankt Pouls Kirke) i Vissinggade 15, hvor Mads Kristian Madsen blev konfirmeret som 14-årig i 1905. Ved hans konfirmation var familien flyttet til Skovgade 49, hvor han også boede ved folketællingen i 1906.

Efter konfirmationen kom Mads Kristian Madsen i malerlære i perioden 1905-1909 hos malermester Villads Jakobsen i Vejle. I læretiden gik Mads Kristian Madsen på Teknisk Skole i Vejle. Han lavede svendestykke i 1909 [2].



Det er ikke til at se det, hvis man ikke lige ved det, men fotografiet forestiller en ungdommelig Mads Kristian Madsen (foto: ukendt årstal)

Ifølge Vejle Vejviseren fra 1910 og folketællingen fra 1. februar 1911 arbejdede Mads Kristian Madsen som malersvend i Vejle med bopæl hos forældrene i Søgade 6. Mads Kristian Madsen kan ikke findes i vejviserne fra 1911 og 1912, men optræder igen i vejviserne fra 1913 og 1914, hvor han boede hos forældrene i Søgade 1 i Vejle.

I den mellemliggende periode var Mads Kristian Madsen ifølge mundtlige oplysninger fra familien på valsen langs Rhinen og i Schweiz, hvor han rejste rundt og arbejdede som maler, hvor han kom frem. Han har bl.a. arbejdet i Flensborg i ca. 1 år. I overensstemmelse hermed er det anført [2], at han havde arbejdet som svend hos forskellige mestre i Tyskland og Schweiz. Mads Kristian Madsen fortalte gerne om sin tur på valsen til sine børn, der elskede at høre ham fortælle om oplevelserne i udlandet.

Mads Kristian Madsen må formodes at være vendt hjem til Vejle i 1913. Datteren, Ella, har fortalt, at han vendte hjem til Vejle, fordi det trak op til 1. verdenskrig. Ved hjemkomsten blev han fritaget for militærtjeneste. Det fremgår af lægdsrullen [3], at han blev erklæret betinget tjenestedygtig med påtegningen 10b. Påtegningen betød "kan ikke følge med på march" [4], hvilket kan undre, når han må formodes forinden at have vandret rundt i Tyskland og Schweiz. Måske var han blevet kronisk udmattet af denne vandring?

I stedet giftede Mads Kristian Madsen sig med sin mormor, Martha Kirstine Madsen, og hun kommanderede forhåbentlig mindre med ham, end militæret ville have gjort. Som omtalt nedenfor var hun også medlem af metodistkirken. Her kunne unge mennesker træffe unge af det modsatte køn i ærbare omgivelser, og derfor havde metodistkirken i høj grad en uofficiel funktion som ægteskabsbureau.



Mads Kristian Madsen (nr. 3 fra venstre) på valsen sammen med andre vandrende håndværkssvende (foto: ca. 1912)

Martha Kirstine Madsen blev født den 31. oktober 1887 i Vejle (Sankt Nikolaj Sogn) som datter af møllersvend Niels Madsen og hustru Maren Kirstine Hansen [5]. Martha Kirstine Madsen havde en ældre bror, to yngre brødre og en yngre søster samt yderligere to brødre, der døde kort efter fødslen. Ved folketællingen i 1890 boede hun på Ribevej i Vejle sammen med sine forældre og sin storebror. I 1897 flyttede familien til et nyopført hus på Kiddesvej 16 i Vejle.

Min mormors forældre var medlemmer af Metodistkirken i Vejle. Den havde sin egen dag-skole, som min mormor gik i igennem hele sin skoletid. Ved folketællingen den 1. februar 1901 boede Martha Kirstine Madsen i huset på Kiddesvej sammen med sine forældre og fire søskende. Senere samme år blev hun konfirmeret i Metodistkirken i Vejle. Efter konfirmationen blev hun uddannet som syerske, og hun arbejdede som syerske, indtil hun blev gift. Hovedparten af tiden boede hun hos forældrene på Kiddesvej.

Den 23. maj 1914, som sandsynligvis var en dejlig forårsdag, kunne Metodistkirkens Ægte-skabsbureau notere sig for endnu en succes, da Mads Kristian Madsen og Martha Kirstine Madsen forlod Metodistkirken i Vejle som rette ægtefæller. Mads var 23 år, og Martha var 26 år. Deres fædre var med sikkerhed blandt bryllupsgæsterne, for de havde rollen som forlovere.

Deres første fælles bopæl var tilsyneladende på Buchsvej 2 i Vejle, hvor malersvend M. C. Madsen kan findes i vejviseren fra 1915. Det fremgår af samme vejviser, at snedker C. Schæfer boede på Buchsvej 3, dvs. min morfar og mormor boede i deres tidlige ungdom tæt på min farfar, Christian Schäfer. På det tidspunkt var Christian Schäfer enkemand og endnu ikke gift med min farmor [6]. Min morfar og mormor flyttede dog fra Buchsvej, inden mine forældre blev født. Mon min mor og far var blevet kæresten som helt små, eller havde de tværtimod drillet

hinanden så meget, at de aldrig var blevet kærestere, hvis min morfar og mormor var blevet boende på Buchsvej?

Det spørgsmål bliver aldrig besvaret, for allerede ved folketællingen i 1916 var Mads Kristian Madsen og Martha Kirstine Madsen flyttet til Gormsgade 2, 3. sal i Vejle. Mads Kristian Madsen arbejdede som malersvend hos malermester Vilhelm Rasmussen. Mads Kristian Madsens årlige indtægt var på 1.100 kr. Mads og Martha brugte hver en øre af denne indtægt, for hans formue var anført at være på 0 kr.



Malermester Vilhelm Rasmussens værksted, Dæmningen 34. Malermesteren står til højre i døren. Malersvend Mads Kristian Madsen er nr. 2 fra venstre. Mads Kristian Madsens senere kompagnon, malersvend Jens Jensen Lund er nr. 4 fra venstre (foto: ukendt, foto: 27. oktober 1915, Vejle Stadsarkiv)

Min mor og min moster har fortalt, at Martha Kirstine Madsen arbejdede som hjemmesyerske for Wegeners systue i nogle år efter, at hun blev gift. Dette fremgår ikke af folketællingslisten, hvor hun angives at være husmoder. Hun er heller ikke anført at have haft nogen indkomst. Det skulle dog ikke undre mig, om gifte kvinders eventuelle indtægt dengang blev overført som indtægt hos deres mand.

Mads Kristian Madsen og Martha Kirstine Madsen fik to døtre, Gerda Madsen og Ella Madsen. Min mor, Gerda Madsen, blev født den 13. februar 1918. Adressen var på det tidspunkt fortsat Gormsgade 2, 3. sal. Fødslen er registreret i kirkebogen for Vor Frelses Sogn i Vejle, men navn og dåbsdag er ikke anført. I stedet er der følgende anmærkning: "Forældrene hører til metodistmenigheden. Fødselen er ikke anmeldt på klokkerkontoret". Hvis nogen skulle tvivle på, at hun hed Gerda, kan de slå op i Vejle Metodistkirkes kirkebog, hvor hendes dåb er beskrevet med navns nævnelse.



Eksempler på malermester Madsens malerkunst (ukendt årstal). Trods ihærdige anstrengelser opnåede han ikke at blive berømt for sine malerier.



Malermester Madsen var produktiv, så her er yderligere to af hans maleriske malerier (ukendt årstal)

Ella Madsen blev født den 9. september 1923. Når der er så stor aldersforskel på Gerda og Ella, skyldes det ifølge Ella, at Martha Kirstine Madsen aborterede to gange i den mellemliggende periode. Gerda og Ella er nærmere omtalt i bind 1 af min slægtshistorie [7].

På skattemandtalslisten fra 1918 [8] er Mads Kristian Madsen angivet at være malersvend hos Rasmussen, Dæmningen, dvs. ovennævnte Vilhelm Rasmussen. Vilhelm Rasmussen døde den 28. oktober 1918 (Vor Frelsers Sogn, Vejle). Efter hans død overtog Mads Kristian Madsen den 1. marts 1919 i en alder af kun 28 år malerfirmaet i kompagniskab med Jens Jensen Lund, der ligeledes havde været ansat hos malermester Rasmussen [2]. Der var yderligere ansat et par malersvende i firmaet.

Ved folketællingen den 1. februar 1921 var Mads Kristian Madsen, der i god overensstemmelse med sandheden angives at være malermester, flyttet til en lejlighed på Dæmningen 34, 1. sal. Her boede han sammen med hustruen og datteren, Gerda, til leje i et hus ejet af malermester Rasmussens enke. Malerfirmaet "Lund & Madsen" havde også adresse på Dæmningen 34, så Mads behøvede ikke at cykle til arbejde.



Børnebespisning i kirkesalen i Sct. Pouls Kirke, Metodistkirken, Vissingsgade 15, Vejle. Der var børnebespisning i Sct. Pouls Kirke fra vinteren år 1900 og til 1920. I perioder var der op til 200 børn, der blev bispist dagligt. Blandt de frivillige hjælpere var Mads Kristian Madsen, der ses med viskestykke omkring nakken ved 2. pille fra venstre (fotograf: ukendt, foto: 1912, Vejle Stadsarkiv)



Den ikke helt ungdommelige bestyrelse for Metodistkirkens Ungdomsforening, Sct. Pouls Kirke, Vejle. Den 26-årige Mads Kristian Madsen befinder sig på den yderste højrefløj i 2. række (fotograf: ukendt, foto: 1917, Vejle Stadsarkiv)



Badenymfer (m/k) fra metodistmenigheden i Vejle på badebro nær kirkens feriekoloni, Vægtørborgen, ved Saltbæk Strand ved Andkær Vig. Mads Kristian Madsen ses som nr. 4 fra højre (fotograf: ukendt, foto: 1935-1940, Vejle Stadsarkiv)

Datteren, Ella, har fortalt, at lejligheden på Dæmningen efter datidens forhold var stor. Der var en stor stue med 5-6 vinduer, køkken, et soveværelse, et børneværelse med skråt loft og sidst, men ikke mindst et lokum i gården. Familien var med på den nyeste teknologiske udvikling, idet der pga. malerforretningen var telefon i hjemmet. Det var meget usædvanligt dengang, hvilket bevirkede, at telefonen blev lånt af naboerne, og at andre ringede op, når de skulle tale med naboerne.

Da jeg ikke har kendt min morfar, og jeg ikke har oplevet min mormor som ung, må jeg nøjes med at referere, hvad deres datter, Ella, har fortalt om dem. Min mormor var en stille og alvorlig type, der ikke legede med sine børn. Til gengæld var det hende, der styrede familiens økonomi. Det var der brug for, idet økonomien var præget af, at der var for lidt at lave i malerfirmaet om vinteren. Derfor skulle den større indtægt om sommeren strækkes over hele året, og det var min mormor dygtig til. Ella oplevede ikke som barn, at der manglede noget i hjemmet.

Min morfar var en anden type end min mormor. Han beskrives som en livlig mand, der legede med børnene. Mads Kristian Madsen havde kunstneriske evner. Når han manglede arbejde i vinterperioden og derfor ikke kunne male vægge og lofter, fordrev han tiden med at male malerier. Selv om hans værker ikke er blevet opkøbt af Statens Museum for Kunst, vil jeg ud fra mit kendskab til malerierne påstå, at han var en ganske god amatør-maler.

Mads Kristian Madsen var endvidere meget engageret i metodistkirkens arbejde og havde mange forskellige tillidshverv i kirken. Han var i sin ungdom involveret i bespisning af fattige børn i kirkesalen og var medlem af Ungdomsforeningens bestyrelse. Da han blev for gammel til Ungdomsforeningen, blev han medlem af kirkens menighedsråd.



Mads Kristian Madsen (foto: 1938)



Datteren, Gerda Madsen, blev den 6. juni 1942 gift med Johannes Schæfer i Metodistkirken i Vejle. Mads Kristian Madsen sørgede for, at bruden nåede sikkert frem til kirken (foto: 1942)

På både skattemandtalslisterne [9, 10] og folketællingsskemaerne fra 1925 og 1930 var familiens bopæl Dæmningen 34, 1. sal i Vejle. Familien betalte en årlig husleje på 400 kr. [9, 10]. Vejle Vejviserne afslører, at familien Madsen i 1933-1934 flyttede fra Dæmningen 34 til Ørstedsgade 44 i Vejle, hvor den blev boende til 1944. Ørstedsgade 44 var en etageejendom med fire lejligheder, der var blevet opført i 1930 [11]. Mads Kristian Madsen var ikke ejer af huset [12], så jeg vil konkludere, at familien Madsen boede til leje.

Ved folketællingen den 5. november 1940 boede Mads Kristian Madsen og Martha Kirstine Madsen i Ørstedsgade 44, 1. th. Døtrene Gerda på 22 år og Ella på 17 år var hjemmeboende. Gerda var kontorassistent på et sagførerkontor, og Ella arbejdede som syerske på en systue.

Mads Kristian Madsen døde den 12. juli 1944, kl. 17,50 på Vejle Amts og Bys Sygehus af en tilstopning af hjertets kransarterie [13]. Han blev begravet på Vejle Nordre Kirkegård fra Metodistkirken i Vejle. Datteren Ella har fortalt, at hans død ikke kom helt uventet, idet han havde dårligt hjerte og havde haft flere hjerteanfald inden sin død. Hans sidste dag er detaljeret beskrevet i Vejle Amts Folkeblad den 13. juli 1944 i en nekrolog, som jeg her citerer i sin helhed:

Malermester Mads Chr. Madsen pludselig død

I aftes er malermester Mads Chr. Madsen (Firma Lund & Madsen), Ørstedsgade 44, pludselig død på Vejle Amts og Bys Sygehus, 53 år gammel. I det sidste års tid havde han lidt af et dårligt hjerte.

Ved 7-tiden om morgenen tog han til Mølholm for at tilse et arbejde, firmaet har, og han udtalte sig om nogen utilpashed. Han tog hjem til frokost, og da det ikke var blevet bedre med befindendet, gik han til sengs, og hans hustru tilkaldte læge, der beordrede malermester Madsen indlagt på sygehuset. Her indtraf døden i aftes uden, at bevidstheden vendte tilbage.

Malermester Mads Chr. Madsen var søn af kommunearbejder Madsen. Han kom i lære hos nu afdøde malermester Villads Jacobsen. Gennem mange år var han svend hos malermester Vilh. Rasmussen på Dæmningen. Sammen med malermester Jens Lund gik han i kompagniskab om at drive den gamle og anerkendte forretning videre, og i foråret fejrede han 25 års mesterjubilæum.

Mads Chr. Madsen var en dygtig håndværksmester og en flink og omgængelig mand, der var afholdt på alle de pladser, hvor firmaet havde et arbejde at udføre. Metodistmenigheden havde hans store interesse, og indenfor denne kreds havde han mange venner.

Han efterlader hustru og to døtre; den ene er hjemme, og den anden er gift med bestyrer Schæfer, Fritidsklubben.

Nekrologer kan man aldrig få nok af, så derfor citerer jeg også den nekrolog, der samme dag blev bragt i Vejle Amts Avis:

Dødsfald

En kendt vejleser, malermester Mads Chr. Madsen, Ørstedsgade 44, er i går død. Malermester Madsen, der kun blev 53 år gl., var født i Vejle og havde levet her sin meste tid, idet han lærte professionen hos nu afdøde malermester Willads Jacobsen.

I 1912 blev han svend hos malermester Rasmussen på Dæmningen, og efter hans død af spansk syge overtog Madsen tilligemed Lund, der også i mange år havde været hos Rasmussen, det gamle, kendte firma, som de nu havde drevet i kompagniskab gennem lidt over 25 år. Malermester Madsen var kendt og agtet som en tiltalende, dygtig mand, afholdt indenfor sine kollegers kreds.

Han, der var medlem af den herværende metodistmenighed, havde til sin død hvervet som medlem af kirkeværgerrådet for Sct. Pouls Kirke i Vejle.

Foruden af sin hustru overleves afdøde af to døtre. Den ene er gift med Johs. Schæfer, der er bestyrer af Fritidshjemmet, medens den anden, der er ugift, er ansat på Vejle Dampmølle.

Man skal aldrig ukritisk tro på det, der står i aviserne. En nærlæsning af nekrologerne afslører, at Folkebladet ligger noget højere på troværdighedsskalaen end Amtsavisen. Amtsavisen anfører fejlagtigt, at afdøde var født i Vejle. Endvidere påstår Amtsavisen, at den ugifte datter er ansat på Vejle Dampmølle, selv om den omtalte datter, Ella, aldrig har været i nærheden af en dampmølle, men har holdt sig til en symaskine. Begge aviser omtaler min far, Johannes Schæfer, som bestyrer af Fritidsklubben/Fritidshjemmet. Det er kun en delvis sandhed, idet hvervet som bestyrer var et bijob. Igen er Folkebladet mest troværdigt, idet der var tale om en fritidsklub og ikke et fritidshjem.

Min mormors liv efter min morfars død er nærmere beskrevet i bind 4 af min slægtshistorie [5]. Derfor vil omtalen her have karakter af et kortfattet resumé.

Efter Mads Kristian Madsens død blev malerfirmaet solgt. Min mormor, Martha Kirstine Madsen, var 56 år, da min morfar døde. Hun begyndte ikke at arbejde efter hans død, så hun må

formodes at have levet af penge fra salget af malerfirmaet, indtil hun som 60-årig kunne få aldersrente [14]. Aldersrente var datidens offentlige alderdomsunderstøttelse.

Ifølge Vejle Vejviseren fra 1945 flyttede Martha Kirstine Madsen efter mandens død til en lejlighed i Østergade 39 i Vejle, hvor hun ifølge de efterfølgende vejvisere boede indtil 1951. Lejligheden i Østergade var mindre, så det var formentlig økonomiske årsager, der var grunden til flytningen.

Min mormor havde efter min morfars død et dårligt helbred. Det bevirkede, at hun flyttede til alderdomshjemmet ”De Gamles Hjem” på Koldingvej 33 i Vejle. Flytningen skete formentlig i 1951, hvor hun var 63 - 64 år.

Og så kommer vi til en positiv historie om romantik på alderdomshjemmet. På De Gamles Hjem mødte Martha Kirstine Madsen en enkemand, der hed Fritz Rasmussen. Han var sønderjyde fra Als og forhenværende karetmager. Fritz var så charmerende, at min mormor giftede sig med ham den 13. september 1952 på Vejle Rådhus [15]. Min mormor var 64 år, og Fritz var 75 år. Fritz Rasmussen var født den 21. august 1877 i Bro på Als (Ketting Sogn, Sønderborg Amt).

Ægteskabet med Fritz Rasmussen betød, at Martha Kirstine gav afkald på efternavnet Madsen, som hun havde haft lige fra fødslen, og hun blev i stedet til Martha Kirstine Rasmussen. Det var så gavnligt for min mormors helbred at være blevet gift med Fritz Rasmussen, at hun blev frisk nok til sammen med Fritz at forlade alderdomshjemmet i ca. 1955, hvor de flyttede i egen pensionistbolig på Teglgårdsvej 18 over for De Gamles Hjem.

Fritz og Martha Kirstine Rasmussen flyttede i 1961 fra Teglgårdsvej til en anden pensionistbolig lige om hjørnet på Koldingvej 29. Fritz Rasmussen døde den 8. november 1961 (Vor Frelsers Sogn, Vejle), og så var min mormor igen enke. Min mormor blev boende i pensionistboligen på Koldingvej 29 indtil sin død 15 ½ år senere.

Martha Kirstine Rasmussen blev i februar 1977 indlagt på Vejle Sygehus, hvor hun blev opereret for kræft i endetarmen. Hun blev efterfølgende overflyttet til efterbehandlingssygehuset i Hornsyld. Her døde hun den 2. april 1977, og hun blev begravet (Metodistkirken i Vejle) den 6. april 1977.

Litteraturliste

1. Vejle Lægedistrikt, Protokol for distriktsjordemoderen i Langskov, Sindbjerg og Uldum Sogne, 1886-1891
2. M. K. Gudmundsen: ”Det danske landhåndværk”, bind II, Kulturhistorisk Forlag, Odense, 1935, side 200
3. 4. udskrivningskreds, lægd 87 (Vejle Købstad), Tilgangsrulle 1909, nr. 115
4. Jørgen Green: ”Slægtsforskning i lægdsruller, søruller og i hærens og søværnets arkiver”, 1. udgave, 1. oplag, Forlaget Grifo, 2009, side 233
5. Torben Schæfer: ”Min slægtshistorie, Bind 4, Rødder på Vejleegnen, Om min mormor, Martha Kirstine Madsen (1887-1977), og hendes forfædre”, Holbæk, 2019
6. Torben Schæfer: ”Min slægtshistorie, Bind 3, Fra Mecklenburg til Ribe, Om min farfar, Christian Schäfer (1873-1918), og hans forfædre”, Holbæk, 2015

7. Torben Schæfer: "Min slægtshistorie, Bind 1, Vejlefamiliens verden, Om mine forældre Johannes Schæfer (1917-1988) og Gerda Madsen, g. Schæfer (1918-1992), deres børn og deres søskende", Holbæk, 2011
8. Skattemandtalslisten 1918, www.vejlestadarkiv.dk
9. Skattemandtalslisten 1925, www.vejlestadarkiv.dk
10. Skattemandtalslisten 1930, www.vejlestadarkiv.dk
11. Vejle Kommune, Ejerlav: Engene, Vejle Jorder, BBR-meddelelse
12. Tingbog, Region Syddanmark, Vejle Retskreds, Ejerlav: Engene, Vejle Jorder, bog 6, matrikelnr. 26ab
13. Sundhedsstyrelsen, Dødsattester, Jylland, 1915-1980, Vejle Amt, Byer m.m., 1944
14. Betænkning om førtidspension afgivet af udvalget til revision af førtidspensionslovgivningen, Betænkning nr. 898, februar 1980, side 27
15. Vejle Købstad, Giftfoged, Duplikat af ægteskabsbog, 1951-1954

Kapitel 2. Flugten til Amerika

Mine oldeforældre

Johannes Madsen & Ane Kirstine Sørensen

Johannes Madsen (12):

Født: 24. januar 1864 i Kollerup Sogn (Vejle Amt)
 Døbt: 6. marts 1864 i Kollerup Sogn
 Konfirmeret: 14. april 1878 i Kollerup Sogn
 Gift: 8. november 1889 i Øster Nykirke Sogn (Vejle Amt)
 Død: 12. januar 1936 i Vor Frelsers Sogn, Vejle
 Begravet: 16. januar 1936 fra Metodistkirken, Vejle

Ane Kirstine Sørensen (13):

Født: 12. april 1864 i Øster Nykirke Sogn
 Døbt: 3. november 1864 i Øster Nykirke Sogn
 Konfirmeret: 14. april 1878 i Øster Nykirke Sogn
 Gift: 8. november 1889 i Øster Nykirke Sogn
 Død: 24. april 1915 i Vor Frelsers Sogn, Vejle
 Begravet: 30. april 1915 fra Metodistkirken, Vejle

Johannes Madsen blev født den 24. januar 1864 i Hygum i Kollerup Sogn (Vejle Amt) ca. 10 km nordvest for Vejle. Han var søn af indsidder og arbejdsmand Mads Christensen og hustru Karen Johansen (jf. kapitel 3). Johannes Madsen havde fire yngre søskende, hvoraf de to dog døde meget tidligt.

Ved konfirmationen den 14. april 1878 (Kollerup Sogn) boede Johannes Madsen fortsat hos forældrene i Hygum. Han udmærkede sig ikke ved sin teoretiske viden, for ved konfirmationen fik han den halvdårlige bedømmelse ”godt” for sine kundskaber. Senere i livet tjente han til føden som tjenestekarl og arbejdsmand, så han fik kun begrænset brug for teoretisk viden.

Efter konfirmationen kom Johannes Madsen ud at tjene. Han vovede sig ikke langt væk, for ved folketællingen i 1880 var han i en alder af 16 år tjenestekarl på Kollerupgård i Kollerup By. Han spildte ikke sin ungdom med soldatertjeneste, for af ukendte årsager blev han kendt utjenstedygtig (lægdsrulle, 3. udskrivningskreds, lægd 244, Kollerup Sogn, tilgangsrulle 1882).

Der er absolut ingen tegn på, at Johannes Madsen har haft en begivenhedsrig ungdom. På et tidspunkt må Johannes Madsen dog have oplevet en flytning fra Kollerup Sogn til Langskov Sogn (Vejle Amt) ca. 20 km vest for Horsens, for ved vielsen i 1889 havde han bopæl i Langskov Sogn.

Ane Kirstine Sørensen blev født den 12. april 1864 i Sønder Kollemorten i Øster Nykirke Sogn (Vejle Amt) ca. 30 km vest for Horsens. Hun var datter af husmand Søren Madsen og hustru Maren Hansdatter (jf. kapitel 4). Ane Kirstine havde syv søskende, hvoraf fem var ældre og to yngre. Moderen døde, da Ane Kirstine var 8 år, og faderen giftede sig igen, da Ane Kirstine var 12 år.



Johannes Madsen blev både døbt og konfirmeret i Kollerup Kirke (foto: 2020)



Ane Kirstine Sørensen blev både døbt og konfirmeret i Øster Nykirke Kirke. Hun var også på hjemmebane i Øster Nykirke Kirke, da hun i 1889 blev viet til Johannes Madsen (foto: 2020)

Ane Kirstine Sørensen blev konfirmeret samme dag som sin senere ægtemand, Johannes Madsen, men ikke samme sted. Hun blev konfirmeret i Øster Nykirke Sogn den 14. april 1878. Hun overgik Johannes Madsen, idet hun fik bedømmelsen ”meget godt” for sine kundskaber.

Som 15-årig var Ane Kirstine Sørensen ved folketællingen i 1880 tjenestepige på en gård i Sønder Kollemorten. Hendes ungdom blev noget mere dramatisk end Johannes Madsens. To af Ane Kirstines ældre søskende rejste til Amerika (jf. kapitel 4). Det gjorde Ane Kirstine ikke, men hendes ungdom blev påvirket af en ung mand, der rejste til Amerika.

Da Ane Kirstine Sørensen var 22 år, kom hun i ”ulykke”, idet hun blev gravid helt uden at være gift. Den 20. juni 1887 (Øster Nykirke Sogn) fødte hun en søn, der fik navnet Hans Marinus Sørensen. Ved dåben den 24. juli 1887 fik hun opbakning af to af sine brødre, der stod faddere.

Det fremgår af Øster Nykirke Sogns kirkebog, at den udlagte barnefader var ”Henrik Jensen i Amerika”, og at ”moderen opholdt sig timånedersdagen før nedkomsten på Stovgård i Tørring Sogn”. Det sidste indebar, at moderen havde opholdt sig i Tørring Sogn, da hun blev besvangret, og at Tørring Sogn derfor havde forsørgelsespligten, hvis mor og barn ikke kunne forsørge sig selv. Af samme årsag er fødslen også anført i Tørring Sogns kirkebog, hvori det angives, at barnefaderen var ”rejst til Amerika”.

Anne Kirstines bror, Nikolai, der også hed både Helvig, Peter og Viland til fornavn, har sandsynligvis været tjenestekarl i Tørring samtidig uden at passe tilstrækkeligt godt på sin storesøster. Da Nikolai var fadder ved Hans Marinus Sørensens dåb i 1887, boede han i Tørring, og ved folketællingen i 1890 var han tjenestekarl på en gård på Stovgårds Mark i Tørring Sogn.

Det lyder som at lede efter en nål i en høstak at lede efter en Henrik Jensen i Amerika. Selv om det på forhånd lignede en håbløs opgave, besluttede jeg mig for at prøve at opspore den slyngel, der var stukket af til Amerika efter at have gjort min oldemor gravid.

Da Ane Kirstine Sørensen blev gravid i 1886, opholdt hun sig som nævnt på Stovgård i Tørring Sogn. Stovgård var en mindre herregård med et stort antal tjenestepiger og tjenestekarle. Ane Kirstine Sørensen har formentlig været en af tjenestepigerne.

Det var derfor nærliggende at lede efter en Henrik Jensen i Tørring og de omkringliggende sogne ved den nærmest foregående folketælling. Desværre var den foretaget hele seks år tidligere i 1880. En søgning i denne folketælling i Dansk Demografisk Database resulterede i to mulige emner, en 22-årig, ugift Henrik Jensen, der boede i Grætrup i Nørre Snede Sogn ca. 15 km fra Tørring, og en 13-årig dreng ved navn Johan Henrik Jensen, der boede hos sine forældre i Tørring. Ingen af de to lignede et indlysende bud på den eftersøgte barnefader.

Næste skridt var at lede efter udvandrede med navnet Henrik Jensen i Københavns Politis Udvandrerprotokoller [1] og i databasen over Udvandrede via Vejle [2]. I disse databaser er registreret alle danskere, der havde købt billet af en dansk rejseagent, men ikke de danskere, der havde købt deres billet i udlandet. Den Henrik Jensen, der var far til Ane Kirstines barn, må formodes at være udvandret i perioden fra ca. 9 måneder inden fødslen og indtil barnedåben.

I udvandrerdata-basen fandt jeg to med navnet Henrik Jensen, der var udvandret i denne periode. Den ene var en 18-årig kommis med sidste opholdssted i Lyngby og den anden en 20-årig arbejdsmand med sidste opholdssted i Sverige. Da Ane Kirstine Sørensen måtte antages at have været i nærheden af Henrik Jensen for at blive gravid med ham, var det heller ikke oplagt at mistænke en af disse to for at være barnefaderen.

Henrik Jensen var næppe rejst til Amerika i en robåd, så hans udrejse burde kunne findes registreret et sted. Mange jyder udvandrede til Amerika via Hamburg og var derfor ikke registreret i de danske udvandrerdatabaser. En søgning i en database med passagerlister fra udvandrerskibe afsejlet fra Hamburg i perioden 1850-1934 gav et overbevisende resultat [3]. En landmand "Joh. Jensen" på 20 år fra "Stovgaard, Dänemark" var den 5. december 1886 afrejst fra Hamburg med dampskibet "Moravia" med kurs mod New York. Kunne det mon være den Johan Henrik Jensen, jeg havde fundet i Tørring Sogn ved folketællingen i 1880?

Det fremgik af kirkebogen, at Johan Henrik Jensen fra Tørring var født den 9. september 1866 i Øster Nykirke sogn, så alderen på passagerlisten passede perfekt på ham. Afrejsedatoen passede også med, at han kunne have gjort Ane Kirstine Sørensen gravid inden afrejsen. Jeg anede et trekantsdrama, da jeg på passagerlisten så, at Joh. Jensen var udvandret sammen med en 21-årig Anna Christiansen fra "Stovgaard, Dänemark".

Hvad der præcis er foregået på Stovgård, finder jeg næppe nogensinde ud af. En sandsynlig version af historien er, at Johan Henrik Jensen har været tjenestekarl på Stovgård samtidig med, at Ane Kirstine Sørensen og Anna Christiansen har været tjenestepiger samme sted. Han har gjort den ene af tjenestepigerne gravid og er stukket af til Amerika med den anden. Ane Kirstine har kun været ca. 2 ½ måned henne i graviditeten, da Johan Henrik og Anna rejste fra Stovgård, så det er ikke sikkert, at Johan Henrik har vidst, at Ane Kirstine var gravid.



Ægteparret Johan Henrik Jensen og Ane Kristensen fotograferet i Amerika med deres helt ægte barn (foto: ukendt årstal)

En søgning i databasen FamilySearch bekræftede min formodning om, at det var ovennævnte Johan Henrik Jensen, der var udvandret, idet en Johan Henrik Jensen med samme fødselsdato og fødesogn var død den 1. juli 1930 i Minnesota i USA. Endvidere var han ifølge FamilySearch blevet gift med en Anna Kristensen i 1888, så "Christiansen" på passagerlisten er formentlig en skrivfejl.

Johan Henrik Jensen er blevet udpeget som skurken i denne historie. Som slægtsforsker skal man som bekendt være forsigtig, når man drager konklusioner. Derfor vil jeg ikke udelukke, at der kan være en helt anden version af historien. Det kan jo tænkes, at min oldemor af en eller anden grund har ønsket at dække over den rigtige barnefader. I så fald har det været en bekvem løsning at udpege en falsk barnefader, der befandt sig i Amerika. Jeg vil dog helst tro, at min oldemor var en ærlig ung pige, der ikke kunne drømme om bevidst at lyve om barnefaderen over for præsten, så derfor skynder jeg mig videre med den oprindelige version af historien.

En søgning på Anna Kristensen i FamilySearch gav den oplysning, at hun var født i Kollerup Sogn den 29. oktober 1864. Dette fik jeg bekræftet ved opslag i kirkebogen for Kollerup Sogn, hvor hun dog kaldes "Ane Kristensen". Der dukkede et nyt mysterium op, for FamilySearch oplyste endvidere, at hun var død den 1. juli 1930 i Minnesota, dvs. samme dato og sted som Johan Henrik Jensen.

Hvordan gik det så Johan Henrik og Ane i Amerika? Det gav en søgning i de amerikanske folketællinger en del viden om [4-6]. Når man bor i Amerika, kan man ikke hedde Johan Henrik og Ane, så de amerikaniserede deres fornavne og kaldte sig John Henry og Anna. Ved folketællingerne i 1900, 1910 og 1920 boede de i Iowa. De fik i alt otte børn.

Det fremgik af ancestry.com, at der desuden fandtes noget privat materiale om John Henry Jensen. Dette materiale var ikke umiddelbart tilgængeligt, men man skulle spørge indehaveren af materialet om tilladelse til at se det. Det gjorde jeg så, og derved kom jeg i kontakt med en yngre, amerikansk kvinde med det dansk klingende navn Carla Christensen. Hun viste sig at være direkte efterkommer af Annas bror, der også var udvandret til Amerika. Carla Christensen gav mig adgang til tre fotos af John Henry Jensen og hans familie og til tre kopier af avisartikler.

Den ene avisartikel var en nekrolog over Mr. og Mrs. Jensen. Det fremgik af denne, at de ankom til Amerika fra Danmark i 1886, hvilket fjernede min sidste rest af tvivl om, hvorvidt det var dem, jeg havde fundet på passagerlisten fra Hamburg. John Henry Jensen var farmer i Amerika, og i 1920 flyttede familien fra Iowa til Minnesota.

Den anden avisartikel gav svaret på, hvorfor deres dødsdato var den samme. De døde begge ved en trafikulykke den 1. juli 1930 i Canby, Yellow Medicine, Minnesota. Jeg har aldrig tidligere set en trafikulykke beskrevet så detaljeret som i den amerikanske avisartikel, så færdselsuheld må have været en sjælden begivenhed dengang. Den korte version er, at John Henry og Anna i deres bil (af hensyn til bilentusiaster kan jeg oplyse, at det var en Pontiac) kørte fra en sidevej direkte ind i en bus på Highway 48. De døde begge af deres kvæstelser kort tid efter, at de var bragt til hospitalet. Han blev 63 og hun 65 år.

En tredje avisartikel fortalte om deres begravelse. Der deltog ca. 300 mennesker, og en stor del af dem måtte stå uden for kirken pga. pladsmangel. Johan Henrik Jensen fra Tørring, der

kun har fået en plads i min slægtshistorie, fordi han bragte min oldemor i ulykke, endte altså med at bringe både sig selv og konen i ulykke.

Nu ikke mere om flugten til Amerika, men tilbage til min oldemors jyske hverdag. Efter fødslen af sit "uægte" barn har Ane Kirstine Sørensen formentlig boet hos faderen i Sønder Kollemorten og håbet på, at der kom en mand forbi, der drømte om at blive gift med en enlig mor. Efter et par års venten blev hun opdaget af Johannes Madsen, som var villig til at tage sig af både mor og barn. De blev gift den 8. november 1889 i Øster Nykirke Sogn. Ane Kirstines far var den ene af forloverne, og han har givetvis glædet sig over at få datteren afsat.

Ved folketællingen den 1. februar 1890 boede Johannes Madsen, Ane Kirstine Sørensen og hendes toårige søn, Hans Marinus Sørensen, til leje i et hus i Ølholm i Langskov Sogn. Det er anført, at Johannes Madsen arbejdede som landarbejder på herregården Hvolgård, mens Ane Kirstine var husmoder.

Året efter fik de deres første fælles barn. Min morfar, Mads Kristian Madsen (jf. kapitel 1), blev født den 19. januar 1891 (Langskov Sogn). Forældrenes bopæl var nu angivet at være Hvolgård Mark.

Tilværelsen som landarbejder var næppe attraktiv. Johannes Madsen og familie fulgte med datidens menneskestrøm fra land til by, hvor jobmulighederne formodedes at være bedre. I 1891 eller 1892 flyttede familien til Vejle. Folketællingsskemaet fra 1901 angiver, at flytningen skete i 1891, hvorimod folketællingsskemaerne fra 1911 og 1921 anfører 1892 som flytteåret.

Den 14. april 1892 (Sankt Nikolaj Sogn, Vejle) døde Ane Kirstines søn, Hans Marinus Sørensen, efter 14 dages sygdom af meningitis 4 år gammel [7]. Hans tidlige død forklarer, hvorfor det har været muligt at hemmeligholde for de yngre generationer af familien, at min morfar havde en "uægte" halvbror. Hans Marinus Sørensen anføres i kirkebogen at være stedsøn af arbejdsmand Johannes Madsen i Skovgade 593 (matrikelnummeret) i Vejle. Her boede familien på 1. sal [7].

Johannes Madsen og Ane Kirstine Sørensen fik yderligere to børn. Den 11. februar 1894 kl. 5 om morgenen blev en datter født. Selv om Ane Kirstine Sørensen havde alt besværet med at føde datteren, måtte hun affinde sig med i jordemoderprotokollen kun at blive omtalt som "Johannes Madsens hustru" [8]. Datteren blev den 22. april 1894 (Sankt Nikolaj Sogn, Vejle) døbt Maren Madsen. I kirkebogen angives Johannes Madsen fortsat at være arbejdsmand med bopæl Skovgade 593.

Det sidste barn var en efternøler. Den 24. juni 1899 var jordemoder Nora Svendsen på natarbejde, idet "arbejdsmand J. Madsens hustru" fødte en datter kl. 2 ³/₄ [9]. Datteren blev den 6. august 1899 (Metodistkirken, Vejle) døbt Syfrida Karoline Madsen. Det er en gåde, hvorfor hun blev forsynet med fornavnet Syfrida. Navnet ses ofte skrevet Søfrida. I daglig tale blev hun dog kaldt for Frida, så det navn vil jeg bruge i det følgende.

Ved Fridas dåb er bopælen angivet at være Skovgade 37. Her må nummeret antages at være et husnummer, der svarer til det tidligere anførte matrikelnummer.

Datteren, Maren, blev døbt i folkekirken, hvorimod Frida blev døbt i Metodistkirken. Det må betyde, at Johannes Madsen og Ane Kirstine Sørensen inden for perioden 1894-1899 blev medlemmer af Metodistkirken, som var deres kirkelige hjemsted i resten af deres liv.

På Vejle Stadsarkivs skattemandtalsliste fra 1900 er Johannes Madsens adresse anført til Skovgade 35-37, stuen. Ved folketællingen i 1901 er adressen mere præcist anført til Skovgade 37, stuen, hvor Johannes Madsen boede med hustru og tre børn. Det er registreret, at de tilhørte metodistkirken. Johannes Madsen er angivet at være arbejdsmand og jordarbejder med forskellige arbejdsgivere, så han har formentlig arbejdet som en slags daglejer med løse ansættelser.

I Vejle Vejviseren fra 1903-1904 og 1905-1906 har arbejdsmand Johannes Madsen adresse i Skovgade 49. Det er i overensstemmelse med folketællingen i 1906, hvor Johannes Madsen og Ane Kirstine boede med deres tre børn i Skovgade 49, stuen. Matrikelnummeret og navnet på husets ejer svarer til det, der var anført for Skovgade 37 ved folketællingen i 1901. Det tyder på, at familien ikke var flyttet, men at husnumrene i Skovgade var blevet ændret. I Vejle Vejviserne fra 1907 og 1908 anføres arbejdsmand J. Madsen at bo i Skovgade 51. Jeg tør ikke gætte på, om familien reelt var flyttet, eller om der er en anden forklaring på det ændrede husnummer.

Johannes Madsen må være blevet træt af at holde styr på de skiftende husnumre i Skovgade, for i Vejle Vejviserne fra 1910, 1911 og 1912 er hans bopæl anført at være Søgade 6. Ane Kirstine er ikke nævnt, for dengang var gifte kvinder ikke kvalificerede til at få en plads i vejviseren. Det fremgår af folketællingen fra 1911, at familien boede i Søgade 6, 1. sal th. Johannes Madsen anføres nu at være arbejdsmand på havnen. Alle tre børn var hjemmeboende.

Familien fik lyst til at se sig om i Søgade, for ved Fridas konfirmation i 1913 (jf. nedenfor) og i Vejle Vejviserne fra 1913 og 1914 var adressen ændret til Søgade 1. I 1915 lod Johannes Madsen Søgade sejle sin egen sø og flyttede ifølge Vejle Vejviseren med familien til Strandgade 21.

I Strandgade 21, 1. sal døde Ane Kirstine Madsen, f. Sørensen, den 24. april 1915 (Vor Frelser Sogn, Vejle) i en alder af 51 år. Hun døde af en hjertesygdom [10]. Johannes Madsen anføres i kirkebogen at være kommunal arbejdsmand, så det var slut med løse ansættelser.

Ane Kirstine Madsen blev begravet fra metodistkirken af metodistpræst S. N. Gaarde. Når dette fremhæves, skyldes det, at Ane Kirstines senere barnebarn, Ella Madsen (jf. kapitel 1), blev gift med Ove, der var barnebarn af pastor Gaarde.



Dødsannonce i Vejle Amts Folkeblad den 26. april 1915 for Ane Kirstine Madsen, f. Sørensen. Den anførte svigerdatter må være min mormor, Martha Kirstine Madsen.



Søgade 1



Strandgade 21, 1. sal



Holmen 15, 2. sal t.h.



Holmen 12, stuen



Fjordgade 16, stuen



Holmen 13, 1. sal

Johannes Madsen var så forandringsparat, at han flyttede adskillige gange i sit liv. Alle gange flyttede han i lejebolig. Her ses hans sidste seks adresser i Vejle (foto: 2010)

Sønnen, Mads Kristian Madsen, anmeldte på dødsdagen til skifteretten, at hans moder var død [11]. Enkemanden, Johannes Madsen, fik tilladelse til at sidde i uskiftet bo [12]. Han opnåede at være enkemand i lidt over 20 år.

Ved folketællingen i 1916 boede Johannes Madsen fortsat på 1. sal i Strandgade 21. Han anføres at være kommunal arbejdsmand på Vejle Havn og at have forringet arbejdsevne på grund af sygdom i maven. Hans årsløn var på 1.000 kr., hvoraf han betalte 4 kr. 50 øre i statsskat og 34 kr. i kommuneskat. Skattebetalingen var lav sammenlignet med nutidens trækprocenter, og derfor har den offentlige service været tilsvarende lav. Det fremgår endvidere af skattebetalingen, at hovedparten af den offentlige service dengang blev varetaget af kommunen.

Ifølge mundtlige oplysninger fra familien var Johannes Madsen gadefejjer på havnen. Måske har han haft en slags skånejob, før den slags job blev opfundet? Dengang kunne mænd ikke tage sig af husligt arbejde. Når Johannes Madsen ikke døde af sult, skyldtes det, at han ifølge folketællingsskemaet havde sin 16-årige datter, Frida, boende til at tage sig af husholdningen.

Johannes Madsen blev ikke boende i Strandgade i længere tid efter hustruens død. Ifølge skattemandtalslisten i 1918 var han flyttet fra Strandgade til Holmen 15. Skattemandtalslisten anfører ham som arbejdsmand ved Vejle Kommune. Ved folketællingen i 1921 boede Johannes Madsen og Frida på 2. sal th. i Holmen 15. Johannes Madsen var stadig arbejdsmand på havnen. Frida angives at være husassistent, men måske var det kun sin far, hun holdt hus for?



Johannes Madsen og datteren, Frida, foran Fridas købmandsforretning i Fjordgade 16 i Vejle (foto: ca. 1930)

Ifølge folketællingsskemaet fra 1925 flyttede Johannes Madsen i 1924 eller 1925 fra Holmen 15 til Holmen 12, stuen. Frida, der nu var 26 år, men stadig ugift, flyttede med og angives fortsat at være husassistent. Det blev hun dog træt af at være. I 1928 overtog Frida en kolonialhandel i Fjordgade 16 [13]. Der må have hørt en bolig med til forretningen, for ved folketællingen i 1930 boede Johannes Madsen og Frida i Fjordgade 16, stuen. Johannes Madsen er anført at være pensioneret kommunalarbejder og Frida at være ugift detailhandlerske.

I 1932 måtte Johannes Madsen flytte for sidste gang. Frida overtog en anden kolonialhandel, der lå i Holmen 13 [14]. Der må igen være fulgt en bolig med, for i Vejle Vejviserne 1933, 1934 og 1936 angives Johannes Madsen og Frida at have bopæl i Holmen 13.



Blomsterhandlerne i Vejle havde travlt, da Johannes Madsen fyldte 70 år (foto: 1934)

Johannes Madsen boede Holmen 13, da han døde den 12. januar 1936 i en alder af 71 år. Dødsårsagen var mavekræft [15]. Ifølge kirkebogen for metodistkirken i Vejle blev Johannes Madsen begravet på Vejle Nordre Kirkegård den 16. januar 1935. Det leder umiddelbart frem til den chokerende konklusion, at han blev levende begravet. Dødsfaldet er også noteret i folkekirkens kirkebog (Vor Frelseres Sogn, Vejle), hvor begravelsesdatoen er angivet at være den 16. januar 1936. Med risiko for at lægge mig ud med Metodistkirken vælger jeg i dette tilfælde at anse folkekirkepræsten for at være mere troværdig end metodistpræsten.

Boet efter Johannes Madsen bestod kun af indbogenstande, en bankbog med et indestående på 547,09 kr. og en begravelseshjælp på 300 kr. Værdierne var ikke større end, at boet blev

overladt til sønnen, malermester Mads Kristian Madsen, til dækning af begravelsesudgifterne [16].

Min moster, Ella Madsen, g. Gaarde, har omtalt sin farfar, Johannes Madsen, i meget positive vendinger. Hendes omtale har givet mig indtryk af, at han var en rar og humoristisk mand. Han var glad for børn, kunne lide at underholde dem og var lidt af en drillepind. Når Ella spillede ”Æsel” med ham, sagde han altid: ”Dine ører bliver større og større”, hvis Ella var ved at blive æsel.

Da Ellas storesøster, Gerda, var alvorligt syg med hjertet, skulle hun have absolut ro derhjemme. I den periode blev Ella hentet i skolen af Johannes Madsen og var hos ham resten af dagen, indtil han fulgte hende hjem ved sengetid. Ella har fortalt, at Johannes Madsen tyggede skrå og røg lang pibe, så hans rygetrang ville nok have givet ham problemer med omgivelserne, hvis han havde levet i dag.

Johannes Madsen havde givet sine øvrige børnebørn et ur i konfirmationsgave. Han døde året inden Ellas konfirmation, så hun regnede ikke med at få et ur. Uret fik hun i stedet af sin storesøster og dennes kæreste. De hed Gerda Madsen og Johannes Schæfer og havde senere den store glæde at blive mine forældre. Ella var så glad for uret, at hun valgte at blive gift med en urmager for at få det vedligeholdt, men det er en anden historie.

Min morfar, Mads Kristian Madsen, er nærmere omtalt i kapitel 1. I det følgende omtales hans to søstre, Maren Madsen og Frida Madsen.

Maren Madsen var 14 år, da hun den 12. april 1908 blev konfirmeret i metodistkirken i Vejle. Der er ingen viden om, hvad hun foretog sig de næste ti år, men jeg gætter på, at hun i en stor del af tiden har været ung pige i huset. Mit gæt skyldes, at hun på skattemandtalslisten i Vejle i 1918 er anført at være husassistent hos sagfører Oscar Bindslev i Worsaaesgade 10 i Vejle.

Hun nåede ikke at blive ældre pige i huset, for i en alder af 26 år blev Maren Madsen den 6. maj 1920 (Vor Frelzers Sogn, Vejle) gift med enkemand og overportør Aage Emil Sørensen Venborg fra Vejle. Marens far, Johannes Madsen, var den ene af forloverne.

Brudgommen havde en fortid, der havde været mere begivenhedsrig, end Maren Madsens fortid formodes at have været. Aage Emil Sørensen Venborg, som jeg i det følgende vil nøjes med at kalde Aage Venborg, blev født den 7. marts 1889 (Sankt Nikolaj Sogn, Vejle) som søn af en slagter. Ved folketællingen i 1906 var han drejerlærling og boede i Ømkulerne i Vejle hos moderen, der var enke.

Aage Venborg blev indkaldt som soldat ved infanteriets 12. bataljon den 14. april 1909 (lægdsrulle, 4. udskrivningskreds, lægd 87, Vejle, Tilgangsrulle 1907). Den 10. juni 1910 blev han forfremmet til korporal (3. udskrivningskreds, lægd 79, Nyborg, Tilgangsrulle 1911). Aage Venborg var soldat i Fredericia ved 12. bataljons 2. kompagni fra 14. april 1909 til 10. juni 1911. Derefter boede han kortvarigt i Nyborg og Odense, indtil han den 20. april 1913 flyttede til Bramminge [17]. I Bramminge arbejdede han som portør ved Statsbanerne, og det har han formentlig også gjort i Nyborg og Odense.

Mens Aage Venborg boede i Bramminge, blev han den 28. november 1914 (Guldager Sogn, Ribe Amt) gift med Else Marie Pedersen (født 6. august 1894, Ho Sogn, Ribe Amt). Ægteskabet resulterede i en datter, Mary Christine Sørensen Venborg (født 17. oktober 1915, Bramminge

Sogn, Ribe Amt) og en søn, Emil Sørensen Venborg (født 6. juni 1917, Bramminge Sogn). Emil blev dog kun 10 timer gammel, idet han døde samme dag.

Aage Venborg blev dobbelt hårdt ramt, for hans hustru døde ifølge Bramminge Sogns kirkebog på Amtssygehuset i Varde den 5. august 1917. Aage Venborg havde ikke lyst til at være alene i Bramminge, så en måned efter hustruens død flyttede han hjem til mors kødgryder i Ømkuljerne i Vejle [17]. Her fortsatte han karrieren som portør ved Statsbanerne.

Portør Venborg var underlagt andre drifter end togdriften. Det resulterede i, at han gjorde en 19-årig ekspeditrice ved navn Jenny Møller gravid. Det fremgår af faderskabssagen, at hun boede hos sine forældre i Vejle og tjente 60 kr. om måneden. Hun oplyste, at de havde været forlovet og skulle have været gift. Det fremgår ikke, om Aage Venborg var enig i den udlægning. Han erkendte dog sin andel i graviditeten og erklærede sig villig til at betale det lovmæssigt fastsatte bidrag til moderen og barnet [17].

Barnet blev født den 30. maj 1919 (Sankt Nikolaj Sogn, Vejle) og fik navnet Grethe Møller. Barnets efternavn blev dog ændret til Pedersen, da Jenny Møller i 1921 blev gift med en murer, der hed Pedersen. Aage Venborg undgik at skulle betale børnebidrag i en længere årrække, for Grethe døde af meningitis den 29. september 1924 (Vor Frelsers Sogn, Vejle) i en alder af 5 år.

Aage Venborg havde tilsyneladende en uimodståelig trang til at gøre ugifte piger gravide, for Maren Madsen var svulmende gravid ved deres vielse. Det vides ikke, om han blev gift med hende, fordi hun blev gravid, eller om hun blev gravid med ham, fordi de skulle giftes. Ca. 3 1/2 måned efter vielsen fik de en datter, Anna Kirstine Venborg (født 18. august 1920).

Ægteskabet resulterede i yderligere to døtre, Inge Marie Venborg (født 4. november 1921) og Karen Venborg (født 28. marts 1924). Alle tre døtre blev født på Kiddesvej 19 (Sankt Nikolaj Sogn, Vejle). Marens far, Johannes Madsen, var fadder ved både Anna Kirstines og Inge Maries dåb, og Marens søster, Frida, var fadder ved Inge Maries dåb.

Ved folketællingen i 1921 boede Aage Venborg og Maren med hans datter fra første ægteskab og deres fælles datter, Anna Kirstine, på Kiddesvej 19, 1. sal. Aage Venborg er anført at være overportør ved DSB. Ved næste folketælling i 1925 var bopælen den samme. Eneste forskel var, at der nu var fire hjemmeboende døtre. Ved folketællingen i 1930 var familien flyttet til Søndervang 1, stuen, i Vejle. Alle døtre var fortsat hjemmeboende.

Det var mere nærliggende for en overportør ved Statsbanerne at bo i Jernbanegade. Der boede familien i en stueejlighed i nr. 24 ved folketællingen i 1940. De tre fælles døtre var hjemmeboende. Det er anført, at Anna Kirstine var husassistent, Inge Marie var syerske, og Karen var handelslærling i en køkkenudstyrsforretning.

Maren Venborg, f. Madsen, var kun 49 år, da hun døde på Amtssygehuset den 28. oktober 1943 (Vor Frelsers Sogn, Vejle). Det fremgår af dødsattesten, at hun havde gennemgået en underlivsoperation og efterfølgende var død af hjertelammelse [18]. Bopælen var fortsat Jernbanegade 24 ved hendes død.

Hun blev begravet på Vejle Nordre Kirkegård den 2. november 1943. I Vejle Amts Folkeblad var der et detaljeret referat af begravelsen [19]. Her vil jeg udelade omtalen af hvem, der sendte kransen, hvilke salmer, der blev sunget, og hvilket skriftsted, præsten prædikede over. Jeg vil nøjes med at citere avisens referat af pastor Rasmussens prædiken, der siger en hel del om datidens kønsroller.

Det vides ikke, om Frida indtil da har sagt nej til et utal af bejlere, fordi hun skulle servicere sin gamle far. Efter faderens død var hun frit stillet, og det benyttede hun sig af til at sige ja. Den 31. oktober 1937 blev hun gift i metodistkirken i Vejle med ugift murersvend Hans Madsen Bering.

Hans Madsen Bering var født den 14. oktober 1878 i Thyregod Sogn (Vejle Amt), dvs. han var en 59-årig ungkarl helt uden ægteskabelig erfaring, da han blev gift. Han havde arbejdet som murersvend forskellige steder. Ved folketællingen i 1906 var han murersvend hos en murermester i Almind Sogn (Vejle Amt). Det har muligvis været svært for Hans Madsen Bering at få arbejde som murer, for ved folketællingen i 1921 hjalp han til på faderens landbrug i Kokborg i Thyregod Sogn.

Ved folketællingerne i både 1925 og 1930 havde Hans Madsen Bering fast bopæl som logerende i Brogade 1, stuen, i Vejle, men var midlertidigt fraværende, fordi han arbejdede for en murermester i Belle i Stouby Sogn (Vejle Amt). I Vejle Vejviserne fra perioden 1931-1937 angives Hans Madsen Bering at have bopæl i Brogade 1, hvor han boede ved vielsen [22].



Frida Madsen og Hans Madsen Bering (foto: ukendt årstal)

Det fremgår af Vejviseren fra 1938, at Hans Madsen Bering efter vielsen var flyttet ind hos Frida i Holmen 13. Bopælen var Holmen 13, 1. sal, da der var folketælling i 1940. Hans Madsen Bering anføres at være murersvend og Frida Madsen at have en kolonialhandel, så alt var uforandret.

Syfrida Karoline Bering, f. Madsen, døde den 17. august 1951 (Vor Frelsers Sogn, Vejle) i en alder af 52 år. Hun døde på Amtssygehuset i Vejle. Ifølge kirkebogen døde hun af bughindebetændelse som følge af en perforeret blindtarm. Ved sin død boede hun Holmen 8 i Vejle.

Det er bl.a. anført i nekrologen i Vejle Amts Folkeblad [23], at hun ”blev for en halv snes dage siden pludselig syg og indlagt på sygehuset, hvor hun blev opereret for en underlivssygdom. Afdøde var kendt og afholdt i kvarteret, hvor ægteparret havde boet i flere år. I ægteskabet var ingen børn”.

Da Frida døde, var jeg 6 år. Jeg har en svag erindring om, at jeg sammen med min mor har besøgt ”tante Frida” og ”onkel Bering”, som min mor kaldte dem, i deres bopæl i Holmen.

Hans Madsen Bering boede fortsat Holmen 8, da han døde på Amtssygehuset 81 år gammel den 8. januar 1960 (Vor Frelsers Sogn, Vejle). Han blev begravet den 14. januar 1960. Det fremgår af avisens referat af begravelsen [24], at Murernes Fagforening paraderede med fane, og at der var kranse med signerede bånd fra beboerne i Holmen 8, pensionærerne på KFUM og Murernes Fagforening. Forhenværende overportør Venborg takkede på familiens vegne for deltagelsen, og dermed fik Aage Venborg det sidste ord i dette kapitel.

Litteraturliste

1. Det Danske Udvandrerarkiv, København Politis Udvandrerprotokoller, www.udvandrerarkivet.dk/udvandrerprotokollerne/
2. Udvandrede via Vejle, www.ddd.dda.dk/vejlelister/soeg_udvandrede.asp
3. Hamburger Passagierlisten, 1850-1934, www.ancestry.de
4. 1900 United States Federal Census, www.ancestry.com
5. 1910 United States Federal Census, www.ancestry.com
6. 1920 United States Federal Census, www.ancestry.com
7. Sundhedsstyrelsen, Dødsattester, Jylland, 1840-1915, Vejle-Skanderborg Fysikat, Vejle, 1892
8. Vejle Lægedistrikt, Protokol for jordemoder Marie Bang i Vejle, 1890-1894
9. Vejle Lægedistrikt, Protokol for jordemoder Nora Svendsen i Vejle, 1896-1899
10. Sundhedsstyrelsen, Dødsattester, Jylland, 1915-1980, Vejle-Skanderborg Amtslægekreds, Vejle, 1915
11. Vejle Byfoged, Dødsanmeldelsesprotokol, 1912-1920, folio 92
12. Vejle Byfoged, Skifteprotokol, 1914-1920, folio 47b
13. Vejle Amts Folkeblad, 30. april 1928, side 5
14. Vejle Amts Folkeblad, 15. marts 1932, side 7
15. Sundhedsstyrelsen, Dødsattester, Jylland, 1915-1980, Vejle Amt, Byer, 1936
16. Vejle Kriminalret, Skifteretten, Skiftebog for Vejle Købstad, 1935-1938, side 241-242
17. Vejle Amt, Alimentionssager, nr. 72, 1919
18. Sundhedsstyrelsen, Dødsattester, Jylland, 1915-1980, Vejle Amt, Byer, 1943
19. Vejle Amts Folkeblad, 3. november 1943, side 8
20. Vejle Kriminalret, Skifteretten, Skiftebog for Vejle Købstad, 1941-1944, side 733-734

21. Vejle Amts Folkeblad, 15. marts 1980, side 25
22. Vejle Kommune, Giftefoged, Ægteskabsjournal, 1937-1940, folio 4
23. Vejle Amts Folkeblad, 18. august 1951, side 6
24. Vejle Amts Folkeblad, 15. januar 1960, side 6

Kapitel 3. Husejer på fattighjælp

Mine tipoldeforældre

Mads Christensen & Karen Johansen

Mads Christensen (24):

Født: 10. maj 1840 i Kollerup Sogn (Vejle Amt)
 Døbt: 12. juli 1840 i Kollerup Sogn
 Konfirmeret: 15. april 1855 i Kollerup Sogn
 Gift: 30. oktober 1863 i Kollerup Sogn
 Død: 26. april 1887 i Kollerup Sogn
 Begravet: 3. maj 1887 i Kollerup Sogn

Karen Johansen (25):

Født: 17. juli 1841 i Hover Sogn (Vejle Amt)
 Døbt: 22. august 1841 i Hover Sogn
 Konfirmeret: 30. september 1855 i Hvejsel Sogn (Vejle Amt)
 Gift: 30. oktober 1863 i Kollerup Sogn
 Død: 16. december 1914 i Vor Frelzers Sogn, Vejle
 Begravet: 20. december 1914 i Kollerup Sogn

I forbindelse med fødsel og konfirmation er min tipoldefars efternavn skrevet ”Christensen”. Ved senere lejligheder ses efternavnet hyppigt skrevet ”Kristensen”. Min tipoldemors efternavn er heller ikke konstant. Oftest skrives det ”Johansen”, men det ses også skrevet ”Johannesen”.

Mads Christensen blev født den 10. maj 1840 på Hygum Mark i Kollerup Sogn (Vejle Amt) ca. 10 km nordvest for Vejle. Han var søn af husmand Christen Sørensen og hustru Ane Jensdatter (jf. kapitel 5). Mads Christensen tilbragte det meste af sin barndom i fattighuset i Hygum. Ved folketællingerne i 1845, 1850 og 1855 boede Mads Christensen i fattighuset sammen med sine forældre og et varierende antal storebrødre.

Ved konfirmationen den 15. april 1855 boede Mads Christensen fortsat i Hygum Fattighus. Han var belastet af sin sociale arv, for ved konfirmationen fik han bedømmelsen ”tqx” for sine kundskaber og ”g” for sin opførsel, hvilket tyder på, at han var både uvidende og uopdragen. Det kan måske tænkes, at præsten i sin bedømmelse har været forudindtaget over for børn fra fattighuset.

Man kan undre sig over, at Mads Christensen ikke blev sendt ud at tjene umiddelbart efter konfirmationen. Der gik ca. et halvt år, før han den 5. november 1855 ifølge kirkebogens afgangliste forlod Hygum Fattighus for altid for at blive tjenestedreng hos gårdmand Lars Madsen i Ildved i nabosognet Hvejsel (Vejle Amt) (jf. tilgangslisten).

Efter to år hos Lars Madsen havde Mads Christensen set nok af den store verden og vendte tilbage til Hygum i Kollerup Sogn den 1. november 1857 (jf. tilgangslisten), hvor han blev tjenestekarl hos gårdmand Niels Peter Andersen. Året efter fik Niels Peter Andersen en tjenestepige, der hed Karen Johansen, og dermed kommer hun ind i historien.

Karen Johansen blev født den 17. juli 1841 på Rugballegårds Mark i Hover Sogn (Vejle Amt) ca. 3 km nordvest for Vejle. Hun var datter af væver Johannes Hansen og Ane Lisbeth Sørens-datter (jf. kapitel 6). I modsætning til Mads Christensen fik Karen Johansen set en hel del af landsognene i Vejle Amt, inden hun blev gift. Ved hjælp af kirkebøgernes til- og afgangslister kan hun følges på sin sogneturné.

Første gang, hun flyttede, var mindre end to måneder efter fødslen. Den 9. september 1841 flyttede hun med forældrene fra Hover Sogn til nabosognet Skibet (Vejle Amt). Ved folketællingerne i 1845 og 1850 boede familien i Jennum i Skibet Sogn. I 1852 flyttede familien videre til Jelling Sogn (Vejle Amt), og i 1854 gik turen til Hvejsel Sogn. Her boede familien ved folketællingen den 1. februar 1855.

Den 30. september 1855 blev Karen Johansen konfirmeret i Hvejsel Sogn. Hendes kundskaber blev bedømt til ”godt”, hvilket ikke var specielt godt. Hun måtte så trøste sig med, at præsten mente, at hendes opførsel var ”sædelig”.

I november 1856 flyttede Karen Johansen til Nørup Sogn (Vejle Amt) uden at få følgeskab af resten af familien. Her blev hun tjenestepige i Lihme. Året efter flyttede hun tilbage til Hvejsel Sogn, hvor hun blev tjenestepige hos gårdmand Jens Christian Olesen i Hvejsel By. Den 1. november 1858 flyttede Karen Johansen til Hygum i Kollerup Sogn for at tjene hos ovennævnte Niels Peter Andersen.

Niels Peter Andersen må have været en god arbejdsgiver, for både Mads Christensen og Karen Johansen tjente fortsat hos ham ved folketællingen i 1860. De var de eneste tjenestefolk, så de kunne ikke undgå at lægge mærke til hinanden. Det kom der senere et ægteskab ud af.

Forinden skulle Mads Christensen på session. Ifølge lægdsrullen (3. udskrivningskreds, lægd 244, Kollerup Sogn, Hovedrulle 1863 L) var han var 167 cm høj, havde fremstående skulderblade og var noget platfodet. Derfor var han ikke fuldt tjenestedygtig, men blev udtaget til at gøre tjeneste i arbejdstropperne. I 1862 blev han udskrevet til tjeneste ved 2. Trænkuskedepot (3. udskrivningskreds, lægd 244, Kollerup Sogn, Hovedrulle 1863 N – 1872), der holdt til i Fredericia [1].

Det er tvivlsomt, om Mads Christensen blev indkaldt til soldatertjeneste i 1862. På sessionen i 1862 fik han lodtrækningsnummer 252. Det er anført i stambogen for 7. bataljons 7. kompagni, at han i 1862 var frispiller [2]. En frispiller (frilodsmænd) var indtil videre fritaget for militærtjeneste pga. et højt lodtrækningsnummer [3, 4], da militæret ikke havde behov for alle værnepligtige.

Karen Johansen ville godt være kæreste med Mads Christensen, selv om han var platfodet. Hun holdt så meget af ham, at hun blev gravid af det. Mads løb ikke fra ansvaret, men giftede sig med Karen den 30. oktober 1863 (Kollerup Sogn). Han var 23 år, og hun var 22 år. Ved vielsen tjente Karen Johansen stadig hos Niels Peter Andersen, hvorimod Mads Christensen tjente hos gårdmand Hans Pedersen Buk i Hygum. Sidstnævnte var forlover sammen med Karens far.

Ca. tre måneder efter vielsen (24. januar 1864, Kollerup Sogn) fødte Karen Johansen en søn, Johannes Madsen, der blev min oldefar (jf. kapitel 2). Mads Christensen og Karen Johansen boede til leje i Hygum, og han arbejdede som arbejdsmand.

I slutningen af 1863 var der optræk til krig, og derfor blev frispillerne indkaldt til soldatertjeneste. Det var noget ubejligt for Mads Christensens nyetablerede familieliv. Det fremgår af

Spørgsmaal.	Svar.
Hvad er Deres fulde Navn?	Mads Christensen
Hvilket Dag og hvilket Aar er De født?	1840 den ellevte Maj
I hvilket Aar har De deltaget i Krigen?	1864
Ved hvilken Afdeling (Institution) tjente De dengang?	Villkønsarbejde
Ved hvilket Compagni, Escadron eller Batteri stod De?	7de Bataljons 7de Compagni
Hvilket Nummer havde De?	106
Fra og til hvilket Dag var De tjenestgjørende?	Novembers Måned 1863
Tjente De som Menig, eller som Befalingsmand?	Menig
Blev De saaret i Krigen? Naar?	Nei
Har de ligget paa Lazareth? Paa hvilket?	Nei
Blev De fangen i Krigen? Naar og hvor?	Nei
Har De Pension eller Invalidforsørgelse? Hvilket Nummer har Deres Pensionsbrev?	Nei
Er De Medlem af „De danske Baabroedres Selskab“? I hvilken af dets Afdelinger og i hvilket Nummer staar De?	Nei
Hvilken er Deres nuværende Stilling?	Arbejdsmand
Hvor har De nu Bopæl? (Hvis De ikke boer i en Kjøbstad, bedes Amt, Herred, Sogn og By opgivet).	Hygum Kollerup Sogn Vigle Amt Fjendelshørd
Hvilken er Deres nuværende Adresse?	Indi d. d. d.

Bevilliget
W. Nylund

Ansøgningsskema om tildeling af erindringsmedaljen for deltagelse i krigen 1864 udfyldt af Mads Christensen [5]. Det fremgår bl.a., at han havde gjort krigstjeneste som menig nr. 106 ved 7. bataljons 7. kompagni fra november måned 1863. Han var ikke blevet såret i krigen, havde ikke ligget på lazaret og var ikke blevet taget til fange. På ansøgningstidspunktet var han arbejdsmand med bopæl i Hygum i Kollerup Sogn.

stambogen, at Mads Christensen pr. 1. januar 1864 tiltrådte som trænkusk ved 7. bataljons 7. kompagni [2]. Han har selv anført, at han påbegyndte tjenesten i november 1863 [5].

Mads Christensen deltog i krigen i 1864 (2. Slesvigske Krig) mod Preussen og Østrig [5, 6]. Krigen startede den 1. februar 1864 og sluttede med dansk nederlag den 20. juli 1864. Som trænkusk har Mads Christensen transporteret militær udrustning og forsyninger [4], og derfor har han næppe kæmpet i forreste række. Han oplyste da også selv, at han hverken blev såret eller taget til fange under krigen [5].

Efter krigen fik Mads Christensen efter ansøgning tildelt erindringsmedaljen for deltagere i krigen 1864 [5]. Den krævede ikke, at man havde ydet en specielt heltedigt indsats, men blev tildelt alle, der kunne dokumentere at have deltaget i krigen.

Hverdagen i Kollerup ventede efter krigstjenesten. Mads Christensen og Karen Johansen fik yderligere fire børn, hvoraf de to døde som små. De blev alle født i Kollerup Sogn. Christen Madsen blev født den 9. december 1866 (død 10. august 1868), og endnu en Christen Madsen blev født den 12. august 1869. Forældrene havde bopæl på Skovgårds Mark. Mads Christensen var stadig arbejdsmand. Ved folketællingen den 1. februar 1870 boede familien i et hus på Skovgårds Mark.

De skulle vente helt til den 20. juni 1876, før familien blev beriget med en pige. Hun fik navnet Ane Madsen, men hun døde den 9. februar 1877. Nu var bopælen Hygum. Den ældste søn, Johannes Madsen, nåede lige akkurat at blive konfirmeret, inden den yngste datter, Ane Marie Madsen (født 4. maj 1878) blev født. Derfor var ”drengen Johannes Madsen” kvalificeret til at være fadder, da lillesøsteren blev døbt den 30. juni 1878. En mere rutineret fadder var Karen Johansens far, Johannes Hansen, der var fadder til fire af de fem børn.

Mads Christensen og Karen Johansen fulgte traditionen med at opkalde børnene efter deres bedsteforældre, idet børnene blev opkaldt efter henholdsvis deres morfar, farfar og farmor/mormor.

Ved folketællingen i 1880 boede Mads Christensen og Karen Johansen med børnene Christen og Ane Marie til leje i et hus i Hygum By i Kollerup Sogn. Mads Christensen arbejdede som daglejer. Ved Christen Madsens konfirmation i 1884 (Kollerup Sogn) er Mads Christensen anført at være husmand og arbejdsmand i Hygum.

Mads Christensen tog sig af de officielle relationer til Karen Johansens søskende (jf. kapitel 6). Han var således forlover, da Karens søster, Mette, blev gift i 1865, og han var i perioden 1867 til 1886 fadder til børn af Karens søstre, Mette, Sørine og Mette Margrethe. Karen Johansen holdt sig beskedent i baggrunden med undtagelse af en enkelt gang i 1872, hvor søsteren, Mette, brugte hende som fadder.

Den 16. februar 1885 købte Mads Christensen sin svigerfars hus, matrikelnr. 2h, i Hygum. Det havde et beskedent jordtilliggende på ½ album hartkorn. Derfor kunne Mads Christensen ikke leve af at dyrke jorden, men måtte være arbejdsmand ved siden af. Købesummen var 500 kr., hvoraf noget skulle betales ved at overtage prioritetsgælden i huset [7]. Huset var i 1862 blevet forsikret for 560 kr., der i 1898 blev forhøjet til 1.025 kr. [8].

Mads Christensen fik begrænset glæde af sin investering i huset, for han døde den 26. april 1887 (Kollerup Sogn) i en alder af 46 år. Kirkebogen anfører, at han var husmand og arbejdsmand i Hygum.

Ved folketællingen i 1890 boede Karen Johansen i huset i Hygum sammen med datteren, Ane Marie, og sin fader, Johannes Hansen, der var enkemand. Det er anført, at Karen Johansen var under fattigforsørgelse. Faderen døde den 27. december 1899 (Kollerup Sogn).

Karen Johansen var ikke lynhurtig, for hun havde været enke i over 11 år, da hun ansøgte om og den 9. september 1898 fik bevilget tilladelse til at sidde i uskiftet bo efter sin afdøde mand [9]. Det betød, at hun kunne overtage ejerskabet af huset efter Mads Christensen. Det er anført, at der var pant i huset for 300 kr. [10].

Når Karen Johansen ønskede at være registreret som ejer af huset, skyldtes det, at hun fik behov for at optage et Kreditforeningslån. Den 20. november 1898 fik hun et lån på 500 kr. mod første prioritets panteret i huset [11]. Selv om hun formentlig har skullet indfri den gamle gæld i huset, har hun alligevel fået et tiltrængt økonomisk tilskud til at holde fattigdommen lidt på afstand.

Ved folketællingen i 1901 boede Karen Johansen under navnet Karen Kristensen i huset i Hygum. Det er anført, at hun fik fattighjælp. Det undrer mig, at hun kunne få fattighjælp samtidig med, at hun var ejer af et hus. Hun boede stadig i Hygum og var på fattighjælp ved næste folketælling i 1906, men er dog anført at være midlertidigt fraværende. Det midlertidige fravær blev brugt til et ophold hos datteren, Ane Marie, der boede i Korsgade 23 i Vejle (jf. nedenfor).

Karen Johansen er fejlagtigt registreret under navnet Karen Madsen ved folketællingen i 1911. Hun boede nu igen i huset i Hygum. Det eneste, hun i mellemtiden var blevet rigere på, var erfaringer, for hun var fortsat på fattighjælp.

Den 29. juli 1913 solgte Karen Johansen sit hus i Hygum for 800 kr. [12]. Det er anført, at overtagelsen havde fundet sted. Karen Johansen havde nu bopæl i Vejle. Jeg gætter på, at Karen Johansen ikke har fået lov til at beholde overskuddet fra salget, men at det er blevet inddraget til tilbagebetaling af tidligere fattighjælp.

Karen Johansen havde bopæl i Jernbanegade 1 i Vejle, da hun døde den 16. december 1914 (Vor Frelsers Sogn, Vejle). Her må hun formodes at have boet hos datteren, Ane Marie, der boede i Jernbanegade 1, st., ved den nærmest forudgående folketælling (jf. nedenfor). Karen Johansen døde af lungebetændelse efter fem dages sygdom [13]. Hun blev 73 år gammel. Det fremgår af kirkebogen, at hun var fattigunderstøttet ved sin død. Hun blev begravet på Kollerup Kirkegård den 20. december 1914. Måske havde Mads Christensen ligget på kirkegården i 27 år og savnet hende?

† † †

**I Dag døde vor kære Moder,
Karen Kristensen,
Enke efter Mads Kristensen, Hygum,
hvilket herved bekendtgøres.
Vejle, den 16. Decbr. 1914.
b832 **Børn og Svigerbørn.**
Begravelsen vil senere blive bekendt-
gjort.**

*Dødsannonce i Vejle Amts Folkeblad den 17. december 1914
for Karen Kristensen, f. Johansen.*

Af Mads Christensens og Karen Johansens fem børn blev de tre voksne. De klarede sig alle tre igennem tilværelsen uden fattighjælp. Min oldefar, Johannes Madsen, er nærmere omtalt i kapitel 2. I det følgende omtales hans lillebror og lillesøster.

Christen Madsens fornavn ses ofte skrevet Kristen. Han blev konfirmeret den 20. april 1884 (Kollerup Sogn). I starten af sit arbejdsliv var Christen Madsen møllersvend. Da han den 22. september 1889 (Kollerup Sogn) var fadder til et barn af en af sine mange mostre (jf. kapitel 6), var han møllersvend i Lindved i Sindbjerg Sogn (Vejle Amt). Ved folketællingen i 1890 var han fortsat møllersvend hos en møller i Lindved. Da Christen Madsen den 26. marts 1891 var fadder ved min morfars dåb, havde han bopæl på Holms Mølle, der ligger i Hover Sogn.

Det fremgår af lægdsrullen (3. udskrivningskreds, lægd 244, Kollerup Sogn, Tilgangsrulle 1887), at han blev indkaldt som soldat ved 4. artilleriafdeling den 10. maj 1891. I regimentets stambog er han angivet at være møller [14]. Ifølge stambogens signalement var han 165 cm høj, middel af vækst og havde grå øjne og blondt hår. Et særligt kendetegn var, at han havde en lille, sort plet på halsen.

Under soldatertjenesten kom Christen Madsen i konflikt med den militære straffelov. Hans forbrydelse bestod i, at han ”på trods af et givet påbud havde indsnævret sine benklæder”. Alternativet havde måske været, at han havde tabt bukserne? Straffen blev 1 dags mørk arrest fra 27. – 28. august 1892 [14].

Christen Madsen afsluttede soldatertjenesten den 3. oktober 1892 efterfulgt af en genindkaldelse af en måneds varighed året efter [14]. Resten af livet kunne han indsnævre sine bukser lige så meget, han havde lyst til.

Efter soldatertjenesten genoptog Christen Madsen arbejdet som møllersvend. Han blev omtalt som ”møllersvend Christen Madsen af Hover Sogn”, da han den 22. april 1894 var fadder, da hans bror, Johannes Madsen, fik datteren, Maren, døbt.

Johannes Madsen gjorde gengæld ved at være forlover, da Christen Madsen den 9. maj 1895 blev gift i Sankt Nikolaj Kirke i Vejle med Maren Sørensen. Han var 25 år, og hun var 22 år (født 2. februar 1873, Hover Sogn). Christen Madsen havde opgivet møllererhvervet og var flyttet til købstaden. Det fremgår af kirkebogen, at han ved vielsen var arbejdskarl i Vejle.

Hvis nogen af bryllupsgæsterne undrede sig over Maren Sørensens volumen, fik de forklaringen lidt over to måneder efter vielsen. Den 19. juli 1895 (Sankt Nikolaj Sogn, Vejle) fødte hun en søn, der fik navnet Mads Christian Madsen. Forældrenes bopæl var angivet til Kappeltoft 9 i Vejle.

Bopælen var den samme, da Jensine Caroline Madsen blev født den 17. april 1897 (Sankt Nikolaj Sogn, Vejle). Christen Madsen anføres at være arbejdsmand. I 1900 var familien ifølge Vejle Stadsarkivs skattemandtalsliste flyttet til en kvistlejlighed på Kirkegårdsvej 32. Her boede familien også ved folketællingen i 1901. Christen Madsen var angivet at være arbejdsmand på Vejle Gasværk.

Datteren, Jensine Caroline, døde den 1. oktober 1901 (Sankt Nikolaj Sogn, Vejle) i en alder af 4 år. Ifølge kirkebogen døde hun af lungetuberkulose. Hun blev begravet fra metodistkirken i Vejle. Derfor er dødsfaldet registreret i både Sankt Nikolaj Kirkes og Vejle Metodistkirkes kirkebog. Ved folketællingen den 1. februar samme år var Christen Madsen og hustru anført som medlemmer af folkekirken, dvs. de må være blevet tilknyttet metodistkirken i løbet af 1901.

Christen Madsen omtales som arbejdsmand i den ene af de to kirkebøger og som vognmand i den anden. Begge kirkebøger angiver adressen som Kirkegårdsvej 50. Noget tyder på, at ovenfor nævnte Kirkegårdsvej 32 har ændret husnummer til nr. 50, idet matrikelnumrene er ens og husejeren den samme.

Et par måneder efter Jensine Carolines død fik Christen Madsen og Maren en erstatningsdatter, der også fik navnet Jensine Caroline Madsen (født 5. december 1901, Sankt Nikolaj Sogn, Vejle). Fødslen er registreret i både folkekirkens og metodistkirkens kirkebog. Der er igen forskelle på oplysningerne i de to kirkebøger. Bopælen anføres at være henholdsvis Kirkegårdsvej 50 og Langelinie 50, men de to forskellige adresser har den forklaring, at Kirkegårdsvej ændrede navn til Langelinie [15]. Christen Madsens beskæftigelse anføres som henholdsvis arbejdsmand og kulhandler.

Inden Christen Madsen og Maren fik deres næste og sidste barn, blev Christen Madsen husejer. Med skøde af 5. oktober 1904 overtog vognmand Christen Madsen, der i skødet fejlagtigt kaldes for Christian Madsen, en ejendom, Jernbanegade 3 i Vejle, matrikelnr. 246b af Vejle Bygrunde [16]. Købesummen var 15.000 kr. Håndteringen af spildevand var mindre miljøvenlig dengang. Det fremgår af skødet, at ejeren indtil videre havde tilladelse til at lede en spildevandsledning til jernbanens grøft.

For at kunne betale købesummen måtte Christen Madsen optage et sparekasselån på 8.000 kr. [17], låne 3.000 kr. af en privat långiver [18] og udstede en panteobligation på 2.000 kr. til sælgeren [19], dvs. Christen Madsen må formodes at have betalt 2.000 kr. kontant.

Ejendommens forhus var en beboelsesejendom på to etager plus kvist. Det var 93 m² i grundplan. I nederste etage var der en gennemkørselsport. Forhuset indeholdt 11 kakkellovne og 5 komfurer, og der var vandledning og gasledning. Derudover var der et sidehus med halvtag og et baghus med halvtag og vognport. Den samlede ejendom var brandforsikret for 10.670 kr. [20, 21].

Nu var der plads til endnu et barn. Arne Madsen blev ifølge kirkebogen for metodistkirken i Vejle født den 1. juli 1905 i Jernbanegade 3. Christen Madsen anføres at være vognmand, så han har haft brug for den vognport, der hørte til den nyerhvervede ejendom.

Ved folketællingen i 1906 boede familien Madsen i en stuelejlighed i Jernbanegade 3. Christen Madsen var fortsat vognmand. Ejendommen var beboet af fem familier og to logerende, så Christen Madsen fik lejeindtægter, der kunne bidrage til betaling af renter og afdrag på gælden.

Christen og Maren Madsen boede fortsat i Jernbanegade 3 med deres tre børn ved folketællingen i 1911. Christen Madsen angives at være vognmand på Gasværket. Christen Madsen har inden da været betegnet som både arbejdsmand, kulhandler og vognmand. Det er uvist, om han hele tiden har været ansat på Gasværket.

Christen Madsen var tilsyneladende ansat på Vejle Gasværk i resten af sit arbejdsliv. Han blev kaldt for både "Gas-Madsen" [22] og "Koks-Madsen" [23]. Det første kaldenavn skyldtes formentlig hans ansættelse på gasværket. Gasværksgassen blev fremstillet ved opvarmning af kul. Derved opstod koks som biprodukt, og koksen blev brugt som brændsel i datidens kakkellovne. Det andet kaldenavn kan tænkes at skyldes, at Christen Madsen som vognmand har transporteret koksen fra Gasværket til byens brændselshandlere.



Personalet ved Vejle Gasværk, 23. april 1930. Arbejdsmand Christen Madsen ses yderst til venstre i 2. række (fotograf: ukendt, foto: Vejle Stadsarkiv)



Metodistkirken, Sct. Pouls Kirkes menighedsråd, Vejle, samlet foran alteret. Christen Madsen sidder som nr. 3 fra venstre i første række. I bageste række ses yderst til venstre min fars halvbror, Marius Schæfer, og yderst til højre min morfar, Mads Kristian Madsen (fotograf: ukendt, foto: 1935, Vejle Stadsarkiv)

Af ukendte årsager blev Christen Madsen træt af at være husejer i Jernbanegade. Med købekontrakt af 13. august 1912 [24] og skøde af 14. december 1912 [25] solgte han for 16.000 kr. ejendommen til en karetmager. Køberen betalte 8.000 kr. kontant og overtog ovennævnte sparekasselån på 8.000 kr.

I stedet købte Christen Madsen med købekontrakt af 12. august 1912 [26] og skøde af 16. december 1912 [27] en ejendom på Kirkegårdsvej/Langelinie 66 i Vejle med matrikelnumrene 43aa og 43ap af Vejle Købstads Enge. Købesummen var på 15.800 kr. Christen Madsen skulle overtage et kreditforeningslån på 7.000 kr. og betale de resterende 8.800 kr. kontant. For at klare dette optog Christen Madsen et sparekasselån på 9.000 kr. [28], som han brugte til at betale det gamle kreditforeningslån ud med, og et privat lån på 3.000 kr. [29].

Det fremgår af brandforsikringspapirerne [30-32], at ejendommen på Kirkegårdsvej bestod af et forhus i to etager med kælder og kvist. Forhuset var indrettet til beboelse og var 80 m² i grundplan. På loftet var der tre tagværelser, et køkken og et spisekammer. I kælderen var der brænderum og viktualierum. Ejendommen var bygget i 1898. Derudover var der et sidehus, der delvis blev brugt til beboelse og ellers til brænderum, vaskerum, hønsehus og retirade (et pænere ord for lokum). Et andet sidehus med halvtag blev brugt til vognport og stald. I 1907 var brandforsikringssummen for alle disse herligheder 13.748 kr.

Christen Madsen boede i huset på Kirkegårdsvej 66 indtil sin død. Ved folketællingen i 1916 boede Christen og Maren Madsen med deres to yngste børn i stueetagen. Christen Madsen angives at være vognmand på Gasværket med en årlig indkomst på 2.800 kr. og en formue på 8.000 kr., så han var langt fra at have behov for fattighjælp. Ved datteren, Jensine Caroline Madsens konfirmation samme år (Metodistkirken, Vejle) betegnes Christen Madsen i kirkebogen som kulhandler. Det tyder på, at kulhandelen har haft relation til hans ansættelse på Gasværket.

På skattemandtalslisten fra 1918 og ved sønnen, Arne Madsens konfirmation i 1919 (Metodistkirken, Vejle) er Christen Madsens stillingsbetegnelse vognmand, og adressen anføres nu som Langelinie 66. I 1919 skiftede Kirkegårdsvej officielt navn til Langelinie [15].

Ved folketællingen i 1921 anføres Christen Madsen at være arbejdsmand på Gasværket. Jeg er ikke i stand til at afgøre, om han har været udsat for en degradering, eller om stillingsbetegnelserne vognmand og arbejdsmand er blevet brugt om det samme job. De to yngste børn var fortsat hjemmeboende. Jensine Caroline var paparbejderske, og Arne var manufakturlærling.

Christen Madsen omtales også som arbejdsmand ved folketællingen i 1925. Det fremgår af skattemandtalslisten fra samme år, at det fortsat var på Gasværket, at han var arbejdsmand. For at skære det ud i pap for læseren skal det gentages, at Jensine Caroline var paparbejderske, hvorimod Arne nu var kommis. Ved folketællingen i 1930 var eneste forandring, at Arne var flyttet hjemmefra.

Maren Madsen, f. Sørensen, døde den 19. december 1934 (Vor Frelzers Sogn, Vejle). Ifølge kirkebogen døde hun af kræft i bugspytkirtlen. Hun blev begravet fra metodistkirken og er derfor også registreret i dennes kirkebog. Enkemanden, Christen Madsen, fik den 25. januar 1935 tilladelse til at hensidde i uskiftet bo [33].

Christen Madsen, valgte med skøde af 21. november 1936 at sælge ejendommen på Langelinie 66 til sin ugifte datter, ”frøken Jensine Madsen” [34]. Købesummen var 32.550 kr. Jensine skulle betale 6.800 kr. kontant, udstede et pantebrev til sin far på 14.000 kr. og overtage et

sparekasselån på 11.750 kr. Det må antages, at der var slagterbutik i ejendommen, for det er anført i skødet, at ”i handelen medfølger desuden det i slagterbutikken værende inventar i det omfang, det tilhører sælgeren”.

Ved salget sikrede Christen Madsen sig en bolig for resten af livet. Han fik tinglyst, at han skulle have ret til efter et forudgående varsel til ejeren på 3 måneder og 1 dag til en af årets sædvanlige flyttedage at overtage lejemålet af ejendommens stuelejlighed bestående af 1 værelse med køkken for en årlig leje af 200 kr. Han skulle derefter have ret til at bebo denne lejlighed til sin død.

Christen Madsen benyttede sig tilsyneladende ikke af denne ret. Ved folketællingen i 1940 boede han på ejendommens 2. etage sammen med sin datter og en svensk logerende. Datteren var fortsat ugift og paparbejderske, så måske bør hun omtales som papdatter? Christen Madsens erhverv var ”particulier”, dvs. han levede af sin formue.

Den 17. august 1945 (Metodistkirken, Vejle) døde Christen Madsen i en alder af 76 år. Ved sin død boede han Langelinie 66, 2. sal. Han blev begravet på Østre Kirkegård i Vejle af metodistpræst Ole Olesen den 21. august 1945. Pastor Ole Olesen har spillet en særlig rolle i min slægts-historie, idet det var ham, der døbte mig ca. fire måneder tidligere.

Christen Madsens tre børn overtog den 8. september 1945 boet til privat skifte og deling. Sønnen, Mads Christian Madsen, var dekoratør og boede i Svendborg, datteren, Jensine Caroline Madsen, boede fortsat i sin ejendom, og sønnen, Arne Madsen, var herreekviperingshandler i Rudkøbing [35].

Ane Marie Madsen blev konfirmeret den 10. april 1892 (Kollerup Sogn). Normalt skulle man være fyldt 14 år for at blive konfirmeret [36, 37]. Det krav opfyldte hun ikke, så derfor måtte hun søge biskoppen om aldersdispensation. Den 12. marts 1892 afsendte hun følgende ansøgning [38]:

Til

Biskoppen over Ribe Stift!

Deres Højvelbaarne Højærværdighed vover jeg herved allerærbødigst at ansøge om Tildelse til at blive konfirmeret til anstundende Paaske, uagtet jeg til den Tid - som født den 4de Maj 1878 - vil komme til at mangle nogle Dage i den lovbefalede Alder.

Til Støtte herfor tillader jeg mig at anføre, at min Moder, der er Enke, sidder i smaa Kaar og er nu oppe i de 50 Aar, saa det vilde blive betydelig lettere for hende at fortjene sit Udkomme, naar jeg bliver konfirmeret og derefter tager Tjeneste blandt Fremmede.

Allerærbødigst

Ane Marie Madsen

Ansøgningen er skrevet med nydelig skolepigeskrift. Skolelæreren i Hygum attesterede, at Ane Marie Madsen selv havde skrevet ansøgningen, men jeg gætter på, at læreren havde hjulpet med formuleringen.

Sognepræsten i Kollerup anbefalede ansøgningen og fremhævede bl.a., at hun var ”en flittig og vel oplyst pige med meget gode kundskaber og meget god opførsel”. Endvidere nævnte præsten, at pigens moder var enke og modtog understøttelse af kommissionen og derfor sad i trange kår. Den 17. marts 1892 bevilgede Højærværdigheden den ansøgte aldersdispensation.

Ved konfirmationen boede Ane Marie hos moderen i Hygum. Det må formodes, at Ane Marie er kommet ud at tjene umiddelbart efter konfirmationen. Hun var 22 år og havde bopæl i Hygum, da hun den 14. december 1900 blev gift i Kollerup Sogn med Anders Christian Andersen. Han var ved vielsen murersvend i Jelling.

Anders Christian Andersen var kommet til Jelling langvejs fra. Han var født som ”uægte” barn den 14. oktober 1879 i Vilsted Sogn (Ålborg Amt), dvs. han var 21 år ved vielsen. Ved folketællingen i 1890 og ved konfirmationen den 1. oktober 1893 (Vilsted Sogn) var han plejebarn hos en husmand i Vilsted. Det fremgår af lægdsrullen (5. udskrivningskreds, lægd 352, Vilsted Sogn, Tilgangsrulle 1897), at Anders Christian Andersen i 1899 flyttede til Jelling Sogn. I 1901 blev han erklæret uegnet til at blive soldat (3. udskrivningskreds, lægd 245, Jelling Sogn, Tilgangsrulle 1899).

Ægteparret må antages at være flyttet til Vejle efter vielsen, for ved folketællingerne i 1911 og 1921 er Ane Marie anført at være flyttet dertil i 1900. Anders Christian Andersen og hustru Ane Marie Madsen havde bopæl i Korsgade 23 i Vejle, da de den 28. februar 1903 (Sankt Nikolaj Sogn, Vejle) fik en søn, Carlo Øllegård Andersen.

Anders Christian Andersen døde året efter den 16. februar 1904 (Sankt Nikolaj Sogn, Vejle) i en alder af kun 24 år. Det fremgår af dødsattesten, at han døde af lungetuberkulose efter ca. 3 års sygdom. Han var murersvend, og bopælen var Korsgade 23, 2. sal [39]. Ane Marie Andersen, f. Madsen, blev ikke fristet af evt. tilbud om nyt ægteskab, for hun forblev enke i lidt over 40 år indtil sin død.

Ved folketællingen i 1906 arbejdede Ane Marie Andersen som tekstilarbejder, og det fortsatte hun med i resten af sit arbejdsliv. I Vejle var der dengang en blomstrende tekstilindustri, der gav gode jobmuligheder til både kvinder og mænd. I 1906 boede Ane Marie Andersen på 2. sal i Korsgade 23 sammen med sønnen, Carlo. Endvidere boede Ane Maries mor, Karen Johansen, midlertidigt hos dem (jf. ovenfor). Hun kan tænkes at have klaret børnepasningen, mens Ane Marie klarede tekstilarbejdet.

På skattemandtalslisten fra 1910 er Ane Marie Andersen og Carlo anført at have bopæl i Jernbanegade 1, st. Hun anføres at være fabriksarbejder på Havnegades Spindleri. Disse oplysninger bekræftes ved folketællingen i 1911. Hendes tid blev ikke brugt på at pendle til arbejde, for det fremgår af folketællingsskemaet, at hun boede 5 minutters gang fra sin arbejdsplads.

Ved næste folketælling i 1916 var Ane Marie Andersen og Carlo flyttet til en kvistlejlighed i Strandgade 12 i Vejle. Hun var tekstilarbejder på Windfeld-Hansens Bomuldsspindleri og tjente 800 kr. om året. Indtægten var så beskeden, at hun ikke skulle betale statskat og kunne nøjes med at betale 6 kr. om året i kommuneskat.

Da Carlo Øllegård Andersen blev konfirmeret den 1. april 1917 (Vor Frelseres Sogn, Vejle), var bopælen ligeledes Strandgade 12, og her blev Ane Marie Andersen boende resten af livet. På skattemandtalslisten fra 1918 er Carlo anført som lærling og Ane Marie Andersen som tekstil-

arbejder på Windfeld-Hansens Bomuldsspinderi. Samme oplysninger er anført ved folketællingen i 1921. Carlo boede fortsat i kvistlejigheden hos moderen ved folketællingen i 1925 og ved skattemandtallet samme år, men er nu angivet at være købmand.

Ved næste folketælling og næste skattemandtalt i 1930 havde Carlo sagt farvel til mor, og Ane Marie Andersen var alene på kvisten. Hendes årlige husleje var ifølge skattemandtallet på 150 kr. Hun var fortsat tekstilarbejder hos Windfeld-Hansen.



Fabrikshal ved Windfeld-Hansens Bomuldsspinderi i Vejle. Her arbejdede mange ugifte eller enlige kvinder, bl.a. var Ane Marie Andersen en mangeårig medarbejder (fotograf: H.P. Jensen, foto: 1917, Vejle Stadsarkiv)

I løbet af 1930'erne har Windfeld-Hansen måttet undvære en af sine mest trofaste tekstilarbejdere, for ved folketællingen i 1940 havde Ane Marie Andersen sagt farvel til tekstilerne og var blevet aldersrentenyder. Det var formentlig en nydelse efter et langt arbejdsliv, der må antages at have været mere spindende end spændende.

Den 29. december 1944 døde Ane Marie Andersen, f. Madsen, af brystkræft på Sct. Maria Hospital i Vejle. Dødsfaldet er registreret i både Sankt Nikolaj Sogns og Vor Frelsers Sogns kirkebog. Set med en slægtsforskers øjne ser hendes liv ud til at have været ensomt, fattigt og meget lidt begivenhedsrigt. Det kan dog ikke udelukkes, at hun i al hemmelighed har haft et spændende liv, der ikke er blevet afsløret af arkivalierne.

Boet efter Ane Marie Andersen bestod alene af tøj og indbo af værdi højst 200 kr. samt en begravelsesforsikring og 207 kr. i kontante penge. Boet blev den 12. januar 1945 overladt til sønnen, købmand Carlo Øllegård Andersen, Staldgårdsgade 33, Vejle, til dækning af begravelsesudgifterne [40].

Litteraturliste

1. Fæstningskommandantskabet i Fredericia, 2. Trænkusedepot, Stambøger, 1862
2. Falsterske Fodregiment (5. Regiment), 7. Bataillon, Stambøger, 7. kompagni, Underofficerer, underkorporaler og menige, 1857-1864, side 44
3. Ordbog over det danske sprog, <http://ordnet.dk>
4. Jørgen Green: "Slægtsforskning i lægdsruller, søruller og i hærens og søværnets arkiver", 1. udgave, 1. oplag, Forlaget Grifo, 2009
5. Forsvarets Arkiver (FOARK), Arkivfunktionen for Forsvarets Arkivers Originale Medaljesager, Ansøgninger om erindringsmedalje 1864, Vejle Amt, Tørrild Herred
6. 2. Slesvigske Krig, <https://da.wikipedia.org>
7. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1897-1898, folio 284b
8. Almindelig Brand Landbygninger, Vejle Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Tørrild Herred, 1874-1942, Kollerup Sogn
9. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skifteprotokol, 1892-1898, side 1898-1899
10. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1897-1898, folio 858b-859
11. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1898-1900, folio 99b-100
12. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1913-1913, folio 399
13. Sundhedsstyrelsen, Dødsattester, Jylland, 1840-1915, Vejle-Skanderborg Fysikat, Vejle, 1914
14. Sjællandske Artilleriregiment, 4. Artilleriafdeling, Stambøger, Værnepligtige, 1891
15. Langelinie, www.vejlewiki.dk
16. Vejle Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1904-1905, folio 62b-63
17. Vejle Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1904-1905, folio 63b-64
18. Vejle Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1904-1905, folio 64-65
19. Vejle Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1904-1905, folio 65-66
20. Vejle Købstads Branddirektorat, Forsikringsprotokol, 1895-1916, bind 1, side 297
21. Vejle Købstads Branddirektorat, Taksationsprotokol, 1893-1896, folio 188b-189
22. Vejle Stadsarkiv, Billedtekst til billede nummer B57151, Personalet ved Vejle Gasværk, 23. april 1930, www.arkiv.dk
23. Vejle Stadsarkiv, Billedtekst til billede nummer B61291, Sct. Pouls Kirkes menighedsråd, Vejle, 1935, www.arkiv.dk
24. Vejle Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1912-1913, side 735-736
25. Vejle Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1912-1913, side 734
26. Vejle Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1912-1913, side 741-742
27. Vejle Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1912-1913, side 740-741

28. Vejle Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1912-1913, side 744-745
29. Vejle Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1912-1913, side 743-744
30. Vejle Købstads Branddirektorat, Forsikringsprotokol, 1895-1916, bind 2, side 1253
31. Vejle Købstads Branddirektorat, Taksationsprotokol, 1896-1898, folio 193b-194
32. Vejle Købstads Branddirektorat, Taksationsprotokol, 1905-1908, folio 140b
33. Vejle Kriminalret, Skifteretten, Skiftebog for Vejle Købstad, 1932-1935, side 833
34. Vejle Civilret, Tinglysningen, Skøde- og servitutgenparter I, 1927-1981, Vejle Enge 43 – Vejle Enge 73ø
35. Vejle Kriminalret, Skifteretten, Skiftebog for Vejle Købstad, 1944-1953, side 156
36. Jørgen Green & Michael Green Schmidt: "Slægtsforskerens ABC", 2. udgave, 1. oplag, Forlaget Grifo, 2007
37. Jytte Skaaning & Bente Klercke Rasmussen: "Find sin slægt – og gør den levende. Håndbog i slægtshistorie", 2. udgave, 2. oplag, Syddansk Universitetsforlag, 2008
38. Ribe Stift, Bispeembedet, Journalsager vedr. Vejle Amts vestre Provsti, 1890-1898
39. Sundhedsstyrelsen, Dødsattester, Jylland, 1840-1915, Vejle-Skanderborg Fysikat, Vejle, 1904
40. Vejle Kriminalret, Skifteretten, Skiftebog for Vejle Købstad, 1944-1953, side 95-96

Kapitel 4. En medalje til Madsen

Mine tipoldeforældre

Søren Madsen & Maren Hansdatter

Søren Madsen (26):

Født: 1. maj 1822 i Nørre Snede Sogn (Skanderborg Amt)
 Døbt: 1. maj 1822 i Nørre Snede Sogn
 Konfirmeret: 17. april 1836 i Nørre Snede Sogn
 Gift: 9. marts 1850 i Søvind Sogn (Skanderborg Amt)
 Død: 7. april 1900 i Øster Nykirke Sogn (Vejle Amt)
 Begravet: 14. april 1900 i Øster Nykirke Sogn

Maren Hansdatter (27):

Født: 9. januar 1829 i Hvirring Sogn (Skanderborg Amt)
 Døbt: 18. januar 1829 i Hvirring Sogn
 Konfirmeret: 1843 i Hvirring Sogn
 Gift: 9. marts 1850 i Søvind Sogn
 Død: 30. marts 1873 i Øster Nykirke Sogn
 Begravet: 6. april 1873 i Øster Nykirke Sogn

Min tipoldemor blev født i den tidsperiode, hvor pigernes efternavn var et såkaldt patronym, dvs. faderens fornavn efterfulgt af ”datter”. Derfor kaldes hun i kirkebogen ”Maren Hansdatter” ved fødsel, konfirmation og vielse. I hendes levetid ændredes navngivningsreglerne således, at ”-datter” blev til ”-sen”. Derfor kaldes hun for ”Maren Hansen” ved sin død og i forbindelse med nogle af børnenes dåb.

Søren Madsen blev født og hjemmedøbt den 1. maj 1822. Denne epokegørende begivenhed fandt sted på Grættrup Mark i Nørre Snede Sogn (Skanderborg Amt) ca. 30 km nordvest for Horsens. Forældrene hed Mads Sørensen og Johanne Marie Pedersdatter (jf. kapitel 7), og de var angivet at være ”bønder og gårdbrugere”.

Ved folketællingen i 1834 boede Søren Madsen med forældrene, tre søstre og et plejebarn på en gård i Grættrup. Søren blev konfirmeret i Nørre Snede Kirke den 17. april 1836. Han fik bedømmelsen ”meget godt” for kundskab og opførsel, så måske har han været rigtig klog?

Sørens far, Mads Sørensen, døde den 2. december 1837 (Nørre Snede Sogn). Det bevirkede, at der blev brug for Søren Madsens arbejdskraft derhjemme. Ved folketællingen den 1. februar 1840 boede familien fortsat på en gård i Grættrup. Gården blev kaldt for Søndergård. Sørens mor var anført som værende enke og ejer af gården. Søren Madsen på 17 år og en datter, Mariane, på 23 år var hjemmeboende og deltog i gårdens drift sammen med en tjenestekarl.

I 1841 havde Søren Madsen fortsat bopæl på Søndergård i Grættrup, da han var fadder hos to af sine søstre. Den 4. april 1841 fik Kirsten Marie Madsdatter (jf. kapitel 7) døbt en datter med hjælp fra ungkarl Søren Madsen. Ungkarlen stillede op igen den 7. maj 1841, hvor Mariane Madsdatter (jf. kapitel 7) fik døbt en søn.

Det var nærliggende at forvente, at Søren Madsen som eneste søn skulle overtage gården på et tidspunkt. Af ukendte årsager skete dette dog ikke. Ifølge kirkebogens afgangsliste flyttede Søren Madsen den 1. maj 1843 fra Nørre Snede Sogn til Torsted Sogn (Vejle Amt) ca. 3 km sydvest for Horsens, hvor han blev tjenestekarl.

Opholdet i Torsted blev kortvarigt. Den 1. maj 1844 flyttede Søren Madsen ifølge afgangslisten fra Torsted til "Kjøbenhavn" for at påbegynde militærtjeneste. Her skulle han ifølge lægdsrullen (Skanderborg Amt, Nørre Snede Sogn, lægd 2, Hovedrulle 1842) være soldat ved 7. infanteribataljon. Det bevirkede, at han måtte på en lang og besværlig rejse til København, hvor 7. bataljon holdt til på Kronprinsessegades Kaserne [1]. Bataljonens stambog afslører, at han var menig nr. 58 ved 3. kompagni, og at han var 163 cm høj og havde brune øjne og mørkt hår [2].

Ved folketællingen den 1. februar 1845 boede Søren Madsen sammen med et stort antal andre menige på 4. etage på Kronprinsessegades Kaserne. Der var ingen sprogproblemer, for alle menige havde jysk baggrund. Søren Madsen fik for alvor brug for sin soldateruddannelse, idet han senere blev sendt i krig.

Efter endt soldatertjeneste flyttede Søren Madsen i slutningen af 1845 til Ås i Søvind Sogn (Skanderborg Amt) ca. 7 km øst for Horsens (jf. afgangslisten i Torsted Sogn). Hans efterfølgende flytninger fremgår af sognenes til- og afgangslister. Den 1. november 1846 flyttede han til Hylke Sogn (Skanderborg Amt) ca. 15 km nordøst for Horsens. Der var han tjenestekarl på Jordbjerggård i et år, hvorefter han pr. 1. november 1847 blev tjenestekarl på Tyrrestrup Gods i Søvind Sogn. Tjenesten på Tyrrestrup blev dog afbrudt, fordi der blev krig.

Efter kong Christian 8.'s død i januar 1848 opstod der et åbent oprør i hertugdømmerne Slesvig og Holsten. Oprørerne ønskede, at hertugdømmerne skulle løsrives fra Danmark og i stedet optages i det tyske forbund. Danmark ville slå oprøret ned, og det førte til treårskrigen fra 1848 til 1850. Oprørerne fik hjælp af en stor tysk hær.

Søren Madsen blev ifølge egne oplysninger indkaldt ved krigens begyndelse. Han deltog i treårskrigen i alle tre år, hvor han gjorde tjeneste ved 7. bataljons 3. kompagni [3]. Han blev hverken såret eller taget til fange under krigen [3] og må derfor formodes at have deltaget i de krigshandlinger, som 7. bataljon omtales at have været involveret i. Den efterfølgende beretning, der er baseret på en beskrivelse af 7. bataljons historie [4], vil derfor være koncentreret om 7. bataljons indsats i krigen.

En bataljon talte på krigsfod 800 - 1.000 mand [5]. 7. bataljon bestod af 4 kompagnier [4]. Soldaterne i 7. bataljon var bevæbnet med forladegevær, bajonet og kort sabel. Uniformen, der var fælles for hele infanteriet, bestod af en rød kjole med to rækker hvide knapper og lyseblå krave, et par lyseblå bukser og sort chakot (militær hovedbeklædning).

Den 30. marts 1848 afgik 7. bataljon fra København og nåede den 7. april frem til egnen ved Aabenraa. Her tilsluttede 7. bataljon sig den fremrykkende danske hær. Ved Bov nord for Flensborg blev oprørerne den 9. april angrebet af danskerne. Her rykkede 7. bataljon frem i andet geled og kom ikke nævneværdigt i ilden, idet afdelingerne i første geled fik jaget oprørerne på flugt.

Dagen efter kampen ved Bov marcherede hæren mod Slesvig, hvor den slog lejrer omkring byen. Den 23. april rykkede fjenden frem mod Slesvig. Overmagten var for stor, så den danske hær

blev trængt nordpå mod Flensborg. Den 25. april fortsatte tilbagegangen til Als. De fleste danske tropper blev sendt videre til Fyn, men 7. bataljon blev på Als for at bevogte kysterne og grave skanser omkring Sønderborg.

Fra Als foretog de danske soldater jævnlige fremstød over sundet mod de fjendtlige soldater, der var i stilling på Sundeved. Den 29. maj var 7. bataljons 3. kompagni i hård kamp mod fjenden. Kompagniet kom under kraftig beskydning. Tyskerne må have sigtet dårligt den dag, for 3. kompagni havde kun 1 såret efter kampen. Under resten af årets felttog var 7. bataljon skiftevis på forpost på Sundeved og i beredskab i Sønderborg.

I september 1848 blev der våbenhvile. Under våbenhvilen opholdt 7. bataljons kompagnier sig i Skanderborg og Århus. Her var der fred og ro, indtil våbenhvilen udløb i april 1849. Der var så megen fred og ro, at Søren Madsen fik lov til at vende tilbage til dagligdagen på Tyrrestrup Gods. Da Søren Madsen den 23. februar 1849 var fadder ved en dåb hos søsteren, Kirsten Marie Madsdatter, havde han ifølge kirkebogen bopæl på Tyrrestrup.

Ved våbenhvilens udløb rykkede den danske hær ind i Sønderjylland. Da fjenden var i overtal, måtte danskerne trække sig tilbage dels til Als og dels til Kolding. 7. bataljon rykkede tilbage til Koldingegnen, hvor den var involveret i et slag den 23. april 1849. Her deltog 3. kompagni i hårde kampe, men da fjenden fik forstærkning, blev der givet ordre til tilbagetog. 7. bataljons tab var på 4 døde, 21 sårede og 67 tilfangetagne.



Den tapre Landsoldat er et monument i Fredericia til minde for landsoldaterne ved 1. Slesvigske Krig. Det er skabt af Herman Wilhelm Bissen og rejst i 1858. Landsoldaten er det første monument i verden for den menige soldat. Det er dog ikke Søren Madsen, der har stået model (foto: 2020)

Den 7. maj var der nye kampe. Danskerne var i undertal, og hæren fik ordre til at trække sig tilbage. 7. bataljon rykkede tilbage til Vejle og slog lejr nordøst for byen. Her blev de danske tropper dagen efter angrebet af de tyske tropper, og der opstod kampe flere steder. Danskerne rykkede tilbage til egnen omkring Horsens. Det var hjemmebane for 7. bataljon, hvis soldater stammede fra denne egn.

Fra Horsenseggen rykkede den danske hær lidt efter lidt over Skanderborg mod Århus efterfulgt af fjenden. 7. bataljons 3. kompagni blev den 31. maj 1849 på en forpost syd for Århus angrebet af en overtallig fjendtlig hær. 3. kompagni holdt en kort tid stand mod den knusende overmagt, men endte med at måtte trække sig tilbage til Århus. I slutningen af juni trak de danske tropper sig via Helgenæs ad søvejen til Fyn, hvor de samledes i Middelfart. Her forberedte de sig på at drage til Fredericia.

Store fjendtlige styrker befandt sig højt oppe i Jylland, og Fredericia var belejret af ca. 14.000 slesvig-holstenerne. Den danske hærledelse besluttede at foretage et storstilet udfald fra Fredericia for at gøre det af med slesvig-holstenerne, inden fjendtlige tropper kunne komme dem til hjælp fra nord eller syd. Derfor blev 7. bataljon sammen med andre danske tropper overført fra Fyn til Fredericia om natten den 4. juli.

Den 6. juli 1849 klokken 1 om natten fik de danske soldater i Fredericia ordre til fremrykning. Ved fremrykningen var 7. bataljon blandt de bageste tropper. Det varede dog ikke længe, før bataljonen fik det mere livligt. 7. bataljon fik ordre til at rykke frem for at indtage en af fjendens skanser med bajonetterne. Stormen på skansen blev forhindret af, at fjenden på nært hold afgav en morderisk ild. Enkelte af de modigste i 7. bataljon nåede helt frem til skansen og begyndte at bestige den, men måtte trække sig tilbage.

7. bataljon forsøgte sig yderligere to gange med en storm på skansen, men angrebene blev begge gange afvist. Derefter fik 7. bataljon hjælp fra to andre bataljoner, og skansen blev nu angrebet fra flere sider. Det var soldater fra 7. bataljon, der først trængte ind og begyndte den nærkamp, der endte med, at skansen overgav sig. Slaget ved Fredericia var en sjælden og ubetinget succes for de danske tropper, idet fjenden overalt havde lidt nederlag og var flygtet mod Vejle efterladende en mængde fanger og krigsmateriel.

Efter slaget blev 7. bataljon fragtet tilbage til Middelfart, hvor de overlevende kunne hvile ud efter anstrengelserne. Bataljonens tab i slaget ved Fredericia var 46 døde og 126 sårede. Midt i juli begyndte en ny våbenstilstand. 7. bataljon blev endnu en måned på Fyn og blev derefter overført til Fredericia. Her blev den liggende under resten af våbenstilstanden, der varede 1 år. En del af mandskabet blev hjemsendt.

Søren Madsen må under våbenstilstanden være vendt tilbage til Tyrrestrup Gods, hvor han ved folketællingen den 1. februar 1850 var anført som en af 25 tjenestekarle. På godset var der 13 tjenestepiger. En af dem hed Maren Hansdatter. Hun ville meget gerne giftes med en soldat med brune øjne og mørkt hår. Derfor blev Søren Madsen og Maren Hansdatter gift i Søvind Sogn den 9. marts 1850. Selve vielsen foregik i Gangsted Kirke i nabosognet. Brudgommen var 27 år ved vielsen, og bruden var 21 år.

Det nygifte par måtte midlertidigt skilles, for Søren Madsen måtte vende tilbage til 3. kompagni. Våbenstilstanden førte ganske vist til fred med Preussen og de andre tyske magter den 4. juli 1850. De slesvig-holstenske oprørere ville dog ikke opgive deres krav, og derfor blev krigen mod dem genoptaget. Det førte den 25. juli 1850 til slaget ved Isted. Slaget resulterede



Tyrrestrup Gods i Søvind Sogn. Her var Søren Madsen tjenestekarl samtidig med, at Maren Hansdatter var tjenestepige. Det resulterede i, at de blev gift i 1850 i en pause under 1. Slesvigske Krig (fotograf: ukendt, foto: ukendt årstal, Horsens Byarkiv)

i en sejr til den danske hær. 7. bataljon var ikke direkte involveret i slaget ved Isted, men deltog i en brigade, der gik bag om fjendens linjer for at angribe fjenden fra ryggen.

Efter slaget ved Isted trak hovedparten af fjendens styrke sig tilbage til Holsten. I den vestlige del af Slesvig var der fjendtlige styrker omkring Frederiksstad og Husum. Danskerne besatte Dannevirkestillingen, hvorfra man rykkede mod vest for at erobre Frederiksstad. Den 7. august 1850 indtog den danske hær Frederiksstad efter, at 7. bataljon ved et modigt stormangreb havde indtaget skanserne omkring byen. Det kostede 7 døde og 19 sårede.

De danske tropper besatte derefter Frederiksstad, som de befæstede. De fjendtlige styrker opholdt sig i omegnen af Frederiksstad. Den 8. september 1850 blev 7. bataljon sendt uden for byen for at rekognoscere. Fjenden befandt sig på et højdedrag, som 3. kompagni skulle forsøge at erobre ved et stormangreb. Højdedraget var både stejlt og meget sandet, og fjendens ild var kraftig, så efter to forgæves forsøg måtte 7. bataljon trække sig tilbage til Frederiksstad.

Derefter blev store fjendtlige styrker samlet uden for Frederiksstad. Den 29. september 1850 indledte fjenden et voldsomt angreb på byen. 7. bataljon bemandede skanserne under angrebet, der blev afvist.

Den 4. oktober var fjenden blevet forstærket og havde nu ca. 8.000 mand med 26 kanoner klar til at storme Frederiksstad. Den danske besætning i Frederiksstad var på ca. 2.500 mand med

8 kanoner. Fjenden bombarderede skanserne og byen, der blev forvandlet til et mægtigt bål. Under bombardementet bemandede 7. bataljon igen skanserne. Senere forsøgte de fjendtlige soldater flere gange at storme skanserne, men de blev hver gang tilbagevist. Til sidst blev angrebet opgivet, og fjenden trak sig tilbage.

Forsvaret af Frederiksstad havde kostet dyrt, idet 7. bataljons tab var på 40 døde, 79 sårede og 42 savnede. Desuden var flere døde af sygdom. Den 6. oktober 1850 blev 7. bataljon afløst og marcherede fra Frederiksstad efter en indsats, der skaffede bataljonen u dødelig berømmelse. Under resten af krigen, der varede til januar 1851, opholdt 7. bataljon sig i egnen ved Frederiksstad. Det blev en fredelig periode, idet slesvig-holstenerne havde mistet lysten til større kamphandlinger.

Når Søren Madsen overlevede de mange og hårde krigshandlinger, som 7. bataljon var involveret i, uden at blive såret, kan det skyldes, at han var en dygtig og frygtløs soldat. Det kan dog også skyldes, at han i den udstrækning, han har haft mulighed for det, har holdt sig beskedent i baggrunden, når der skulle kæmpes. Det er en kendsgerning, at Søren Madsen fik en medalje for sin deltagelse i krigen. Medaljen blev dog tildelt alle krigsdeltagere uanset deres tapperhed eller mangel på samme.



Erindringsmedaljen for krigen 1848-50, forsiden (t.v.) og bagsiden (t.h.). Medaljen blev med stor forsinkelse uddelt i 1877 til alle krigsdeltagere.

Søren Madsen måtte vente tålmodigt på sin medalje. Efter langvarige diskussioner blev "Erindringsmedaljen for Krigen 1848-50" indstiftet den 10. juni 1875 af kong Christian 9. [6]. Medaljen blev ikke automatisk tildelt, men krigsdeltagerne skulle selv udfylde en ansøgning. Det gjorde Søren Madsen [3] og mange andre. Medaljen blev uddelt i starten af 1877 [6], og derefter kunne Søren Madsen ved festlige anledninger promenerer med medalje på Sønder Kollmørtens Mark.

Nu, hvor freden omsider har sænket sig over dette kapitel, er det på tide at få redegjort for Maren Hansdatters baggrund. Hun blev født den 9. januar 1829 i Honum Skov i Hvirring Sogn (Skanderborg Amt) ca. 14 km vest for Horsens som datter af husmand Hans Hansen og hustru Karen Olesdatter (jf. kapitel 8). Hans Hansen blev også kaldt for Hans Villadsen, og Karen Olesdatter blev også kaldt for Karen Lauritsdatter/Laursdatter.

Ved folketællingen i 1834 boede Maren Hansdatter sammen med sine forældre og fire søskende i et hus i Honum By. Ved næste folketælling i 1840 boede Maren sammen med tre søskende hos forældrene i et hus i Honum Skov. Derefter var det slut med familieidyllen, idet Maren Hansdatters forældre flyttede hver for sig og blev skilt imellem 1840 og 1845.

Ved konfirmationen i 1843 fik Maren Hansdatter bedømmelsen ”tg” (temmelig godt) for sine kundskaber og ”mg” (meget godt) for sin opførsel. Hendes opførsel må således have været en hel del bedre end hendes kundskaber.

Efter konfirmationen skulle Maren Hansdatter forsørge sig selv. Hendes færden ud i verden kan følges via kirkebøgernes afgangs- og tilgangslister. I 1843 fik hun plads som tjenestepige i Kalhave i nabosognet Hornborg (Skanderborg Amt) ca. 12 km vest for Horsens. Da Maren Hansdatter den 21. juli 1844 var fadder, da hendes storebror, Laurs Hansen (jf. kapitel 8), fik døbt en søn, tjente hun i Flemming i Hornborg Sogn.

Ved folketællingen i 1845 var Maren Hansdatter tjenestepige på en gård i Hornborg By. Efterfølgende må hun have tjent i Vær Sogn (Skanderborg Amt) ca. 4 km øst for Horsens, idet hun angives at være tilflyttet fra Vær, da hun pr. 1. november 1848 fik plads som tjenestepige på Tyrrestrup Gods i Søvind Sogn.

Hermed er Søren Madsen og Maren Hansdatter ført sammen på Tyrrestrup Gods, og det resulterede som omtalt ovenfor i et ægteskab. Ægteskabet resulterede i otte børn fordelt over en periode på lidt over 20 år.

En datter, Ane Marie Sørensen, blev født ca. 8 måneder efter vielsen (født 11. november 1850, Søvind Sogn). Ved dåben den 29. december 1850 var en af fadderne aftægtsmand Hans Villadsen fra Vester Honum i Hvirring Sogn, dvs. Maren Hansdatters far. I kirkebogen anføres barnets forældre at bo i Ørbæk, og Søren Madsen anføres at være indsidder og soldat. Det er i overensstemmelse med, at krigen på det tidspunkt endnu ikke var afsluttet (jf. ovenfor). Da Ane Marie døde 5 måneder gammel den 11. april 1851 (Søvind Sogn), havde Søren Madsen definitivt sagt farvel til krigen og anføres derfor i kirkebogen kun at være indsidder.

Nu skulle Søren Madsen til at leve en normal tilværelse oven på krigens rædsler. Hverken krigstraumer eller psykologhjælp var opfundet dengang, men Søren Madsen klarede tilsyneladende hverdagslivet ved egen hjælp.

Søren Madsen og Maren Hansdatter skulle have noget at bo i. Derfor gik han den 5. november 1851 på offentlig auktion over et hus tilhørende et dødsbo i Ørbæk i Søvind Sogn. Han bød 335 rigsdaler, og da det var højeste bud, gik han derfra som husejer. Jordtilligendet var på 1 fjerdingkar og $\frac{3}{4}$ album hartkorn [7].

Inden huskøbet havde Søren Madsen bopæl i Brigsted i Søvind Sogn. Som køber skulle Søren Madsen respektere en lejekontrakt, der indebar, at 3 fag af huset var udlejet. Den 29. juni 1852 fik Søren Madsen skøde på huset [7]. Huset havde matrikelnr. 3c og var takseret til brandforsikringen for 380 rigsdaler [8].

Næste projekt var at fylde huset med børn. De tre følgende blev født i Søvind Sogn. Det var Hans Sørensen (født 10. maj 1852), Hanne Marie Sørensen (født 9. april 1855) og Mads Carl Sørensen (født 5. april 1858). I kirkebogen betegnes Søren Madsen som ”husmand af Ørbæk”.

Aftægtsmand Hans Hansen i Vester Honum var fadder ved dåben i 1852, og aftægtsmand Hans Hansen Villadsen fra Honum var fadder i 1855. I begge tilfælde var der tale om Maren Hansdatters far. I 1858 var en af fadderne ”enken Karen Olesdatter af Hvirring”, dvs. Maren Hansdatters mor. Betegnelsen enke blev dengang også anvendt på fraskilte.

Ved folketællingen i 1855 boede Søren Madsen og Maren Hansdatter i huset i Ørbæk med sønnen Hans. Ved folketællingen i 1860 var der tre børn i huset, og Søren Madsen anføres at være daglejer.

I samme periode boede Søren Madsens søster, Kirsten Marie Madsdatter, og hendes mand, Hans Rasmussen, i Søvind Sogn (jf. kapitel 7). Derfor var det nærliggende, at de i 1853, 1856 og 1858 brugte Søren Madsen og/eller Maren Hansdatter som faddere, da deres tre yngste børn skulle døbes. Det er påfaldende, at Søren Madsen og Maren Hansdatter fik døbt fire børn i Søvind Sogn uden at bruge søsteren eller hendes mand som faddere. Det tyder på, at søsteren har holdt mere af Søren Madsen, end han har holdt af hende.

Den 2. marts 1861 flyttede Søren Madsen og familie ifølge afgangs- og tilgangslisten fra Søvind Sogn til Vinding Sogn (Skanderborg Amt) ca. 22 km vest for Skanderborg. Huset i Ørbæk blev solgt for 400 rigsdaler [9]. I stedet købte Søren Madsen for 300 rigsdaler med skøde af 5. juli 1862 et hus på Vinding Mark, matrikelnr. 15e, med tilhørende jord takseret til beskedne 1 album hartkorn [10]. Samtidig sikrede Søren Madsen sig brændselsforsyningen ved for 25 rigsdaler at leje et tørveskifte i 50 år [11].

Maren Hansdatter var højgravid, da familien flyttede. Den 10. maj 1861 (Vinding Sogn) fødte hun en søn, Peter Sørensen. Søren Madsen anføres i kirkebogen at være husmand på Vinding Mark.

Det er muligt, at salget af huset i Ørbæk skyldtes økonomiske vanskeligheder. I hvert fald havde Søren Madsen økonomiske problemer efter flytningen. Det er uklogt at låne penge, hvis man ikke kan tilbagebetale dem som aftalt, specielt hvis pengene er lånt af familien. Søren Madsen blev af sin svoger, Laurs Hansen, stævnet til den 21. juli 1863 at møde for Forligskommissionen for Give Forligskreds [12]. Det har næppe været gavnligt for det gode familieforhold.

Baggrunden for stævningen var, at Søren Madsen den 6. juli 1862 havde lånt 125 rigsdaler af Laurs Hansen. Pengene har formentlig skullet bruges til købet af huset på Vinding Mark. Lånet skulle have været tilbagebetalt til december termin 1862, men trods flere rykkere var pengene ikke blevet tilbagebetalt. Stævningen var et forsøg på at opnå et forlig uden, at sagen skulle for retten.

Søren Madsen og Laurs Hansen mødte op den 21. juli kl. 9 på Give Kro, hvor forligskommissionen holdt møde. De indgik et forlig, der indebar, at Søren Madsen førstkommande 11. december termin skulle betale 125 rigsdaler plus renter til Laurs Hansen. Som sikkerhed for betalingen fik Laurs Hansen pant i Søren Madsens ejendom på Vinding Mark med prioritet efter et andet lån på 200 rigsdaler [12]. Forliget kan tænkes at være blevet fejret med en øl og en dram i krostuen.

For, at Søren Madsen har kunnet leve op til forliget, har han tilsyneladende været nødt til at sælge huset på Vinding Mark med tilhørende leje af tørveskifte. Huset blev solgt for 300 rigsdaler med skøde af 21. oktober 1863. Køberen skulle overtage betalingen af 100 rigsdaler af Søren Madsens gæld til Laurs Hansen [13].

Da der har skullet indfries et andet lån på 200 rigsdaler, har salgsprisen ikke været høj nok til, at køberen har kunnet overtage hele lånet fra Laurs Hansen. Laurs Hansen var dog så venlig at acceptere, at Søren Madsen udstedte en panteobligation på de resterende 25 rigsdaler [14]. Den 29. december 1863 kvitterede Laurs Hansen for, at forliget var opfyldt [15].

I juni 1863 flyttede Søren Madsen og familie (jf. afgang- og tilgangslisten) fra Vinding Sogn til Øster Nykirke Sogn (Vejle Amt) ca. 30 km vest for Horsens. Familien skulle have noget at bo i, så Søren Madsen købte med skøde af 7. november 1863 for 450 rigsdaler et husmandssted på 2 fjerdingkar og $\frac{1}{4}$ album hartkorn, matrikelnr. 4g i Sønder Kollemorten By [16]. Søren Madsen overtog et gammelt lån i ejendommen på 400 rigsdaler.

Den 9. december 1863 optog Søren Madsen et nyt lån på 450 rigsdaler [17]. Det skulle bruges til at indfri det gamle lån og til at betale de resterende 50 rigsdaler af købesummen. Dermed slap han for at skulle betale kontant med penge, han ikke havde.

Søren Madsens ejendom i Sønder Kollemorten var den 4. september 1855 under en tidligere ejer blevet takseret til brandforsikringen [18]. Bygningerne bestod af et stuehus på 8 fag af egebindingsværk med murede og klinede vægge. Loftshøjden i stuehuset var 2 $\frac{1}{2}$ alen svarende til 157 cm. Da Søren Madsen som nævnt ovenfor var 163 cm, har han skullet bøje hovedet for at undgå hjernerystelse. Måske var han allerede blevet krumbøjet af datidens hårde arbejde?

Stuehuset havde strå- og lyngtag og 1 skorsten. De 6 fag var til beboelse, og de resterende 2 fag var til lade. Derudover var der et hus på 2 fag, der blev brugt til kostald. Bygningerne var brandforsikrede for i alt 250 rigsdaler [18, 19].

Søren Madsen må have været i konstant pengemangel, for den 30. juli 1866 supplerede han lånet på 450 rigsdaler med yderligere et lån på 50 rigsdaler. Kammerråd Sabroe på Alstedgård kendte ikke til pengemangel, så han lånte villigt penge ud mod en årlig rente på 4 % [20]. Dermed var huset vist belånt til op over den eneste skorsten, det havde. Lånet på de 50 rigsdaler blev dog tilbagebetalt i 1872 [21].

Økonomien blev næppe væsentligt bedre i de næste år. Det skyldtes formentlig pengemangel, at Søren Madsen i 1873 frasolgte en parcel af sin jord [22] og i 1875 frasolgte tre parceller [23-25]. I 1879 tilbagebetalte Søren Madsen et gammelt lån til kammerråd Sabroe [26], men optog i stedet et nyt kreditforeningslån på 1.200 kr. [27].

Pengemanglen blev ikke mindre af, at Søren Madsen og Maren Hansdatter også fik børn i Sønder Kollemorten. De tre yngste blev alle født i Øster Nykirke Sogn. Min oldemor, Ane Kirstine Sørensen (jf. kapitel 2), blev født den 12. april 1864. Søren Madsen forsøgte at forbedre relationerne til svogeren, Laurs Hansen, efter ovennævnte kontrovers om pengelånet ved at invitere Laurs Hansens hustru til at være fadder, da Ane Kirstine blev døbt den 3. november 1864. Laurs Hansen gjorde dog ikke gengæld.

Den 24. april 1867 fødte Maren Hansdatter en søn. Det må have taget tid at få ham døbt, for han skulle have fem navne, nemlig Helvig Peter Nikolai Viland Sørensen. Det er lykkedes at finde en forklaring på den usædvanlige navngivning. Det sagesløse barns moster, Ane Hansdatter, havde en mand, der var døbt Helvaderus Nicolaj Peter Wielandt (født 15. august 1816, Rosmus Sogn, Randers Amt). Der er næppe tvivl om, at det var ham, barnet blev opkaldt efter, selv om bogstaveringen er lidt forskellig.

Mosterens mand var død i 1863 (Hvirring Sogn). Det er uvist, hvordan han har gjort sig fortjent til at få barnet opkaldt efter sig, men man kan jo gætte på, at han har lånt Søren Madsen penge. Mosteren, der var blevet gift igen, var fadder, da lille Helvig Peter Nikolai Viland Sørensen blev døbt.

Ved folketællingen den 1. februar 1870 (Øster Nykirke Sogn) boede familien i huset i Sønder Kollemorten. Fire af børnene var hjemmeboende. Det kneb med at få plads i folketællingsskemaet til navnet på den yngste. Den 12. februar 1871 var han ikke længere den yngste, for da blev Georg Sørensen født som den absolut sidste i børneflokket. I kirkebogen betegnes Søren Madsen som husmand.

To år senere blev Søren Madsen enlig forsørger. Maren Hansdatter døde af lungetuberkulose den 30. marts 1873 (Øster Nykirke Sogn) i en alder af 44 år. Det fremgår af dødsanmeldelsen, at der var umyndige børn, og at enkemanden skulle hensidde i uskiftet bo [28].

Søren Madsen fik dog planer, der bevirkede, at han måtte opgive det uskiftede bo. Den 19. december 1876 blev der afholdt skifte efter Maren Hansdatter [29]. Skiftet afslører, at Søren Madsen havde fået styr på sin økonomi. Hans ejendom med indbo og besætning blev vurderet til en værdi af 2.000 kr. Eneste gæld var en prioritetsgæld på 900 kr. Når skifteomkostningerne var fratrukket, var der et overskud på 1.085 kr. 83 øre til fordeling mellem enkemanden og de syv børn. Hvert barn arvede efter betaling af arveafgift 67 kr. 18 ½ øre.

Nu var der gjort rent bord efter Maren Hansdatter, og Søren Madsen kunne gifte sig igen. Den 2. januar 1877 (Øster Nykirke Sogn) blev han i en alder af 54 år gift med Ane Kirstine Nielsdatter på 45 år (født 26. marts 1831, Sønder Omme Sogn, Vejle Amt).

Ane Kirstine Nielsdatter var dobbeltenke. Hun var blevet gift første gang den 11. september 1857 (Sønder Omme Sogn) med Daniel Jensen. Han var død den 16. maj 1862 (Sønder Omme Sogn). Derefter blev hun gift med Hans Christiansen den 26. juni 1868 (Ringive Sogn, Vejle Amt). Han var heller ikke langtidsholdbar, men døde 14. december 1870 (Ringive Sogn). Derefter ventede Ane Kirstine Nielsdatter i lidt over seks år, indtil Søren Madsen gav hende et tilbud, hun ikke kunne sige nej til.

Ved folketællingen i 1880 boede Søren Madsen og Ane Kirstine Nielsdatter i huset i Sønder Kollemorten med hans to yngste børn. Ved folketællingen i 1890 boede de i huset, evt. sammen med Søren Madsens søn, Georg (jf. nedenfor).

Ane Kirstine Nielsdatter opnåede at blive enke for tredje gang. Søren Madsen døde den 7. april 1900 (Øster Nykirke Sogn) i en alder af 77 år. Ved sin død var han husmand i Sønder Kollemorten. Skiftet blev hurtigt klaret. Boets værdier var så beskedne, at boet blev overdraget enken, Ane Kirstine Nielsdatter, til dækning af begravelsesomkostningerne [30, 31].

Dermed overtog Ane Kirstine Nielsdatter huset [32]. Ved folketællingen den 1. februar 1901 er hun anført som ejerinde af huset i Sønder Kollemorten. Hun angives at drive landbrug og at være på alderdomsunderstøttelse. Ane Kirstine Nielsdatter var nu 69 år, så måske levede hun mere af understøttelse end af landbrug. Hun havde en kvindelig logerende boende, der var på fattighjælp.

Med skøde af 20. juli 1901 solgte Ane Kirstine Nielsdatter huset for 1.200 kr. Hun fik dog ingen penge ud af salget, idet køberen klarede betalingen ved at overtage et kreditforeningslån på 1.200 kr. [33].

Ane Kirstine Nielsdatter var 70 år, da hun døde senere samme år (død 4. oktober 1901, Givskud Sogn, Vejle Amt). Ved sin død opholdt hun sig på Givskud Mark, men fik ifølge kirkebogen alderdomsunderstøttelse fra Øster Nykirke Kommune. Det vides ikke, hvorfor hun endte sine dage på Givskud Mark. Hun havde dog ikke sagt definitivt farvel til Øster Nykirke, for hun blev begravet på kirkegården i Øster Nykirke den 10. oktober 1901.

Syv af Søren Madsens og Maren Hansdatters otte børn blev voksne. Af de syv er Ane Kirstine Sørensen nærmere omtalt i kapitel 2, fordi hun er min oldemor. I det følgende bringes vidt forskellige livshistorier for de seks resterende søskende.

Hans Sørensens livshistorie bliver den korteste. Han var 14 år, da han den 28. april 1867 blev konfirmeret i Søvind Sogn. Hans bopæl er anført at være Ørbæk, så han har formentlig boet hos forældrene indtil konfirmationen. Ved folketællingen den 1. februar 1870 var Hans Sørensen tjenestekarl i Ås i Søvind Sogn.

Det fremgår af lægdsrullen (4. udskrivningskreds, Omskrevet rulle 1879, lægd 148, Søvind Sogn), at Hans Sørensen fra 25. april 1873 til 28. oktober 1873 med efterfølgende genindkaldelser af 1-2 måneders varighed i 1874, 1876 og 1877 var soldat ved 27. bataljon. Han må antages at have været soldat i Fredericia, hvor 27. bataljon havde garnison [1]. Ifølge lægdsrullen var Hans Sørensen 173 cm høj. Det var noget højere end datidens gennemsnit, så Hans Sørensen var uden at anstrenge sig blevet til noget stort.

Samme lægdsrulle anfører, at Hans Sørensen ikke var mødt til mønstring i 1882, og at han var rejst til Amerika. En søgning i Udvandrerdata-basen [34] resulterer i, at en Hans Sørensen fra Søvind Sogn på 27 år havde købt billet den 4. november 1879 til en rejse til Nebraska City i USA. Der må være tale om Søren Madsens og Maren Hansdatters ældste søn.

I Udvandrerdata-basen står der under "Bemærkninger": "Der står annulleret i navnet". Det tyder på, at billetten er blevet annulleret. I så fald må Hans Sørensen enten have opgivet at rejse til USA, eller han må have købt en anden billet et andet sted. Da han ikke er fundet i databasen over Udvandrede via Vejle [35], må en evt. anden billet formodes at være købt i udlandet.

Der er ikke fundet dokumentation for, at Hans Sørensen rent faktisk er rejst til Amerika. Der er heller ikke fundet dokumentation for, at han har opholdt sig i Amerika. Det er derfor usikkert, om Hans Sørensen har været i Amerika. Oplysningen i lægdsrullen tyder på, at det er tilfældet. En søgning i hele Danmark efter Hans Sørensen i databasen over folketællingen fra 1880 er forgæves. Det tyder på, at han kan have opholdt sig i Amerika. Som omtalt nedenfor kan han tænkes at være udrejst sammen med sin søster og hendes kæreste.

Hvis Hans Sørensen er rejst til Amerika, er han hurtigt vendt tilbage til fædrelandet. Hans Sørensen døde den 16. november 1882 (Øster Nykirke Sogn) i en alder af 30 år. I kirkebogen anføres han at være ungkarl med bopæl i Sønder Kollemorten, dvs. han kan tænkes at have boet i huset hos faderen ved sin død. Hans Sørensen er ikke vendt rig hjem fra et evt. eventyr i Amerika, for det fremgår af dødsanmeldelsesprotokollen, at han intet ejede [36].

Hanne Marie Sørensens liv blev rigt på oplevelser. Hendes voksenliv startede dog ret traditionelt med, at hun blev konfirmeret den 11. april 1869 (Øster Nykirke Sogn) i en alder af 14 år. Umiddelbart efter konfirmationen flyttede hun hjemmefra. Det fremgår af tilgangslisten, at

hun pr. 1. maj 1869 blev tjenestepige hos en gårdmandsenke i Ørbæk i Søvind Sogn. Ved folketællingen den 1. februar 1870 tjente Hanne Marie hos gårdmandsenken.

Otte år senere tjente Hanne Marie Sørensen fortsat i Søvind Sogn. Hun er sandsynligvis identisk med ”pigene Marie Sørensen af Toftum”, der var fadder den 10. juni 1878 (Søvind Sogn), da forpagter Eske Andersen fra Toftum fik døbt en datter.

Året efter tjente Hanne Marie Sørensen ifølge kirkebogen hos Eske Andersen, da hun den 28. marts 1879 (Søvind Sogn) i en alder af 23 år fødte tvillinger. Tvillingerne blev hjemmedøbt straks efter fødslen af henholdsvis jordemoderen og lærer Nielsen. Tvillingerne fik navnene Andreas Troelsen og Maren Troelsen. Da Hanne Marie Sørensen var ugift, var tvillingefødslen dobbelt uheldig.

Dengang var dødeligheden blandt tvillinger høj. Begge Hanne Maries tvillinger døde da også kort efter fødslen. Drengen døde den 29. marts 1879 og pigene den 8. april 1879 (Søvind Sogn). Nu behøvede Hanne Marie Sørensen ikke at bekymre sig om, hvordan hun skulle få passet og forsørget sine børn.

Barnefaderen, der havde gjort Hanne Marie så grundigt gravid, hed Andreas Peter Troelsen (også skrevet Truelsen). Han var født den 7. oktober 1848 (Søvind Sogn) og var søn af en gårdmand på Søvind Mark. Ifølge lægdsrullen (4. udskrivningskreds, Hovedrulle 1864, lægd 148, Søvind Sogn) var han en høj og måske også flot fyr på 171 cm. Han havde aftjent sin værnepligt ved 12. bataljon i 1869, men ellers ser det ud som om, at han havde tilbragt sit liv i Søvind Sogn.

Det lykkedes ikke at finde Hanne Marie Sørensen i databasen over folketællingen i 1880. Det gav grund til at overveje, om hun var gået i skjul af sorg og/eller skam over den ”dobbeltuægte” fødsel. Barnefaderen, Andreas Peter Troelsen, kunne heller ikke findes ved folketællingen i 1880, så måske var de forsvundet sammen?

Ved hjælp af databasen FamilySearch (www.familysearch.org) blev de fundet i USA. Både Hanne Marie Sørensen [37] og Andreas Peter Troelsen [38] er angivet at være emigreret i 1879. Andreas Peter Troelsen angives mere præcist at være ankommet med skib til Philadelphia i november 1879 [39]. Det må således formodes, at de er udrejst sammen. Denne formodning bestyrkes kraftigt af, at de to blev gift med hinanden i Douglas i Nebraska den 3. januar 1880 [40].

Hanne Marie Sørensen og Andreas Peter Troelsen har ikke kunnet findes i de danske udvandrerdatabaser, dvs. de har formentlig købt deres billet i udlandet. Hanne Maries storebror, Hans Sørensen, havde som omtalt ovenfor købt en billet til Nebraska i november 1879. Hanne Marie Sørensen og Andreas Peter Troelsen rejste til Nebraska på samme tidspunkt. Det er derfor nærliggende at gætte på, at Hans Sørensen havde fået annulleret sin første billet og havde købt en ny billet et andet sted for at kunne følges med dem.

Der er ikke grundlag for at give en sammenhængende beskrivelse af Hanne Marie Sørensens og Andreas Peter Troelsens liv i USA, så det bliver kun til brudstykker. Ved en folketælling den 10.–11. juni 1880 [41] var de nygifte og bosat i Belmont i Otoe i Nebraska. De kaldtes for Peter og Mary Troelson. De arbejdede begge som tjenestefolk på en gård.

De vides at have haft børnene Rasmus Troelson (født 30. maj 1881, Nebraska) [40, 42, 43] og Matilda Troelson (født ca. 1885, Nebraska) [37]. Rasmus Troelson blev gift den 14. marts 1910 (Sheridan, Nebraska) med Margrethe Holst [40], der var født i Nebraska og af dansk-norsk

afstamning [42]. Rasmus Troelson døde den 10. december 1964 (Ainsworth, Brown, Nebraska) [43].

Ved folketællingen i 1900 var Andreas Peter Troelsen blevet amerikaniseret til Andrew P. Troelson [38]. Han var farmer i Irwin Precincts, Cherry, Nebraska. Han anføres at være enke-mand. Da Hanne Marie Sørensen menes at have været ret levende på det tidspunkt, er de formentlig blevet skilt før 1900. Ved folketællingen i 1910 betegnes Andrew P. Troelson som fraskilt [42].

Andrew Peter Troelson flyttede i juni 1901 fra USA til Canada, hvor han blev canadisk statsborger. Den 21. juli 1909 passerede Andrew Peter Troelson grænsen på vej fra Canada til USA. Han oplyste i den forbindelse, at han var farmer og havde boet i Everette i Canada. Han var på vej til sønnen, Rasmus Troelson, i Nebraska, og hans plan var at tage permanent ophold i USA [39].

Ved folketællingen i 1910 boede Andrew P. Troelsen på en gård i Merriman, Cherry, Nebraska sammen med sin nygifte søn, Rasmus Troelson, og dennes hustru [42]. Andrew P. Troelson var nu 61 år. Hans videre skæbne er ukendt.

Hanne Marie Sørensen fik amerikansk statsborgerskab i 1882 [37]. Der er kun begrænset viden om hendes liv efter skilsmissen. Det må antages at være hende, der på et ukendt tidspunkt blev gift igen med en Magnus Kaldal [44]. Hun kaldes for Marie Hannah Kaldal. Hun angives at være født i Danmark den 9. april 1855, der var Hanne Marie Sørensens fødselsdato. Faderen kaldes for Carl Sørensen, men den oplysning kan tænkes at være fejlagtig.

Ved folketællingen i 1920 boede en 64-årig enke ved navn Mary Keldel til leje i Moline, Rock Island, Illinois. Hun anføres at være født i Danmark og indvandret til USA i 1879. Hun havde en fraskilt datter, Matilda Troelson, og hendes barn boende hos sig [37]. Der er vist ingen grund til at tvivle på, at Mary Keldel er identisk med Hanne Marie Sørensen.

Marie Hannah Kaldal døde den 1. juni 1928 i Moline, Rock Island, Illinois i en alder af 73 år. Hun er anført at have været beskæftiget med husligt arbejde [44]. Alting går hurtigere i USA, så derfor blev hun begravet allerede to dage senere.

Mads Carl Sørensens andet fornavn ses også skrevet Karl. Ofte var det kun det andet fornavn, der blev brugt, så han blev kaldt for Carl/Karl Sørensen. Han var lige akkurat nået at fylde de obligatoriske 14 år to dage før sin konfirmation den 7. april 1872 (Øster Nykirke Sogn). Ved konfirmationen boede han hos forældrene i Sønder Kollemorten.

Den 1. november 1872 blev Mads Carl Sørensen ifølge kirkebøgernes afgangs- og tilgangslistene sendt hjemmefra for at blive tjenestedreng på Østergård i nabosognet Vester (Vejle Amt). Den 1. november 1874 trængte han til nye udfordringer. Dem fik han ifølge tilgangslisten i Søvind Sogn, hvor han blev tjenestedreng i Ås.

Mads Carl Sørensen opholdt sig tilsyneladende i Søvind Sogn i flere år. Det fremgår af lægdsrullen (4. udskrivningskreds, Tilgangsliste 1880, lægd 100, Øster Nykirke Sogn), at han den 5. februar 1880 flyttede fra Søvind Sogn til Øster Nykirke Sogn. Han er ikke fundet registreret i folketællingen den 1. februar 1880. Måske er han ikke blevet talt med, fordi han har været midt i en flytning.

Samme lægdsrulle fortæller, at Mads Carl Sørensen var 166 cm høj, og den giver oplysninger om hans yderst kortvarige militære karriere. Han blev udskrevet til 2. artilleribataljon og mødte op den 30. maj 1881. Her blev han rekrut nr. 263 ved 5. kompagni. Allerede efter 4 dages soldatertjeneste blev han den 3. juni 1881 fremstillet for bataljonens kassationskommission. Her kendte overlæge Laub ham ”for stedse udygtig til al krigstjeneste” på grund af en hjertesygdom efter gigtfeber [45]. Derefter måtte fædrelandet forsvare sig uden hjælp fra Mads Carl Sørensen.

Mads Carl Sørensen var ikke kendt udygtig til ægteskabelig tjeneste. Den 5. november 1881 blev ”ungkarl og væver Mads Karl Sørensen af Sønder Kollemorten” gift i Linnerup Kirke med pigen Laurine Birgitte Isaksen fra Hjortsvang i Linnerup Sogn (Skanderborg Amt). Han var 23 år ved vielsen. Hun var 22 år (født 16. november 1858, Hvejsel Sogn) og var blevet konfirmeret i Tørring Sogn (Skanderborg Amt) den 6. oktober 1872.

Den 14. juli 1882 (Hvejsel Sogn) fik ægteparret en søn, Søren Marinus Sørensen. Ved dåben var den stolte farfar, Søren Madsen, en af fadderne. I kirkebogen omtales Mads Carl Sørensen og hustru som ”indsidderfolk i Hvejselgårdhus”. Laurine Birgitte Isaksen fødte ikke flere børn. Det kan skyldes, at hun blev ramt af sygdom som omtalt nedenfor.

Ved folketællingen i 1890 boede familien fortsat i et hus i Hvejsel Sogn. Mads Carl Sørensen var væver. Det er overraskende, at de havde en tjenestepige. Laurine Birgitte Isaksens sygdom har muligvis gjort det nødvendigt at have hjælp til husholdningen. Tjenestepigen var kun 15 år, så hendes løn har givetvis været beskedent.

Laurine Birgitte Isaksen havde boet i Tørring Sogn, og det havde været så succesfuldt, at hun fik lyst til at flytte dertil med mand og søn. Da Mads Carl Sørensens lillebror, Peter Sørensen, fik døbt en søn den 11. april 1895, var væver Carl Sørensen fra Tørring en af fadderne. Han var ligeledes fadder, da lillebroren med de mange navne fik døbt en datter den 29. september 1895 (jf. nedenfor). Der er ikke yderligere viden om familiens ophold i Tørring.

Opholdet i Tørring kan ikke have været langvarigt. Da sønnen, Søren Marinus Sørensen, blev konfirmeret den 4. oktober 1896, skete det i Vor Frelzers Sogn i Horsens. Flytningen til Horsens fremgår af Horsens Vejviser fra 1897, hvor væver M. K. Sørensen er anført med bopæl Nygade 23.

Når Mads Carl Sørensen flyttede til storbyen, kan det have været nødtvungen. Som så mange andre dengang ernærede han sig og familien ved at væve tekstiler i eget hjem. Denne hjemmeproduktion fik vanskelige vilkår, da industrialiseringen resulterede i konkurrence fra tekstilfabrikker. Det er formentlig derfor, at Mads Carl Sørensen fik job som væver på en tekstilfabrik.

Laurine Birgitte Sørensen, f. Isaksen, var kun 38 år, da hun døde den 7. august 1897 (Vor Frelzers Sogn, Horsens). Det fremgår af dødsattesten [46], at hun var gift med Carl Sørensen, der var væver ved Crome & Goldschmidts Fabrik. Bopælen var Nygade 23, 1. sal. Dødsårsagen var ”arthritis deformans”, der er en gigtsygdom. Den angriber leddene og fører til smerter og mindre og mindre bevægelighed i lemmerne, der til sidst ikke kan røre sig. Sygdommen begynder ofte i 20-30-års alderen og ses hyppigere hos kvinder end hos mænd [47].

I overensstemmelse hermed er det anført på dødsattesten, at sygdommens varighed havde været 15 år [46], dvs. hos Laurine Birgitte Sørensen, f. Isaksen, er sygdommen begyndt, da hun

var 23 år. Det er sandsynligt, at hun i sine sidste leveår har været stærkt invalideret af sygdommen.

Efter hustruens død fik Mads Carl Sørensen lov til at hidsidde i uskiftet bo [48]. Hans helbred var dog skrantende. Han døde mindre end to år senere den 6. maj 1899 (Vor Frelsers Sogn, Horsens) i en alder af 41 år. Det fremgår af dødsattesten [49], at han ved sin død boede på kvisten i Nygade 48. Han var anført at være væver og fabriksarbejder. Dødsårsagen var lungetuberkulose, som han havde været ramt af i flere år.

Det er anført i dødsanmeldelsesprotokollen, at "afdøde aldeles intet efterlader til skifte" [50]. Der var altså ingen arv til sønnen, Søren Marinus Sørensen, der blev alene i verden i en alder af 16 år. Han klarede sig alligevel. Han tjente til føden som cigararbejder og blev den 5. august 1905 (Horsens Klosterkirke) gift med en indfødt Horsenspige.

Peter Sørensens fornavn ses også skrevet Peder, bl.a. da han blev konfirmeret den 3. oktober 1875 (Øster Nykirke Sogn). Ved folketællingen i 1880 var han tjenestekarl på en gård i Ølholm By i Langskov Sogn (Vejle Amt).

Det fremgår af lægdsrullen (4. udskrivningskreds, Omskrevet rulle 1890, lægd 100, Øster Nykirke Sogn), at han var 169 cm høj. Han blev ikke kendt fuldt tjenestedygtig, og derfor aftjente han sin værnepligt ved forplejningskorpset fra 2. oktober 1884 til 30. april 1885.

Da min oldemor, Ane Kirstine Sørensen, den 24. juli 1887 fik døbt sit "uægte" barn (jf. kapitel 2), var væver Peter Sørensen fra Sønder Kollemorten en af fadderne. Vævning var tilsyneladende ved at udvikle sig til en familietradition. Ved folketællingen den 1. februar 1890 boede Peter Sørensen til leje i et hus på Alsted Mark i Øster Nykirke Sogn. Her sad han og vævede og vævede, mens han blev serviceret husmoderligt af en ældre enke, der også boede i huset.

I længden følte Peter Sørensen dog behov for lidt yngre kvindeligt selskab. Den 10. oktober 1890 (Øster Nykirke Sogn) blev han i en alder af 29 år gift med pigen Kirsten Marie Nielsen Eskelund på 25 år. Hun var født i Givskud Sogn den 15. november 1864, og der boede hun stadig, da hun den 20. april 1879 blev konfirmeret i Gadbjerg Kirke.

Peter Sørensens far, husmand Søren Madsen fra Sønder Kollemorten, var den ene af forloverne ved vielsen. Husmanden var kommet i fint selskab, for den anden forlover var proprietær Sabroe (fine folk har intet fornavn!) på Alstedgård. Når han stillede sig til rådighed, skyldtes det, at bruden havde tjent på Alstedgård indtil vielsen.

De nygifte skulle have noget at bo i, og det var så heldigt, at Kirsten Marie Nielsen Eskelunds barndomshjem på Givskud Mark var til salg. Hendes mor havde som enke solgt husmandsstedet til Kirsten Maries bror, Christian Nielsen Eskelund [51]. Han solgte nu med skøde af 24. februar 1891 ejendommen til sin svoger, Peter Sørensen, for 3.000 kr. [52]. Deraf var 2.400 kr. for den faste ejendom og 600 kr. for besætning m.v. Peter Sørensen skulle overtage et kreditforeningslån på 1.000 kr. i ejendommen.

Til huset hørte så megen jord, at Peter Sørensen må have satset mere på landbrug end på vævning. Ejendommen omfattede matrikelnumrene 16c (1 skæppe, 1 fjerdingkar, ¼ album), 7g (¾ album) og 20b (¾ album) i Givskud By med hartkornsangivelserne i parentes. Landbruget kan ikke have givet noget stort overskud, for den 14. juni 1897 supplerede Peter Sørensen indtægterne med yderligere et kreditforeningslån på 1.500 kr. [53].

I modsætning til sine ældste søskende følte Peter Sørensen ikke trang til at rejse ud i verden. Han syntes, at der var så spændende på Givskud Mark ca. 30 km vest for Horsens, at han blev boende der de næste 52 år, dvs. i resten af sit liv. Det bidrog til spændingen, at der kom børn i ægteskabet. Alle børnene blev født i Givskud Sogn.

Maren Sørensen blev født den 4. januar 1892 og blev opkaldt efter sin farmor. Den næste, Niels Kristian Sørensen (født 21. februar 1895), blev opkaldt efter sin morfar. Derefter fulgte Else Marie Sørensen (født 16. juli 1897 og opkaldt efter mormor), Hans Karl Sørensen (født 14. maj 1900) og til sidst Ane Sørine Sørensen (født 6. august 1904).

Man kan undre sig over, at det fjerde barn ikke blev opkaldt efter sin farfar, Søren Madsen. Søren Madsen kan dog ikke være blevet fornærmet, for han døde kort tid før barnets fødsel. Ved børnenes fødsler omtales Peter Sørensen som husmand, hvilket bestyrker formodningen om, at vævningen var blevet nedprioriteret.

Ved folketællingen i 1901 boede Peter Sørensen med hustru og fire børn i huset i Givskud Sogn. Selv om huset var det samme, blev stedet nu kaldt for Skolding. Peter Sørensen er anført at være husmand og væver, så han havde ikke helt opgivet vævningen. Eneste overraskelse er, at Mads Carl Sørensens forældreløse søn, Søren Marinus Sørensen (jf. ovenfor), der nu var 18 år, havde midlertidig bopæl hos dem. Når han havde behov for at belemre familien med sit besøg, skyldtes det formentlig, at han var anført at være arbejdsløs cigarmagersvend. Hans faste bopæl anføres at være i Horsens.

Der var fem hjemmeboende børn og ingen cigarmagersvend i huset ved folketællingen i 1906. Stednavnet er ændret endnu engang for samme hus. Nu kaldes stedet for Birkebæk. Børnene blev som forventet større og større og flyttede hjemmefra. Ved folketællingen i 1911 var der fire hjemmeboende børn, og i 1916 var der et enkelt.

Ved folketællingen i 1921 var den voksne søn, Niels Kristian Sørensen, hjemmeboende. Han er anført at være murersvend. Han var også både hjemmeboende og murersvend ved næste folketælling i 1925. Han var dog midlertidigt fraværende med bopæl i Søgade i Vejle, hvor der formentlig har været arbejde til ham. Ved begge folketællinger var Peter Sørensen angivet at være landmand.

I 1923 må Peter Sørensen formodes at have manglet penge, idet han optog et kreditforeningslån på 8.500 kr. [54], hvoraf en mindre del blev brugt til at indfri tidligere kreditforeningslån. Til sikkerhed for lånet fik kreditforeningen 1. prioritets panteret i ejendommen.

Peter Sørensen fyldte 69 år i 1930 og følte, at det var på tide at gå på pension. Med skøde dateret den 10. juni 1930 blev ejendommen på Givskud Mark, eller hvad stedet nu hed for tiden, solgt til sønnen, Niels Kristian Sørensen. Købesummen var 13.000 kr., hvoraf de 9.000 kr. var værdien af den faste ejendom. Restkøbesummen var vederlag for det medfølgende løseøre. Køberen overtog et kreditforeningslån på 8.500 kr. [55, 56]

I skødet er det anført, at Peter Sørensen og hustru, Kirsten Marie Nielsen Eskelund, havde ret til fri bolig i resten af deres levetid i den østre ende af et nyopført stuehus. Boligen bestod af en stue, et soveværelse, køkken og forstue med egen indgang [56].

Ved folketællingen den 5. november 1930 boede Peter Sørensen og hustru hos sønnen og dennes nyerhvervede hustru. Stedet kaldes denne gang for Birkebæk. Sønnen tog sig af landbruget, og Peter Sørensen var rentier, dvs. han levede af de penge, som hussalget havde indbragt.

Peter Sørensen og måske mest Kirsten Marie Nielsen Eskelund havde oprettet en børneinstitution, idet de havde to smådrengboende. Drengene var deres børnebørn, der var sønner af døtrene Else Marie Sørensen og Ane Sørine Sørensen. Ingen af dem var enlige mødre. Det er ikke lykkedes at finde en god forklaring på, at drengene skulle sættes i pleje.

Ved folketællingen i 1940 boede Peter Sørensen og Kirsten Marie Nielsen Eskelund fortsat hos sønnen og dennes familie. Stedet havde ikke skiftet navn, men kaldtes fortsat for Birkebæk. Peter Sørensen var nu aldersrentenyder.

Peter Sørensen var 82 år gammel, da han døde den 28. september 1943 (Givskud Sogn). Kirkebogen omtaler ham som forhenværende gårdejer, selv om det vist er en overdrivelse at kalde husmandsstedet for en gård. Det fremgår af dødsattesten, at han døde af hjertelammelse som følge af en blodprop [57]. Enken fik skifterettens tilladelse til at hensesidde i uskiftet bo [58].

Kirsten Marie Nielsen Eskelund kunne ikke overleve at være blevet enke. Hun døde i en alder af 78 år den 27. oktober 1943 (Givskud Sogn), dvs. mindre end en måned efter sin mand. Ifølge dødsattesten havde hun lungebetændelse og døde af hjertelammelse. Det er beskrevet, at hun var alene i sygeværelset et kvarters tid. Da man kom ind til hende igen, var hun død. Derfor er det anført, at hun døde kl. ca. 13 [57]. Arvingerne overtog boet til privat skifte [59].

Helvig Peter Nikolai Viland Sørensen var formentlig træt af at have fået så mange navne, at han skulle være helt ædru for at huske sit fulde navn. I daglig tale kaldte han sig Nikolai Sørensen, og det vil jeg også for nemheds skyld kalde ham i resten af dette kapitel.

Den 24. april 1881 var der dobbelt festligt i Sønder Kollemorten, for den dag blev Nikolai Sørensen konfirmeret på sin 14-års fødselsdag. Det er kun delvis lykkedes at afklare, hvad han foretog sig i de nærmest følgende år. Han har i en periode været tjenestekarl i Tørring Sogn (Skanderborg Amt). Han var således tjenestekarl i Tørring, da han den 24. juli 1887 var fadder, da hans søster, Ane Kirstine Sørensen, fik døbt sin "uægte" søn. Ved folketællingen i 1890 var han tjenestekarl på en gård på Stovgårds Mark i Tørring Sogn.

I mellemtiden havde Nikolai Sørensen været soldat. Det fremgår af lægdsrullen (4. udskrivningskreds, Omskrevet rulle 1896, lægd 100, Øster Nykirke Sogn), at han var soldat ved 10. bataljon fra 31. marts 1889 til 3. oktober 1889 med efterfølgende korte genindkaldelser i 1890 og 1894. Bataljonen havde garnison i Fredericia [1]. Ifølge bataljonens stambog [60] gjorde han tjeneste ved 1. kompagni.

Stambogen giver en beskrivelse af Nikolai Sørensens udseende og personlige egenskaber. Han var 165 cm høj, stærk af vækst og havde blondt hår og brune øjne. Et særligt kendetegn var et ar på venstre hånds tommelfinger. Han var meget pålidelig, ædruelig, havde dårlige evner og "meget godt forhold". Det kan således ses på skrift, at Nikolai var dum, men det var tilsyneladende ikke en hindring for at klare sig godt ved militæret.

Nikolai Sørensens funktion som fadder giver et par enkeltstående oplysninger om, hvor han opholdt sig efter soldatertjenesten. Ungkarl Nikolai Sørensen fra Lindved, der ligger i Sindbjerg Sogn (Vejle Amt), var fadder den 26. marts 1891, da min morfar, Mads Kristian Madsen, blev døbt. Den 14. april 1892 var ungarl Nikolai Sørensen fra Nykirke fadder, da hans bror, Peter Sørensen, fik en datter døbt.

Den 9. november 1894 blev Nikolai Sørensen gift i Øster Nykirke Sogn. Han havde lært af sin storebror, Peter, at man kan finde en ægtefælle blandt tjenestepigerne på Alstedgård. Der

fandt Nikolai Sørensen Inger Marie Madsen. Nikolai Sørensens far var den ene af forloverne. Brudgommen var 27 år, og bruden var 25 år (født 17. januar 1869, Øster Nykirke Sogn).

Nikolai Sørensens bopæl ved vielsen var ifølge kirkebogen Tørring Sogn. Der bosatte ægteparret sig efter vielsen. Deres første barn, Mary Sørine Sørensen, blev født 17. august 1895 (Tørring Sogn). Kirkebogen afslører, at Nikolai Sørensen var murer. Bopælen er anført at være Tørring Station. Det må skulle forstås som Tørring Stationsby, da de næppe har været indloget i stationens ventesal.

Faderens profession og familiens bopæl var uændret, da Søren Sørensen blev født den 24. marts 1899 (Tørring Sogn). Ved folketællingen den 1. februar 1901 var bopælen som formodet Tørring Stationsby, hvor Nikolai Sørensen og Inger Marie Madsen boede med deres to børn. Nikolai Sørensen er anført at være murermester.

Et tredje barn blev født i Tørring Stationsby senere i 1901. Han blev født den 11. november og fik navnet Karl Sørensen. Han kan tænkes at være opkaldt efter Nikolai Sørensens afdøde bror, der var død to år tidligere.

Det var tilsyneladende ikke alt, der kørte på skinner i stationsbyen, for familien valgte at flytte derfra. Den 28. april 1903 købte Nikolai Sørensen for 5.000 kr. en ejendom i Knude i Hvejsel Sogn. Betalingen for den faste ejendom var 4.000 kr., og resten var betaling for besætning m.m. [61]. Ejendommen havde matrikelnumrene 4 og 1d i Knude, og de var takseret til henholdsvis 2 skæpper, 1 fjerdingkar, 1 $\frac{3}{4}$ album og 1 fjerdingkar, $\frac{1}{4}$ album hartkorn. Der var jord nok til at kunne drive et mindre landbrug.

Nikolai Sørensen havde ikke 5.000 kr., så derfor måtte han samtidig udstede en panteobligation på 4.000 kr. til sælgeren mod sikkerhed i ejendommen. Det var dog en stakket frist, for de 2.500 kr. forfaldt til betaling ved førstkommende 11. juni termin. De sidste 1.500 kr. kunne tidligst kræves tilbagebetalt om 6 år [62]. Det akutte betalingsproblem klarede han ved at optage et kreditforeningslån på 2.300 kr. [63], der i 1908 blev suppleret med et lån på 700 kr. [64].

Det kunne også lade sig gøre at få børn i Hvejsel Sogn. Her blev de sidste fire af en børneflokk på syv født. Morten Sørensen (der senere ses kaldt for Martin) blev født den 18. november 1903. Han blev efterfulgt af Hans Sigvald Sørensen (født 7. september 1905), Helga Marie Sørensen (født 14. maj 1907) og Anna Elisabet Sørensen (født 23. januar 1911). Ved alle fødslerne var Nikolai Sørensen husmand og Knudemand.

Ved folketællingen i 1906 (Hvejsel Sogn) boede Nikolai Sørensen og Inger Marie Madsen på husmandsstedet i Knude med fem børn. Nikolai Sørensens erhverv er anført at være "husejer", men det alene har familien næppe kunnet få føden af.

Der var trængsel på husmandsstedet ved næste folketælling den 1. februar 1911, for de havde syv børn i huset inkl. en nyfødt, der var 9 dage gammel, da hun blev talt. Nikolai Sørensens erhverv er nu anført at være "landbrug", og det lyder mere rigtigt. Ved de efterfølgende folketællinger var bopælen uændret, men det tyndede ud i antallet af hjemmeboende børn. I 1916 var der fire børn, i 1921 var der tre, og i 1925 var der to.

I 1924 var Nikolai Sørensen i akut pengemangel. Den 12. marts 1924 lånte han 2.000 kr. af en privatmand. Renten på 6 % om året var højere end normalt, og pengene skulle tilbagebetales den 18. december samme år [65]. I forvejen havde Nikolai Sørensen ovennævnte kreditforeningslån på i alt 3.000 kr. i huset. Det er usikkert, om han fik tilbagebetalt det private lån

rettidigt. Det var ikke før den 17. oktober 1925, at han fik optaget et kreditforeningslån på 10.000 kr., som afløste de tidligere lån [66].

Nikolai Sørensen var 63 år og husmand i Knude, da han døde den 14. juli 1930 (Hvejsel Sogn). Han blev begravet på Hvejsel Kirkegård den 19. juli 1930. Mon der var plads til hans fulde navn på gravstenen? Enken, Inger Marie Sørensen, f. Madsen, fik lov til at hensesidde i uskiftet bo og overtog dermed ejendommen [63, 67].

Ved folketællingen den 5. november 1930 boede enken, Inger Marie Madsen, der i folketællingsskemaet kaldes for Marie Sørensen, i huset i Knude. Hun boede sammen med sønnen Morten/Martin Sørensen og den yngste datter, Anna. Morten stod for driften af husmandsstedet, idet det er anført, at han var bestyrer.

Inger Marie Madsen blev træt af at være husejer. Med skøde dateret den 13. marts 1934 solgte hun ejendommen i Knude til svigersønnen Ole Christian Christensen, der var gift med datteren, Mary Sørine Sørensen. Købesummen var 12.000 kr., hvoraf de 9.000 kr. var værdien af den faste ejendom, og resten var betaling for det medfølgende løsøre [67].

Svigersønnen overtog et kreditforeningslån på 10.000 kr., så Inger Marie Madsen måtte nøjes med en kontant betaling på 2.000 kr. Derudover var det en del af købsbetingelserne, at sælgeren, Inger Marie Madsen, i resten af sin levetid skulle have en årlig ydelse på 160 kr. fra køberen [63, 67].

Ved folketællingen i 1940 var Inger Marie Sørensen, f. Madsen, aldersrentenyder og boede i huset i Knude hos datteren og svigersønnen. Der boede hun fortsat, da hun døde den 19. januar 1949 (Hvejsel Sogn) to dage efter sin 80-års fødselsdag.

Georg Sørensen havde bopæl hos faderen på Sønder Kollemorten Mark, da han blev konfirmeret den 12. april 1885 (Øster Nykirke Sogn). Ved folketællingen i 1890 er Georg Sørensen anført at bo på husmandsstedet i Sønder Kollemorten hos sin far og stedmor. Hans navn er streget ud i folketællingsskemaet. Det kan evt. skyldes, at han er flyttet derfra tæt på folketællingsdatoen. Georg Sørensen er dog ikke fundet andetsteds ved denne folketælling.

Det fremgår af lægdsrullen (4. udskrivningskreds, Tilgangsrulle 1889, lægd 100, Øster Nykirke Sogn), at Georg Sørensen den 10. april 1893 skulle møde til soldatertjeneste ved infanteriets 27. bataljon. Den havde garnison i Fredericia [1]. Det fremgår af stambogen fra 1893, at han allerede blev sendt hjem den 3. maj 1893 efter at have været for en kassationskommission [68]. Den 3. maj 1893 vurderede korpslæge Hildebrandt, at Georg Sørensen pga. en lændelidelse for tiden var utjenstdygtig [69].

Lændelidelsen var ikke langtidsholdbar, så Georg Sørensen måtte affinde sig med at blive indkaldt som soldat igen året efter den 10. april 1894 [70]. Denne gang gjorde han tjeneste ved infanteriets 12. bataljons 3. kompagni, der også holdt til i Fredericia [1]. Der gennemførte han hele tjenestetiden, der varede indtil 8. oktober 1894, og han klarede også korte genindkaldelser i 1896 og 1898.

Stambøgerne fra 1893 [68] og 1894 [70] giver oplysninger om Georg Sørensens udseende. Han var 167 cm høj, middel af vækst og havde mørkt hår. Øjenfarven var blå i 1893, men brun i 1894. Enten har han været en biologisk sensation, eller også har den militære præcision været mindre præcis. Der er ingen oplysninger om hans personlige egenskaber, så det vides ikke, om han var dum eller ej.



Georg Sørensen som soldat (fotograf: ukendt, foto: ukendt årstal)

Efter soldatertjenesten flyttede Georg Sørensen til Hvejsel Sogn. Da hans bror, Nikolai Sørensen (jf. ovenfor), fik en datter døbt den 29. september 1895, var ungkarl Georg Sørensen fra Hvejsel Sogn en af fadderne.

Den 31. marts 1898 (Givskud Sogn) fødte en ugift Johanne Marie Kristensen en datter, der fik navnet Mette Hansine Maren Sørensen. Når det vedkommer Georg Sørensen, skyldes det, at det var ham, der blev udlagt som barnefader. Som en formildende omstændighed har præsten noteret i kirkebogen, at "forældrene indgik ægteskab 27. april samme år". Det fremgår også, at Georg Sørensen var fadder ved dåben.

Georg Sørensen havde ifølge kirkebogen bopæl i Bjerlev i Hvejsel Sogn, da han blev udlagt som barnefader. Johanne Marie Kristensen boede hos faderen på Givskud Mark ved fødslen. Hun havde opholdt sig i Bjerlev 10 måneder inden fødslen, så det er simpelt at regne ud, hvor gerningsstedet var. Georg Sørensen og Johanne Marie Kristensen havde blot øvet sig lidt på det ægteskabelige samliv, inden det blev alvor.

Vielsen den 27. april 1898 fandt sted i Givskud Sogn. Brudgommen var 27 år, og bruden var 24 år (født 13. juli 1873, Givskud Sogn). Forloverne var hendes far og Georg Sørensens bror, husmand Peter Sørensen fra Givskud Mark.

Da næste barn, Clara Sørensen, blev født den 11. juli 1899, var familien flyttet til Hornstrup Sogn (Vejle Amt) ca. 5 km nord for Vejle. Her var Georg Sørensen ifølge kirkebogen blevet gårdbestyrer af gården Charlottenlund. Der boede Georg Sørensen og Johanne Marie Kristensen med deres to børn ved folketællingen i 1901. Georg Sørensen skulle bestyre tre tjenestekarle og en tjenestepige.



Georg Sørensen var gårdbestyrer på gården Charlottenlund i Hornstrup Sogn i ca. seks år (fotograf: ukendt, foto: 1911, Vejle Stadsarkiv)



Derefter blev Georg Sørensen bestyrer af gården Harbohus i Hornstrup Sogn (fotograf: J.P. Rosenquist-Hansen, foto: 1902-1903, Vejle Stadsarkiv)

Johanne Marie Kristensen fødte yderligere to børn på Charlottenlund. Dem fik hun formentlig lov til at bestyre selv. Anna Sørensen blev født den 23. februar 1903 og Hans Kristian Sørensen den 24. juli 1904, begge i Hornstrup Sogn.

Gården Charlottenlund var ejet af Niels Skou Jakobsen, der var hestehandler og godsejer på godset Lille Grundet. Med mageskiftekontrakt af 15. april 1905 byttede Niels Skou Jakobsen gård således, at han afgav Charlottenlund og i stedet fik gården Harbohus i Hornstrup Sogn [71]. Georg Sørensen fulgte ikke med i den byttehandel, så han måtte forlade Charlottenlund. I stedet gjorde Niels Skou Jakobsen ham til bestyrer af Harbohus.

I 1905 blev familien Sørensen ramt af en tragisk begivenhed. Datteren, Anna, på 2 ½ år døde den 3. september 1905 (Sankt Nikolaj Sogn, Vejle) på sygehuset i Vejle efter en ulykke. I kirkebogen betegnes Georg Sørensen som landmand fra Harbohus i Hornstrup Sogn.

Dødsattesten beskriver, at Anna den 1. september ved et ulykkestilfælde var blevet skoldet med kogende vand i hjemmet. Hun var blevet indlagt på sygehuset med store forbrændinger med blære- og skorpedannelse på begge lår, på sædet og på den nederste del af ryggen [72].

Annas storesøster, Mette Hansine Maren Sørensen, refereres at have fortalt, at Anna faldt i et kar med kogende vand. Tjenestepigen skulle have set efter hende, men det må have kikset med overvågningen. Efter Annas død havde hendes mor det meget dårligt og gik ofte ud i laden for at græde [73]. Det forlyder ikke, hvordan tjenestepigen havde det efterfølgende. Min formodning er, at hun resten af livet har været påvirket af sit ansvar for ulykken.

Efter flere år som bestyrer fik Georg Sørensen lyst til at blive selvejer. Den 2. december 1905 købte han et husmandssted, matrikelnr. 3b og f, på Tofthøj Mark i Gadbjerg Sogn (Vejle Amt) ca. 15 km nordvest for Vejle. Den tilhørende jord var takseret til 5 skæpper, 3 fjerdingkar og 2 ¾ album hartkorn. Købesummen var på 5.700 kr., hvoraf 4.000 kr. var for den faste ejendom og resten for besætning m.m. [74].

Som en del af betalingen skulle Georg Sørensen overtage et kreditforeningslån på 2.700 kr. Georg Sørensen måtte yderligere den 2. december 1905 udstede en panteobligation til sælgeren på 1.500 kr. Dette beløb forfaldt til betaling efter 2 år. Der var sikkerhed for betalingen ved panteret ikke kun i ejendommen, men også i bl.a. afgrøde, gødning, besætning, indbo, kakkelovne, komfur, brændsel, svin og fjerkræ [75].

Det var sandsynligvis for at kunne indfri det sidste lån efter 2 år, at Georg Sørensen den 6. november 1907 optog et kreditforeningslån på 3.400 kr., som skulle erstatte de to tidligere lån [76]. Det var ikke nok, for den 24. februar 1908 optog han yderligere et lån på 1.000 kr. [77]. Den 1. juni 1918 optog Georg Sørensen et sparekasselån på 4.000 kr., der afløste de foregående lån [78]. Alle ovennævnte lån havde sikkerhed i ejendommen.

Fra huskøb og låntagning vender vi nu tilbage til familielivet. Ved folketællingen i 1906 (Gadbjerg Sogn) boede Georg Sørensen og Johanne Marie Kristensen i det nyerhvervede hus med tre børn. Stedbetegnelsen for huset var nu Kuldbjerg. Georg Sørensen anføres at være husmand. Stedet blev fortsat kaldt for Kuldbjerg ved folketællingen i 1911, hvor de fortsat havde tre børn boende.

Det var endnu ikke slut med børnefødslerne. Efter ni års pause fødte Johanne Marie Kristensen den 11. februar 1913 (Gadbjerg Sogn) en efternøler, der fik navnet Gunnar Sørensen. I kirkebogen angives bopælen at være Kuldbjerg på Tofthøj Mark, hvor Georg Sørensen var anført at være husmand.

Døtrene Mette Hansigne Maren og Clara var blevet konfirmeret i Gadbjerg Sogn i henholdsvis 1912 og 1913. Derfor var de ved folketællingen i 1916 sendt hjemmefra for at skaffe sig selv føden. Georg Sørensen ernærede fortsat resten af familien ved sit lille landbrug. Det gav ham en beskedent årlig indkomst på 300 kr. Indtjeningen var så lav, at han ikke skulle betale statskat, men kunne nøjes med at betale 14 kr. 70 øre i kommuneskat.

Den 1. marts 1919 solgte Georg Sørensen sin ejendom på Toftthøj Mark for 14.600 kr., hvoraf 8.000 kr. var for den faste ejendom og resten for den medfølgende besætning m.m. [79]. I handelen medfulgte bl.a. ca. 300 kg hør, ca. 1.500 kg halm, ca. 100 tønder roer og ca. 10 travre havre. Der var altså et godt grundlag for, at køberen kunne få frisk halm i træskoene. En trave var en samling af kornneg, der varierede i antal efter tid og sted. I Jylland var en trave sædvanligvis på 60 neg [5].

I stedet købte Georg Sørensen samme dag en anden og større ejendom [80]. Købet var ikke præget af den store lyst til luftforandring, for den købte ejendom lå også på Toftthøj Mark. Den havde matrikelnumrene 23a (7 skæpper, 2 fjerdingkar og $\frac{3}{4}$ album) og 4d (3 fjerdingkar og $\frac{1}{2}$ album) i Toftthøj med hartkornsangivelserne i parentes.

Købsprisen var 20.500 kr., hvoraf 12.500 kr. var for ejendommen og 8.000 kr. for besætning m.m. Der medfulgte en besætning på 2 heste, 3 køer, 3 ungdreuer og 3 svin. Af hør, halm, roer og havre medfulgte nøjagtig de samme mængder som ved salget af Georg Sørensens ejendom, dvs. evt. overskydende mængder må være holdt uden for handlerne.

Georg Sørensen overtog ved købet et kreditforeningslån på 7.300 kr. i ejendommen. Derudover udstedte han en panteobligation på 2.000 kr. til sælgeren [81]. Den skulle tilbagebetales om 5 år og forrentes med $4\frac{1}{2}$ % om året. Allerede to uger senere blev de to lån dog afløst af et sparekasselån på 9.000 kr. [82]. Hver juni og december termin skulle der afdrages 50 kr. på sparekasselånet. Den 26. maj 1923 supplerede Georg Sørensen med et sparekasselån på 400 kr. [83], hvilket beløb svarede præcis til det, han havde afdraget på det gamle sparekasselån.



Georg Sørensen og hustru, Johanne Marie Kristensen, fotograferet i en moden alder. Det er Georg Sørensen, der har overskæg (fotograf: ukendt, foto: ukendt årstal)

Ved folketællingen i 1921 boede Georg Sørensen og hustru med deres to sønner i det nye hus. Det er ikke overraskende, at Georg Sørensens erhverv er anført at være landbrug. Ved næste folketælling i 1925 var det kun sønnen, Gunnar Sørensen, der boede hjemme. Gunnar Sørensen blev konfirmeret i 1927 (Gadbjerg Sogn), men var alligevel hjemmeboende ved folketællingen i 1930. Georg Sørensen har formentlig haft brug for sønnens hjælp for at kunne klare driften af landbruget.

Da Georg Sørensen var 65 år, solgte han sin ejendom med skøde dateret den 18. september 1936. Købesummen var på 24.500 kr., hvoraf værdien af den faste ejendom var ansat til 14.000 kr. Restbeløbet var vederlag for medfølgende besætning m.v. Georg Sørensen må have haft en særlig sympati for en lille kvie, for den fulgte ikke med i handelen. Køberen overtog den på ejendommen hæftende prioritetsgæld på 10.370 kr. [84, 85].

Det var formentlig ikke tilfældigt, at sønnen, Gunnar Sørensen, to dage senere fik tinglyst et skøde på købet af et husmandssted i Frishuse i Gadbjerg Sogn [86]. Måske har farmand hjulpet med finansieringen?

Man gætter næppe forkert, hvis man gætter på, at Georg Sørensen og Johanne Marie Kristensen efter salget af ejendommen flyttede ind i Gunnar Sørensens nyerhvervede hus. I hvert fald boede de i huset i Frishuse sammen med Gunnar Sørensen og hans familie ved folketællingen i 1940. Gunnar Sørensen er anført at være husmand. Georg Sørensen levede af sin formue, der må formodes at stamme fra ejendomssalget.

Georg Sørensen og Johanne Marie Kristensen blev boende i Frishuse til deres død. Johanne Marie Kristensen var 74 år, da hun døde den 9. juli 1948 (Gadbjerg Sogn). Georg Sørensen var 79 år, da han døde den 15. august 1950 (Gadbjerg Sogn).

Litteraturliste

1. Hæren, garnisoner og chefer, database, <http://www.wadschier.dk>
2. Falsterske Fodregiment, 7. Bataillon, Stambøger, 3. Kompagni, Værnepligtige 1842-1853
3. Forsvarets Arkiver (FOARK), Arkivfunktionen for Forsvarets Arkivers Originale Medaljesager, Ansøgninger om erindringsmedalje 1848-1850, Vejle Amt, Nørvang Herred
4. F. Pedersen: "7. bataillons historie: Kortfattet fremstilling til brug ved soldaterlæsning", Vordingborg, 1931
5. Ordbog over det danske sprog, <http://ordnet.dk>
6. https://da.wikipedia.org/wiki/Erindringsmedaljen_for_Krigen_1848-50
7. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1854-1856, folio 41-41b
8. Skanderborg Amts Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Voer Herred, Søvind Sogn, 1858-1871, side 394-395
9. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1863-1866, folio 128
10. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1862-1865, folio 444b-445
11. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1862-1865, folio 448b-449
12. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1862-1865, folio 360b-361
13. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1862-1865, folio 445
14. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1862-1865, folio 613

15. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1862-1865, folio 503b
16. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1862-1865, folio 555b
17. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1862-1865, folio 569b
18. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Nørvang Herred, 1851-1856, side 382-383
19. Vejle Amts Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Nørvang Herred, Øster Nykirke Sogn, 1858-1874, folio 336
20. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1865-1868, folio 333-333b
21. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1878-1880, folio 772
22. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1874-1876, folio 259b-260
23. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1876-1878, folio 64b
24. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1874-1876, folio 678-678b
25. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1874-1876, folio 678b
26. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1878-1880, folio 777b
27. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1878-1880, folio 778b-779
28. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol, 1867-1877
29. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skifteprotokol, 1872-1878, folio 540-541
30. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol, 1899-1903, folio 73b-74
31. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skifteprotokol, 1898-1902, side 514
32. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1905-1906, folio 413b
33. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1905-1906, folio 413b-414
34. Det Danske Udvandrerarkiv, København Politis Udvandrerprotokoller, www.udvandrerarkivet.dk/udvandrerprotokollerne/
35. Udvandrede via Vejle, www.ddd.dda.dk/vejlelister/soeg_udvandrede.asp
36. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol, 1878-1894
37. United States Census, 1920, FamilySearch
38. United States Census, 1900, FamilySearch
39. Vermont, St. Albans Canadian Border Crossings, 1895-1954, FamilySearch
40. Nebraska Marriages, 1855-1995, FamilySearch
41. United States Census, 1880, FamilySearch
42. United States Census, 1910, FamilySearch
43. Find a Grave Index, FamilySearch
44. Illinois Deaths and Stillbirths, 1916-1947, FamilySearch
45. 2. Artilleribataljon, Kassationkommissionen, Kassationprotokol, 1880-1887, side 23
46. Sundhedsstyrelsen, Dødsattester, Jylland, 1840-1915, Varde-Horsens, 1897
47. Salmonsens konversationsleksikon, 2. udgave, bind II, 1915-1930, runeberg.org/salmonsens/2/2/0173.html
48. Horsens Byfoged, Dødsanmeldelsesprotokol, 1895-1898, folio 99b-100

49. Sundhedsstyrelsen, Dødsattester, Jylland, 1840-1915, Vejle-Skanderborg Fysikat, Horsens, 1899
50. Horsens Byfoged, Dødsanmeldelsesprotokol, 1895-1907, folio 27b-28
51. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1885-1886, folio 880-880b
52. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1889-1891, folio 836b
53. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1896-1897, folio 732b-733
54. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1923-1923, folio 460b-461
55. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Realregister, Givskud Sogn, Givskud By, 1846-1935, side 538-539
56. Vejle Civilret, Tinglysningen, Skøde- og servitutgenparter I, 1927-1981, Givskud Sogn, Givskud By, matrikelnr. 16c
57. Sundhedsstyrelsen, Dødsattester, Jylland, 1915-1980, Vejle Amt, Land, 1943, april-december
58. Vejle Kriminalret, Skifteretten, Skiftebog for Nørvang-Tørrild Herreder, 1941-1944, side 904
59. Vejle Kriminalret, Skifteretten, Skiftebog for Nørvang-Tørrild Herreder, 1941-1944, side 924
60. Kongens Jyske Fodregiment (7. Regiment), 10. Bataillon, Stambøger 1833-1942, Værnepligtige 1889
61. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1902-1903, folio 645-645b
62. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1902-1903, folio 645b-646
63. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Realregister, Hvejsel Sogn, Knudehuse, 1851-1942, side 244-245
64. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1908-1909, folio 452b
65. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1924-1924, folio 81
66. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1925-1925, folio 415
67. Vejle Civilret, Tinglysningen, Skøde- og servitutgenparter I, 1927-1981, Hvejsel Sogn, Knude By, matrikelnr. 4
68. Kongens Jyske Fodregiment (7. Regiment), 27. Forstærkningsbataljon, G. Stambøger, 1858-1931, Værnepligtige 1893, 2. kompagni, nr. 79
69. 27. Bataljon, Kassationskommissionen, V. Kassationsprotokol, nr. 4, 1893-1899, side 18
70. Kongens Jyske Fodregiment (7. Regiment), 12. Bataillon, G. Stambøger, 1730-1948, 1894, nr. 1011
71. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1905-1906, folio 148-150b
72. Sundhedsstyrelsen, Dødsattester, Jylland, 1840-1915, Vejle-Skanderborg Fysikat, Vejle, 1905
73. Privat notat om "Georg Sørensen & Johanne Marie Kristensen" modtaget fra Grethe Nissen Jensen, dateret 24. februar 2012
74. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1905-1906, folio 548
75. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1905-1906, folio 548-548b
76. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1907-1908, folio 533b

77. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1907-1908, folio 832-832b
78. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1918-1918, folio 352b
79. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1919-1919, folio 15b
80. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1919-1919, folio 14-14b
81. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1919-1919, folio 14b-15
82. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1919-1919, folio 92
83. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1923-1923, folio 79b
84. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Realregister, Gadbjerg Sogn, 1825-1953, side 276-277
85. Vejle Civilret, Tinglysningen, Skøde- og servitutgenparter I, 1927-1981, Gadbjerg Sogn, Toftthøj og Kulbjerg byer, matrikelnr. 23a
86. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Realregister, Gadbjerg Sogn, 1825-1953, side 84

Kapitel 5. Livet slutter i fattighuset

Mine tip-2-oldeforældre

Christen Sørensen & Ane Jensdatter

Christen Sørensen (48):

Født: 17. december 1776 i Ølsted Sogn (Vejle Amt)
 Døbt: 26. december 1776 i Ølsted Sogn
 Konfirmeret: 27. april 1794 i Ølsted Sogn
 Gift: 4. februar 1827 i Kollerup Sogn (Vejle Amt)
 Død: 25. februar 1858 i Kollerup Sogn
 Begravet: 4. marts 1858 i Kollerup Sogn

Ane Jensdatter (49):

Født: 1. marts 1803 i Givskud Sogn (Vejle Amt)
 Døbt: 11. april 1803 i Givskud Sogn
 Konfirmeret: 1819 i Hvejsel Sogn (Vejle Amt)
 Gift: 4. februar 1827 i Kollerup Sogn
 Død: 27. januar 1862 i Kollerup Sogn
 Begravet: 3. februar 1862 i Kollerup Sogn

Christen Sørensen blev født i Ølsted Sogn (Vejle Amt) ca. 8 km sydvest for Horsens den 17. december 1776, og han blev døbt 2. juledag samme år. Hans forældre var Søren Madsen og Maren Pedersdatter (jf. kapitel 9). Christen Sørensens mor døde, da han var 1 år gammel. Ved folketællingen i 1787 boede Christen Sørensen sammen med tre brødre og to søstre hos faderen og en stedmor, Anne Madsdatter, på en gård i Oens i Ølsted Sogn.

Den 27. april 1794 blev en Christen Sørensen og en Jens Sørensen konfirmeret i Ølsted Sogn. Jeg formoder, at disse to konfirmander var min tip-2-oldefar og hans lillebror. I så fald var Christen Sørensen 17 år, og Jens Sørensen var 15 år. Dengang kunne man først blive konfirmeret, når man havde erhvervet tilstrækkelige kristendomskundskaber. Noget tyder derfor på, at Christen Sørensen var mere tungnem end sin lillebror.

Efter konfirmationen flyttede Christen Sørensen hjemmefra. Det fremgår af lægdsrullen (Vejle Amt, Tilgangsrulle 1794, lægd 108, Hatting Sogn), at han i 1794 flyttede fra Ølsted Sogn til nabosognet Hatting (Vejle Amt). I 1796 flyttede han ifølge lægdsrullen (Vejle Amt, Tilgangsrulle 1796, lægd 112, Ølsted Sogn) tilbage til Ølsted Sogn, hvor han opholdt sig i Oens. Lægdsrullen afslører endvidere, at han var 161 cm lav, og at han i 1797 blev landsoldat ved Oldenborgske Infanteriregiment.

På det tidspunkt var tjenestetiden som landsoldat normalt otte år [1]. Det passer med, at Christen Sørensen fik sin afsked fra militæret i 1805 (Hovedrulle 1801, lægd 112, Ølsted Sogn). Soldatertjenesten var dog på deltid, hvilket indebar, at soldaterne sideløbende kunne arbejde som tjenestefolk på gårdene. Den Christen Sørensen, der ved folketællingen i 1801 var national soldat og tjenestekarl på en gård i Torsted By i Torsted Sogn (Vejle Amt), kan tænkes at være min tip-2-oldefar.

Derefter er der et stort hul i min viden om Christen Sørensen, indtil han i en alder af 39 år fandt sig en lettere brugt ægtefælle. Christen Sørensen var angivet at være ungkarl boende i Oens i Ølsted Sogn, da han den 16. juni 1816 blev gift i Kollerup Sogn (Vejle Amt) ca. 9 km nordvest for Vejle. Bruden var enken Ane Marie Thomasdatter fra Rosenborg på Brandbjerg Mark i Kollerup Sogn.

Ane Marie Thomasdatter var 32 år ved vielsen (døbt 5. oktober 1783, Vindelev Sogn, Vejle Amt). Hun var blevet gift første gang den 18. april 1810 (Bredsten Sogn, Vejle Amt) med Niels Christensen. Han var død den 16. februar 1816 (Kollerup Sogn) og var ifølge kirkebogen og skiftet [2] husfæster på huset Rosenborg på Brandbjerg Mark. Niels Christensen efterlod sig et bo med et beskedent overskud samt tre mindreårige børn, som Christen Sørensen måtte overtage sammen med enken.

Christen Sørensen ville dog ikke nøjes med en anden mands børn. Den 20. september 1818 (Kollerup Sogn) blev han far til en datter, Anne Margrethe Christensdatter. Kirkebogen anfører, at Christen Sørensen var husmand på Brandbjerg Mark, dvs. han havde sandsynligvis overtaget fæstet af Rosenborg efter Niels Christensen.

Det blev ikke til flere børn med Ane Marie Thomasdatter. Hun døde den 15. oktober 1826 (Kollerup Sogn) i en alder af 43 år. Ifølge dødsanmeldelsen [3] blev der foretaget skifte efter husmand Christen Sørensens kone på Brandbjerg Mark.

Skiftet blev påbegyndt den 7. december 1826 [4] og afsluttet den 28. december 1826 [5]. Det fremgår af boopgørelsen, at indboet var meget spartansk. Der var ingen overflødige ejendele. Familiemedlemmerne måtte skiftes til at sidde ned, for eneste siddemøbler var to halmstole og en skammel. Husdyrene begrænsede sig til en blå ko og to får. Koens farve tyder umiddelbart på en noget alternativ race. Der var dog ikke tale om en biologisk fejlfarve, idet betegnelsen ”blå” dengang blev anvendt om noget, der var mørkfarvet eller sort [6].

Det fremgår af skiftet, at Christen Sørensen var lejehusmand. Derfor skulle huset ikke indgå i boopgørelsen. Vurderingssummen for boets ejendele var 19 rigsdaler, 3 mark og 10 skilling. Der var gæld til ”forskjellige” og skatterestancer. Gælden udgjorde tilsammen 19 rigsdaler, 4 mark og 11 skilling. Fuldmægtig Olsen på herredskontoret i Vejle kunne derfor konkludere, at boet var fallit, og at der som følge deraf intet blev for børnene at arve [5]. Boet blev derefter overdraget til enkemanden, Christen Sørensen.

Nu kunne Christen Sørensen blive gift igen, og derved kommer min tip-2-oldemor omsider ind i dette kapitel. Den 23-årige pige, Ane Jensdatter, fra Kollerup Mark fandt det nemlig attraktivt at blive gift med en 50-årig enkemand, der var indehaver af et fallitbo. Den 4. februar 1827 blev Christen Sørensen og Ane Jensdatter gift i Kollerup Kirke.

Ane Jensdatter var født den 1. marts 1803 i Givskud Sogn (Vejle Amt) ca. 16 km nordvest for Vejle som den overlevende halvdel af et tvillingepar. Hendes fornavn ses også skrevet Anne eller Anna. Hun var datter af husmand Jens Jørgensen og hustru Karen Hansdatter (jf. kapitel 10). Hun havde fortsat bopæl i Givskud, da hun i 1819 blev konfirmeret i nabosognet Hvejsel. Ved konfirmationen fik hun den meget dårlige bedømmelse ”mådelig” for sine kundskaber, så hun må enten have været meget dum eller meget doven.

Det krævede ikke gode kundskaber at føde børn, så det lykkedes for Ane Jensdatter at føde fem. Det første barn, Ane Marie Christensdatter, blev født den 30. januar 1828 (Kollerup Sogn) og opkaldt efter Christen Sørensens afdøde hustru.

Nu var det slut med piger, for de efterfølgende børn var af hankøn. De blev alle født i Kollerup Sogn. Jens Christensen blev født den 22. april 1830, Søren Christensen den 11. november 1833, Rasmus Christensen den 8. februar 1837 og som afslutning min tipoldefar, Mads Christensen, den 10. maj 1840. Christen Sørensen var produktiv i en høj alder, for han var 63 år, da han blev far for sidste gang.

Ved dåbshandlingerne i 1830, 1833, 1837 og 1840 var Ane Jensdatters stedfar, Rasmus Pedersen Rugsted, fra Givskud Mark fadder. I 1833 fik Ane Jensdatters mor, Karen Hansdatter, også lov til at være fadder. Christen Sørensens datter af første ægteskab, Anne Margrethe, var fadder, da Rasmus blev døbt i 1837.

Ved fødslerne i 1828 og 1830 anføres Christen Sørensen at være husmand på henholdsvis Brandbjerg Mark og Kollerup Mark. Det er dog mit indtryk, at der er tale om to forskellige stedbetegnelser for det samme sted. Ved Anne Margrethe Christensdatters konfirmation i 1833 (Kollerup Sogn) og de efterfølgende fødsler anføres Christen Sørensen at være husmand på Hygum Mark. Det er derfor sandsynligt, at familien var flyttet til et andet hus. Jeg har hverken i realregisteret eller navnerregisteret til skøde- og panteprotokollen fundet tegn på, at Christen Sørensen har været husejer.

Ved folketællingen i 1834 (Kollerup Sogn) angives Christen Sørensen og Ane Jensdatter at bo i et hus i "Hygum Bye og Udbyggere" med tre fælles børn. Christen Sørensen var husmand og daglejer. Ved næste folketælling i 1840 boede de i et hus i Hygum med fire børn. Christen Sørensen havde nået en alder, hvor han havde svært ved at skaffe sig arbejde som daglejer og dermed skaffe føden til sin familie. Han betegnes nu som "almisselem og daglejer". Økonomien blev ikke bedre af, at barn nr. fem blev født ca. 3 måneder efter.

Økonomien blev faktisk så dårlig, at Christen Sørensen og Ane Jensdatter og deres fire sønner ved folketællingen i 1845 (Kollerup Sogn) var flyttet til fattighuset på Hygum Mark. Det er igen anført, at Christen Sørensen var almisselem og daglejer. Han var nu 68 år og har formentlig været så nedslidt af et langt livs hårdt landbrugsarbejde, at han har været mere almisselem end daglejer.

Hvem var det ellers, der var indlogeret i fattighuset på Hygum Mark? Christen Sørensen og Ane Jensdatter var det eneste ægtepar. De øvrige beboere var en enke på 87 år, en ung enke med tre børn, en ung, ugift kvinde med et barn og en midaldrende, ugift kvinde uden børn. Der var gang i spinderokken, for tre af fattighusets kvinder var anført at bidrage til egen forsørgelse ved at spinde. En enkelt af dem var så alsidig, at hun supplerede med at strikke.

Ved folketællingerne i 1850 og 1855 havde Christen Sørensen og Ane Jensdatter stadig bopæl i fattighuset med henholdsvis to og ét barn hos sig. Der var ikke længere en forventning om, at Christen Sørensen kunne arbejde, for han var kun anført at være almisselem.

Christen Sørensen og Ane Jensdatter endte deres liv i fattighuset på Hygum Mark. Christen Sørensen var 81 år, da han døde den 25. februar 1858 (Kollerup Sogn). Ifølge kirkebogen døde han af alderdom. Man blev ikke rig af at bo i fattighuset, for det er anført i dødsanmeldelsesprotokollen, at han intet ejede [7]. Ane Jensdatter boede i Hygum fattighus ved folketællingen i 1860. Hun døde i fattighuset som 58-årig den 27. januar 1862 (Kollerup Sogn).

Selv om barndommen var præget af fattigdom, var alle Christen Sørensens børn så robuste, at det lykkedes dem at blive voksne. I det følgende omtales Christen Sørensens datter af første

ægteskab og de fire ældste af Christen Sørensens og Ane Jensdatters børn. Den yngste, Mads Christensen, har fået det privilegium at være hovedperson i kapitel 3, fordi han er min tipoldefar.

Anne Margrethe Christensdatter tjente på Hygum Mark, da hun blev konfirmeret i 1833 (Kollerup Sogn). Hun er ikke identificeret ved folketællingen i 1834. Hun tjente i Lureby i Kollerup Sogn, da hun som nævnt ovenfor var fadder ved dåben af en halvbror den 12. februar 1837 (Kollerup Sogn). Kirkebøgernes afgangs- og tilgangslistes oplyser om hendes efterfølgende færden i de nærliggende sogne.

Den 1. november 1837 forlod Anne Margrethe Christensdatter Kollerup Sogn med et godt skudsmål og rejste lidt nordpå til Hvejsel Sogn (Vejle Amt). Her blev hun tjenestepige hos Peder Hermansen i Hvejsel. Der befandt hun sig så godt, at hun blev der i to år.

Pr. 1. november 1839 flyttede Anne Margrethe Christensdatter til Vindelev Sogn (Vejle Amt) for at tjene hos gårdmand Mads Hansen Bech på Mølgård. Det blev et kortvarigt bekendtskab, for Mads Hansen Bech døde den 12. november samme år. Anne Margrethe Christensdatter blev dog på Mølgård, hvor hun ved folketællingen i 1840 var tjenestepige hos enken.

Opholdet i Vindelev Sogn sluttede den 1. november 1843, hvor Anne Margrethe Christensdatter flyttede til Grejs Sogn. Her var hun ved folketællingen i 1845 tjenestepige hos gårdmand Niels Kristensen. Den 1. november 1846 flyttede der ifølge tilgangslisten en tjenestekarl ved navn Jørgen Pedersen til Grejs Sogn for at tjene på en anden gård i Grejs.

På det tidspunkt var Anne Margrethe Christensdatter gravid med Jørgen Pedersen, og det forudsætter vist, at de må have mødt hinanden, inden Jørgen Pedersen flyttede til Grejs. Graviditeten udviklede sig til først en vielse og et par måneder senere til et barn. Den 19. marts 1847 (Grejs Sogn) blev Anne Margrethe Christensdatter gift med Jørgen Pedersen. Niels Kristensen, som Anne Margrethe tjente hos, stillede op som den ene af forlovere.

Ved vielsen var Anne Margrethe Christensdatter 28 år, og Jørgen Pedersen var 30 år (født 7. juli 1816, Øster Snede Sogn, Vejle Amt). Det barn, der var resultatet af graviditeten, blev født den 13. maj 1847 (Grejs Sogn) og fik navnet Peder Jørgensen. I kirkebogen er Jørgen Pedersen anført at være indsidder i Grejs Skov. Sønnen, Peder Jørgensen, døde 4 år gammel den 20. maj 1851 (Grejs Sogn).

Inden da var endnu en søn, Andreas Jørgensen, blevet født den 20. maj 1849 (Grejs Sogn). Jørgen Pedersen var anført at være indsidder i Grejs. Jeg formoder, at han har arbejdet som daglejer. Ved folketællingen i 1850 boede familien i Grejs.

Jørgen Pedersen og Anne Margrethe Christensdatter fik yderligere fire børn, der alle blev født i Grejs Sogn. Anne Margrethe Jørgensen blev født den 13. oktober 1851 og Ane Marie Jørgensen den 15. november 1853. De boede sammen med resten af familien i et hus i Grejs By ved folketællingen i 1855. Jørgen Pedersen er anført at være indsidder og daglejer.

En søn, Peder Jørgensen, blev født den 23. juli 1856, og som den sidste i flokken kom Christen Jørgensen til verden den 24. juli 1860 (død 4. juni 1865). Ved folketællingen i 1860 var bopælen fortsat et hus i Grejs. Jørgen Pedersen omtales nu som inderste og daglejer. Både indsidder og inderste blev brugt som betegnelse for én, der boede til leje [6]. Jørgen Pedersen opnåede aldrig at blive husejer.

Ved folketællingen i 1870 var familien blevet splittet. Jørgen Pedersen boede på en gård i Grejs, hvor han arbejdede som tjenestekarl. Han har formentlig ikke kunnet tjene nok til at forsørge familien ved at arbejde som daglejer. Anne Margrethe Christensdatter boede med børnene Anne Margrethe og Peder til leje i et hus på Grejs Mark.

Adskillelsen var ikke holdbar i det lange løb. Ved folketællingen i 1880 var Jørgen Pedersen og Anne Margrethe Christensdatter flyttet til Sindbjerg Sogn (Vejle Amt), hvor de boede til leje i et hus i Ulkær By. Jørgen Pedersen anføres at være inderste og daglejer.

Datteren, Anne Margrethe Jørgensen, på 28 år boede hos dem. Hun var anført at være idiot, der dengang blev brugt som en officiel betegnelse for en person uden forstandsevner. Det fremgår af folketællingsskemaet, at der blev udbetalt ”fattigunderstøttelse til den idiotiske datter”. Jørgen Pedersen og hustru fik også udbetalt fattigunderstøttelse, der formentlig var et supplement til en utilstrækkelig indtægt som daglejer.

Jørgen Pedersen var 72 år og indsidder i Lindved i Sindbjerg Sogn, da han døde den 17. juli 1888. Det fremgår af dødsanmeldelsesprotokollen, at han intet ejede [8]. Det er ikke overraskende i betragtning af, at han var på fattigunderstøttelse.

Ved folketællingen i 1890 boede Anne Margrethe Christensdatter sammen med sin idiotiske datter i et hus i Lindved. De var begge under fattigforsørgelse. Anne Margrethe Christensdatter nåede at blive 80 år, inden hun døde i Lindved den 16. juni 1899 (Sindbjerg Sogn). Sønnen, Peder Jørgensen, anmeldte dødsfaldet på herredskontoret og skrev under på, at hun intet ejede ved sin død [9].

Hvis en empatisk læser skulle bekymre sig om, hvad der derefter skete med den efterladte evnesvage datter, Anne Margrethe Jørgensen, kan jeg berolige med, at hun kom i gode hænder. Ved folketællingen i 1901 var Anne Margrethe Jørgensen indlogeret hos sin gifte søster, Ane Marie Jørgensen, der boede i et hus i Øster Nykirke Sogn (Vejle Amt).

Ane Marie Christensdatter boede hos forældrene på Hygum Mark, da hun blev konfirmeret den 17. april 1842 (Kollerup Sogn). Hun fik bedømmelsen ”god” for sine kundskaber, og hendes opførsel blev vurderet til at være ”sædelig”. Det var først senere i livet, at hun opførte sig usædeligt.

Det fremgår af kirkebogens afgangliste, at hun var hjemme hos forældrene på Hygum Mark, indtil hun den 1. maj 1843 flyttede til Øster Snede Sogn. Her var hun ved folketællingen i 1845 tjenestepige på Agersbøl Gods. Hun har næppe følt sig ensom, for på godset var hun i selskab med 11 andre tjenestepiger og 29 tjenestekarle.

Ved hjælp af kirkebøgernes afgangs- og tilgangslistes er det muligt at følge Ane Marie Christensdatters videre rejse mellem skiftende tjenestesteder i skiftende sogne på Vejleegnen. Den 1. maj 1845 rejste hun fra Agersbøl til Tørring Sogn (Skanderborg Amt). Her blev hun i et år, hvorefter hun igen fik trang til store forhold og skiftede til Ussinggård Gods i Korning Sogn (Vejle Amt).

Den 1. november 1846 forlod hun Ussinggård og flyttede til Hatting Sogn (Vejle Amt). Her blev hun tjenestepige hos madam Slebsager i Eriknauer. Hun var enke efter landmåler Slebsager. Han har tidligere haft en beskeden plads som biperson i min mormors slægtshistorie, idet han var nabo til min tip-2-oldefar, Søren Madsen Møller [10]. Ane Marie Christensdatter fik dog ikke fornøjelsen af at møde Søren Madsen Møller, for han var død to år tidligere.

Ane Marie Christensdatter forlod enken i Eriknauer den 1. november 1847 og fik plads som tjenestepige hos Rasmus Broch i Ølsted Sogn. Den 1. november 1848 var det slut med Broch, og Ane Marie Christensdatter blev tjenestepige hos Lars Madsen i Ildved i Hvejsel Sogn.

Lars Madsen må have været en attraktiv husbond, der har haft forkærlighed for familien Christensdatter/Christensen. Ane Maries lillebror, Jens Christensen, var blevet tjenestekarl hos Lars Madsen året forinden og var muligvis stadig hos Lars Madsen, da Ane Marie tiltrådte. Jens vendte senere tilbage til Lars Madsen ad tre omgange (jf. nedenfor). Ane Maries lillebror, Søren Christensen, tjente hos Lars Madsen i 1850 (jf. nedenfor), og lillebror, Mads Christensen, tjente senere hos Lars Madsen i to år fra 1855 (jf. kapitel 3).

Fra Lars Madsen gik turen den 1. november 1849 til Grejs Sogn, hvor Ane Marie Christensdatter blev tjenestepige hos Christen Pedersen i Holtum. Der må have været tvivl om Holtums sognetilhørsforhold, for ved folketællingen i 1850 blev Ane Marie Christensdatter registreret i Sindbjerg Sogn, selv om hun fortsat tjente hos Christen Pedersen i Holtum.

Den 1. november 1850 længtes Ane Marie Christensdatter så meget efter arbejdsforholdene hos Lars Madsen i Ildved, at hun vendte tilbage til ham. Denne gang kom opholdet til at vare to år. Den 1. november 1852 flyttede hun næsten 20 km i sydøstlig retning for at blive tjenestepige i Vinding Sogn på sydsiden af Vejle Fjord.

Opholdet i Vinding Sogn blev af længere varighed og resulterede i et ægteskab. Ved folketællingen i 1855 var Ane Marie Christensdatter tjenestepige på en gård i Vinding By. I et hus i Vinding By boede Jens Sørensen Jensen. Han var gift, så det kom der formentlig ikke noget nærmere bekendtskab ud af.

Ved folketællingen i 1860 var Ane Marie Christensdatter tjenestepige på en gård på Vinding Mark (Vinding Sogn). I et hus i Vinding By boede Jens Sørensen Jensen. Han var stadig gift, så det kom der formentlig ikke noget nærmere bekendtskab ud af.

I juli 1864 blev bekendtskabet så nært, at Ane Marie Christensdatter blev gjort gravid af Jens Sørensen Jensen. Han var stadig gift, så Ane Marie Christensdatters sædelighed var blevet mindre med alderen. Jens Sørensen Jensens kone, Johanne Marie Henriksen, har muligvis været syg på det tidspunkt, for hun døde den 4. november 1864 (Vinding Sogn). Det har Ane Marie Christensdatter sandsynligvis grædt tørre tårer over, for dødsfaldet gav anledning til, at hun den 10. marts 1865 blev gift i Vinding Kirke med Jens Sørensen Jensen.

Ved vielsen var Ane Marie Christensdatter en ældre pige på 37 år, og Jens Sørensen Jensen en endnu ældre enkemand på 40 år (født 20. februar 1825, Gauerlund Sogn, Vejle Amt). Han var blevet gift med Johanne Marie Henriksen den 22. maj 1852 (Vinding Sogn). Dette ægteskab havde resulteret i tre børn, som Jens Sørensen Jensen bragte med ind i ægteskabet med Ane Marie Christensdatter.

Det var ikke kun børn, der fulgte med, da Ane Marie Christensdatter sagde ja til Jens Sørensen Jensen. Det var formentlig mere attraktivt, at han var husejer. Den 11. december 1853 havde han fået skøde på et hus i Vinding By bestående af fem fag bindingsværk. Huset var brandforsikret for 200 rigsdaler, og samme beløb måtte Jens Sørensen Jensen betale for huset. Til huset hørte et ubetydeligt stykke jord [11]. Den 11. juni 1859 havde Jens Sørensen Jensen optaget et lån på 200 rigsdaler med 1. prioritets panteret i huset [12], så Ane Marie Christensdatter giftede sig ikke til nogen stor friværdis.

Ca. en måned efter vielsen fødte Ane Marie Christensdatter den 12. april 1865 (Vinding Sogn) en datter, der fik navnet Ane Kirstine Jensen. Navngivningen var ikke udtryk for stor kreativitet, for Jens Sørensen Jensen havde i forvejen en helt levende datter fra første ægteskab, der hed Ane Kirstine Jensen.

Af ukendte årsager fik Jens Sørensen Jensen og Ane Marie Christensdatter behov for luftforandring. Den 1. juli 1869 solgte Jens Sørensen Jensen huset i Vinding for 200 rigsdaler [13], så det hus solgte han ikke for vindings skyld.

I stedet fik Jens Sørensen Jensen for 200 rigsdaler en overdragelseskontrakt på et hus på Store Velling Mark i Smidstrup Sogn (Vejle Amt) [13]. Huset bestod i lighed med huset i Vinding af 5 fag bindingsværk. Når Jens Sørensen Jensen fik en overdragelseskontrakt på huset og ikke et skøde, skyldtes det, at den havejord, der hørte til huset, ikke var købt, men lejet på en lejekontrakt, der udløb i 1905. Til finansiering af huskøbet optog Jens Sørensen Jensen et lån på 200 rigsdaler mod pant i huset [14].

Ved folketællingen i 1870 (Smidstrup Sogn) boede Jens Sørensen Jensen og Ane Marie Christensdatter i huset i Store Velling med deres fælles datter og en søn fra hans første ægteskab. Jens Sørensen Jensen er anført at være arbejdsmand. Bopælen var fortsat Store Velling, da den fælles datter, Ane Kirstine Jensen, blev konfirmeret den 20. april 1879 (Smidstrup Sogn).

Ane Marie Christensdatter boede alene i huset i Store Velling ved næste folketælling i 1880. Hun er anført at være gift. Hendes mand kan tænkes at være den Jens Jensen på 53 år, der var gift og tjenestekarl på en gård i Smidstrup By ved samme folketælling.

Adskillelsen var ikke permanent. Ved folketællingen i 1890 boede de sammen i huset i Store Velling. Jens Sørensen Jensen betegnes nu som daglejer i agerbruget. De havde et plejebarn på 3 år. Han hed Jens Peter Andersen Koed (født 23. maj 1886, Smidstrup Sogn) og var "uægte" søn af deres fælles datter, Ane Kirstine Jensen.

Jens Sørensen Jensen var 72 år og havde bopæl i Store Velling, da han døde den 9. marts 1897 (Smidstrup Sogn). Ved folketællingen i 1901 boede Ane Marie Christensdatter alene i huset i Store Velling og levede af alderdomsunderstøttelse, mens plejesønnen var flyttet fra storbyen Store Velling til mindre forhold i Lille Velling, hvor han var tjenestedreng på en gård.

Ane Marie Christensdatter ville ikke gå glip af sin alderdomsunderstøttelse ved at dø for tidligt, så hun levede ufortrødent videre. Ved folketællingerne i 1906 og 1916 boede hun fortsat i huset i Store Velling og hævdede sin alderdomsunderstøttelse. Det er ikke lykkedes at finde hende ved folketællingen i 1911, så måske har man glemt at tælle hende med?

Til gengæld er Ane Marie Christensdatters død anført i både Gauerslund Sogns og Smidstrup Sogns kirkebøger. Det lykkedes hende at blive 91 år, inden hun døde den 27. april 1919 under et ophold hos sin dattersøn, boelsmand Jens Peter Andersen Koed, på Børkop Mark i Gauerslund Sogn. Nu var rollerne blevet byttet om, idet det var blevet plejesønnens tur til at pleje hende. Ane Marie Christensdatter blev begravet på Smidstrup Kirkegård, hvor Jens Sørensen Jensen længe havde ligget og ventet på hende.

Jens Christensen var 14 år, da han blev konfirmeret den 30. marts 1845 (Kollerup Sogn). Han havde ifølge kirkebogens bedømmelse gode kundskaber og en sædelig opførsel, og det må formodes at have været et godt udgangspunkt for voksenlivet.

Det første par år efter konfirmationen tjente Jens Christensen tilsyneladende i hjemsoget Kollerup. Han var tjenestekarl hos gårdmand Peder Nielsen Buch i Hygum, da han den 1. maj 1847 flyttede fra Kollerup Sogn til Hvejsel Sogn for at tjene hos ovenomtalte Lars Madsen i Ildved. Ved folketællingen den 1. februar 1850 (Hvejsel Sogn) var Jens Christensen tjenestekarl hos gårdmand Niels Mikkelsen i Ildved.

Den 1. november 1850 forlod Jens Christensen Hvejsel Sogn for at flytte til Vindelev Sogn. Flytningen blev registreret i lægdsrullen (Vejle Amt, Tilgangsrulle 1850, lægd 73, Vindelev Sogn). Det fremgår af denne, at han var 161 cm høj, spædlemmet og havde en ryglidelse. Der var således ikke lagt op til, at han egnede sig til at blive elitesoldat.

På sessionen i 1854 blev Jens Christensen alligevel kendt tjenstdygtig. Der var dog udskrevet flere soldater, end der var brug for. Derfor betnedes han den 30. maj 1854 som ”overkomplet soldat i 1. Jægerkorps”, hvor ”overkomplet” betyder ”overtallig” [6]. Som følge deraf blev han hjemsendt som uanvendt efter skrivelse af 12. august 1854. Det var ikke helt slut med Jens Christensens mellemværende med militæret. I både 1856 og 1858 måtte han betale en bøde, fordi han ikke var mødt op på sessionen (Hovedrulle 1854, lægd 73, Vindelev Sogn).

Efter dette militaristiske sidespring vender vi tilbage til Jens Christensens liv som tjenestekarl. Ved tilflytningen til Vindelev Sogn i 1850 blev han tjenestekarl hos Daniel Pedersen. Der blev han et år, hvorefter han savnede den populære husbond, Lars Madsen. Derfor flyttede Jens Christensen den 1. november 1851 tilbage til Hvejsel Sogn, hvor han igen blev tjenestekarl hos Lars Madsen i Ildved.

Efter et år i kendte omgivelser hos Lars Madsen flyttede Jens Christensen den 1. november 1852 til Kollerup Sogn, hvor han blev tjenestekarl på Skovgård. Efter et år på Skovgård måtte Jens Christensen igen erkende, at det var specielt attraktivt at tjene hos Lars Madsen. Den 1. november 1853 blev Jens Christensen for tredje gang tjenestekarl hos Lars Madsen i Ildved.

Ved folketællingen den 1. februar 1855 var Jens Christensen fortsat tjenestekarl hos Lars Madsen. Her blev omgivelserne næsten familiære, da Jens Christensens lillebror, Mads Christensen, tiltrådte som tjenestedreng hos Lars Madsen den 1. november 1855. Mads Christensen blev der i to år, og Jens Christensen forlod Lars Madsen efter et år sammen med lillebroderen.

Den 1. november 1856 tiltrådte Jens Christensen som tjenestekarl hos Peder Christensen i Ølholm i Langskov Sogn (Vejle Amt). Der blev Jens Christensen i et år. Gæt engang, hvor Jens Christensen blev tjenestekarl den 1. november 1857. Det rigtige svar er Lars Madsen i Ildved. Det vides ikke hvor længe, Jens Christensen denne gang var hos Lars Madsen. Ved folketællingen i 1860 opholdt Jens Christensen sig fortsat i Hvejsel Sogn, men han var nu tjenestekarl på gården Christianshåb i Ildved.

Christianshåb var en stor gård, der i 1860 havde tre tjenestekarle og tre tjenestepiger. Jens Christensen syntes, at den sødeste af tjenestepigerne var Ane Marie Sørensen. Sympatien var så gensidig, at Ane Marie Sørensen blev gravid. Hvis Ane Marie skulle undgå at belaste sit rygte ved at føde et barn uden for ægteskab, måtte de gifte sig. Det gjorde de den 25. januar 1861 i Givskud Sogn (Vejle Amt), der var brudens hjemsoget.

Ved vielsen var Jens Christensen 30 år, og Ane Marie Sørensen var 22 år (født 13. august 1838, Givskud Sogn). Jens Christensen tjente i Ildved, og Ane Marie Sørensen havde før vielsen plejet sin svulmende mave hjemme hos moderen, der var husmandsenke på Givskud Mark og også hed Ane Marie Sørensen/Sørensdatte.



Dette fotografi af Ane Martha Christensen (1861-1952) overbeviste mig om, at jeg tog fejl, når jeg antog, at hun var død som barn (fotograf: ukendt, foto: 1940-1950, Give Lokalhistoriske Arkiv)

Maven blev mindre svulmende 1 ½ måned efter vielsen. Den 13. marts 1861 (Givskud Sogn) fødte Ane Marie Sørensen en datter, der fik navnet Ane Martha Christensen. Kirkebogen anfører, at barnets forældre var indsiddere på Givskud Mark, så de kan tænkes at have boet hos Ane Marie Sørensens mor. Ved dåben den 20. maj 1861 var Jens Christensens bror, Søren Christensen, rejst lidt over 25 km fra Store Velling i Smidstrup Sogn for at være fadder.

Det fremgår af afgangslisten, at Jens Christensen arbejdede som tjenestekarl på Christianshåb, indtil han den 8. juni 1861 flyttede fra Hvejsel Sogn til Linnerup Sogn (Skanderborg Amt) ca. 22 km vest for Horsens. På tilgangslisten anføres han at være husmand og at medbringe sin kone.

Når Jens Christensen og Ane Marie Sørensen flyttede til Linnerup Sogn, skyldtes det, at Jens Christensen med skøde af 22. juni 1861 havde købt et husmandssted på Hjortsvang Mark [15]. Ejendommen omfattede matrikelnr. 3b af hartkorn 1 skæppe, 1 fjerdingkar, 1 ½ album og matrikelnr. 17b af hartkorn 3 fjerdingkar. Købesummen var 500 rigsdaler. Deraf lånte Jens Christensen de 300 rigsdaler mod 1. prioritets panteret i huset [16]. Huset var brandforsikret for 200 rigsdaler [17].

Nu var der husrum til en børneflokk. Jens Christensen og Ane Marie Sørensen fik i alt otte børn. De efterfølgende syv blev alle født på Hjortsvang Mark i Linnerup Sogn. Marie Christensen blev født den 24. maj 1863, og derefter fulgte Søren Christian Jensen (født 21. marts 1866), Christine Jensen (født 7. september 1868), Thomassine Christensen (født 28. maj 1871), Anders Christian Christensen (født 8. december 1873), Ane Matilde Kristensen (født 20. september 1876, død 21. juli 1891) og Jens Kristian Kristensen (født 8. februar 1881).

Det virker inkonsekvent, at to af børnene blev døbt med patronymet Jensen. Det har formentlig ikke været med vilje, for med ministeriets resolution af 25. august 1871 fik Søren Christian

og Christine efternavnet ”Jensen” ændret til ”Kristensen”. Herefter må man leve med, at det var ret tilfældigt, om efternavnet blev skrevet Christensen eller Kristensen.

I en pause mellem børnefødslerne måtte Jens Christensen nødtvunget rejse hjemmefra. Selv om han som omtalt ovenfor manglede militær uddannelse, blev han indkaldt til 14. regiments 3. kompagni for at deltage i krigen mod Preussen og Østrig i 1864. Han gjorde krigstjeneste som menig soldat fra 15. februar til 20. maj 1864 uden at kunne forhindre Danmark i at tabe krigen. Jens Christensen slap gennem krigen med livet i behold og undgik at blive såret. Han ansøgte om og fik tildelt erindringsmedaljen for krigen i 1864 [18].

Efter krigen blev Jens Christensen medlem af ”De danske Våbenbrødres Selskab” [18]. Det var en forening af krigsveteraner fra de to slesvigske krige. Foreningens formål var via kontingentbetaling at opbygge en formue, der kunne anvendes på hjælp til medlemmerne og deres hustruer/enker, f.eks. understøttelse under sygdom, begravelseshjælp og social understøttelse i tilfælde af trang [19].

Ved folketællingen i 1870 (Linnerup Sogn) boede Jens Christensen og Ane Marie Sørensen i huset i Hjortsvang med børnene Marie, Søren Christian og Christine. Jens Christensen er anført at være jordbruger.

Det ældste barn, Ane Martha Christensen, boede ikke hos forældrene. Det fik mig i første omgang til at tro, at hun var død i en tidlig alder. Ved folketællingen i 1870 viste hun sig dog at være i pleje hos sin mormor, Ane Marie Sørensen, i Givskud. Da Ane Martha Christensen blev konfirmeret den 4. april 1875 (Givskud Sogn), boede hun ifølge kirkebogen fortsat hos sin mormor på Givskud Mark. Det tyder på, at Ane Martha siden fødslen havde boet hos mormoderen. Man kan undre sig over, at forældrene ikke har kunnet tage sig af hende, når de kunne forsørge deres syv andre børn.

Ved folketællingerne i 1880 og 1890 boede Jens Christensen og Ane Marie Sørensen fortsat i huset i Hjortsvang. I 1880 var de fem yngste og i 1890 de to yngste børn hjemmeboende. Jens Christensen er i 1880 anført at være daglejer og i 1890 at arbejde ved agerbruget, hvilket formentlig både har været hans eget og andres agerbrug. Ved folketællingen den 1. februar 1901 betegnes Jens Christensen som husmand, og den voksne datter, Marie Christensen, var flyttet tilbage til barndomshjemmet.

Mit gæt er, at Marie Christensen kan være flyttet hjem for at bistå under moderens sygdom. Ane Marie Sørensen døde den 4. april 1901 (Linnerup Sogn), og hun kan derfor tænkes at have været syg i en periode forinden. Hun blev 62 år. Jens Christensen sad i uskiftet bo efter konens død [20].

Ved folketællingen den 1. februar 1906 var Jens Christensen blevet 75 år og var kommet på alderdomsunderstøttelse. Den ugifte søn, Søren Christian Christensen, var flyttet ind og stod for driften af husmandsstedet. Den ugifte datter, Marie Christensen, boede der fortsat og var anført at være husbestyrerinde.

Jens Christensen nåede at blive 76 år, inden han døde den 5. august 1906 (Linnerup Sogn). I kirkebogen betegnes han som husmand på Hjortsvang Mark, hvilket var i god overensstemmelse med sandheden, idet han var ejer af husmandsstedet ved sin død.

Det fremgår af skifteprotokollen [20], at arvingerne var de syv efterladte børn. Børnene overtog boet uden skifte efter at have vedgået arv og gæld. Derefter købte sønnen og medarvingen,

Søren Christian Christensen, for 2.000 kr. husmandsstedet med indbo af de øvrige arvinger, der fik hver deres andel af købesummen [21], og så var alle glade og tilfredse.

Søren Christensen havde bopæl hos forældrene i fattighuset på Hygum Mark, da han blev konfirmeret som 14-årig den 30. april 1848 (Kollerup Sogn). Efter konfirmationen var det slut med at blive forsørget af fattigvæsenet, så nu skulle han forsørge sig selv. Kirkebøgernes afgangs- og tilgangslistes giver oplysninger om, hvor han gjorde det.

Den 11. juni 1848 flyttede Søren Christensen til Langskov Sogn for at blive tjenestedreng hos gårdmand Christian Nielsen i Nyborg. Der opholdt Søren Christensen sig fortsat ved folketællingen den 1. februar 1850. Den 1. maj 1850 levede han op til familietraditionen, idet han flyttede til Hvejsel Sogn for at tjene hos Lars Madsen i Ildved. Her har Søren tilsyneladende ikke fungeret helt så godt som sine søskende, for han blev der kun et halvt år og vendte ikke tilbage senere.

Turen gik tilbage til Langskov Sogn, hvor Søren Christensen den 1. november 1850 blev tjenestekarl hos Peder Olesen på Hvolgård Mark. Den 1. november 1851 skiftede han til Jens Christensen i Vindelev Sogn. Den 1. november året efter vendte Søren Christensen tilbage til Ildved, men det var for at tjene hos Peder Andersen. Ved folketællingen i 1855 tjente Søren Christensen hos Hans Laursen i Ildved. Søren var således i et par år tæt på storebror Jens, der samtidig tjente hos Lars Madsen.

Søren Christensen skulle have klaret sin soldatertjeneste. Det fremgår af lægdsrullen (Vejle Amt, Hovedrulle 1854, lægd 43, Kollerup Sogn), at han var 164 cm høj. Han var ikke helt fingernem, for hans højre pegefinger var kroget og stiv. Man kan ikke forsvare fædrelandet med en stiv pegefinger, så derfor blev han ikke udskrevet til egentlig soldatertjeneste. I stedet blev han i 1856 indkaldt som militærarbejder ved hæren. Det vides ikke hvor og hvor længe, han gjorde tjeneste.

Omkring årsskiftet 1855/1856 flyttede Søren Christensen til Vinding Sogn, hvor han blev tjenestekarl. Storesøster, Ane Marie Christensdatter, tjente på det tidspunkt i Vinding, så hun har muligvis skaffet ham et job. Hans ophold i Vinding Sogn blev dog mere kortvarigt end søsterens. Den 1. maj 1857 blev han tjenestekarl i Smidstrup Sogn.

Traditionerne blev holdt i hævd i søskendeflokken. Der var bl.a. tradition for, at man blev gift pga. en graviditet. Derfor følte Søren Christensen sig nødsaget til at gøre Else Marie Ankersen gravid, inden han giftede sig med hende den 29. oktober 1858 (Smidstrup Sogn). Han var 24 år, og hun var 22 år (født 17. august 1836, Højen Sogn, Vejle Amt). Hun blev også kaldt for Else Marie Buk. Ved vielsen havde de begge bopæl i Store Velling i Smidstrup Sogn.

De nygiftes første barn blev født den 24. marts 1859 (Smidstrup Sogn). Hun fik navnet Ane Cathrine Christensen. Det er anført i kirkebogen, at Søren Christensen var lejehusmand i Store Velling. Ved folketællingen i 1860 boede den lille familie i et hus i Store Velling By, og Søren Christensen blev betegnet som daglejer.

Christine Christensen blev født den 9. juni 1862 og Christen Anker Christensen den 24. april 1865, begge i Smidstrup Sogn. Ved Christines fødsel omtales Søren Christensen som husmand i Store Velling og ved Christen Ankers fødsel som husmand og høker i Store Velling. En høker var en detailhandler, der især solgte levnedsmidler [6], dvs. Søren Christensen må antages at have været indehaver af datidens supermarked i Store Velling.

Ved folketællingen den 1. februar 1870 boede Søren Christensen og Else Marie Ankersen i et hus i Velling By med deres tre børn. Folketællingsskemaet registrerede ikke, at et fjerde barn var på vej. Søren Christensen anføres at være arbejdsmand.

Det barn, der var på vej, ankom den 14. maj 1870 (Smidstrup Sogn). Fødslen gik godt for barnet, men skidt for moderen, for Else Marie Ankersen overlevede ikke fødslen. Hun døde den 26. maj 1870 (Smidstrup Sogn) i en alder af 33 år. Hun anføres i kirkebogen at have været hustru til lejehusmand Søren Christensen i Store Velling, dvs. Søren Christensen var ikke husejer.

Den 1. juni 1870 kom sognepræsten i Smidstrup på overarbejde, idet han skulle klare både en dåb og en begravelse. Barnet blev døbt Else Marie Christensen efter sin afdøde mor, der blev begravet samme dag. Søren Christensens storesøster, Ane Marie Christensdatter, var flyttet til Store Velling året forinden (jf. ovenfor), og hendes mand, Jens Sørensen Jensen, var en af fadderne ved dåben.

Efter hustruens død hensad Søren Christensen i uskiftet bo. Efter nogle måneder som enke-mand begyndte Søren Christensen at se sig om i Store Velling efter egnede emner til det ledige job som hustru. Derfor valgte han at få foretaget skifte efter sin afdøde hustru den 30. marts 1871. Deres fire børn var eneste arvinger. Det fik de ikke fornøjelse af, for der var underskud i boet [22].

Søren Christensen havde fundet en ugift og ikke helt ung tjenestepige på 35 år, som trængte til at blive gift. Hun hed Maren Mogensen og var født den 4. august 1835 i Andkær i Gauerslund Sogn. Søren Christensen og Maren Mogensen blev gift den 12. maj 1871 i Smidstrup Kirke.

Maren Mogensen ville ikke risikere at dø i barselsseng. Det undgik hun ved ikke at få børn med Søren Christensen. Ved folketællingen i 1880 boede de fortsat i Smidstrup Sogn, men var flyttet til et hus i Klattrup. Det var kun Søren Christensens yngste datter, Else Marie, der var hjemmeboende.

Et liv uden fødsler sikrede ikke Maren Mogensen et langt liv. Hun var 49 år, da hun døde af ukendte årsager den 23. august 1884 (Smidstrup Sogn). I kirkebogen betegnes hun som ”husmand Søren Kristensens hustru i Klattrup”.

Søren Christensen var ganske langsomt blevet 50 år, og de ugifte piger stod næppe i kø for at blive gift med ham. Derfor satsede han på en yngre enke. Hun hed Kirstine Marie Madsen og var 32 år (født 31. juli 1852, Herslev Sogn, Vejle Amt). Hun havde bopæl på Skærup Mark (Skærup Sogn, Vejle Amt). Derfor foregik det i Skærup Kirke, da de to sagde ja til hinanden den 30. maj 1885. Søren Christensens svoger, Jens Sørensen Jensen, var den ene af forloverne.

Om Kirstine Marie Madsens fortid skal afsløres, at hun var blevet gift første gang den 11. maj 1876 (Herslev Sogn) med Dosæus Sørensen. Selv om stavekontrollen protesterer, hed han faktisk Dosæus! Ved folketællingen i 1880 var Dosæus Sørensen husmand på Skærup Mark. Han døde den 26. september 1880 (Skærup Sogn).

Kirstine Marie Madsen var et godt parti, for hun var husejer. Dosæus Sørensen havde i 1876 købt et hus, matrikelnr. 25d, på Skærup Mark, med et jordtilliggende på 1 skæppe og 3 fjerdingkar hartkorn [23]. Ejendommens bygninger bestod af et stuehus og en staldbygning, der tilsammen var brandforsikret for 1.100 kr. [24].

Efter Dosæus Sørensens død var ejendommen blevet overdraget til enken, Kirstine Marie Madsen [25]. Efter vielsen overtog Søren Christensen ejerskabet af ejendommen, der var vurderet til en værdi af 3.000 kr. [25].

Som en ekstra bonus bragte Kirstine Marie Madsen to døtre på 7 og 6 år med ind i ægteskabet med Søren Christensen. De havde dog også behov for børn, de kunne være fælles om. Det satse de så hårdt på, at Kirstine Marie Madsen blev gravid med tvillinger. De blev født den 3. maj 1886 (Skærup Sogn), men den ene var dødfødt. Den anden fik navnet Martine Kristine Christensen. Blandt fadderne var Søren Christensens yngste datter af første ægteskab og den allestedsnærværende svoger, Jens Sørensen Jensen.

Endnu en datter, Maren Christensen, blev født den 17. juni 1888 (Skærup Sogn), men hun døde den 16. marts 1889. I kirkebogen betegnes Søren Christensen henholdsvis som boelsmand og husmand på Skærup Mark.

Ved folketællingen den 1. februar 1890 (Skærup Sogn) boede Søren Christensen og Kirstine Marie Madsen i huset i Skærup med deres fælles datter, Martine Kristine Christensen, og Kirstine Marie Madsens ældste datter af første ægteskab, Marie Mathilde Sørensen. Den yngste datter, Maren, var død den 28. januar 1888 (Skærup Sogn). Den 31. marts 1890 solgte Søren Christensen huset på Skærup Mark for 2.800 kr. [25]. Han købte tilsyneladende ikke noget andet hus i stedet for.

Da Kirstine Marie Madsen døde den 30. maj 1891 (Bredsten Sogn) i en alder af 38 år, var hun ifølge kirkebogen gift med forpagter Søren Christensen af Kærbølling Mark i Bredsten Sogn, dvs. familien var flyttet til Kærbølling Mark. Da Søren Christensens steddatter, Marie Mathilde Sørensen, blev konfirmeret ca. 4 måneder senere (4. oktober 1891, Bredsten Sogn), omtales Søren Christensen som husmand på Kærbølling Mark.

Søren Christensen vendte tilbage til Skærup Sogn. Den 8. juni 1895 købte han for beskedne 800 kr. et hus, matrikelnr. 33d i Skærup [26, 27], der formentlig har været tilsvarende beskedent. Det bestod af to bygninger, der var bygget sammen i en vinkel. Den ene bygning blev anvendt som stuehus og lade og den anden som svinesti og brændehus. Bygningerne var brandforsikret for 550 kr. [28].

Den tilhørende jord var takseret til 2 fjerdingkar og ¼ album hartkorn [26, 27]. For at kunne betale købesummen måtte Søren Christensen låne 300 kr. mod 1. prioritets panteret i ejendommen [29, 30]. Han giftede sig ikke igen, så han kunne nøjes med et beskedent hus.

Ved folketællingen i 1901 boede Søren Christensen i huset på Skærup Mark sammen med datteren, Martine Kristine, der i en alder af kun 14 år fungerede som husbestyrerinde. Søren Christensen var nu 67 år og var husmand på alderdomsunderstøttelse.

Den 11. juni 1904 fik datteren, Martine Kristine Christensen, skøde på Søren Christensens ejendom [31]. Skødet var usædvanligt derved, at datteren først skulle overtage ejendommen den 1. maj 1912. Hvis Søren Christensen døde inden da, skulle ejendommen dog overtages straks efter hans død.

Værdien af den faste ejendom blev ansat til 800 kr., og værdien af besætning, indbo og øvrigt løsøre blev ansat til 400 kr. I handelen medfulgte bl.a. en ko, redskaber, afgrøde, gødning samt alt Søren Christensens indbo med undtagelse af hans tøj og sengetøj.

Som vederlag for en del af købesummen skulle datteren på overtagelsestidspunktet overtage ovennævnte lån på 300 kr. Efter Søren Christensens død skulle hun udbetale 100 kr. til Søren Christensens søn, Christen Anker Christensen, og hun skulle yde Søren Christensen aftægt i huset i resten af hans levetid. Værdien af aftægtsforpligtelserne blev ansat til 200 kr. Den resterende del af købesummen blev afregnet af datteren på anden måde.

Om aftægten var bl.a. anført, at Søren Christensen havde krav på egen stue med en god kakkelovn, og at datteren skulle yde ham fornødent tilsyn, pasning og pleje efter hans ønske. Endelig skulle datteren bekoste hans begravelse.

Søren Christensen havde ikke tænkt sig, at datteren skulle overtage ejendommen i utide, så han sørgede for at holde sig i live. Ved folketællingerne i 1906 og 1911 boede han i huset sammen med Martine Kristine. Hun var anført at være sy pige/syerske, men må formodes også at have taget sig af husholdningen.

Martine Kristine blev gift den 7. april 1911 (Skærup Sogn). Det betød, at ejendommen efter overtagelsen den 1. maj 1912 blev overdraget til ægtemanden, Marinus Pedersen Tobiasen [32]. Ved folketællingen den 1. februar 1916 var Søren Christensen alderdomsunderstøttet aftægtsmand hos datteren og svigersønnen.

Søren Christensen var 82 år, da han døde den 19. maj 1916 (Skærup Sogn). Han anføres i kirkebogen at være alderdomsunderstøttet enkemand. Dødsstedet anføres at være Linnet i Skærup Sogn, dvs. han må formodes at være flyttet fra huset på Skærup Mark. Det kan skyldes, at Marinus Pedersen Tobiasen med skøde af 29. juli 1916 solgte huset [33].

Årsagen til hussalget kendes ikke. Marinus Pedersen Tobiasen og familie er muligvis flyttet fra sognet, for ved næste folketælling i 1921 er de ikke fundet i Skærup Sogn. Man må håbe, at de ikke stak af fra regningen på Søren Christensens begravelse.

Rasmus Christensen måtte affinde sig med at bo hos forældrene i Hygum fattighus, da han den 27. april 1851 i en alder af 14 år blev konfirmeret i Kollerup Kirke. Tilgangs- og afgangslisterne dokumenterer, hvor han efterfølgende tjente, inden hans beskedne turné som omrejsende tjenestekarl blev bremset i 1863 af et ægteskab. Det mest bemærkelsesværdige ved hans skiftende tjenesteforhold var, at han ikke på noget tidspunkt kom til at tjene hos Lars Madsen i Ildved.

Kort tid efter konfirmationen forlod Rasmus Christensen den 17. maj 1851 Hygum fattighus for at flytte til Hedensted Sogn. Så vidt vides klarede han sig resten af livet uden fattigvæsenets hjælp. Ved folketællingen den 1. februar 1855 tjente han hos gårdmand Ammentorp i Hedensted. Den 1. maj 1855 vendte Rasmus Christensen hjem til Kollerup Sogn for at blive tjenestekarl hos Niels Nielsen i Lureby.

Den 1. november 1858 forlod Rasmus Christensen igen Kollerup Sogn og blev tjenestekarl hos gårdejer Hansen i Jelling. Rasmus Christensen længtes dog så meget efter Kollerup Sogn, at han den 1. november året efter vendte tilbage for igen at tjene hos Niels Nielsen på gården Engholm i Lureby. Ved folketællingen den 1. februar 1860 var Rasmus Christensen den ældste af tre tjenestekarle hos Niels Nielsen.

I 1860 var Rasmus Christensen på session (jf. lægdsrullen, Vejle Amt, Hovedrulle 1854, lægd 43, Kollerup Sogn). Han var en lille mand på 159 cm, havde krogede tæer og krogede fingre og

var kalveknæet. Hvis han har været kvindebedærer, har det næppe været pga. udseendet. Sessionsmyndighederne syntes i hvert fald ikke om hans udseende, for han blev kasseret som soldat.

Den 1. november 1860 flyttede Rasmus Christensen fra Kollerup Sogn til Hedensted Sogn, hvor han blev tjenestekarl på Vindalgård. I Hedensted mødte han en ung pige, der hed Jørgine. Rasmus Christensen var ikke så kalveknæet, at det forhindrede ham i at gøre Jørgine gravid. Derfor fulgte han familietraditionen, der foreskrev, at pigen skulle være gravid, før der kunne blive tale om ægteskab.

Ved vielsen den 11. december 1863 i Ølsted Kirke var bruden, Jørgine Jespersen, så højgravid, at præsten skulle være meget nærsynet for ikke at opdage det. Brudgommen var 26 år og anført at tjene i Hedensted. Jørgine Jespersen var 22 år (født 28. august 1841, Ølsted Sogn) og datter af en boelsmand i Ølsted.

Lidt over en måned efter vielsen fødte Jørgine den 14. januar 1864 (Ølsted Sogn) en datter, Christiane Christensen. I kirkebogen anføres Rasmus Christensen at være indsidder i Ølsted. Familielivet udviklede sig så sørgeligt, som det var muligt, for Jørgine Jespersen døde i barselsseng (30. januar 1864, Ølsted Sogn), og datteren døde den 15. august 1864 (Ølsted Sogn).

Nu var Rasmus Christensen igen alenemand og skulle tjene til føden som tjenestekarl. Han tjente i Hedensted, indtil han den 1. november 1864 fik plads som tjenestekarl på gården Anesminde i Jelling (Jelling Sogn). På Anesminde var en tjenestepige, der hed Kirstine Enevoldsen. Hun sørgede for, at Rasmus Christensens alenetilværelse blev kortvarig.

Af hensyn til familietraditionen blev Kirstine Enevoldsen gjort en lille smule gravid, inden hun den 7. oktober 1865 (Jelling Sogn) blev gift med Rasmus Christensen. Han var nu 28 år, og hun var 26 år (født 17. september 1839, Nørup Sogn, Vejle Amt).

Deres første barn, Anton Christensen, blev født den 28. maj 1866 (Jelling Sogn). I kirkebogen anføres Rasmus Christensen at være indsidder og daglejer i Jelling. Blandt fadderne var Rasmus Christensens lillebror, Mads Christensen (min tipoldefar) fra Hygum i Kollerup Sogn. Han havde af uudgrundelige årsager medbragt sin svigermor, Ane Lisbeth Sørensdatte (jf. kapitel 6), som også fik lov til at være fadder.

Næste barn, Sophus Valdemar Christensen, blev født den 9. september 1868 (Jelling Sogn). Han døde den 12. januar 1869 (Jelling Sogn) af krampeanfald i en alder af 4 måneder. Rasmus Christensen var fortsat indsidder, men følte nu et behov for at blive husejer.

Den 20. august 1869 fik Rasmus Christensen skøde på en parcel på Jelling Mark, matrikelnr. 9p under Jelling By, uden hartkorn. Parcellen var udstykket fra en gård, og Rasmus Christensen havde bebygget parcellen den samme sommer. Da købet kun omhandlede et lille stykke ubebygget jord, var prisen så lav som 50 rigsdaler, som Rasmus Christensen havde betalt kontant [34].

Det har formentlig været for at finansiere husbyggeriet, at Rasmus Christensen den 14. september 1869 optog et privat lån på 100 rigsdaler mod sikkerhed i jordlodden og den derpå opførte bygning [35]. Dette lån blev den 28. januar 1874 indfriet og erstattet med et sparekasselån på 100 rigsdaler [36].

Ved folketællingen den 1. februar 1870 (Jelling Sogn) boede Rasmus Christensen og Kirstine Enevoldsen i huset på Jelling Mark med sønnen, Anton. Den tilhørende jordlod var for lille til, at familien kunne leve af jordbrug, så Rasmus Christensen måtte arbejde som daglejer.

Kirstine Enevoldsen var ikke tilhænger af kønskvotering, for hun fødte fem børn, der alle var af hankøn. De tre resterende, der alle blev født i Jelling Sogn, var Niels Sophus Christensen (født 9. marts 1870), Johan Christensen (født 12. april 1873) og Sofus Valdemar Christensen (født 2. juli 1877, død 11. september 1897, Jelling Sogn).

Rasmus Christensen ønskede sig en større ejendom, og Søren Jensen Hopballe ønskede sig en mindre. Det var derfor nærliggende, at de to byttede ejendomme. Det skete med mageskifteskøder af 20. november 1879 [37, 38].

Søren Jensen Hopballe ejede en ejendom i Skovbølling i Jelling Sogn, matrikelnr. 17, med et jordtilliggende på 1 skæppe og 2 ¼ album hartkorn. Den overtog Rasmus Christensen for en købesum på 2.800 kr. Den blev betalt uden kontant afregning ved, at Rasmus Christensen overtog et eksisterende kreditforeningslån på 1.400 kr., og at Søren Jensen Hopballe overtog Rasmus Christensens ejendom på Jelling Mark, der var ansat til en værdi af 1.400 kr.

Der må yderligere have været et mindre økonomisk mellemværende, for Rasmus Christensen måtte i forbindelse med mageskiftet udstede en panteobligation til Søren Jensen Hopballe, som han skyldte 150 kr. [39]. I 1884 udskiftede Rasmus Christensen ovennævnte kreditforeningslån på 1.400 kr. med et nyt kreditforeningslån på samme beløb [40].

Bygningerne på Rasmus Christensens nyerhvervede ejendom i Skovbølling bestod af et stuehus med lade samt en bygning, der indeholdt kostald og tørvehus. Disse bygninger var i 1871 vurderet til brandforsikringen for tilsammen 600 rigsdaler [41]. Ved møntreformen i 1873 blev 1 rigsdaler omvekslet til 2 kroner [42]. Derfor var forsikringssummen på 1.200 kr., da Rasmus Christensen havde overtaget ejendommen [43].

Ved folketællingen i 1880 boede Rasmus Christensen og Kirstine Enevoldsen med deres fire sønner i huset i Skovbølling. Det er anført, at Rasmus Christensen levede af sin jordlod og som daglejer i agerbruget. Ved folketællingen i 1890 var det kun den yngste søn, der boede hjemme.

Der var ingen børn i huset ved folketællingen i 1901. Rasmus Christensen var nu "agerbruger og stenslager", dvs. han tjente en skærv ved at slå sten til skærver. Ligesom Jens Vejmand i Jeppe Aakjærs sang fra 1905 måtte Rasmus Christensen "med hamren forvandle de hårde sten til brød".

Kirstine Enevoldsen var 63 år, da hun døde den 12. februar 1903 (Jelling Sogn). Rasmus Christensen fik den 24. februar 1903 lov til at hensidde i uskiftet bo med deres tre myndige fællesbørn [44, 45].

Rasmus Christensen var enkemand og boede fortsat i huset i Skovbølling ved folketællingen i 1906. Han anføres at være husmand på alderdomsunderstøttelse. Han var tilsyneladende holdt op med at slå sten. Rasmus Christensen havde en husbestyrerinde, som sørgede for, at han ikke døde af sult. Hun var 12 år yngre, end han var. Hvis hun havde håbet på, at det ville ende med ægteskab, blev hun skuffet.

Året efter var der ikke længere noget hus at bestyre. Den 12. juni 1907 solgte Rasmus Christensen huset i Skovbølling for 2.450 kr. Køberen skulle for en del af købesummen overtage et



Riis Plejehjem i Givskud Sogn. Dengang plejede man ikke at pleje gamle mennesker på plejehjem. Derfor var det usædvanligt, at Rasmus Christensen boede på Riis Plejehjem, da han døde i 1910 (fotograf: ukendt, foto: 1900-1920, Give Lokalhistoriske Arkiv)

kreditforeningslån på 1.400 kr. [46]. Der må derfor have været et pænt overskud til Rasmus Christensen med mindre, at han har haft anden gæld end gælden i ejendommen.

Rasmus Christensen var 73 år, da han døde den 11. juni 1910. Han døde på Riis Plejehjem i Givskud Sogn, der er nabosogn til Jelling Sogn. Hvis der har været et pænt overskud fra hus-salget, må Rasmus Christensen have skejet ud i de sidste tre år af sin levetid, eller også har der været brugerbetaling på plejehjemmet. Det fremgår af dødsanmeldelsesprotokollen, at han in-tet ejede ved sin død [47].

Det er uvist, hvorfor Rasmus Christensen endte sine dage i nabosognet. Han vendte dog tilbage til Jelling Sogn den 17. juni 1910, hvor han blev begravet på Jelling Kirkegård. Man må håbe, at hans børn har sørget for, at han i modsætning til Jens Vejmand kunne få en sten på graven.

Litteraturliste

1. Jørgen Green & Michael Green Schmidt: "Slægtsforskerens ABC", 2. udgave, 1. oplag, Forlaget Grifo, 2007, side 197
2. Brandbjerg Gods, Skifteprotokol, 1775-1816, folio 75b-76b og 78-79
3. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Dødsanmeldelser m.m., 1805-1829

4. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skifteprotokol, 1826-1853, folio 130b-131b
5. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skifteprotokol, 1825-1828, folio 238-238b
6. Ordbog over det danske sprog, <http://ordnet.dk>
7. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol I, 1852-1859
8. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol II, 1887-1894, folio 54b
9. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol II, 1899-1903, folio 15b-16
10. Min slægtshistorie, Bind 4, Rødder på Vejleegnen, Om min mormor, Martha Kirstine Madsen (1887-1977), og hendes forfædre, 2019, side 124
11. Elbo-Brusk-Holmans Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1854-1856, folio 773-773b
12. Elbo-Brusk-Holmans Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1858-1860, folio 505b-506
13. Elbo-Brusk-Holmans Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1869-1871, folio 209
14. Elbo-Brusk-Holmans Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1869-1871, folio 255
15. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1858-1862, folio 761b-762
16. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1858-1862, folio 762-762b
17. Skanderborg Amts Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Vrads Herred, Linnerup Sogn, 1858-1872, side 104-105
18. Forsvarets Arkiver (FOARK), Arkivfunktionen for Forsvarets Arkivers Originale Medaljesager, Ansøgninger om erindringsmedalje 1864, Århus Amt, Vrads Herred
19. De danske Vaabenbrødre, <https://da.wikipedia.org>
20. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skifteprotokol, 1906-1912, folio 2
21. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1905-1907, folio 665b-666
22. Elbo-Brusk-Holmans Herredsfoged, Skifteprotokol, 1868-1889, side 152
23. Elbo-Brusk-Holmans Herredsfoged, Realregister, Skærup Sogn, Skærup By, 1845-1955, folio 145
24. Fredericia Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Holmans Herred, Skærup Sogn, 1876-1912, forsikringsnummer 95
25. Elbo-Brusk-Holmans Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1890-1892, folio 63
26. Elbo-Brusk-Holmans Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1895-1897, folio 114-114b
27. Elbo-Brusk-Holmans Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1895-1897, folio 166b-167
28. Fredericia Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Holmans Herred, Skærup Sogn, 1876-1912, forsikringsnummer 114
29. Elbo-Brusk-Holmans Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1895-1897, folio 119-119b
30. Elbo-Brusk-Holmans Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1895-1897, folio 167-167b
31. Elbo-Brusk-Holmans Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1903-1906, folio 185b-186
32. Elbo-Brusk-Holmans Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1912-1913, folio 37b-38
33. Elbo-Brusk-Holmans Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1916-1917, folio 125b-126
34. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1868-1870, folio 794b
35. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1868-1870, folio 794b-795
36. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1872-1874, folio 891b-892

37. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1878-1880, folio 747-747b
38. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1880-1882, folio 459b
39. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1878-1880, folio 747b
40. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1883-1885, folio 216b-217
41. Vejle Amts Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Tørrild Herred, Jelling Sogn, 1858-1875, folio 412
42. Jørgen Green & Michael Green Schmidt: "Slægtsforskerens ABC", 2. udgave, 1. oplag, Forlaget Grifo, 2007, side 306
43. Vejle Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Tørrild Herred, Jelling Sogn, 1873-1928, forsikringsnummer 407
44. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skifteprotokol, 1902-1905, side 398
45. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol II, 1899-1903, folio 252b-253
46. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1907-1908, folio 189-189b
47. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol II, 1908-1913, folio 96b-97

Kapitel 6. Det blev en pige

Mine tip-2-oldeforældre

Johannes Hansen & Ane Lisbeth Sørensdatter

Johannes Hansen (50):

Født:

Døbt: 4. juni 1814 i Nørup Sogn (Vejle Amt)

Konfirmeret: 1829 i Nørup Sogn

Gift: 10. oktober 1840 i Hover Sogn (Vejle Amt)

Død: 27. december 1899 i Kollerup Sogn (Vejle Amt)

Begravet: 4. januar 1900 i Kollerup Sogn

Ane Lisbeth Sørensdatter (51):

Født: 31. januar 1821 i Hover Sogn

Døbt: 31. januar 1821 i Hover Sogn

Konfirmeret: 26. april 1835 i Hover Sogn

Gift: 10. oktober 1840 i Hover Sogn

Død: 16. marts 1878 i Kollerup Sogn

Begravet: 23. marts 1878 i Kollerup Sogn

Ane Lisbeth Sørensdatters fornavne ses også skrevet Anna og Lisbet eller Elisabeth. Efternavnet Sørensdatter blev med tiden afløst af Sørensen.

Store Lihme i Nørup Sogn ca. 15 km vest for Vejle var stedet, hvor Johannes Hansen kom til verden. Fødselsdatoen er ukendt. Han blev hjemmedøbt den 4. juni 1814, og en hjemmedåb blev normalt foretaget på fødselsdatoen eller kort tid efter. Johannes Hansens forældre var gårdmand Hans Olesen og hustru Mette Jensdatter (jf. kapitel 11).

Den 18. juli 1816 har Johannes Hansen med stor sandsynlighed skreget i vilden sky. Det formodede skrigeri skyldtes, at jomfru Kræmer denne dag vaccinerede den lille Johannes mod kopper. Hun var datter af lægen, Johannes Kræmer, der i 1803 som den første i Danmark havde sat gang i en massevaccination mod kopper. Han var død i 1808, og datteren havde fortsat vaccinationerne, selv om hun ikke havde nogen lægeuddannelse [1].

Offentlig vaccination mod kopper blev indført i Danmark i 1810. Af mangel på læger blev vaccinationer også foretaget af f.eks. præster, skolelærere, jordemødre eller smede. Fra 1812 skulle man fremvise sin vaccinationsattest for at blive konfirmeret med mindre, at man kunne fremvise ar efter naturlige kopper [2].

Grundlaget var derfor i orden for, at Johannes Hansen kunne blive konfirmeret i 1829 (Nørup Sogn). Han var hjemmeboende ved konfirmationen. I 1833 flyttede han til nabosognet Bredsten, hvor han skulle være ”bondekarl” (jf. kirkebogens afgangliste). Han er formentlig identisk med den Johannes Hansen, der ved folketællingen i 1834 var tjenestekarl i Lildfrost By i Bredsten Sogn (Vejle Amt).



Den Smidske Gård, Søndergade 14, Vejle. Johannes Hansen tjente i 1838-1839 hos købmand Smidt i Vejle. Det vides dog ikke, om det var her i Søndergade hos Niels Smidt eller hos Hans Smidt i Torvegade (fotograf: Hugo Matthiesen, foto: 1916, Vejle Stadsarkiv)

Ifølge kirkebøgernes til- og afgangslister flyttede Johannes Hansen noget rundt i de efterfølgende år. Pr. 1. november 1835 forlod han Bredsten Sogn og blev tjenestekarl hos Jens Mikkelson i Rugballe i Jelling Sogn (Vejle Amt). Et år senere gik turen videre til Hover Sogn, hvor Hans Christian Mikkelsen i Høgsholt havde brug for hans arbejdskraft.

Derefter følte Johannes Hansen trang til at opleve storbyens pulserende liv. Den 1. november 1838 flyttede han til Vejle, hvor han i tilgangslisten er anført at skulle tjene hos ”kjøbmand Smidt”. I Vejle var der ved folketællingerne i 1834 og 1840 både en købmand Niels Smidt i Søndergade og en købmand Hans Smidt i Torvegade. Det er ikke muligt at afgøre hvem af dem, Johannes Hansen har tjent hos. Niels Smidt var indehaver af den købmandsgård, der i dag kaldes Den Smidske Gård og er en gennemrenoveret turistattraktion.

Johannes Hansen opnåede ikke at blive en turistattraktion, for et halvt års ophold i Vejle var nok til, at han længtes efter landlige omgivelser. Pr. 1. maj 1839 flyttede han til fødesognet Nørup, hvor han blev tjenestekarl på Engelsholm ladegård.

I 1839 var Johannes Hansen på session. Ifølge lægdsrullen (Vejle Amt, Hovedrulle 1841, lægd 45, Nørup Sogn) var han med en højde på 160 cm blandt de små. Han blev udskrevet til Fynske Infanteriregiment, 4. bataljon, selv om han ikke kunne tale et ord fynsk.

I lægdsrullen er Johannes Hansen anført at være ”uøvet”. Kong Frederik 6. havde dengang ambitioner om en hær, der var større, end statens finanser tillod. Derfor måtte man opgive at indkalde en del af de soldater, der var udskrevet til 3. og 4. bataljon [3]. Når Johannes Hansen betegnes som uøvet, er det ensbetydende med, at han ikke blev indkaldt til soldatertjeneste. Han måtte derfor affinde sig med ikke at have lært, hvordan man uskadeliggør sine fjender.

Ved folketællingen i 1840 boede Johannes Hansen sammen med tre yngre søskende hos forældrene i et hus i Lihme By i Nørup Sogn. Johannes Hansen er anført at være væver, så huset må have været stort nok til at give plads til både ham og en væv. Senere på året fik han en god grund til at flytte hjemmefra, idet han den 10. oktober 1840 blev gift i Hover Kirke. Han var 26 år ved vielsen.

Bruden hed Ane Lisbeth Sørensdatter og var en ung pige på kun 19 år. Hun var født i Hover Sogn den 31. januar 1821 og hjemmedøbt samme dag. Hendes forældre var husmand Søren Pedersen og hustru Karen Pedersdatter fra Rugballegårds Mark i Hover Sogn (jf. kapitel 12). Brudgommens far og brudens far var forlovere.

Ved folketællingen i 1834 boede Ane Lisbeth Sørensdatter sammen med en storebror og fire yngre søskende hos forældrene i huset på Rugballegårds Mark. Hun blev konfirmeret den 26. april 1835 (Hover Sogn), hvor hendes teoretiske kundskaber begrænsede sig til at være ”temmelig gode”.

Ane Lisbeth Sørensdatter følte tilsyneladende ikke trang til at opleve andet end det, hun kunne opleve på Rugballegårds Mark. Ved næste folketælling i 1840 og ved vielsen samme år boede hun fortsat hjemme hos forældrene. Kirkebogens afgangliste tyder ikke på, at hun havde forladt sognet i den mellemliggende periode. Efter vielsen fik hun dog lejlighed til at bo i indtil flere sogne.

Ni måneder efter vielsen blev min tipoldemor, Karen Johansen, født den 17. juli 1841 (Hover Sogn). Johannes Hansen og Ane Lisbeth Sørensdatter er i kirkebogen betegnet som inddøbere på Rugballegårds Mark, dvs. de kan tænkes at have boet hos hendes forældre.

Opholdet på Rugballegårds Mark blev dog kortvarigt. Den 9. september 1841 forlod Johannes Hansen og Ane Lisbeth Sørensdatter Hover Sogn med et godt skudsmål fra præsten (jf. afganglisten). De flyttede til nabosognet Skibet (Vejle Amt), hvor han i tilganglisten betegnes som husmand.

Da datteren, Mette Johansen, blev født den 13. august 1844, havde familien bopæl på Jennum Mark i Skibet Sogn. Johannes Hansen er i kirkebogen anført at være husfæster og væver. Ved folketællingen i 1845 vævede han fortsat og boede i et hus på Jennum Mark med hustru og to børn.

Ved de to næste børns fødsel var bopælen stadig Jennum Mark, og Johannes Hansen var husfæster og væver. Sørene Johansen blev født den 14. juni 1847 og Hansine Johansen den 7. maj 1850. Da drengebørnene lod vente på sig, blev de to døtre opkaldt efter bedstefædrene med feminiserede udgaver af bedstefædrenes fornavne. Ved folketællingen den 1. februar 1850 boede Johannes Hansen i huset med en gravid Ane Lisbeth Sørensdatter og tre børn. Huset anføres nu med stedbeteignelsen Jennum By, men der er formentlig tale om det samme hus.

Den 1. april 1852 forlod væver Johannes Hansen med hustru og børn Skibet Sogn og flyttede til Jelling Sogn, hvor han på tilganglisten anføres at være husmand. Årsagen til flytningen var, at Johannes Hansen var blevet husejer. Han overtog den 1. maj 1852 et hus på Rugballe

Mark i Jelling Sogn, matrikelnr. 8, med et jordtilliggende på 4 skæpper, 1 fjerdingkar og 2 $\frac{3}{4}$ album hartkorn. Skødet på huset fik han den 14. juli 1852 [4].

Købesummen var 300 rigsdaler. Johannes Hansen betalte 60 rigsdaler kontant og overtog eksisterende gæld for 240 rigsdaler. Derudover overtog Johannes Hansen en aftægtsforpligtelse over for en Peder Enevoldsen, der var på aftægt i huset [4]. Han var tidligere ejer af stedet, der blev kaldt for Sønderlund [5, 6]. Der var så megen jord til huset, at det tyder på, at Johannes Hansen nu har villet satse mere på landbrug og mindre på vævning.

Det var ikke lettere at føde drengebørn i Jelling Sogn. Den 29. juni 1853 fik Johannes Hansen for femte gang besked på, at ”det blev en pige”, da Ane Lisbeth Sørensdatte fødte en datter. Hun fik navnet Mette Margrethe Johansen. I kirkebogen er Johannes Hansen betegnet som husmand på Rugballe Mark.

Måske var Peder Enevoldsen en sur gammel mand, der ikke var til at holde ud at have på aftægt, eller også fik Johannes Hansen et tilbud, der var så godt, at han ikke kunne sige nej til det. Allerede efter lidt over to år på Rugballe Mark solgte Johannes Hansen med skøde af 9. december 1854 sit hus inkl. Peder Enevoldsen. Salgsprisen var på 700 rigsdaler [7]. Derfor må Johannes Hansen have haft stor fortjeneste på hussalget.

Familien flyttede nu til Hvejsel Sogn (Vejle Amt), hvor Johannes Hansen med skøde af samme dato havde købt en parcellod, matrikelnr. 18b, med en påstående bygning på 6 fag på Hvejsel Mark [7]. Parcellodden var på 1 skæppe og 1 album hartkorn, dvs. væsentligt mindre jord end til det solgte sted. Købesummen var på 500 rigsdaler. Alt i alt ligner hussalget og huskøbet et tilbageskridt, men det kan tænkes, at Johannes Hansen var blevet træt af at have for megen jord at dyrke.

Ved folketællingen den 1. februar 1855 boede Johannes Hansen i huset i Hvejsel i en slags kvindekollektiv sammen med Ane Lisbeth Sørensdatte og deres fem døtre. Johannes Hansen er anført at være husejer og væver.

Den 15. juli 1855 optog Johannes Hansen et lån på 400 rigsdaler mod første prioritets panteret i ejendommen [7], så hans økonomi har ikke været fremragende. Husets bygninger blev den 29. september 1855 takseret til brandforsikringen til en værdi af 300 rigsdaler. Bygningerne bestod af et stuehus på 6 fag udelukkende til beboelse med bræddeloft, en skorsten, en ovn og stråtag samt et hus på 5 fag med lynntag til stald og lade [8].

Opholdet i Hvejsel blev også kortvarigt. Med købekontrakt af 24. november 1857 og skøde af 1. september 1858 solgte Johannes Hansen for 1.400 rigsdaler sin ejendom på Hvejsel Mark [9]. Igen kan man undre sig over, at salgsprisen var meget højere end den pris, han betalte for ejendommen få år tidligere. Alligevel købte Johannes Hansen ikke umiddelbart et andet hus til erstatning for det solgte.

Det fremgår af afgangs- og tilgangslisterne, at Johannes Hansen med familie flyttede til Kollerup Sogn den 8. maj 1858 for at blive indsidder i Hygum i Kollerup Sogn. Her faldt Johannes Hansen og Ane Lisbeth Sørensdatte så meget til ro, at de blev boende i Hygum i resten af deres dage.

Den 3. oktober 1859 (Kollerup Sogn) måtte Ane Lisbeth Sørensdatte igennem endnu en fødsel, og endnu engang måtte Johannes Hansen affinde sig med, at det blev en pige. Efterhånden var de løbet tør for almindelige pigenavne, så datteren blev døbt Thova Maria Johansen. Det

fremgår af kirkebogen, at Johannes Hansen var indsidder og væver i Hygum. Ved dåben var storesøster, Karen Johansen, og barnets morfar, Søren Pedersen, blandt fadderne.

Ved folketællingen i 1860 boede Johannes Hansen og Ane Lisbeth Sørensdatter fortsat til leje i et hus i Hygum. Han var væver, og de fire yngste døtre var hjemmeboende.

I 1864 blev Johannes Hansen igen husejer. Med skøde af 28. december 1864 købte han et stykke jord på ½ album hartkorn i Hygum, matrikelnr. 2h, der betegnes som et stykke havejord [10]. Johannes Hansen har således ikke haft jord nok til at kunne ernære sig selv og familien udelukkende ved landbrug. Købesummen var 100 rigsdaler for jorden uden bygninger.

Det er anført i skødet, at Johannes Hansen allerede havde opført et hus på jorden. Det hus var formentlig blevet opført i 1862, idet huset blev brandforsikret for 280 rigsdaler i 1862 med Johannes Hansen som forsikringstager [11]. Det kneb tilsyneladende med at få økonomien til at hænge sammen, for den 23. juli 1866 optog han et lån i huset på 150 rigsdaler [12].

Johannes Hansen havde ikke opgivet håbet om at få en søn. I en alder af 43 år blev Ane Lisbeth Sørensdatter gravid med en efternøler. Barnet blev født den 8. juni 1865 (Kollerup Sogn). Johannes Hansen må formodes at have ventet i spænding og har formentlig set en smule skuffet ud, da han for syvende gang fik beskeden: "Det blev en pige". Hun fik navnet Jensine Petrine Johansen, og hendes storesøster, Sørine Johansen, var en af fadderne.

Ane Lisbeth Sørensdatter fødte ikke flere børn, så Johannes Hansen måtte affinde sig med at undvære mandligt selskab i hjemmet. Han var tilsyneladende så pigeglad, at de mange døtre ikke var noget stort problem for ham. Han engagerede sig i høj grad i deres liv. Han var forlover, da seks af hans syv døtre blev gift. Når han ikke var forlover for dem alle, skyldtes det formentlig kun, at den syvende blev gift i København.

Johannes Hansen stillede også trofast op som fadder, når døtrene havde brug for hans assistance. Han fik en vis rutine, for han opnåede at blive fadder til 23 af sine børnebørn. Han var 80 år, da han i 1894 var fadder for sidste gang.

Ved folketællingen i 1870 boede familien i huset i Hygum. Johannes Hansens erhverv er anført at være væver. Det var kun de to yngste døtre, der var hjemmeboende.

Ane Lisbeth Sørensdatter var 57 år, da hun døde den 16. marts 1878 (Kollerup Sogn). Hun er i kirkebogen anført at være "husmand og væver Johannes Hansens hustru af Hygum". Johannes Hansen havde ikke brug for flere kvinder i sit liv, så han forblev enkemand. Ved folketællingen i 1880 boede han i huset i Hygum sammen med sin 14-årige datter, Jensine Petrine, der må formodes at have skullet fungere som husbestyrerinde i en tidlig alder.

Den 16. februar 1885 solgte Johannes Hansen sit hus i Hygum til sin svigersøn, Mads Christensen, der var gift med den ældste datter, Karen Johansen (jf. kapitel 3). Købesummen var 500 kr. [13]. Mads Christensen døde to år senere, hvorefter huset blev overdraget til enken, Karen Johansen.

Ved folketællingen i 1890 boede Johannes Hansen fortsat i huset sammen med Karen Johansen og hendes datter. Johannes Hansen nåede ikke at opleve det nye årtusind, for han døde den 27. december 1899 (Kollerup Sogn) i en alder af 85 år. Han havde bopæl i Hygum og fik alderdomsunderstøttelse indtil sin død.

Døtrene var formentlig mødt talstærkt op, da Johannes Hansen blev begravet på Kollerup Kirkegård den 4. januar 1900. Selv om han havde holdt meget af sine døtre, havde han ikke efterladt nogen arv til dem. Det fremgår af dødsanmeldelsesprotokollen, at svigersønnen Jens Høll Kristensen Haar (jf. nedenfor) havde oplyst, at Johannes Hansen intet ejede [14].

Selv om kvinder påstås at være det svage køn, var alle syv døtre så livskraftige, at de blev voksne. Karen Johansen er min tipoldemor, og derfor er hun nærmere omtalt i kapitel 3. De resterende seks døtre bliver omtalt i det følgende. Efternavnene Johansen og Johannesen blev tilsyneladende brugt tilfældigt. For at begrænse forvirringen har jeg her valgt konsekvent at kalde dem for Johansen.

Mette Johansen blev inden konfirmationen sendt hjemmefra for at tjene på Låge Gods i Sindbjerg Sogn (Vejle Amt). Det var årsagen til, at hun blev konfirmeret i Sindbjerg Kirke. Det skete den 3. oktober 1858. Mette Johansen var 14 år ved konfirmationen.

Hvis det her havde været et eventyr, var Mette blevet gift med godsejersønnen og havde arvet det halve gods. Dengang var livet dog ikke et eventyr, når man var tjenestepige. Derfor måtte Mette Johansen videre til næste plads. Den 1. november 1859 flyttede hun ifølge afgang- og tilgangslisterne til Kollerup Sogn, hvor hun blev tjenestepige hos Jens Madsen i Kollerup By. Der var hun eneste tjenestepige ved folketællingen i 1860.

Den 1. november 1861 flyttede Mette Johansen til Jelling Sogn. Her var hun tjenestepige hos gårdmand Frands Peder Jensen i de efterfølgende tre år. I overensstemmelse hermed er hun anført at være tjenestepige i Jelling, da hun den 6. marts 1864 (Kollerup Sogn) var fadder, da min oldefar, Johannes Madsen, blev døbt. Den 1. november 1864 vendte hun tilbage til Kollerup Sogn for at blive tjenestepige hos Gerstrøm. Det fremgår af folketællingen i 1860, at Gerstrøm hed Theodor til fornavn og var forpagter af en gård i Kollerup By.

For datidens tjenestepiger endte rejsen fra plads til plads typisk med, at de fandt sig en tjenestekar, de kunne blive gift med. Han fandt Mette Johansen i Kollerup. Han var dog let at finde, for ifølge kirkebogen tjente de begge på Kollerupgård inden vielsen den 28. oktober 1865 (Kollerup Sogn). Forloverne var Mettes far, Johannes Hansen, og hendes svoger, Mads Christensen (jf. kapitel 3). Vielsen var langtidsholdbar, for ægteskabet kom til at vare i 66 år.

Mette Johansen var 21 år ved vielsen, og brudgommen var 25 år. Han hed Peder Christensen Pedersen og var født den 7. maj 1840 (Gesten Sogn, Ribe Amt). Ved folketællingen i 1850 var han i pleje hos bedstefaderen i Lejrskov Sogn (Ribe Amt). Han boede ifølge kirkebogen fortsat hos bedstefaderen, da han den 23. april 1854 blev konfirmeret i Lejrskov Kirke. Det er formentlig forklaringen på, at han har haft både faderens og bedstefaderens efternavn.

Deres første barn blev født den 4. januar 1866 (Kollerup Sogn). Det kræver ikke store regnefærdigheder at regne ud, at brylluppet formentlig er blevet fremskyndet af en mere eller mindre uønsket graviditet. Barnet var en pige, der blev opkaldt efter sin mormor, idet hun blev døbt Ane Elisabeth Pedersen. I kirkebogen anføres Peder Christensen Pedersen at være indsidder og arbejdsmand og bopælen at være Kollerup.

Da næste barn, Kirstine Marie Katrine Pedersen, blev født den 18. september 1867 (Kollerup Sogn), var Peder Christensen Pedersen fortsat indsidder og arbejdsmand, men nu var bopælen Brandbjerg Mark i Kollerup Sogn. Mette Johansens familie mødte talstærkt op som faddere,

idet søsteren, Sørine Johansen, faderen, Johannes Hansen, og svogeren, Mads Christensen, udgjorde 75 % af fadderne. Det var de formentlig ikke selv vidende om, da de næppe havde lært procentregning i skolen.

Ved folketællingen i 1870 boede Mette Johansen og Peder Christensen Pedersen med deres to børn i et hus på Brandbjerg Mark. Bopælen var også Brandbjerg Mark, og Peder Christensen Pedersen var innsidder og arbejdsmand, da Johanne Hansine Pedersen blev født den 26. januar 1872 og Peder Pedersen den 24. december 1875. Peder Pedersen blev hjemmedøbt, men nåede ikke at blive fremstillet i kirken, før han døde den 16. februar 1876 (Kollerup Sogn).

Med risiko for, at min slægtshistorie udvikler sig til en lærebog i procentregning, vil jeg berette, at ved Johanne Hansines dåb var 80 % af fadderne fra Mette Johansens familie. Der var tale om søstre, Karen og Hansine Johansen, faderen, Johannes Hansen, og svogeren, Hans Jakob Jensen, der var gift med Sørine Johansen (jf. nedenfor).

Mette Johansen og Peder Christensen Pedersen havde tilsyneladende de tætteste familierelationer til storesøster, Karen Johansen, og dennes mand, Mads Christensen, idet de flere gange brugte hinanden som faddere til deres børn. Mette Johansen må have befundet sig bedst i hjemmets ubemærkedhed, for hun overlod de repræsentative fadderforpligtelser til sin mand.

I 1876 flyttede familien (jf. folketællingsskemaet fra 1901) fra Kollerup Sogn til nabosognet Vindelev (Vejle Amt). Da endnu en Peder Pedersen blev født den 9. juli 1877, blev bopælen angivet at være Feldmose i Vindelev Sogn. Peder Christensen Pedersen er i kirkebogen anført at være husmand. Ved folketællingen i 1880 er han anført at være daglejer, og bopælen er anført at være et hus i Vindelev. Alle fire børn var hjemmeboende.

Bopælen er igen anført at være Feldmose i Vindelev Sogn, da en datter, Oline Katrine Larsine Pedersen, blev født den 28. august 1880. Hun var tilsyneladende den sidstfødte af Mette Johansens og Peder Christensen Pedersens seks børn. Det fremgår imidlertid af folketællingsskemaet fra 1901 (Vindelev Sogn), at de i ægteskabet havde 3 levende og 4 døde børn. Min efterforskning tyder på, at der i 1901 har været 3 levende og 3 døde børn, dvs. enten har et dødt barn undgået min opmærksomhed, eller også er der fejl i folketællingsskemaet.

Ovennævnte Peder Pedersen er det ene af de døde børn. De to andre er Ane Elisabeth Pedersen, der døde ugift og 25 år gammel på Vejle Sygehus den 3. november 1891, og Oline Katrine Larsine Pedersen, der var 17 år og tjenestepige, da hun døde på Petersborggård i Sindbjerg Sogn den 8. februar 1898. De blev begge begravet i Vindelev Sogn, hvor deres død er indført i kirkebogen.

Det var lidt usædvanligt, at to unge piger/kvinder døde uden, at det skyldtes eftervirkningerne af en fødsel. Derfor vil dødsårsagen blive nærmere omtalt her. Ane Elisabeth Pedersen døde efter to måneders sygdom af en nyresygdom, Brights sygdom [15], der formentlig har ført til svigtende funktion af nyrene.

Oline Katrine Larsines død var tragisk på en noget anden måde, idet hun begik selvmord. Hun var iført natdragt, da hun om natten blev fundet død på gulvet i bryghuset på den gård, hvor hun tjente. I hendes seng i pigekammeret fandtes en tømt flaske, hvori der havde været 2-3 spiseskefulde karbolsyre. På dødsattesten angives dødsårsagen at være selvmord ved forgiftning med karbolsyre på grund af melankoli [16]. Karbolsyre, der også kaldes fenol, blev dengang brugt til desinfektion og var almindeligt anvendt til selvmord [17], formentlig fordi den var let tilgængelig.

Den 13. marts 1884 fik Peder Christensen Pedersen skøde på en udstykket parcel, matrikelnr. 59c, i Vindelev [18, 19]. Parcellen var takseret til $\frac{3}{4}$ album hartkorn, så jordstykket kan ikke have været meget større end et frimærke. Der var dog overensstemmelse mellem pris og størrelse, idet købesummen var 10 kr. Peder Christensen Pedersen byggede efterfølgende et hus på parcellen [20].

I 1888 skete der en kraftig forøgelse af Peder Christensen Pedersens jordbesiddelser, idet han for 960 kr. købte en parcel, matrikelnr. 18f, i Vindelev By, på 2 fjerdingkar og 2 album hartkorn [21, 22]. Ved købet overtog Peder Christensen Pedersen en eksisterende prioritetsgæld på 500 kr. Det var dog ikke tilstrækkeligt til at finansiere købet, så han måtte yderligere optage et lån på 400 kr. i Vindelev Sogns Sygeforenings Spare- og Lånekasse [20]. En sygeforening var en forening til sikring af medlemmerne mod de økonomiske følger af sygdom [17].

Året efter, den 16. oktober 1889, optog Peder Christensen Pedersen et lån på 300 kr. mod første prioritets panteret i ejendommen, matrikelnr. 59c [23]. Dette lån blev muligvis brugt til at indfri et tidligere lån på 300 kr. i samme ejendom [20]. I 1896 lånte Peder Christensen Pedersen 1.000 kr. af Sygeforeningens Spare- og Lånekasse. Deraf blev de 400 kr. brugt til at indfri ovennævnte tidligere lån fra Spare- og Lånekassen [24].

Resten af lånet kan tænkes at være blevet brugt til finansiering af byggeri. Ifølge forsikringsprotokollen blev det eksisterende stuehus i 1897 suppleret med en bygning, der indeholdt lade og kostald. Stuehuset blev tilsyneladende også forbedret. Derefter blev forsikringssummen hævet fra 700 kr. til 1.250 kr. [25].

Ved folketællingen i 1890 boede Mette Johansen og Peder Christensen Pedersen i et hus i Vindelev By med deres to yngste børn. Peder Christensen Pedersen anføres at være husmand. Ved næste folketælling i 1901 betegnes han som boelsmand, hvilket der ikke helt var dækning for i størrelsen af hans jordbesiddelser. Sønnen, Peder Pedersen, er anført som midlertidigt nærværende, og de havde fået et plejebarn, Andreas Elias Pedersen (født 1. maj 1896, Vindelev Sogn). Han var deres barnebarn, idet han var "uægte" søn af datteren, Johanne Hansine Pedersen.

Huset var det samme, da befolkningen igen blev talt den 1. februar 1906, men stedsbetegnelse var nu Feldmose, der anføres at høre under Vindelev By. Peder Christensen Pedersen betegnes som husmand og var nu i en alder af 65 år kommet på alderdomsunderstøttelse. Sønnens midlertidige tilstedeværelse var blevet afløst af fast bopæl hos dem, mens han arbejdede som daglejer ved agerbruget. Endvidere boede plejesønnen der fortsat.

Med skøde af 6. april 1910 frasolgte Peder Christensen Pedersen det meste af sin jord, idet han solgte matrikelnr. 18f til en gårdejer på Kollerup Mark, der ønskede at udvide sin gårds jordareal. Salgsprisen var 975 kr. [26, 27].

Formålet med salget kan ikke kun have været at få mindre jord at passe og flere penge på kistebunden, for samme år købte Peder Christensen Pedersen tre små jordparceller (matrikelnr. 82, 78c og 58c i Vindelev By) med hartkorn på henholdsvis $1\frac{1}{4}$ album, $\frac{3}{4}$ album og $1\frac{3}{4}$ album, dvs. alt i alt mindre jord end den frasolgte parcel. Købspriserne var henholdsvis 185 kr., 100 kr. og 325 kr. [28-30], så handlerne resulterede i et overskud på 365 kr.

Den 4. august 1910 optog Peder Christensen Pedersen et kreditforeningslån på 1.200 kr. [31]. Hovedparten af dette lån blev brugt til at indfri ovennævnte lån på 1.000 kr. fra Sygeforeningens Spare- og Lånekasse [24]. Samme år blev der udført yderligere forbedringer af ejendommens bygninger, der forøgede forsikringssummen til 2.200 kr. [25].

Ved folketællingen i 1911 boede Mette Johansen, der nu omtales som Mette Pedersen, og Peder Christensen Pedersen i tosommelighed i huset på deres oprindelige ejendomsbesiddelse, matrikelnr. 59c. Peder Christensen Pedersen må have været i god form for samtidig med, at han fik alderdomsunderstøttelse, arbejdede han som daglejer ved landbruget. Ved folketællingen i 1916 nøjedes han dog med at være på alderdomsunderstøttelse.

Da Peder Christensen Pedersen var 79 år, solgte han med skøde af 27. august 1919 alle sine ejendomsbesiddelser til barnebarnet og den tidligere plejesøn, Andreas Elias Pedersen. Købesummen var 1.800 kr., hvoraf de 1.200 kr. blev klaret ved, at køberen overtog ovennævnte kreditforeningslån. Endvidere udstedte køberen en aftægtskontrakt til Peder Christensen Pedersen og hustru for livstid af kapitalværdi 1.500 kr. [32].

Det fremgår af aftægtskontrakten [33], at aftægtsfolkene til beboelse skulle have en stue på to fag i den nordre ende af beboelseshuset. Aftægtsfolkene skulle ikke fryse, for inden hver 1. august skulle de have leveret 4.000 tørv af almindelig størrelse, der var tørre og gode i enhver henseende. Inden samme dato skulle de endvidere have leveret to tønder gode spisekartofler fra det pågældende års høst.

Aftægtsfolkene havde fri adgang til og brug af stedets bryggers, brønd og retirede, dvs. et rum med en spand, hvori man kunne forrette sin nødtørft [17]. De skulle plejes og opvartes, og der skulle vaskes for dem. I tilfælde af sygdom og svaghed skulle aftægtsyderen udføre enhver sædvanlig daglig gerning for dem efter deres ønske. Det serviceniveau kan nutidens ældrepleje vist ikke leve op til.

Andreas Elias Pedersen måtte affinde sig med, at aftægtsforpligtelsen blev langvarig. Ved folketællingerne i både 1921, 1925 og 1930 boede han med kone og børn i huset i Feldmose. Her havde han Peder Christensen Pedersen og Mette Johansen på en aftægt, der blev suppleret med alderdomsunderstøttelse.

Mette Pedersen, f. Johansen, var 87 år, da hun døde i Feldmose den 20. februar 1932 (Vindelev Sogn). Det er ikke overraskende, at alderdom blev anført som dødsårsag [34]. Peder Christensen Pedersen holdt sig ung noget længere end sin hustru. Han var 95 år, da han døde i Feldmose den 13. august 1935 (Vindelev Sogn). Ved sin død var han senil, og dødsårsagen var en kombination af alderdom og lungebetændelse [35].

Sørine Johansen boede hos forældrene i Hygum, da hun som 14-årig blev konfirmeret den 6. oktober 1861 (Kollerup Sogn). Da hun forlod Kollerup Sogn den 1. november 1865, tjente hun ifølge afgangslisten på Kollerupgård, dvs. hun må have tjent på Kollerupgård samtidig med storesøsteren, Mette Johansen, og dennes tilkommende mand, Peder Christensen Pedersen (jf. ovenfor).

Sørine Johansens efterfølgende færden er blevet overvåget af kirkebøgernes daværende efterretningstjenester, tilgangs- og afgangslisterne. Den 1. november 1865 tiltrådte hun som tjenestepige hos Anton Andersen i Langskov Sogn (Vejle Amt). Efter et år hos ham flyttede hun

tilbage til Kollerup Sogn for at tjene hos Niels Peter Andersen i Hygum. Hos ham havde store-søster, Karen Johansen, tjent nogle år tidligere sammen med Mads Christensen, og det var der kommet et ægteskab ud af (jf. kapitel 3).

Hvis Sørine havde troet, at hun også kunne finde en ægtefælle hos Niels Peter Andersen, er hun blevet skuffet. Efter to år i Hygum flyttede hun den 1. november 1868 til Hammer Sogn (Skanderborg Amt). Der må have været problemer på denne tjenesteplads, for allerede den 15. januar 1869 forlod hun pladsen i utide og flyttede hjem til faderen, Johannes Hansen, i Hygum.

Forklaringen på den utidige fratrædelse kan muligvis være, at hun havde fundet en kæreste, som hun skulle giftes med. Det fremgår af den senere fødselsdato, at hun må have været en anelse gravid, da hun flyttede hjem til far, men det har hun næppe selv været klar over. Derfor kan hun ikke være blevet tvunget til at forlade sin tjenesteplads, fordi hun var gravid.

Den 24. april 1869 blev Sørine Johansen i en alder af 21 år gift i Kollerup Kirke med ungkarl Hans Jakob Jensen fra Lindved Mark i Sindbjerg Sogn. Kirkebogen afslører ikke, hvor hun havde fundet ham. Han var 23 år ved vielsen (født 18. september 1845, Sindbjerg Sogn). Forloverne var brudens far og hendes svoger, Peder Christensen Pedersen (jf. ovenfor).

Det fremgår af afgangs- og tilgangslisterne, at Sørine Johansen et par uger efter vielsen flyttede fra Kollerup Sogn til Sindbjerg Sogn, hvor det må formodes, at Hans Jakob Jensen ventede med længsel på hende. Ægteparret var indsiddere på Ørum Mark i Sindbjerg Sogn, da Sørine Johansen den 2. oktober 1869 fødte en datter, der fik navnet Johanne Marie Jensen. Ved folketællingen den 1. februar 1870 var den lille familie indlogeret i et hus i Vester Ørum i Sindbjerg Sogn. Det fremgår, at Hans Jakob Jensen var skrædder.

Opholdet i Sindbjerg Sogn blev kortvarigt. Hans Jakob Jensens far, Jens Olesen, havde den 2. juli 1870 erhvervet lejeretten til et stykke jord fra matrikelnr. 50 i Grejs i 99 år. Denne lejeret overlod faderen den 20. januar 1871 til Hans Jakob Jensen [36]. På den lejede jord var et hus, som Jens Olesen var ejer af. Dette hus købte Hans Jakob Jensen af faderen for 200 rigsdaler [37].

I forbindelse med hussalget sikrede Hans Jakob Jensens forældre sig aftægt i huset så længe, de levede. Aftægtsaftalen indebar bl.a., at forældrene skulle have en aftægtsbolig og halvdelen af haven. De slap dog for havearbejdet, idet sønnen var forpligtet til i forældrenes halvdel af haven at dyrke og grave haven og at høste afgrøden. Hans Jakob Jensen skulle endvidere sørge for den fornødne pasning og pleje af forældrene [37]. Mon ikke han lod sin kone tage sig af ældreplejen?

Sørine Johansen og Hans Jakob Jensen fik ni børn. De efterfølgende otte børn blev alle født i Grejs Sogn (Vejle Amt). Ane Marie Elisabeth Jensen blev født den 12. juli 1871 (død 20. januar 1875). Derefter fulgte Jens Ole Jensen (født 16. juni 1873), Ane Elisabeth Jensen (født 26. oktober 1875) og Johanne Hansine Jensen (født 20. januar 1878). I kirkebogen angives Hans Jakob Jensen lidt på skift at være husmand, indsidder og skrædder. Bopælen omtales som Grejs Mark eller Grejs Østermark.

Ved folketællingen den 1. februar 1880 boede Hans Jakob Jensen med hustru og fire børn i huset i Grejs. Hans Jakob Jensen er betegnet som skrædder. Hans far, Jens Olesen, boede på aftægt hos dem. Han var nu enkemand og er anført at være kapitalist. Det fik han lov til at

være, for der var ingen socialister på Grejs Østermark. Hans Jakob Jensen slap for aftægtsforpligtelsen, da faderen døde 84 år gammel den 21. december 1883 (Grejs Sogn).

Sørine Johansen bragte uorden i befolkningstallet kort efter folketællingen ved den 19. februar 1880 at føde en datter, Ane Marie Jensen. De resterende tre børn i børneflokkene var Madsine Petrine Jensen (født 6. august 1882, død 4. juni 1885), Mads Peter Jensen (født 4. maj 1885) og Johannes Jensen (født 18. marts 1888, død 3. april 1890). Der var plads til både sorg og glæde i Grejs Kirke den 10. juni 1885, hvor Madsine Petrine blev begravet samme dag, som Mads Peter blev døbt.

Ved folketællingen i 1890 i Grejs Sogn manglede der tilsyneladende en kvalitetskontrol af de anførte oplysninger. Hans Jakob Jensens hustru blev kaldt for ”Sørine Hansen”, og hun er angivet at være 22 år i stedet for 42 år. Måske var det for at glæde hende, for hvem vil ikke gerne anses for at være 20 år yngre, end de er? Hans Jakob Jensen var nu avanceret, idet han er anført at være skræddermester. Der var fire hjemmeboende børn i huset i Grejs.

Sørine Johansen opholdt sig af ukendte årsager i Øster Snede og blev derfor registreret som midlertidigt fraværende fra hjemmet i Grejs, da befolkningen blev talt den 1. februar 1901. Hans Jakob Jensen blev denne gang omtalt som husmand. To voksne børn var hjemmeboende. Den ugifte datter, Johanne Hansine Jensen, var formentlig flyttet hjem for at pleje en graviditet, som næppe var helt ønsket.

Ved folketællingen i 1906 var Johanne Hansines ”uægte” søn (født 17. juli 1901, Grejs Sogn) i pleje hos bedsteforældrene. Hans Jakob Jensen angives nu at være skrædder, så sandheden er sandsynligvis, at han har været både skrædder og husmand. Han havde nu nået en alder, hvor han fik alderdomsunderstøttelse.

Sørine Johansen overlevede ikke børnepasningen. Hun døde på Grejs Østermark den 5. april 1906 i en alder af 58 år. Enkemanden, Hans Jakob Jensen, fik lov til at hensidde i uskiftet bo med deres 6 fællesbørn [38, 39]. Hans Jakob Jensen havde ikke lyst til at passe barnebarn, for ved folketællingen i 1911 boede han helt alene i huset. Han var nu registreret som både skrædder og husmand på alderdomsforsørgelse.

Den 16. juni 1915 solgte Hans Jakob Jensen sit hus på Grejs Østermark for 135 kr. [40] og overdrog lejeretten til jorden til køberen [41]. At dømme efter prisen må huset antages at have trængt til en kærlig hånd.

Ved folketællingen den 1. februar 1916 boede Hans Jakob Jensen hos datteren, Ane Marie, og hendes familie i Sindbjerglund i Sindbjerg Sogn. Hans Jakob Jensen boede fortsat i Sindbjerglund, da han døde den 16. maj 1916 i en alder af 70 år. Han svigtede dog ikke Sørine, for den 23. maj 1916 blev han begravet på Grejs Kirkegård. Hans Jakob Jensen ejede intet ved sin død [42], så der var ingen arv til børnene.

Hansine Johansen var 14 år, da hun blev konfirmeret den 2. oktober 1864 (Kollerup Sogn). Hun havde bopæl i Hygum, så hun formodes at have boet hos sine forældre. Da hun den 1. november 1869 flyttede fra Kollerup Sogn, havde hun forinden if. afgangslisten tjent hos gårdmand Jakob Pedersen i Hygum.

Fra Kollerup Sogn flyttede Hansine Johansen til Sindbjerg Sogn. Ved folketællingen i 1870 tjente hun på gården Holmhus i Vester Ørum i Sindbjerg Sogn. Derfra må hun være flyttet til

Grejs Sogn. Flytningen er ikke registreret på afgangs- og tilgangslisten, hvilket kan skyldes, at Grejs-Sindbjerg var et fælles pastorat.

Hansine Johansen var tjenestepige på Grejs Mark, da hun den 20. maj 1872 og den 22. juni 1873 var fadder hos henholdsvis Mette Johansen og Sørine Johansen. Det fremgår af afgangslisten, at hun efter at have tjent hos Ole Jakobsen på Grejs Mark forlod Grejs Sogn den 16. september 1873 for at flytte hjem til forældrene i Hygum.

Når Hansine Johansen forlod pladsen før skiftedag for at vende hjem til far og mor, skyldtes det formentlig, at hun var gravid. Det var dog næppe noget, hun var specielt ked af, for hun blev gift med barnefaderen, Jens Jakob Hansen, den 15. november 1873 (Kollerup Sogn). Det fremgår af kirkebogen, at hun tjente hos faderen, Johannes Hansen i Hygum.

Brudgommen er angivet at have tjent i Vejle ved vielsen. Han var 24 år og var født den 17. april 1849 i Hørup i Jelling Sogn. Hansine Johansen var 23 år. Brudgommen havde fra Jelling sognerådsformand forevist attest på, at han ikke havde modtaget fattigunderstøttelse, og attest fra Vejle sognepræst på, at han ikke var bundet ved noget ægteskab. Derfor kunne Hansine Johansen uden tøven sige ja til ham.

Ægteparrets første barn, Andreas Marius Hansen, blev født den 20. marts 1874 (Kollerup Sogn). Det fremgår af kirkebogen, at forældrene var skrædder Jens Jakob Hansen og hustru Hansine Johansen af Hygum, så de nygifte kan tænkes at have været indlogeret hos hendes forældre. Ved dåben af barnet var Hansines søstre, Mette og Sørine, og hendes far blandt fadderne.

Bopælen i Hygum var tilsyneladende midlertidig, for if. afgangslisten flyttede Hansine Johansen fra Kollerup Sogn til Skibet Sogn den 6. maj 1874, dvs. ca. 1 ½ måned efter fødslen. Samtidig flyttede Jens Jakob Hansen fra Vejle til Skibet Sogn, hvor han på tilgangslisten angives at skulle være husmand.

Hvis man vil være husmand, kræver det et hus. Med købekontrakt af 22. december 1873 og efterfølgende skøde af 23. juni 1874 havde Jens Jakob Hansen købt en ejendom, matrikelnr. 5d, på Jennum Mark i Skibet Sogn med et jordtilliggende på 1 skæppe, 1 fjerdingkar og $\frac{3}{4}$ album hartkorn. Købesummen var 700 rigsdaler, og en del af denne blev klaret ved, at Jens Jakob Hansen overtog en prioritetsgæld på 550 rigsdaler [43]. Ejendommens eneste bygning fungerede som både stuehus, lade og kostald og var brandforsikret for 215 rigsdaler [44].

I 1878 optog Jens Jakob Hansen lån på 500 kr. [45] og 100 kr. [46], der blev brugt til at indfri den tidligere prioritetsgæld. Han var så meget i pengenød, at han i 1881 optog yderligere et lån på 150 kr. [47] og i 1884 et lån på 200 kr. [48]. I 1888 optog han et kreditforeningslån på 1.000 kr., der blev brugt til at indfri alle de tidligere lån [49].

Jens Jakob Hansen fik flere lån, end han fik børn. Hans og Hansine Johansens første barn, Andreas Marius Hansen, døde af strubehoste den 19. november 1876 (Skibet Sogn) i en alder af 2 ½ år. Ægteparrets efterfølgende fire børn blev alle født i Skibet Sogn. Hans Andreas Marius Hansen blev født den 15. maj 1877 (død 26. oktober 1878). Jens Jakob Hansen havde ikke lagt skrædderfaget på hylden efter flytningen til Jennum Mark, for i kirkebogen betegnes han som både husmand og skrædder.

Ved folketællingen i 1880 havde Jens Jakob Hansen og Hansine Johansen ingen børn af egen avl, men måtte nøjes med en plejesøn på 1 år. Det blev der ændret på. Johannes Hansen blev født den 13. juni 1881, Maren Andrea Hansen den 26. marts 1884 og en efternøler, Anna Elise

Martine Hansen, den 29. december 1890. I overensstemmelse hermed havde de ved folketællingen den 1. februar 1890 to egne børn i huset. De var suppleret med en ny plejesøn, der var under 1 år og importeret fra Middelfart.

Med skøde af 10. august 1892 solgte Jens Jakob Hansen sin ejendom i Jennum. Der fulgte en enkelt ko med i handelen. Købesummen var 1.000 kr. Den blev afregnet ved, at køberen overtog det eksisterende kreditforeningslån på 1.000 kr. [50], dvs. Jens Jakob Hansen fik intet overskud ud af salget. Det får mig til at tro, at han pga. økonomiske vanskeligheder har været tvunget til at sælge. Han har formentlig ikke kunnet leve af landbruget alene, og efterspørgslen efter skræddersyet tøj på Jennum Mark må antages at have været begrænset.

Det vides ikke med sikkerhed, hvor familien flyttede hen efter hussalget, men jeg formoder, at den flyttede til Vejle. Formodningen er baseret på, at sønnen, Johannes Hansen, og datteren, Maren Andrea Hansen, begge blev konfirmeret i Vejle (Sankt Nikolaj Sogn) henholdsvis den 6. oktober 1895 og den 17. april 1898.

Ifølge skattemandtalslisten boede Jens Jakob Hansen, Hansine Johansen og datteren, Anna Elise Martine, der blev kaldt for Martine, i 1900 til leje i Tønnesgade 7, 2. sal i Vejle. Martine var 9 år gammel og gik i friskole. Jens Jakob Hansen arbejdede som skrædder [51]. Ved folketællingen den 1. februar 1901 var både bopæl og erhverv uændret. Det fremgår af skemaets oplysninger om trossamfund, at Jens Jakob Hansen og Hansine Johansen var aktive i Frelsens Hær.

Ved folketællingen den 1. februar 1906 boede familien Hansen i Tønnesgade 11, 2. sal. Lejligheden var formentlig den samme som tidligere, selv om husnummeret var blevet ændret, for matrikelnummeret var uændret. Jens Jakob Hansen er nu anført at være skræddersvend.

Det fremgår af skattemandtalslisten fra 1910, at Jens Jakob Hansen var skræddersvend hos S. F. Lunding [52]. Bopælen var fortsat Tønnesgade 11, 2. sal, hvad den også var ved folketællingen den 1. februar 1911. Ved folketællingen er Jens Jakob Hansens arbejdsgiver anført at være købmand S. F. Lunding, selv om man kan undre sig over, at en købmand havde behov for at ansætte en skræddersvend. I fritiden aftjente ægtefællerne Hansen trofast deres værnepligt ved Frelsens Hær.

Hansine Hansen, f. Johansen, var 63 år, da hun den 19. juli 1913 (Sankt Nikolaj Sogn, Vejle) efter 8 dages sygdom døde af lungebetændelse på De gamles Hjemmes sygestue i Vejle [53]. Hendes faste bopæl var anført at være Tønnesgade 11. Derfor formoder jeg, at sygestuen på De gamles Hjem blev anvendt som et alternativ til en hospitalsindlæggelse.

Jens Jakob Hansen havde fast bopæl på De gamles Hjem på Koldingvej i Vejle, da han døde ca. to år senere den 20. august 1915 (Sankt Nikolaj Sogn, Vejle). Han blev 66 år gammel. Jens Jakob Hansens død var mere dramatisk end hustruens, idet han begik selvmord ved hængning. Han var blevet fundet død på sit værelse på De gamles Hjem. Han havde lagt en snor to gange om halsen og hængt sig på varmeapparatet. Det fremgår af dødsattesten, at han i de senere år havde lidt af depression og hypokondri [54].

Og dermed fik beretningen om Hansine Johansen og hendes mand en alt andet end lykkelig slutning.

Mette Margrethe Johansen blev kaldt for Margrethe. Hun havde bopæl hos forældrene i Hygum, da hun i en alder af 14 år blev konfirmeret den 6. oktober 1867 (Kollerup Sogn). Hendes

voksenliv blev mere omskifteligt end de flestes. Det skyldtes i starten mange og kortvarige tjenesteforhold, der med visse huller afsløres af kirkebøgernes til- og afgangslister.

Efter konfirmationen var Mette Margrethe Johansen tjenestepige i Hygum, indtil hun pr. 1. november 1868 flyttede til Vejle. Opholdet i Vejle må have været en betinget succes, for allerede den 1. maj året efter flyttede hun hjem til Hygum for at være tjenestepige hos sin far. Efter et halvt år hos ham trængte hun til at stå på egne ben. Den 1. november 1869 bragte hendes egne ben hende til Skovbølling i Jelling Sogn, hvor hun tjente på den store gård, Eliseholm.

Ved folketællingen den 1. februar 1870 var Mette Margrethe Johansen den ene af to malkepiger på Eliseholm. Hun blev hurtigt træt af mælk, for den 1. maj 1870 flyttede hun til Sindbjerg Sogn. Her opholdt hun sig også kun i et halvt år, hvorefter turen gik tilbage til Jelling Sogn. Her var hun tjenestepige på Dalsgård, hvor hun befandt sig så godt, at hun blev der et helt år.

Den 1. november 1871 flyttede Mette Margrethe Johansen til Ødsted Sogn (Vejle Amt). Derfra flyttede hun den 1. november 1872 til Grejs Sogn for at tjene hos Søren Jørgensen på Grejs Mark. Han må have været en god husbond, for hun blev hos ham i to år.

Mette Margrethe Johansen flyttede til Gauerslund Sogn (Vejle Amt) den 1. november 1874. Det har hun givetvis fortrudt, for allerede den 7. december 1874 forlod hun pladsen i Gauerslund, dvs. der må formodes at have været en konflikt med hendes nye husbond. Mette Margrethe blev dog ikke arbejdsløs, men fik i stedet plads på Lerbæk Mølle i Hover Sogn. Herefter ophører kirkebøgernes til- og afgangslister. Det er derfor vanskeligt at følge hendes videre færden.

Fra Lerbæk Mølle skiftede Mette Margrethe Johansen formentlig til Grejs Mølle (Grejs Sogn). Her var hun ifølge kirkebogen tjenestepige, da hun den 30. juli 1876 og den 24. februar 1878 var fadder ved dåb hos henholdsvis storesøster Karen Johansen (jf. kapitel 3) og storesøster Sørine Johansen (jf. ovenfor).

Ved folketællingen i 1880 var Mette Margrethe Johansen tilbage i hjemlige omgivelser som tjenestepige hos en gårdmand i Hygum By. Den 20. december 1880 flyttede hun fra Hygum til Vejle, hvor hendes arbejdsgiver er anført at være H. E. Jørgensen [55].

Mette Margrethe Johansen var nu 26 år og fortsat ugift, så der måtte ske noget. Da hun ikke kunne få både mand og barn, nøjedes hun med at få barn. Den 14. september 1881 (Brande Sogn, Vejle Amt) fødte hun en søn, der blev døbt Severin Kirstejn Johansen. Hun var flyttet fra Vejle til Brande Sogn den 28. juni 1881 [55]. Ved fødslen havde Mette Margrethe Johansen bopæl på Uhre Mølle i Brande Sogn.

Som barnefader blev udlagt enkemand og møller Hans Enevold Jørgensen på Uhre Mølle. Det er nærliggende at tro, at han var identisk med den H. E. Jørgensen, som Mette Margrethe Johansen havde tjent hos i Vejle. I så fald må han på det nærmeste have gjort hende gravid på tiltrædelsesdagen.

Fødslen er også indført i kirkebogen i Sankt Nikolaj Sogn i Vejle i henhold til forordning af 24. januar 1844 [56]. Når fødslen blev anmeldt til præsten i Vejle, skyldtes det, at moderen havde haft fast ophold i Vejle på timånedersdagen inden fødslen. Derfor var barnet forsørgelsesberettiget i Vejle, hvis moderen ikke var i stand til at forsørge det. En gravid Mette Margrethe Johansen må antages sammen med Hans Enevold Jørgensen at være flyttet ind på Uhre Mølle.

Hans Enevold Jørgensen havde ikke umiddelbart planer om at gifte sig med Mette Margrethe Johansen. Han foretrak et uforpligtende forhold. Mette Margrethe Johansen kan ikke have været helt afvisende, for den 15. maj 1883 (Hover Sogn) fødte hun endnu en "uægte" søn, der fik navnet Johannes Hansen. Den udlagte barnefader var igen Hans Enevold Jørgensen. Han var anført at være arbejdsmand i Uhre Skov.

Stednavnet Uhre findes flere steder. Hans Enevold Jørgensen var nu flyttet fra Uhre Mølle i Brande Sogn til Uhre Skov i Hover Sogn, der var nabosogn til Vejle. Mette Margrethe Johansen var formentlig fulgt med ham. Det er anført i kirkebogen, at Mette Margrethe Johansen på timånedersdagen før nedkomsten, dvs. i juli 1882, tjente i Vejle. Det kan tænkes, at hun også der har boet hos Hans Enevold Jørgensen, inden turen gik til Hover Sogn.

Ved dåben i Hover Kirke den 14. oktober 1883 var Mette Margrethes lillesøster, Jensine Petrine Johansen (jf. nedenfor), og hendes svogre, Mads Christensen (jf. kapitel 3) og Peder Christensen Pedersen (jf. ovenfor), blandt fadderne.

Som 30-årig lykkedes det omsider for Mette Margrethe Johansen at få en ægtemand til sine børn. Den 14. februar 1884 (Sankt Nikolaj Sogn, Vejle) sagde Hans Enevold Jørgensen ja, da præsten spurgte, om han ville gifte sig med hende. Ifølge kirkebogen var han nu arbejdsmand i Vejle. Mette Margrethes far, Johannes Hansen, var den ene af forloverne.

Hans Enevold Jørgensen var 41 år ved vielsen. Han var født den 31. december 1842 (Them Sogn, Skanderborg Amt) som søn af en gårdmand. Den 9. juli 1869 (Træden Sogn, Skanderborg Amt) var han blevet gift med Kirstine Jacobsen. Ved hustruens død den 22. august 1878 (Nørre Snede Sogn, Skanderborg Amt) var han gårdmand i Kejlstrup.

Hustruens død kan for Hans Enevold Jørgensen tænkes at have været starten på en social nedtur præget af flere flytninger. Ved folketællingen den 1. februar 1880 boede han som enke-mand i et hus i Højen By i Højen Sogn (Vejle Amt) med tre mindreårige børn, en husbestyrerinde og en tjenestekarl. Senere på året må han være flyttet til Vejle, hvor Mette Margrethe Johansen formentlig overtog jobbet som husbestyrerinde hos ham i slutningen af 1880. Året efter var Hans Enevold Jørgensen som omtalt ovenfor møller på Uhre Mølle. Den har han tilsyneladende ikke kunnet få til at male godt nok, for fra 1883 måtte han tjene til føden som arbejdsmand, først i Uhre Skov og derefter i Vejle.

Mette Margrethe Johansen fik lyst til at prøve, hvordan det var at føde et barn inden for ægteskab. Et sådant blev født den 30. november 1885 (Sankt Nikolaj Sogn, Vejle) og fik navnet Jakob Kjær Hansen. En af fadderne var gæstgiver Søren Laursens datter fra Vejle. Værtshusholder Søren Laursen havde været den anden forlover, da Mette Margrethe Johansen og Hans Enevold Jørgensen blev gift. Det kan give en mistanke om, at Hans Enevold Jørgensen havde en vis tilknytning til Vejles værtshusmiljø.

Hans Enevold Jørgensen var kun 44 år, da han den 24. september 1887 (Sankt Nikolaj Sogn, Vejle) døde af et slagtilfælde [57]. Ifølge kirkebogen var han arbejdsmand og fattiglem i Vejle. Han blev begravet i fri jord, dvs. på fattigvæsenets regning. Dermed var hans sociale nedtur endt.

Den sociale nedtur må også have påvirket Mette Margrethe Johansen og børnene. Hun kæmpede dog ihærdigt videre. Ved folketællingen den 1. februar 1890 var hun enke og boede i en gavllejlighed i matrikelnr. 629 i Tønnesgade i Vejle med de tre børn. Mette Margrethe Johan-

sen er anført at arbejde på et mejeri. En ugift søn, Jørgen Hansen, fra Hans Enevold Jørgensens første ægteskab boede hos dem. Han arbejdede som klodsmagersvend og bidrog dermed til økonomien. Hvis det kneb med penge, kunne han formentlig få på klods.

Selv om hun var enke, havde Mette Margrethe Johansen ikke lyst til at leve i cølibat. Den 31. marts 1895 (Sankt Nikolaj Sogn, Vejle) belastede hun sin økonomi og sit rygte yderligere ved at føde en "uægte" datter. Hun blev døbt Hansine Johansen. Mette Margrethe Johansen havde ifølge kirkebogen bopæl i matrikelnr. 387 i Grønnegade i Vejle. Barnefaderen var så anonym, at hans navn hverken fremgår af kirkebogen eller af jordemoderprotokollen [58], og det var han sandsynligvis godt tilfreds med.

Det er anført i jordemoderprotokollen, at Mette Margrethe Johansen havde haft fire tidligere fødsler [58]. Ovenfor er kun omtalt tre tidligere fødsler, dvs. der må have været endnu en fødsel, som det ikke er lykkedes at afsløre.

Da Mette Margrethe Johansens sønner, Severin Kirstejn Johansen og Johannes Hansen, blev konfirmeret henholdsvis den 6. oktober 1895 og den 4. april 1897 (Sankt Nikolaj Sogn, Vejle), havde de bopæl i Vejle. Her må de formodes at have boet hos deres mor.

Senere i 1897 lykkedes det for Mette Margrethe Johansen at finde en enkemand, der ville giftes med hende trods hendes alsidige børneflok. Hun var en yngre og kun lettere brugt enke på 44 år, da hun den 3. oktober 1897 (Sankt Nikolaj Sogn, Vejle) blev gift med Jens Peder Pedersen. Han var enkemand og arbejdsmand fra Grejsdalen i Hover Sogn. Hans navn ses også skrevet Jens Peter Petersen.

Jens Peder Pedersen var 47 år (født 13. november 1849, Ejstrup Sogn, Skanderborg Amt). Han var blevet konfirmeret den 3. april 1864 i Rind Sogn (Ringkøbing Amt). Den 7. november 1873 (Gjellerup Sogn, Ringkøbing Amt) blev han gift med Ane Marie Kristensen. Hun døde den 5. november 1892 (Ejstrup Sogn), men ifølge kirkebogen var hun inden da blevet separeret fra Jens Peder Pedersen.

I 1900 havde Jens Peder Pedersen og Mette Margrethe Johansen (nu kaldet Petersen) samt hendes datter, Hansine Johansen, bopæl på Nørrebrogade 30a i Vejle [51]. Han var arbejdsmand. Bopælen angives som Nørrebrogade 30 ved folketællingen i 1901 og i Vejle Vejviser 1901. Det fremgår af folketællingsskemaet, at familien boede i en kvistlejlighed. Jens Peder Pedersen var arbejdsmand, men var for tiden arbejdsløs.

Arbejdsløsheden var tilsyneladende så vedvarende, at den fik Jens Peder Pedersen til at skifte løbebane. Med skøde dateret 19. og 22. oktober 1905 købte han for 3.000 kr. et husmandssted, matrikelnr. 4c, på Lerager Mark i Givskud Sogn (Vejle Amt) ca. 18 km nordvest for Vejle. Af købsprisen var 500 kr. for det medfølgende løse. Jorden var takseret til 1 skæppe og 1 fjerdingkar hartkorn. Jens Peder Pedersen overtog to eksisterende lån på tilsammen 1.400 kr. [59].

I forbindelse med købet udstedte Jens Peder Pedersen et skadesløsbrev til sagfører Møller i Vejle [60]. Et skadesløsbrev er et pantebrev, der giver kreditor sikkerhed for en gæld, hvis størrelse ikke er endeligt fastlagt. Sagfører Møller formidlede tilsyneladende nye lån i ejendommen og lagde penge ud, indtil de nye lån var kommet i orden. Det har han næppe gjort gratis.

Ved folketællingen den 1. februar 1906 boede familien i de nye, landlige omgivelser i huset på Lerager Mark. Jens Peder Pedersen er anført at være boelsmand. Mette Margrethe Johansens

børn, Severin Kirstejn Johansen og Hansine Johansen, boede hos dem. Severin var voksen og må formodes at have hjulpet til med landbruget. Ved folketællingen i 1911 var kun Hansine hjemmeboende.

Den 28. november 1906 fik Jens Peder Pedersen et kreditforeningslån på 1.800 kr. [61] og et lån fra sagfører Møller på 1.400 kr. [62]. De to lån, der fulgte med købet, blev samtidig indfriet. Jens Peder Pedersen havde behov for at låne penge. Året efter lånte han yderligere 800 kr. [63]. I 1912 optog han et kreditforeningslån på 700 kr. [64], men samtidig blev lånet fra sagfører Møller indfriet [62].

Dermed var sagfører Møller ikke ude af billedet. I 1915 udstedte Jens Peder Pedersen et nyt skadesløsbrev til sagføreren med prioritet efter tidligere lån på i alt 3.300 kr. Sagføreren ville ikke nøjes med panteret i ejendommen, men sikrede sig også panteret i besætningen, der bestod af 2 heste, 2 køer og 1 kvie, 1 griseso og ca. 30 høns [65].

Jens Peder Pedersen må have haft problemer med likviditeten. I 1916 måtte han udstede et skadesløsbrev til smedemester Svendsen og fiskehandler Panduro i Vejle. De havde kautioneret for et sparekasselån til Jens Peder Pedersen. Til gengæld fik de med skadesløsbrevet panteret i Jens Peder Pedersens ejendom for et beløb af indtil 500 kr. [66].

Ved folketællingen den 1. februar 1916 måtte Jens Peder Pedersen og Mette Margrethe Johansen klare landbruget uden børnenes hjælp. I folketællingsskemaet er Jens Peder Pedersens årlige indkomst anført at være på 400 kr. og hans formue på 0 kr. Indkomsten var så lav, at han slap for at betale statskat, men kunne nøjes med at betale 7 kr. 60 øre i årlig kommuneskat.

Med skøde af 24. januar 1918 solgte Jens Peder Pedersen sin ejendom på Lerager Mark for 6.950 kr. Når de indestående prioriteter blev modregnet, var restkøbesummen på 3.220 kr., som Jens Peder Pedersen modtog kontant [67]. Det er derfor ikke sandsynligt, at ejendoms-salget skyldtes, at han var i økonomiske vanskeligheder. Han var nu 68 år, så det har snarere været pga. alder, at han opgav landbruget.

Jens Peder Pedersen og Mette Margrethe Johansen flyttede efter salget af ejendommen tilbage til Vejle. På skattemandtalslisten fra 1918 er Mette Margrethe Johansen (her kaldt for Peder-sen) angivet at bo i gavlen, Vesterbrogade 55 i Vejle [68]. Hendes tidligere bopæl anføres at have været Langelund, der ligger i Ringive Sogn (Vejle Amt), dvs. hun og manden kan tænkes at have mellemlandet i Langelund inden flytningen til Vejle. Jens Peder Pedersen er ikke fundet på Vejles skattemandtalsliste fra 1918, så han må antages at have opholdt sig andetsteds, f.eks. i Langelund.

Ved folketællingen i 1921 var Jens Peder Pedersen kommet på sin rette plads, idet han boede sammen med sin hustru i Vesterbrogade 55 på kvisten. Ifølge folketællingsskemaet var han flyttet til Vejle i 1918. Han arbejdede som stenslåer, dvs. han slog sten til skærver.

Det fremgår af skattemandtalslisten fra 1925 [69] og folketællingsskemaet fra samme år, at Jens Peder Pedersen og Mette Margrethe Johansen var flyttet til en lejlighed i Valdemarsgade 4 i Vejle. Han betegnes nu som forhenværende arbejdsmand på aldersrente. Mette Margrethe Johansen var midlertidigt fraværende, fordi hun var på sygehuset. Hun kan ikke have fejlet noget alvorligt, for hun levede 13 år mere.



Et eksempel på et dobbeltværelse på De gamles Hjem, Koldingvej 33, Vejle. Mette Margrethe Johansen og Jens Peder Pedersen boede på De gamles Hjem ved deres død i 1938. Fotografiet viser dog næppe deres værelse (fotograf: H.P. Jensen, foto: 1909, Vejle Stadsarkiv)

Ved folketællingen den 5. november 1930 og på skattemandtalslisten fra 1930 [70] var bopælen fortsat Valdemarsgade 4, og Jens Peder Pedersen var fortsat forhenværende arbejdsmand og nuværende aldersrentenyder.

Mette Margrethe Pedersen, f. Johansen, var 84 år, da hun døde den 25. maj 1938 (Sankt Nikolaj Sogn, Vejle). Hun nåede næppe at få sin eftermiddagskaffe, for hun døde kl. 15,30 [71]. Ved sin død boede hun på De gamles Hjem i Vejle. Hun døde af lungebetændelse og alderdomssvækkelse.

Jens Peder Pedersen boede også på De gamles Hjem, men havde ikke lyst til at bo der uden sin Margrethe. Han døde på De gamles Hjem sygeafdeling ca. en måned efter hustruen (29. juni 1938, Sankt Nikolaj Sogn, Vejle). Han døde kl. 14,30 [71], så han fik heller ikke sin eftermiddagskaffe. Han blev 88 år, så det kan ikke undre, at dødsårsagen var alderdomssvaghed.

Thova Maria Johansen blev tilsyneladende kaldt for Maria eller Marie, idet navnet Thova var for usædvanligt til daglig brug [72]. Fornavnet ses også skrevet Tova eller Tove, hvilket gør det lidt mere sædvanligt.

Dengang var konfirmationsalderen normalt 14 år. Det krav levede Thova Maria Johansen lige netop op til, idet hun var 14 år og 2 dage gammel, da hun blev konfirmeret den 5. oktober 1873 (Kollerup Sogn). Hendes bopæl er anført at være Hygum, dvs. hun har sandsynligvis boet hos forældrene.

Som omtalt ovenfor var det slut med kirkebøgernes tilgangs- og afgangslister efter 1874. Noget tyder på, at Thova Maria Johansen tjente i hjemsoget Kollerup efter sin konfirmation. Hun var formentlig identisk med den Marie Johannesen fra Kollerup, der i 1876 var fadder hos storesøster Karen Johansen (jf. kapitel 3). I 1878 var pige Thova Maria Johansen fra Hygum fadder hos både storesøster Karen Johansen og storesøster Sørine Johansen (jf. ovenfor).

Thova Maria Johansen var ubetinget den mest rejselystne af Johansen-døtrene. Hun blev hurtigt træt af landlige omgivelser og følte trang til øl. Den 4. november 1879 flyttede hun fra Hover Sogn til Vejle for at blive tjenestepige hos brygger Pedersen [55]. Ved folketællingen den 1. februar 1880 var hun tjenestepige hos ølbrygger Niels Pedersen på Horsensvej i Vejle. I overensstemmelse hermed var Thova Maria Johansen angivet at være pige i Vejle, da hun den 29. marts 1880 igen var fadder hos Sørine Johansen.

Fra Vejle gik turen den 1. november 1881 til Odense [55], hvor Thova Maria Johansen tjente indtil 1. maj 1882 [73]. Der er ikke fundet nærmere oplysninger om, hvor hun tjente i Odense. Odense var kun en mellemstation på vejen til en rigtig storby. Pr. 1. maj 1882 blev Thova Maria Johansen tjenestepige hos konstruktør og skibsbygmester Lautrup på Strandpromenaden 7 i København [73, 74]. Her tjente hun til 12. april 1883 [75].

Thova Maria Johansen kunne ikke modstå storbyens fristelser. Det bevirkede, at hun den 5. november 1883 fødte en datter på Fødselsstiftelsen i København. Det fremgår af Fødselsstiftelsens kirkebog og af dens hovedprotokol [76], at barnet den 13. november 1883 blev døbt med navnet Johanne Sigfride Johansen. Fødselsstiftelsen var en institution, hvor ugifte kvinder kunne føde uden at opgive hverken deres eget eller faderens navn [77]. De fleste mødre, deriblandt Thova Maria Johansen, valgte dog at lægge navn til fødslen.

Den 14. januar 1884 forlod Thova Maria Johansen Fødselsstiftelsen med sit barn og tog til Gammel Mønt 20, stuen i baghuset. Her var hun indlogeret hos Petersen [75]. Petersen hed Jens til fornavn og havde en kone, der hed Inger Christine. Thova Maria Johansen fik arbejde som cigararbejderske [78]. Jeg gætter på, at fru Petersen passede barnet, mens Thova Maria passede cigarerne.

Der var også en far til barnet. Thova Maria Johansen sørgede for, at han ikke blev holdt hemmelig. Med brev af 15. april 1884 til Københavns Overpræsidium anlagde hun en faderskabs-sag mod pakhuskarl Cornelius Cortzen, Webersgade 24, 1. sal, fordi han nægtede at bidrage til barnets underhold. På et møde i Københavns Overpræsidium den 2. maj 1884 benægtede Cornelius Cortzen at være far til barnet [79, 80].

Derfor blev sagen sendt til Kriminalretten. Cornelius Cortzen erkendte, at han i første halvdel af 1883 jævnlige havde ”plejet legemlig omgang med klagerinden”. Jeg tvivler dog på, at han selv brugte det ordvalg. Den 21. juni 1884 blev han dømt til at betale børnebidrag fra barnets fødsel til dets 14. år. Børnebidraget blev senere fastsat til 60 kr. årligt [79, 80].

Efterfølgende var der problemer med at få Cornelius Cortzen til at betale børnebidraget. Den 23. august 1884 mødte Kongens Foged med to vidner efter anmodning fra Thova Maria Johansen op i Webersgade 24, 1. sal. Der skulle fogeden foretage udpantning for 30 kr., som

Cornelius Cortzen skyldte for det første halve års børnebidrag, plus 33 øre i forkyndelsesgebyr. Skyldneren blev truffet hjemme.

Fogeden måtte dog gå igen med uforrettet sag, da Cornelius Cortzen ikke kunne betale og intet ejede, som fogeden kunne gøre udlæg i. Det bevirkede, at Cornelius Cortzen i stedet kom til at afsone børnebidraget med fængsel på vand og brød i 6 dage. Der var hurtig afstraffelse, for Københavns Politi meddelte den 9. september 1884 Overpræsidenten i København, at afsoningen var overstået [80].

Betalingsproblemerne kunne skyldes, at Cornelius Cortzen var en aktiv herre, der også havde andre børn at betale til. Tidligere samme år havde en amagerkansk pige anlagt faderskabssag mod ham. Sagen omhandlede både et barn født den 1. juni 1881 (Fødselsstiftelsen, København) og et barn født den 20. december 1883 (Sundby Sogn, Københavns Amt). Cornelius Cortzen benægtede faderskabet til det første barn, men erkendte at kunne være far til det sidste barn. Han blev dømt til at betale et årligt bidrag på 40 kr. til hvert af børnene [81].

Cornelius Cortzen var født den 14. september 1852 (Tårnby Sogn, Københavns Amt), dvs. han var syv år ældre end Thova Maria Johansen. I maj 1884 var han logerende i Webersgade 24, 1. sal hos en politibetjent [82]. Politiets nærhed havde dog ikke tilstrækkelig positiv indflydelse på Cornelius Cortzens opførsel.

Ved folketællingen den 1. februar 1885 boede Thova Maria Johansen og datteren, Johanne Sigfride Johansen, fortsat hos hr. og fru Petersen, Gammel Mønt 20. Thova Maria Johansen var blevet så afhængig af cigarer, at hun fortsat var cigararbejderske. Bopælen var den samme i maj 1885 [83]. Hun arbejdede hos cigarfabrikant Wulff og kunne ernære både sig selv og datteren uden fattighjælp [84].

Senere i 1885 måtte Thova Maria Johansen igen en tur på Fødselsstiftelsen. Det fremgår af dens kirkebog og af dens hovedprotokol [85], at hun den 19. september 1885 fødte en datter. Hun blev den 29. september 1885 døbt og fik navnet Caroline Cortine Johansen. Den 19. november 1885 forlod Thova Maria Johansen Fødselsstiftelsen og vendte tilbage til Gammel Mønt 20 med sit barn [84].

Barnefaderens navn fremgår ikke af Fødselsstiftelsens papirer, og der er ikke fundet nogen faderskabssag. Barnets usædvanlige fornavn, Cortine, ligner noget, der har været inspireret af Cortzen. Derfor har jeg en kraftig mistanke om, at Cornelius Cortzen igen havde været i aktion som forfører. Mistanken bestyrkes af, at Thova Maria Johansen i folketællingsskemaerne fra 1901 og 1930 er angivet at have fået to børn med Cornelius Cortzen. Den manglende faderskabssag kan skyldes, at de nu var blevet så gode venner, at de i mindelighed havde aftalt et børnebidrag.

I perioden maj 1886 til november 1887 var Thova Maria Johansen logerende hos Petersen i Gammel Mønt 20, og hun arbejdede som cigararbejderske [86]. Hun må formodes at have haft sine to børn hos sig, men det kan ikke fastslås med sikkerhed, da børn under 10 år ikke blev registreret på politiets mandtalslister.

I maj 1888 boede hverken Petersen eller Thova Maria Johansen i Gammelmønt 20 [87], men var flyttet til ukendt adresse. I november 1891 blev Thova Maria Johansen genfundet i en kvistlejlighed i baghuset på Gasværksvej 7. Her boede hun sammen med Cornelius Cortzen, der er anført at være arbejdsmand. Det begyndte at ligne ægte kærlighed, idet de fortsat boede sammen på adressen i maj og november 1892 og maj 1893 [88].

Kærlighedens veje kan være snørklede. Næsten ti år efter, at Thova Maria Johansen fik det første barn med Cornelius Cortzen, fandt de ud af, at de ville giftes, og de var enige om, at det skulle være med hinanden. De blev viet den 14. maj 1893 i Trinitatis Kirke i København med hendes tidligere logivært, Petersen, som den ene af forloverne. Brudgommen var 40 år, og bruden var 33 år. Cornelius Cortzen var kularbejder, så han er formentlig blevet vasket i anledning af brylluppet.

Ifølge kirkebogen var Cornelius Cortzens bopæl ved vielsen Gasværksvej 7, og Thova Maria Johansens bopæl var Store Brøndstræde 10. På politiets mandtalslister er hun ikke fundet på denne adresse før eller omkring vielsestidspunktet, så måske var det en dækadresse, der skulle skjule for præsten, at hun levede sammen med Cornelius Cortzen uden at være gift med ham?

I november 1893 boede Thova Maria Johansen og Cornelius Cortzen i ærbart ægteskabeligt samliv i lejligheden på 3. sal over gården, Gasværksvej 7. Datteren, Johanne Sigfride, der nu havde skiftet efternavn til Cortzen, var fyldt 10 år og var derfor registreret at bo hos dem [89]. Cornelius Cortzen var bedst til "uægte" børn, så det ægteskabelige samliv resulterede ikke i flere børn. Den nyetablerede kernefamilie blev boende på Gasværksvej 7 indtil 1. maj 1905 [90, 91].

Ved folketællingen den 1. februar 1895 arbejdede Cornelius Cortzen som arbejdsmand. Thova Maria Johansen havde sagt farvel til cigarerne og var nu husmoder. De havde datteren, Johanne Sigfride, boende. Den yngste datter, Caroline Cortine, boede der ikke, og der er ikke fundet livstegn fra hende på et senere tidspunkt. Jeg formoder derfor, at hun er død inden da, selv om det ikke er lykkedes at finde dokumentation for hendes død.

Datteren, Johanne Sigfride Cortzen, blev konfirmeret den 3. april 1898 (Trinitatis Sogn, København). Hun var hjemmeboende til november 1899 [90]. Derfor måtte Thova Maria Johansen og Cornelius Cortzen nøjes med hinandens selskab ved folketællingen den 1. februar 1901. I folketællingsskemaet er Cornelius Cortzen angivet at være arbejdsmand på havnen, men for tiden arbejdsløs.

Det var ikke attraktivt at være arbejdsløs havnearbejder. Derfor foretog Cornelius Cortzen et brat karriereskift. Den 28. marts 1905 fik han bevilget borgerskab som marskandiser [92]. Den 1. maj 1905 flyttede han og hustruen til Klerkegade 12, stuen, i København, hvor han i de næste mange år havde en marskandiserbutik [91, 93]. Den uforbederlige forfører var nu blevet til en støvet marskandiser, og det kan Thova Maria Johansen tænkes at have været godt tilfreds med.

Derefter ser Thova Maria Johansen og Cornelius Cortzen ud til at have levet et stille liv, der ikke har budt på store forandringer. Ved folketællingerne i 1906, 1911, 1916, 1921 og 1925 boede de i Klerkegade 12, hvor Cornelius Cortzen passede sin marskandiserbutik. Indtægten fra denne blev i 1925 suppleret med aldersrente. Thova Maria Johansen havde ved folketællingen i 1921 genoptaget sit gamle erhverv efter mange år som husmoder. Det var tilsyneladende ingen succes, for hun er anført at være arbejdsløs tobaksarbejderske. I 1925 var hun igen husmoder, og som husmoder er man aldrig arbejdsløs.

I 1925 var Cornelius Cortzen 73 år, så han begyndte at tænke på at trække sig tilbage fra arbejdslivet. På et tidspunkt inden 5. november 1929 sagde han farvel til marskandiserbutikken, og han og hustruen flyttede til Sankt Annægade 35, 3. sal i sidehuset i København, hvor de boede ved folketællingen den 5. november 1930.



Cornelius Cortzen havde fra 1905 til ca. 1925 marskandiserbutik i Klerkegade 12, stuen, i København. Som det fremgår af fotografiet, er der i dag et galleri på adressen (foto: 2023)

Cornelius Cortzen var 82 år, da han døde i De gamles By i København den 27. marts 1935 (De gamles Bys Sogn, København). Dødsårsagen var et svækket hjerte [94]. Hans sidste faste bopæl var Sankt Annægade 35, 3. sal. Det fremgår af skifterettens behandling af boet, at han kun efterlod sig effekter af ringe værdi [95].

Efter mandens død tog Thova Maria Johansens liv en overraskende drejning. Efter over 50 år i København valgte hun at flytte til Vejle, hvor hun fik bopæl på De gamles Hjem. Her boede storesøsteren, Mette Margrethe Johansen, og dennes mand på samme tidspunkt (jf. ovenfor). Thova Maria Johansen har formentlig følt trang til at komme tæt på den familie, hun næppe havde set meget til, mens hun boede i København.

Thova Maria Johansen var aldersrentenyder i Vejle og døde på De gamles Hjem den 10. marts 1938 (Sankt Nikolaj Sogn, Vejle), dvs. 2 ½ måned før storesøsteren. Thova Maria Johansen blev 78 år. Hun døde af en hjertesygdom [96].

Skifteretten udlagde den 28. april 1938 boet efter Thova Maria Cortzen, f. Johansen, til fru Caroline Haar, Kiddesvej 2B, Vejle, til dækning af begravelsesudgifterne. Boet bestod alene af indbogenstande til ringe værdi og en begravelseshjælp på 300 kr. [97]. Ved folketællingen i 1930 boede Caroline Haar på Kiddesvej 2. Hun var gift med Johannes Kristensen Haar, der var søn af Thovas lillesøster, Jensine Petrine Johansen (jf. nedenfor). Når Caroline Haar fik overladt boet, må det betyde, at begge Thova Maria Johansens døtre var døde inden da.

Efter sin død kom Thova Maria Johansen på en sidste rejse til København, hvor hun den 16. marts 1938 blev begravet på Vestre Kirkegård i samme gravsted som Cornelius Cortzen [94, 96].

Jensine Petrine Johansen blev kaldt for Petrine. I modsætning til storesøsteren, Thova Maria, havde hun absolut ingen udlængsel, men tilbragte det meste af livet i Hygum, hvor hun var født. Jensine Petrine Johansen havde bopæl i Hygum, da hun blev konfirmeret som 14-årig den 5. oktober 1879 (Kollerup Sogn).

Faderen var blevet enkemand året forinden. Ved folketællingen den 1. februar 1880 boede Jensine Petrine Johansen sammen med sin far i huset i Hygum. Hun må formodes efter bedste evne at have taget sig af de huslige sysler. Hun er anført at være pige i Hygum, da hun den 14. oktober 1883 var fadder ved en dåb hos storesøsteren, Mette Margrethe Johansen (jf. ovenfor).

Jensine Petrine Johansen må have haft et nært forhold til Mette Margrethe, for i 1886 boede Jensine Petrine i Vejle hos Mette Margrethe og dennes mand, Hans Enevold Jørgensen. Hvad Jensine Petrine Johansen i øvrigt foretog sig i Vejle vides ikke bortset fra, at hun blev gift den 7. august 1886 (Sankt Nikolaj Sogn, Vejle).

Forloverne ved vielsen var Hans Enevold Jørgensen og brudens far, Johannes Hansen. Jensine Petrine Johansen var 21 år ved vielsen. Brudgommen hed Jens Høll Kristensen Haar. Han var 26 år (født 10. februar 1860, Smidstrup Sogn, Vejle Amt) og arbejdede hos en hestehandler i Vejle. Ved folketællingen i 1880 havde han været tjenestekarl på en gård i Skærup Sogn (Vejle Amt).

Jensine Petrine Johansen og Jens Høll Kristensen Haar er formentlig flyttet til Hygum efter vielsen. Jens Høll Kristensen Haar var forpagter af Hygum Mølle, da deres første barn, Kristen Johannes Kristensen Haar, blev født den 24. juni 1887 (Kollerup Sogn). Det er bemærkelsesværdigt, at Jensine Petrine Johansen som den eneste af de syv Johansen-døtre ikke blev gravid, før hun blev gift. Hun må have været den dydige lillesøster.

Ægteskabet resulterede i seks børn, der alle blev født i Kollerup Sogn. Ane Marie Kristensen Haar blev født den 4. august 1889. En af fadderne var klodsmagersvend Jørgen Hansen fra Vejle, der som omtalt ovenfor var Mette Margrethe Johansens stedsøn. Jens Høll Kristensen Haar var fortsat mølleforpagter ved datterens fødsel og ved folketællingen i 1890.

Da Johannes Kristensen Haar blev født den 14. august 1891, var møllen blevet skiftet ud med en gård, idet Jens Høll Kristensen Haar er anført at være gårdforpagter i Kollerup. Det var han fortsat den 15. november 1894, da Martin Kristensen Haar blev født (død 6. april 1898, Kollerup Sogn).

Efter flere år som forpagter af andres ejendom fik Jens Høll Kristensen Haar både lyst og råd til at blive selvejer. Med købekontrakt af 30. januar 1895 og skøde af 24. juni 1895 købte han ejendommen Krogsgård på Hygum Mark. Den tilhørende jord omfattede matrikelnr. 19a i Hygum af hartkorn 6 skæpper, 2 fjerdingkar og 1 album og matrikelnr. 11a i Kollerup af hartkorn 3 fjerdingkar og 2 ¼ album [98].

Købesummen for den faste ejendom var 6.800 kr. Det er ikke anført, hvad Jens Høll Kristensen Haar betalte for besætning og løsøre. Ejendommen var kraftigt belånt, idet Jens Høll Kristensen Haar overtog et kreditforeningslån på 4.800 kr. [98, 99] og en privat gæld på 3.000

kr. til en tidligere ejer [98]. I 1905 bestod ejendommens besætning af 2 heste, 5 køer, 2 ungvæg og 8 svin [100].

Det femte barn, Nikolaj Kristensen Haar, blev født den 22. oktober 1896 på Krogsgård på Hygum Mark. I kirkebogen betegnes Jens Høll Kristensen Haar som avlsbruger. Ved folketællingen i 1901 boede Jensine Petrine Johansen og Jens Høll Kristensen Haar på Krogsgård, og han betegnes nu boelsmand. Deres fire børn og Jens Høll Kristensen Haars far, Kristen Pedersen Haar, boede hos dem. Sidstnævnte er angivet at blive forsørget af sin søn. Det sjette og sidste barn, Martin Kristensen Haar, blev født den 17. juli 1902.

Den 15. november 1905 supplerede Jens Høll Kristensen Haar sit eksisterende kreditforeningslån med et nyt kreditforeningslån på 2.000 kr. [101]. Samtidig blev panteobligationen på den private gæld i ejendommen indfriet [102]. Det har formentlig nødvendiggjort, at Jens Høll Kristensen Haar den 14. december 1905 optog et sparekasselån på 1.300 kr. mod sikkerhed i ejendommen [100]. Den var nu så belånt, at Jens Høll Kristensen Haar måtte stille med to kautionister som yderligere sikkerhed for lånet.

Ved folketællingen den 1. februar 1906 boede Jensine Petrine Johansen og Jens Høll Kristensen Haar på et boelsted i Saksmose i Kollerup Sogn. Da matrikelnummeret er det samme, er der tale om en anden stedbetejgnelse for Krogsgård. De havde tre hjemmeboende børn, og Jens Høll Kristensen Haars far, der var på alderdomsunderstøttelse, boede fortsat hos dem.

Situationen var uændret ved næste folketælling i 1911. De samme tre børn var hjemmeboende, og Kristen Pedersen Haar, der i folketællingsskemaet betegnes bedstefar, var langtidsparkeret hos sønnen og svigerdatteren.

Den 16. december 1912 optog Jens Høll Kristensen Haar et nyt kreditforeningslån på 2.600 kr. [103]. En del af beløbet blev dog brugt til at indfri det tidligere sparekasselån [100], og det har sikkert glædet kautionisterne.

Ved folketællingen den 1. februar 1916 var den ældste søn, Kristen Johannes Kristensen Haar, vendt hjem for at bistå med driften af landbruget. Derudover var der to hjemmeboende børn samt en bedstefar, der tilsyneladende levede evigt. Hansine Johansen, der som omtalt ovenfor var datter af Jensine Petrine Johansens storesøster, Mette Margrethe Johansen, var bosat hos dem og ernærede sig som syerske.

Jens Høll Kristensen Haars økonomi så ud til at være ganske god. Ifølge folketællingsskemaet fra 1916 havde han en årlig indkomst på 1.100 kr. og en formue på 4.500 kr. I november 1918 indfrie han alle sine kreditforeningslån. Det skyldtes dog ikke pludselig rigdom, men skyldtes, at han i stedet fik et lån på 13.000 kr. i Vejle Byes og Amts Sparekasse [104].

Ved folketællingen i 1921 var Kristen Johannes Kristensen Haar fortsat medhjælper hos faderen. Deres eneste datter var hjemmeboende syerske, og sønnen, Nikolaj Kristensen Haar, var midlertidigt nærværende. Kristen Pedersen Haar havde opgivet at leve evigt. Han boede ikke længere hos sønnen og svigerdatteren af den naturlige årsag, at han var død 86 år gammel den 27. maj 1917 (Kollerup Sogn).

Der var igennem nogle år varmet op til, at Kristen Johannes Kristensen Haar skulle overtage landbrugsejendommen efter sin far. Da Jens Høll Kristensen Haar var 65 år, solgte han med skøde af 25. marts 1925 ejendommen til Kristen Johannes Kristensen Haar for 14.000 kr. Endvidere skulle Kristen Johannes Kristensen Haar have forældrene på aftægt i deres livstid til en

årlig værdi af 1.300 kr. Kristen Johannes Kristensen Haar skulle overtage det eksisterende sparekasselån på 13.000 kr. [105].

Aftægtskontrakten var mindre detaljeret, end aftægtskontrakter normalt var. Det tyder på, at Jens Høll Kristensen Haar og Jensine Petrine Johansen havde tillid til deres søn. Det fremgår, at de skulle have ”al fornødent til livets bekvemme ophold være sig bopæl, føde, varme, pleje og tilsyn kort sagt intet undtaget alt ligeså godt som yderen og familie selv erholder det”. Derudover skulle aftægtsyderen betale aftægtsfolkene 300 kr. om året [106].

Ved folketællingen den 5. november 1925 boede Jens Høll Kristensen Haar og Jensine Petrine Johansen på aftægt hos Kristen Johannes Kristensen Haar. Han var blevet gift med Amanda, der hed Nielsen Husballe til efternavn (født 28. oktober 1899, Ødsted Sogn).

Det var ikke en del af aftægtsplanerne, at Kristen Johannes Kristensen Haar døde den 11. december 1927 (Kollerup Sogn). Problemet blev klaret internt i familien, idet Amanda den 19. november 1929 (Kollerup Sogn) blev gift med den afdødes 15 år yngre lillebror, Martin Kristensen Haar, der overtog gården. Jensine Petrine Johansen må have været en omgængelig ældre dame, siden Amanda to gange ville gifte sig til hende som svigermor.

Jens Høll Kristensen Haar var 69 år, da han døde den 25. januar 1930 i Hygum Saksmose (Kollerup Sogn). I kirkebogen er han betegnet ”gårdaftægtsmand”. Han døde af hjerte/kredsløbsproblemer [107].

Ved folketællingerne den 5. november 1930 og 5. november 1940 boede Jensine Petrine Johansen, der blev kaldt for Haar, på aftægt hos sønnen, Martin Kristensen Haar, og svigerdatteren, Amanda. I folketællingsskemaet fra 1940 er hun anført at være bedstemor og aftægtsnyder, og det lyder som en nydelse.

Hvis det var tilfældet, blev nydelsen langvarig. Jensine Petrine Haar, f. Johansen, var 87 år, da hun døde i Hygum Saksmose den 10. februar 1953 (Kollerup Sogn). Det må antages, at hun var på aftægt hos sønnen ved sin død. Jensine Petrine Johansen var den af de syv Johansendøtre, der fik det længste, men måske også det kedeligste liv.

Litteraturliste

1. Per Ivar Larsen Sugar: ”Da Kræmer kom til Tromsø. Fra elfefiske i Tyskland til skreifiske på yttersida”, www.koldingwiki.dk
2. Jytte Skaaning & Bente Klercke Rasmussen: ”Find din slægt – og gør den levende. Håndbog i slægtshistorie”, 2. udgave, 2. oplag, Syddansk Universitetsforlag, 2008
3. Otto Vaupel: ”Den danske hærs historie til nutiden og den norske hærs historie indtil 1814. Anden dels første afdeling”, København, 1876, side 424-425
4. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1852-1854, folio 915
5. Vejle Amts Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Tørrild Herred, Jelling Sogn, 1828-1858, side 297
6. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Tørrild Herred, 1824-1835, side 267
7. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1854-1857, folio 507b
8. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Nørvang Herred, 1851-1856, side 463-464
9. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1857-1859, folio 737b-738

10. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1865-1868, folio 244b
11. Vejle Amts Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Tørrild Herred, Kollerup Sogn, 1858-1875, folio 481
12. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1865-1868, folio 339-339b
13. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1897-1898, folio 284b
14. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol II, 1899-1903, folio 47b-48
15. Sundhedsstyrelsen, Dødsattester, Jylland, 1840-1915, Vejle-Skanderborg Fysikat, Vejle, 1891
16. Sundhedsstyrelsen, Dødsattester, Jylland, 1840-1915, Vejle-Skanderborg Fysikat, 1898
17. Ordbog over det danske sprog, <http://ordnet.dk>
18. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1883-1885, folio 165
19. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1888-1889, folio 945b-946
20. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1888-1889, folio 166-166b
21. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1888-1889, folio 166
22. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Realregister, Vindelev Sogn, Vindelev By, 1839-1954, side 200-201
23. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1888-1889, folio 946
24. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1896-1897, folio 382
25. Vejle Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Nørvang Herred, Vindelev Sogn, 1875-1928, forsikringsnummer 51
26. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1909-1910, folio 495b
27. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Realregister, Kollerup Sogn, Kollerup By, 1825-1854, side 62
28. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1909-1910, folio 495
29. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1910-1910, folio 280
30. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1910-1910, folio 282b-283
31. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1910-1910, folio 272b
32. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1919-1919, folio 261b-262
33. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1919-1919, folio 262-263
34. Sundhedsstyrelsen, Dødsattester, Jylland, 1915-1980, Vejle Amt, Land, 1932, januar-marts
35. Sundhedsstyrelsen, Dødsattester, Jylland, 1915-1980, Vejle Amt, Land, 1935, april-december
36. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1870-1872, folio 449b
37. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1870-1872, folio 449b-450
38. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol II, 1903-1908, folio 141b-142
39. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skifteprotokol, 1905-1908, side 329
40. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1915-1915, folio 27b-28
41. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1915-1915, folio 27b

42. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol II, 1913-1918, folio 153b-154
43. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1874-1876, folio 64b
44. Vejle Amts Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Tørrild Herred, Skibet Sogn, 1858-1874, folio 217
45. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1876-1878, folio 853-853b
46. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1878-1880, folio 106b-107
47. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1880-1882, folio 696b-697
48. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1883-1885, folio 405b
49. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1888-1889, folio 140b-141
50. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1891-1892, folio 825
51. Skattemandtalslisten 1900, www.vejlestatsarkiv.dk
52. Skattemandtalslisten 1910, www.vejlestatsarkiv.dk
53. Sundhedsstyrelsen, Dødsattester, Jylland, 1840-1915, Vejle-Skanderborg Fysikat, Vejle, 1913, juli-december
54. Sundhedsstyrelsen, Dødsattester, Jylland, 1915-1980, Vejle-Skanderborg Amtslægekreds, 1915, april-december
55. Vejle Byfoged, Tyendeprotokol, 1871-1896
56. Forordning af 24. januar 1844, Nærmere bestemmelser af reglerne for erhvervelsen af forsørgelsesret i en kommune
57. Sundhedsstyrelsen, Dødsattester, Jylland, 1840-1915, Vejle-Skanderborg Fysikat, Vejle, 1887
58. Vejle Lægedistrikt, Protokol for jordemoder M. Rasmussen i Vejle, Fødselsprotokol for reservejordemoderen, 1892-1895
59. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1905-1906, folio 426b-427
60. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1905-1906, folio 427b
61. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1906-1907, folio 614
62. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1906-1907, folio 614b
63. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1907-1908, folio 427
64. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1912-1912, folio 24
65. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1914-1915, folio 252b
66. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1916-1916, folio 209b
67. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1917-1918, folio 289-289b
68. Skattemandtalslisten 1918, www.vejlestatsarkiv.dk
69. Skattemandtalslisten 1925, www.vejlestatsarkiv.dk
70. Skattemandtalslisten 1930, www.vejlestatsarkiv.dk
71. Sundhedsstyrelsen, Dødsattester, Jylland, 1915-1980, Vejle Amt, Byer, 1938
72. www.navnebetydning.dk
73. Politiets mandtal, Strandpromenaden 7, november 1882
74. Politiets mandtal, Strandpromenaden 7, maj 1882

75. Fødselsstiftelsen, Udsætterprotokoller, 1882-1885, 1884 nr. 21
76. Fødselsstiftelsen, Hovedprotokol over de på Fødselsstiftelsen fødte børn, 1882-1890, 1883 nr. 488
77. Fødselsstiftelsen, <https://da.wikipedia.org>
78. Politiets mandtal, Gammel Mønt 20, maj 1884
79. Københavns Overpræsidium, AJ-journal, 1884, 1-824, side 708
80. Københavns Overpræsidium, AJ-sager, 1884, Sagsnr. 708
81. Københavns Overpræsidium, AJ-journal, 1884, 1-824, side 84
82. Politiets mandtal, Webersgade 24, maj 1884
83. Politiets mandtal, Gammel Mønt 20, maj 1885
84. Fødselsstiftelsen, Udsætterprotokoller, 1885-1888, 1885 nr. 828
85. Fødselsstiftelsen, Hovedprotokol for filialerne (afdeling B), 1883-1888, 1885 nr. 703
86. Politiets mandtal, Gammel Mønt 20, maj 1886 – november 1887
87. Politiets mandtal, Gammel Mønt 20, maj 1888
88. Politiets mandtal, Gasværksvej 7, november 1891 – maj 1893
89. Politiets mandtal, Gasværksvej 7, november 1893
90. Politiets mandtal, Gasværksvej 7, maj 1894 – november 1904
91. Københavns Stadsarkiv, Politiets Registerblade, Cornelius Cortzen
92. Københavns Stadsarkiv, Borgerskabsprotokol, 1903-1906, side 388
93. Politiets mandtal, Klerkegade 12, maj 1905 – maj 1923
94. Københavns Kommune, Begravelsesprotokol, 1934-1935, løbenr. 9048
95. Københavns Byret, Skifteretten, Forsegings- og registreringsprotokol, U 3 1 B, side 380
96. Københavns Kommune, Begravelsesprotokol, 1937-1938, løbenr. 8813
97. Vejle Kriminalret, Skifteretten, Skiftebog for Vejle Købstad, 1938-1941, side 9
98. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1895-1896, folio 97b-98
99. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1895-1896, folio 551b-552b
100. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1905-1906, folio 587b-588
101. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1905-1906, folio 477-477b
102. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1905-1906, folio 454
103. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1912-1913, folio 320b-321
104. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1918-1919, folio 43
105. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1924-1925, folio 335b-336
106. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1924-1925, folio 336
107. Sundhedsstyrelsen, Dødsattester, Jylland, 1915-1980, Vejle Amt, Land, 1930, januar-marts

Kapitel 7. Aftægtsenkens flyttepræmie

Mine tip-2-oldeforældre

Mads Sørensen & Johanne Marie Pedersdatter

Mads Sørensen (52):

Født: ca. 1785 i Nørre Snede Sogn (Skanderborg Amt)

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 23. juni 1810 i Ikast Sogn (Ringkøbing Amt)

Død: 2. december 1837 i Nørre Snede Sogn

Begravet: 10. december 1837 i Nørre Snede Sogn

Johanne Marie Pedersdatter (53):

Født:

Døbt: 4. februar 1787 i Brande Sogn (Vejle Amt)

Konfirmeret:

Gift: 23. juni 1810 i Ikast Sogn

Død: 20. januar 1871 i Ejstrup Sogn (Skanderborg Amt)

Begravet: 29. januar 1871 i Ejstrup Sogn

Johanne Marie Pedersdatter blev ofte kaldt for Anne Marie eller Ane Marie. Efternavnet blev sidst i hendes liv skrevet Pedersen i overensstemmelse med de ændrede navngivningsregler.

Mads Sørensen blev ifølge lægdsrullen (Silkeborg Amt, Hovedrulle 1789, lægd 2, Nørre Snede Sogn) født i Grætrup i Nørre Snede Sogn ca. 30 km nordvest for Horsens. Han var søn af Søren Thomsen og Karen Hansdatter (jf. kapitel 13).

Præstegården i Nørre Snede brændte den 11. september 1866. Ved denne brand brændte kirkebøgerne indtil 1814 [1], og der var ingen sikkerhedskopi. Derfor kendes datoen for Mads Sørensens fødsel/dåb ikke, men på grundlag af aldersangivelser i lægdsrulle, ved folketællinger og ved hans død må han formodes at være født i ca. 1785.

Ved folketællingen i 1787 boede Mads Sørensen sammen med tre ældre søskende på den gård i Grætrup, hvor hans far var fæstebonde. Året efter blev faderen dog gårdejer, idet han købte sin fæstegård af godsejeren [2]. Gården blev kaldt for Søndergård [3]. Ved næste folketælling i 1801 var Mads Sørensen angivet at være 16 år, og han boede fortsat hos forældrene på gården i Grætrup.

Det fremgår af lægdsrullen (Ringkøbing Amt, Hovedrulle 1801, lægd 12, Nørre Snede Sogn), at Mads Sørensen i 1801 fik et amtspas med faderen som kautionist. Unge mænd kunne efter 1800 frit flytte inden for det amt, de boede i, men hvis de ville flytte til et andet amt, skulle de i perioden 1788-1860 have et amtspas udstedt af amtmanden [4]. Hvis den værnepligtige med amtspasset undveg, var kautionisten forpligtet til at skaffe en lige så dygtig person i hans sted [5].

Det vides ikke, hvad Mads Sørensen brugte sit amtspas til. Det må formodes, at Mads Sørensen senere i 1801 forlod Grætrup for at opleve et andet amt. Han må være vendt frivilligt tilbage, for i 1807 afgav han sit amtspas (Hovedrulle 1804, lægd 12, Nørre Snede Sogn). I 1808 blev



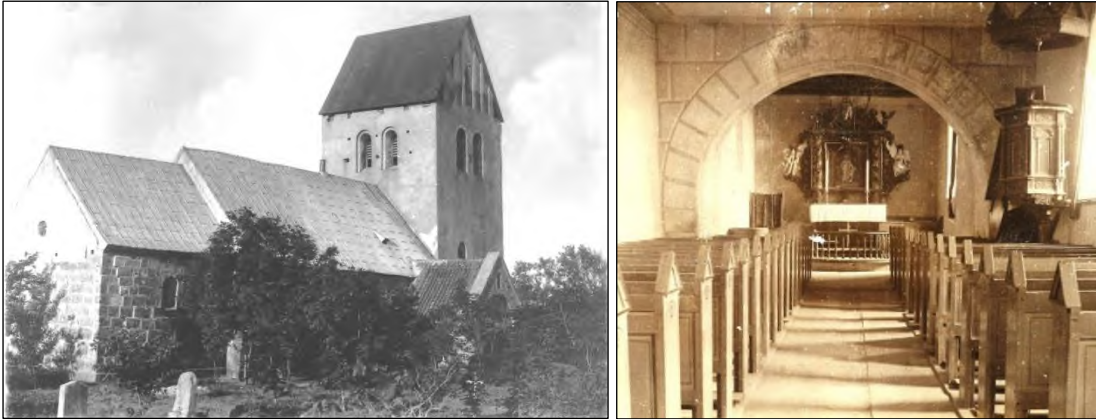
Døbefonten i Nørre Snede Kirke betragtes som en af landets fineste. I høje relieffer ses fire løvekroppe, og løverne er omgivet af ornamenten. Mads Sørensen blev med stor sandsynlighed døbt i denne døbefont. Beviset mangler dog, fordi kirkebogen er brændt (foto: 2020)

han udnævnt til såkaldt gammelmandssøn (Hovedrulle 1804). Det indebar, at han blev fritaget for soldatertjeneste for at kunne hjælpe sin gamle far med gården [6]. Lægdsrullen oplyser, at han var 170 cm høj, og dermed var han lidt højere end de fleste af datidens unge mænd.

I 1808 (jf. Hovedrulle 1808, lægd 12, Nørre Snede Sogn) opholdt Mads Sørensen sig hjemme på gården for at hjælpe sin far. Faderen døde den 26. marts 1810 [3], så derefter kunne den gamle far ikke bruges som grund til at slippe for soldatertjenesten. Hvad der herefter skete med soldatertjenesten er noget uklart.

I 1814 blev Mads Sørensen tilsyneladende udskrevet til tjeneste ved Fynske Infanteriregiment (Hovedrulle 1811, lægd 12, Nørre Snede Sogn). Det fremgår af hovedrullen fra 1814, at han den 30. juni 1816 skulle være soldat ved 3. Jyske Regiment. Det er dog tilføjet, at "udskrivning hæves imod, at han erlægges 50 rigsbankdaler sølvværdi". Det er anført, at han på sessionen i 1817 betalte de 50 rigsbankdaler, så han er tilsyneladende sluppet for soldatertjenesten ved lovlig bestikkelse. I senere lægdsruller (Skanderborg Amt, Hovedrulle 1828 og 1831, lægd 2, Nørre Snede Sogn) anføres Mads Sørensen at være "øvet". Det kan tyde på, at han har aftjent noget af sin soldatertjeneste, inden han købte sig fri.

Mads Sørensen var blevet gift i 1810, og det var en ekstra grund til at købe sig fri for soldatertjeneste. Han var så hensynsfuld at blive gift i et sogn, hvor kirkebøgerne ikke senere er brændt. Derfor vides det, at han den 23. juni 1810 blev gift i Ikast Sogn (Ringkøbing Amt) med Johanne Marie Pedersdatter fra Nørlund i Ikast Sogn. Der var ca. 25 km mellem Grætrup og



Det var her i Ikast gamle kirke, at Mads Sørensen i 1810 blev gift med Johanne Marie Pedersdatter. Gerningsstedet kan ikke beses i dag, idet Ikast gamle kirke nedbrændte i 1904 (fotograf: fotografelev Knudsen (t.v.), ukendt (t.h.), foto: 1900-1901 (t.v.), 1894-1897 (t.h.), Ikast Lokalhistoriske Arkiv)

Nørlund, så det må have krævet en ekstraordinær indsats af dem at finde hinanden. De blev dog ikke gift ved første blik, for det var lykkedes for Johanne Marie Pedersdatter at blive gravid inden vielsen.

Johanne Marie Pedersdatter var født i Brandlund i Brande Sogn (Vejle Amt). Der havde været to brande i Brande, idet præstegården brændte to gange i 1780. Med den brændte de ældste kirkebøger [1]. Da Johanne Marie Pedersdatter ventede med at blive født til efter 1780, kan det ses i kirkebogen, at hun blev døbt den 4. februar 1787. Hendes forældre hed Peder Pedersen og Mette Pedersdatter (jf. kapitel 14).

Ved folketællingen den 1. juli 1787 var familien flyttet til Nørlund i Ikast Sogn, hvor faderen var bonde og gårdbeboer. Peder Pedersen og Mette Pedersdatter er anført at have en datter på 1 år ved navn Mette Marie Pedersdatter. Navnet formodes at være en fejlskrivning af Johanne Marie Pedersdatter.

Ved folketællingen i 1801 boede Johanne Marie Pedersdatter sammen med tre søskende hos forældrene på gården i Nørlund. Hun må formodes at være blevet konfirmeret, selv om konfirmationerne på det tidspunkt ikke blev anført i kirkebogen i Ikast Sogn.

Efter vielsen flyttede Mads Sørensen og Johanne Marie Pedersdatter formentlig ind på gården i Grætrup, der efter faderens død var overtaget af Mads Sørensens mor, Karen Hansdatter. Ægteparrets to første børn blev født inden 1814, dvs. kirkebøgerne i Nørre Snede Sogn mangler pga. branden. Derfor må viden om deres fødsel/dåb baseres på kirkebogsoplysninger ved deres konfirmation.

Det første barn, Mette Cathrine Madsdatter, blev døbt 6. november 1810 (konfirmeret 1827, Åle Sogn, Skanderborg Amt). Karen Marie Madsdatter blev døbt 7. april 1812 (konfirmeret 1829, Nørre Snede Sogn). Mads Sørensen og Johanne Marie Pedersdatter fik i alt ti børn, hvoraf de tre døde i en tidlig alder. Ni af børnene var piger, så Johannes Hansen og Ane Lisbeth Sørensdatter (jf. kapitel 6) var ikke de eneste af mine tip-2-oldeforældre, der havde specialiseret sig i børn af hunkøn.

De efterfølgende børn blev alle født i Nørre Snede Sogn. Det tredje barn, Anne Johanne Madsdatter, blev født og hjemmedøbt den 9. april 1814. Mads Sørensen og hustru er i kirkebogen anført at være bønder og gårdbrugere i Trasborg på Grætrup Bys mark. Da barnet den 5. juni 1814 blev fremstillet i kirken, blev det båret af Johanne Maries søster, Dorthe Pedersdatter, fra Lille Nørlund i Ikast Sogn.

Siden vielsen har Mads Sørensen formentlig ventet utålmodigt på at få lov til at overtage Søndergård efter sin mor. Han kom til at vente i fem år. Den 23. september 1815 solgte Karen Hansdatter gården til sin søn for 300 rigsdaler. Den tilhørende jord var på 2 tønder, 5 skæpper, 2 fjerdingkar og 2 album hartkorn [7]. Derefter var Karen Hansdatter på aftægt på gården, indtil hun døde 81 år gammel den 11. august 1826 (Nørre Snede Sogn).

Gården havde fire længer. Stuehuset mod nord var på 8 fag og indeholdt stue, køkken og bryggers. Det havde klinede vægge og stråtag. Mod syd var der et ladehus på 10 fag, mod øst et staldhus på 9 fag og mod vest et fårehus på 5 fag. Hele gården var takseret til 400 rigsdaler til brandforsikringen [8].

Mads Sørensens ejendom fik matrikelnr. 4 i Grætrup. I matriklen fra 1844 blev dens hartkorn ændret til 2 tønder, 1 skæppe, 3 fjerdingkar og 1 ¼ album [9, 10]. Jorden bestod af en hovedlod syd for byen og en englod nordvest for byen [11].

Efter gårdkøbet var der husrum til flere børn. Mariane Madsdatter blev født den 17. marts 1816. Derefter fulgte Kirsten Marie Madsdatter (født 28. januar 1818) og Pederikke Madsdatter (født 22. februar 1820, død 19. april 1823). Forsøget på at sætte rekord med en uafbrudt række af piger blev ødelagt af min tipoldefar, Søren Madsen, der blev født den 1. maj 1822.

Johanne Marie Pedersdatter sluttede af med endnu tre piger, Pederikke Madsdatter (født 11. april 1825), Anne Madsdatter (født 10. august 1829, død 6. september 1830) og et nyfødt pigebarn (født 9. september 1831), der døde udøbt samme dag.

Ved folketællingen i 1834 boede Mads Sørensen og Johanne Marie Pedersdatter på gården i Grætrup med deres fire yngste børn. Derudover havde de en plejedatter, Karen Marie Pedersen, der var "uægte" barn af den ældste datter, Mette Cathrine Madsdatter (jf. nedenfor).

Mads Sørensen var ifølge kirkebogen 52 år gammel, da han døde den 2. december 1837 (Nørre Snede Sogn). Skiftet efter ham blev påbegyndt den 2. januar 1838 [12]. Mads Sørensen efterlod sig en enke, syv børn og en god økonomi. Indboet var dog beskedent af både omfang og værdi. Blandt de dyreste ejendele var en egedragkiste, et mælkeskab og en hvid- og rødtribet overdyne. Siddepladserne var ikke overdådige, men var begrænset til fire stole med halmsæder.

Der var større værdier i gårdens redskaber og besætning. En gammel, beslagen vogn var f.eks. vurderet til 5 rigsdaler. Besætningen bestod af 2 heste, 3 køer og 8 får. Alt i alt blev indbo, redskaber og besætning vurderet til 79 rigsdaler 4 skilling. Det mest værdifulde var dog ubetinget gården, der blev vurderet til 300 rigsdaler, dvs. boets aktiver var på 379 rigsdaler 4 skilling.

Skiftet blev afsluttet på herredskontoret i Brødstrup den 8. december 1838 [12]. Enken anmeldte en gæld på 10 rigsdaler til købmanden i Nørre Snede. Endvidere fordrede hun begravelsesomkostninger for den afdøde og for sin egen kommende begravelse på tilsammen 24 rigsdaler.

Efter modregning af skifteomkostningerne var der et overskud i boet på 330 rigsdaler 69 skilling. Deraf fik enken halvdel. Når en arveafgift på 1/2 % var fratrukket, kunne børnene dele resten. Søren Madsen blev i kønsdiskrimineringsens navn belønnet med det dobbelte af sine seks søstre. Han fik 41 rigsdaler 12 3/4 skilling, og søstrene fik hver 20 rigsdaler 54 3/8 skilling.

Svigersønnen, Peder Olesen, fremlagde et afkald på arv til sin hustru, Mette Cathrine Madsdatter, som tidligere havde fået udbetalt den arv, hun kunne tilkomme efter faderen. Johanne Marie Pedersdatter demonstrerede, at hun ikke var en fattig enke, ved at betale skifteomkostningerne på 15 rigsdaler 13 skilling kontant. Derefter fik hun overdraget boet til fri rådighed.

Ved folketællingen i 1840 var Johanne Marie Pedersdatter enke og ejer af Søndergård i Grætrup. Hun klarede gårdens drift med hjælp fra børnene, Mariane Madsdatter og Søren Madsen, og en tjenestekarl. Plejedatteren, Karen Marie Pedersen, boede fortsat på gården.

Da Johanne Marie Pedersdatter var 56 år, mistede hun lysten til at være gårdejerske. Med skøde af 30. april 1843 solgte hun gården til en Mads Christensen efter at have sikret sig samtykke fra sin lavværg, der hed Christen Andersen [13]. Dengang måtte kvinder ikke selv træffe økonomiske beslutninger. Derfor skulle enker vælge en mandlig lavværg som rådgiver, og han skulle godkende alle enkens økonomiske dispositioner [6].

Købesummen var 600 rigsdaler, men derudover skulle Johanne Marie Pedersdatter have aftægt på gården. Når Johanne Marie Pedersdatter valgte at sælge gården til en uden for familien i stedet for at overdrage gården til sin søn eller en af svigersønnerne, skyldtes det formentlig, at ingen af familiemedlemmerne havde økonomi til at overtage gården.

Aftægtsvilkårene blev fastlagt i en aftægtskontrakt, der var meget detaljeret [14]. De tre østligste fag af stuehuset skulle efter enkens egen vilje indrettes til aftægtsbolig til brug for hende i resten af hendes levetid.

Af naturalier skulle Johanne Marie Pedersdatter årligt have leveret 2 tønder rug, 4 skæpper gryn, hvoraf de 3 skæpper skulle være byggryn og den fjerde skæppe boghvedegryn, 4 skæpper malt, 1/2 skæppe salt, 1 1/2 lispund flæsk, 4 pottes dansk brændevin, 3 pund kaffebønner, 2 pund sukker, 2 pund cikorie, 4 snese friske hønseæg, 1 tønde og 4 skæpper kartofler, 4 læs klynetørv og 4 læs hedetørv. Der var fastsat en detaljeret tidsplan for, hvornår disse produkter skulle leveres.

Johanne Marie Pedersdatter skulle beholde 1/3 af haven til kål og andre køkkenurter. Hun havde ret til dagligt at malke en af gårdens køer efter en nøje beskrevet turnus. Aftægtsenken skulle årligt have rådighed over tre får, som med deres yngel skulle være på græs hos gårdens ejer. Hun skulle have fri adgang til bageovn, gårdens brønd og dens redskaber.

Gårdens ejer skulle transportere aftægtskonens korn til mølle, få det malet og transportere det hjem igen, når hun forlangte det. To gange årligt skulle hun beforders til kirken. I tilfælde af sygdom eller alderdom skulle gårdens ejer yde hende fornøden pleje.

Normalt skulle en aftægtsyder også sørge for aftægtsnyderens begravelse. Her var det dog fastlagt, at børnene skulle sørge for begravelsen, og at hendes efterladenskaber skulle tilfalde de af børnene, der betalte begravelsen. En endnu mere usædvanlig bestemmelse var, at gårdens ejer skulle holde bryllupsfest for Johanne Marie Pedersdatters to ugifte døtre, når de blev gift, men kun en dag for hver. Når der var fastsat en tidsbegrænsning af festlighederne, skyldtes det, at bryllupsfester dengang kunne strække sig over flere dage [15].

Hvis Johanne Marie Pedersdatter valgte at fraflytte gården, skulle gårdens ejer fortsat levere hende de fleste af naturalierne i en afstand af maksimalt 2 mil (= ca. 15 km) fra hendes nuværende hjem. Derudover skulle hun efter en fraflytning have en årlig erstatning for bolig, havejord m.m. på 6 rigsdaler.

Aftægtskontraktens værdi blev beregnet til 36 rigsdaler årligt. Aftægtsforpligtelsen hæftede på gården med første prioritets panteret. Man kan godt undre sig over, at Mads Christensen frivilligt accepterede alle disse forpligtelser.

Salget af gården indbragte Johanne Marie Pedersdatter flere penge, end hun selv kunne bruge. Den 22. december 1843 ydede hun et lån på 200 rigsdaler til en gårdejer i Ejstrup Sogn (Skanderborg Amt). Til gengæld fik hun 4 % i årlig rente og første prioritets panteret i gårdejerens gård [16].

En del af den nyerhvervede formue brugte Johanne Marie Pedersdatter på at udbetale arv på forskud. Den 19. februar 1844 kvitterede sønnen, Søren Madsen, for modtagelsen af 100 rigsdaler, der skulle dække både hans tilgodehavende arv efter faderen og den arv, han kunne tilkomme, når moderen engang afgik ved døden [17].

Mads Christensen var ejer af gården i under et år. Den 27. januar 1844 solgte han gården til en Hans Andersen Møller for 600 rigsdaler, dvs. samme beløb, som han havde købt gården for. Køberen skulle overtage aftægtsforpligtelsen over for Johanne Marie Pedersdatter [18]. Det vides ikke, om Mads Christensen var blevet træt af at servicere en aftægtsenke, eller om der var helt andre årsager til salget.

Ved folketællingen den 1. februar 1845 boede Johanne Marie Pedersdatter på aftægt hos Hans Andersen Møller på Søndergård i Grætrup. Hun havde plejedatteren, Karen Marie Pedersen, boende hos sig i aftægtsboligen.

Hans Andersen Møller har formentlig betragtet det som et nødvendigt onde ved købet af Søndergård, at han skulle have Johanne Marie Pedersdatter på aftægt på gården. Han har tilsyneladende haft et stort ønske om, at hun skulle flytte. Det benyttede Johanne Marie Pedersdatter og hendes lavværge, Christen Andersen, sig af til at få genforhandlet aftægtskontrakten til hendes fordel.

Den 6. november 1846 skrev begge parter under på en ændring af aftægtskontrakten som inddelar, at erstatningen ved fraflytning skulle øges fra 6 til 10 rigsdaler årligt, dvs. Hans Andersen Møller var villig til at betale en ekstra flyttepræmie for at slippe af med hende. Til gengæld skulle Johanne Marie Pedersdatter fraflytte aftægtsboligen senest dagen efter [19].

Ved folketællingen i 1850 var Johanne Marie Pedersdatter husholderske hos Christen Andersen i et hus i Smedebæklund i Ejstrup Sogn, der var nabosogn til Nørre Snede. Hun havde sin ugifte datter, Pederikke Madsdatter, boende. Jeg formoder, at det er den samme Christen Andersen, der tidligere var lavværge for Johanne Marie Pedersdatter.

Christen Andersen var husmand og sognefoged. En sognefoged blev beskikket af amtmanden [6]. Hvervet var et bierhverv. Sædvanligvis var en sognefoged en af sognets gårdmænd. Derfor må Christen Andersen have haft særlige evner, når han som husmand var blevet udnævnt til sognefoged.

Johanne Marie Pedersdatter og Christen Andersen var jævnaldrende. Han var blevet døbt den 27. august 1786 (Vrads Sogn, Skanderborg Amt). Den 2. juli 1814 var han blevet gift med Anne

Marie Thomasdatter (Vrads Sogn). Ved folketællingen i 1845 havde Christen Andersen og hustruen boet med to børn i huset i Smedebæklund, men ved folketællingen i 1850 er han anført at være fraskilt.

Ved folketællingen i 1855 boede Christen Andersen og Johanne Marie Pedersdatter fortsat i huset i Smedebæklund. Deres liv var uforandret. Han var fraskilt, og hun var enke. Han var husmand og sognefoged, og hun var hans husholderske. Det vil være upassende at antyde, at hun kan have været mere end husholderske. Ved folketællingen i 1860 var alt uforandret bortset fra, at de begge var blevet fem år ældre.

Den 6. marts 1868 blev der lavet en ny ændring af den 25 år gamle aftægtskontrakt. Tidligere var børnene anført at skulle sørge for Johanne Marie Pedersdatters begravelse. Denne bestemmelse blev ændret til, at såfremt hendes husbond, sognefoged Christen Andersen, overlevede hende, skulle han foranstalte og bekoste hendes begravelse. Som vederlag herfor skulle han beholde samtlige hendes for øvrigt ubetydelige efterladenskaber [20]. Denne ændring kan give en mistanke om, at deres relation har været så tæt, at den har været ægteskabslignende.

Ved folketællingen den 1. februar 1870 var bopælen uændret. Johanne Marie Pedersdatter var nu 83 år. Hun må have været så alderdomssvækket, at hun havde svært ved at klare husholdningen, for Christen Andersen havde ansat en tjenestepige, der var ca. 60 år yngre.

Christen Andersen overlevede Johanne Marie Pedersdatter og fik derfor lov til at sørge for hendes begravelse efter, at de havde delt hus i næsten 25 år. Hun døde den 20. januar 1871 (Ejstrup Sogn). I kirkebogen anføres hun at være ”aftægtsenke opholdende sig hos sognefoged Chr. Andersen, Smedebæklund”.

Da Christen Andersen næsten er blevet et familiemedlem, skal hans livshistorie følges til dens slutning. I en alder af 86 år drog han af sted mod nye eventyr, idet han den 22. september 1872 ifølge afgang- og tilgangslisterne flyttede fra Ejstrup Sogn til Hvejsel Sogn (Vejle Amt). Her skulle han bo hos sønnen, Hans Andreas Christensen, på Ildved Mark. Det var også her, Christen Andersen boede, da han døde den 19. juni 1874 (Hvejsel Sogn).

Syv af Mads Sørensens og Johanne Marie Pedersdatters børn blev voksne. Deres eneste søn, Søren Madsen, er min tipoldefar, og han har fået særbehandling i kapitel 4. Derfor er det kvinderne, der er i centrum for nedenstående omtale af de seks resterende børn.

Mette Cathrine Madsdatter flyttede hjemmefra, inden hun blev konfirmeret. Ved konfirmationen i 1827 var hun 16 år og tjenestepige i Åle (Åle Sogn) ca. 15 km sydøst for barndomshjemmet i Grætrup. Hun var et par år ældre end sine medkonfirmander. Hendes kundskaber fik bedømmelsen ”temmelig godt”, hvilket var temmelig dårligt. Det tyder på, at hun har haft så svært ved at tilegne sig de nødvendige kundskaber, at hun har måttet vente et par år med at blive konfirmeret.

Det fremgår af kirkebogens tilgangsliste, at Mette Cathrine Madsdatter senere i 1827 blev tjenestepige i nabosognet Linnerup (Skanderborg Amt). I 1828 flyttede hun fra Linnerup Sogn til Grætrup i Nørre Snede Sogn, hvor hun ifølge tilgangslisten skulle være ”bondepige”. Hun kan tænkes at være vendt hjem for at hjælpe til på faderens gård.

Efter tre år i Nørre Snede Sogn flyttede Mette Cathrine Madsdatter i 1831 ifølge afgangslisten til Hvejsel Sogn. Det lod hun tilsyneladende være med at gøre, for hun er på tilgangslisten

registreret ankommet til Jelling Sogn (Vejle Amt). Opholdet i Jelling Sogn blev kortvarigt, for senere i 1831 flyttede hun tilbage til Nørre Snede Sogn.

Opholdet i Jelling Sogn havde været tilstrækkeligt langvarigt til, at Mette Cathrine kunne blive gravid af det. Derfor formodes hun at være flyttet hjem på gården i Grættrup for at pleje sin voksende mave hos forældrene. Hun var 21 år, da hun den 24. januar 1832 (Nørre Snede Sogn) fødte en "uægte" datter, Karen Marie Pedersen.

I kirkebogen betegnes moderen som "ugift fruentimmer Mette Chatrine Madsdatter af Grættrup". Den udlagte barnefader var "Peder Olesen, separeret mand, tjener i Jelling Sogn". Ved dåben den 18. marts 1832 medvirkede kun inderkredsen. Mette Cathrine Madsdatters mor bar barnet, og hendes far og hendes søster, Mariane Madsdatter, var faddere.

Den udlagte barnefader, Peder Olesen, var ingen svigefuld forfører, der løb fra sit ansvar. Det beviste han ved at stille op som den sidste af fadderne. På det tidspunkt var Peder Olesens skilsmisse netop gået i orden. Han var blevet gift med sin første hustru, Maren Andersdatter, den 3. december 1815 (Tørring Sogn, Skanderborg Amt).

Det fremgår af skilsmissesagen [21], at Peder Olesen og Maren Andersdatter i flere år havde levet sammen uden, at cohabitation havde fundet sted. Cohabitation betyder samleje, men sidstnævnte ord var åbenbart for vulgært til at kunne bruges i en domprotokol. Peder Olesen havde forlangt skilsmisse med henvisning til, at Maren Andersdatter havde bedrevet hor. Det erkendte Maren Andersdatter, men hun modsatte sig alligevel en skilsmisse og forsøgte at få sagen afvist i retten. Herredsretten afsagde dom den 29. februar 1832. Ved dommen blev ægteskabet ophævet, og Peder Olesen fik tilladelse til at indtræde i et nyt ægteskab.

I slutningen af 1833 flyttede Mette Cathrine Madsdatter til Hvejsel Sogn. Det fremgår af afganglisten, at hun havde født et "uægte" pigebarn, som blev tilbage hos hendes forældre. Der forblev barnet, Karen Marie Pedersen, i pleje indtil sin konfirmation i 1846 (Nørre Snede Sogn).

Mette Cathrine Madsdatter flyttede til Hvejsel Sogn, fordi hun skulle giftes med Peder Olesen. De blev gift i Hvejsel Kirke den 28. december 1833. Ved vielsen var Mette Cathrine Madsdatter 23 år, og Peder Olesen var 41 år. Han var født i Vonge og døbt den 25. november 1792 (Øster Nykirke Sogn, Vejle Amt).

De fik tilsyneladende ikke nogen fast bopæl i Hvejsel Sogn efter vielsen. Ved folketællingen i 1834 var Peder Olesen tjenestekarl hos gårdmand Ole Jensen i Hvejsel Sogn. Peder Olesen anføres at være gift, men Mette Cathrine Madsdatter er ikke fundet ved samme folketælling.

Ægteparret havde bopæl i Bjerlev i Hvejsel Sogn, da Mette Cathrine Madsdatter den 12. januar 1836 fødte et "ægte" barn. Hun fik navnet Hanne Marie Pedersen. I kirkebogen anføres Peder Olesen at være husmand.

Endnu en datter, Ane Mette Pedersen, blev født den 11. oktober 1838 (Hvejsel Sogn). Ved fremstillingen i kirken den 18. november 1838 efter hjemmedåb blev hun båret af Mette Cathrines søster, Anne Johanne Madsdatter. Peder Olesen og Mette Cathrine Madsdatter anføres nu at være husfolk på Hvejsel Mark.

Ved folketællingen i 1840 boede Peder Olesen og Mette Cathrine Madsdatter i et hus i Hvejsel By med deres to "ægte" børn. Han kaldes for "Peder Olesen Rytter" og anføres at være husmand og tjenestekarl. Når Peder Olesen har måttet arbejde som tjenestekarl, tyder det på en

anstrengt økonomi. Det kan forklare, hvorfor de lod deres ”uægte” datter blive i pleje hos hendes forældre.

Peder Olesen var kun 48 år, da han døde den 8. april 1841 (Hvejsel Sogn). Ifølge kirkebogen var han husmand på Hvejsel Mark. I dødsanmeldelsesprotokollen anføres han at være indsidder, dvs. han har ikke været husejer, hvilket er i god overensstemmelse med, at det anføres, at han intet ejede ved sin død [22].

Ved folketællingen den 1. februar 1845 var Mette Cathrine Madsdatter fortsat enke. Hun boede med sine to børn i et hus i Hvejsel By. Det er usikkert, om hun er anført at være ”husejerinde” eller ”huslejerinde”. Det lyder dog mindre sandsynligt, at hun som enke skulle have haft mulighed for at købe et hus.

Senere i 1845 kom en 48-årig enkemand fra nabosognet Givskud forbi og friede til enken. Han var indsidder, så han har næppe været et specielt godt parti. Det var ikke attraktivt at være enke, så Mette Cathrine Madsdatter sagde ja til ham. Den 23. august 1845 (Hvejsel Sogn) blev Mette Cathrine Madsdatter, der nu var 34 år, gift med Jørgen Sørensen.

Jørgen Sørensen var født den 19. juni 1797 (Givskud Sogn, Vejle Amt). Han var blevet gift med Maren Christensdatter den 3. oktober 1818 (Givskud Sogn). Hun var død den 18. februar 1839 (Givskud Sogn). Ved hendes død blev Jørgen Sørensen anført at være husmand på Givskud Mark. Ved folketællingen i 1845 var Jørgen Sørensen daglejer og boede i et hus i Givskud med en mindreårig søn.

Enkemanden må have besøgt enken, inden de blev gift, for deres første barn blev født ca. fire måneder efter vielsen (født 16. december 1845, Hvejsel Sogn). Hun fik navnet Ane Marie Jørgensen. En søn, Mads Peder Christian Jørgensen, blev født den 26. april 1849 (Hvejsel Sogn). I kirkebogen anføres Jørgen Sørensen og Mette Cathrine Madsdatter at være husfolk på henholdsvis Bjerlev Hede og Bjerlev Mark. Der er formentlig tale om forskellige stedbetegnelser for det samme hus.

Huset kan også tænkes at være det samme ved folketællingen i 1850, hvor familien er anført at bo i et hus i Bjerlev By. Jørgen Sørensen er angivet at være husejer. Jeg tvivler dog på, at denne oplysning er korrekt, idet der ikke i de relevante ejendomsarkivalier er fundet tegn på, at Jørgen Sørensen har ejet et hus.

Som afslutning på en overskuelig børneflokk fødte Mette Cathrine Madsdatter den 18. oktober 1851 en datter, Ane Kirstine Jørgensen. Bopælen var nu Bjerlev Mark. Selv om der kun var tre børn i huset, var Jørgen Sørensen ikke i stand til at forsørge dem. Ved folketællingen i 1855 er Jørgen Sørensen anført at blive forsørget af fattigvæsenet. Familien boede i et hus i Bjerlev.

Ved næste folketælling i 1860 boede Jørgen Sørensen og Mette Cathrine Madsdatter fortsat i huset i Bjerlev med deres tre børn, og Jørgen Sørensen var fortsat almisselem. Den største forandring var, at de nu havde en plejedatter, som de formentlig fik betaling for at pleje. Ved folketællingen i 1870 var alle børn flyttet hjemmefra, men fattigvæsenet forsørgede fortsat Jørgen Sørensen og hustru.

Jørgen Sørensen var på fattigunderstøttelse ved folketællingen den 1. februar 1880. Han havde nu kunnet fejre 25-års jubilæum som almisselem, hvis ellers det havde været noget, man fejrede. Alder var ingen hindring for at have plejebarn. Ved folketællingen var Jørgen Sørensen 82 år, og Mette Cathrine Madsdatter var 69 år. Alligevel havde de en plejedatter på 4 år, der blev opdraget for kommunens regning.

Det var tilsyneladende mere, end Mette Cathrine Madsdatter kunne klare, for hun døde den 4. april 1880 (Hvejsel Sogn). Det fremgår af dødsanmeldelsen, at hun havde været på understøttelse, og at hun intet ejede [23, 24], dvs. der var ikke grund til at afholde skifte.

Efter Mette Cathrine Madsdatters død må Jørgen Sørensen være flyttet til Jelling Sogn, for her døde han af alderdom på Skovbølling Mark den 5. maj 1889 i en alder af 91 år. Han har sandsynligvis boet hos sønnen, Mads Peder Christian Jørgensen, der var husmand i Skovbølling, idet dødsfaldet blev anmeldt af denne søn [25]. I kirkebogen betegnes Jørgen Sørensen som forhenværende arbejdsmand. Han blev begravet på Hvejsel Kirkegård den 11. maj 1889. Han var ikke blevet rig af mange års fattigunderstøttelse, for det blev konkluderet, at han intet ejede [24, 25].

Karen Marie Madsdatter havde bopæl i Grætrup, da hun blev konfirmeret i 1829 (Nørre Snede Sogn). Det er derfor sandsynligt, at hun boede hjemme hos forældrene på Søndergård. Året efter flyttede hun ifølge kirkebogens afgangsliste til Jelling Sogn. Hjemlængslen var dog så stor, at hun vendte tilbage til Nørre Snede Sogn i 1831.

I juni 1832 flyttede Karen Marie Madsdatter til Åle Sogn. Her blev til- og afgangslisterne først indført i 1834. Det afsløres dog på tilgangslisten i Klovborg Sogn (Skanderborg Amt), at hun i starten af 1833 ankom til Klovborg Sogn med et skudsmål, der sidst var påtegnet i Åle den 3. januar 1833. Ved folketællingen i 1834 var hun tjenestepige på en gård i Klovborg By hos en gårdfæster og smed.

Smeden havde en hjemmeboende søn, der var smedesvend. Han var jævnaldrende med Karen Marie, men det kom der ikke de rigtige vibrationer ud af. Hun foretrak en ældre tømrer. Derfor måtte smedesvenden nøjes med at være forlover, da Karen Marie Madsdatter den 30. april 1837 blev gift i Klovborg Kirke med Søren Andersen.

Søren Andersen var 36 år ved vielsen (født 17. april 1801 i Davding i Grædstrup Sogn, Skanderborg Amt), og hun var 25 år. Søren Andersen ses enkelte gange omtalt som Søren Andersen Bødker. Tilnavnet Bødker stammede fra hans far.

Der var styr på familieplanlægningen. Deres første barn, Maren Sørensen, blev født den 13. januar 1838 (Grædstrup Sogn), dvs. ca. 9 måneder efter vielsen. Bopælen var Vingum i Grædstrup Sogn, hvor Søren Andersen ifølge kirkebogen var tømmersmand. Ved folketællingen i 1840 boede den lille familie i et hus i Vingum, og Søren Andersen var fortsat tømmersmand.

Karen Marie Madsdatter og Søren Andersen fik seks børn, der alle blev født i Grædstrup Sogn. Det var dog kun de tre første, der nåede konfirmationsalderen. Ane Marie Sørensen blev født den 3. januar 1841 og Anders Sørensen den 16. december 1843. Bopælen er anført at være Vingum Mark. Ved fødslen i 1843 betegnes Søren Andersen som "indsidder og tømmersmand", dvs. han har ikke været husejer.

Ved Ane Marie Sørensens dåb var Karen Maries lillesøster, Pederikke Madsdatter, en af fadderne. Ellers er der ingen tegn på, at Karen Marie Madsdatter har haft tætte relationer til sine seks søskende. Hun brugte ingen af de øvrige søskende som fadder, og hverken hun eller hendes mand blev brugt som fadder af hendes søskende.

Ved folketællingen i 1845 boede Søren Andersen og Karen Marie Madsdatter med deres tre børn i et hus i Vingum. Søren Andersen er anført at være "tømmersmand og husmand" af erhverv. En ældre enke boede til leje hos dem.

Et fjerde barn, Mariane Sørensen, blev født den 2. januar 1847. Hendes liv kom til at vare i 48 timer, idet hun døde den 4. januar 1847. Søren Andersen måtte selv foretage en nøddåb af barnet, hvilket var tilladt for lægfolk, når barnet var i dødsfare, og præsten ikke kunne nå frem i tide.

Det gik endnu værre, da Mads Sørensen blev født den 4. december 1847, for han levede kun i ½ time. Det lykkedes dog at få ham nøddøbt. Søren Andersen slap for at vikariere for præsten. Dåben blev foretaget af husmand Peder Christensen fra Vingum Mark, der formentlig har været en nabo.

Da det sjette og sidste barn blev født den 25. september 1849, var familien flyttet til Løvet Mark i Grædstrup Sogn. Barnet blev døbt Sidsel Marie Sørensen. Denne gang fik præsten lov til at foretage dåben på helt sædvanlig måde. Sidsel Marie var 11 år, da hun døde den 14. maj 1861 (Klovborg Sogn).

Ved folketællingen i 1850 boede familien i et hus på Løvet Mark. Der var tre hjemmeboende børn. Den ældste datter, Maren Sørensen, var af ukendte årsager sat i pleje i Linnerup Sogn hos husmand Niels Nielsen, der var gift med en søster til Søren Andersen.

Søren Andersen og Karen Marie Madsdatter var flyttet til et hus i Klovborg Sogn ved næste folketælling i 1855. Nu var det kun de to yngste børn, der var hjemmeboende. Der er ikke fundet tegn på, at Søren Andersen har været husejer, mens familien boede i Grædstrup Sogn. Det blev han til gengæld efter flytningen til Klovborg Sogn.

Med skøde af 9. februar 1857 købte Søren Andersen for 450 rigsdaler en parcel, matrikelnr. 2e på Tranholm Mark i Klovborg Sogn. Jordtilliggendet var på 1 skæppe, 2 fjerdingkar og ¼ album hartkorn, og der var et hus på matriklen [26-28]. Søren Andersen gav tilsyneladende ingen kontant udbetaling, men udstedte en panteobligation til sælgeren på hele købesummen [29]. Derfor må økonomien have været anstrengt fra starten.

Dette hus boede Søren Andersen, Karen Marie Madsdatter og deres to yngste børn i ved folketællingen i 1860. Søren Andersen anføres at være jordbruger, men han har formentlig suppleret med lidt tømrerarbejde.

Af ukendte årsager solgte Søren Andersen sin ejendom den 20. april 1864. Salgsprisen var på 550 rigsdaler. Deraf fik Søren Andersen 100 rigsdaler i kontant betaling, og køberen overtog det eksisterende lån på 450 rigsdaler [29].

Karen Marie Madsdatter overlevede ikke hussalget. Hun døde den 2. juni 1864 (Klovborg Sogn), dvs. ca. 1 ½ måned efter, at huset var blevet solgt. Hun blev 52 år. I kirkebogen er efternavnet moderniseret til "Madsen". Det er anført i Klovborgs kirkebog, at hun blev "begravet på Grædstrup Kirkegård uden jordpåkastelse og ceremoni, da hun var mormon, og manden anså jordpåkastelse for en ligegyldig sag". Grædstrups kirkebog undlader at omtale denne mormonale begravelse.

I kirkebogen ved hustruens død anføres Søren Andersen at være lejehusmand i Tranholm. Hvis denne oplysning er korrekt, må han efter at have solgt sit hus have lejet sig ind i et andet. Det fremgår af dødsanmeldelsen, at Karen Marie Madsdatter ikke ejede noget ved sin død [30]. Det må betyde, at det tilsyneladende overskud ved hussalget er blevet brugt til at betale anden gæld, dvs. hussalget kan have været nødvendiggjort af en dårlig økonomi.

Ved folketællingen i 1870 var Søren Andersen flyttet tilbage til Løvet Mark i Grædstrup Sogn. Her boede han helt alene til leje i et hus, og han er anført at være tømrer. Det kunne han ikke leve af. Da han døde året efter (15. december 1871, Grædstrup Sogn) i en alder af 70 år, var han fattiglem. Han blev begravet på Grædstrup Kirkegård den 23. december. Det fremgår ikke, om begravelsen var med eller uden jordpåkastelse og ceremoni.

Anne Johanne Madsdatter blev ofte kaldt for Ane Johanne. Hun blev sendt hjemmefra inden sin konfirmation for selv at tjene til føden. Da hun blev konfirmeret i 1829 (Vester Sogn, Vejle Amt), tjente hun hos gårdmand Jens Hansen i Vesterlund ca. 6 km sydvest for Grætrup.

Kirkebøgernes til- og afgangslister giver indblik i Anne Johanne Madsdatters efterfølgende færden som tjenestepige. I 1830 forlod hun Vester Sogn for at flytte til Nørre Snede Sogn, hvor hun dog først er registreret på tilgangslisten året efter. I januar 1832 gik turen til Klovborg Sogn. Der blev hun indtil 1. november 1833, hvor hun flyttede til Føvling Sogn (Skanderborg Amt). Det skulle hun ikke have gjort!

Ved folketællingen i 1834 tjente Anne Johanne Madsdatter hos gårdmand Niels Nielsen i Føvling By. Den 1. november 1835 forlod hun Føvling for at blive tjenestepige i Klovborg. På afgangslisten skrev sognepræsten i Føvling som anmærkning: ”Jeg ved intet om hende uden godt”. Det skyldtes formentlig, at han ikke vidste alt om hende.

Allerede den 5. december 1835 måtte Anne Johanne Madsdatter forlade Klovborg Sogn for at flytte hjem til forældrene i Grætrup. Årsagen fremgår af præstens anmærkninger på afgangslisten: ”Forlod sognet efter lidt over 1 måneds ophold, da hun kom besvangret hertil fra Føvling”.

Den 2. marts 1836 (Nørre Snede Sogn) fødte Anne Johanne Madsdatter en søn. Ved en hjemmedåb den 3. marts fik han navnet Niels Søndergård, dvs. efternavnet fik han fra moderens fødegård. Fornavnet fik han formentlig fra den udlagte barnefader, som får en lidet smigrende omtale om et øjeblik. Det var ikke succesfuldt at blive opkaldt efter en bondegård, for den lille Niels døde 11 dage gammel den 13. marts 1836 (Nørre Snede Sogn).

Den udlagte barnefader var den gårdmand, Niels Nielsen, som Anne Johanne Madsdatter havde tjent hos i Føvling. Han havde både hustru og flere mindreårige børn, men det forhindrede ham ikke i at forgribe sig på tjenestepigen. Det er svært at forestille sig, at en 21-årig tjenestepige helt frivilligt havde indladt sig med sin ca. 15 år ældre husbond. Med nutidens målestok er det nærliggende at tro, at der har været tale om et seksuelt overgreb.

Det fremgår af de efterfølgende folketællinger, at Niels Nielsen levede videre med hustru og børn, som om intet var hændt. Han fik oven i købet endnu flere børn med sin hustru. Der var dog ikke længere nogen tjenestepige på gården, og måske var det hustruens betingelse for at fortsætte ægteskabet?

Anne Johanne Madsdatter har givetvis været ked af sønnens død, men det har måske kunnet trøste hende en smule, at hun slap for et børnepasningsproblem. Hun stod dog tilbage med betegnelsen ”fruentimmer” hæftet på sig. Det var ensidigt den kvindelige part, der blev hængt ud, så Niels Nielsen slap for at blive kaldt for ”horebuk” i kirkebogen.

To måneder efter fødslen var Anne Johanne Madsdatter den 1. maj 1836 parat til at genoptage tilværelsen som tjenestepige, idet hun flyttede fra Grætrup til Jelling Sogn, hvor hun tjente

hos Christen Kudsk i Skovbølling. I både afgangslisten og tilgangslisten blev det omhyggeligt noteret, at hun havde født et "uægte" drengbarn, som døde.

Ved folketællingen i 1840 var Anne Johanne Madsdatter tjenestepige hos husmand Claus Sørensen i Skovbølling. Han har tilsyneladende haft nok i sin kone, for Anne Johanne Madsdatter var så glad for at være der, at hun blev der i adskillige år. Ved folketællingen i 1845 tjente hun fortsat hos Claus Sørensen og hustru.

Anne Johanne Madsdatter var efterhånden blevet en ældre ung pige på 30 år, så det var på tide, at hun blev gift. Det krævede lidt hjælp fra storesøster, Mette Cathrine Madsdatter. Storesøsteren var som omtalt ovenfor den 23. august 1845 blevet gift med en 48-årig enkemand ved navn Jørgen Sørensen. Jørgen Sørensen havde en 23-årig søn, Søren Christian Jørgensen (født 3. september 1822, Givskud Sogn).

Jeg gætter på, at Mette Cathrine Madsdatter har anbefalet sin lillesøster varmt til Søren Christian Jørgensen. I hvert fald endte han med at sige ja til at gifte sig med hende, da han blev spurgt den 6. december 1845 i Jelling Kirke. Anne Johanne Madsdatter sagde også ja, og dermed var hun blevet både svigerdatter og svigerinde til Jørgen Sørensen.

Det fremgår af kirkebogen, at Anne Johanne Madsdatter ved vielsen fortsat var tjenestepige hos Claus Sørensen. Søren Christian Jørgensen var tjenestekarl i Ravning i Bredsten Sogn (Vejle Amt). Den 1. november 1845 flyttede han ifølge tilgangslisten fra Bredsten Sogn til Hvejsel Sogn, hvor han anføres at skulle have bopæl på Bjerlev Hede. Da Søren Christian Jørgensen den 26. december 1845 var fadder, da hans far og Mette Cathrine Madsdatter fik en datter døbt, var Søren Christian Jørgensen ifølge kirkebogen "tjenende i Hvejsel".

De nygifte flyttede ikke sammen efter vielsen, men tjente hver sit sted. Vielsen var muligvis kommet så pludseligt, at Anne Johanne Madsdatter forinden havde bundet sig til endnu et år som tjenestepige hos Claus Sørensen i Skovbølling. Det fremgår af afgangslisten, at hun var hos Claus Sørensen indtil den 1. november 1846. Derefter flyttede hun ifølge tilgangslisten i Hvejsel Sogn sammen med ægtemanden Søren Christian Jørgensen, der var anført at være husmand på Bjerlev Hede.

I overensstemmelse hermed er Søren Christian Jørgensen og Anne Johanne Madsdatter anført at være husfolk på Bjerlev Hede, da de fik deres første barn den 27. oktober 1848 (Hvejsel Sogn). Anne Johanne Madsdatter fortsatte med at opkalde sine børn efter sin bopæl, idet sønnen fik navnet Mads Sørensen Hedehuus. Sørens far, Jørgen Sørensen, fik lov til at være fadder.

Det er usikkert, om Søren Christian Jørgensen var ejer af huset på heden. I brandforsikringsprotokollen er han anført som forsikringstager af et hus på matrikelnr. 33 i Bjerlev. Bygningen var oprindeligt et stuehus takseret til 80 rigsdaler. I 1861 blev huset ombygget, så det indeholdt stuehus, kostald og lade, hvorved værdien steg til 200 rigsdaler [31, 32]. Det er ikke lykkedes at finde Søren Christian Jørgensen registreret som ejer af ejendommen i realregister eller skøde- og panteprotokol, så han har muligvis kun været lejer.

Da det første barn blev født, var Søren Christian Jørgensen indkaldt til krigstjeneste. Fra 1. august 1848 deltog han i den 1. Slesvigske Krig (treårskrigen, 1848-1850). Han gjorde tjeneste i alle tre krigsår som menig nr. 84 ved 1. Forstærkningsjægerkorps, 2. kompagni. Søren Christian Jørgensen slap gennem krigen uden at blive såret eller fanget. Han må formodes at være

blevet ramt af sygdom i løbet af krigen, for han var indlagt på lazaretter i Flensborg og Augustenborg. Han blev hjemsendt den 14. februar 1851 og fik efterfølgende tildelt erindringsmedaljen for deltagelse i krigen [33].

Ved folketællingen i 1850 boede Søren Christian Jørgensen og Anne Johanne Madsdatter med deres søn i et hus i Bjerlev. Familien har ikke kunnet leve af deres eget jordbrug, for Søren Christian Jørgensen anføres at være husmand og daglejer. Endvidere havde de Mette Cathrine Madsdatters ”uægte” 18-årige datter, Karen Marie Pedersen, boende. Hun kunne ikke klare sig selv, da hun havde haft et slagtilfælde. Derfor blev hun understøttet af fattigvæsenet.

Som omtalt ovenfor havde Karen Marie Pedersen siden fødslen været i pleje hos bedsteforældrene, Mads Sørensen og Johanne Marie Pedersdatter. Selv om Johanne Marie Pedersdatter var blevet enke og aftægtskone, havde hun trofast taget sig af Karen Marie, men nu havde hun overladt opgaven til Anne Johanne Madsdatter.

Mette Cathrine Madsdatter og Jørgen Sørensen boede på samme tidspunkt i et andet hus i Bjerlev, så man kan undre sig over, at Mette Cathrine Madsdatter ikke selv tog sig af sin datter. Det gjorde hun tilsyneladende senere, for ved Karen Marie Pedersens død den 9. april 1857 (Hvejsel Sogn) er hun anført at være steddatter af husmand Jørgen Sørensen på Bjerlev Mark.

Anne Johanne Madsdatter og Søren Christian Jørgensen fik ikke deres økonomi belastet af en stor børneflokk. Den 21. februar 1852 fik de et dødfødt pigebarn. Derefter sluttede de af med to levedygtige sønner, Jørgen Sørensen (født 15. april 1853) og Martin Christian Sørensen Hedeuus (født 12. marts 1857), der begge blev født i Hvejsel Sogn. Forældrene anføres i kirkebogen at være husfolk på Bjerlev Mark. Jørgen Sørensen har givetvis haft traumer resten af livet, fordi han som den eneste ikke fik navnet Hedeuus.

Ved folketællingerne i 1855 og 1860 boede familien i et hus i Bjerlev. I 1855 arbejdede Søren Christian Jørgensen som daglejer, og i 1860 udførte han tækkearbejde. Ved folketællingen i 1870 boede Søren Christian Jørgensen og Anne Johanne Madsdatter fortsat i et hus i Bjerlev. Deres yngste søn var hjemmeboende, og de havde en plejedatter på ½ år.

Anne Johanne Madsdatter var 60 år, da hun døde den 19. juni 1874 (Hvejsel Sogn). Hun anføres at have været gift med husmand Søren Christian Jørgensen på Bjerlev Mark. Det fremgår af dødsanmeldelsesprotokollen, at hun intet ejede, og at enkemanden fik lov til at sidde i uskiftet bo [34].

Søren Christian Jørgensen mente, at der var andre attraktive kvinder i verden end Anne Johanne Madsdatter. Han begyndte at lede efter dem på Bjerlev Mark. Der fandt han en 34-årig fraskilt kone, Johanne Marie Pedersen (født 10. september 1840, Hvejsel Sogn). Søren Christian Jørgensen var selv 52 år. Han fik den 9. april 1875 en attest, der gav ham tilladelse til at indgå i nyt ægteskab [34]. Den attest udnyttede han hurtigt, for han blev gift med Johanne Marie Pedersen i Hvejsel Kirke den 15. maj 1875.

Ved folketællingen den 1. februar 1880 boede Søren Christian Jørgensen og Johanne Marie Pedersen i et hus i Bjerlev. Han arbejdede fortsat som tækkemand. Hans ægteskab nr. to blev ikke langvarigt. Johanne Marie Pedersen var kun 39 år, da hun døde den 21. juni 1880 (Hvejsel Sogn).

Der var heldigvis flere attraktive kvinder på Bjerlev Mark. Den 14. maj 1881 (Hvejsel Sogn) blev Søren Christian Jørgensen gift med enken Mette Cathrine Hansdatter. Hun var 56 år (født

22. juni 1824, Give Sogn, Vejle Amt). Dette ægteskab blev ikke mere langvarigt end det foregående. Denne gang var det dog Søren Christian Jørgensens skyld. Han døde på Bjerlev Mark den 24. juni 1886 (Hvejsel Sogn) i en alder af 63 år.

Der kan ikke have været flere attraktive mænd på Bjerlev Mark, for Mette Cathrine Hansdatter var enke i 20 år, inden hun døde den 29. juni 1906 (Hvejsel Sogn). Hun døde på Sandvad Fattiggård, hvor hun fik alderdomsunderstøttelse.

Mariane Madsdatter levede tilsyneladende et udramatisk liv. Ved konfirmationen den 18. april 1830 (Nørre Snede Sogn) var hun 14 år og boede i Grætrup, formentlig hos forældrene på Søndergård. Der er ikke fundet tegn på, at hun forlod fødegården i de efterfølgende ti år. Ved folketællingen i 1834 opholdt hun sig med sikkerhed hjemme hos forældrene, der takket være børnenes hjælp klarede sig uden tjenestefolk.

Efter faderens død i 1837 var der et ekstrastort behov for Mariane Madsdatters hjælp på gården. Ved folketællingen i 1840 hjalp hun til på gården hos moderen, der havde ansat en tjenestekarl, der hed Rasmus Jensen.

Det gjorde det muligt for Mariane Madsdatter at blive gravid uden at forlade fødegården. Rasmus Jensen måtte tage konsekvensen af at have forført gårdejerskens datter. Han blev gift med Mariane Madsdatter i Nørre Snede Kirke den 29. december 1840. Bruden var 24 år, og brudgommen var 28 år (født 29. november 1812, Klovborg Sogn).

Mariane Madsdatter fødte en søn, Mads Rasmussen, ca. tre måneder efter vielsen (født 21. marts 1841, Nørre Snede Sogn). Ved dåben den 7. maj blev barnet båret af Mariane Madsdatters mor, Johanne Marie Pedersdatter, og lillebror, Søren Madsen, stod fadder.

Da brylluppet var et hastebryllup, måtte de nygifte affinde sig med indtil videre at bo på Søndergård hos Marianes mor. Den 12. juni 1842 flyttede Rasmus Jensen ifølge afgangslisten fra Nørre Snede Sogn til Klovborg Sogn. Den 22. november 1842 fulgte Mariane Madsdatter efter. De formodes at være flyttet ind hos Rasmus Jensens far, Jens Rasmussen.

Rasmus Jensen og Mariane Madsdatter var indsiddere i Tirsvad i Klovborg Sogn, da en datter, Johanne Marie Rasmussen, blev født den 23. februar 1844 (Klovborg Sogn). Ved folketællingen i 1845 var Rasmus Jensen og Mariane Madsdatter og deres to børn indsiddere i et hus i Tirsvad hos Rasmus Jensens far og stedmor, der også var indsiddere.

Det formodes, at Rasmus Jensen har overtaget lejemålet af huset efter faderens død den 7. oktober 1848 (Klovborg Sogn). Der er ikke fundet tegn på, at Rasmus Jensen siden er blevet ejer af huset. I de efterfølgende år omtales han jævnligt som indsidder i Tirsvad eller på Tirsvad Mark, og ved datteren Johanne Marie Rasmussens konfirmation den 11. april 1858 (Klovborg Sogn) er Rasmus Jensen omtalt som lejehusmand i Tirsvad.

Det fremgår af brandtaksationsprotokollen, at huset på Tirsvad Mark i 1846 var ejet af jægmester de Thygesen, der var godsejer på Mattrup Gods. Huset var beboet af Rasmus Jensens far, Jens Rasmussen. Huset var på 6 fag, hvoraf 4 fag var til beboelse, og taget var et stråtag. Det var forsikret for 150 rigsdaler [35]. Det var med stor sandsynlighed det samme hus, som senere var forsikret i Rasmus Jensens navn [36].

Mariane Madsdatter fødte yderligere fire børn i Klovborg Sogn, men ingen af dem levede så længe, at de nåede konfirmationsalderen. Børnene var Jens Peter Rasmussen (født 6. maj

1847, død 16. marts 1848), Jensine Rasmussen (født 29. december 1848, død 28. maj 1862), Jens Peter Rasmussen (født 26. marts 1852, død 3. april 1852) og Ane Marie Rasmussen (født 2. april 1855, død 11. april 1855).

Ved folketællingen i 1850 boede Rasmus Jensen og Mariane Madsdatter i et hus på Tirsvad Mark med tre børn. Rasmus Jensen er anført at være husmand og daglejer. Ved folketællingerne i 1855 og 1860 boede familien i Klovsborg Sogn i et hus med mangelfuld stedsangivelse. Der var henholdsvis tre og ét hjemmeboende barn, og Rasmus Jensen er angivet at være henholdsvis daglejer og husmand.

Datteren, Johanne Marie Rasmussen, og hendes mand boede hos dem i huset på Tirsvad Mark ved folketællingen i 1870. Endvidere var der en plejedatter i huset, så pladsen har været trang. Både Rasmus Jensen og svigersønnen var arbejdsmænd.

Rasmus Jensen var 60 år og husmand i Tirsvad, da han døde den 15. juni 1873 (Klovsborg Sogn). Mariane Madsdatter døde ifølge Klovsborg Sogns kirkebog som 59-årig den 4. juni 1875. Det fremgår af kirkebogen, at hun døde i Løvet, der ligger i nabosognet Grædstrup. Der boede datteren og svigersønnen, så det er sandsynligt, at Mariane Madsdatter døde under et mere eller mindre permanent ophold hos dem. Mariane Madsdatter efterlod sig intet af værdi [37].

Kirsten Marie Madsdatter ses også omtalt som Kirstine Marie. Hun havde bopæl i Grættstrup, hvor hun formentlig har boet hos forældrene, da hun i 1832 som 14-årig blev konfirmeret i Nørre Snede Kirke. Det fremgår af afgangslisten, at hun kort tid efter konfirmationen flyttede fra Nørre Snede Sogn til Åle Sogn.

Efter et år fandt Kirsten Marie Madsdatter ud af, at hun kunne undvære Åle, for hun vendte tilbage til Nørre Snede Sogn i 1833. Hun var hos forældrene på Søndergård ved folketællingen i 1834, så der har hun formentlig været siden tilbagekomsten i 1833.

Den 12. juni 1835 flyttede Kirsten Marie Madsdatter igen hjemmefra. Denne gang flyttede hun til Klovsborg Sogn, hvor hun skulle være stuepige i præstegården, som hun skulle holde stueren. Efter fire år i Klovsborg Sogn vendte hun igen tilbage til Nørre Snede Sogn i maj 1839. Det var ikke for at hjælpe til på Søndergård, for hun var i gang med at specialisere sig i præstegårde. Ved folketællingen i 1840 var Kirsten Marie Madsdatter den ene af tre tjenestepiger hos provst Wolf i præstegården i Nørre Snede By.

Provsten var næppe helt tilfreds med sin tjenestepige, da han opdagede, at hun var blevet gravid. Kirsten Marie Madsdatter flyttede hjem til moderen på Søndergård inden fødslen. Den 31. marts 1841 (Nørre Snede Sogn) fødte hun en "uægte" datter, der den 4. april 1841 blev døbt Anne Marie Hansen.

Den udlagte barnefader var ungkarl Hans Rasmussen, der var søn af Rasmus Jørgensen. Det fremgår af kirkebogen, at Rasmus Jørgensen på sin søns vegne under dennes fravær gav lov til, at "barnet måtte opkaldes efter sønnen og døbes med binavnet Hansen". Fornavnene havde barnet formentlig fået fra sin mormor, Johanne Marie Pedersdatter.

Det var ikke passende at involvere fremmede i dåben af et "uægte" barn, så den blev klaret internt i familien. Barnet blev båret af Kirsten Maries søster, Mette Cathrine Madsdatter, hendes bror, Søren Madsen, var fadder sammen med svogeren, Rasmus Jensen. Ovennævnte Rasmus Jørgensen var den sidste af fadderne, hvilket tyder på, at Kirsten Marie Madsdatter ikke har været alvorligt sur på barnefaderen.



Provst Eiler Sophus Wolf (1800-1888). Kirsten Marie Madsdatter blev formentlig udsat for hans strenge blik, da hun blev gravid, mens hun var tjenestepige hos provst Wolf i præstegården i Nørre Snede (fotograf: O. W. Chr. Richter, foto: ukendt årstal, Det Kongelige Bibliotek, Billedsamlingen)

De gode relationer til barnefaderen blev bekræftet ca. to måneder efter barnets fødsel. Den 29. maj 1841 blev Kirsten Marie Madsdatter gift med Hans Rasmussen i Nørre Snede Kirke med Rasmus Jørgensen som den ene af forloverne. I kirkebogen er bruden omtalt som ”ugift bondefruentimmer af Grætrup”. Hans Rasmussen er angivet at være ”ungkarl tjenende i Horsens som murer”.

Kirsten Marie Madsdatter var 23 år ved vielsen, og Hans Rasmussen var 24 år (født 4. maj 1817, Gangsted Sogn, Skanderborg Amt). Han ses senere omtalt som Hans Rasmussen Gangsted efter fødestedet. Når han har haft lejlighed til at føle sig tiltrukket af Kirsten Marie Madsdatter, skyldtes det formentlig, at han efter sin konfirmation flyttede med forældrene til Grætrup, hvor faderen var gårdmand. Her boede Hans Rasmussen hos forældrene ved folketællingen i 1834. Ved folketællingen i 1840 var Hans Rasmussen flyttet til Horsens.

Efter vielsen boede Kirsten Marie Madsdatter og Hans Rasmussen i Grætrup, hvor de formodes at have været indlogeret på Søndergård. De havde et naturligt ønske om at få deres egen bolig. Det er sandsynligvis forklaringen på, at Hans Rasmussen den 29. april 1843 på sin kones vegne fik udbetalt hendes mødrene arv på 29 rigsdaler, 2 mark og 6 5/8 skilling, selv om moderen fortsat var i live [38].

Derefter flyttede Kirsten Marie Madsdatter og Hans Rasmussen til Søvind Sogn (Skanderborg Amt). Her blev en søn, Rasmus Hansen, født den 17. oktober 1843. I kirkebogen er Hans Rasmussen anført at være murer og indsidder i Brigsted.

Året efter fik Hans Rasmussen brug for sin kones arv. Den 9. juni 1844 købte han for 600 rigsdaler et hus på Ås Mark i Søvind Sogn. Den tilliggende jord var på 2 skæpper hartkorn [39].

Ejendommen blev kaldt for Marielyst [40, 41] og fik senere matrikelnr. 8c [42]. Arven fra svigermor var ikke tilstrækkelig, så Hans Rasmussen måtte optage et lån i huset på 500 rigsdaler [43].

Da Hans Rasmussen overtog huset, var det på 6 fag med murede vægge, hvilket formentlig har glædet en murer. Huset havde stråtag. De 4 fag var til beboelse, og de resterende 2 fag var til lade. Til huset hørte en bageovn, en 2-etages jernkakkelovn og en gruekedel i kobber. Til brandforsikringen var huset takseret til 200 rigsdaler [40].

Hans Rasmussen udnyttede senere sine murerfærdigheder til at udvide stuehuset til 7 fag, hvoraf de 5 fag var til beboelse. Desuden opførte han et nyt hus på 5 fag til kostald og tørvehus. Efter disse forbedringer blev bygningerne den 25. juni 1852 takseret til 360 rigsdaler [44].

Ved folketællingen i 1845 boede Hans Rasmussen i huset på Ås Mark med sin hustru, der blev kaldt for Marie Madsdatter, og en 2-årig datter, der blev kaldt for Maren Hansdatter. På det tidspunkt havde de børnene Anne Marie Hansen og Rasmus Hansen, så der er tilsyneladende gået et eller andet galt ved registreringen af husets børn. Hans Rasmussen er anført at være murermester.

Antallet af børn nåede op på syv. Deraf døde én inden konfirmationsalderen, og to døde som halvvoksne. De efterfølgende børn blev alle født i Søvind Sogn. Niels Hansen blev født den 18. februar 1846. Ved dåben var der familietræ i Hans Rasmussens familie, idet hans far, en bror og to andre brødres hustruer var faddere.

Mads Hansen blev født den 10. december 1848 og døde den 22. september 1858 af kirtelsvaghed, dvs. en tuberkuløs sygdom i lymfekirtlerne [45]. Ved folketællingen i 1850 var alle fire børn korrekt registreret som beboere i huset i Ås. De efterfølgende tre børn var Ane Johanne Hansen (født 6. juni 1853), Jørgine Rasmine Hansen (født 18. marts 1856) og Mads Anthon Marius Hansen (født 8. september 1858). I kirkebogen betegnes Hans Rasmussen lidt på skift som husmand, murer eller begge dele.

I 1850 måtte Hans Rasmussen midlertidigt forlade Ås for at gøre krigstjeneste i treårskrigen sidste år [46]. Han havde ifølge lægdsrullen (Skanderborg Amt, Tilgangsrulle 1843, lægd 30, Søvind Sogn) fra den 9. juli 1841 fået soldateruddannelse af ukendt varighed ved 3. Jægerkorps. I 1850 gjorde han tjeneste som underkorporal i 1. kompagni ved 1. Reservejægerkorps [46], der var blevet oprettet i anledning af krigen [47].

Hans Rasmussen deltog i slaget ved Isted den 25. juli 1850 [46], hvor hans kompagni skulle dække de danske batteriers stilling ved hovedvejen til Slesvig [47]. Den danske hær trak sig sejrrikt ud af slaget, men Hans Rasmussen blev såret i højre lår. Det var held i uheld, for dermed sluttede hans krigsdeltagelse. Han blev ifølge egne oplysninger indlagt på lazaret på ”fodgardekaseren”, som må formodes at være Livgardens Kaserne i København. Han fik efterfølgende tildelt erindringsmedaljen for deltagelse i krigen [46].

Ved folketællingen i 1855 var der tre børn i huset, idet Anne Marie og Niels ikke boede hjemme. Det er specielt overraskende, at Niels Hansen, der kun var 8 år, ikke var hjemmeboende. Det er delvis opklaret, hvor han forsvandt hen. Hans skæbne var så usædvanlig, at den fortjener nærmere omtale her.

Skiftet efter Hans Rasmussen i 1879 giver et spor i eftersøgningen af Niels. Ved dette skifte underskrev Hans Rasmussens søn, Niels, sig ”Niels Hansen Gangsted” og var anført at være

fabrikant på Østerbro i København [48]. Ifølge folketællingsskemaet fra 1901 (jf. nedenfor) flyttede Niels Gangsted til København i 1851, dvs. i en alder af 5 år.

Hans Rasmussen havde en ældre bror, der hed Rasmus (født 21. februar 1809, Gangsted Sogn). Det var sandsynligvis ham, der ved folketællingen den 1. februar 1860 under navnet Rasmus Gangsted havde bopæl på Kalkbrænderivej i København. Han var ugift, men havde en husholderske og en adoptivsøn på 14 år ved navn Niels Gangsted. Adoptiv sønnens alder passer på Niels Hansen fra Ås Mark. Både Rasmus og Niels Gangsted anføres at være født i Horsens, men det kan evt. skyldes de københavnske folketælleres manglende kendskab til jysk geografi.

Hvad der har fået Hans Rasmussen og Kirsten Marie Madsdatter til at bortadoptere deres 5-årige søn er uvist. Det må have været hårdt for den lille dreng at blive sendt til København. Som det fremgår af det følgende, er der dog næppe tvivl om, at bortadoptionen har bevirket, at det er gået Niels langt bedre i tilværelsen, end hvis han var blevet hjemme på Ås Mark.

Niels Hansen Gangsted blev konfirmeret den 22. april 1860 (Vor Frue Sogn, København). Han er anført at være søn af muremester Gangsted og at bo hos silke- og klædehandler Gangsted på Østerbro. Rasmus Gangsted betegnes senere som manufakturhandler. Han tjente så mange penge, at der var råd til at give adoptiv sønnen den bedste uddannelse. Det fremgår af kirkebogen, at Niels Hansen Gangsted ved sin konfirmation gik på Bohrs Skole. Den lå i Nørregade 41 og var på det tidspunkt Københavns fornemste drengeskole [49].

Uddannelsen af Niels Hansen Gangsted sluttede på universitetet. Han var cand.polit., da han den 3. september 1870 blev gift i Sankt Petri Tyske Kirke i København med Minna Emilie Neubert, der var født i Tyskland. Hendes far var fabrikant og boede på Østerbro. Jeg gætter på, at Niels Hansen Gangsted senere har overtaget svigerfaderens fabrik.

Ved folketællingen i 1901 boede forhenværende tøjfabrikant Niels Gangsted i en villa på Krausesvej 2 på Østerbro i København med hustru, tre børn og to tjenestepiger. Det fremgår, at han levede af sin formue. Hans fødselsdato er anført at være 18. februar 1846, dvs. fødselsdatoen passer på Hans Rasmussens Niels.

Niels Gangsted boede i det mondæne Skodsborg nord for København, da han døde den 12. august 1903 (Søllerød Sogn, Københavns Amt) i en alder af 57 år. Det fremgår, at han var cand.polit. og fabrikant. I overensstemmelse med tidligere oplysninger anføres det, at han var adoptiv søn af afdøde købmand Gangsted.

Nu forlader vi Skodsborg og vender tilbage til de mere beskedne forhold i huset på Ås Mark. Ved folketællingen den 1. februar 1860 var de tre yngste børn hjemmeboende. Kort tid efter blev huset byttet med et andet. Med mageskiftebrev af 25. juni 1860 overlod Hans Rasmussen sin ejendom, matrikelnr. 8c, på Ås Mark til en Peder Carlsen. Hartkornet var i mellemtiden blevet omtakseret til 2 skæpper og 3 fjerdingkar [50].

I stedet blev Peder Carlsens hus i Ås med et jordtilliggende på 1 skæppe, 3 fjerdingkar og 2 1/2 album hartkorn, matrikelnr. 6d, overladt til Hans Rasmussen. Begge ejendommers værdi blev ansat til 400 rigsdaler [51], dvs. der blev byttet lige over. Det er uklart, hvad der har fået Hans Rasmussen til at indgå denne byttehandel. Måske har murerarbejdet fyldt så meget, at han har ønsket mindre jord at dyrke?

På Hans Rasmussens nyerhvervede ejendom var et stuehus, der til brandforsikringen var takseret til 350 rigsdaler [52]. Ejendommen blev opført i 1827 og eksisterer stadig i dag. Den kan



I denne ejendom på Helmesvej 2 i Ås boede Hans Rasmussen og familie fra 1860 til 1874. Ejendommen blev opført i 1827, og i dag trænger den til en meget kærlig håndværkerhånd. Hans Rasmussen var murer, så ejendommen må formodes at have været mere velholdt, da han var ejer af ejendommen (foto: 2023)

ses på Helmesvej 2, Aaes, 8700 Horsens [53], men man træffer næppe Hans Rasmussen hjemme.

Ved folketællingen i 1870 boede Hans Rasmussen og Kirsten Marie Madsdatter i huset sammen med deres yngste søn, der nu var 11 år. Hans Rasmussen var stadig murer. I 1874 følte Hans Rasmussen endnu engang trang til at skifte sit hus ud med et andet. Den 7. februar 1874 solgte han ejendommen, matrikelnr. 6d, for 1.445 rigsdaler [54].

I stedet købte Hans Rasmussen samme dag for 1.775 rigsdaler et hus med tilliggende matrikelnr. 12b under Ås By på 2 skæpper, 3 fjerdingkar og 1 $\frac{3}{4}$ album hartkorn [55]. Igen er det svært at gennemskue årsagen til hushandlerne.

Hans Rasmussen nåede ikke flere hushandler, inden han døde den 31. maj 1879 (Søvind Sogn). Han blev 62 år og var husmand og murer i Ås ved sin død. Den 30. oktober 1879 fik Kirsten Marie Madsdatter med arvingernes samtykke skifterettens tilladelse til at sidde i uskiftet bo. Samtidig fik hun ejendomsretten til sin afdøde mands ejendom [48].

Arvingerne var de fire børn, der var i live ved faderens død. Datteren, Anne Marie Hansen, var død den 5. april 1858 (Søvind Sogn) i en alder af 17 år. Datteren, Jørgine Rasmine Hansen, var 19 år, da hun døde den 15. april 1875 (Søvind Sogn). De fire arvinger var Rasmus Hansen, der

var arbejdsmand i Horsens, ovenfor omtalte Niels Hansen Gangsted i København, Ane Johanne Hansen, der tjente på Krogsdal ved Holstebro, og Mads Anthon Marius Hansen, der var handelsbetjent i Viborg.

Kirsten Marie Madsdatter var en 61-årig enke, der hverken havde lyst til at være husmand eller murer. Derfor solgte hun ejendommen med skøde af 7. juli 1880 [56]. Salgsprisen var 4.120 kr., hvoraf de 120 kr. var betaling for løsøre. I købekontrakten havde hun sikret sig en aftægtsbolig. I husets søndre ende skulle hun i resten af sin levetid have ret til 2 fag bolig med indgang gennem det tredje fag. Desuden skulle hun disponere over halvdelen af et udhus og den havejord, der var ud for aftægtsboligen, og hun skulle have fri adgang til husets brønd.

Ejendomssalget havde indbragt hende et stort beløb i kontant betaling, så derfor var Kirsten Marie Madsdatter ikke en fattig enke. Endvidere havde køberen i forbindelse med hussalget udstedt en panteobligation på 2.400 kr. på restkøbesummen. Denne obligation sikrede hende en årlig renteindtægt på 4 % [57].

Køberen overtog huset, inden skødet blev udstedt. Ved folketællingen den 1. februar 1880 var køberen med familie flyttet ind. Kirsten Marie Madsdatter boede der også og var anført at være indsidder og kapitalist. Hun havde en plejedatter på 10 år hos sig. Plejedatteren var datter af sønnen, Rasmus Hansen, og hans hustru. Ved samme folketælling var den samme datter registreret at bo hos Rasmus Hansen og hustru i Skolegade 5 i Horsens. Det er derfor umuligt at afgøre hvem, der plejede at pleje datteren.

Kirsten Marie Madsdatter døde i Horsens (Vor Frelsers Sogn) den 3. juni 1885 i en alder af 67 år. Det fremgår af dødsattesten, at hun døde af lungebetændelse. Dødsstedet var Smedegade 30, stuen i Horsens, men hun var anført at have fast bopæl i Ås [58]. Hun kan derfor tænkes at have været på besøg hos sønnen.

Kirsten Marie Madsdatter havde ikke glemt, at der på kirkegården i Søvind Sogn lå en død murer og ventede på hende. Derfor blev hun efter sin død transporteret til Søvind, hvor hun blev begravet den 9. juni 1885. Inden sin død havde hun bekæmpet kapitalismen ved at opbruge den kapital, der fem år tidligere havde gjort hende fortjent til at blive betegnet kapitalist, for hun døde uden at eje noget [59].

Pederikke Madsdatters fornavn ses også skrevet Pederrikke. Enkelte gange ses det skrevet med "t" i stedet for "d". Ved folketællingerne i 1845 og 1880 blev hun fejlagtigt kaldt for Frederikke. Hun boede hjemme i Grætrup, da hun blev konfirmeret den 7. april 1839 (Nørre Snede Sogn).

Det må formodes at være hende, der ved folketællingen i 1840 var tjenestepige på en gård i Halle i Grædstrup Sogn, selv om flytningen ikke er registreret på hverken afgangs- eller tilgangslisten. Derimod er det registreret på afgangslisten i Nørre Snede Sogn, at Pederikke Madsdatter den 12. juni 1842 i en alder af 17 år flyttede til Klovborg Sogn.

Det er noget overraskende, at Pederikke Madsdatter flyttede til Klovborg samtidig med Rasmus Jensen, der var gift med Pederikkens storesøster, Mariane (jf. ovenfor). De er ikke fundet på tilgangslisten i Klovborg Sogn, så det vides ikke, om de flyttede til samme sted i sognet. Årsagen til den fælles afrejse er ukendt. Rasmus Jensen var dog ikke for alvor stukket af med konens lillesøster, for Mariane Madsdatter flyttede samme vej nogle måneder senere.

Pederikke Madsdatter blev gift i en sen alder, så hun nåede at flytte nogle gange på sin lange rejse som omrejsende tjenestepige. Den 1. maj 1843 flyttede hun fra Grædstrup Sogn til Tønning Sogn (Skanderborg Amt). Der er fortsat mangler på tilgangs- og afgangslisten, for Pederikke Madsdatter er hverken fundet på tilgangslisten i Grædstrup Sogn eller på afgangslisten i Klovborg Sogn.

Opholdet i Tønning Sogn kom kun til at vare i et halvt år, for den 1. november 1843 flyttede Pederikke Madsdatter til Vindelev Sogn (Vejle Amt). Her var hun ifølge tilgangslisten tjenestepige hos Søren Nielsen. Efter et år hos ham flyttede hun til Sindbjerg Sogn (Vejle Amt) for at tjene hos Hans Jespersen i Lindved. Ved folketællingen den 1. februar 1845 var hun stadig hos Hans Jespersen, der var både kromand og gårdmand.

Den 1. november 1845 blev Pederikke Madsdatter tjenestepige hos Mads Madsen i Skovbølling i Jelling Sogn. I overensstemmelse hermed havde Pederikke bopæl i Skovbølling, da hun den 26. december 1845 var fadder ved en dåb hos storesøsteren, Mette Cathrine Madsdatter (jf. ovenfor). Mads Madsen må have været god at tjene hos, for Pederikke blev hos ham i tre år. Den 1. november 1848 forlod hun Jelling Sogn med et godt vidnesbyrd for at rejse til Ringive Sogn (Vejle Amt).

Storesøster, Mette Cathrine Madsdatter, fik igen et barn døbt den 28. maj 1849. Ved den anledning var ”pigen Pederikke Madsdatter fra Egeskov i Ringive” en af fadderne. Den 1. november 1849 forlod hun Ringive Sogn for at flytte til Ejstrup Sogn. Ved folketællingen den 1. februar 1850 boede Pederikke som omtalt ovenfor hos moderen, der var husholderske hos Christen Andersen i Smedebæklund i Ejstrup Sogn.

Pederikke Madsdatter var blevet for gammel til at kunne affinde sig med at skulle bo hos sin mor i længere tid. Den 1. november 1850 flyttede hun til Hvejsel Sogn for at blive tjenestepige hos forpagter Søgaard, der ifølge folketællingen samme år var forpagter af præstegården.

Opholdet i Hvejsel Sogn blev langvarigt. Ved folketællingen i 1855 var Pederikke Madsdatter tjenestepige på den store gård, Hvejselgård. Hun var fortsat tjenestepige på Hvejselgård, da hun den 1. juni 1857 var fadder ved en dåb hos storesøsteren, Anne Johanne Madsdatter. Pederikke Madsdatter var på Hvejselgård i så lang tid, at hun blev gravid af det.

Den 27. oktober 1858 fødte ”ugift fruentimmer Pederikke Madsdatter”, der var 33 år og tjente på Hvejselgård, et dødfødt pigebarn. Set i bakspejlet var dødfødslen ekstra trist, for Pederikke Madsdatter fik ikke børn senere i livet. Den udlagte barnefader var ungkarl Frederik Jacobsen, der tjente i præstegården. Han var formentlig den Frederik Jacobsen, der var født den 3. april 1830 i Bjerlev i Hvejsel Sogn.

Det var ikke attraktivt for Pederikke Madsdatter at blive i Hvejsel Sogn, hvor hun var stemplet som ugift fruentimmer. Den 12. juli 1859 flyttede hun til Øster Nykirke Sogn, hvor hun fik ansættelse som husholderske hos enkemanden Mads Laugesen på Vonge Mark. Ansættelsen må have været ret familiær, for allerede den 14. august 1859 blev Pederikke Madsdatter gift med Mads Laugesen i kirken i Øster Nykirke. Der var ellers grund til at tro, at det var farligt at gifte sig med Mads Laugesen, for hans tre tidligere koner var alle døde i en relativt ung alder.

Pederikke Madsdatter var nu blevet 34 år og foretrak en temmelig brugt ægtemand frem for en tilværelse som ugift tjenestepige. Mads Laugesen var 58 år (født september 1800, Øster Nykirke Sogn). Han var blevet gift første gang den 20. juli 1823 (Øster Nykirke Sogn) med

Karen Christiansdatter (døbt 2. marts 1800, Øster Nykirke Sogn), som døde den 7. oktober 1844 (Øster Nykirke Sogn).

Mads Laugesen blev gift igen den 6. juni 1845 (Langskov Sogn, Vejle Amt) med Abelone Kirstine Andersdatter (født 2. juli 1816, Langskov Sogn). Det blev et kortvarigt ægteskab, for hun døde i barselsseng den 8. januar 1846 (Øster Nykirke Sogn). Hans tredje ægteskab blev indgået den 3. juli 1846 (Øster Nykirke Sogn) med Kirsten Marie Christensdatter (født 6. november 1818, Tørring Sogn). Hun døde den 7. september 1858 (Øster Nykirke Sogn).

Mads Laugesen havde otte børn fra sine tre ægteskaber [60, 61]. Det syntes han tilsyneladende var rigeligt, for han fik ingen børn med Pederikke. Hun måtte derfor nøjes med at være stedmor.

Da Pederikke Madsdatter blev gift med Mads Laugesen, var han ejer af et hus i Vonge. Huset var en tidligere skolebygning på 18 fag og var overtaget fra kommunen ved et mageskifte [62]. Det smittede ikke af på Mads Laugesens skrivefærdigheder at bo i en tidligere skole, for han lærte aldrig at skrive sit eget navn, når han skulle underskrive skøder og lånedokumenter. Ejendommen fik senere matrikelnr. 1a, og den tilhørende jord var takseret til 6 skæpper og $\frac{1}{4}$ album hartkorn.

I ejendommen havde der været skiftende prioritetsgæld siden overtagelsen i 1853 [63, 64]. Da Pederikke Madsdatter flyttede ind i 1859, var ejendommen grundigt belånt med en prioritetsgæld på sammenlagt 1.080 rigsdaler [65-67]. I 1857 havde Mads Laugesen frasolgt en parcel, matrikelnr. 1b, på $1\frac{1}{2}$ album [68]. Efter frasalget var matrikelnr. 1a på 5 skæpper, 3 fjerdingkar og $1\frac{3}{4}$ album hartkorn.

Mads Laugesen havde næsten lige så stor erfaring med ejendomshandler som med ægteskaber. Tidligere havde han i 1829 købt [69] og senere afhændet [70] ejendommen, matrikelnr. 20a i Vonge, han havde købt en parcel [71] og frasolgt tre parceller [72, 73] og havde optaget to prioritetslån [74, 75].

Ved folketællingen i 1860 boede Mads Laugesen og Pederikke Madsdatter, der blev kaldt for Madsen, i huset i Vonge med hans to yngste børn. Mads Laugesen er anført at være husmand. En enkelt gang er han set omtalt som hjulmand [68]. Det kneb tilsyneladende med at få sat gang i hjulene, så det må antages, at hjulfremstillingen var hans bibeskæftigelse.

Det var ikke slut med ejendomshandlerne. Den 13. november 1863 købte Mads Laugesen for 600 rigsdaler en parcel med derpå værende bygninger udstykket fra en gård i Vonge. Parcellen havde matrikelnr. 5e og var takseret til 3 fjerdingkar og $\frac{1}{2}$ album hartkorn [76], dvs. Mads Laugesen fik væsentligt mindre jord at dyrke. Derfor kunne han ikke leve af at være jordbruger, men måtte som omtalt nedenfor skaffe føden ved at tjene hos andre.

Mads Laugesens tidligere ejendom, matrikelnr. 1a, blev med skøde af 8. september 1865 solgt for 1.000 rigsdaler [77]. Derfor kan økonomiske problemer have været årsagen til, at Mads Laugesen skiftede sin ejendom ud med en billigere. En dårlig økonomi kan have været forårsaget af, at der var store lån i huset. Derudover skyldte han sine fire børn fra ægteskabet med Kirsten Marie Christensdatter en arv efter deres mor på i alt 140 rigsdaler. Som sikkerhed for arven fik børnene i 1866 pant i faderens ejendom, matrikelnr. 5e [78]. Samme år optog Mads Laugesen et lån i ejendommen på 150 rigsdaler [79].

Den skyldige arv til børnene nåede Mads Laugesen ikke at udbetale til dem. Han døde den 7. april 1867 (Øster Nykirke Sogn) i en alder af 66 år. I kirkebogen betegnes han som husmand

og ægtemand på Vonge Mark. Det er anført, at han tjente på Lerbæk, der må formodes at være Lerbæk Gods i Hover Sogn, hvor han døde, og hvorfra han blev ført hjem efter sin død. Han anføres at være død af brystbetændelse. Det lyder som noget, ammende kvinder kunne blive udsat for, men her er det formentlig brugt som betegnelse for lungebetændelse [45].

Der blev den 10. august 1867 på herredskontoret i Vejle afholdt skifte efter Mads Laugesen [60, 61]. Enken, Pederikke Madsdatter, ansatte værdien af ejendommen, matrikelnr. 5e, til at være 700 rigsdaler med besætning, ind- og udbo. Der var ikke andre værdier i boet. Boets gæld, der primært var prioritetsgæld, beløb sig til 362 rigsdaler.

Når skifteomkostningerne var trukket fra, var der et overskud i boet på 323 rigsdaler. Det skulle deles mellem enken og Mads Laugesens otte børn. Enken fik halvdelen, dvs. 161 rigsdaler og 3 mark, plus en arvelod på 17 rigsdaler, 3 mark og 13 7/9 skilling svarende til den arvelod, som hvert af børnene fik.

Til sikkerhed for børnenes arv måtte Pederikke Madsdatter samme dag udstede en panteobligation med prioritet og panteret i ejendommen [80]. Børnenes arv skulle forrentes med 4 % om året, og børnene kunne kræve arven udbetalt med 1/2 års varsel. Det bragte Pederikke Madsdatter i en uholdbar økonomisk situation, da hendes beskedne værdier var bundet i ejendommen.

Derfor var Pederikke Madsdatter mere eller mindre tvunget til at sælge ejendommen, så gælden kunne blive betalt. Det gjorde hun med skøde af 23. juni 1868 [81]. Salgsprisen var 700 rigsdaler, så der var et overskud til hende, når al gæld var betalt.

Den 31. oktober 1868 rejste Pederikke Madsdatter glad og gældfri ca. 7 km nordpå til Vester Sogn (jf. afgangs- og tilgangslisten). Her blev hun den 28. november 1868 gift med Claus Martinussen. Hun var 43 år, og han var 55 år (døbt 17. oktober 1813, Vester Sogn). Hvad ægteskaber angår var Claus Martinussen helt uerfaren, idet han var ungarl.

Indtil da var Claus Martinussen blevet opvartet af sin mor, Ane Kirstine Clausdatter. Med skøde af 3. marts 1862 havde moderen solgt sit hus, matrikelnr. 5b i Rørbæk, Vester Sogn, til Claus Martinussen [82, 83]. Skødet blev dog først tinglyst den 4. april 1884, hvilket må betyde, at Claus Martinussen først på det tidspunkt blev den officielle ejer af huset. Huset var brandforsikret for 150 rigsdaler [84].

Moderen blev betegnet ”enke og husejerinde på Rørbæk Mark” ved sin død den 20. maj 1880 (Vester Sogn). Det kan derfor diskuteres, om det i den mellemliggende periode var moderen, der boede hos sønnen, eller sønnen, der boede hos moderen.

Ved folketællingen i 1870 boede Ane Kirstine Clausdatter, Claus Martinussen og Pederikke Madsdatter i huset, der nu angives at ligge i Lindet By i Vester Sogn. Claus Martinussen er anført at arbejde som daglejer. Pederikke Madsdatter havde medbragt en stedsøn, som boede hos dem. Ved næste folketælling i 1880 angives huset at ligge på Rørbæk Mark. Claus Martinussen er nu anført at være husmand og Ane Kirstine Clausdatter at være aftægtskone.

I 1884 fyldte Claus Martinussen 71 år og følte trang til at komme på aftægt. Med skøde af 27. august 1884 solgte han for 600 kr. sin ejendom på Rørbæk Mark til Mads Sørensen Hedehuus. Med i købet fulgte ejendommens besætning, der bestod af en ensom ko [85]. Køberen var ikke helt fremmed, idet han var søn af Pederikkens søster, Anne Johanne Madsdatter (jf. ovenfor), og dermed havde han kvalificeret sig til at være Pederikkens nevø.

Samtidig med hussalget blev der underskrevet en aftægtskontrakt, der sikrede Claus Martinussen og hustru aftægt i huset i resten af deres levetid [86]. Som aftægtsbolig skulle de beholde to fag med loftsrum i den østre ende af stuehuset.

Om aftægtsfolkernes forplejning lovede Mads Sørensen Hedehuus følgende: ”Aftægtsfolkene nyder kost og forplejning, det er føde og klæder, opvartning i et og alt ved mit bord ligemed mig selv og min familie så længe de lever, forsvarlig som det sig hør og bør at forpleje gamle folk både i sund og syg tilstand, omgås dem med venlighed således at det kan forsvares for Gud og mennesker efter uvillige mænds skøn”.

Derudover er det anført i aftægtskontrakten, at aftægtsfolkene årligt til opvarmning skulle have leveret 8.000 klynetørv, og at de til belysning skulle have leveret tilstrækkeligt af enten lampeolie eller talglys. Aftægtsyderen skulle sørge for, at aftægtsfolkene fik en hæderlig begravelse, men begravelsesomkostningerne skulle udredes af den afdødes bo.

Det blev hurtigt aktuelt at sørge for en hæderlig begravelse, idet Claus Martinussen døde 1 ½ måned efter, at aftægtskontrakten var indgået. Han døde den 12. oktober 1884 (Vester Sogn) i en alder af 71 år. I kirkebogen er han anført at være aftægtsmand på Rørbæk Mark. Han ejede intet ved sin død [24, 87].

Pederikke Madsdatter nød godt af aftægtskontraktens forsvarlige forplejning i mange år endnu. Ved folketællingerne i 1890 og 1901 var hun aftægtskone hos nevøen og hans familie i huset på Rørbæk Mark. Pederikke Madsdatter var 77 år, da hun døde den 4. november 1902 (Vester Sogn). Hun blev begravet den 11. november 1902, så der har formentlig i boet været til begravelsesudgifterne, selv om det den 13. november blev anmeldt til skiftemyndigheden, at hun intet ejede [88].

Litteraturliste

1. S. Nygård: ”Danmarks kirkebøger”, Udgivet af Rigsarkivet, København, 1933
2. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1745-1790, folio 244-244b
3. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skifteprotokol, 1803-1821, folio 216b-217
4. Jytte Skaaning & Bente Klercke Rasmussen: ”Find din slægt – og gør den levende. Håndbog i slægtshistorie”, 2. udgave, 2. oplag, Syddansk Universitetsforlag, 2008
5. Forordning af 20. juni 1788 om stavnsbåndets løsning fra godserne for bondestandens mandkøn i Danmark, paragraf 6, <http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/forordning-om-stavnsbaandets-ophaevelse-20-juni-1788/>
6. Jørgen Green & Michael Green Schmidt: ”Slægtsforskerens ABC”, 2. udgave, 1. oplag, Forlaget Grifo, 2007
7. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1814-1820, folio 123b
8. Skanderborg Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Vrads Herred, 1802-1830, side 439
9. Geodatastyrelsen, Historiske kort på nettet, Hartkornsekstrakt, Ældre, Nørre Snede Sogn, Grætrup By, side 123, hkpn.gst.dk
10. Geodatastyrelsen, Historiske kort på nettet, Hartkornsekstrakt, Yngre, Nørre Snede Sogn, Grætrup By, folio 122, hkpn.gst.dk

11. Geodatastyrelsen, Historiske kort på nettet, Sogneprotokol, Nørre Snede Sogn, Grætrup By, folio 49-50b, hkpn.gst.dk
12. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skifteprotokol, 1837-1846, folio 7b-8b og 39b-40b
13. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1841-1844, folio 561b-562
14. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1841-1844, folio 567-568
15. Peter Henningsen: "Dengang vi var bønder", Gads Forlag, 2019, side 101
16. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1841-1844, folio 562b-563
17. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1841-1844, folio 568-568b
18. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1841-1844, folio 562
19. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1847-1850, folio 407b
20. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1865-1868, folio 693
21. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Domprotokol, 1827-1835, side 196-199
22. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol I, 1840-1846
23. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol II, 1878-1887, folio 64b
24. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol II, 1878-1894
25. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol II, 1887-1894, folio 81
26. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Realregister I, Klovborg Sogn, Tranholmgårde, 1860-1895, folio 286
27. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Realregister II, Klovborg Sogn, Tranholmgårde, 1875-1950, folio 475
28. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1856-1858, folio 565b-566
29. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1900-1903, folio 770b-771
30. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Dødsanmeldelser, 1854-1866
31. Vejle Amts Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Nørvang Herred, Hvejsel Sogn, Bjerlev, 1828-1858, side 86
32. Vejle Amts Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Nørvang Herred, Hvejsel Sogn, Bjerlev, 1858-1874, folio 78
33. Forsvarets Arkiver (FOARK), Arkivfunktionen for Forsvarets Arkivers Originale Medaljesager, Ansøgninger om erindringsmedalje 1848-1850, Vejle Amt, Nørvang Herred
34. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol II, 1867-1877
35. Skanderborg Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Vrads Herred, 1831-1848, side 484
36. Skanderborg Amts Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Vrads Herred, Klovborg Sogn, 1858-1872, side 286-287
37. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol, 1875-1896, folio 4b
38. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1841-1844, folio 568
39. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1843-1847, folio 204b
40. Skanderborg Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Voer Herred, 1831-1842, side 170

41. Skanderborg Amts Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Voer Herred, Søvind Sogn, 1833-1857, side 312
42. Voer-Nim Herredsfoged, Realregister, Søvind Sogn, 1850-1940, Ås By, folio 106
43. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1843-1847, folio 205b
44. Skanderborg Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Voer Herred, 1851-1866, side 47-48
45. Ordbog over det danske sprog, <http://ordnet.dk>
46. Forsvarets Arkiver (FOARK), Arkivfunktionen for Forsvarets Arkivers Originale Medaljesager, Ansøgninger om erindringsmedalje 1848-1850, Århus Amt, Voer Herred
47. Rigsarkivet, Daisy, Arkivskaber: Overkommandoen over Den aktive Armé, 1. Reservejægerkorps, www.sa.dk
48. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1879-1880, folio 529b-530
49. Nørregade 41, www.pisserenden.com
50. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1858-1861, folio 595b-596
51. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1871-1874, folio 551b
52. Skanderborg Amts Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Voer Herred, Søvind Sogn, 1858-1871, side 450-451
53. Horsens Kommune, BBR-Meddelelse, Matrikelnr. 6d, Ås By, Søvind
54. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1871-1874, folio 702
55. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1871-1874, folio 702-702b
56. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1879-1880, folio 530-530b
57. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1879-1880, folio 530b-531
58. Sundhedsstyrelsen, Dødsattester, Jylland, 1840-1915, Vejle-Skanderborg Fysikat, Horsens, 1885
59. Horsens Byfoged, Skifteprotokol, 1884-1886, folio 142b
60. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skifteprotokol, 1867-1872, folio 42b-44
61. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1868-1870, folio 180b-181b
62. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1852-1854, folio 757-757b
63. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1852-1854, folio 820b-821
64. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1857-1859, folio 232b
65. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1852-1854, folio 820b
66. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1857-1859, folio 911b-912
67. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1857-1859, folio 912
68. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1857-1859, folio 841b-842
69. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1827-1830, folio 768b-769
70. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1852-1854, folio 757
71. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1844-1847, folio 353-353b
72. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1847-1849, folio 491-491b
73. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1852-1854, folio 820

74. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1827-1830, folio 769-769b
75. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1827-1830, folio 769b
76. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1862-1865, folio 551b-552
77. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1865-1868, folio 600-600b
78. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1865-1868, folio 143-143b
79. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1865-1868, folio 662-662b
80. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1865-1868, folio 809-809b
81. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1868-1870, folio 181b
82. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1883-1885, folio 181b-182
83. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1883-1885, folio 445
84. Vejle Amts Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Nørvang Herred, Vester sogn, 1858-1874, folio 501
85. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1885-1886, folio 119b-120
86. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1885-1886, folio 120-120b
87. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol II, 1878-1887, folio 203b
88. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol II, 1899-1903, folio 235b-236

Kapitel 8. Adskilt fra bord og seng

Mine tip-2-oldeforældre

Hans Hansen & Karen Olesdatter

Hans Hansen (54):

Født:

Døbt: 24. oktober 1790 i Sindbjerg Sogn (Vejle Amt)

Konfirmeret: 24. april 1808 i Sindbjerg Sogn

Gift: 7. april 1816 i Sindbjerg Sogn

Død: 20. maj 1862 i Hvirring Sogn (Skanderborg Amt)

Begravet: 27. maj 1862 i Hvirring Sogn

Karen Olesdatter (55):

Født:

Døbt: 18. januar 1795 i Hatting Sogn (Vejle Amt)

Konfirmeret:

Gift: 7. april 1816 i Sindbjerg Sogn

Død: 9. maj 1864 i Hvirring Sogn

Begravet: 14. maj 1864 i Hvirring Sogn

Hans Hansen ses også omtalt med sin fars efternavn Villadsen eller Villesen. Enkelte gange er begge efternavne blevet brugt, så han kaldes for Hansen Villadsen eller Hansen Villesen. Karen Olesdatter kaldes også enkelte gange for Karen Lauritsdatter eller Laursdatter. Lauritsdatter/Laursdatter er et patronym, der stammer fra hendes stedfar.

Hans Hansen blev født i Lund, dvs. Sindbjerglund, i Sindbjerg Sogn, hvor han blev døbt den 24. oktober 1790. Han var søn af gårdmand Hans Villadsen, og hans mor hed Ane Terkelsdatter (jf. kapitel 15). Ved folketællingen i 1801 boede Hans Hansen hos forældrene på gården i Sindbjerglund sammen med tre ældre og tre yngre søskende.

Den 24. april 1808 blev Hans Hansen og hans lillebror, Jens Hansen, konfirmeret i Grejs Kirke. Grejs Sogn og Sindbjerg Sogn udgjorde et fælles pastorat, og dette år blev begge sognes konfirmander konfirmeret i Grejs Kirke. Hans Hansen var en ikke helt ung konfirmand på 17 år. Det kan muligvis skyldes, at han har været langsom til at tilegne sig de fornødne kristendomskundskaber.

Hans Hansen blev som så mange andre højere med alderen, indtil han ifølge lægdsrullen endte med at være 164 cm høj. I 1813 blev han soldat i Skarpskyttekompagniet ved Sjællandske Jægerkorps. Den 20. maj 1814 lod Hans Hansen sig hverve som soldat ved Københavns Infanteriregiment på en 7-årig kontrakt (Vejle Amt, Hovedrulle 1811 og 1814, lægd 76, Sindbjerg Sogn).

Københavns Infanteriregiment var blevet oprettet i 1808 og havde som det sidste regiment tilladelse til at hverve menige indtil 1814, hvor hvervning af soldater blev standset [1]. Københavns Infanteriregiment blev nedlagt den 1. februar 1816 [2]. Dermed må Hans Hansens kontrakt formodes at være blevet ophævet. I stedet blev han ifølge lægdsrullen igen soldat ved Sjællandske Jægerkorps (Vejle Amt, Hovedrulle 1814, lægd 76, Sindbjerg Sogn).

Sam- mel No. eller Litra.	Nye Løbe- No.	Fædrenes og Sønneres Navne.	Sønneres Fødested.	Høide Alder Tom- mer.	Nu havende Opholdssted.	Betegninger.
			76			
37-99		Hans Villadsen Terkild	Sindbjerglund	23	61	Sindbjerglund 23 1811 Sogn i Sjell. J. K.
98	94	Hans Villadsen Hans Villadsen	Sindbjerglund	19	62 3/4	Sindbjerglund 19 1812 Sindbjerglund 19 1813 Sogn i Sjell. J. K. 1813 Sogn i Sjell. J. K. 1813 Sogn i Sjell. J. K. 1813 Sogn i Sjell. J. K.

Uddrag af lægdsrullen, Hovedrulle 1811, Vejle Amt, lægd 76, Sindbjerg Sogn. Det fremgår bl.a., at nr. 34, Hans, og nr. 33, Terkild, var sønner af Hans Villadsen. Hans var født i Sindbjerglund, var 19 år gammel, 62 $\frac{3}{4}$ tommer høj og boede hjemme. Det er endvidere anført, at Hans i 1813 blev soldat i Skarpskyttekompagniet ved Sjællandske Jægerkorps, og at han den 20. maj 1814 tegnede en 7-årig kontrakt med Københavns Infanteriregiment.



Kastellet i København, Norgesporten. Sjællandske Jægerkorps havde garnison på Kastellet. Derfor må Hans Hansen formodes at have udviklet sine militære færdigheder der (foto: Christian Rasmus Neuhaus, foto: ca. 1870, Københavns Museum)

Karen Olesdatter blev hjemmedøbt den 18. januar 1795, og samme dag blev hendes dåb bekræftet i Hatting Kirke. Hendes chancer for succes i livet var forringede fra starten, idet hun blev født som "uægte" barn. Moderen hed Maren Jensdatter og var fra Vonge i Øster Nykirke Sogn (Vejle Amt). Den udlagte barnefader hed Ole Jensen (jf. kapitel 16).

Maren Jensdatter og Ole Jensen havde begge tjent hos Søren Enevoldsen i Eriknauer i Hatting Sogn. Ved dåben blev Karen Olesdatter båret af Mette Kirstine Nielsdatter, der også var tjenestepige hos Søren Enevoldsen. Mette Kirstine Nielsdatter blev året efter gift med Ole Jensen, så Maren Jensdatter måtte affinde sig med at være enlig mor.

Ved folketællingen i 1801 boede Karen Olesdatter sammen med moderen i et hus i Eriknauer, hvor de boede til leje. Moderen ernærede sig og datteren ved vævning. I 1810, dvs. da Karen Olesdatter var 15 år, fik hun en stedfar, idet moderen blev gift med Laurits Jørgensen fra Lindved i Sindbjerg Sogn. Derefter må moderen formodes at være flyttet til Lindved.

Karen Olesdatter var formentlig blevet konfirmeret inden da, men konfirmationer var ikke på det tidspunkt anført i Hattings kirkebog. Hun flyttede tilsyneladende ikke straks med moderen. Da Karen Olesdatter i 1814 ifølge afgangslisten flyttede fra Hatting Sogn, havde hun forinden været væverske hos Niels Stephansen i Eriknauer. Hun flyttede i 1814 til Sindbjerg Sogn, hvor hun kan tænkes at være flyttet ind hos moderen og stedfaderen med sin væv under armen.

I Sindbjerg Sogn mødte Karen Olesdatter en ung fyr, der hed Hans Hansen. Hun mødte ham så meget, at hun blev gravid af det. Hun ville ikke gentage moderens fejltagelse, så derfor sørgede Karen Olesdatter for, at Hans Hansen tog konsekvensen af sine udskjelser og giftede sig med hende. Den 7. april 1816 blev Hans Hansen og Karen Olesdatter gift i Sindbjerg Kirke. Set i bagklogskabens lys skulle de nok ikke have giftet sig med hinanden.



I Sindbjerg Kirke blev Hans Hansen både døbt og konfirmeret, og her foran alteret sagde han ja, da præsten spurgte, om han ville giftes med Karen Olesdatter. Set i bagklogskabens lys havde det rigtige svar været nej (foto: 2019)

Ved vielsen var Karen Olesdatter 21 år, og Hans Hansen var 25 år. Hun er i kirkebogen anført at være væverske fra Lindved og han at være skrædder fra Lund. Kort efter vielsen flyttede de nygifte ifølge tilgangslisten til Ølsted Sogn (Vejle Amt), hvor de fik bopæl i Jens Pedersen Winters hus i Bottrup By. Hans Hansen anføres at være tilflyttet fra Uldum Sogn (Vejle Amt), hvor han ifølge afgangslisten havde været tjenestekar, og Karen Olesdatter var tilflyttet fra Sindbjerglund.

Nu blev ægtefællerne forenet i huset i Bottrup, hvor Karen Olesdatter den 24. juli 1816 (Ølsted Sogn) fødte en søn. Han blev hjulpet sikkert til verden af den eksaminerede jordemoder, Kirstine Davidsdatter, fra Hatting. Sønnen fik navnet Laurs Hansen. Det er forståeligt, at den førstefødte søn ikke blev opkaldt efter Karens svigefulde far, men man kan undre sig over, at sønnen blev opkaldt efter hendes stedfar og ikke efter Hans Hansens far.

Det blev der rådet bod på ved den næste fødsel. Inden da var Hans Hansen og Karen Olesdatter flyttet til Hesselballe i Uldum Sogn (Vejle Amt). Her blev en søn, der fik navnet Hans Hansen, født den 16. juli 1819. Ved dåben blev han båret af faderens søster, Ane Marie Hansdatter. Forældrene angives at være husbeboere i Hesselballe, og Hans Hansen var skrædder af profession.

Med skøde af 1. december 1820 blev Hans Hansen husejer i Hesselballe. For 50 rigsdaler købte han et hus med haveplads [3]. Ejendommen fik senere matrikelnr. 26 i Hesselballe By, og den tilhørende haveplads blev takseret til $\frac{1}{2}$ album hartkorn [4]. Huset, der udelukkende blev anvendt til beboelse, var på 5 fag, hvoraf 4 fag var med loft. Huset var af egebindingsværk med klinede vægge, havde tag af strå og lyng og var brandforsikret for 150 rigsdaler [5, 6].

Selv om havepladsen var trang, var der alligevel plads til, at Hans Hansen og Karen Olesdatter kunne få yderligere tre børn, mens de boede i Hesselballe. Anders Hansen blev født den 1. januar 1822, men døde allerede den 16. januar 1822. De to efterfølgende var Ane Hansdatter (født 31. januar 1823) og Maren Hansdatter (født 26. oktober 1825). I Uldum Sogns kirkebog er Hans Hansen angivet at være både skrædder og husmand. Ved Anders Hansens fødsel kaldes Karen Olesdatter for Karen Lauritsdatter.

Det fremgår af tilgangslisten, at Hans Hansen og Karen Olesdatter i 1826 flyttede til Honum Skov i Hvirring Sogn (Skanderborg Amt) ca. 7 km nordøst for Hesselballe. Ifølge tilgangslisten havde Hans Hansen købt et hus. Senere oplysninger tyder dog på, at Hans Hansen ikke var ejer, men fæster af huset [7]. Ejeren var forligelseskommissær Frich.

Der var en del jord til huset, idet jordtilliggendet var takseret til 4 skæpper, der i 1844-matriklen blev omtakseret til 4 skæpper, 1 fjerdingkar og $\frac{3}{4}$ album hartkorn. Ejendommen, der blev kaldt for Springforbi, havde matrikelnr. 27 i Honum By [8, 9]. Bygningerne bestod af et strå-tækt stuehus mod nord, et hus mod øst og et hus mod vest [10-12]. Det fraflyttede hus i Hesselballe blev den 11. juni 1828 solgt for 50 rigsdaler [13].

Datteren, Maren Hansdatter, overlevede ikke luftforandringen, men døde den 21. november 1827 (Hvirring Sogn). En datter, der blev født den 9. januar 1829 (Hvirring Sogn), blev opkaldt efter sin afdøde storesøster og fik navnet Maren Hansdatter. Hun blev min tipoldemor (jf. kapitel 4). Som afslutning på fødslerne blev Kirsten Hansdatter født den 24. august 1832 (Hvirring Sogn). I kirkebogen ved børnenes fødsel anføres Hans Hansen at være husmand i Honum Skov eller på Honum Mark.

Ved folketællingen i 1834 er Hans Hansen og Karen Olesdatter anført at bo i et hus i Honum By. Der er formentlig anvendt skiftende stedbetejnelser for det samme hus. De havde alle deres fem børn boende i huset. Den ældste søn var væver. Yderligere en væver var logerende i huset, der må have fungeret som en slags væveri.

Der var fire hjemmeboende børn i huset ved folketællingen i 1840. Bopælen betegnes nu som Honum Skov. Hans Hansen blev kaldt for Hans Villadsen, hvilket sandsynligvis skyldtes, at der var to i Honum, der hed Hans Hansen. For at gøre forvirringen total blev Karen Olesdatter kaldt for Karen Laursdatter. Børnene havde ikke skiftet navn.

Ved næste folketælling i 1845 boede Hans Hansen og Karen Olesdatter i hver sit hus i Honum By. De anføres begge at være enke, selv om ægtefællen var i live. Betegnelsen "enke" blev dog også brugt om separerede/fraskilte ægtefæller. Det må være tilfældet her, idet de ved næste folketælling begge anføres at være fraskilte, dvs. med datidens juridiske sprogbrug levede de "adskilt fra bord og seng". Dengang var skilsmisser så usædvanlige, at ægteskabet må have budt på mange og langvarige uoverensstemmelser, før den kontroversielle beslutning blev truffet.

Børnene var delt imellem dem ved folketællingen i 1845. Hos Hans Hansen boede den ugifte datter, Ane Hansdatter, og sønnen, Hans Hansen, der var snedkersvend. Den ældre Hans Hansen var husmand og kludehandler, dvs. han var degraderet fra skrædder til kludehandler.

Karen Olesdatter var indsidder i sit hus, dvs. hun boede til leje. Hun havde deres yngste barn, Kirsten Hansdatter, boende. Endvidere havde hun en gift tømmermand som logerende, og han må formodes at have bidraget til huslejen.

Hans Hansen og Karen Olesdatter flyttede fra hinanden på et ukendt tidspunkt mellem 1840 og 1845. Det er ikke lykkedes at finde nærmere oplysninger om skilsmissen, så derfor kendes årsagen til skilsmissen ikke. I overensstemmelse med, at de levede adskilt fra bord og seng, vil den videre omtale af deres liv være adskilt således, at Hans Hansen omtales først.

I 1844 skiftede det hus, Hans Hansen boede i, ejer. Med skøde af 20. december 1844 solgte forlignelseskommissær Frich huset til Helvad Peter Nicolai Wielandt. Det er anført i skødet, at Hans Hansen Villesen hidtil havde haft huset i fæste. Købesummen var 500 rigsdaler [7]. Helvad Peter Nicolai Wielandt var Hans Hansens kommende svigersøn, idet han året efter blev gift med Ane Hansdatter (jf. nedenfor). Derfor fik Hans Hansen en aftægtskontrakt, der gav ham ret til at blive boende i huset i resten af sit liv [14].

Aftægtskontrakten sikrede, at Hans Hansen ikke kom til at mangle kost og logi efter skilsmissen. Han skulle årligt have leveret 10 skæpper rug, 10 skæpper byg, 2 skæpper bygmalt, 16 pund smør, 16 pund ost og 16 pund flæsk ligeligt fordelt på årets fire kvartaler. Endvidere skulle han hver 1. oktober have leveret 1 pund uld, ½ skæppe salt og 1 pund humle samt hver 1. april 5 alen vadmel og 5 alen blårlærred. Hver dag skulle han have 1 potte nymalket mælk.

Hans Hansen havde ikke lyst til at fryse, så han sikrede sig levering af 4 læs god tørv hvert år inden 1. juli. Han fik endvidere fri rådighed over ¼ skæppe land i den nordlige ende af haven og skulle have leveret gødning dertil. Aftægtsyderen skulle sørge for, at Hans Hansens korn blev kørt til og fra mølle, og der skulle brygges, bages og vaskes tøj for Hans Hansen. Der var ingen risiko for, at han skulle dø af tørst, for han havde fri adgang til stedets brønd.

Af indboet havde Hans Hansen til eget brug udtaget en seng med tilhørende sengetøj, en jerngryde, en pande, en spand, et bord og nogle stole, som han måtte beholde sin livstid. Efter

Hans Hansens død skulle hans efterladenskaber tilfalde stedets ejer, der til gengæld skulle sørge for, at han fik en hæderlig og anstændig begravelse.

Til sikkerhed for aftægtsydelsen fik den 2. prioritets panteret i huset. I 1847 fik svigersønnen behov for at optage et lån i huset på 650 rigsdaler. I den forbindelse var Hans Hansen så imødekommende, at han ved en påtegning på aftægtskontrakten gav lov til, at det nye lån fik prioritet foran aftægtsydelsen [15].

Ved folketællingen den 1. februar 1850 var Hans Hansen 59 år, fraskilt og boede på aftægt hos datteren og svigersønnen. Der var fortsat liv i kludene, idet han supplerede aftægtsydelsen med at være kludehandler. Ved næste folketælling i 1855 havde Hans Hansen tilsyneladende mangel på klude, han kunne handle med, for nu var han anført at være fraskilt, aftægtsmand og kludesamler.

Efter skilsmissen havde Hans Hansen kontakt til alle sine børn. I både 1850, 1852 og 1855 rejste han ca. 25 km østpå til Søvind Sogn (Skanderborg Amt) for at være fadder, da datteren, Maren Hansdatter, fik døbt henholdsvis en datter, en søn og en datter. Som belønning for den efter datidens målestok lange rejse blev Maren Hansdatters søn opkaldt efter Hans Hansen. Endvidere blev Hans Hansen brugt som fadder af sønnerne Laurs Hansen og Hans Hansen og af datteren, Ane Hansdatter.

Hans Hansen var holdt op med at samle klude ved folketællingen i 1860, hvor han kunne nøjes med at være fraskilt aftægtsmand. Hans otium har dog næppe været helt fredeligt, for der var fem børnebørn i huset. Den 20. maj 1862 (Hvirring Sogn) døde Hans Hansen, der i kirkebogen kaldes for Hans Hansen Villadsen. Han blev 71 år og omtales som aftægtsmand på Honum Mark. Han døde uden at efterlade sig noget [16].

Nu er turen kommet til at berette om Karen Olesdatters liv som fraskilt. Ved folketællingen i 1850 boede hun uden børn i et hus i Hvirring By sammen med en enke, der var på fattigunderstøttelse. Karen Olesdatter er anført at være fraskilt. Hun ernærede sig selv som spinderske, og det var næppe noget, hun blev rig af.

Den 29. maj 1853 var "aftægtsmand Hans Hansens kone i Hvirring By og Sogn" fadder ved en dåb i Nørre Snede Sogn (Skanderborg Amt) hos sønnen, Laurs Hansen. Der må her være tale om Karen Olesdatter, selv om betegnelsen "kone" ikke er helt korrekt. Det kan tænkes, at det er blevet fortiet for præsten i Nørre Snede, at hun var fraskilt.

Ved næste folketælling i 1855 boede Karen Olesdatter til leje i Hvirring By i et hus, som kan tænkes at være det samme hus som ved den foregående folketælling. Hun er fortsat anført at være fraskilt. Det var blevet for ensformigt udelukkende at spinde garn, så hun supplerede med at strikke. Hun delte hus med en enke, der også spandt og strikkede, så huset kunne med lidt god vilje kaldes for en meget lille tekstilfabrik.

Datteren, Maren Hansdatter, brugte også Karen Olesdatter som fadder, men skilsmissen var ikke så lykkelig, at hun var fadder samtidig med Hans Hansen. I 1858 rejste Karen Olesdatter til Søvind Sogn for at være fadder, da Maren Hansdatter skulle have døbt en søn. Karen Olesdatter blev hverken brugt som fadder af sønnen, Hans Hansen, eller af datteren, Ane Hansdatter, så der er ikke dokumentation for, at hun har haft kontakt til dem efter skilsmissen.

Karen Olesdatters liv som fraskilt endte i Hvirring Fattighus. Der befandt hun sig ved folketællingen i 1860. Hun er anført at være enke, fattiglem og daglejer. Hun var nu 65 år, så der har nok ikke været rift om at leje hendes arbejdskraft for en dag.

Da Karen Olesdatter døde den 9. maj 1864 (Hvirring Sogn) i en alder af 69 år, var hun fortsat almisselem i Hvirring Fattighus. I dødsanmeldelsesprotokollen blev hun anført at være ”enke efter afdøde aftægtsmand Hans Hansen”. Hun døde uden at efterlade sig noget [17]. Karen Olesdatter blev begravet den 14. maj 1864 på Hvirring Kirkegård, men fik næppe en plads ved siden af Hans Hansen.

Fem af Hans Hansens og Karen Olesdatters syv børn levede så længe, at de opnåede den tvivlsomme ære at blive skilsmissebørn. Datteren, Maren Hansdatter, er nærmere omtalt i kapitel 4, fordi hun er min tipoldemor. De øvrige fire børn omtales i det følgende.

Laurs Hansens fornavn ses også i varianterne Lars, Laust og Laurits. Han havde bopæl i Honum, dvs. han har formentlig boet hjemme hos forældrene, da han blev konfirmeret i 1831 (Hvirring Sogn). Han havde svært ved at undvære de hjemlige kødgryder, der nok snarere var grødgryder, for ved folketællingerne i 1834 og 1840 var han fortsat hjemmeboende. Ved folketællingen i 1834 er Laurs Hansen anført at være væver. Senere i livet var landbrug tilsyneladende hans hovederhverv.

Laurs Hansen slap formentlig for soldatertjeneste. På sessionen i 1839 trak han frilod og blev overført til reserven. I 1843 blev han dog udskrevet til soldatertjeneste, men da han er anført at være ”uøvet”, er han sandsynligvis aldrig blevet indkaldt. Det fremgår endvidere af lægdsrullen, at han var 167 cm høj (lægdsrulle, Vejle Amt, Hovedrulle 1841, lægd 71, Uldum Sogn).

I 1844 tjente Laurs Hansen på Rask Gods i Hvirring Sogn. På godset var der et passende udvalg af tjenestepiger. Laurs Hansen følte sig især tiltrukket af en tjenestepige, der hed Marie. Tiltrækningen var så gensidig, at Marie blev gravid. Det måtte der kompenseres for ved en vielse. Den 10. maj 1844 blev Laurs Hansen gift i Hvirring Kirke med Marie Nielsdatter. Han var 27 år, og hun var 20 år (født 11. februar 1824, Givskud Sogn, Vejle Amt).

Indtil vielsen havde Laurs Hansen tilsyneladende foretrukket at blive i de kendte omgivelser i Hvirring Sogn. Efter vielsen startede han sammen med Marie Nielsdatter en nomadetilværelse, der bevirkede, at ægteparret i løbet af de næste 18 år havde bopæl i 10 forskellige sogne.

Det begyndte med en flytning til Hornborg Sogn (Skanderborg Amt). Mindre end en måned efter vielsen fødte Marie Nielsdatter den 7. juni 1844 (Hornborg Sogn) en søn. Ifølge kirkebogen var Laurs Hansen og hustru indsidder, dvs. boede til leje, i en landsby, der hed Flemming. Det hed sønnen ikke, for han blev døbt Hans efter sin farfar. Blandt fadderne var Laurs Hansens søstre, Ane og Maren Hansdatter. Endvidere var Hans Villadsen fra Honum Mark fadder. Der var formentlig tale om Laurs Hansens far, men det kan også have været hans bror.

Opholdet i Hornborg Sogn blev kortvarigt. Den 15. september 1844 flyttede Laurs Hansen og Marie Nielsdatter ifølge kirkebogens tilgangsliste til Hvejsel Sogn (Vejle Amt) for at blive indsidder i Ildved.

Ved folketællingen i 1845 boede Marie Nielsdatter med sønnen, Hans Laursen, men uden mand i et hus i Ildved By. Der var ikke tale om en varig adskillelse fra bord og seng, for det er anført, at manden p.t. var i dagleje på Agersbøl. Agersbøl var et gods i Øster Snede Sogn (Vejle Amt) ca. 9 km fra Ildved. Ved samme folketælling er Laurs Hansen dog ikke fundet registreret på Agersbøl, måske fordi der var tale om et midlertidigt ophold.

På afgangslisten er Laurs Hansen anført at have været husmand i Ildved, da han og Marie Nielsdatter den 1. maj 1846 flyttede til Korning Sogn (Vejle Amt). Der skulle han ifølge tilgangslisten være gårdbestyrer på Ahlmanns gård på Korning Mark. Ahlmann havde ikke selv tid til at styre sin gård, for han var samtidig godsejer på Ussinggård i nabosognet Hatting (jf. folketællingen i 1845).

Laurs Hansen fik otte børn med Marie Nielsdatter. To af disse blev født i Korning Sogn. Karen Marie Laursen blev født den 17. juni 1847 og Niels Christian Laursen den 11. marts 1850. Ved sidstnævntes dåb omtales forældrene som "indsiddere i hr. Ahlmanns gård på Korning Mark". Det lyder mindre prestigefyldt end "gårdbestyrer", så spørgsmålet er, om Laurs Hansen har bestyret andet end sig selv og sin kone.

Folketællingen i 1850 bestyrker formodningen om, at "gårdbestyrer" har været falsk varebetegnelse. Ved denne folketælling boede Laurs Hansen med højgravid kone og to børn på en gård i Korning. Han er anført at være inderste og daglejer. I overensstemmelse hermed anføres Laurs Hansen på afgangslisten i Korning Sogn ved fraflytningen den 29. marts 1851 at have været indsidder på Korning Mark og daglejer hos hr. Ahlmann.

Næste stop var Bryrup Sogn (Skanderborg Amt), hvor Laurs Hansen skulle være bestyrer af Peder Tønnesens gård i Løve. Denne gang er der ingen grund til at betvivle, at bestyrertitlen var rigtig. Han er også anført at have været bestyrer af en gård i Løve, da han et halvt år senere (oktober 1851) flyttede fra Bryrup Sogn med kone og tre småbørn.

Flytningen opfyldte et ønske om at blive selvejer. På tilgangslisten i Nørre Snede Sogn (Skanderborg Amt) er det anført, at Laurs Hansen havde købt Christen Pedersens sted i Hampen. Christen Pedersen havde ejet en tredjedel af en gård. Hans andel af gårdens hartkorn var 4 skæpper, 2 fjerdingkar og 2 1/8 album. Købesummen var på 500 rigsdaler. Deraf betalte Laurs Hansen 200 rigsdaler kontant og udstedte en panteobligation på restbeløbet [18, 19].

Med i købet fulgte en enke, der havde været på aftægt i huset, siden hun solgte det i 1830. Hun skulle bl.a. have to fag hus som aftægtsbolig, og hver jul skulle hun have leveret 1 tønne rug og 2 skæpper malt [20].

Ejendommens bygninger bestod af et stuehus på 6 fag indrettet til beboelse, et hus på 7 fag anvendt til lade og stald samt et spændehus [21, 22], dvs. et udhus bestående af på jorden anbragte tagspær forsynet med stråtag [23]. Spændehuset var på 5 fag og blev brugt til brændsel. Bygningerne var brandforsikrede for i alt 260 rigsdaler [21, 22].

Laurs Hansen er i kirkebogen anført at være husmand i Hampen, da Marie Nielsdatter den 11. april 1853 (Nørre Snede Sogn) fødte ham en søn, Anders Peder Laursen. Laurs Hansen blev dog træt af at være helt ude i Hampen. Med købekontrakt af 15. april 1854 solgte han sin tredjedel gård for 1.125 rigsdaler [24].

Den 22. maj 1854 flyttede Laurs Hansen ifølge tilgangslisten med hustru og fire børn fra Nørre Snede Sogn til Føvling Sogn (Skanderborg Amt). Her købte Laurs Hansen med skøde af 28. december 1854 et hus i Holdhede på Føvling Mark. Ejendommen havde matrikelnr. 31 og var takseret til 4 skæpper, 3 fjerdingkar og 2 1/2 album hartkorn. Købesummen var 800 rigsdaler [25]. Laurs Hansen optog et lån på 400 rigsdaler og overtog gammel gæld på 300 rigsdaler [26], dvs. han må formodes at have betalt 100 rigsdaler kontant.

Også denne gang måtte Laurs Hansen overtage en aftægtskontrakt. Aftægtskonen var død forinden, så Laurs Hansen kunne nøjes med at forsørge en aftægtsenkemand. Han skulle have en

aftægtsbolig på to fag, et stykke have, fastsatte årlige leverancer af korn og diverse andre fødevarer, pleje i tilfælde af sygdom og ikke mindst et par træsko med beslag hvert år [25, 27].

Ejendommen på Føvling Mark blev kaldt for Marielund og betegnet som et boelsted i brandtaksationsprotokollen. Stuehuset var på 7 fag, hvoraf 6 fag var til beboelse og 1 fag til brændsel. Derudover var der to huse på henholdsvis 8 og 3 fag, der fortrinsvis blev brugt til stald. Bygningerne var brandforsikrede for i alt 400 rigsdaler [28, 29].

Ved folketællingen den 1. februar 1855 boede Laurs Hansen og Marie Nielsdatter med deres fire børn i huset på Føvling Mark sammen med aftægtsenkemanden. Laurs Hansen er betegnet husmand og er anført at leve af sin jordlod.

Efter lidt over et år blev Laurs Hansen træt af Føvling Mark og måske også af at servicere en aftægtsmand. Ifølge kirkebogens afgangs- og tilgangslister flyttede familien den 15. august 1855 fra Føvling Sogn til Vinding Sogn (Skanderborg Amt). Ejendommen på Føvling Mark inkl. aftægtsforpligtelse blev solgt for 1.500 rigsdaler [30], og lånet på 400 rigsdaler blev indfriet [31].

I stedet købte Laurs Hansen en parcel på Vinding Mark, matrikelnr. 10c, på 4 skæpper, 3 fjerdingkar og 1/4 album hartkorn. Parcellen var udstykket fra en gård i Vinding By. Købesummen var 1.000 rigsdaler. Laurs Hansen havde selv bebygget parcellen [32]. Endvidere fik Laurs Hansen en 50-årig lejeret til et tørveskifte. For at finansiere købet måtte Laurs Hansen udstede en panteobligation på 500 rigsdaler til sælgeren [33].

Det nybyggede hus gav plads til en familieførøgelse. Carl Laursen blev født den 1. oktober 1855 (Vinding Sogn). Familieførøgelsen blev kortvarig, for han døde af krampe fem dage senere. Karoline Laursen blev født den 20. september 1856 (Vinding Sogn). I kirkebogen er Laurs Hansen betegnet som husmand på Vinding Mark.

Opholdet på Vinding Mark kom til at vare i næsten tre år. Med skøder af 21. juni 1858 byttede Laurs Hansen ved et såkaldt mageskifte ejendom med Jens Pedersen Mølsted. Jens Pedersen Mølsted overtog Laurs Hansens ejendom på Vinding Mark [34]. Til gengæld overtog Laurs Hansen Jens Pedersen Mølsteds ejendom på Store Bredlund Mark i Vrads Sogn (Skanderborg Amt). Den havde matrikelnr. 2b og var på 5 skæpper, 1 fjerdingkar og 1/4 album hartkorn [35].

Der blev ikke byttet lige over. Værdien af Laurs Hansens ejendom var fastsat til 1.100 rigsdaler, og værdien af Jens Pedersens Mølsteds ejendom var kun 500 rigsdaler. Derfor måtte Jens Pedersen Mølsted udstede en panteobligation på 600 rigsdaler til Laurs Hansen [36].

Laurs Hansen byttede sig dermed til en ejendom, der var langt mindre værd. Det er derfor nærliggende at antage, at byttehandelen skyldtes, at Laurs Hansen var i økonomiske vanskeligheder. Han manglede tilsyneladende kontanter, fordi hans overskud ved byttehandelen var bundet i en panteobligation. Derfor måtte han optage et lån på 500 rigsdaler mod sikkerhed i både sin nyerhvervede ejendom på Store Bredlund Mark og panteobligationen [37].

På trods af de mange ejendomshandler blev der tid til at få endnu et barn. Jens Christian Laurson blev født den 4. juli 1859 (Vrads Sogn). Han blev kun 13 år gammel, idet han døde den 6. august 1872 (Øster Nykirke Sogn, Vejle Amt) af kirtelsyge, dvs. en tuberkuløs sygdom i lymfekirtlerne [23].

Ved folketællingen den 1. februar 1860 boede Laurs Hansen og Marie Nielsdatter i huset i Vrads med en børneflokk på seks børn. Laurs Hansen er anført at være husmand. Efter to år i

Vrads Sogn opstod der et uimodståeligt behov for forandring. Den 28. maj 1860 flyttede familien ifølge tilgangslisten med fem børn til Slagballe i Grædstrup Sogn (Skanderborg Amt).

Igen kom flytningen i stand ved en byttheandel. Med mageskifteskøder af 26. juni 1860 byttede Laurs Hansen ejendom med Niels Jensen. Niels Jensen overtog Laurs Hansens ejendom på Store Bredlund Mark [38]. Laurs Hansen overtog til gengæld Niels Jensens ejendom, matrikelnr. 3d i Slagballe, på 5 skæpper, 1 fjerdingkar og $\frac{3}{4}$ album hartkorn [39].

Da Niels Jensens ejendom var ansat til en værdi af 600 rigsdaler og Laurs Hansens ejendom til 500 rigsdaler, måtte Laurs Hansen kontant betale en byttesum på 100 rigsdaler [38, 39]. Laurs Hansen manglede kontanter, så derfor optog han samtidig et lån på 300 rigsdaler mod sikkerhed i ejendommen på Slagballe Mark [40]. På ejendommen var der et stuehus og yderligere en bygning, der tilsammen var brandforsikret for 400 rigsdaler [41].

Ægteparrets ottende og sidste barn blev født i Grædstrup Sogn den 24. april 1862. Hun fik navnet Maren Laursen. Blandt fadderne ved dåben den 7. september 1862 var barnets to ældste søskende og Laurs Hansens søster, Maren Hansdatter (min tipoldemor).

Man kan undre sig over, at Laurs Hansens økonomi var så god, at han den 6. juli 1862 kunne låne svogeren, Søren Madsen (gift med Maren Hansdatter), 125 rigsdaler. Pengene blev ikke tilbagebetalt i december termin samme år som aftalt. Laurs Hansen havde tilsyneladende hårdt brug for pengene, for den 21. juli 1863 stævnedes han Søren Madsen. Der blev indgået et forlig, som sikrede Laurs Hansen en tilbagebetaling (jf. omtalen i kapitel 4).

Efterfølgende var forholdet mellem Laurs Hansen og Søren Madsen tilsyneladende noget køligt. De boede begge samtidig i Øster Nykirke Sogn (Vejle Amt) i en årrække. Søren Madsen fik døbt børn i Øster Nykirke i 1864, 1867 og 1871 og Laurs Hansen i 1865 og 1867. Det er derfor påfaldende, at de ikke brugte hinanden som faddere bortset fra, at Søren Madsen i 1864 brugte Laurs Hansens hustru som fadder.

Og hvornår flyttede Laurs Hansen og familie til Øster Nykirke Sogn? Det gjorde de efter lidt over to år i Slagballe. I oktober 1862 flyttede de ifølge afgangs- og tilgangslisterne fra Grædstrup Sogn til Øster Nykirke Sogn. Øster Nykirke Sogn blev endestationen på Laurs Hansens og Marie Nielsdatters rastløse rundtur i det midtjyske.

Det var efterhånden blevet en vane, at Laurs Hansen byttede sig til en ny ejendom. Denne gang byttede Laurs Hansen sig ubetinget til noget bedre. Det skete med mageskifteskøder af 31. oktober 1862. Peder Jørgensen overtog Laurs Hansens ejendom på Slagballe Mark, der blev ansat til en værdi af 400 rigsdaler [42].

I stedet overtog Laurs Hansen Peder Jørgensens ejendom, matrikelnr. 5b, på Alsted Mark i Øster Nykirke Sogn. Den var takseret til 3 fjerdingkar og 2 $\frac{1}{2}$ album hartkorn, og ejendommens værdi var ansat til 1.100 rigsdaler, dvs. Laurs Hansen skulle betale 700 rigsdaler i byttesum [43]. Det klarede Laurs Hansen ved at udstede en panteobligation til Peder Jørgensen. Panteobligationen lød dog på 1.100 rigsdaler [44], så Laurs Hansen må have haft et behov for nogle ekstra penge til eget brug.

Laurs Hansens nyerhvervede ejendom på Alsted Mark blev kaldt for Lykkenlund, så der var håb om en lykkelig udgang, selv om ejendommen var belånt helt op til det øverste af skorstenen. Lånet var uopsigeligt i 5 år fra kreditors side, så Laurs Hansen skulle i første omgang kun svare de årlige renter på 4 % [44]. Lykkenlunds bygninger, der bestod af et stuehus, en lade, en stald og et brygge- og tørrehus, var brandforsikrede for i alt 975 rigsdaler [45].

Lykkenlund bragte ikke ubetinget lykke, for Marie Nielsdatter døde den 31. august 1863 (Øster Nykirke Sogn) af brystsvaghed, dvs. formentlig tuberkulose [23]. Hun blev 39 år. Laurs Hansen fik lov til at sidde i uskiftet bo med 1 mindreårigt [46] (dvs. 18-25 år) og 6 umyndige [46] (dvs. under 18 år) børn [47].

Laurs Hansen opdagede dog hurtigt, at det ikke var attraktivt at være alene med denne børneflokk. Hvis han skulle gifte sig til en barnepige, var det nødvendigt forinden at begære skifte efter Marie Nielsdatter. Det blev afholdt på herredskontoret i Vejle den 15. december 1863 [48].

Værdien af ejendommen på Alsted Mark med besætning, ud- og indbo blev ansat til en værdi af 1.600 rigsdaler. Eneste gæld var ovennævnte gæld på 1.100 rigsdaler til Peder Jørgensen. Når skifteomkostningerne blev fratrukket, var der et overskud i boet på 469 rigsdaler, 4 mark og 10 skilling. Efter, at enkemanden havde fået sin andel, var der 28 rigsdaler, 5 mark og 3 2/8 skilling til hvert af børnene [48]. Laurs Hansen kunne ikke umiddelbart udbetale arven til børnene. Derfor måtte han senere udstede en panteobligation, der sikrede børnenes arv ved prioritet i hans ejendom [49].

Allerede inden skiftet blev afholdt, havde Laurs Hansen fået en husholderske. Ifølge tilgangslisten ankom Ane Kirstine Andersdatter den 12. november 1863 til Øster Nykirke Sogn fra Tamdrup Sogn (Skanderborg Amt) for at blive husholderske hos Laurs Hansen på Alsted Mark. Hun gjorde lynkarriere, idet hun den 5. februar 1864 (Øster Nykirke Sogn) blev gift med Laurs Hansen.

Laurs Hansen var 47 år ved vielsen, og Ane Kirstine Andersdatter var 39 år (født 25. april 1824, Hvirring Sogn). Ved folketællingen i 1860 havde hun været ugift tjenestepige på en gård i Tamdrup Sogn. Nu havde hun en alder, hvor det var svært at sige nej til et ægteskabstilbud, når alternativet var et liv som tjenestepige.

Ane Kirstine Andersdatter var ikke for gammel til at føde børn, men fødslerne var ikke succesrige. En søn, Anders Marius Laursen, blev født den 9. januar 1865 (Øster Nykirke Sogn), men døde af strubehoste den 30. april 1866. Endnu en Anders Marius Laursen blev født den 2. marts 1867 (Øster Nykirke Sogn), men døde den 1. september 1868 af kighoste. Derefter måtte Ane Kirstine Andersdatter nøjes med Laurs Hansens børn af 1. ægteskab.

Laurs Hansen slap ikke for økonomiske problemer. Kreditor, ovennævnte Peder Jørgensen, har tilsyneladende krævet lånet på 1.100 rigsdaler indfriet efter 5 år, idet lånet er anført at være udsluttet den 10. januar 1868 [44]. Det er formentlig forklaringen på, at Laurs Hansen den 28. december 1867 for at skaffe penge har måttet frasælge en parcel, matrikelnr. 5c, på 1 fjerdingkar og 1 ¼ album hartkorn for en betaling på 300 rigsdaler [50].

Ved folketællingen den 1. februar 1870 boede Laurs Hansen og Ane Kirstine Andersdatter i huset i Alsted sammen med hans to yngste børn og Ane Kirstines voksne bror. Laurs Hansen er anført at være jordbruger. Senere på året var han af ukendte årsager nødt til at optage et mindre lån på 76 rigsdaler mod sikkerhed i huset [51].

Man skal vist være ejendomsmægler for at finde det spændende at læse om Laurs Hansens mange ejendomshandler. Ikke desto mindre må sagesløse læsere affinde sig med at skulle læse om endnu en handel. Med skøde af 16. december 1871 solgte Laurs Hansen Lykkenlund på Alsted Mark for 800 rigsdaler [52].

Med købekontrakt af 21. november 1873 købte Laurs Hansen i stedet en ejendom, matrikelnr. 19b, på Vonge Mark i Øster Nykirke Sogn. Det er uvist, hvor Laurs Hansen og familie har boet i de mellemliggende ca. to år. Jordtilliggenheden til den nyerhvervede ejendom var på 1 fjerdingkar og $\frac{3}{4}$ album hartkorn. Købesummen var 700 rigsdaler for ejendommen og 110 rigsdaler for den medfølgende besætning. Laurs Hansen overtog et lån på 150 rigsdaler og betalte resten af købesummen kontant [53]. Ejendommens bygninger bestod af et stuehus og en lade, der i alt var brandforsikrede for 348 rigsdaler [54].

Laurs Hansen døde, inden han fik skøde på ejendommen. Han var få dage fra at være 58 år, da han døde den 20. juli 1874 (Øster Nykirke Sogn). Dødsfaldet var formentlig medvirkende til, at skødet blev udstedt den 22. juli 1874 [53]. Enken, Ane Kirstine Andersdatter, fik bevilling til at sidde i uskiftet bo, og dermed overtog hun ejendommen [53, 55] og et eksisterende lån i ejendommen [56]. Den 17. november 1875 solgte Ane Kirstine Andersdatter ejendommen for 1.200 kr. [57].

Den 24. maj 1879 (Randbøl Sogn, Vejle Amt) giftede Ane Kirstine Andersdatter sig med enke-mand og husmand Johan Møller. De havde begge bopæl i Vandel ved vielsen. Johan Møller bragte et internationalt islæt ind i Ane Kirstine Andersdatters tilværelse. Det fremgår af oplysningerne i kirkebogen ved hans død, at han var tysker fra Süderburg Sogn i Hannover. Hannover var ved hans fødsel et selvstændigt kongerige. Ved folketællingen i 1880 boede de i et hus i Vandel By sammen med en søn af og en bror til Johan Møller, der er anført at være møller.

Ved folketællingen i 1890 var Johan Møller og Ane Kirstine Andersdatter flyttet til Hejbøl i Ølgod Sogn (Ribe Amt), hvor hans søn hjalp til med landbruget. Her døde Ane Kirstine Andersdatter den 20. januar 1892 i en alder af 67 år. Johan Møller, der i kirkebogen kaldes for Drøge-Møller, døde den 3. oktober 1893 (Ølgod Sogn). Han blev ifølge kirkebogen 69 år gammel.

Hans Hansen blev i lighed med sin far også kaldt for Villadsen eller Villesen. Ved konfirmationen i 1834 (Hvirring Sogn) havde han bopæl i Honum Skov, dvs. han boede formentlig hjemme hos forældrene. Han tjente i Honum Skov, da han den 1. juni 1837 ifølge afgangs- og tilgangslisterne flyttede fra Hvirring Sogn til Hornstrup Sogn (Vejle Amt) for at tjene hos kammerjunker Lüttichau på godset Store Grundet.

Den 20. juni 1838 forlod Hans Hansen kammerjunkeren og vendte tilbage til Hvirring Sogn med et godt skudsmål. Her tjente han igen i Honum Skov, indtil han ifølge afgangslisten den 23. november 1840 flyttede til Stensballegård i Vær Sogn (Skanderborg Amt). Der har muligvis været uorden i registreringen af hans flytning. Ved folketællingen den 1. februar 1840 var en Hans Hansen på 20 år tømmerlærling og boede hos en tømmersevend i et hus i Haldrup i Vær Sogn. Denne Hans Hansen kan tænkes at være den "rigtige" Hans Hansen, der siden arbejdede som snedker og tømrer.

Det fremgår af lægdsrullen (Vejle Amt, Hovedrulle 1841, lægd 71, Uldum Sogn), at Hans Hansen var højere end de fleste af datidens unge mænd. Han var $67 \frac{1}{2}$ tomme høj, hvilket svarer til 177 cm. Dermed var det oplagt, at han blev udskrevet til soldatertjeneste ved Den kongelige Livgarde til fods.

Hans Hansen påbegyndte sin karriere ved Livgardens 3. kompagni den 10. juli 1842. Han var så god til at gå i takt og præsentere gevær, at han den 27. maj 1843 blev udnævnt til underkorporal. Den 13. september 1846 afsluttede han tjenesten og overgik til krigsreserven [58, 59]. Denne krigsreserve blev der brug for et par år senere.

Der må have været pauser i soldatertjenesten, for ved folketællingen den 1. februar 1845 boede Hans Hansen hjemme hos faderen i et hus i Honum By. Hans Hansen er anført at være snedkersvend. Den 27. maj 1846 fik Hans Hansen ifølge lægdsrullen (Vejle Amt, Hovedrulle 1843, lægd 71) et såkaldt amtspas, der gav ham lov til at forlade Vejle Amt for at flytte til Toftum i Skanderborg Amt.

Det fremgår af tilgangslisten, at Hans Hansen den 2. april 1847 blev registreret som flyttet fra Vær Sogn til Toftum i Søvind Sogn, hvor han skulle arbejde som snedker. Han ankom givetvis senest dagen forinden, for den 1. april 1847 blev han i Søvind Sogn trolovet med Ane Hansdatter, der var tjenestepige på Tyrrestrup Gods i Søvind Sogn.

Trolovelsen udviklede sig planmæssigt til en vielse den 6. maj 1847. Vielsen er anført i Søvind Sogns kirkebog, fordi der blev lyst til ægteskab der, selv om vielsen foregik i Gylling Kirke. Det skyldtes formentlig, at Ane Hansdatter var født i Gylling Sogn (Århus Amt). Hendes fødselsdato var den 24. juni 1821. Lidt hovedregning fører frem til, at hun var 25 år, og han var 27 år ved vielsen.

I kirkebogen er Hans Hansen anført at være ungarl og snedker i Toftum. Ane Hansdatter er betegnet som ”ugift fruentimmer”. I kirkebøgerne anvendtes denne betegnelse oftest om en kvinde, der havde født et ”uægte” barn.

Ved at kaste et blik på de øvrige vielser i samme tidsperiode i Søvinds kirkebog vil man opdage, at de fleste ugifte piger er betegnet ”fruentimmer”. Enten har Søvind Sogn været usædelighedens højborg, eller også blev betegnelsen brugt som en standardbetegnelse uden nedsættende betydning. Jeg satser på det sidste og har da heller ikke fundet tegn på, at Ane Hansdatter havde født noget barn før ægteskabet med Hans Hansen.

De nygifte skulle have noget at bo i. Derfor købte Hans Hansen med skøde af 21. juni 1847 for 300 rigsdaler et hus i Toftum By, Søvind Sogn, matrikelnr. 29b [60, 61]. Den tilhørende jord var på beskedne 2 ¼ album hartkorn, så Hans Hansen kan ikke have levet af landbrug, men må primært have ernæret sig og familien ved snedker- og tømrerarbejde. Han har muligvis kunnet betale købet kontant, for der gik ca. 2 ½ år, før han den 10. december 1849 optog et lån på 150 rigsdaler mod sikkerhed i huset [62]. Hans Hansen fik ikke samme erfaring med ejendomshandler som sin storebror, Laurs Hansen, for Hans Hansen blev boende i samme hus i 41 år indtil sin død.

Ane Hansdatter var gravid ved vielsen. Den 28. august 1847 (Søvind Sogn) fødte hun et pigebarn ved en besværlig fødsel, men barnet var dødfødt. I kirkebogen er Hans Hansen anført at være husmand og tømrer i Toftum. Fødsler var ikke Ane Hansdatters spidskompetence. Hun præsterede syv fødsler, hvoraf de fire resulterede i dødfødte børn. Alle fødsler fandt sted i Søvind Sogn.

I starten af 1848 fik Hans Hansen andet at tænke på end børn og tømrerarbejde, idet han blev indkaldt til krigstjeneste. Fra 1848 til 1850 deltog han i treårskrigen mod slesvig-holstenske oprørere, der var understøttet af en tysk hær (jf. omtalen i kapitel 4). Hans Hansen gjorde

tjeneste som underkorporal ved Livgardens 3. kompagni [63], hvor han havde fået sin soldateruddannelse.

Om Hans Hansens personlige meriter i krigen vides kun, at han blev lettere såret under slaget ved Isted. Derfor blev han indlagt på et lazaret, der var indrettet i Maria Kirke i Flensborg [63]. Slaget ved Isted fandt sted den 25. juli 1850 [64].

Hvad angår antallet af soldater, var slaget ved Isted det største slag i Danmarks historie. Den danske hær bestod af over 40.000 mand. Oprørshæren talte næsten 30.000 mand, men var langt mere veltrænet og veludstyret takket være sine tyske allierede. Endvidere havde oprørerne en fordel ved at sidde i en stærk forsvarsstilling ved Isted.

Om morgenen den 25. juli silede regnen ned og omdannede jorden til et fedtet pløre. Om formiddagen deltog Livgarden ikke i angrebet, men blev holdt i reserve. Ved middagstid blev det danske hovedangreb sat ind, og garderne blev beordret frem til fronten for at storme de tyske artilleristillinger.

Livgarden rykkede frem gennem en sumpet lyngmose under kraftig beskydning. Fremrykningen fortsatte gennem et fladt hedelandskab overstrøet med døde og sårede soldater og dyngervis af døde heste. Her fik Livgarden ordre til at rykke frem med fældet bajonet.

Det fortælles, at stemningen blandt garderne var præget af en nærmest bizar eufori, da de stormede frem under høje hurraråb. Efter 200 meters intenst løb med kuglerne flyvende om ørerne forcerede garderne tyskerne forskansninger og kom ind på livet af de fjendtlige artillerister. Det endte med, at danskerne erobrede de tyske stillinger. Den slesvig-holstenske hær var slået, og garderne deltog i forfølgelsen af fjenden, der flygtede mod Slesvig.

Livgardens indsats bidrog således væsentligt til det succesrige udfald af slaget. Sejren havde dog sin pris. Næsten en tiendedel af soldaterne, der deltog, blev enten såret eller dræbt denne dag. Livgarden havde 14 døde og 58 sårede, hvoraf næsten halvdelen blev varigt invalideret [64].

Hans Hansen må derfor siges at være sluppet heldigt fra krigen. Han ansøgte senere om at få tildelt den erindringsmedalje, som alle danske krigsdeltagere kunne få tildelt [63]. Ansøgningsskemaet afslører, at det har været en stor udfordring for Hans Hansen både at skrive håndskrift og at stave. Disse færdigheder har han heldigvis ikke haft brug for hverken som krigsdeltager eller som tømmer. Anstrengelserne med at udfylde ansøgningsskemaet blev belønnet med en medalje.

I løbet af krigen må Hans Hansen formodes at have været hjemme på orlov, mens der var våbenhvile fra september 1848 til april 1849. Formodningen baseres på, at Ane Hansdatter den 1. september 1849 fødte en datter, der fik navnet Hansmine Hansen. Hansmine blev sandsynligvis opkaldt efter sin farfar, Hans Hansen, der var en af fadderne ved dåben, men samtidig blev morfar, Hans Lausen, tilgodeset ved navngivningen.

Ved folketællingen den 1. februar 1850 boede Hans Hansen, Ane Hansdatter og Hansmine i huset i Toftum. Hans Hansens tilstedeværelse i hjemmet skyldtes, at der igen var våbenhvile, denne gang af ca. et års varighed. Han anføres at være tømmermand.

Den 13. august 1852 fødte Ane Hansdatter et dødfødt pigebarn. Det gik bedre året efter, hvor Marie Hansen blev født den 16. august 1853. Ved næste folketælling i 1855 boede Hans Han-

sen, der kaldes for Hans Hansen Villadsen, i huset i Toftum med kone, to døtre og en snedkerlærling, Laurs Johansen. Hans Hansen er selv anført at være snedker. Den 24. juni 1856 kom der en søn ind i familien. Han blev døbt Ole Johan. Hvorfor fik han mon disse to navne, der ikke var typiske i en husmandsfamilie?

Godsejeren på Tyrrestrup Gods hed fra 1827 til 1878 Ole Johan Søltøft [65]. Jeg tør godt vædde 5 rigsdaler på, at sønnen blev opkaldt efter godsejeren. Som nævnt ovenfor tjente Ane Hansdatter på Tyrrestrup inden vielsen, og hun kan tænkes at have været i taknemmelighedsgæld til godsejeren. Det kan også tænkes, at Hans Hansen har udført eller har håbet på at komme til at udføre snedker-/tømrerarbejde på Tyrrestrup, og at han derfor via navngivningen af sønnen har villet indynde sig hos godsejeren.

Den 5. januar 1855 udvidede Hans Hansen sine sparsomme jordbesiddelser, idet han for 200 rigsdaler købte en parcel, matrikelnr. 27b i Toftum, på 1 fjerdingkar og 2 1/2 album hartkorn. Parcellen grænsede op til den jord, han havde i forvejen [66]. Den 12. juli 1862 frasolgte Hans Hansen dog en parcel, matrikelnr. 27c, på 2 album, der var udstykket fra matrikelnr. 27b. Salget indbragte ham 140 rigsdaler [67]. Køberen var Hans Hansens tidligere lærling, Laurs Johansen, der forinden havde bygget sig et hus på parcellen.

Ved folketællingen i 1860 boede Hans Hansen og Ane Hansdatter fortsat huset i Toftum, nu med tre børn. Hans Hansen kaldes for Hans Villadsen, og hans erhverv er anført som snedker. Den 2. juli 1861 og den 12. juli 1864 fødte Ane Hansdatter dødfødte drengebørn, og dermed var det slut med fødslerne. Det betød, at familien var uændret ved folketællingen i 1870, dvs. to voksne og tre hjemmeboende børn i huset i Toftum.

Sønnen, Ole Johan Hansen, blev tømrer som sin far. Det bragte ikke nødvendigvis lykke at være opkaldt efter en godsejer, for Ole Johan Hansen kom ulykkeligt af dage i en alder af 19 år. Det fremgår af kirkebogen i Føllenslev Sogn (Holbæk Amt), at Ole Johan Hansen druknede den 18. marts 1876 ved at falde over bord på dampskibet fra Århus til København. Han blev begravet i Føllenslev Sogn den 25. juli 1876 efter at være drevet i land på Nekselø.

Hans Hansens økonomi blev tilsyneladende dårligere med årene. I 1879 optog han et lån i ejendommen på 500 kr. [68]. Dette lån blev indfriet i 1884 og erstattet med et kreditforeningslån på 600 kr. [69]. I 1887 blev kreditforeningslånet suppleret med et nyt kreditforeningslån på 100 kr. [70].

Ved folketællingen i 1880 boede Hans Hansen, der nu er betegnet tømrer, og Ane Hansdatter, der er betegnet Hansen, i huset i Toftum i tosømskab uden hjemmeboende børn. Ane Hansdatter var 61 år, da hun døde den 26. juni 1882 (Søvind Sogn). Hans Hansen nåede at blive 69 år, inden han døde den 28. oktober 1888 (Søvind Sogn). Dødsårsagen var apopleksi, dvs. hjerneblødning med deraf følgende lammelse. Ved sin død var han tømrer og husmand i Toftum.

Hans Hansen havde siddet i uskiftet bo efter hustruens død [71]. Efter hans død var der 787 kr. og 50 øre i arv til deling mellem hans to døtre, der var eneste arvinger. Da de var gift, tilfaldt arven deres mænd. Begge døtre var flyttet langt hjemmefra, idet de boede i henholdsvis København og Hellebæk på Sjælland [72, 73]. Deres ægtefæller overtog ejendommen i Toftum, der straks blev solgt til en bødker [74].

Ane Hansdatter kaldes også for Anne eller Anna. Hun havde bopæl i Honum, dvs. formentlig hos forældrene, da hun blev konfirmeret i 1838. Ved folketællingen den 1. februar 1840 boede

hun fortsat hjemme, men den 30. april samme år forlod hun ifølge afgangslisten Hvirring Sogn for at opleve Horsens, der i lidt højere grad end Honum var en storby.

I Horsens blev Ane Hansdatter pr. 1. maj 1840 ifølge tilgangslisten tjenestepige hos Rasmus Slots enke. Rasmus Slots enke havde ifølge folketællingen i 1840 et brændevinsbrænderi i Smedegade. Brænderiet havde hun overtaget efter sin afdøde mand.

Ane Hansdatter sagde farvel til både enken og brændevinen og kastede sig over mere ædruelige sysler, inden hun forlod Horsens. Da hun pr. 1. maj 1843 flyttede tilbage til Honum, blev det anført i afgangslisten, at hun havde lært skræddersyning i Horsens. Som omtalt ovenfor var hendes far skrædder, så Ane Hansdatter gik i sin fars fodspor.

Ved folketællingen den 1. februar 1845 boede Ane Hansdatter hos faderen i Honum, selv om hun var 22 år. Moderen var flyttet fra faderen, så han havde brug for en husholderske. Måske har Ane Hansdatter også brugt sine nytillærte færdigheder til at hjælpe med skrædderarbejdet.

Den 28. marts 1845 blev Ane Hansdatter gift i Hvirring Kirke med Helvad Peter Nicolai Wielandt. Hun har givetvis følt sig tiltrukket af hans mange navne. Faderen, Hans Hansen, var den ene af forloverne. Helvad Peter Nicolai Wielandt var ved vielsen møllersvend i Klags Mølle i Hornborg Sogn. Han var født den 15. august 1816 (Rosmus Sogn, Randers Amt), dvs. han var 28 år ved vielsen.

Hans Hansen mistede ikke sin husholderske, selv om Ane Hansdatter blev gift. Som omtalt ovenfor havde Helvad Peter Nicolai Wielandt inden vielsen købt det hus, som Hans Hansen havde haft i fæste [7]. Hans Hansen havde i den forbindelse sikret sig en aftægtskontrakt, der gav ham lov til at blive boende i huset hos datteren og svigersønnen i resten af sit liv [14].

Ane Hansdatter fødte ægteparrets første barn den 11. december 1845 (Hvirring Sogn). Det blev en datter, der fik navnet Gjertrud Cathrine Wielandt. Laurs Hansens kone fra Ildved, dvs. Ane Hansdatters svigerinde, Marie Nielsdatter, var en af fadderne. Gjertrud Cathrine døde den 11. november 1855 (Hvirring Sogn) i en alder af 9 år. De efterfølgende seks børn blev alle født i Hvirring Sogn.

Man kan undre sig over, at Ane Hansdatters far ikke fik lov til at være fadder til det første barn, men Hans Hansen var under efternavnet Villesen fadder til de to næste. Karen Sophie Wielandt blev født den 18. marts 1848 (død 8. juli 1865, Hvirring Sogn). Ved folketællingen i 1850 boede Ane Hansdatter og Helvad Peter Nicolai Wielandt i huset i Honum med to børn og Anes far på aftægt. Helvad Peter Nicolai Wielandt er anført at være husmand.

I 1847 var Helvad Peter Nicolai Wielandt så meget i pengeød, at han optog et lån på 650 rigsdaler mod sikkerhed i huset [75]. Den 5. august 1850 udvidede han sine jordbesiddelser, idet han for 400 rigsdaler købte en parcel, matrikelnr. 13b i Honum, på 3 skæpper, 3 fjerdingkar og 1 $\frac{3}{4}$ album hartkorn [76].

Denne parcel skulle ifølge udstykningstilladelsen bestandigt være forenet med hans tilgrænsende ejendom, matrikelnr. 27 [77], der var på 4 skæpper, 1 fjerdingkar og $\frac{3}{4}$ album hartkorn [7]. Definitionen på ”bestandigt” viste sig at være 16 år, idet matrikelnr. 13b blev frasolgt i 1866 (jf. nedenfor). For at kunne finansiere købet af parcellen optog Helvad Peter Nicolai Wielandt et lån på 300 rigsdaler [78].

Den 15. december 1850 fødte Ane Hansdatter en søn. Han blev grundigt opkaldt efter sin morfar, idet han fik navnet Hans Hansen Wielandt. Kirstine Marie Wielandt blev født den 3. november 1853. Ved folketællingen i 1855 boede Ane Hansdatter og Helvad Peter Nicolai Wielandt i huset i Honum med deres fire børn og Anes far på aftægt.

Helvad Peter Nicolai Wielandts far, Erhard Wielandt, blev tilgodeset ved næste barns dåb. Frederik Erhard Wielandt blev født den 15. maj 1856. Helvad Peter Nicolai Wielandt ejede nu så megen jord, at han blev betegnet som boelsmand i kirkebogen.

Ane Hansdatter sørgede for en effektiv afslutning på fødslerne, idet hun fødte tvillinger den 1. december 1858. De blev hjemmedøbt samme dag med navnene Gjertrud og Cathrine. Det var dengang vanskeligt for tvillinger at overleve den første tid efter fødslen. Det vidste Gjertrud ikke, så hun levede ufortrødent videre og blev voksen. Derimod døde Cathrine den 12. december 1858.

Der var fem børn og en aftægtsmand i huset ved folketællingen i 1860. Nu blev huset dog kaldt for en gård og Helvad Peter Nicolai Wielandt for gårdmand. Det blev kun kortvarigt, at han kunne glæde sig over den forfremmelse. Helvad Peter Nicolai Wielandt blev betegnet som ”husmand på Honum Mark” ved sin død den 31. marts 1863 (Hvirring Sogn). Han blev 46 år.

Den 4. juli 1863 blev der på herredskontoret foretaget skifte efter Helvad Peter Nicolai Wielandt [79]. Han efterlod sig en god økonomi. Boets indtægter bestod primært af værdien af ejendommen og boets løssøre. De samlede indtægter var på 3.078 rigsdaler, 1 mark og 12 skilling. Gælden bestod af lån i ejendommen, en mindre købmandsregning og skifteomkostninger. Opgørelsen viste et stort overskud på 2.077 rigsdaler, 2 mark og 7 skilling.

Når enken, Ane Hansdatter, havde fået sin andel, var der 170 rigsdaler, 1 mark og 5 $\frac{3}{4}$ skilling i arv til hvert af de fem umyndige børn. Derudover havde datteren, Karen Sophie Wielandt, et tilgodehavende på 98 rigsdaler, 5 mark og 3 $\frac{1}{4}$ skilling. Det betød, at Ane Hansdatter i alt skyldte børnene 950 rigsdaler.

Det beløb kunne Ane Hansdatter på ingen måde betale kontant. Selv om der var et stort overskud i boet, var overskuddet bundet i den faste ejendom. Derfor blev børnenes arv sikret ved prioritet i ejendommen [80]. Ane Hansdatter var end ikke i stand til at betale skifteomkostningerne kontant, men lovede at betale dem i løbet af en måned.

Det er anført, at skifteforvalteren anså enken for at være sikker og pålidelig. Hun blev derfor overladt forsørgelsen og opdragelsen af sine umyndige børn. Det betød, at hun slap for at betale renter af børnenes arv, indtil opdragelsen var endt [79].

Nu havde Ane Hansdatter et påtrængende behov for at få en ny mand i huset. Det vides ikke, om det var hende eller ejendommen, der var mest tiltrækkende, men i hvert fald blev hun gift den 25. september 1863 i Hvirring Kirke. Brudgommen var ungarl og murer Johan Henrik Markussen. Han var 29 år (født 3. december 1833, Kollerup Sogn, Vejle Amt) og blev til daglig kaldt for Henrik. Ane Hansdatter var en erfaren enke på 40 år. Som sidegevinst ved ægteskabet overtog Johan Henrik Markussen ejendomsretten over ejendommen [81].

Ca. 4 måneder efter vielsen (2. februar 1864, Hvirring Sogn) blev Johan Henrik Markussen far. Det har Ane Hansdatter næppe syntes om, for det var ikke hende, der var moderen. Moderen var ”fruentimmeret Anne Kirstine Pedersen af Hvirring”, som udlagde Johan Henrik Markussen som barnefader. Barnet blev døbt Jensine Pedersen. Der er ikke fundet tegn på, at hun havde kontakt til Johan Henrik Markussen senere i livet.

Da Karen Sophie Wielandt døde i 1865, blev hendes tilgodehavende arv delt imellem moderen og de fire søskende. Johan Henrik Markussen skyldte herefter sine stedbørn tilsammen 800 rigsdaler i tilgodehavende arv efter deres far [82, 83].

Med købekontrakt af 28. december 1865 og skøde af 23. juni 1866 frasolgte Johan Henrik Markussen parcellen, matrikelnr. 13b, som Helvad Peter Nicolai Wielandt havde købt i 1850. Det krævede en udstykningstilladelse fra Indenrigsministeriet at få lov til at frasælge parcellen, idet der som nævnt ovenfor var krav om, at den bestandigt skulle være forenet med matrikelnr. 27 [84].

Købesummen var 250 rigsdaler pr. tønde land, idet parcellen efterfølgende skulle opmåles af en landmåler. Opmålingen fastsatte salgsprisen til 1.439 rigsdaler og 10 skilling [84]. Johan Henrik Markussen fik kun 339 rigsdaler og 10 skilling kontant. På de resterende 1.100 rigsdaler udstedte køberen en panteobligation, der fra kreditors side var uopsigelig i fire år [85].

Panteobligationen på 1.100 rigsdaler blev indfriet i juni termin 1870 [85]. Johan Henrik Markussen må have savnet noget jord, for hovedparten af pengene brugte han til at købe en parcel, matrikelnr. 3b, på 2 skæpper og ½ album hartkorn. Købesummen var på 850 rigsdaler [86]. Johan Henrik Markussen må efterfølgende have været i konstant pengemangel, for han optog lån i sine ejendomme i 1874 (300 rigsdaler) [87], 1877 (150 kr.) [88], 1878 (300 kr.) [89] og 1880 (1.200 kr.) [90].

Ved folketællingen i 1870 boede Ane Hansdatter og Johan Henrik Markussen i huset i Honum med hendes tre yngste børn. Johan Henrik Markussen er anført at være murer. Kort tid efter fik de yderligere et barn i huset, og det var hverken Ane Hansdatter eller Johan Henrik Markussen direkte involveret i.

Den 23. juli 1871 (Hvirring Sogn) fødte Johanne Pedersen et "uægte" barn. Den udlagte barnefader var Ane Hansdatters søn, Hans Hansen Wielandt. Han havde tjent på Rosenlund i Hvirring Sogn sammen med Johanne Pedersen. Hans Hansen Wielandt kunne ikke stilles til ansvar for sine gerninger, for han var inden fødslen rejst til Australien. Der blev han resten af sit liv [91].

I stedet tog Ane Hansdatter sig af sønnens "uægte" søn. Han blev opkaldt efter sin farfar, idet han blev døbt Helvad Peter Nicolai Wielandt. Han døde den 12. maj 1879 (Hvirring Sogn) i en alder af 7 år. Det fremgår af kirkebogen, at han var "plejesøn af husmand Henrik Markussen på Honum Mark". Barnets mor, Johanne Pedersen, var emigreret til Vendsyssel, hvor hun ved folketællingen i 1880 (Tolstrup Sogn, Hjørring Amt) var gift og havde barn.

Der var flere Helvad Peter Nicolai Wielandt'er at holde styr på i familien. Ane Hansdatters søn, Frederik Erhard Wielandt, fik den 24. april 1879 (Hvirring Sogn) en søn, der blev døbt Helvad Peter Nicolai Wielandt. Endvidere havde Ane Hansdatters søster, Maren Hansdatter, i 1867 som omtalt i kapitel 4 født en søn, der fik navnet Helvig Peter Nikolai Viland Sørensen.

Ved folketællingen i 1880 var der ingen Helvad Peter Nicolai Wielandt i huset hos Ane Hansdatter og Johan Henrik Markussen. Eneste hjemmeboende barn var datteren, Kirstine Marie. Ane Hansdatter var 63 år, da hun døde den 4. januar 1887 (Hvirring Sogn). Der blev afholdt skifte efter hende den 15. februar 1887 [92]. Arvingerne var enkemanden og fire børn fra ægteskabet med Helvad Peter Nicolai Wielandt.

Der var et overskud i boet på 2.000 kr. Når skifteomkostninger og arveafgift var fratrukket, var der en arv på 182 kr. og 19 øre til hvert af børnene. Denne arv forhøjede enkemanden gavmildt til 200 kr. Der var dog grænser for gavmildheden, for han kunne ikke udbetale arven til børnene, men måtte i stedet udstede en panteobligation med prioritet i ejendommen [92, 93].

I forbindelse med skiftet kvitterede Frederik Erhard Wielandt, Kirstine Marie Wielandts mand og Gjertrud Wielandts mand for de skyldige arvelodder på 400 kr. (omregnet fra 200 rigsdaler) til hver efter deres far, Helvad Peter Nicolai Wielandt, og deres søster, Karen Sophie Wielandt (jf. ovenfor) [94].

Det er uklart, om de havde fået udbetalt deres arv i kontanter, for samtidig udstedte Johan Henrik Markussen en panteobligation på 1.800 kr. for et lån fra Frederik Erhard Wielandt [95] og en panteobligation på 359 kr. og 28 øre for et lån fra Kirstine Marie Wielandts mand, købmand Jørgen Andersen i Horsens [96]. Johan Henrik Markussens havde fortsat for få penge. Derfor lånte han senere samme måned yderligere 500 kr. hos en Niels Jensen [97], der havde for mange penge.

Johan Henrik Markussen skyldte nu så mange penge væk, at eneste udvej formentlig har været at sælge ejendommen. Det gjorde han med købekontrakt af 1. september 1887 og skøde af 3. januar 1889 [98]. Købesummen var på 8.000 kr., hvoraf de 500 kr. var for løsøre. Af indboet beholdt Johan Henrik Markussen dog et chatol, en dragkiste, et klædeskab, et bord, to stole, et stueur og alle sengeklæderne.

Al pantegæld på ejendommen med undtagelse af Hans Hansen Wielandts fordring på arven efter sin far og søster blev overtaget af køberen. Det er anført, at denne fordring var indfriet. Da Hans Hansen Wielandt som nævnt befandt sig i Australien, har det tilsyneladende været vanskeligt at skaffe dokumentation for indfrielsen, så fordringen kunne blive udslettet af panteprotokollen.

Køberen betalte 500 kr. kontant [98] og udstedte den 3. januar 1889 en panteobligation på restbeløbet 1.500 kr. [99]. Hans Hansen Wielandts fordring var fortsat ikke blevet udslettet af panteprotokollen. Derfor blev der lagt pres på Johan Henrik Markussen, idet det blev anført, at køberen ikke var forpligtet til at betale obligationens hovedstol, før fordringen var udslettet. Det må være sket ret hurtigt, for panteobligationen blev udbetalt i december 1890.

Den 29. august 1887 overtog køberen ejendommen [98]. Nu stod Johan Henrik Markussen under åben himmel med chatol og stueur og manglede husly. Det problem løste han i første omgang ved at flytte til Rask Mark i Hvirring Sogn, hvor han arbejdede som murer [100].

Johan Henrik Markussen fandt dog snart en mere holdbar løsning ved at gifte sig med en enke, der manglede en mand til sit husmandssted. Måske manglede hun også et chatol og et stueur. Den 12. december 1888 (Hvirring Sogn) blev Johan Henrik Markussen, der var 55 år, gift med den 50-årige enke, Johanne Marie Andersen (født 7. september 1838, Underup Sogn, Skanderborg Amt).

Enken var ejer af en ejendom, matrikelnr. 7b og 8a, i Hårup i Føvling Sogn. Den ejendom overtog Johan Henrik Markussen automatisk efter vielsen. Han giftede sig ikke til en formue, for gælden var lige så stor som ejendommens værdi [100].

Til gengæld giftede Johan Henrik Markussen sig til et par steddøtre, som boede hos ham og hustruen i huset i Hårup By ved folketællingen i 1890. Johan Henrik Markussen blev i kirkebogen betegnet som boelsmand i Hårup, da han døde som 63-årig den 16. april 1897 (Føvling

Sogn). Han havde i 1888 oprettet et testamente, der gjorde hustruen, Johanne Marie Andersen, til enearving, og dermed blev hun igen ejer af ejendommen [100].

Kirsten Hansdatter blev konfirmeret i 1847 i Hvirring Sogn. Hun er anført at bo på Honum Mark. Efter forældrenes skilsmisse boede hun ved folketællingen i 1845 hos moderen. Det fremgår ikke, hvem Kirsten Hansdatter boede hos ved konfirmationen.

Den 24. november 1847 (Hvirring Sogn) døde Kirsten Hansdatter i en alder af 15 år. Det vides ikke, hvad årsagen var til hendes tidlige død. I kirkebogen er hun omtalt som ”Hans Villesens fraskilte kones datter på Hvirring Mark”. Det tyder på, at Kirsten Hansdatter har haft bopæl hos moderen ved sin død.

Det modsiges dog af oplysningerne i skifteprotokollen. Det er anført i denne, at Hans Villesen den 27. november 1847 anmeldte, at hans datter, Kirsten, var død hos ham den 24. november. Kirsten Hansdatter døde uden at efterlade sig noget, så der blev ikke afholdt skifte [101]. Det må formodes, at hendes forældre var så adskilte fra bord og seng, at de sad på hver sin kirkebænk ved begravelsen den 30. november 1847.

Litteraturliste

1. Karsten Skjold Petersen: ”Pligt eller Profession? – Hærens rekruttering gennem 300 år”, København, 2004
2. Rigsarkivet, Daisy, Arkivskaber: Hæren (Infanteriet), Københavnske Infanteriregiment, www.sa.dk
3. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1817-1821, folio 864
4. Geodatastyrelsen, Historiske kort på nettet, Hartkornsekstrakt, Ældre, Uldum Sogn, Hesselballe By, side 207, hkpn.gst.dk
5. Vejle Amts Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Nørvang Herred, Uldum Sogn, Hesselballe By, 1828-1858, side 450
6. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Nørvang Herred, 1813-1821, side 443
7. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1843-1847, folio 548
8. Geodatastyrelsen, Historiske kort på nettet, Hartkornsekstrakt, Ældre, Hvirring Sogn, Honum By, side 54, hkpn.gst.dk
9. Geodatastyrelsen, Historiske kort på nettet, Hartkornsekstrakt, Yngre, Hvirring Sogn, Honum By, side 54, hkpn.gst.dk
10. Skanderborg Amts Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Nim Herred, Hvirring Sogn, 1832-1857, side 305
11. Skanderborg Amts Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Nim Herred, Hvirring Sogn, 1858-1872, side 160-161
12. Skanderborg Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Nim Herred, 1851-1877, side 115
13. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1827-1830, folio 888b-889
14. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1843-1847, folio 542b-543
15. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1847-1851, folio 32b

16. Voer-Nim Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol, 1862-1868, folio 12b-13
17. Voer-Nim Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol, 1862-1868, folio 65b
18. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1850-1852, folio 513-513b
19. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1850-1852, folio 515-515b
20. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1831-1835, folio 362-362b
21. Skanderborg Amts Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Vrads Herred, Nørre Snede Sogn, 1833-1857, side 407
22. Skanderborg Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Vrads Herred, 1848-1865, side 124
23. Ordbog over det danske sprog, <http://ordnet.dk>
24. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1856-1858, folio 331b-332b
25. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1854-1856, folio 200-200b
26. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1854-1856, folio 208-208b
27. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1835-1839, folio 51b-52
28. Skanderborg Amts Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Tyrsting Herred, Føvling Sogn, 1833-1857, side 94
29. Skanderborg Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Tyrsting Herred, 1839-1855, side 448
30. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1854-1856, folio 706b
31. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1856-1858, folio 82b-83
32. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1856-1858, folio 296
33. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1856-1858, folio 300b-301
34. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1858-1862, folio 155
35. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1858-1862, folio 451b-452
36. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1856-1858, folio 639b-640
37. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1856-1858, folio 640-640b
38. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1858-1862, folio 509b
39. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1862-1865, folio 162b-163
40. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1858-1862, folio 463
41. Skanderborg Amts Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Tyrsting Herred, Grædstrup Sogn, 1858-1871, side 220-221
42. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1871-1873, folio 601
43. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1862-1865, folio 331-331b
44. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1862-1865, folio 448b
45. Vejle Amts Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Nørvang Herred, Øster Nykirke Sogn, Alsted, 1858-1874, folio 296
46. Jørgen Green: "Slægtsforskning i lægdsruller, søruller og i hærens og søværnets arkiver", 1. udgave, 1. oplag, Forlaget Grifo, 2009, side 289
47. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol, 1860-1868, folio 110

48. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skifteprotokol, 1862-1867, folio 174b-175
49. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1868-1870, folio 118b-119
50. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1865-1868, folio 922-922b
51. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1870-1872, folio 372b-373
52. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1870-1872, folio 952
53. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1874-1876, folio 192b
54. Vejle Amts Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Nørvang Herred, Øster Nykirke Sogn, Vonge, 1858-1874, folio 271
55. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol II, 1867-1877
56. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1874-1876, folio 192b-193
57. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1874-1876, folio 504
58. Den kongelige Livgarde til fods, Stambøger, 3. kompagni, 1823-1842, side 128
59. Den kongelige Livgarde til fods, Stambøger, 3. kompagni, 1835-1860, side 58
60. Voer-Nim Herredsfoged, Realregister, Søvind Sogn, Toftum By, 1850-1940, folio 354
61. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1847-1851, folio 78
62. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1847-1851, folio 578b
63. Forsvarets Arkiver (FOARK), Arkivfunktionen for Forsvarets Arkivers Originale Medaljesager, Ansøgninger om erindringsmedalje 1848-1850, Århus Amt, Voer Herred
64. Kasper Kold Pedersen: "Livgarden i Treårskrigen 1848-1850, del 3", De Danske Garderforeninger, 2017, www.garderforeningerne.dk
65. Tyrrestrup, <https://da.wikipedia.org>
66. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1854-1856, folio 339b
67. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1861-1863, folio 418b-419
68. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1879-1880, folio 250
69. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1882-1884, folio 704-704b
70. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1888-1889, folio 33
71. Voer-Nim Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol, 1882-1887, side 21
72. Voer-Nim Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol, 1887-1891, side 103
73. Voer-Nim Herredsfoged, Skifteprotokol, 1887-1891, folio 223
74. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1889-1890, folio 108-108b
75. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1847-1851, folio 54b
76. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1851-1854, folio 70b-71
77. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1851-1854, folio 14b
78. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1851-1854, folio 71-71b
79. Voer-Nim Herredsfoged, Skifteprotokol, 1863-1869, folio 31-32
80. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1861-1863, folio 714
81. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1863-1866, folio 488b
82. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1863-1866, folio 451-451b
83. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1863-1866, folio 724

84. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1863-1866, folio 741-742
85. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1863-1866, folio 742-742b
86. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1874-1876, folio 177b-178
87. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1874-1876, folio 43b
88. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1876-1878, folio 366b-367
89. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1878-1879, folio 14
90. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1880-1882, folio 88
91. Hans Hansen Wieland, <https://www.wikitree.com/wiki/Wieland-222>
92. Voer-Nim Herredsfoged, Skifteprotokol, 1883-1887, folio 436b-437b
93. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1886-1888, folio 144b-145
94. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1886-1888, folio 141b
95. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1886-1888, folio 144-144b
96. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1886-1888, folio 144b
97. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1886-1888, folio 151b
98. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1888-1889, folio 464-465
99. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1888-1889, folio 456-456b
100. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1903-1905, folio 735-736b
101. Voer-Nim Herredsfoged, Skifteprotokol, 1846-1850, folio 203

Kapitel 9. Han fæstede og fæstede og blev ved med at fæste

Mine tip-3-oldeforældre

Søren Madsen & Maren Pedersdatter

Søren Madsen (96):

Født:

Døbt: 16. januar 1746 i Ølsted Sogn (Vejle Amt)

Konfirmeret: 25. april 1762 i Ølsted Sogn

Gift: 5. april 1773 i Ølsted Sogn

Død: 29. marts 1832 i Ølsted Sogn

Begravet: 6. april 1832 i Ølsted Sogn

Maren Pedersdatter (97):

Født: ca. 1741

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 5. april 1773 i Ølsted Sogn

Død:

Begravet: 27. september 1778 i Ølsted Sogn

Søren Madsen blev døbt den 16. januar 1746 i Ølsted Sogn (Vejle Amt) ca. 8 km sydvest for Horsens. Hans forældre var Mads Jensen og Birthe Sørensdatter (jf. kapitel 17). Faderen var fæstegårdmand i Oens i Ølsted Sogn. Søren Madsen var 16 år, da han blev konfirmeret den 25. april 1762 (Ølsted Sogn).

Som diskuteret nærmere i kapitel 18 mangler der dokumentation for Maren Pedersdatters fødsel/dåb. Hun var født ca. 1741 ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes alt for tidlige død. Hun var sandsynligvis født i Remmerslund i Hedensted Sogn (Vejle Amt) som datter af Peder Jensen og Anne Rasmusdatter.

Jeg gætter på, at Søren Madsen og Maren Pedersdatter mødte hinanden, fordi Maren tjente i Oens. De følte sig så kraftigt tiltrukket af hinanden, at det ikke var muligt for dem at undgå nærkontakt. Det var muligvis en overraskelse for Maren Pedersdatter, at hun kunne blive gravid af nærkontakt, men hun måtte erfare, at det var tilfældet. Derefter hastede det med at blive gift, så barnet ikke blev stemplet som ”uægte”.

Både Søren Madsen og Maren Pedersdatter havde bopæl i Oens ved trolovelsen den 22. februar 1773 (Ølsted Sogn). Det hastede som nævnt, så allerede den 5. april 1773 blev de gift i Ølsted Kirke. Søren Madsen var 27 år ved vielsen, og Maren Pedersdatter var ca. 32 år.

Det hele var gået så hurtigt, at de nygifte ikke havde fundet et sted at bo. Et par måneder efter vielsen fødte Maren Pedersdatter en søn. Det fremgår af Hedensted Sogns kirkebog, at Søren Madsen af Remmerslund den 13. juni 1773 fik døbt en søn, der fik navnet Peder. Han blev formentlig opkaldt efter sin morfar. En af fadderne var Jens Kudsk fra Ussinggård, der var bror til Maren Pedersdatter (jf. kapitel 18).

Når Søren Madsen havde bopæl i Remmerslund ved dåben, skyldtes det formentlig, at Søren Madsen og Maren Pedersdatter var flyttet ind hos hendes forældre efter vielsen. Det var kun



Der er svaner i dammen, og alt er lutter idyl på dette fotografi af Bygholm Gods. Søren Madsen var fæstebonde under Bygholm i 56 år, og han har næppe fundet det idyllisk at skulle yde hoveriarbejde på godset (fotograf: ukendt, foto: 1930, Horsens Byarkiv)

en midlertidig løsning, for Søren Madsens far, Mads Jensen, sikrede dem et par år senere en mere permanent bopæl.

Den 25. november 1775 afstod Mads Jensen, der også blev kaldt for Mads Snedker, på grund af alderdom godvilligt sin fæstegård i Oens By til sin søn, Søren Madsen [1]. Året forinden var Mads Jensen blevet enkemand for anden gang. Det fremgår af fæstebrevet, at Søren Madsen var forpligtet til at yde upåklagelig aftægt på gården til sin gamle fader.

Fæstegården hørte under Bygholm Gods og var på 6 tønder og 3 skæpper hartkorn. Der skulle betales en årlig landgilde til godsejeren på 6 rigsdaler, 2 mark og 9 skilling. Derudover skulle Søren Madsen forrette hoveri i lighed med de andre fæstebønder i landsbyen. Det var en stor gård, med hvilken der fulgte en stor besætning på 9 arbejdsheste, 11 køer, 14 får og 2 svin samt 3 vogne, 2 plove og 4 harver med tilbehør.

Søren Madsen fik mindst 11 børn fordelt på to hustruer. Mindst fem af børnene døde dog som små. Døb og begravelse foregik i alle tilfælde i Ølsted Sogn. Når der er tvivl om antallet af fødte og døde børn, skyldes det primært, at indførslerne i kirkebogen mangler i perioden 1795-1807.

Søren Madsen havde ikke overtaget fæstegården, men havde bopæl i Oens, formentlig hos sin far, da Mads Sørensen blev født den 20. april 1775. Min tip-2-oldefar, Christen Sørensen, blev født den 17. december 1776 og Jens Sørensen den 21. september 1778. Ved dåben blev lille Jens båret af Jens Kudsk's kone, dvs. Maren Pedersdatters svigerinde.

Maren Pedersdatter overlevede ikke den sidste fødsel, men døde i barselsseng. Hun blev 37 år. Hun blev begravet den 27. september 1778 (Ølsted Sogn). Sønnen, Jens, blev døbt samme dag.

Der blev afholdt skifte efter Maren Pedersdatter den 12. oktober 1778 [2]. Arvingerne var enkemanden og de fire sønner. Sønnernes morbror, Jens Pedersen fra Hjelmslund ved Merringgård, der tidligere er omtalt som Jens Kudsk, var indkaldt som tilsynsværge for børnene, men var ikke mødt. I stedet blev deres farbror, Jens Madsen fra Hatting, udpeget.

Indledningsvis erklærede enkemanden, Søren Madsen, at han for øjeblikket ingen rede penge havde, men at han ønskede, at hver af sønnerne skulle have 10 sletdaler i arv fra deres mor. Han ville bestræbe sig på at samle pengene og aflevere dem til herskabets forvaring og ansvar.

Derefter blev boet opgjort. Af indbo var der bl.a. 2 egeborde, 4 træstole, 1 par messinglysestager, 1 sengebækken af messing, 2 tinfade, 12 tintallerkener, 3 små tintallerkener, 1 krus med tinlåg og 2 jerngryder. Der var mulighed for en familieudflugt, for der var en madkurv blandt indboet.

Den afdøde var velforsynet med tøj og havde bl.a. adskillige skørter og trøjer. Der var specielt et stort udvalg af diverse former for beklædning til hoved og hals. Der var ikke tørklædeforbud i Ølsted Sogn, for Maren Pedersdatter efterlod sig otte halstørklæder. Klenodiet var en sort fløjls hue med guldtakker. Den var gået i arv fra Søren Madsens mor [3] og var vurderet til 1 rigsdaler og 2 mark. Der var endvidere en sort fløjlskyse, en grøn, en grå og to blå huer, tre halsklude, to pandeklude og et fløjlsbandestykke.

Skiftet afslører, at det var dårlige tider for landbruget. Det er anført, at kornavlen i dette år var så ringe, at der ikke var noget korn til salg, der skulle værdifastsættes. Kornavlen ville næppe kunne forslå til foder til kreaturerne. Der kan ikke have været det store behov for kornsække, for de 6 hampesække, der var registreret ved et skifte på gården i 1763 [3], blev også registreret ved skiftet i 1778. Der var ingen poser, så arvingerne kunne ikke få i både pose og sæk.

Boets samlede værdi blev opgjort til 219 rigsdaler, 3 mark og 14 skilling. Værdien af gårdens besætning og redskaber udgjorde hovedparten af beløbet. I den anden ende af skalaen bidrog en ildklemme til formuen med blot 8 skilling.

Boets "gæld og besværing" bestod af brøstfældigheden, dvs. nødvendige reparationsudgifter, mangler ved gårdens besætning og redskaber, skyldig landgilde, begravellesudgifter og skyldig løn til tjenestefolkene. Den største udgiftspost på 130 rigsdaler skyldtes en mangel på 6 ½ arbejdsheste a 20 rigsdaler. Det fremgår ikke, om det var den forreste eller bageste halvdel af hesten, der manglede.

Alt i alt var boets besværing på 231 rigsdaler og 9 mark. Skifteforvalteren konkluderede, at det "ses tydeligt, at Søren Madsens tilbud for børnene både er antageligt og fordelagtigt, da ellers intet kan blive at arve". Derfor blev tilbuddet accepteret, og Søren Madsen blev pålagt at indlevere de lovede 40 sletdaler til herskabet.

Dermed var tavlen visket ren, og Søren Madsen kunne se sig om efter en ny kone. Han var muligvis nærsynet, for han fandt én fra lokalområdet. I Oens var der to Mads Jensen'er, hvoraf den ene var Søren Madsens far. For at kunne skelne imellem dem blev Søren Madsens far kaldt for Mads Snedker og den anden Mads Jensen for Mads Torsted. De kendte hinanden så godt, at de havde brugt hinanden som faddere, når deres børn skulle døbes.

Søren Madsen var ikke lang tid om at fri til Anne Madsdatter, der var datter af Mads Jensen Torsted [4]. De blev trolovet på Anne Madsdatters fødselsdag den 23. oktober 1778, dvs. 11 dage efter skiftets afslutning. Vielsen fandt sted den 26. februar 1779 (Ølsted Sogn). Søren

Madsen var 33 år, og Anne Madsdatter var en ung pige på 21 år (født 23. oktober 1757, Ølsted Sogn).

Alt var dog ikke nyforelsket fryd og gammen. Januar 1779 blev en trist måned for Søren Madsen, idet hans sønner Peder (begravet 10. januar 1779) og Jens (begravet 31. januar 1779) døde i en alder af henholdsvis 5 ½ år og ½ år. Derfor var det kun sønnerne Mads og Christen, der blev bragt med ind i det nye ægteskab.

Anne Madsdatter var dog hurtigt leveringsdygtig i en ny Jens. Han blev opkaldt efter den afdøde søn. Ifølge kirkebogen blev han døbt den 3. oktober 1779 med bl.a. Mads Torsted som fadder. Kirkebogen anfører, at han blev født den 29. oktober, dvs. næsten en måned efter, at han blev døbt. Det må formodes at være en trykfejl. Det er nærliggende at gætte på, at fødslen i stedet fandt sted den 29. september.

Næste barn, Maren Kirstine Sørensdatter, blev døbt den 12. august 1781 uden åbenlyse trykfejl. Birgitte Kirstine Sørensdatter blev døbt den 1. august 1784, og Mads Sørensen blev født den 7. marts 1787. For at begge Mads Jensen'er kunne få opkaldt et barnebarn efter sig, havde Søren Madsen nu to sønner, der hed Mads. På det tidspunkt var de to Mads Jensen'er formentlig ligeglade, for de var begge døde.

Ved folketællingen i 1787 boede familien som ventet på en gård i Oens By. De to sønner fra Søren Madsens 1. ægteskab og de fire børn fra 2. ægteskab var så små, at de alle var hjemmeboende. De var også så små, at de ikke var meget værd som arbejdskraft, så derfor var der en tjenestepige på gården.

Anne Madsdatter var kun 29 år ved folketællingen, så hun var fødedygtig i mange år endnu. Den 26. februar 1790 fødte hun en søn, der fik navnet Søren Sørensen. Han blev formentlig opkaldt efter Søren Madsens morfar (jf. kapitel 32). Den lille Søren døde året efter (begravet 23. november 1791).

Kirsten Sørensdatter havde en begivenhedsrig dag den 16. august 1792, idet hun blev både født og hjemmedøbt. Hun blev formentlig opkaldt efter Anne Madsdatters mor. Det er usikkert, om Kirsten Sørensdatter også døde den 16. august. Det er anført i kirkebogen, at barnet døde, men datoen for hendes død er ikke fundet i kirkebogen.

Som nævnt ovenfor mangler kirkebogsindførslerne i perioden 1795-1807. Derfor vides det ikke hvor mange børn, Anne Madsdatter fødte i den periode. En søn, Søren Sørensen, blev konfirmeret i 1815 (Ølsted Sogn). Ifølge aldersangivelsen i kirkebogen var han født i 1799. Den 22. november 1807 fik Søren Madsen i Oens begravet en søn. Der er ingen aldersangivelse, så det vides ikke, hvornår han var født.

Ved folketællingen i 1801 var der fem hjemmeboende børn, hvoraf Søren Sørensen var den eneste, der var født i den kirkebogsfri periode. Det betyder, at hvis Anne Madsdatter i denne periode har født flere børn end de her nævnte, må de formodes at være døde i samme periode. Ved denne folketælling var de hjemmeboende børn så arbejdsduelige, at der ikke var behov for en tjenestepige.

Søren Madsen fæstede uafbrudt i 56 år og blev aldrig gårdejer. I jordebøgerne fra 1792, 1802, 1806, 1809 og 1829 er han anført blandt fæstebønderne i Oens By [5]. Det fremgår, at han skulle betale 8 rigsdaler, 2 mark og 9 skilling i landgilde, hvilket af ukendte årsager var 2 rigsdaler mere end fastsat i fæstebrevet. Endvidere skulle han yde "fuld plovhøveri", dvs. udføre arbejde med heste og plov et fastlagt antal dage, der ikke er anført i jordebogen.

Gården blev takseret til brandforsikringen i både 1817 [6] og 1821 [7]. I 1817 bestod bygningerne af et stuehus til beboelse på 14 fag med 8 fag loft og 3 fag gulv, 1 jernovn, 2 skorstene, 1 bagerovn og 1 indmuret kobberkedel. De øvrige bygninger var en staldbygning på 12 fag, en lade på 13 fag, et materialhus på 12 fag og et aftægtshus nord for gården på 7 fag. Aftægtshuset havde 5 fag loft, 2 stenkakkelovne og 1 skorsten. Alle bygningerne var af egebindingsværk og havde stråtag.

Ved brandtaksationen i 1821 var der tilsyneladende kun sket mindre bygningsmæssige ændringer. Stuehuset var reduceret til 13 fag med 9 fag loft, og materialhuset blev nu betegnet "lade og vognport". Aftægtsfolkene havde haft det for varmt, for to stenkakkelovne var blevet reduceret til én. Ændringerne bevirkede, at forsikringssummen blev nedsat fra 1.800 rigsdaler til 1.000 rigsdaler. Det virker som en stor reduktion i forhold til ændringerne. Måske har Søren Madsens formål med omtaksationen været at få nedsat forsikringssummen, så han slap billigere i forsikringspræmie.

På Søren Madsens ældre dage var han syg og sengeliggende (jf. nedenfor) og havde tilsyneladende svært ved at holde sin fæstegård i god stand. Det fremgår af jordebogen fra 1829, at Søren Madsen var pligtig til at have en besætning på 9 heste og 11 køer, men at der manglede 3 heste. Det er tilføjet, at bygningerne var ringe [5].

I 1831 var Søren Madsen i en alder af 85 år fortsat fæster af gården [8]. Hans svagelighed taget i betragtning må han nødvendigvis have haft en anden til at stå for gårdens daglige drift, f.eks. svigersønnen, Jens Jensen. Med fæstebrev af 15. december 1831 blev gården overdraget til Jens Jensen, der fæstede videre [8]. Jens Jensen var gift med Søren Madsens datter, Birgitte/Birthe Kirstine Sørensdaughter. Gården fik matrikelnr. 6 i Oens By, og dens jord blev i den nye matrikel fra 1844 omtakset til 7 tønder, 7 skæpper, 3 fjerdingkar og 1 album hartkorn [9].

Søren Madsen og Anne Madsdatter var ifølge kirkebogen på aftægt hos svigersønnen, Jens Jensen, ved deres død. Derfor må de formodes efter overdragelsen af fæstegården at være flyttet ind i ovennævnte aftægtshus. Aftægten blev dog kortvarig.

Aftægtsfolkene var enige om at dø i 1832. Søren Madsen døde den 29. marts 1832 (Ølsted Sogn). Han blev 86 år og døde ifølge kirkebogen af alderdomssvaghed efter flere års sygeleje. Anne Madsdatter var 74 år, da hun døde den 8. maj 1832 (Ølsted Sogn) af kold feber. Kold feber er en febersygdom, der optræder i anfald med høj feber og skiftevis kulderystelser og hedeanfald.

Der gik over 20 år efter Søren Madsens død, før det lykkedes for Jens Jensen at blive gårdejer. Med skøde af 28. december 1853 købte han sin fæstegård af godsejeren på Bygholm [10].

Litteraturliste

1. Bygholm Gods, Fæsteprotokol, 1719-1784, side 402-403
2. Bygholm Gods, Skifteprotokol, 1761-1796, side 427-428
3. Bygholm Gods, Skifteprotokol, 1761-1796, side 36-39
4. Bygholm Gods, Skifteprotokol, 1761-1796, side 477-479
5. Bygholm Gods, Jordebøger, 1766-1869
6. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Hatting Herred, 1800-1817, side 561

7. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Hatting Herred, 1817-1833, side 131-133
8. Byholm Gods, Jordebog over Byholm og Aarupgaard godser, 1831, folio 48
9. Geodatastyrelsen, Historiske kort på nettet, Hartkornsekstrakt, Ældre, Ølsted Sogn, Oens By, hkpn.gst.dk, side 58
10. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1852-1855, folio 372b

Kapitel 10. Karen i Karensminde

Mine tip-3-oldeforældre

Jens Jørgensen & Karen Hansdatter

Jens Jørgensen (98):

Født:

Døbt: 14. april 1778 i Bjerre Sogn (Vejle Amt)

Konfirmeret:

Gift: 5. november 1802 i Bjerre Sogn

Død: 7. august 1809 i Givskud Sogn (Vejle Amt)

Begravet: 13. august 1809 i Givskud Sogn

Karen Hansdatter (99):

Født:

Døbt: 30. juli 1769 i Givskud Sogn

Konfirmeret:

Gift: 5. november 1802 i Bjerre Sogn

Død: 26. januar 1845 i Givskud Sogn

Begravet: 2. februar 1845 i Givskud Sogn

Min tip-3-oldefar, Jens Jørgensen, ses omtalt med tilnavnet Pusholm, Puusholm eller Puds-holm. Pusholm var en gård i Neder Bjerre i Bjerre Sogn (Vejle Amt) [1]. Jens Jørgensen havde arvet tilnavnet fra sin far. Flere af Jens Jørgensens forfædre havde tilnavnet Pusholm, fordi de havde eller havde haft bopæl på gården. Jens Jørgensen er også omtalt med tilnavnet Bjerre efter sit fødesogn.

Jens Jørgensen blev født i Bjerre Sogn ca. 8 km syd for Horsens. Han blev hjemmedøbt den 14. april 1778 og fremstillet i kirken den 10. maj 1778. I kirkebogen er faderen angivet at være "Jørgen Pusholm i degneboligen". Hans fulde navn var Jørgen Jensen Pusholm. Hans hustru hed Kirsten Jensdatter (jf. kapitel 19). Hun må derfor antages at være mor til Jens Jørgensen, selv om moderens navn ikke er nævnt i kirkebogen.

Ved folketællingen den 1. juli 1787 var Jens Jørgensen 9 år. Han boede hos forældrene i et hus i Sønder Bjerre sammen med fire søstre og en bror. Familien må have været fattig, for faderen er anført at være daglejer og betler. Derfor blev Jens Jørgensen sendt hjemmefra i en ung alder.

I vore dage tager unge mennesker på interrail for at opleve verden. Jens Jørgensens eneste mulighed for at opleve verden var at rejse rundt mellem de omkringliggende sogne for at arbejde som tjenestdreng/tjenestekar. Lægdsrullerne afslører, at Jens Jørgensen kom på en længere rundtur, inden han blev gift og blev stationær.

Det fremgår af lægdsrullerne, at Jens Jørgensen opholdt sig hjemme hos forældrene i 1789 og 1792 (Stjernholm Amt, Hovedrulle 1789 og 1792, lægd 18, Bjerre Sogn). I 1794 flyttede han til nabosognet Rårup (Vejle Amt, Tilgangsrulle 1794, lægd 82), hvor han tjente i Gram. Året efter rejste han videre til Skjold Sogn (Vejle Amt, Hovedrulle 1795, lægd 99). I 1796 fortsatte han til Ølsted Sogn (Vejle Amt, Tilgangsrulle 1796, lægd 112), hvor han tjente i Oens. I 1797 vendte han kortvarigt hjem til Bjerre Sogn (Vejle Amt, Tilgangsrulle 1797, lægd 95) for at tage videre



Her i Givskud Kirke blev Karen Hansdatter døbt. Jens Jørgensen og Karen Hansdatter fik deres børn døbt i kirken og blev begge begravet fra kirken (foto: 2020)

til Ørum Sogn året efter (Vejle Amt, Hovedrulle 1798, lægd 92). I 1799 var han tilbage i Bjerre Sogn (Vejle Amt, Tilgangsrulle 1799, lægd 95) for at tjene i Sønder Bjerre.

Det er bemærkelsesværdigt, at Jens Jørgensen skiftede til en plads i et nyt sogn hvert år. Det kan skyldes stor rejselyst og oplevelsestrang, men en anden og mindre smigrende forklaring kan være, at han fungerede så dårligt som arbejdskraft, at ingen gårdmand ville forlænge hans ansættelse.

Som 22-årig blev Jens Jørgensen i 1800 udskrevet til landsoldat ved Oldenburgske Infanteriregiment. En landsoldat var en værnepligtig soldat, der i modsætning til hvervede soldater var hjemmehørende i landet.

I 1801 havde Jens Jørgensen fortsat bopæl i Bjerre (Vejle Amt, Hovedrulle 1801, lægd 95). Året efter blev han gift og flyttede til Givskud Sogn. I 1804 blev flytningen med nogen forsinkelse registreret i lægdsrullen (Vejle Amt, Tilgangsrulle 1804, lægd 57). Her blev han ved sessionen i 1806 erklæret "overkomplet", dvs. han var en overtallig soldat, der ikke var brug for. Ved sessionen året efter blev han slettet af lægdsrullen (Vejle Amt, Hovedrulle 1805, lægd 57) og kunne derefter koncentrere sig om familieliv og landbrug.

En forudsætning for omtale af et familieliv er, at Karen Hansdatter kommer ind i billedet. Hun blev født i Givskud Sogn ca. 30 km vest for Horsens. Karen Hansdatter blev hjemmedøbt på en hemmeligholdt dato og blev efterfølgende fremstillet i kirken den 30. juli 1769. Hendes forældre var ifølge kirkebogen gårdmand Hans Nielsen i Givskudlund og hustru Anne Thomasdatter (jf. kapitel 20).

Ved folketællingen i 1787 boede Karen Hansdatter hos forældrene på gården i Givskudlund sammen med fire yngre søskende. Derefter er hendes livshistorie ukendt, indtil hun i en alder af 30 år var hjemme hos forældrene, hvor hun den 5. juli 1799 fødte et "uægte" barn. Det blev den 28. juli 1799 (Givskud Sogn) døbt Anne. Karen Hansdatters bror, Thomas Hansen, havde en kone, der ikke havde noget imod at bære "uægte" børn, så derfor fik hun lov til at bære den lille Anne til dåben.

Til barnefader blev udlagt Thomas Sørensen, der tjente i Tyrsted (Tyrsted Sogn, Vejle Amt). Da afstanden mellem Givskudlund og Tyrsted er ca. 30 km, er det sandsynligt, at Karen Hansdatter ved besvangeringen har tjent i eller i nærheden af Tyrsted. I gravid tilstand formodes hun at være vendt hjem til Givskudlund for at få overstået en ubelejlig fødsel, der har givet et afbræk i hendes karriere som tjenestepige.

Barnefaderen må antages at være den Thomas Sørensen, der i 1795, 1798 og 1801 er anført i lægdsrullen for Tyrsted Sogn (Vejle Amt, Hovedrulle 1795, 1798 og 1801, lægd 116). Han var ifølge lægdsrullen født i Uth i ca. 1775, var 162 cm høj og søn af Søren Kragh. I 1796 var han blevet udskrevet til landsoldat i Oldenburgske Infanteriregiment. Det fremgår af kirkebogen i Uth Sogn, at denne Thomas Sørensen var blevet døbt den 9. oktober 1774.

Det vil være nærliggende at formode, at det "uægte" barn efter fødslen er kommet i pleje hos Karen Hansdatters forældre eller bror i Givskudlund. Barnet er dog ikke fundet ved folketællingen i 1801 og heller ikke siden.

Der var også ca. 30 km mellem Givskudlund og Bjerre. Hvis man undrer sig over, at Karen Hansdatter og Jens Jørgensen fandt hinanden på trods af afstanden, findes forklaringen muligvis i folketællingen fra 1801. På en gård i Nørre Bjerre (Bjerre Sogn) var der en tjenestekarl og landsoldat, der hed Jens Jørgensen, og en tjenestepige, der hed Karen Hansdatter. Han er anført at være 22 år og hun 21 år. Alderen passer på Jens Jørgensen, men Karen Hansdatter fra Givskudlund var hele 10 år ældre end anført.

Når jeg alligevel tror på, at det var mine tip-3-oldeforældre, der tjente på samme gård, skyldes det, at de begge havde bopæl i Sønder Bjerre (Bjerre Sogn), da de blev gift året efter. Har Karen Hansdatter mon løjet sig 10 år yngre for at gøre indtryk på Jens Jørgensen? Af hensyn til læsere, der ikke er geografikyndige, kan oplyses, at Sønder Bjerre ligger syd for Nørre Bjerre.

Den 5. november 1802 blev landsoldat Jens Jørgensen Pusholm gift med pigen Karen Hansdatter. Vielsen er anført i Bjerre Sogns kirkebog, fordi bruden havde bopæl der. Det fremgår dog, at der var givet tilladelse til, at vielsen måtte foretages af hr. Geltzer, der var sognepræst i Hvejsel og Givskud Sogne [2], fordi brylluppet blev holdt i Givskudlund. Karens far har givetvis sørget for en god fest.

Karen Hansdatter havde en trang til at lade sig besvange af landsoldater. Vielsen forhindrede hende dog i at blive mor til yderligere to "uægte" børn. Ca. 5 måneder efter vielsen fødte hun tvillinger. Den ene fik navnet Kirsten efter Jens Jørgensens mor og den anden Anne/Ane efter Karen Hansdatters mor. Bopælen er anført at være Givskudlund.

Kirsten døde kort efter fødslen. Der findes to sideløbende udgaver af kirkebogen for Givskud Sogn. De er ikke begge troværdige. Den ene anfører, at Kirsten Jensdatter blev begravet Palmesøndag den 3. april 1803, og den anden anfører Skærtorsdag den 7. april 1803. Der er dog enighed om, at hendes korte liv blev 4 dage langt. Det tyder på et fødselstidspunkt omkring 1. april 1803.

Den anden af tvillingerne, Ane Jensdatter, overlevede og blev min tip-2-oldemor (jf. kapitel 5). Hun blev hjemmedøbt og efterfølgende fremstillet i kirken den 11. april 1803 (Givskud Sogn). Thomas Hansens kone fik igen lov til at bære barnet. Fødselsdatoen er kun anført i den ene af kirkebøgerne. Ifølge denne blev Ane Jensdatter født den 1. marts 1803, dvs. ca. en måned før tvillingsøsteren, Kirsten. Så langvarig har fødslen næppe været. Måske er der lavet en skrivfejl, så 1. april fejlagtigt er blevet til 1. marts?

I den ene af kirkebøgerne er Jens Jørgensen angivet at være husmand i Givskudlund. Det er uvist, om han blev husejer umiddelbart efter vielsen. Den 3. juli 1806 fik han takseret et hus, der ikke tidligere havde været brandforsikret, dvs. det kan tænkes at have været nyopført. Huset blev kaldt for Grønhus. Det var på 7 fag, hvoraf beskedne 3 fag var til beboelse, og 4 fag var lade og stald. Huset var af egebindingsværk med klinede vægge og lynntag. Brandforsikringssummen blev fastsat til 80 rigsdaler [3].

Den 16. juni 1807 fik Jens Jørgensen skøde på en parcel udstykket fra en gård i Givskud. Parcellen var på 6 skæpper og 3 fjerdingkar hartkorn. Købesummen var på 150 rigsdaler. I skødet omtales Jens Jørgensen som værende fra Bjerre [4]. Det kan tyde på, at han har overtaget parcellen og bygget hus derpå kort tid efter tilflytningen fra Bjerre, men først har fået skøde på parcellen i 1807.

Den 27. april 1806 fødte Karen Hansdatter en datter, der ved dåben den 26. maj 1806 (Givskud Sogn) kom til at hedde Kirsten. I kirkebogen er Jens Jørgensen anført at være husmand på Givskud Mark. Thomas Hansens kone var endnu ikke blevet træt i armene, men bar endnu engang et barn til dåben.

Det lykkedes også Jens Jørgensen og Karen Hansdatter at få en søn. Han fik navnet Jørgen efter sin farfar og blev født den 10. april 1808 (Givskud Sogn). Ved dåben den 15. maj 1808 var Thomas Hansens kone blevet afskediget som barnebærer og erstattet af Maren Hansdatter fra Givskudlund, der var Karen Hansdatters søster.

Der blev ikke behov for flere til at bære barn, for Jens Jørgensen døde den 7. august 1809 [5] i en alder af kun 31 år. Han blev begravet den 13. august 1809 (Givskud Sogn). Thomas Hansens kone var næppe med til at bære kisten. Det fremgår af dødsanmeldelsen, at enken ville sidde i uskiftet bo [5]. Det må hun have fortrudt, for den 6. november 1809 blev der påbegyndt skifte efter "husmand Jens Jørgensen Bjerre" fra Givskud Mark [6].

Arvingerne var de tre ovennævnte børn. Thomas Hansen fra Givskudlund var både vurderingsmand og formynder for børnene, og en Thomas Hansen var enkens lavværge. Denne Thomas Hansen er formentlig Karen Hansdatters ovennævnte bror. Hvis ellers der er tale om den samme Thomas Hansen, må der have været risiko for interessekonflikter imellem hans tre forskellige roller.

Boopgørelsen viser, at indboet var unormalt sparsomt. Der var to kister, lidt køkkengrej, et ølanker, en smørkerne, en balje, en spinderok, to halmstole og noget sengetøj. Den største værdi havde husets besætning, der bestod af to stude, to køer, fem får og to lam. Redskaberne begrænsede sig til en plov, en harve og en vogn. Disse ejendele blev tilsammen vurderet til 60 rigsdaler og 5 mark. Selve huset blev vurderet til 100 rigsdaler.

Jens Jørgensen skyldte dog 100 rigsdaler på huset, så det bidrog ikke positivt til formuen. Derudover var der privat gæld til bl.a. Karen Hansdatters bror, Thomas Hansen, og til hendes søster, Ane Kirstine Hansdatter. Den samlede gæld blev opgjort til 187 rigsdaler og 2 mark.

Skiftet blev fortsat og afsluttet den 14. december 1809 på herredskontoret [6]. Skifteforvalteren konstaterede, at boet var fallit. Enken, Karen Hansdatter, var dog ikke mere fallit, end at hun straks betalte skifteomkostningerne på 6 rigsdaler og 3 mark. Dermed blev skiftet sluttet og boet overgivet til enken til ejendom og rådighed.

Kort tid efter mistede Karen Hansdatter også sin eneste søn. Jørgen Jensen var næsten 2 år gammel, da han døde. Han blev begravet den 18. marts 1810 (Givskud Sogn).

Efter mandens død må Karen Hansdatter formodes selv at have klaret driften af husmandsstedet, da der næppe har været råd til tjenestefolk. Det har tilsyneladende været for stor en opgave, for den 14. marts 1812 solgte hun ejendommen til ungkarl Rasmus Pedersen fra Rugsted i Ødsted Sogn (Vejle Amt) [7]. Købesummen var på 196 rigsdaler. Huset havde nu skiftet navn fra Grønhus til Karensminde. Det må formodes, at det har været Karen Hansdatter, der har villet mindes sig selv.

Karen Hansdatter sikrede sig bopæl i huset efter salget ved at gifte sig med køberen. Den 13. december 1812 (Givskud Sogn) blev hun gift med Rasmus Pedersen. Hun var 43 år ved vielsen, og han var 30 år (døbt 1. april 1782, Ødsted Sogn). Det vides ikke, om der allerede før salget har været en aftale om ægteskab.

Ægteskabet blev barnløst, hvilket formentlig skyldtes Karen Hansdatters alder. De næste ca. 20 år forløb i al ubemærkethed, indtil Karen Hansdatter og Rasmus Pedersen var klar til at gå på aftægt. Den 8. marts 1831 solgte de for 200 rigsdaler Karensminde til en Mads Peder Laurson fra Thyregod. Der er i skøde- og panteprotokollen tilføjet en bemærkning om, at Karensminde forhen blev kaldt for Grønhus [8].

I forbindelse med salget blev der indgået en aftægtskontrakt, der sikrede Karen Hansdatter og Rasmus Pedersen ophold i huset i resten af deres levetid [9]. Den indebar, at de fik "den østre stue" til beboelse. Endvidere fik de årligt leveret forskellige naturalier, bl.a. 2 tønder rug, ½ skæppe salt, ½ skæppe humle, 4 pund flæsk uden ben og 4 pund smør. Hvert efterår skulle de have 2 tønder kartofler.

Til hver af de tre højtider skulle de have leveret en potte brændevin og 20 friske hønseæg. Resten af året holdt de sig ædru på en daglig leverance af en potte sødmælk. En potte var 0,966 liter. Da de ikke kunne holde varmen alene ved hjælp af brændevinen, fik de årligt leveret 16 læs mosetørv. Der var mulighed for mindre indkøb, idet de hvert år som en slags lommepenge fik 1 rigsdaler i seddelpenge.

Aftægtsfolkene måtte udtage, hvad de ønskede, af gårdens besætning, og ejeren af stedet skulle for aftægtsfolkene passe og fodre to får med deres yngel. Aftægtsfolkene var endvidere sikret fri adgang til bagerovn og bryggeredskaber.

Stedets ejer havde pligt til i sygdomstilfælde at pleje og passe aftægtsfolkene efter bedste evne. Hvis aftægtsfolkene blev så svagelige og affældige, at de ikke kunne gå til kirke, skulle stedets ejer befordre dem dertil med vogn mindst to gange om året. Når affældigheden gjorde en ende på aftægtslivet, skulle stedets ejer betale for en hæderlig og skikkelig begravelse.

Ejendommen fik matrikelnr. 8 i Givskud By [10]. Ved folketællingen i 1834 boede Rasmus Pedersen og Karen Hansdatter på aftægt hos husets ejer, Mads Peder Laurson. Han havde kone og to børn, så pladsen har været trang i det lille hus. Aftægtsfolkene måtte være forandringsparate, for ved næste folketælling i 1840 var der kommet ny bestyrer af huset.



Så mange friske hønseæg skulle aftægtsfolkene have leveret til hver af de tre højtider. Med hver ægleverance fulgte en potte brændevin til at skylle æggene ned med (foto: 2023)

Karen Hansdatter døde nogle få dage for tidligt til at blive talt med ved folketællingen i 1845. Hun var 75 år, da hun døde. Ifølge dødsanmeldelsesprotokollen døde hun den 21. januar 1845 [11], hvorimod kirkebogen anfører den 26. januar 1845 (Givskud Sogn). Når der er uenighed, bør man som udgangspunkt tro på, at kirkebogen har ret. Det er anført i kirkebogen, at hun døde af brystsyge, hvilket formentlig var lungetuberkulose, men evt. også kan have været lungebetændelse.

Aftægtskontrakten bevirkede, at det ikke var nødvendigt at afholde skifte efter Karen Hansdatters død [11]. Det fremgik af kontrakten, at hendes klæder skulle deles mellem hendes to døtre, og at et hængeskab måtte bortgives til anden side. Deres resterende ejendele skulle, når de begge var døde, tilfalde stedets ejer [9].

Ved folketællingerne i 1845 og 1850 var Rasmus Pedersen fortsat på aftægt i huset i Givskud. Huset havde igen fået ny ejer. Rasmus Pedersen var 69 år, da han døde den 8. januar 1852 (Givskud Sogn). Ved den efterfølgende skifteforretning fik husets ejer, Hans Pedersen, efter at have forevist aftægtskontrakten overladt den afdødes efterladte ejendele, der primært bestod af hans tøj og sengetøj [12, 13].

Litteraturliste

1. Boller Gods, Fæsteprotokol, 1721-1777, folio 112b-113
2. S. V. Wiberg: "Personalhistoriske, statistiske og genealogiske bidrag til en almindelig dansk præstehistorie", Odense, 1870
3. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Nørvang Herred, 1800-1807, side 523
4. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1808-1812, folio 615b-616

5. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Dødsanmeldelser m.m., 1805-1829
6. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skifteprotokol, 1805-1810, folio 443-443b og 447b-448
7. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1808-1812, folio 825-825b
8. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1830-1833, folio 155-155b
9. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1830-1833, folio 156-156b
10. Geodatastyrelsen, Historiske kort på nettet, Sogneprotokol, Givskud Sogn, hkpn.gst.dk
11. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol I, 1843-1846
12. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skifteprotokol, 1851-1853, side 470
13. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skifteprotokol, 1853-1857, side 131

Kapitel 11. Husmand, boelsmand eller gårdmand

Mine tip-3-oldeforældre

Hans Olesen & Mette Jensdatter

Hans Olesen (100):

Født:

Døbt: 1. februar 1774 i Nørup Sogn (Vejle Amt)

Konfirmeret: 1. maj 1791 i Nørup Sogn

Gift: 8. maj 1802 i Nørup Sogn

Død: 15. december 1857 i Nørup Sogn

Begravet: 22. december 1857 i Nørup Sogn

Mette Jensdatter (101):

Født:

Døbt: 30. august 1782 i Nørup Sogn

Konfirmeret: 15. april 1798 i Nørup Sogn

Gift: 8. maj 1802 i Nørup Sogn

Død: 18. juni 1855 i Nørup Sogn

Begravet: 24. juni 1855 i Nørup Sogn

Hans Olesen blev født i Mørup i Nørup Sogn (Vejle Amt) ca. 18 km vest for Vejle. Han var søn af Ole Hansen og Johanne Olufsdatter (jf. kapitel 21). Hans Olesen blev hjemmedøbt den 1. februar 1774. Hjemmedåb blev foretaget, hvis der var tvivl om, hvorvidt barnet ville overleve. En hjemmedåb foregik normalt på fødselsdatoen eller få dage efter. Hjemmedøbte børn skulle efterfølgende fremstilles i kirken. Derfor måtte den lille Hans for første gang en tur i Nørup Kirke den 13. marts 1774. Der blev han stamgæst, idet han senere kom der til både sin egen konfirmation, vielse og begravelse.

Ved folketællingen den 1. juli 1787 boede Hans Olesen ikke hjemme hos forældrene. Han var tilsyneladende i en alder af 13 år sendt ud for at tjene sin egen føde. Gårdmand Jørgen Olesen i Mørup havde ved folketællingen en tjenestedreng, der hed Hans Olesen og var angivet at være 8 år. Det er sandsynligt, at alderen er fejlagtigt anført, og at tjenestedrengen var min tip-3-oldefar.

Hans Olesen var 17 år, da han den 1. maj 1791 blev konfirmeret i Nørup Kirke. Dermed var han indtrådt i de voksnes rækker. Det gjorde han dog med forsigtige skridt, for ifølge lægdsrullerne i 1792, 1795 og 1798 (Koldinghus Amt, Hovedrulle 1792, lægd 58, Nørup Sogn og Vejle Amt, Hovedrulle 1795 og 1798, lægd 44, Nørup Sogn) opholdt han sig hjemme, dvs. han må antages at have hjulpet til på sin fars gård.

I Lihme i Nørup Sogn gik Knud Sørensens ugifte datter på 36 år, Tove Knudsdatter, og håbede desperat på at blive gift. Det lykkedes. Selv om Hans Olesen med en højde på 162 cm (jf. lægdsrullen) ikke var blandt de højeste mænd i sognet, var han stor nok til Tove. Den 19. august 1797 (Nørup Sogn) blev ungkarl Hans Olesen fra Mørup gift med pige Tove Knudsdatter fra Lihme.

Tove Knudsdatter var blevet døbt den 27. december 1760 (Nørup Sogn) og konfirmeret den 2. april 1780 (Nørup Sogn). Ved folketællingen i 1787 var en Tove Knudsdatter tjenestepige hos

gårdmand Jens Lassen i Lihme By. Hun angives at være 15 år, hvilket absolut ikke passer på alderen af Knud Sørensens datter. Noget tyder på, at der også her kan være tale om en fejlagtig aldersangivelse, bl.a. er der ikke fundet andre af samme navn i Vejle Amt ved denne folketælling.

Jens Lassen var den 6. juli 1781 (Nørup Sogn) blevet gift med Johanne Knudsdatter, der var søster til Tove Knudsdatter. Jens Lassen havde efter vielsen overtaget fæstet af en gård i Lihme By efter sin svigerfar, Knud Sørensen [1]. Knud Sørensen er ikke fundet registreret ved folketællingen i 1787. Det må dog formodes, at han har boet på aftægt hos Jens Lassen og hustru. Det er nærliggende at gætte på, at Jens Lassen overtog Knud Sørensens ugifte datter som tjenestepige, da han overtog Knud Sørensens gård.

Johanne Knudsdatter døde i 1785 (begravet 30. januar 1785, Nørup Sogn), og inden folketællingen i 1787 var Jens Lassen blevet gift igen. Derefter har det formentlig føltes mindre nærliggende, at Knud Sørensen og Tove Knudsdatter skulle bo hos Jens Lassen og hans nye hustru.

I 1796 købte Jens Lassen sin fæstegård af godsejeren [2]. Det gav ham mulighed for at finde en kreativ løsning på problemet med de uønskede logerende. Med skøde af 20. november 1798 frasolgte han en parcel ansat til 4 skæpper, 1 fjerdingkar og 2 5/16 album hartkorn fra sin gårds ejendom samt det på parcellen værende hus [3]. Køberen var Hans Olesen, der året forinden var blevet gift med Tove Knudsdatter.

Inden da havde Jens Lassen solgt Hans Olesen en anden parcel på 3 skæpper og 2 fjerdingkar hartkorn, dvs. Hans Olesens to parceller udgjorde tilsammen 7 skæpper, 3 fjerdingkar og 2 5/16 album hartkorn [3]. Endvidere fik Hans Olesen ret til at hugge træ og grene i et afmærket stykke af Jens Lassens skovlod, og Hans Olesen fik andel i Store Lihme Bys fælles tørvemoser i forhold til sit hartkorn.

For alle disse herligheder skulle Hans Olesen betale 398 rigsdaler. Så mange penge havde Hans Olesen ikke. Derfor lånte han 199 rigsdaler af godsejeren på Engelsholm, der havde rigeligt med penge. Hans Olesen skulle betale en årlig rente på 4 %. Godsejeren fik 1. prioritets sikkerhed i Hans Olesens ejendom. Det var ikke nok til, at godsejeren følte sig sikker, så derfor måtte ovennævnte Jens Lassen indestå for lånet som kautionist [4].

Den 7. juni 1796 blev ejendommens bygninger brandforsikret for 200 rigsdaler [5, 6]. Bygningerne blev ikke betegnet som en gård, men som et "sted", hvilket kan dække over både husmandssted og boelsted. Stedets bygninger var et stuehus og et ladehus [6].

Ejendoms købet gav Hans Olesen et grundlag for at blive gift, idet han nu kunne forsørge en hustru. Det lyder umiddelbart som om, at Jens Lassen var en godhjertet og hjælpsom mand, der ville give Hans Olesen en mulighed for at blive ejendomsbesidder. Det kan dog ikke udelukkes, at Jens Lassen har haft den mindre ædle bagtanke at slippe af med sin tidligere svigerfamilie.

Måske var det en forudsætning for købet, at Hans Olesen skulle gifte sig med Tove Knudsdatter? Hun var i høj grad giftefærdig, idet hun var 13 år ældre end Hans Olesen. Ved folketællingen i 1801 boede Knud Sørensen hos Hans Olesen og Tove Knudsdatter. Måske var det en forudsætning for købet, at Hans Olesen skulle overtage aftægtsforpligtelsen over for Knud Sørensens?

Uanset svaret accepterede Hans Olesen betingelserne for købet. I lægdsrullen fra 1805 (Vejle Amt, Hovedrulle 1805, lægd 44, Nørup Sogn) er han anført at være "gårdmand på 1 tønne

hartkorn”, dvs. hartkornsangivelsen var rundet lidt opad. Det var lidt for flot at betegne ham som gårdmand, når han var ejer af under 1 tønne hartkorn. I den efterfølgende lægdsrulle (Hovedrulle 1808) er han betegnet ”boelsmand på 1 tønne hartkorn”, hvilket er i bedre overensstemmelse med datidens betegnelser.

Det fremgår af lægdsrullen, at Hans Olesen på sessionen havde fremlagt en attest, der dokumenterede, at han havde skøde på en landbrugsejendom (jf. Hovedrulle 1805). Det var væsentligt, for ejerskabet fritog ham for værnepligt [7]. På sessionen i 1811 konstaterede man, at han fortsat var boelsmand. Derfor fik han udstedt et såkaldt frihedspas og blev slettet af lægdsrullen (jf. Hovedrulle 1808).

Ved folketællingen i 1801 havde Hans Olesen og Tove Knudsdatter som nævnt Knud Sørensen på aftægt. I folketællingsskemaet var Hans Olesen nedgraderet til husmand. Til gengæld kunne han prale med at være leveringsdygtig i fodtøj til Store Lihmes fødder, idet han havde et bierhverv som træskomager. Han havde tilstrækkelig agerjord til også at kunne levere frisk halm til træskoene.

Hans Olesen ville gerne have børn og gjorde, hvad han kunne, idet det må formodes at være ham, der gjorde Tove Knudsdatter gravid tre gange. Alle tre gange endte graviditeten med et dødfødt barn. En dødfødt datter blev begravet den 5. april 1798, en dødfødt søn den 26. januar 1800 og endnu en dødfødt søn den 17. januar 1802. Alle tre begravelser foregik i Nørup Sogn.

Der blev ikke flere forsøg, for Tove Knudsdatter overlevede ikke den sidste fødsel. Den 24. januar 1802 blev hun begravet (Nørup Sogn). Hun blev 41 år.

Nu manglede Hans Olesen en hustru, og Jens Lassen var igen leveringsdygtig. Han havde en datter, Mette Jensdatter, på 19 år (døbt 30. august 1782, Nørup Sogn), og hun havde ikke noget imod at blive gift med en 28-årig enkemand. Dermed kommer min tip-3-oldemor ind i dette kapitel.

Mette Jensdatter var datter af Jens Lassen og Johanne Knudsdatter fra Lihme i Nørup Sogn (jf. kapitel 22). Ved folketællingen i 1787 boede Mette Jensdatter hos faderen og stedmoderen på gården i Lihme By. Hun blev konfirmeret som 15-årig den 15. april 1798 (Nørup Sogn), men dette år blev Nørups konfirmander konfirmeret i Randbøl Kirke. Samdriften skyldtes, at Nørup og Randbøl Sogne udgjorde et fælles pastorat.

Hans Olesen var enkemand i mindre end fire måneder. Den 8. maj 1802 blev han gift med Mette Jensdatter i Nørup Kirke. Forloverne var Mette Jensdatters far, Jens Lassen, og Hans Olesens far, Ole Hansen.

Vielsen gjorde familieforholdene en smule udviklede. Mette Jensdatter, der tidligere var Hans Olesens niece, var nu hans kone. Jens Lassen, der tidligere var Hans Olesens svoger, var nu hans svigerfar. Jens Lassen, der ikke tidligere var blandt mine familiemedlemmer, fik nu en plads på min anetavle som tip-4-oldefar.

Hans Olesen var tilsyneladende så opsat på at få levedygtige børn, at han gik i gang med forarbejdet inden brylluppet. Ca. 6 ½ måned efter vielsen fødte Mette Jensdatter en datter (døbt 25. november 1802, Nørup Sogn). Hun blev helt efter traditionen opkaldt efter Hans Olesens afdøde hustru, idet hun fik navnet Tove Hansdatter. I kirkebogen er Hans Olesen betegnet som boelsmand fra Store Lihme.



Nørup Kirke var det faste holdepunkt i Hans Olesens og Mette Jensdatters liv. Her blev de begge døbt, konfirmeret og gift, og deres begravelser foregik fra kirken (foto: 2020)

Boelsmanden fra Store Lihme fik i høj grad opfyldt sit ønske om levedygtige børn. Hans Olesen og Mette Jensdatter fik en børneflokk på ti børn, hvoraf kun én døde før konfirmationsalderen. Alle ti børn blev døbt i Nørup Sogn. De to næste blev opkaldt efter bedstefædre. Ole Hansen blev døbt den 11. marts 1806, og Jens Hansen blev døbt den 31. marts 1808.

Det kneb med at få tilgodeset bedstemødrene, når børnene skulle opkaldes, for Mette Jensdatter fortsatte med at føde drenge. Derfor måtte oldefædre tages i brug, da Knud Hansen (døbt 24. juli 1810) og Hans Hansen (døbt 10. maj 1812) skulle navngives. Den næste søn fik navnet Johannes Hansen (døbt 4. juni 1814), og han blev min tip-2-oldefar (jf. kapitel 6). Jeg gætter på, at hans forældre nu havde opgivet at vente på en pige, og at han derfor skulle have et navn, der lignede bedstemødrenes navn mest muligt. Begge bedstemødre hed som nævnt ovenfor Johanne.

Næste gang kom der dog en Johanne, idet Mette Jensdatter fødte en pige, der fik navnet Johanne Marie Hansdatter (født 23. januar 1817). Dernæst fulgte julegaven Las Hansen (født 24. december 1819). De resterende to børn var Ane Marie Hansdatter (født 13. marts 1822) og Magrethe Hansdatter (født 3. juli 1826). Magrethe døde den 8. oktober 1826 (Nørup Sogn) ca. tre måneder gammel.

Imellem børnefødsler og barnegråd fik Hans Olesen tid til at passe sin økonomi. Den 13. juni 1804 købte han af godsejeren på Engelsholm for 50 rigsdaler den anpart af sognets tiende, der svarede til ejendommens hartkorn [8]. Det indebar den fordel, at han i fremtiden skulle betale tienden til sig selv i stedet for til godsejeren, dvs. han slap for at betale tiende.

I 1805 var Hans Olesens sted blevet ombygget. Derfor mødte branddirektøren og to taksationsmænd den 15. februar 1805 op hos Hans Olesen i Store Lihme for at omtaksere bygningerne til brandforsikringen [5]. Den ene af taksationsmændene var sognefoged Hans Olesen fra Lille Lihme. Navnesammenfaldet må have givet gode muligheder for at forveksle de to Hans Olesen'er. Måske blev de kaldt for Store Hans og Lille Hans efter deres bopæl?

Efter ombygningen bestod bygningerne af et stuehus på 9 fag, hvoraf de 5 fag var til beboelse, et hus på 4 fag til kornlade og hestestald og et hus på 6 fag til kostald. Husene var af egebindingsværk med murede og klinede vægge. Tagene var tækket med lyng, dog var ladebygningen tækket med både strå og lyng. Stuehuset var forsynet med en skorsten, en bagerovn og to jernkakkelovne. Bygningerne blev tilsammen takseret til 310 rigsdaler.

Som omtalt ovenfor havde Hans Olesen ved købet af sin ejendom i 1798 fået et lån på 199 rigsdaler af godsejeren. Godsejeren kunne kræve dette lån indfriet med et halvt års varsel [4]. Det må godsejeren formodes at have benyttet sig af i 1806, idet Hans Olesen den 24. juni 1806 optog et nyt lån på 199 rigsdaler [9] og efterfølgende indfrie lånet fra godsejeren [4]. Det nye lån skulle forrentes med 4 % pr. år og fik 1. prioritets sikkerhed i ejendommen [9].

I 1819 blev det nye lån opsagt af kreditor til udbetaling [9]. Derfor måtte Hans Olesen igen ud på lånemarkedet. Den 24. juni 1819 lånte han 250 rigsdaler af en gårdmandsdatter [10], der må formodes at have haft flere penge, end hun selv kunne bruge.

Den store børneflokk må have medført pladsmangel, for i 1818 blev ejendommens bygninger igen ombygget. Derfor blev bygningerne den 27. april 1818 omtakseret til brandforsikringen [11]. Bygningerne blev nu omtalt som "Hans Olesens gård". De væsentligste ændringer var, at stuehuset var blevet udvidet fra 9 fag til 11 fag med 8 fag til beboelse og resten til lade, og kostalden var udvidet til 10 fag, der også skulle bruges til lade og vognport. Lyngtag var blevet erstattet af stråtag. Den samlede brandforsikringssum var derefter på 600 rigsdaler.

Ved folketællingen i 1834 boede Hans Olesen og Mette Jensdatter i et hus i Store Lihme By. Hans Olesen blev nu betegnet husmand, selv om ejendommen var den samme. Børnene Ole, Las/Lars og Ane Marie var hjemmeboende, og Ole er anført at være væver. De havde en plejedatter, Ane Christensdatter (født 28. november 1830, Skibet Sogn). Hun var deres barnebarn, idet hun var datter af deres ældste barn, Tove Hansdatter. Ved samme folketælling boede Tove Hansdatter med mand og tre børn i et hus på Jennum Mark i Skibet Sogn, så der er ingen indlysende årsag til, at Ane skulle sættes i pleje.

Ane Christensdatter var fortsat deres plejedatter ved folketællingerne i 1840 og 1845. I 1840 var der fire hjemmeboende, voksne børn, så Hans Olesen må have haft rigeligt med billig arbejdskraft til at passe husmandsstedet/boelstedet/gården (det ikke ønskede bedes overstreget!). Der blev dog vævet en del i den familie, for den hjemmeboende søn, Johannes Hansen, var anført at være væver. I 1845 var børnene Johanne Marie og Las/Lars hjemmeboende.

I 1841 udvidede Hans Olesen sine jordbesiddelser. Med skøde af 13. juli 1841 købte han for 160 rigsdaler en parcel på 2 fjerdingkar og 2 album hartkorn udstykket fra en gård i Dallover i nabosognet Randbøl [12]. Det er ikke indlysende, hvad han har villet bruge denne parcel til.

I 1844 kom der ny matrikel. Hans Olesens ejendom i Nørup Sogn fik matrikelnr. 25 i Lihme By og blev omtakseret fra 7 skæpper, 3 fjerdingkar og 2 5/16 album hartkorn til 1 tønne, 5 skæpper, 2 fjerdingkar og 1 album hartkorn [13]. Det var Hans Olesen næppe begejstret for, idet skattebetalingen afhang af hartkornets størrelse [14].

Det blev i forbindelse med forarbejdet til den nye matrikel anført, at Hans Olesens hus lå midt i byen. Hans jordlod lå samlet ved nordsiden af huset. Endvidere hørte der til hans hus en rettighed til tørveskæring på en række andre matrikelnumre [15].

I 1847 var Hans Olesen 73 år, og han følte, at det var på tide at lade yngre kræfter komme til. Sønnen, Lars Hansen, havde hjulpet til på gården i mange år, formentlig med en forventning om, at han skulle overtage den på et tidspunkt. Det tidspunkt kom den 2. marts 1847, hvor Lars Hansen fik skøde på ejendommen med dertil indkøbt tiende. Købesummen var 700 rigsdaler [16].

Hans Olesens parcel i Daldover havde i matriklen 1844 fået matrikelnr. 5g i Daldover By og var blevet takseret til 1 fjerdingkar og 2 ½ album hartkorn [17]. Lars Hansen ønskede tilsyneladende ikke at overtage denne parcel, for Hans Olesen solgte den til anden side. Med skøde af 20. marts 1847 blev parcellen solgt for 170 rigsdaler [18], dvs. Hans Olesen tjente beskedne 10 rigsdaler på investeringen.

I forbindelse med salget af gården til sønnen blev der indgået en aftægtskontrakt, der sikrede Hans Olesen og Mette Jensdatter aftægt på gården for livstid [16, 19]. Aftægtskontraktens indhold kendes ikke.

Lars Hansen var ugift og havde derfor behov for kvindelig assistance til husholdningen. Ved folketællingen i 1850 havde han søsteren, Ane Marie Hansdatter, boende, og den ovennævnte plejedatter, Ane Christensdatter, var tjenestepige hos ham. Hans Olesen og Mette Jensdatter var på aftægt og har formentlig også bidraget med lidt arbejdskraft. Lars Hansen havde andre gøremål end gårdens drift, fordi han også var sognefoged.

Den 23. juni 1854 (Nørup Sogn) lykkedes det for Lars Hansen at blive gift. Ved folketællingen den 1. februar 1855 havde han fortsat sine forældre på aftægt. Ane Christensdatter var også blevet gift, men det forhindrede hende ikke i at blive boende med en nyfødt søn, men uden ægtemand.

Mette Jensdatter var 72 år, da hun døde den 18. juni 1855 (Nørup Sogn). Da Lars Hansen den 20. juni 1855 mødte op på herredskontoret for at anmelde dødsfaldet, foreviste han en aftægtskontrakt [20]. Den bevirkede, at boets få effekter blev overdraget til enkemanden, Hans Olesen.

Hans Olesen døde den 15. december 1857 (Nørup Sogn). Han blev 83 år. Det er anført i kirkebogen, at han ”nød aftægt af sønnen Lars Hansen”. Lars Hansen måtte igen en tur på herredskontoret, hvor han igen måtte forevise aftægtskontrakten. Ifølge denne tilfaldt den afdødes klæder Lars Hansen, men ellers ejede den afdøde intet [21].

Litteraturliste

1. Engelsholm Gods, Fæsteprotokol, 1749-1795, side 110-111
2. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1788-1797, folio 825b-826
3. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1797-1801, folio 408-408b
4. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1797-1801, folio 409b
5. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Tørrild Herred, 1800-1815, side 178-179

6. Vejle Amts Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Tørrild Herred, Nørup Sogn, 1800-1827, side 431
7. Jytte Skaaning & Bente Klercke Rasmussen: "Find din slægt – og gør den levende. Håndbog i slægtshistorie", 2. udgave, 2. oplag, Syddansk Universitetsforlag, 2008, side 112
8. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1817-1821, folio 487b-488
9. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1812-1817, folio 188b-189
10. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1817-1821, folio 493b-494
11. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Tørrild Herred, 1815-1824, side 230-231
12. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1839-1842, folio 703
13. Geodatastyrelsen, Historiske kort på nettet, hkpn.gst.dk, Hartkornsekstrakt, Ældre, Nørup Sogn, Øster Lihme, side 185
14. Jytte Skaaning & Bente Klercke Rasmussen: "Find din slægt – og gør den levende. Håndbog i slægtshistorie", 2. udgave, 2. oplag, Syddansk Universitetsforlag, 2008, side 203
15. Geodatastyrelsen, Historiske kort på nettet, hkpn.gst.dk, Sogneprotokol, Nørup Sogn, Øster Lihme By, folio 104-105b
16. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1847-1849, folio 166b-167
17. Geodatastyrelsen, Historiske kort på nettet, hkpn.gst.dk, Hartkornsekstrakt, Yngre, Randbøl Sogn, Dallover By, folio 229-229b
18. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1847-1849, folio 167
19. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1859-1862, folio 353b
20. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol I, 1852-1860, side 239
21. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol I, 1852-1860, side 411

Kapitel 12. Fra Fruenshus til Herrens hus

Mine tip-3-oldeforældre

Søren Pedersen & Karen Pedersdatter

Søren Pedersen (102):

Født:

Døbt: 22. juni 1791 i Hover Sogn (Vejle Amt)

Konfirmeret: 1806 i Hover Sogn

Gift: 10. oktober 1812 i Jelling Sogn (Vejle Amt)

Død: 5. januar 1866 i Hover Sogn

Begravet: 12. januar 1866 i Hover Sogn

Karen Pedersdatter (103):

Født: 4. april 1791 i Skibet Sogn (Vejle Amt)

Døbt: 20. maj 1791 i Skibet Sogn

Konfirmeret:

Gift: 10. oktober 1812 i Jelling Sogn

Død: 30. november 1858 i Hover Sogn

Begravet: 8. december 1858 i Hover Sogn

Søren Pedersen kom til verden ca. 3 km nordvest for Vejle i Uhre i Hover Sogn, der ikke må forveksles med Uhre i Brande Sogn, hvor andre af min morfars aner har levet deres liv (jf. kapitel 27). Søren Pedersen blev født og hjemmedøbt på ukendte datoer, men hjemmedåben blev bekræftet i Hover Kirke den 22. juni 1791. Hans forældre hed Peder Sørensen og Mette Marie Sørensdatter (jf. kapitel 23).

Fødslen var ikke en glædelig begivenhed, for den tog livet af moderen. Hun blev begravet samme dag, som Søren Pedersens dåb blev bekræftet i kirken. Søren far giftede sig senere samme år med Ane Lisbeth Henriksdatter (jf. kapitel 23), der fungerede som mor for Søren. Søren Pedersen voksede op som enebarn, og det var meget usædvanligt på den tid.

Ved folketællingen i 1801 boede Søren Pedersens far og stedmor i et hus på Rugballegårds Mark i Hover Sogn. Faderen var husmand. Det er overraskende, at Søren Pedersen ikke er registreret som boende hos dem. I lægdsrullen fra samme år (Vejle Amt, Hovedrulle 1801, lægd 51, Hover Sogn) er Søren Pedersens opholdssted anført at være Rugballegårds Mark, så han er formentlig blevet glemt ved folketællingen.

I hovedrullerne fra 1795, 1798, 1805 og 1808 er Søren Pedersen ligeledes anført at have bopæl på Rugballegårds Mark. Han må formodes at være identisk med den Søren Pedersen, der sammen med 21 andre ungdommelige sognebørn blev konfirmeret i Hover Sogn i 1806.

På sessionen i 1809 blev Søren Pedersen målt til at være 64 tommer, dvs. 167 cm, høj. Søren Pedersen gik glip af muligheden for en glørværdig militær karriere, for på sessionen i 1810 blev han kasseret som soldat pga. brok (Vejle Amt, Hovedrulle 1808, lægd 51, Hover Sogn). Derefter gik han rundt på Rugballegårds Mark og ventede på, at Karen Pedersdatter skulle blive forelsket i ham.



Måske lyttede Gorm den Gamle med fra sin grav under kirkegulvet, da Søren Pedersen fra Rugballegårds Mark i 1812 blev gift her i Jelling Kirke med Karen Pedersdatter fra Hopballe (foto: 2011)

Karen Pedersdatter blev født den 4. april 1791 i Jennum i Skibet Sogn ca. 7 km vest for Vejle. Jennum ligger ca. 2 km fra Rugballegårds Mark. Derfor er det sandsynligt, at Søren og Karen har mødt hinanden igennem deres barndom og ungdom. Karen var datter af gårdmand Peder Terkelsen og hustru Mette Christensdatter (jf. kapitel 24). Ved dåben var hendes farfar, Terkel Diderichsen, blandt fadderne.

Da Karen Pedersdatter var 7 år gammel, døde hendes far. Moderen skyndte sig at blive gift igen, så Karen voksede op med en stedfar, Jens Pedersen. Ved folketællingen i 1801 boede Karen Pedersdatter sammen med fire søskende hos moderen og stedfaderen på gården i Jennum.

Karen Pedersdatter er ikke fundet konfirmeret i Skibet Sogn. I nabosognet Jelling blev en Karen Pedersdatter konfirmeret i 1807. Det er usikkert, om der er tale om min tip-3-oldemor. Da min tip-3-oldemor blev gift fem år senere, tjente hun i Jelling Sogn. Det er derfor tænkeligt, at hun allerede ved konfirmationen har tjent i sognet.

Den 10. oktober 1812 blev ungkarl Søren Pedersen på Rugballegårds Mark og pigen Karen Pedersdatter af Hopballe i Jelling Sogn viet i Jelling Kirke. De var begge 21 år. Rugballegårds Mark lyder ikke som det mest attraktive opholdssted for en ung kvinde. Søren Pedersen kunne dog lokke med, at han den 29. august 1812 var blevet husejer, idet han for 290 rigsdaler havde købt sin fars hus på Rugballegårds Mark [1].

Huset blev kaldt for Fruenshus, selv om det ikke var fru, der ejede det. Den tilhørende jord var takseret til 4 skæpper, 1 fjerdingkar og 2 7/16 album hartkorn. Det fremgår endvidere af skødet, at husets ejer skulle betale et bidrag til Jennum Skole og vedligeholde et hegn syd og vest for den tilkøbte jord og ejendom.

I forbindelse med salget af huset blev der indgået en aftægtskontrakt, der sikrede faderen, Peder Sørensen, og stedmoderen, Ane Lisbeth Henriksdatter, aftægt i huset hos Søren Pedersen [2]. Karen Pedersdatter må have holdt meget af Søren Pedersen, når hun accepterede, at svingerforældrene fulgte med, da hun sagde ja til at gifte sig med ham. Aftægtsforpligtelsen blev langvarig for Søren Pedersen, idet han havde Peder Sørensen på aftægt i 20 år og Ane Lisbeth Henriksdatter i 23 år. Værdien af et års aftægt var ansat til 60 rigsdaler [2], så aftægtsforpligtelsen blev dyr for Søren Pedersen.

Det var ikke problemfrit for Søren Pedersen at være blevet parcelejer. Han blev sammen med de øvrige parcellister på Rugballegårds Mark stævnet af proprietær Knud Pagh på Rugballegård. Sagen startede i herredsretten og blev appelleret først til Landsretten i Viborg og derefter til Højesteret [3]. Årsagen til disse juridiske stridigheder var en hest.

Proprietærer skulle dengang levere en rytterhest til hæren. Uenigheden handlede om, hvorvidt parcellisterne var forpligtede til i forhold til deres hartkorn at bidrage til betalingen af proprietærens udgift til rytterhesten. Ved Nørvang-Tørrild Herredsret blev Søren Pedersen og hans medparcellister den 1. marts 1816 dømt til at betale. Den 27. januar 1817 blev de dog frikendt ved Landsretten. Det fremgår ikke, om hesten blev ført som vidne.

Knud Pagh var en dårlig taber, så den 29. juli 1817 ankede han dommen til Højesteret. Det fortrød han ikke, for den 21. december 1818 stadfæstede Højesteret herredsrettens dom, dvs. parcellisterne endte som tabere. De slap dog for at betale sagsomkostningerne, men måtte som tabere affinde sig med at betale 1 rigsbankdaler sølv til justitskassen, hvis midler blev brugt til at afholde forskelligartede udgifter til justitsforvaltningen [4].

Efterfølgende blev der den 16. juni 1819 indgået et forlig mellem proprietæren og parcellisterne om den fremtidige betaling for rytterhesten. Forliget indebar, at parcellisterne den 1. maj hvert år skulle betale 3 mark sølv pr. tønne hartkorn til ejeren af Rugballegård [5]. Det har dog næppe været udgifterne til rytterhesten, der bevirkede, at Søren Pedersen dagen inden forliget optog et lån på 125 rigsdaler i huset [6].

Måske var det en forøget børneflokk, der havde belastet økonomien. Søren Pedersen og Karen Pedersdatter fik i alt ni børn, der alle blev født på Rugballegårds Mark i Hover Sogn. Det første barn, Peder Sørensen, blev født den 24. marts 1814. Han blev opkaldt efter både sin farfar og sin morfar. Farfar, Peder Sørensen, var blandt fadderne. Det var morfar af gode grunde ikke, men i stedet stillede Karen Pedersdatters stedfar, Jens Pedersen, op som fadder.

Mette Marie Sørens datter (født 20. februar 1816) blev opkaldt efter sin farmor og Mette Sørens datter (født 28. juni 1818) efter sin mormor. I kirkebogen ved Mette Marie Sørens datters dåb er Søren Pedersen anført at være skrædder, dvs. landbruget var ikke hans hovedbeskæftigelse.

Nu var både Søren Pedersens og Karen Pedersdatters forældre tilgodeset ved navngivningen. Derefter blev det stedforældrenes tur. Min tip-2-oldemor, Ane Lisbeth Sørens datter (jf. kapitel 6), blev født den 31. januar 1821 og opkaldt efter Søren Pedersens stedmor. Jens Sørens en (født 2. august 1823) blev opkaldt efter Karen Pedersdatters stedfar.

De resterende fire børn i børneflokkene var tvillingerne Christen Sørensen og Johanne Sørensdatter (født 20. september 1826), Peder Sørensen (født 16. marts 1829) og Maren Sørensdatter (født 14. november 1831). Den ældste Peder Sørensen var fortsat i live. Når endnu en søn fik samme navn, skyldtes det formentlig, at begge bedstefædre hed Peder.

Otte af Søren Pedersens og Karen Pedersdatters ni børn nåede konfirmationsalderen. Ingen af børnene brillerede ved deres kundskaber ved konfirmationen. Værst stod det til med den yngste Peder Sørensen (konfirmeret 14. april 1844, Hover Sogn). Det er anført i kirkebogen, at han var undervist to vintre, dvs. han må formodes at have været så tungnem, at han skulle gå undervisningen om, før han kunne blive konfirmeret.

Johanne Sørensdatters skæbne er ukendt. Hun var ikke hjemmeboende ved folketællingen i 1834 og er ikke fundet konfirmeret. Tvillinger var dengang dårlige liv, så det er sandsynligt, at hun er død i en tidlig alder. Hun er dog ikke fundet død i Hover Sogns kirkebog.

Ved folketællingerne i 1834 og 1840 boede familien i huset på Rugballegårds Mark. Søren Pedersen er anført at være skrædder. I 1834 var der seks hjemmeboende børn, og Søren Pedersens stedmor var aftægtskone. I 1840 var der også seks hjemmeboende børn. I stedet for aftægtskonen havde de nu en 8-årig plejdreng ernæret af sognets fattigvæsen. Hans ophold må de antages at have fået betaling for af sognet.

Da Søren Pedersen overtog ejendommen fra sin far, bestod bygningerne af et stuehus og et østre hus. Bygningerne var brandforsikret for 320 rigsdaler [7]. Den 1. februar 1842 blev bygningerne igen takseret [8]. Der var kommet endnu en bygning til. Et stuehus i nord var på 9 fag, hvoraf 6 ½ fag var til beboelse og 2 ½ fag til kostald. Et østre hus på 6 fag blev brugt til lade, og et vestre hus på 5 fag blev brugt til svinesti og opbevaring af tørv. Alle husene var af bindingsværk med klinede vægge og havde stråtag. Den samlede forsikringssum blev nu fastsat til 260 rigsdaler, hvilket ikke umiddelbart tyder på, at der var sket en forbedring.

Brandforsikringen skulle være opdateret, for Søren Pedersen havde planer om at sælge ejendommen. Den 1. september 1842 solgte han Fruenshus til svigersønnen Peder Christensen, der den 23. april samme år (Hover Sogn) var blevet gift med datteren, Mette Sørensdatter. Købesummen var 600 rigsdaler plus aftægt på gården til Søren Pedersen og Karen Pedersdatter [9]. Af aftægtsfolk at være var de mindreårige, idet de begge var 51 år. Det kan tænkes, at et dårligt helbred har været årsag til den tidlige tilbagetrækning fra datidens hårde arbejdsliv.

Søren Pedersens svigersøn var alt andet end rig. Han havde ikke nogen mulighed for at betale et kontant bidrag til købesummen. Derfor måtte han overtage eksisterende lån på 200 rigsdaler, låne 200 rigsdaler af en gårdmand i Jennum [10] og låne de resterende 200 rigsdaler af Søren Pedersen [11]. Det fremgår af sidstnævnte lån, at Søren Pedersen skulle anvende den tilgodehavende kapital til udbetaling af arv til sine fire yngste børn. Derfor skulle svigersønnen tilbagebetale gælden i fire rater med 50 rigsdaler ad gangen på de tidspunkter, hvor børnene hver især fyldte 20 år.

Aftægtskontrakten blev indgået den 19. januar 1843 og var mere detaljeret, end datidens aftægtskontrakter normalt var [12]. Udgangspunktet i den aktuelle aftægtskontrakt var dog, at aftægtstagerne skulle enes med aftægtsyderen om at leve sammen og dele kost, lys, varme, vask og renlighed. Kun hvis en af parterne ønskede et sådant samliv ophævet, skulle kontraktens detaljerede bestemmelser træde i kraft.

Søren Pedersen og Karen Pedersdatter havde sikret sig en arbejdsfri aftægtsstilværelse, idet det var præciseret, at ”aftægtsfolkene skulle ingenlunde være forpligtet til for stedets ejer at forrette noget slags arbejde af hvad navn nævnes kan, uden blot hvad de selv føle lyst og evne til at udrette”. Det er endvidere præciseret, at Søren Pedersen havde lov til at beholde, hvad han evt. kunne tjene ved sin profession som skrædder.

Blandt de detaljerede bestemmelser kan nævnes, at aftægtsfolkene årligt skulle have leveret 2 tønder ovntørret rug, 3 tønder ovntørret byg, 6 skæpper forsvarlig bygmalt, 1 lispund (dvs. 8 kg) godt tørt og røget flæsk uden ben, 1 lispund smør, 1 lispund ost, 1 ½ pund humle, 1 skæppe salt, 3 snese hønseæg, ½ lispund hør og 4 rigsdaler rede sølv. Flæsket skulle leveres 8 dage før juleaften, så der var mulighed for at fejre julen med juleflæsk. Endvidere skulle aftægtsyderen levere mælk til og dyrke kartofler for aftægtsfolkene.

Der var aftalt en frugtordning som modvægt til det usunde flæsk. Aftægtsfolkene skulle have 1/3 af afgrøden fra husets frugttræer. Der må have været frygt for, at enten aftægtsfolkene eller aftægtsyderen ville gå på æblerov i utide, for det var præciseret, at ingen måtte nedplukke eller nedryste noget af træernes frugt, før delingen af afgrøden var foretaget.

Aftægtsfolkene havde ret til at udtage to får af stedets fåreflok. Der blev stillet store krav til stedets ejer, idet han var forpligtet til at holde de to får udødelige. Udødeligheden indebar dog kun, at aftægtsfolkene havde ret til at udvælge et nyt får, hvis et af deres egne døde [4].

Kontrakten indeholder en detaljeret liste over det indbo, som aftægtsfolkene måtte udtage til eget brug. De således udtagne effekter skulle efter aftægtsfolkenes død falde tilbage til stedets ejer med undtagelse af en dragkiste, hvis videre skæbne aftægtsfolkene selv ville disponere over, og deres linned og klæder, som efter deres død skulle skiftes mellem alle deres børn.

De to yngste børn, Peder og Maren, var ukonfirmerede, så de skulle sikres i aftægtskontrakten. Det var aftalt, at de, indtil de var konfirmerede, skulle have fri logi, kost, lys, varme, vask og renlighed ligesom aftægtsyderens familie. De måtte ikke være uanstændigt påklædt, for det er anført, at de skulle have ”passende og anstændige klæder efter deres køn og alder”. De skulle endvidere have passende konfirmationsklæder og lov til at gå i skole. Hvis Maren skulle giftes, var stedets ejer pligtig til gratis at holde hendes bryllup ved ”på sømmelig og anstændig måde at beværte i det mindste 10 personer foruden brudefolkene”.

Hvis der på trods af de meget detaljerede bestemmelser opstod uenighed om opfyldelsen af aftægtskontrakten, ville man normalt forvente, at uenigheden skulle afgøres i retten. Her havde man, formentlig for at spare sagsomkostninger, bestemt, at hver af kontraktens to parter skulle udpege en mand til at afgøre uenigheden. Hvad disse to mænd blev enige om, skulle de to parter acceptere uden videre proces.

Der er ikke fundet tegn på uenighed mellem Søren Pedersen og Karen Pedersdatter på den ene side og datteren og svigersønnen på den anden side. Ved folketællingen i 1845 boede Søren Pedersen og Karen Pedersdatter med deres fortsat ukonfirmerede datter, Maren Sørensdatter, i huset hos Peder Christensen og Mette Sørensdatter. Søren Pedersen er anført at være aftægtsmand og skrædder. Peder Christensen var træskomager, så der manglede kun en hattemager i huset for, at beboerne var selvforsynende med ekvipering fra top til tå.

Ved folketællingerne i 1850 og 1855 var Søren Pedersen og Karen Pedersdatter også på aftægt i Fruenshus. Den væsentligste forskel var, at der blev flere og flere børnebørn for hver gang, børnene blev talt.

Der skete ikke ret meget på Rugballegårds Mark, men lørdag den 19. september 1857 var der bryllupsfest i Fruenshus. Søren Pedersens og Karen Pedersdatters datter, Maren Sørens datter, var blevet gift i Jelling Kirke med Jørgen Henrik Madsen, som hun havde tjent med på Hopballe Mølle. Peder Christensen skulle ifølge aftægtskontrakten betale bryllupsgildet for mindst 10 gæster. Alligevel var han så velvillig, at han stillede op som den ene af forloverne. Brudeparret måtte bestemme, hvem der skulle inviteres, så mon ikke Søren Pedersen og Karen Pedersdatter var blandt de 10 udvalgte?

Karen Pedersdatter nåede lige akkurat at se endnu et barnebarn (født 6. november 1858, Hover Sogn), før hun døde den 30. november 1858 (Hover Sogn) i en alder af 67 år. Det er anført i kirkebogen, at Karen Pedersdatter døde af brystsvaghed (formentlig lungetuberkulose) og vattersot (ødem).

Den 1. december 1858 måtte Peder Christensen en tur på herredskontoret for at meddele, at hans svigermor var død. Enkemanden, Søren Pedersen, sad efterfølgende i uskiftet bo [13]. Ved folketællingen i 1860 var han fortsat aftægtsmand og skrædder i huset på Rugballegårds Mark. Der døde han den 5. januar 1866 (Hover Sogn) 74 år gammel af krampe og alderdomssvaghed. Inden begravelsen kom han på sin sidste rejse fra Fruenshus til Herrens hus.

Litteraturliste

1. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1812-1817, folio 39b-40
2. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1812-1817, folio 331-331b
3. Højesteret, Slutningsbog, 1818, side 292-294
4. Ordbog over det danske sprog, <http://ordnet.dk>
5. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1817-1821, folio 628-628b
6. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1817-1821, folio 440
7. Vejle Amts Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Tørrild Herred, Hover Sogn, 1828-1858, side 364
8. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Tørrild Herred, 1835-1848, side 285
9. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1842-1844, folio 289b-290
10. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1842-1844, folio 290-290b
11. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1842-1844, folio 292b
12. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1842-1844, folio 290b-292b
13. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol I, 1852-1860, side 487

Kapitel 13. For fem mark selveje

Mine tip-3-oldeforældre

Søren Thomsen & Karen Hansdatter

Søren Thomsen (104):

Født:

Døbt: 5. august 1742 i Vester Sogn (Vejle Amt)

Konfirmeret:

Gift: ca. 1771

Død: 26. marts 1810 i Nørre Snede Sogn (Skanderborg Amt)

Begravet:

Karen Hansdatter (105):

Født: ca. 1745

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: ca. 1771

Død: 11. august 1826 i Nørre Snede Sogn

Begravet: 16. august 1826 i Nørre Snede Sogn

Søren Thomsens efternavn ses også skrevet Thomasen. Det kræver en omvej via skiftet efter hans død at finde frem til hans familiære baggrund. Det fremgår af skiftet [1], at Thomas Pedersen fra Lindet i Vester Sogn var et søskendebarn, dvs. en fætter, til Søren Thomsens datter. Thomas Pedersen var blevet døbt den 21. juli 1765 (Vester Sogn) og var søn af Peder Thomsen fra Lindet. Ved dåben var Peder Thomsens far, Thomas Thomsen (jf. kapitel 25), og Peder Thomsens bror, Søren Thomsen, blandt fadderne.

Det kan derfor med stor sandsynlighed konkluderes, at min tip-3-oldefar, Søren Thomsen, var søn af Thomas Thomsen fra Lindet i Vester Sogn. Søren Thomsens mor hed Maren Pedersdatter (jf. kapitel 25). Lindet ligger ca. 34 km vest for Horsens.

Thomas Thomsen og Maren Pedersdatter havde imidlertid to sønner, der hed Søren. Den ene var blevet døbt den 28. februar 1734 (Vester Sogn). Den anden var blevet døbt den 5. august 1742 (Vester Sogn). Aldersangivelserne ved folketællingerne i 1787 og 1801 peger entydigt på, at det er den yngste Søren Thomsen, der er min tip-3-oldefar. Der er ikke senere fundet hverken livstegn eller dødstegn fra den ældste Søren Thomsen, som kan tænkes at være død i en tidlig alder.

I 1766 (Vester Sogn) var Søren Thomsen fra Lindet fadder, da hans søster, Ingeborg Thomasdatter, fik en søn døbt, og i 1768 (Vester Sogn) var han igen fadder hos broderen, Peder Thomsen. Da Ingeborg Thomasdatter i 1770 (Vester Sogn) igen havde brug for faddere, var en af dem en Søren Thomsen fra Risager i Vester Sogn. Det var formentlig Søren Thomsen fra Lindet, der styret af rejselyst havde forladt de hjemlige omgivelser for at blive tjenestekarl i Risager.

Nu nærmer tiden sig, hvor Karen Hansdatter kommer ind i Søren Thomsens liv. Det er også her nødvendigt at konsultere et skifte for at få afklaret hendes oprindelse. Hendes forældre var

ifølge skiftet Hans Jensen og Maren Terkildsdatter fra Grætrup i Nørre Snede Sogn (Skanderborg Amt) [2].

Som omtalt i kapitel 7 var Nørre Snedes kirkebøger indtil 1814 gået tabt ved en brand. Det bevirker, at der er nogle huller i Karen Hansdatters livshistorie, bl.a. kendes tidspunktet for hendes fødsel/dåb ikke. På grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død må hun antages at være født ca. 1745.

Det fremgår af en jordebog for Rørbæk Gods [3], at Karen Hansdatters far, Hans Jensen, i 1770 var fæster af en gård i Grætrup By med et jordtilliggende på 2 tønder, 1 skæppe, 1 fjerdingkar og 1½ album hartkorn. Han betalte årligt 4 rigsdaler i landgilde (fæsteafgift). Hans Jensens navn er dog streget ud, og i stedet er anført "Søren". I en efterfølgende jordebog fra 1773 er Søren Thomsen anført som fæster af Hans Jensens tidligere gård [4].

Det må betyde, at Søren Thomsen overtog fæstet af Hans Jensens gård i 1770 eller kort tid derefter. Samtidig overtog Hans Jensen en mindre gård fra sin svigerfar, Terkild Thomsen (jf. kapitel 26) [3]. Det er nærliggende at tro, at Søren Thomsen overtog Hans Jensens gård, fordi han skulle giftes med Hans Jensens datter. Det vides ikke, om Søren Thomsen var mest forelsket i Hans Jensens gård eller i hans datter.

Selv om der var ca. 7 km imellem Grætrup og Lindet, lykkedes det alligevel for Søren Thomsen og Karen Hansdatter at finde hinanden. Der er ingen præcis viden om, hvornår de blev gift. De er sandsynligvis blevet gift i brudens hjemsgn, Nørre Snede, hvor kirkebogen savnes. Gården blev formentlig overtaget i 1770-1771, og deres første barn (jf. nedenfor) blev født i ca. 1772. Derfor er et godt bud, at de blev gift ca. 1771.

Oplysninger om Søren Thomsens og Karen Hansdatters børn kan ikke baseres på fødselsangivelser i en kirkebog, men stammer i stedet fra oplysninger i et skifte [1], i folketællinger, i lægdsrullen og i kirkebogen ved deres død. Børnenes omtrentlige fødselsår er beregnet på grundlag af aldersangivelser i de førnævnte kilder. De i det følgende anførte fødselsår er behæftet med nogen usikkerhed, da forskellige kilder ofte har ført til lidt forskellige fødselsår.

Der er kendskab til fem børn af Søren Thomsen og Karen Hansdatter. Hans Sørensen blev født ca. 1772, Else Marie Sørens datter ca. 1776, Maren Sørens datter ca. 1777, Thomas Sørensen ca. 1780 og Mads Sørensen (min tip-2-oldefar) ca. 1785. De anvendte aldersangivelser stammer i alle tilfælde fra en eller flere folketællinger. For Hans, Thomas og Mads er der endvidere brugt aldersangivelser fra lægdsrullen (Silkeborg Amt, Hovedrulle 1789, lægd 2, Nørre Snede Sogn) og for Maren og Mads aldersangivelsen i kirkebogen ved deres død.

Ved folketællingen i 1787 boede familien på gården i Grætrup. De havde en 80-årig enke indlogeret. Hun er anført at være almisselem, så Søren Thomsen har formentlig fået betaling for at have hende boende. Det var dog kun fire af børnene, der var hjemmeboende. Datteren, Else Marie Sørens datter, var i en alder af 11 år tjenestepige i familiære rammer hos Søren Thomsens søster, Ingeborg Thomasdatter, og hendes mand, Lars Nielsen, i Lindet.

Den 2. juli 1788 blev en helt særlig dag i Søren Thomsens liv, idet han for 270 rigsdaler og 5 mark købte sin fæstegård af godsejeren på Rørbæk Gods [5]. Jordtilliggendet var nu 2 tønder, 5 skæpper, 2 fjerdingkar og 2 album hartkorn, dvs. der må være blevet tilført lidt jord på et tidspunkt. Selv om Søren Thomsen nu var blevet selvejer, kan det diskuteres hvor meget, han selv ejede. Hans egen opsparring var på 5 mark svarende til 0,3 % af købsprisen. Han lånte de resterende 270 rigsdaler mod sikkerhed i gården og betaling af en årlig rente på 4 % [6].



Søren Thomsens fæstegård i Grætrup var ejet af Rørbæk Gods, men i 1788 købte Søren Thomsen gården af godsejeren. Fotografiet viser, hvordan Rørbæk Gods ser ud i dag (foto: 2023)

Ved folketællingen i 1801 havde Søren Thomsen og Karen Hansdatter børnene Mads Sørensen og Else Marie Sørensdatter boende hjemme. Det bevirkede, at gårdens drift blev klaret uden tjenestefolk.

Søren Thomsen nærmede sig nu de 60 år, og hans helbred kan ikke have været helt godt. Det fremgår af, at sønnen, Thomas Sørensen, på sessionen i 1802 (Ringkøbing Amt, Hovedrulle 1801, lægd 12, Nørre Snede Sogn) blev godkendt som "gammelmandssøn", dvs. en landmandssøn, der blev fritaget for militærtjeneste, fordi hans far var gammel og ikke selv kunne klare landbruget [7].

Det kan måske tænkes, at Søren Thomsen har overdrevet sin affældighed, for at sønnen kunne slippe for militærtjeneste. Søren Thomsens helbred var tilsyneladende bedre end sønnens. Thomas Sørensen døde ifølge lægdsrullen (Ringkøbing Amt, Hovedrulle 1804, lægd 12, Nørre Snede Sogn) den 6. december 1806. Dødsårsagen kendes ikke. Han blev ca. 26 år og boede hjemme ved sin død. Broderens død blev Mads Sørensens chance, for han blev efterfølgende godkendt som gammelmandssøn (jf. kapitel 7).

Ifølge en brandtaksation den 24. juli 1807 var Søren Thomsens gård blevet udflyttet fra Grætrup By. Gårdens stuehus var på 8 fag og var indrettet med to stuer, et kammer, køkken og bryggerhus. Derudover var der et hus på 10 fag indrettet til tærskelo og kornlade, et hus på 9 fag, der blev brugt til stald, og et hus på 5 fag indrettet til hølo og vognremise. Gårdens bygninger blev takseret til i alt 530 rigsdaler [8]. Gården blev kaldt for Søndergård [1].

Det fremgår af skiftet efter Søren Thomsens død [1], at han døde den 26. marts 1810, dvs. han blev 67 år. Hans arvinger var børnene Hans Sørensen, Else Marie Sørensdatter, Maren Sørensdatter og Mads Sørensen.

Hans Sørensen var ved skiftet husmand med bopæl i Trasborg i Nørre Snede Sogn. Han var tilsagt til at møde op ved skiftet, men var ikke mødt. Det giver en fornemmelse af, at han var en lidt ustabil person. Det kan have været årsagen til, at han på trods af, at han var den ældste søn, ikke var blevet hjemme på fødegården med henblik på at overtage den på længere sigt.

Else Marie Sørensdatter var ved skiftet gift med husmand Niels Hansen i Bjødstrup i Ovsted Sogn (Skanderborg Amt). De var blevet viet den 8. oktober 1803 (Østbirk Sogn, Skanderborg Amt). Else Maries arv var ikke stor nok til at forhindre ægteskabelige problemer. Deres ægteskab endte med en skilsmisse. Ved en fødsel den 27. januar 1824 (Østbirk Sogn) blev Niels Hansen i kirkebogen udlagt som barnefader til en "uægte" søn, og det er anført, at Niels Hansen var skilt fra sin hustru. Den 18. december 1830 (Østbirk Sogn) blev Niels Hansen gift med moderen til det "uægte" barn. Else Marie Sørensdatters videre skæbne er ukendt.

Maren Sørensdatter tjente ifølge skiftet på Borupgård i Ovsted Sogn. Ved skiftet var hendes fætter, Thomas Pedersen fra Lindet, hendes formynder. Maren Sørensdatter blev senere gift med Rasmus Nielsen Heiler. Ved folketællingerne i perioden 1834 til 1860 var ægteparret bosat i Hatting Sogn (Vejle Amt). Der døde Rasmus Nielsen Heiler og Maren Sørensdatter som almisselemmer henholdsvis den 14. maj 1857 og den 12. oktober 1864.

Mads Sørensen boede ved faderens død hjemme på gården i overensstemmelse med, at han var udnævnt til gammelmandssøn. Ved skiftet repræsenterede han også sin storebror, Hans Sørensen, der den 27. december 1810 havde udstedt et arveafkald [9]. Det fremgår af afkaldet, at Mads Sørensen efter en indbyrdes aftale havde udbetalt 50 rigsdaler til Hans Sørensen. Derefter skulle al Hans Sørensens fædre og kommende mødre arve tilfalde Mads Sørensen. Aftalen tyder på, at Hans Sørensen har været i akut pengenød.

Skiftebehandlingen blev påbegyndt den 26. april 1810 med en registrering og vurdering af boet. Det fremgår, at Søren Thomsen havde efterladt sig en solid økonomi på trods af, at han var startet som selvejergårdmand med en egenkapital på 5 mark. Mange af boets ejendele var dog anført at være gamle, f.eks. var der "en gammel hylde med noget skramleri", dvs. skrammel. Skrammel var ikke i høj kurs, for det blev inkl. hylde takseret til beskedne 4 skilling.

Blandt det dyreste indbo var en fyrrekiste takseret til 8 rigsdaler, et madskab af fyrretræ (6 rigsdaler) og to overdyner til henholdsvis 8 og 6 rigsdaler. De mest værdifulde ejendele var ubetinget gårdens redskaber og husdyr. Der var to heste, en tyr, tre køer, en stud, en kvie, en kalv og 15 får, hvoraf nogle havde lam. Ejendommens værdi blev vurderet til 800 rigsdaler.

Arvingerne eller disses repræsentanter måtte på en ca. 15 km lang hestevognstur til herredskontoret i Brædstrup for at få herredsfoged Holst til at afslutte skiftet den 15. oktober 1811. Boets samlede værdier var opgjort til 1.189 rigsdaler, 1 mark og 2 skilling. Der var gæld til privatpersoner på i alt 635 rigsdaler, hvoraf 300 rigsdaler var prioritetsgæld.

Efter fradrag af skifteomkostninger var der et overskud i boet på 535 rigsdaler, 2 mark og 10 skilling. Deraf fik enken, Karen Hansdatter, halvdelen. Efter fradrag af arveafgift var der en arv på 88 rigsdaler, 4 mark og 12 skilling til hver af de to sønner, dvs. Mads Sørensen havde gjort en god forretning, da han købte sin storebrors arveandel for 50 rigsdaler. Hver af de to døtre arvede 44 rigsdaler, 2 mark og 6 skilling.

Karen Hansdatter havde råd til at være gavmild. Hun forhøjede Maren Sørensdatters arv til 50 rigsdaler. Derudover ville hun, når datteren blev gift, bekoste hendes bryllup samt sengeklæder til en seng, hvilket blev anslået til en værdi af 50 rigsdaler. Som sikkerhed for indfrielse af disse løfter blev der gjort udlæg i ejendommen for 100 rigsdaler.

Else Marie Sørensdatter blev også tilgodeset, for moderen forhøjede hendes arv til 60 rigsdaler. Mads Sørensen erklærede, at han indtil videre ville betro sin mor sin egen og storebrodrens arvelodder. Det har formentlig været med den bagtanke, at han forventede at skulle overtage gården efter moderen.

Karen Hansdatter var tilsyneladende en selvstændig kvinde, for hun havde ikke lyst til straks at overlade styringen af gården til sin søn. Der gik mere end fem år efter faderens død, før Mads Sørensen den 23. september 1815 for 300 rigsdaler købte gården af Karen Hansdatter [10]. Der blev udstedt en aftægtskontrakt, der sikrede Karen Hansdatter aftægt på gården [11].

Karen Hansdatter var på aftægt hos Mads Sørensen, indtil hun døde den 11. august 1826 (Nørre Snede Sogn). Hun blev 81 år gammel ifølge kirkebogen. Dagen efter måtte Mads Sørensen igen en tur til herredskontoret i Brædstrup. Her anmeldte han moderens dødsfald og oplyste, at hendes efterladenskaber udelukkende bestod af hendes tøj. Tøjets værdi var så ringe, at det ikke kunne dække de udgifter til begravelsen, som Mads Sørensen var forpligtet til at bekoste ifølge aftægtskontrakten [11]. Det overbeviste herredsfogeden om, at der intet skifte skulle afholdes.

Litteraturliste

1. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skifteprotokol, 1803-1821, folio 216b-217 og 283-283b
2. Rørbæk Gods, Del af skifteprotokol, 1729-1790, side 234-236
3. Rørbæk Gods, Jordebog, 1770
4. Rørbæk Gods, Jordebog 1773
5. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1745-1790, folio 244-244b
6. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1745-1790, folio 244b-245
7. Jørgen Green & Michael Green Schmidt: "Slægtsforskerens ABC", 2. udgave, 1. oplag, Forlaget Grifo, 2007, side 177
8. Skanderborg Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Vrads Herred, 1802-1830, side 156-157
9. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skiftekopiprotokol, 1796-1825, folio 257
10. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1814-1820, folio 123b
11. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skifteprotokol, 1821-1831, folio 330

Kapitel 14. Brande i Brande

Mine tip-3-oldeforældre

Peder Pedersen & Mette Pedersdatter

Peder Pedersen (106):

Født: ca. 1747

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 21. november 1782 i Rind Sogn (Ringkøbing Amt)

Død:

Begravet: 15. oktober 1810 i Ikast Sogn (Ringkøbing Amt)

Mette Pedersdatter (107):

Født: ca. 1750 i Ejstrup Sogn (Skanderborg Amt)

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 21. november 1782 i Rind Sogn

Død: 16. marts 1829 i Ikast Sogn

Begravet: 22. marts 1829 i Ikast Sogn

Min tip-3-oldefars navn, Peder Pedersen, var så almindeligt, at det gav anledning til forvekslingsmuligheder, bl.a. havde han en far, en storebror og en søn, der også hed Peder Pedersen. Derfor blev han jævnligt omtalt med et tilnavn, der stammede fra hans bopæl. Han ses således omtalt med tilnavnet Bundgård efter gården af samme navn i Brandlund i Brande Sogn (Vejle Amt), tilnavnet Lund efter stednavnet Brandlund og tilnavnet Nørlund efter stednavnet Nørlund i Ikast Sogn. Mette Pedersdatter måtte klare sig gennem livet helt uden tilnavne.

Peder Pedersen var næstældste søn af Peder Pedersen fra Uhre i Brande Sogn [1] ca. 40 km nordvest for Vejle. Min tip-3-oldefars fødsel og dåb er gået op i røg, idet kirkebøgerne indtil 1773 i Brande Sogn brændte ved to brande i 1780 [2]. Det var dog ikke derfor, at sognet fik sit navn. På grundlag af aldersoplysningerne ved hans død og ved folketællingerne i 1787 og 1801 blev Peder Pedersen født i henholdsvis ca. 1746, ca. 1747 og ca. 1743. Hans moders navn er ukendt (jf. kapitel 27).

Det er anført i kirkebogen ved Mette Pedersdatters død, at hun var født i Ejstrup Sogn. Det befinder sig lidt under 40 km nordvest for Horsens og ca. 10 km fra Brande. Der var gang i afbrændingen af kirkebøger, for Ejstrup Sogns kirkebøger indtil 1814 er gået tabt ved en præstegårdsbrand [2]. Derfor savnes der oplysninger om Mette Pedersdatters fødsel/dåb og forældre. På grundlag af aldersoplysningerne ved hendes død og ved folketællingerne i 1787 og 1801 blev Mette Pedersdatter født i henholdsvis ca. 1749, ca. 1751 og ca. 1751.

I et skifte fra den 16. juni 1763 i Brejl i Ejstrup Sogn [3] er der fundet en Mette Pedersdatter, der kan tænkes at være min tip-3-oldemor. Skiftet omhandler afdøde Johanne Christensdatter, der var gift med Peder Nielsen. De havde ifølge skiftet børnene Christen, Niels, Kirsten, Anne, Mette og Dorthe.



Ejstrup Kirke i Ejstrupholm har fået sit fotografi med i denne bog, fordi Mette Pedersdatter er blevet født i Ejstrup Sogn. Da sognets ældste kirkebøger er brændt, kan det ikke dokumenteres, at Mette Pedersdatter er blevet døbt og/eller konfirmeret i kirken (foto: 2023)

Mette er angivet at være 11 år, dvs. født ca. 1752, hvilket passer nogenlunde med de kendte aldersangivelser for min tip-3-oldemor. I ægteskabet med Peder Pedersen fik Mette Pedersdatters anden datter navnet Johanne Marie (jf. nedenfor), hvilket kan passe med, at hun var opkaldt efter Johanne Christensdatter fra Brejl. Alt i alt er indiciene dog for usikre til, at jeg tør udnævne Peder Nielsen og Johanne Christensdatter til at være min tip-3-oldemors forældre.

Peder Pedersen skulle være i stand til at forsørge en kone, før han kunne gøre sig håb om at finde en pige, der ville gifte sig med ham. Derfor var det heldigt, at han havde en far, der på auktion havde købt en ekstra bondegård, som han den 11. februar 1782 solgte videre til sønnen for 300 rigsdaler. Gården blev kaldt for Bundgård og lå i Brandlund i Brande Sogn. Jordtilliggendet var på 4 tønder, 1 skæppe, 2 fjerdingkar og 2/5 album hartkorn. Der fulgte en hest, fem køer, et par stude, fire ungnød (dvs. unglykreaturer) og 17 får, nogle redskaber og lidt indbo med i handelen [1].

Da gårdsalget var bragt i orden, følte Peder Pedersens far ikke behov for at leve videre. Han blev begravet den 10. marts 1782 (Brande Sogn). Skiftet efter ham blev afsluttet med et skiftebrev dateret den 27. juni 1782 [4]. Det er ikke lykkedes at finde dette skiftebrev, så det er muligvis ikke bevaret.

Som følge af skiftet måtte Peder Pedersen den 19. november 1783 udstede en panteobligation til to af sine brødre, Otte Pedersen og Jens Pedersen, der fik sikkerhed i Peder Pedersens gård.

Peder Pedersen skyldte hver af dem 66 rigsdaler, 3 mark og 11 1/51 skilling, som var brødrenes fædrene arv [4]. Når Peder Pedersen skulle betale brødrenes arv, skyldtes det formentlig, at han tidligere var blevet tilgodeset af faderen, evt. i forbindelse med købet af Bundgård.

Købet af gården var et godt grundlag for et ægteskab, for hvem kunne sige nej til en mand, der ejede 17 får? Den 3. juli 1782 (Rind Sogn, Ringkøbing Amt) blev Peder Pedersen ”af Lund By i Brande Sogn” trolovet med Mette Pedersdatter fra Rind. Trolovelsen endte med en vielse den 21. november 1782 (Rind Sogn).

Hvis ellers det er korrekt, at Mette Pedersdatter var født i Ejstrup Sogn, må hun formodes på et tidspunkt at være rejst til Rind Sogn for at arbejde som tjenestepige. Der er ikke fundet nogen Mette Pedersdatter døbt eller konfirmeret i Rind Sogn inden for den relevante tidsperiode. Det tyder på, at Mette Pedersdatter er flyttet til sognet som voksen.

Året efter vielsen fødte Mette Pedersdatter deres første barn, Kirsten Pedersdatter (døbt 1. juni 1783, Brande Sogn). I kirkebogen er Peder Pedersen omtalt som ”Peter Bundgaard i Lund”. Alle fadderne repræsenterede Peder Pedersens store familie (jf. kapitel 27). Det gjorde de også, da en søn, Peder Pedersen, blev døbt den 22. april 1785 (Brande Sogn). Navneforvekslingsmulighederne blev mindre, da lille Peder Pedersen døde året efter (begravet 12. marts 1786, Brande Sogn).

Det tredje barn blev døbt den 4. februar 1787 (Brande Sogn) og fik navnet Johanne Marie Pedersdatter. Hun var noget ganske særligt, for hun var min tip-2-oldemor (jf. kapitel 7). Hun forlod fødesognet i en meget ung alder, fordi hendes far solgte Bundgård, da hun var 4-5 måneder gammel.

Med skøde af 18. juni 1787 solgte Peder Pedersen gården for 595 rigsdaler [5]. I stedet købte han med skøde af 8. maj 1787 for 248 rigsdaler den halve part af gården Lille Nørlund i Ikast Sogn. Jordtilliggendet var på 2 tønder, 5 skæpper, 2 fjerdingkar og 1/2 album hartkorn. I skødet er han omtalt som ”Peder Pedersen Lund fra Brande Sogn” [6]. Peder Pedersens halvpart fik senere matrikelnr. 2a. Den anden halve part af Lille Nørlund, matrikelnr. 1a, var ejet af Peder Pedersens bror, Anders Pedersen [7]. Det fremgår af brandforsikringsprotokollen, at Peder Pedersens gårdpart bestod af et stuehus og to andre bygninger, der var forsikret for i alt 460 rigsdaler [8].

Ejendommen, matrikelnr. 2a, har i dag adressen Ejstrupvej 9, 7430 Ikast. Det er en landbrugs-ejendom [9]. Selv om stuehuset er af ældre dato (opført 1880), er det ikke så gammelt, at Peder Pedersen har haft andel i byggeriet.

Salgsprisen for Lille Nørlund var væsentligt lavere end for Bundgård, og jordtilliggendet var væsentligt mindre. Det tyder på, at Peder Pedersens salg af Bundgård har været fremtvunget af økonomiske vanskeligheder. De kan f.eks. tænkes at have været forårsaget af, at hans to brødre har benyttet sig af deres ret til at kræve deres tilgodehavende fædrene arv udbetalt med 1/4 års varsel [4]. Det kan dog ikke udelukkes, at Peder Pedersen solgte Bundgård, fordi han fandt det attraktivt at kunne dele gård med sin bror, Anders.

Uanset årsagen til flytningen boede Peder Pedersen i Lille Nørlund med hustru og to døtre ved folketællingen den 1. juli 1787. Hos dem boede en 22-årig Maren Nielsdatter, der er anført at være gift. Hun har muligvis arbejdet som tjenestepige. I folketællingsskemaet er Johanne Marie fejlagtigt kaldt for Mette Marie.

I 1789 kom der igen to Peder Pedersen'er i husstanden. En søn, Peder Pedersen, blev døbt den 10. maj 1789 (Ikast Sogn). I kirkebogen er faderen kaldt for "Peder Nørlund". Oplysningerne om fadderne er noget upræcise. Barnet er anført at være blevet båret af "hans broderdatter fra Ejstrup". Blandt fadderne er "mandens svoger og søster" og "konens broder". Det er eneste gang, at familie til Mette Pedersdatter er blevet brugt som fadder. Den manglende navneangivelse vanskeliggør desværre en nærmere afklaring af familieforholdene.

Den næste fødsel er tilsyneladende blevet glemt i kirkebogen. Den 6. oktober 1804 (Ikast Sogn) blev en datter af Peder Pedersen i Nørlund begravet. Hun hed Anne Pedersdatter og blev 14 år gammel, dvs. hun var født ca. 1790. Hendes fødsel er ikke fundet i Ikast Sogns kirkebog.

Peder Pedersens sjette og sidste barn fik navnet Dorthe Pedersdatter. Hun blev døbt den 24. november 1793 (Ikast Sogn). I kirkebogen kaldes Peder Pedersen for Peder Nørlund og moderen for Mette Nielsdatter. Da jeg ikke kan finde på at mistænke Peder Pedersen for utroskab, vil jeg tillade mig at regne med, at "Nielsdatter" er en skrivefejl.

Ved folketællingen i 1801 boede Peder Pedersen og Mette Pedersdatter fortsat i Lille Nørlund sammen med deres fire yngste børn. Her angives datteren, Anne, at være 8 år. Hvis dette er rigtigt, var hun født ca. 1793, hvilket passer dårligt med, at lillesøster Dorthe var født i 1793.

Peder Pedersen fra Nørlund var ifølge kirkebogen 64 år gammel, da han døde (begravet 15. oktober 1810, Ikast Sogn). Familien benyttede begravelsen til at få underskrevet to arveafkald, der begge var dateret Lille Nørlund den 15. oktober 1810 [10, 11]. Peder Pedersens brødre, Otte Pedersen og Jens Pedersen, deltog også i begravelsen, for de underskrev arveafkaldene som vitterlighedsvidner.

I arveafkaldene kvitterede Peder Andersen og Mads Sørensen, der var gift med henholdsvis datteren, Kirsten, og datteren, Johanne Marie, på deres hustruers vegne for at have modtaget 90 rigsdaler til dækning af døtrenes fædrene og mødrene arv og gav afkald på al videre arv fra forældrene. De to døtre havde formentlig tidligere fået et arveforskud, f.eks. da de blev gift.

Der blev afholdt skifte efter Peder Pedersen den 16. november og 8. december 1810 [12]. Arvingerne var de fire børn, hvoraf de to, Peder Pedersen og Dorthe Pedersdatter, var hjemmeboende. De to sidstnævntes interesser blev varetaget af deres farbror, Otte Pedersen, der var henholdsvis kurator og formynder.

Det mest værdifulde indbo var en bilæggerkakkellovn takseret til 20 rigsdaler. Maden kunne indtages ved et fyrretræsbord, og der var hele 18 stentallerkener og 2 stenfade at servere maden på. De kunne holde øje med spisetiderne på et viseværk, der var et simpelt stueur med kun én viser [13].

Peder Pedersens samlede tøjbeholdning bestod af en grå kjole (dengang en almindelig mandsdragt [13]), to par vadmelsbukser, en brystdug, dvs. en undertrøje uden ærmer [13], et par gamle strømper, to gamle skjorter, en hat, en hue, et par støvler og et halstørklæde. Konklusionen må være, at intet tyder på, at han brugte en formue på tøj. Husdyrholdet bestod af to heste, tre køer, to stude, en kvie, en kalv, en gris, 12 får og syv lam.

Boets samlede værdier blev vurderet til 1.249 rigsdaler, 5 mark og 14 skilling. Deraf blev gården med dens bygninger på 30 fag vurderet til 850 rigsdaler. Det er anført, at bygningerne var brandforsikrede for 320 rigsdaler. Der var gæld for 515 rigsdaler, hvoraf 275 rigsdaler var prioritetsgæld. Efter, at begravelsesudgifter og skifteomkostninger var fratrukket, var der et overskud i boet på 633 rigsdaler, 5 mark og 11 skilling. Deraf fik enken halvdelen.

Da de to ældste døtre havde givet arveafkald, blev den anden halvdel delt mellem sønnen, Peder Pedersen, og datteren, Dorthe Pedersdatter. Peder Pedersen var så heldig at være af hankøn, så han fik en broderlod, der var dobbelt så stor som Dorthe Pedersdatters søsterlod. Peder Pedersen betroede indtil videre sin arvelod til sin mor formentlig i forventning om, at han senere skulle overtage gården. Som sikkerhed for sin arv fik Dorthe Pedersdatter pant i gården.

Peder Pedersens død blev muligvis anledningen til, at sønnen af samme navn den 24. november 1810 (Ikast Sogn) giftede sig med Johanne Iversdatter fra Grødde. Efter mandens død havde Mette Pedersdatter behov for, at sønnen tog sig af gårdens daglige drift. For at kunne overkomme dette havde Peder Pedersen behov for en kone.

Mette Pedersdatter var dog fortsat ejer af gården, selv om Peder Pedersen formodes at have fungeret som bestyrer i de efterfølgende år. Den 15. marts 1820 fik Mette Pedersdatter et lån på 40 rigsdaler fra Statsgældsdirektionens ekstraordinære lånefond mod sikkerhed i gården [14]. Der var tale om et kortfristet lån, der skulle tilbagebetales over fire år og forrentes med 5 % om året.

Efter ti års ventetid blev Peder Pedersen ejer af gården den 20. maj 1820. Mette Pedersdatter solgte gården i Lille Nørlund til sønnen for 700 rigsdaler [15]. Samtidig blev der oprettet en aftægtskontrakt [16]. Indtægten fra salget gjorde det muligt for Mette Pedersdatter at udbetale datteren, Dorthe Pedersdatters tilgodehavende arv efter faderen [17], så derefter kunne Mette Pedersdatter gå på aftægt med god samvittighed.

Aftægtskontrakten sikrede Mette Pedersdatter en gratis bolig på 3 fag i stuehusets vestre ende for livstid. Hun skulle hvert år have leveret 2 tønder rug, 1 tønne byg og 8 pund flæsk og skulle have en ko og tre får på græs hos gårdens ejer. Til brændsel skulle hun årligt have leveret mindst 25 læs hedetørv til at skaffe hede i aftægtsboligen. Gårdens ejer var forpligtet til i tilfælde af sygdom eller alderdom "at gå aftægtsnyderen til hånd med pleje og opvartning på forsvarlig og passende måde".

Når aftægtsnyderen afgik ved døden, skulle gårdens ejer "besørge og bekoste hendes anstændige jordefærd efter egnens skik og brug". Til gengæld måtte gårdens ejer beholde alle hendes efterladte ejendele med undtagelse af et malkeskab af fyrretræ. Det må have været et særligt klenodie, for det skulle tilfalde hendes andre arvinger eller hvem, hun ellers måtte ønske at overdrage det til.

For at finansiere købet af gården måtte Peder Pedersen den 29. juni 1820 optage et almindeligt lån på 400 rigsdaler i Den almindelige Enkekasse [18]. Den tidligere omtalte prioritetsgæld på 275 rigsdaler blev samtidig indfriet, hvorimod lånet på 40 rigsdaler fra den ekstraordinære lånefond blev stående som prioritet i gården.

I forbindelse med Peder Pedersens overtagelse af gården blev den omtakseret til brandforsikringen, fordi der var sket forbedringer [19]. Stuehuset var på 11 fag, der var indrettet til to stuer, tre kamre, forgang, køkken og bryggerhus. En bygning på 12 fag var indrettet til stald og hølade. En tredje bygning var på 8 fag og blev brugt til lo og lade. Alle tre bygninger havde lervægge og strå- og lynntag. Bygningerne blev takseret til 1.000 rigsdaler.

Peder Pedersens hustru, Johanne Iversdatter, døde den 16. juli 1823 (Ikast Sogn). En bondeemand kunne ikke klare sig uden en bondekone, så Peder Pedersen blev gift igen den 12. november 1823 (Rind Sogn) med Karen Christensdatter fra Nørre Søby.

En ny bondekone var tilsyneladende ikke nok til, at Peder Pedersen kunne klare sig, for han måtte afhænde gården. Det er ikke lykkedes at finde et skøde på salget. Brandforsikringsprotokollens oplysninger tyder på, at gården i 1826 blev overtaget af en Richardt Madsen [8]. Det er nærliggende at tro, at Peder Pedersen har været i økonomiske vanskeligheder, der har tvunget ham til at sælge fødegården.

Peder Pedersens efterfølger, Richardt Madsen, kom med sikkerhed i økonomiske vanskeligheder. I 1827 kom Richardt Madsens gård i Lille Nørlund på tvangsauktion, fordi han ikke havde overholdt forpligtelserne vedrørende lånet fra Den almindelige Enkekasse [20]. Renter og afdrag på lånet fra den ekstraordinære lånefond var heller ikke blevet betalt, men denne forsynelse stammede fra Peder Pedersens tid som ejer.

Da Peder Pedersen forlod Lille Nørlund, flyttede han tilsyneladende til Drantum i Ikast Sogn. Han havde bopæl i Drantum, da han den 20. juni 1827 for beskedne 75 rigsdaler købte et husmandssted i Toftlund By i Ikast Sogn. Den tilhørende jord var takseret til 4 skæpper hartkorn [21]. Degraderingen fra gårdmand til husmand bestyrker formodningen om, at Peder Pedersen havde været udsat for en ufrivillig økonomisk nedtur.

I 1844-matriklen fik ejendommen i Toftlund matrikelnr. 4 og blev omtakseret til 3 skæpper, 1 fjerdingkar og 1 ½ album hartkorn. Peder Pedersen blev kaldt for Peder Pedersen Grene, hvilket skyldtes, at huset blev kaldt for Grenhus (jf. folketællingen i 1834). Peder Pedersen var endvidere ejer af et mindre stykke jord, matrikelnr. 4 i Uhrgårde i Ikast Sogn, der var takseret til 3 fjerdingkar og ¾ album hartkorn [22].

Hvordan påvirkede gårdsalget og flytningen Mette Pedersdatter? Der er ingen tvivl om, at hun havde krav på at blive boende på gården i Lille Nørlund og beholde sine aftægtsydelser under den nye ejer. Hun valgte tilsyneladende at flytte med sønnen til Grenhus.

Mette Pedersdatter var ifølge kirkebogen 80 år gammel, da hun døde den 16. marts 1829 (Ikast Sogn). Det fremgår af skifteprotokollen [23], at Mette Pedersdatter var aftægtsenke og ved sin død opholdt sig hos sønnen i Grenhus. Det blev oplyst, at hendes efterladenskaber udgjorde en værdi af under 5 rigsdaler. Derfor blev der ikke afholdt skifte.

Ved folketællingen i 1834 boede Peder Pedersen i Grenhus med kone og to børn. Konen døde den 19. juli 1840 (Ikast Sogn), men Peder Pedersen blev gift igen den 18. september 1841 (Ikast Sogn) med Else Marie Sørens datter. Ved folketællingerne i 1840, 1845, 1850, 1855 og 1860 boede Peder Pedersen i Grenhus med hustru og et varierende antal børn.

Peder Pedersen solgte med købekontrakt af 19. april 1861 og skøde af 24. marts 1863 Grenhus og jorden i Uhrgårde for 800 rigsdaler [24]. Som en del af handelen sikrede Peder Pedersen sig aftægt i huset til sig selv og hustruen. Han blev i kirkebogen kaldt for Peder Pedersen Grene, da han døde den 20. december 1867 (Ikast Sogn) i en alder af 78 år. Det er anført, at han ved sin død var gift og aftægtsmand i Toftlund.

Litteraturliste

1. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1773-1788, folio 198b
2. S. Nygård: "Danmarks kirkebøger", Udgivet af Rigsarkivet, København, 1933
3. Rosenvold Gods, Skifteprotokol, 1747-1791, side 375-377
4. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1773-1788, folio 230b-231

5. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1773-1788, folio 362b-363
6. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1808-1814, folio 7b-8
7. Bernhard Larsen: "Ikast Sogn", Udgivet af Ikast Sogneråd, 1967, side 50 og 172-177
8. Ringkøbing Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Hammerum Herred, Ikast Sogn, 1800-1854, side 497
9. Ikast-Brande Kommune, Ejerlav: Lille Nørlund, BBR-meddelelse
10. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skiftekopiprotokol, 1796-1825, folio 234
11. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skiftekopiprotokol, 1796-1825, folio 234-234b
12. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skifteprotokol, 1803-1821, folio 235b-237b
13. Ordbog over det danske sprog, <http://ordnet.dk>
14. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1814-1820, folio 703b-704b
15. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1820-1826, folio 6
16. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1820-1826, folio 8-9
17. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1820-1826, folio 9-9b
18. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1820-1826, folio 7-8
19. Ringkøbing Branddirektorat, Taksationsprotokol for Hammerum Herred, 1812-1828, side 274-275
20. Hammerum Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1836-1839, folio 626-630
21. Hammerum Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1825-1828, folio 365b-366
22. Geodatastyrelsen, Historiske kort på nettet, Hartkornsekstrakt, Yngre, Ikast Sogn, side 304 og 318, hkpn.gst.dk
23. Hammerum Herredsfoged, Skifteprotokol, 1828-1832, folio 69
24. Hammerum Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1862-1863, folio 648

Kapitel 15. Villadsen fra Villadslund

Mine tip-3-oldeforældre

Hans Sørensen Villadsen & Ane Terkelsdatter

Hans Sørensen Villadsen (108):

Født:

Døbt: 19. august 1752 i Sindbjerg Sogn (Vejle Amt)

Konfirmeret:

Gift: 27. marts 1778 i Uldum Sogn (Vejle Amt)

Død: 2. maj 1825 i Uldum Sogn

Begravet: 8. maj 1825 i Uldum Sogn

Ane Terkelsdatter (109):

Født:

Døbt: 22. februar 1756 i Uldum Sogn

Konfirmeret:

Gift: 27. marts 1778 i Uldum Sogn

Død:

Begravet: 10. maj 1808 i Sindbjerg Sogn

Min tip-3-oldefar blev kaldt for både Hans Sørensen og Hans Villadsen. Som omtalt nedenfor antages Villadsen at være et tilnavn. Når jeg i det følgende har valgt at kalde ham ved tilnavnet Villadsen, skyldes det, at det er blevet anvendt hyppigere end patronymet Sørensen. Villadsen ses også skrevet Villesen. Navngivningen af Ane Terkelsdatter er heller ikke entydig. Hun blev ofte kaldt for Anne, og efternavnet ses også skrevet Therkelsdatter, Terkildsdatter eller Therkildsdatter.

Der savnes sikker viden om Hans Villadsens fødsel og dåb. Ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død var han født ca. 1751. Ifølge aldersangivelserne ved folketællingerne i 1787 og 1801 var han født i henholdsvis ca. 1752 og ca. 1743, dvs. fødselsåret er ret usikkert. Som omtalt nedenfor er der indicier, der tyder på, at han var søn af Søren Hansen Øgård og Anne Hansdatter (jf. kapitel 28). I så fald blev han født i Sindbjerglund ca. 10 km nord for Vejle og døbt i Sindbjerg Sogn (Vejle Amt) den 19. august 1752.

Første gang, Hans Villadsen med sikkerhed er fundet omtalt, er da han den 27. marts 1778 under navnet Hans Sørensen ifølge kirkebogen i Uldum Sogn (Vejle Amt) blev gift med Ane Terkelsdatter fra Uldum. Det fremgår af folketællingen fra 1787, at ægteskabet for dem begge var deres første. Det blev også sidste. Hans Sørensen er angivet at være fra Ørum, der ligger i Sindbjerg Sogn.

Valget af faddere ved børnenes dåb kan give et fingerpeg om familierelationerne, idet familiedlemmer dengang ofte blev brugt som faddere. Specielt hvis en fadder kom tilrejsende fra et andet sogn, var det ofte et familiemedlem. Da Hans Villadsen og Ane Terkelsdatter i 1781 fik døbt en søn, blev han båret af Søren Øgårds datter, Anne, fra Kollerup. Det giver anledning til at overveje, om denne Søren Øgård kan have været far til Hans Sørensen/Villadsen.

Søren Øgård boede i Sindbjerglund i Sindbjerg Sogn, hvor han var fæster af en halvgård under Låge Gods [1]. Han hed Hansen til efternavn, men fik tilnavnet Øgård eller Ødegård. Søren Øgård havde bl.a. en datter, Anne Sørensdatter (døbt 11. december 1757, Sindbjerg Sogn), og en søn, Hans Sørensen (døbt 19. august 1752, Sindbjerg Sogn). Blandt de fødte i Sindbjerg Sogn er sidstnævnte den Hans Sørensen, der aldersmæssigt passer bedst på min tip-3-oldefar. Det vides dog ikke, om min tip-3-oldefar var født i Sindbjerg Sogn.

Søren Hansen Øgård er fundet gift tre gange. Hans anden hustru, Anne Hansdatter, var mor til Hans Sørensen. I 1764 flyttede Søren Hansen Øgård fra fæstegården i Sindbjerglund [1]. Derefter er der ikke fundet livstegn fra ham i Sindbjerg Sogn. Det skyldtes formentlig, at han flyttede til Vindelev Sogn med familien (jf. kapitel 28).

Sønnen, Hans Sørensen, var 11 år, da Søren Hansen Øgård flyttede fra Sindbjerg Sogn, så han må formodes at være flyttet med. Hvis det var ham, der senere blev gift med Ane Terkelsdatter, er han vendt tilbage til Sindbjerg Sogn. Den 13. april 1766 blev en Hans Sørensen fra Ørum konfirmeret i Sindbjerg Sogn. Det var dog næppe Søren Øgårds søn, idet han må have været for ung til at blive konfirmeret på det tidspunkt.

Dengang blev de to første børn af hvert køn ofte opkaldt efter bedsteforældrene. Hans Sørensen/Villadsen og Ane Terkelsdatter fulgte tilsyneladende denne navngivningstradition, idet deres to første drengebørn fik navnene Søren og Terkild. Den førstefødte datter kom til at hedde Maren efter Ane Terkelsdatters mor. Den næste datter fik navnet Ane, hvilket kan passe med, at hun er opkaldt efter Søren Hansen Øgårds anden hustru, Anne Hansdatter.

Dette kapitel er præget af uafklarede spørgsmål, men der er ingen tvivl om Ane Terkelsdatters oprindelse. Hun blev døbt den 22. februar 1756 i Uldum Sogn, der er det nordlige nabosogn til Sindbjerg. Hendes forældre var Terkel Jensen og Maren Andersdatter fra Uldum (jf. kapitel 29).

Den 24. maj 1778 (Sindbjerg Sogn) fik husmand Hans Villesen og hustru i Ørum døbt en søn, der ifølge kirkebogen fik navnet Hans. Forældrene må formodes at være de lidt for nygifte Hans Sørensen og Ane Terkelsdatter, der var blevet viet mindre end to måneder inden fødslen.

Når Hans Sørensen ikke længere blev kaldt for Sørensen, skyldtes det med stor sandsynlighed, at der var to andre Hans Sørensen'er i Sindbjerg Sogn. I Ørum boede en gårdmand, Hans Sørensen, der var gift med Johanne Mogensdatter, og i Lindved boede en husmand, Hans Sørensen, der var gift med Anne Olufsdatter.

Det er et af de uafklarede spørgsmål, hvorfor Hans Sørensen fik tilnavnet Villadsen. Navnet Villadsen kan tænkes at stamme fra et ældre familiemedlem. En Søren Villadsen fra Sindbjerglund blev begravet den 12. marts 1747 (Sindbjerg Sogn), og en Hans Villadsen fra Sindbjerglund blev begravet den 1. januar 1753 (Sindbjerg Sogn). Deres alder/fødselsår er ukendt.

Det fremgår af fadderne ved en dåb i Sindbjerg Sogn den 7. april 1738, at Hans Villadsen den ældre havde en datter, der hed Anne, dvs. hun må have heddet Anne Hansdatter. Det var formentlig hende, der blev kaldt for Anne Villadsdatter, da hun sammen med bl.a. Søren Øgård var fadder igen den 22. juni 1738 (Sindbjerg Sogn). I 1739 var "Hans Villadsens datter" uden navneangivelse fadder den 12. april og den 19. juli (Sindbjerg Sogn). Endelig var "Hans Villadsens datter" sammen med Søren Hansen fra Sindbjerglund, der formodes at være Søren Øgård, fadder ved en dåb den 28. august 1741 (Sindbjerg Sogn).

Den 23. november 1741 (Sindbjerg Sogn) blev Søren Hansen Øgård gift med en Anne Hansdatter. Denne Anne Hansdatter kan meget vel have været datter af Hans Villadsen den ældre. Hans Villadsens datter er ikke fundet brugt som fadder efter den 28. august 1741. Det kan skyldes, at hun var konverteret til Søren Øgårds hustru.

Hvis denne hypotese er korrekt, er Hans Villadsen den ældre morfar til Søren Øgårds søn, Hans Sørensen, og det har derfor været nærliggende, at Søren Øgårds søn fik tilnavnet Villadsen. Samtidig bestyrker det formodningen om, at Søren Øgårds søn var min tip-3-oldefar. Da Søren Øgård og Anne Hansdatter den 22. november 1744 (Sindbjerg Sogn) fik døbt en datter, blev barnet båret af Hans Villadsens hustru. Det kan skyldes, at hun var mormor til barnet.

Der er således alt i alt flere indicier, der peger i retning af, at Søren Hansen Øgård og Anne Hansdatter var mine tip-4-oldeforældre. Derfor har jeg lidt tøvende valgt at give dem en plads i min anetavle, selv om der mangler sikker dokumentation for familierelationen.

Ovennævnte dåb af Hans Villadsens og Ane Terkelsdatters første barn gav anledning til en sammenføring af det, der siden skulle vise sig at være to grene af min slægt. En af fadderne var Peder Krage fra Ørum, der er min tip-3-oldefar på min mormors side [2].

Barnet blev som nævnt døbt Hans, men alle senere oplysninger tyder på, at deres førstefødte hed Søren, bl.a. fremgår det af lægdsrullen (Koldinghus Amt, Hovedrulle 1789, lægd 94, Sindbjerg Sogn), at Hans Villadsens ældste søn hed Søren. Ved folketællingen i 1787 er registreret en søn, Søren, på 9 år, der ved folketællingen i 1801 var 23 år, dvs. han var født i ca. 1778. Der er ikke efterfølgende fundet oplysninger om en søn ved navn Hans, der kan være født i 1778. Der er heller ikke fundet en fødsel/dåb af en anden søn ved navn Søren.

Som slægtsforsker skal man være varsom med at påstå, at der er fejl i de originale kilder, når man ikke kan få familierelationerne til at passe sammen. Alligevel vil jeg tillade mig at have en kraftig formodning om, at den søn, der blev døbt den 24. maj 1778, var ham, der senere blev kaldt for Søren. Det er ikke muligt at afgøre, om præsten har skrevet forkert i kirkebogen, eller om sønnen fejlagtigt er blevet døbt Hans og efterfølgende kaldt for Søren.

Da Ane Terkelsdatter fødte endnu en søn, Terkild Hansen (døbt 21. maj 1780, Sindbjerg Sogn), var han så heldig at blive født som gårdmandssøn, idet Hans Villadsen var avanceret til gårdmand i Sindbjerglund. Hans Villadsen havde fæstet en gård, der hørte under Hvolgård Gods [3]. Godsets fæsteprotokol er ikke bevaret for eftertiden. Det har derfor ikke været muligt at finde ud af, hvornår og på hvilke vilkår Hans Villadsen overtog gården.

Ved dåben blev den lille Terkild båret af en søster til Ane Terkelsdatter. Familiesammenholdet må have været stærkt i Ane Terkelsdatters familie, for hendes søskende og deres ægtefæller stillede flittigt op som faddere, når Hans Villadsen og Ane Terkelsdatter efterfølgende skulle have børn døbt. Det skete så mange gange, at det må have tæret på vandressourcerne.

Ane Terkelsdatter vidste mere om, hvordan man fødte børn, end om, hvordan man undgik at få dem. I løbet af 21 år præsterede hun at føde 12 børn, hvoraf de tre døde som små. De blev alle født i Sindbjerg Sogn. En tredje søn, Anders Hansen, blev født året efter (døbt 16. september 1781). I 1783 døde to af de tre sønner. Terkild Hansen blev begravet den 26. januar 1783 og Anders Hansen den 5. oktober 1783. Det er anført i kirkebogen, at Anders druknede.

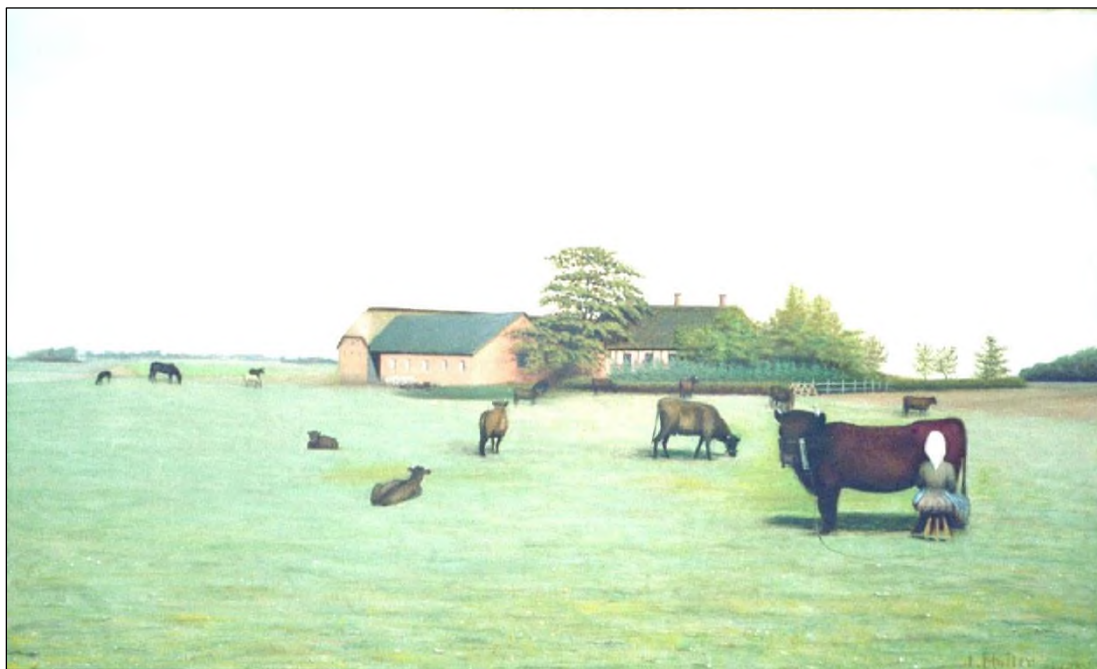
I fjerde forsøg lykkedes det at få en pige, Maren Hansdatter (døbt 28. marts 1784). Derefter fulgte sønnerne Anders Hansen (døbt 7. august 1785) og Terkild Hansen (døbt 28. maj 1787), der i god overensstemmelse med datidens tradition blev opkaldt efter de to afdøde sønner.

Ved folketællingen i 1787 boede Hans Villadsen og Ane Terkelsdatter på gården i Sindbjerglund med deres fire børn, en tjenestepige og en aftægtsenke. Aftægtsenken, Mette Hansdatter, kan tænkes at være en arv fra en tidligere fæster af gården. Hende fik de fornøjelse af i mange år, idet hun må formodes at være den Mette Hansdatter, der døde i 1799 (begravet 19. september 1799, Sindbjerg Sogn).

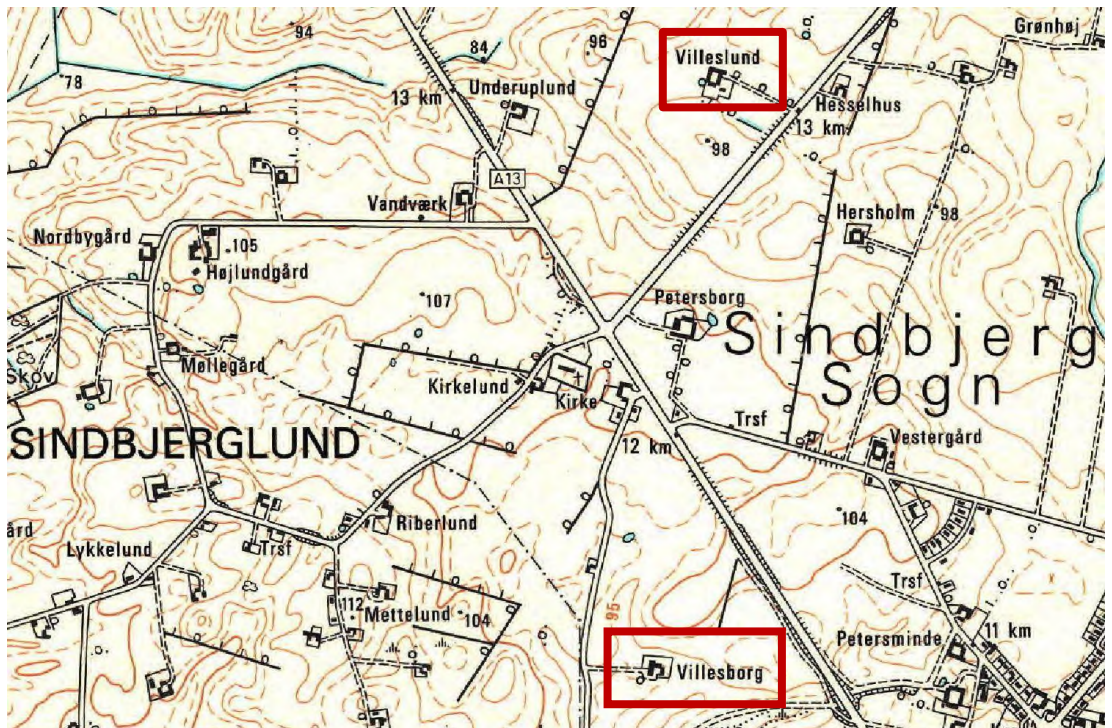
Fødslerne fortsatte med Ane Hansdatter (døbt 22. februar 1789), min tip-2-oldefar, Hans Hansen (døbt 24. oktober 1790), Jens Hansen (døbt 13. maj 1792), Karen Hansdatter (døbt 6. april 1794, begravet 9. juli 1794), endnu en Karen Hansdatter (døbt 11. oktober 1795) og til sidst efter en pause Ane Marie Hansdatter (døbt 1. september 1799). Ane Terkelsdatter var 43 år ved den sidste fødsel.

I mellemtiden var Hans Villadsen blevet selvejergårdmand. Med købekontrakt af 29. oktober 1791 og skøde af 4. juni 1793 havde han købt sin fæstegård af godsejeren på Hvolgård [3]. Det er anført, at gården var udflyttet fra Sindbjerglund By til Katholt på Sindbjerglund Mark. Jordtilliggendet var på 4 tønder hartkorn. Købesummen var 499 rigsdaler. Ejendommen fik senere matrikelnr. 4a i Sindbjerglund [4]. Gården eksisterer i dag på adressen Skanderborgvej 3, Lindved, 7100 Vejle, men de oprindelige bygninger er erstattet med nyere [5].

Det kan diskuteres, hvor meget Hans Villadsen ejede selv, for han lånte hele købesummen. 200 rigsdaler lånte han af en gårdmand i Hornborg By mod 1. prioritets sikkerhed i ejendommen. Lånet skulle forrentes med 4 % i årlig rente. Kreditor må have tvivlet på Hans Villadsens færdigheder i procentregning, for det er mod sædvane anført i panteobligationen, at de årlige renter blev 8 rigsdaler [6]. De resterende 299 rigsdaler fik Hans Villadsen lov til at skyldte godsejeren mod en årlig rente på 4 % og 2. prioritets sikkerhed i ejendommen [7].



Maleri af "Velleslund" udført i ca. 1905 af Jacob Nielsen Møller, der var bror til konen på gården (fotograf: ukendt, Sindbjerg Sogns Lokalhistoriske Arkiv)



Kort over Sindbjerglund. Villeslund og Villesborg er markeret med rød ramme.



Det gamle stuehus på "Velleslund". Stuehuset blev brudt ned i 1921. Det er uvist, om det var dette stuehus, der var blevet genopført efter en brand i 1820 (foto-graf: ukendt, foto: 1921, Sindbjerg Sogns Lokalhistoriske Arkiv)

Hans Villadsens gård blev kaldt for Villadslund [4, 6, 7], men er også omtalt som Villeslund eller Velleslund [8]. Det er et af de mange uafklarede spørgsmål, om gården hed Villadslund, inden Hans Villadsen overtog den, eller om han var så forfængelig, at han opkaldte gården efter sig selv. Tilnavnet Villadsen blev anvendt allerede, da han var husmand i Ørum (jf. ovenfor), så det er ikke sandsynligt, at han har fået sit tilnavn fra gården.

Mindre end 2 km fra Villadslund lå der en gård, der blev kaldt for Villadsborg eller Villesborg [9]. Gårdens første ejer, Christen Jensen [10, 11], havde en kone, der hed Maren Villadsdatter (jf. folketælling 1801), dvs. det er sandsynligt, at gården blev opkaldt efter Christen Jensens svigerfar. Der er ikke fundet oplysninger, der tyder på, at Hans Villadsen havde familierelationer eller andre relationer til Maren Villadsdatter. Det vides derfor ikke, om det er den samme Villads, der har givet navn til både Villadslund og Villadsborg.

I 1799 optog Hans Villadsen et nyt lån, der erstattede de to ovennævnte lån [12]. Det nye lån var på 498 rigsdaler, så Hans Villadsen kunne glæde sig over, at hans gæld var blevet 1 rigsdaler mindre.

Ved folketællingen i 1801 boede Hans Villadsen, der nu igen kaldes for Hans Sørensen, og Ane Terkelsdatter på gården med syv hjemmeboende børn. Børnene må være blevet sat i arbejde, for Hans Villadsen klarede sig uden tjenestefolk.

Samme år supplerede Hans Villadsen sin jord med en engparcel på 3 fjerdingkar og 2 ½ album hartkorn. Købesummen var på 198 rigsdaler. Hans Villadsen var dog så skødesløs, at skødet bortkom for ham, inden det blev tinglæst. Derfor måtte sælger ti år senere udstede et såkaldt hjemmelsbrev, der bekræftede salget [13].

I 1804 indfrieede Hans Villadsen ovennævnte lån i ejendommen. Det blev gælden ikke mindre af, for han optog et nyt og større lån. Den 27. juni 1804 lånte han 600 rigsdaler i Den kongelige almindelige enkekasse i København [14]. Enkekassen udbetalte enkepension, og de opsavede midler blev forrentet ved udlån [15]. Hans Villadsen bidrog til at sikre glade enker ved at betale 4 % i årlig rente.

Der var dog stadig friværdi i ejendommen. I forbindelse med långivningen blev gårdens værdi ved en taksationsforretning sat til 1.550 rigsdaler. Gårdens bygninger var til brandforsikringen takseret til 550 rigsdaler [14].

Julen 1807 blev ikke festlig i Villadsen-familien. Datteren, Maren Hansdatter, døde i en alder af kun 23 år. Dødsårsagen er ukendt. Hun blev begravet den 26. december 1807 (Sindbjerg Sogn).

Mindre end et halvt år efter måtte Hans Villadsen igen til begravelse. Det var hustruen, Ane Terkelsdatter, der var død (begravet 10. maj 1808, Sindbjerg Sogn). Hun blev 52 år, så de mange fødsler kan tænkes at have slidt på hendes helbred.

Hans Villadsen syntes tilsyneladende ikke om at være både enkemand og gårdmand. Den 8. marts 1810 solgte han Villadslund til sin søn, Søren Hansen. Købesummen var 400 rigsdaler [16], men så skulle Søren Hansen også overtage ovennævnte lån på 600 rigsdaler fra Enkekassen [17]. Den engparcel, som Hans Villadsen havde købt i 1801, fulgte ikke med i købet. Engparcellen solgte Hans Villadsen i 1814 til anden side for 50 rigsdaler [18].

Da han solgte gården, var Hans Villadsen ca. 60 år. Det er nærliggende at tro, at han efter salget kom på aftægt hos sønnen, selv om en aftægtskontrakt først blev oprettet senere. Datteren, Ane Marie Hansdatter, havde bopæl i Sindbjerglund, da hun blev konfirmeret i 1813 (Sindbjerg Sogn), så hun har formentlig boet hos faderen. En aftægtskontrakt mellem Søren Hansen og Hans Sørensen Villadsen blev underskrevet den 20. februar 1819 [19].

Aftægtskontrakten sikrede Hans Villadsen bopæl i det kammer, som han allerede havde taget i besiddelse. Hvis han ikke blev tilfreds med det, skulle gårdens ejer indrette to fag af gårdens bygninger til beboelse for aftægtsmanden. Aftægtskontrakten sikrede endvidere Hans Villadsen et årligt pengebeløb på 8 rigsdaler i sølv og omfattende leverancer af naturalier.

Der skulle årligt leveres Hans Villadsen 2 tønder tør rug, 6 skæpper byggryn, 2 skæpper boghvedegryn, 2 lispund grubbemel (dvs. melaffald af byg fra grubningen), 8 skæpper malt, 1 lispund tørret flæsk midt over siden og 3 lispund smør. I vinterhalvåret skulle han have leveret 1 potte nymalket mælk daglig og i sommerhalvåret 2 potter daglig. Til hver Mortensdag skulle leveres 4 pund talglys.

Hans Villadsen fik årligt leveret 6 alen blårlærred og 6 alen vadmel. Han slap for at lære at strikke, idet han hvert år fik et par nye uldstrømper og et par uldsokker. Desuden blev hans sengetøj vedligeholdt. De uldne sokker var ikke nok til at give ham varmen. De blev suppleret med en årlig leverance af 8 læs tørv indsat i hus ved aftægtsboligen.

Serviceniveauet var højt, for gårdens ejer skulle transportere Hans Villadsens korn til og fra mølle, skulle sørge for, at der blev bagt og brygget for ham, og ”i enhver henseende drage omsorg for hans anstændige pleje og opvartning”. Servicen sluttede med, at gårdens ejer efter Hans Villadsens død skulle ”besørge ham efter egnens skik og brug anstændig begravet”. Aftægten har været en økonomisk belastning for gårdens ejer, for den blev ansat til en årlig værdi af 30 rigsdaler.

Hans Villadsen fik kun fornøjelse af aftægtskontrakten i lidt over et år. Den 1. august 1820 solgte Søren Hansen gården for 600 rigsdaler til en Jeppe Olesen. Enkerne blev ikke svigtet, for samtidig skulle køberen overtage lånet fra Enkekassen [20].

Ifølge aftægtskontrakten skulle Hans Villadsen nu have været på aftægt hos Jeppe Olesen. Enten har Hans Villadsen ikke ønsket at bo hos Jeppe Olesen, eller også har Jeppe Olesen ikke villet købe gården, hvis aftægtsforpligtelsen fulgte med. I forbindelse med salget skrev Hans Villadsen under på, at han for hele sin livstid frasagde sig al videre aftægt fra gården [19].

Det fremgår af brandtaksationsprotokollen, at gården om eftermiddagen den 29. juli 1820 var nedbrændt. Det var ret ubelejligt i betragtning af, at den skulle sælges pr. 1. august. Brandskaden blev takseret den 5. august 1820. Eneste rester var nogle sten og noget forbrændt tømmer, der blev takseret til 4 rigsdaler. Da bygningerne var forsikret for 600 rigsdaler, kunne der udbetales 596 rigsdaler i erstatning [21].

Det må formodes, at Søren Hansen og Jeppe Olesen havde indgået en aftale om salget af gården, inden den brændte, selv om skødet først blev underskrevet tre dage senere. Det kan dog undre, at det ikke fremgår af skødet, at bygningerne var brændt. Jeppe Olesen sørgede for, at Villadslund genopstod. I løbet af få måneder fik han genopført to af gårdens bygninger [22, 23], og i 1822 blev en tredje bygning genopført [24].

I stedet købte Søren Hansen for 400 rigsdaler en gård på Hesselballe Mark i Uldum Sogn med tilhørende jord takseret til 1 tønne, 5 skæpper og 2 fjerdingkar hartkorn [25], dvs. både pris og

jordtilliggende var væsentligt mindre i forhold til gården i Sindbjerglund. Det giver anledning til at tro, at det var økonomiske vanskeligheder, der fik Søren Hansen til at sælge sin fædrengård.

Hans Villadsen må formodes at være flyttet med sønnen til de trangere kår på Hesselballe Mark. Ifølge kirkebogen var Hans Sørensen 74 år og aftægtsmand på Hesselballe Mark, da han døde den 2. maj 1825 (Uldum Sogn). I dødsanmeldelsesprotokollen er han anført som ”Hans Sørensen eller Villadsen” [26]. Det er anført, at aftægtskontrakt var forevist, hvilket betød, at der ikke skulle afholdes skifte. Han blev begravet den 8. maj 1825. Det sidste uafklarede spørgsmål er, om der stod ”Sørensen” eller ”Villadsen” på hans gravsten.

Litteraturliste

1. Låge Gods, Fæsteprotokol, 1724-1767, folio 51b
2. Torben Schæfer: ”Min slægtshistorie, Bind 4, Rødder på Vejleegnen, Om min mormor, Martha Kirstine Madsen (1887-1977), og hendes forfædre”, kapitel 14, Holbæk, 2019
3. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1788-1797, folio 228-228b
4. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Realregister, Sindbjerg Sogn, 1830-1956, Sindbjerglund By, side 44
5. Hedensted Kommune, BBR-Meddelelse, Matrikelnr. 4a, Sindbjerglund, Sindbjerg
6. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1788-1797, folio 242-242b
7. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1788-1797, folio 228b
8. Ole Jørgensen: ”Velleslund”, Sindbjerg Sogns Lokalhistoriske Arkiv, 2011
9. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Realregister, Sindbjerg Sogn, 1830-1956, Lindved, side 219
10. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1797-1801, folio 207b-208
11. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1797-1801, folio 784
12. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1797-1801, folio 453b-454
13. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1808-1812, folio 633
14. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1801-1808, folio 418-418b
15. Enkekassen, www.fogsgaard.org
16. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1808-1812, folio 337-337b
17. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1812-1817, folio 357
18. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1817-1821, folio 418-418b
19. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1817-1821, folio 616
20. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1817-1821, folio 847-847b
21. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Nørvang Herred, 1813-1821, side 514-515
22. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Nørvang Herred, 1813-1821, side 519-520
23. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Nørvang Herred, 1813-1821, side 523-524

24. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Nørvang Herred, 1821-1829, side 134-135
25. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1821-1825, folio 142-142b
26. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol I, 1819-1882

Kapitel 16. Uægte gentagelser

Mine tip-3-oldeforældre
Ole Jensen & Maren Jensdatter

Ole Jensen (110):

Født:
Døbt: 24. april 1768 i Hatting Sogn (Vejle Amt)
Konfirmeret:
Gift: ikke gift med Maren Jensdatter
Død: 27. maj 1836 i Hatting Sogn
Begravet: 1. juni 1836 i Hatting Sogn

Maren Jensdatter (111):

Født: ca. 1757-1771 i Øster Nykirke Sogn (Vejle Amt)
Døbt:
Konfirmeret:
Gift: ikke gift med Ole Jensen
Død: 30. december 1823 i Sindbjerg Sogn (Vejle Amt)
Begravet: 11. januar 1824 i Sindbjerg Sogn

Selv om Ole Jensen og Maren Jensdatter var fælles om min tip-2-oldemor, Karen Olesdatter (jf. kapitel 8), var de ikke fælles om ret meget andet. Derfor bliver dette kapitel opdelt, så Ole Jensens livshistorie fortælles først, og derefter bliver det Maren Jensdatters tur. Denne prioritering afspejler datidens kønsrollemønstre, hvor kvinden holdt sig beskedent i baggrunden, mens manden kom i første række.

Ole Jensen blev født i Hatting Sogn (Vejle Amt) ca. 5 km vest for Horsens, hvor han blev døbt den 24. april 1768. Han var "uægte" søn af Karen Pedersdatter. Barnefaderen blev angivet at være Jens Olesen, der var bødker ved Bygholm (jf. kapitel 30).

Konfirmationer blev ikke registreret i Hatting Sogns kirkebog før 1814, så derfor vides det ikke, om Ole Jensen boede i Hatting Sogn ved sin konfirmation. Ved folketællingen i 1787 var en Ole Jensen på 17 år tjenestekarl på en gård i Eriknauer i Hatting Sogn. Denne Ole Jensen kan tænkes at være min tip-3-oldefar.

I 1789 blev Ole Jensen ifølge lægdsrullen (Stjernholm Amt, Hovedrulle 1789 og 1792, lægd 31, Hatting Sogn) indkaldt som rekrut ved Jyske Infanteriregiment, der i 1790 skiftede navn til Fynske Infanteriregiment [1]. Uanset navnet havde regimentet garnison i Fredericia [2]. Det fremgår af lægdsrullen, at rekrut Jensen var 166 cm høj.

Det var tilsyneladende smitsomt at være "uægte", for Ole Jensen levede op til sin fars uægte-skabelige præstationer ved selv at få to "uægte" børn. I Hatting sad en underofficersenke og savnede mandligt selskab. Ole Jensen stillede sig gerne til rådighed med det resultat, at enken, Ane Pedersdatter, den 10. september 1792 (Hatting Sogn) fødte en "uægte" søn.

Enken udlagde ungkarl Ole Jensen som barnefader. Det er anført i kirkebogen, at Ole Jensen tjente hos gårdmand Hans Pedersen i Hatting, der var hans morbror (jf. kapitel 30), og at Ole Jensen for tiden var landsoldat. Det fremgår endvidere, at han var "Bygholm Gods tilhørende".

Det skyldtes, at han var født på godsets område, og derfor kunne han ikke forlade det uden godsejerens tilladelse [3].

Ane Pedersdatter var datter af Peder Hald i Hatting [4, 5] og blev døbt den 30. april 1758 (Hatting Sogn), dvs. hun var ti år ældre end Ole Jensen. Hun var den 8. oktober 1784 (Hatting Sogn) blevet gift med Thomas Jensen Skov. Han var enkemand og underofficer ved det Bornholmske Infanteriregiment, der aldrig havde sat foden på Bornholm, men dengang havde garnison i Fredericia [2].

Thomas Skov var afskediget sergent, da han døde af "hidsig feber" 53 år gammel (begravet 3. august 1788, Hatting Sogn). Ifølge kirkebogen efterlod han sig en vanfør kone og fire børn. Ingen af børnene var dog Ane Pedersdatters egne. Hun havde fået to børn med Thomas Skov, men de var begge døde som små. Det skulle Ole Jensen hjælpe med at kompensere for.

Ole Jensens "uægte" søn blev ved dåben den 30. september 1792 (Hatting Sogn) opkaldt efter moderens afdøde mand, idet sønnen fik navnet Thomas Olesen. Ole Jensen brillerede ved sit fravær, men den lille Thomas blev ved dåben båret af en Mette Rasmusdatter, der formodes at være den Mette Rasmusdatter, der var halvsøster til Ole Jensen (jf. kapitel 30).

Ane Pedersdatter og Thomas Olesen klarede sig efterfølgende uden Ole Jensens hjælp. Ved folketællingen i 1801 var Ane Pedersdatter fortsat enke. Hun var inderste, dvs. boede til leje, i Hatting By, sammen med sønnen, Thomas. Det er anført i folketællingsskemaet, at hun "ernærede sig ved synålen", så udgifterne til værktøj har været begrænsede. Den 21. august 1802 (Hatting Sogn) blev hun gift med en enkemand, Peder Nielsen, der også var husmand. Ved folketællingen i 1834 var Thomas Olesen husmand i Hatting med kone og tre fuldkomne ægte børn.

Ole Jensen var sluppet så helskindet fra sit første "uægte" barn, at det var nærliggende at forsøge sig med en gentagelse. I 1794 tjente han hos gårdmand Søren Enevoldsen i Eriknauer. Det samme gjorde Maren Jensdatter. Det resulterede i, at Maren Jensdatter fødte et "uægte" barn, der ved dåben den 18. januar 1795 (Hatting Sogn) fik navnet Karen Olesdatter. Hun blev min tip-2-oldemor.

Ved dåben blev barnet båret af en Mette Kirstine Nielsdatter fra Vindelev. Hun var også tjenestepige hos Søren Enevoldsen, så hun har været kollega og måske veninde til Maren Jensdatter. Søren Enevoldsen viste støtte til sin besvangrede tjenestepige ved at lade sin søn, Enevold, stille op som fadder. Ole Jensen følte ingen trang til at være fadder, eller også var han uønsket.

Ole Jensen havde så stor en retfærdighedssans, at han ikke ville gøre forskel på Søren Enevoldsens to tjenestepiger. Derfor gjorde han året efter Maren Jensdatters veninde, Mette Kirstine Nielsdatter, gravid. Han undgik dog lige akkurat at blive far til endnu et "uægte" barn, for tre dage før barnets fødsel blev han gift med Mette Kirstine Nielsdatter. De var blevet trolovet den 25. september 1796 og blev gift den 22. oktober 1796 (Hatting Sogn). Ole Jensens morbror, Hans Pedersen, var den ene af forloverne.

Mette Kirstine Nielsdatter tjente fortsat hos Søren Enevoldsen. Ole Jensen var ifølge kirkebogen landsoldat og for tiden tjenende i Stouby Sogn (Vejle Amt), dvs. han havde forladt området, der hørte under Bygholm Gods. Han havde dog fået den nødvendige tilladelse, for det er anført i lægdsrullen (Vejle Amt, Hovedrulle 1795, lægd 108, Hatting Sogn), at han var borte med reglementeret pas. I 1797 tog han ifølge lægdsrullen den endelige afsked med militæret.

Ved vielsen var Ole Jensen 28 år, og Mette Kirstine Nielsdatter var 24 år. Det var sandsynligvis hende, der blev døbt i Vindelev Sogn (Vejle Amt) den 1. november 1772 som datter af Niels Sørensen og Anne Christensdatter. Ved dåben kaldes hun dog for Mette Marie Nielsdatter. Ved folketællingen i 1787, konfirmationen den 30. marts 1788 (Vindelev Sogn) og alle senere lejligheder blev hun kaldt for Mette Kirstine, så jeg formoder, at ”Mette Marie” er en skrivfejl.

Den 25. oktober 1796 (Hatting Sogn) fødte den meget nygifte Mette Kirstine Nielsdatter en søn, der fik navnet Niels Olesen. Efter vielsen vendte Ole Jensen hjem fra Stouby Sogn. Ved sønnens dåb var Ole Jensen og Mette Kirstine Nielsdatter indlogeret hos Anders Nielsen i Randslund i Hatting Sogn. Der stiftede de bekendtskab med min mormors gren af min slægt, idet Anders Nielsen var gift med Mette Marie Sørensdatter, der var datter af min tip-4-oldefar, Søren Madsen Møller [6].

Ole Jensen og familie var indlogeret i Eriknauer, da næste barn, Ane Olesdatter, blev født den 9. april 1798 (Hatting Sogn). Ved dåben blev hun båret af Hans Rasmussens hustru i Hatting. Hun hed Mette Rasmusdatter og var halvsøster til Ole Jensen (jf. kapitel 30).

Familien var nu så stor, at den fik behov for egen bolig. Den 1. maj 1799 købte Ole Jensen for 325 rigsdaler en parcel på Eriknauer Mark på 3 skæpper og 1 fjerdingkar hartkorn, der med Det Højkongelige Rentekammers tilladelse var udstykket fra en gård i Eriknauer [7].

Den gårdejer, der havde solgt parcellen til Ole Jensen, stillede uden ekstrabetaling op som fadder, da Ole Jensens næste barn, Jens Olesen (født 7. september 1799, Hatting Sogn), blev døbt. Ole Jensens halvsøster, Mette Rasmusdatter, var en anden af fadderne.

Ole Jensen er i kirkebogen omtalt som stedets ejer og beboer, dvs. parcellen var i mellemtiden blevet bebygget. Stedet blev kaldt for Olslund, så Ole Jensen må formodes at have været så ubeskeden at opkalde stedet efter sig selv. Han var tilsyneladende også en risikovillig optimist, for han undlod at brandforsikre de nyopførte bygninger [8]. Det slap han dog godt fra.

Ved folketællingen i 1801 boede Ole Jensen med hustru og tre børn i Olslund. Han er anført at være husmand med jord. Der kom flere børn i huset. Peder Olesen blev født den 6. juli 1802 (Hatting Sogn) og Hans Olesen den 25. august 1804 (Hatting Sogn). Dermed var det slut med fødslerne.

Ole Jensen og Mette Kirstine Nielsdatter burde have fået flere børn, for børnene blev klogere og klogere jo flere børn, de fik. Det fremgår af bedømmelsen af børnenes kundskaber ved deres konfirmation, der i alle tilfælde foregik i Hatting Sogn. Den ældste, Niels, fik bedømmelsen ”mådelig af kundskaber af mangel både på skolegang og naturgave”, Ane og Jens fik bedømmelsen ”temmelig god”, Peder en tak bedre med bedømmelsen ”god”, og den yngste, Hans, toppede med ”meget god”.

Hans Olesen var eneste hjemmeboende af børnene ved folketællingen i 1834. Han boede med kone og to børn i Olslund hos Ole Jensen og Mette Kirstine Nielsdatter. Hos dem boede også en 15-årig plejedatter, Kirsten Marie Hansdatter. Hun var ”uægte” barn af deres datter, Ane Olesdatter, og kan tænkes at have været i pleje hos dem siden fødslen.

Ane Olesdatter blev senere gift med barnefaderen, Hans Madsen Møller. Han var søn af Mads Sørensen Møller og Kirsten Jensdatter, der er mine tip-3-oldeforældre på min mormors side. Gæstfriheden var stor hos Ole Jensen og hustru. Efter vielsen i 1822 boede Ane Olesdatter og Hans Madsen Møller formentlig hos forældrene/svigerforældrene i Olslund i nogle år, indtil Hans Madsen Møller i 1827 købte et husmandssted [9].

Ole Jensen var 68 år gammel, da han døde i Olslund den 27. maj 1836 (Hatting Sogn). Den 29. august 1836 solgte enken, Mette Kirstine Nielsdatter, for 300 rigsdaler Olslund til sønnen, Hans Olesen. Derudover blev der oprettet en aftægtskontrakt, der forpligtede ham til at have moderen på aftægt i resten af hendes liv [8].

Hans Olesen var som omtalt ovenfor den klogeste af børnene, så han var klog nok til at indse, at bygningerne burde brandforsikres. Det blev de omsider den 5. december 1838 [10, 11]. Oslunds bygninger bestod af et stuehus på 7 fag, hvoraf 5 fag var til beboelse og resten til stald, en ladebygning på 5 fag og et hus på 4 fag, hvoraf de 3 fag var til bryggers med skorsten og bageovn. Bygningerne var af egebindingsværk med klinede vægge og stråtag. Brandforsikringssummen var på 160 rigsdaler.

Aftægtsforpligtelsen blev kortvarig, for Mette Kirstine Nielsdatter døde den 15. marts 1839 (Hatting Sogn) i en alder af 66 år. Det fremgår af dødsanmeldelsesprotokollen, at der intet var at arve [12]. Hans Olesen levede lykkeligt videre uden arv. Ved folketællingen i 1840 boede han i Olslund med kone og fire børn. Ole Jensen og Mette Kirstine Nielsdatter blev ikke glemt, for to af børnebørnene hed Ole og Mette Kirstine.

Nu er turen kommet til Maren Jensdatter. Det er anført i kirkebogen ved hendes ”uægte” datters fødsel, at Maren Jensdatter var fra Vonge i Øster Nykirke Sogn (Vejle Amt). I kirkebogen ved hendes trolovelse (jf. nedenfor) er hun angivet at være født i Vonge, men i en hel del år at have opholdt sig i Hatting Sogn. Vonge ligger ca. 26 km vest for Horsens.



Maren Jensdatter er anført at være født i Vonge. Øster Nykirke Kirke vist her på fotografiet må derfor formodes at have lagt hus til hendes dåb. Dåben er dog ikke fundet i kirkebogen (foto: 2020)

Der er stor usikkerhed vedrørende hendes fødselsår. Ifølge aldersangivelsen ved folketællingen i 1801 blev hun født ca. 1771, hvorimod hun ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død blev født ca. 1757. Det er ikke lykkedes i Øster Nykirkes kirkebog at finde en Maren Jensdatter, der er født inden for den relevante periode. Hendes forældre er derfor ukendte.

Det første direkte livstegn fra Maren Jensdatter er fundet den 6. december 1789. På denne dato fik en Laurs Jensen fra Vonge en datter døbt i Øster Nykirke Sogn. Blandt fadderne var hans søster, Maren Jensdatter. Hun er angivet at tjene på Merringgård i Korning Sogn (Vejle Amt).

Som diskuteret nedenfor er der grund til at formode, at denne Laurs Jensen var bror til den Maren Jensdatter, der er min tip-3-oldemor. Ifølge aldersangivelserne ved folketællingerne i 1787 og 1801 og aldersangivelsen ved hans død blev Laurs Jensen født ca. 1754-1755. Det er heller ikke lykkedes at finde hans fødsel i Øster Nykirkes kirkebog. Det kan evt. skyldes, at kirkebogen ikke er blevet ført i perioden 1739-1754.

Efter opholdet i Korning Sogn er Maren Jensdatter formentlig flyttet til Hatting Sogn. Som omtalt ovenfor tjente hun hos Søren Enevoldsen i Eriknauer, da hun blev gravid med Ole Jensen og fødte sin "uægte" datter, Karen Olesdatter, i 1795. Søren Enevoldsen har givetvis haft forståelse for, at hans tjenestepige var kommet "galt af sted", for han var selv blevet far til et "uægte" barn i 1767 (Hatting Sogn).

Ved folketællingen i 1801 boede Maren Jensdatter og datteren til leje i et hus i Eriknauer. Maren Jensdatter tjente til føden ved at væve. Hun havde ikke lyst til at væve sig igennem resten af sit liv. I 1810 fik Maren Jensdatter et ægteskabstilbud, som hun ikke kunne sige nej til. Den 1. oktober 1810 mødte hun op hos præsten i Hatting Sogn i selskab med enkemand og husmand Laurits Jørgensen fra Lindved i Sindbjerg Sogn (Vejle Amt). De medbragte to forlovere og anmodede om på førstkommande søndag at blive tillyst fra prædikestolen.

I kirkebogen er Maren Jensdatter anført at være vævepige og indsidderske hos gårdmand Jens Mogensen i Hatting, der var den ene af forloverne. Det fremgår af Hatting Sogns kirkebog, at vielsen foregik den 3. november 1810 i Øster Nykirke kirke. Det tyder på, at Maren Jensdatter fortsat havde familierelationer til fødesognet. Vielsen er ikke anført i Øster Nykirke Sogns kirkebog, hvor vielserne mangler i perioden 1800-1815.

Maren Jensdatter må mindst have været omkring 40 år, da hun blev gift. Laurits Jørgensen var 39 år (døbt 16. december 1770, Sindbjerg Sogn). Han ses omtalt som Laurits Jørgensen Ulv, bl.a. da han den 19. oktober 1798 (Sindbjerg Sogn) blev gift med Mette Pedersdatter. Det skræmmende tilnavn Ulv havde han arvet efter sin far. Man kan gætte på, at faderen havde udmærket sig som ulvejæger.

I 1801 havde Laurits Jørgensen for 355 rigsdaler købt en jordlod, der blev kaldt for Grønhøj, på Lindved Mark i Sindbjerg Sogn. Den var på 4 skæpper, 2 fjerdingkar og 2 3/10 album hartkorn [13]. Jordlodden blev bebygget med et stuehus, og derefter blev ejendommen ret forudsigeligt kaldt for Grønhøjhus [14]. Ejendommen fik siden matrikelnr. 19 i Lindved [15].

Laurits Jørgensens første hustru, Mette Pedersdatter, døde 32 år gammel (begravet 22. juli 1810, Sindbjerg Sogn). Det efterfølgende skifte viste et overskud i boet på 300 rigsdaler. Deraf skulle enkemanden have halvdelen, og børnene skulle dele resten [16]. Laurits Jørgensen havde fået seks børn med Mette Pedersdatter. De to var døde som spæde, så der var fire børn til at arve. Det ældste barn var 11 år.

Ved skiftet var ovennævnte gårdmand, Laurs Jensen fra Vonge, til stede som formynder for børnene. Når han var udpeget til at varetage børnenes tarv, skyldtes det, at han var gift med en søster til Mette Pedersdatter (jf. nedenfor). Derfor var det næppe helt tilfældigt, at Maren Jensdatter blev gift med Laurits Jørgensen. Efter hustruens død havde Laurits Jørgensen et akut behov for en stedmor til sine børn. Jeg gætter på, at Laurs Jensen har anbefalet sin ugifte søster, Maren Jensdatter, til sin svoger.

Maren Jensdatter fik ingen børn med Laurits Jørgensen, hvilket evt. kan skyldes, at hun har været over den fødedygtige alder ved vielsen. Hun måtte nøjes med at passe et "uægte" barn (født 23. november 1820, Sindbjerg Sogn) af sin steddatter, Ane Lauritsdatter. Ved dåben stillede Maren Jensdatters datter, "huskone Karen Olesdatter fra Hesselballe", op som fadder sammen med Ane Lauritsdatters to brødre. Barnet kom efterfølgende i pleje hos Laurits Jørgensen og Maren Jensdatter.

Den 30. december 1823 døde Maren Jensdatter. Ved sin død var hun huskone på Lindved Mark. Ifølge kirkebogen blev hun 66 år gammel, men som tidligere omtalt er der tvivl om, hvorvidt aldersangivelsen er rigtig.

Det fremgår af dødsanmeldelsesprotokollen, at der skulle holdes skifte, fordi der var et barn [17]. Barnet må formodes at være min tip-2-oldemor, Karen Olesdatter. Trods ihærdig søgning er der ikke fundet noget skifte i skifteprotokollen. Det kan evt. skyldes, at der ikke er blevet afholdt skifte, fordi Laurits Jørgensen har lavet en mindelig aftale med Karen Olesdatter uden om skiftemyndigheden.

Laurits Jørgensen holdt ikke af at være alene. Den 25. juli 1824 (Sindbjerg Sogn) giftede han sig med Kirsten Sørensdatter fra Lindved. Det formodes at være hende, der blev døbt den 2. september 1781 (Sindbjerg Sogn), dvs. hun var 42 år ved vielsen. Han var 53 år. Ved folketællingen i 1834 boede Laurits Jørgensen og Kirsten Sørensdatter i huset i Lindved sammen med ovennævnte plejedatter.

Den 13. marts 1838 (Sindbjerg Sogn) døde Laurits Jørgensen. Han blev 67 år. Ved sin død var han fortsat husmand på Lindved Mark. Det er anført i dødsanmeldelsesprotokollen, at der skulle afholdes skifte, fordi der var myndige arvinger [18]. Heller ikke her er det lykkedes at finde et skifte. Det skyldes, at der i stedet blev indgået en aftale mellem Kirsten Sørensdatter og Laurits Jørgensens fire børn. Aftalen indebar, at børnene fik udbetalt et beløb. Til gengæld fik Kirsten Sørensdatter lov til at beholde ejendommen [19].

Livet gik videre i Grønhøjhus. Kirsten Sørensdatter blev den 17. august 1838 (Sindbjerg Sogn) gift med Jens Clemendsen. De boede i huset ved de efterfølgende folketællinger til og med 1860. Kirsten Sørensdatter var ifølge kirkebogen 87 år og enke, da hun døde den 15. november 1868 (Sindbjerg Sogn).

Som omtalt er der ingen viden om Maren Jensdatters forældre, men kun om hendes bror, Laurs Jensen. Da han er eneste kendte familie til Maren Jensdatter, har jeg valgt at give ham nærmere omtale i det følgende.

Laurs Jensen formodes som omtalt ovenfor at være født i 1754-1755. Hans fornavn ses skrevet i flere varianter, hvoraf Laurits og Laust er de hyppigste. De første ca. 30 år af hans liv fortæller sig i fortidens tåger. Tågerne lettede den 6. oktober 1786, hvor han i Øster Nykirke Sogn blev

trolovet med Birthe Andersdatter. Den 10. november 1786 blev de ægteviet i Øster Nykirke kirke. De er begge anført at være fra Vonge.

Birthe Andersdatter var 21 år ved vielsen (døbt 14. juli 1765, Øster Nykirke Sogn). Hun var datter af Anders Jørgensen og Anne Marie Andersdatter fra Vonge. Anne Marie Andersdatter døde i 1785 (begravet 26. december 1785, Øster Nykirke Sogn) og Anders Jørgensen i 1786 (begravet 17. december 1786, Øster Nykirke Sogn). Det er derfor nærliggende at formode, at Laurs Jensen har overtaget Anders Jørgensens gård efter vielsen [20].

Ved folketællingen i 1787 boede Laurs Jensen og Birthe Andersdatter i Vonge By, hvor han er anført at være bonde. Der er ingen tvivl om, at kvindens plads var i køkkenet, for Birthe Andersdatter er anført at være ”madmoder”. Det fremgår af senere oplysninger, at Laurs Jensen var fæster af en gård under Mindstrup Gods [21].

Deres første barn, Maren Laursdatter, blev døbt den 9. marts 1788, men døde $\frac{3}{4}$ år gammel (begravet 30. november 1788). Alle Laurs Jensens børn blev født i Øster Nykirke Sogn. Ane Marie Laursdatter blev døbt den 6. december 1789 og opnåede at blive 5 år (begravet den 1. januar 1795).

De efterfølgende tre børn, Anders Laursen (døbt 29. april 1792), Birthe Marie Laursdatter (døbt 2. oktober 1796) og Kirsten Marie Laursdatter (døbt juli 1799) var så levedygtige, at de blev voksne. De døbte børn i Øster Nykirke Sogn i perioden 1799-1816 er indført i kirkebogen efter bedste hukommelse flere år efter. Derfor mangler en præcis døbsdato for Kirsten Marie, der senere udelukkende omtales som Kirsten eller Kirstine. Det er derfor usikkert, om hun rent faktisk er blevet døbt med fornavnet Marie.

I 1799 købte Laurs Jensen med skøde af 10. juni 1799 for en ”fornøjelig og god betaling” på 535 rigsdaler sin fæstegård af godsejeren [21]. Den tilhørende jord var på 2 tønder, 6 skæpper, 1 fjerdingkar og 1 $\frac{1}{28}$ album hartkorn. Derudover hørte der et stykke skov med en skovskylid på 1 skæppe til gården, dvs. skovstykket var takseret til ejendomsskyld efter hartkornsangivelse.

Ved folketællingen i 1801 boede Laurs Jensen og Birthe Andersdatter på gården med deres tre børn og en tjenestepige. I 1802 fødte Birthe Andersdatter endnu et barn, der fik navnet Anne Marie. Hendes fødsel/dåb kan ikke findes i kirkebogen pga. de mangelfulde indførsler. Det fremgår, at hun var 4 uger gammel den 5. juli 1802 [22], dvs. hun var født i juni 1802.

Birthe Andersdatter overlevede ikke denne fødsel. Dødsfald er ikke indført i Øster Nykirkes kirkebog i perioden 1800-1815. Derfor er eneste vidnesbyrd om hendes død, at der blev afholdt skifte efter hende den 5. juli 1802 [22]. Den nyfødte datter, Anne Marie, formodes at være død inden for perioden 1800-1815, idet hun med sikkerhed var død i 1820 [23].

Det fremgår af skiftet, at gården blev kaldt for Skovgård. Dens værdi blev vurderet til 550 rigsdaler. Derudover var Laurs Jensen indehaver af en engparcel på Stovgårds Mark, der blev vurderet til 90 rigsdaler. Ifølge skiftet bestod husets rum af to stuer, to små kamre, et bryghus og et loft.

Dengang blev tøj ikke opbevaret i klædeskabe, men i kister. Skiftet afslører, at Birthe Andersdatter havde en efter datidens forhold stor tøjbeholdning. Der skulle bruges både en egedragkiste og en fyrrekiste for at have plads til tøjet. Hun har muligvis været lidt forfængelig, for der var også et lille spejl i boet.

To jerngryder, ti stentallerkener og otte træskeer sikrede, at familien kunne få noget at spise, og der var et stueur til at sikre, at spisetiderne blev overholdt. Alt i alt giver boet indtryk af, at Laurs Jensen var en gårdmand med god økonomi. Boets samlede værdier blev opgjort til 849 rigsdaler, 3 mark og 15 skilling. Gælden var på 500 rigsdaler.

Efter fradrag af skifteomkostningerne var overskuddet på 338 rigsdaler, 4 mark og 15 skilling. Deraf beholdt Laurs Jensen halvdelen, og børnene delte den anden halvdel således, at sønnen i overensstemmelse med arvereglerne fik det dobbelte af sine søstre.

Derudover lovede Laurs Jensen at give børnene, når de blev myndige, enten hver en seng eller 16 rigsdaler. Han var i det gavmilde hjørne, for han lovede også at bekoste børnenes ”fæstensøl”. Fæsteøllet eller ”ja-gildet”, som det også blev kaldt, var et gilde, der blev afholdt for at fejre trolovelsen [24]. Da det ældste barn var 10 år, havde Laurs Jensen god tid til at spare sammen til øllet.

Da skiftet var overstået, skyndte Laurs Jensen sig at gifte sig igen. Den 20. august 1802 blev der formentlig drukket fæsteøl, for Laurs Jensen blev trolovet i Sindbjerg Sogn med Ane Margrethe Pedersdatter fra Ørum. Som omtalt ovenfor var hun søster til Laurits Jørgensens første hustru. Vielsen foregik den 9. oktober 1802 i Øster Snede Sogn (Vejle Amt), fordi bruden havde bopæl i Bøgballe i Øster Snede Sogn.

Ane Margrethe Pedersdatter var en ung kvinde på ca. 20 år (født ca. 1781 ifølge aldersangivelsen ved hendes død). Der var derfor grundlag for, at Laurs Jensen kunne få sin børneflok udvidet med adskillige børn. Da registreringen af børnefødslerne i kirkebogen som omtalt var mangelfuld i en periode, er oplysningerne om børnene dog ufuldstændige.

Det fremgår af kirkebogen, at Ellen Laursdatter blev døbt den 12. juni 1808 og Niels Laursen i august 1814. Herefter er fødslerne igen registreret løbende. Jens Laursen blev født den 19. januar 1818. Ifølge et senere skifte [23] har Laurs Jensen og Ane Margrethe Pedersdatter yderligere haft sønnerne Peder Laursen (født ca. 1804) og Christen Laursen (født ca. 1810).

I 1820 var Ane Margrethe Pedersdatter igen gravid. Det blev tilsyneladende for meget for Laurs Jensen med udsigten til endnu et barn, for han døde den 19. april 1820 (Øster Nykirke Sogn). Ifølge kirkebogen blev han 66 år. Den 16. juni 1820 fødte Ane Margrethe Pedersdatter en søn, der blev opkaldt efter sin afdøde far, idet han fik navnet Laurs Laursen.

Den 9. august 1820 blev skiftet efter Laurs Jensen påbegyndt [23]. Laurs Jensens ældste søn, Anders, varetog som myndig sine egne interesser, men var samtidig formynder for sine to søstre. Laurs Jensens svoger, Laurits Jørgensen fra Ørum, var mødt op som formynder for Ane Margrethe Pedersdatters børn.

Boopgørelsen tyder på, at Laurs Jensen har gået rundt uden tøj på, idet der ikke er registreret noget tøj blandt de mange andele. Jeg tror dog mere på, at man har valgt at se bort fra tøjet ved registreringen. Det er lidt vemodigt at konstatere, at en af ejendelene var en vugge med beslagne hjul, som må være blevet brugt af den nyfødte søn, der ikke fik set sin far.

Gården med tilhørende engparcel blev nu takseret til 1.000 rigsdaler og indbo, redskaber og besætning til 361 rigsdaler og 8 skilling. Gælden var på 361 rigsdaler og 8 skilling, dvs. overskuddet var på præcis 1.000 rigsdaler, hvordan det så end er lykkedes at ende på så rundt et tal. Enken fik halvdelen, og de resterende 500 rigsdaler blev fordelt mellem de tre børn fra første ægteskab og de seks børn fra andet ægteskab.

Nu var Ane Margrethe Pedersdatter klar til et nyt ægteskab. Den 11. november 1820 (Øster Nykirke Sogn) blev hun gift med en 42-årig ungkarl, Peder Madsen, der tjente i Vejle. Ægteskabet blev kortvarigt og barnløst. Den 29. januar 1823 (Øster Nykirke Sogn) døde Ane Margrethe Pedersdatter straks efter, at hun havde født et dødfødt drengebarn.

Litteraturliste

1. Jørgen Green: "Slægtsforskning i lægdsruller, søruller og i hærens og søværnets arkiver", 1. udgave, 1. oplag, Forlaget Grifo, 2009
2. Hæren, garnisoner og chefer, database, <http://www.wadschier.dk>
3. Jytte Skaaning & Bente Klercke Rasmussen: "Find din slægt – og gør den levende. Håndbog i slægtshistorie", 2. udgave, 2. oplag, Syddansk Universitetsforlag, 2008, side 110
4. Bygholm Gods, Skifteprotokol, 1761-1796, side 64-66
5. Bygholm Gods, Skifteprotokol, 1761-1796, side 612-615
6. Torben Schæfer: "Min slægtshistorie, Bind 4, Rødder på Vejleegnen, Om min mormor, Martha Kirstine Madsen (1887-1977), og hendes forfædre", kapitel 17, Holbæk, 2019
7. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1793-1803, folio 272b
8. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1835-1839, folio 474b-475
9. Torben Schæfer: "Min slægtshistorie, Bind 4, Rødder på Vejleegnen, Om min mormor, Martha Kirstine Madsen (1887-1977), og hendes forfædre", kapitel 10, Holbæk, 2019
10. Vejle Amts Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Hatting Herred, Hatting Sogn, 1827-1858, side 521-522
11. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Hatting Herred, 1833-1852, side 79-80
12. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Dødsanmeldelser, 1837-1840, folio 456
13. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1797-1801, folio 785
14. Vejle Amts Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Nørvang Herred, Sindbjerg Sogn, Lindved, 1828-1858, side 158
15. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Realregister, Sindbjerg Sogn, Lindved, 1830-1956, side 229
16. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skifteprotokol, 1810-1817, folio 26b-28
17. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol I, 1823-1825
18. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol I, 1835-1839
19. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1859-1862, folio 737-737b
20. "Folk efter sted i Øster Nykirke Sogn før 1900", www.nørvang-herred.dk
21. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skifteprotokol, 1802-1805, folio 8-8b
22. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skifteprotokol, 1802-1805, folio 5-7
23. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skifteprotokol, 1819-1823, folio 205-206 og 264-265
24. Axel Steensberg: "Dagligliv i Danmark", bind 5, 1790-1870, Gyldendals Bogklub, 1982, side 48

Kapitel 17. En Snedker kan ikke forveksles

Mine tip-4-oldeforældre

Mads Jensen & Birthe Sørensdatter

Mads Jensen (192):

Født:

Døbt: 11. maj 1710 i Ølsted Sogn (Vejle Amt)

Konfirmeret:

Gift: 22. november 1740 i Ølsted Sogn

Død:

Begravet: 1. juli 1781 i Ølsted Sogn

Birthe Sørensdatter (193):

Født:

Døbt: 22. juni 1721 i Ølsted Sogn

Konfirmeret:

Gift: 22. november 1740 i Ølsted Sogn

Død:

Begravet: 6. februar 1763 i Ølsted Sogn

Mads Jensens fornavn ses også skrevet Mats. Som voksen fik han tilnavnet Snedker og blev kaldt for Mads Jensen Snedker eller Mads Snedker for at undgå forveksling med en anden Mads Jensen i nabolaget (jf. nedenfor). Birthe Sørensdatters fornavn ses også skrevet Birgitte.

Den 11. maj 1710 var der dåb i Ølsted Kirke. Jens Snedkers barn fra Ølsted (Ølsted Sogn, Vejle Amt) blev døbt og fik navnet Mads. Mads Jensen var søn af Jens Jensen Snedker og Johanne Thuesdatter (jf. kapitel 31). Jens Jensen Snedker var fæstegårdmand i Ølsted By.

Birthe Sørensdatter blev døbt den 22. juni 1721 (Ølsted Sogn). Hun var datter af Søren Jensen og Karen Sørensdatter (jf. kapitel 32). Søren Jensen var fæster af en gård i Oens i Ølsted Sogn. Det gjorde Birthe Sørensdatter attraktiv for unge mænd, der manglede en fæstegård.

Søren Jensen var fæster under Bygholm Gods. Med fæstebrev dateret 29. juni 1740 afstod Søren Jensen pga. alderdom og svaghed sin fæstegård til Mads Jensen fra Ølsted på betingelse af, at Mads Jensen giftede sig med datteren, Birthe Sørensdatter [1].

Mads Jensens nyerhvervede fæstegård var på 7 tønder, 1 skæppe og 3 fjerdingkar hartkorn. Han skulle betale en årlig landgilde på 7 rigsdaler og forrette hoveri til Bygholm Gods. Mads Jensen slap for at betale et éngangsbeløb i indfæstning. Det var dog en tvivlsom fordel, for til gengæld skulle han betale sin svigerfars skyldige landgilde fra det foregående år. Fæstebrevet medførte endvidere en forpligtelse til at have svigerforældrene, Søren Jensen og Karen Sørensdatter, på aftægt på gården.

Det vides ikke, om forpligtelsen til at gifte sig med datteren var en sur pligt eller en stor glæde. Under alle omstændigheder var Mads Jensen så pligtopfyldende, at han den 22. november 1740 (Ølsted Sogn) sagde ja, da han blev spurgt, om han ville gifte sig med Birthe Sørensdatter. Derefter var det Mads Jensen, der tog sig af driften af gården i Oens i de næste 35 år. Han tog sig også af kønsdriften, for han blev far til 14 børn fordelt på to ægteskaber.



Her i Ølsted Kirke giftede Mads Jensen sig i 1740 til en fæstegård og Søren Jensens datter. Efterfølgende var han en flittig bruger af kirken, idet han fik døbt 14 børn i Ølsted Kirke (foto: 2020)

Birthe Sørensdatter var leverandør af Mads Jensens første ni børn, der alle blev døbt i Ølsted Sogn. Ca. 9 måneder efter vielsen nedkom hun med en datter, der ved dåben den 13. august 1741 fik navnet Karen Madsdatter, dvs. barnet blev opkaldt efter sin mormor. Ved dåben blev barnet båret af Johanne Sørensdatter, der var søster til Birthe Sørensdatter. Blandt fadderne var ”Jens Jensen Snedker og hans søn, Jens Jensen”, dvs. Mads Jensens far og bror.

Næste barn (døbt 11. august 1743, begravet 13. maj 1753) blev opkaldt efter sin farmor, idet hun fik navnet Johanne Madsdatter. Derefter var det bedstefædrene, der stod for tur ved navngivningen. Min tip-3-oldefar, Søren Madsen (jf. kapitel 9), blev døbt den 16. januar 1746, og Jens Madsen blev døbt den 8. december 1748.

De resterende fem børn var Anne Marie Madsdatter (født 23. maj 1751, begravet 24. juni 1751), endnu en Anne Marie Madsdatter (født 2. august 1752), Jørgen Madsen (født 25. april 1755, begravet 14. december 1755), endnu en Jørgen Madsen (født 3. november 1756) og endnu en Johanne Madsdatter (født 1. januar 1760).

Det giver umiddelbart anledning til forundring, når man i kirkebogen ser, at Mads Jensen i Oens fik tvillinger døbt den 12. september 1756 (begravet 26. september 1756), og at Mads Jensen Snedker i Oens et par måneder efter fik ovennævnte søn, Jørgen.

Forklaringen skal findes i Torsted Sogn (Vejle Amt). Her blev en Mads Jensen fra Torsted den 25. juni 1755 gift med Kirsten Pedersdatter. Han fæstede samme år en gård i Oens [2] og var

far til tvillingerne. Han blev efterfølgende kaldt for Mads Jensen Torsted. For at undgå fremtidige forvekslinger blev den Mads Jensen, der er min tip-4-oldefar, fra 1755 i kirkebogen konsekvent forsynet med tilnavnet Snedker.

Bygholm Gods havde i 1763 og 1766 fem fæstegårde i Oens, hvoraf de to var fæstet af henholdsvis Mads Jensen Snedker og Mads Jensen Torsted. Af ukendte årsager skulle fire af gårdene, deriblandt de to Mads Jensen'ers, deles om at yde hoveri svarende til tre gårde [3-5].

Den 6. februar 1763 (Ølsted Sogn) blev Mads Snedkers hustru af Oens begravet, dvs. der er tale om Birthe Sørensdatte. Hun blev 41 år gammel. Der blev afholdt skifte efter hende den 13. og 14. juni 1763 [6]. Der skulle skiftes imellem enkemanden, Mads Snedker, og de seks børn, der var i live på det tidspunkt. Mads Torsted var den ene af vurderingsmændene.

Det fremgår af boopgørelsen, at gården bestod af et stuehus på 16 fag, et vestre hus på 11 fag og et søndre hus på 9 fag. Stuehuset indeholdt tre stuer ("den inderste stue", "den mellemste stue" og "den yderste stue"), et lille kammer, et herberg (soverum for tyende) og et frammers (køkken/forstue). Der manglede ikke bordplads, for i hver af de tre stuer var der et bord, hvoraf de to var af egetræ og det tredje af fyrretræ. Hvis man foretrak at ligge ned, var der gode muligheder for at få en lur. Stuehuset indeholdt 4 "hule senge", dvs. alkover, plus 1 almindelig seng i herberget.

At dømme efter de mange husdyr har der været tale om en stor gård. Der var 11 heste og 3 føl, 3 køer, 10 får med 10 lam, 2 søer med 10 grise, 6 ungsvin, 1 gase og 6 gæs med 32 gæslinger. Der var endvidere 4 arbejdsvogne, 2 plove og 2 harver.

Mads Jensen og/eller hustru må have været en anelse intellektuelle, for ud over en bibel og to salmebøger var der to andre bøger, der ikke var nærmere specificerede. Håndens arbejde dominerede dog, for på gården var en stor samling værktøj, bl.a. save, bor og adskillige økser. Det tyder på, at Mads Jensens tilnavn skyldtes, at han ved siden af landbruget arbejdede som snedker.

Boets indtægter/formue var på i alt 454 rigsdaler, hvilket indikerer, at gården var stor. Udgifterne til udbedring af mangler ved bygninger, besætning og redskaber var dog også store. Derfor begrænsede overskuddet i boet sig til 98 rigsdaler, hvoraf enkemanden skulle have den ene halvdel og børnene dele den anden halvdel.

Mads Jensen var i det gavmilde hjørne, for han tog fra sin egen arveandel og rundede børnenes andel op til i alt 60 rigsdaler. Indtil videre var gavmildheden gratis, for børnene skulle først have udbetalt deres arv, når de blev voksne. Hver af sønnerne skulle have 13 rigsdaler og 2 mark og hver af døtrene 6 rigsdaler og 4 mark. Den ældste datter, Karen Madsdatter, havde i nogle år fungeret som tjenestepige hjemme uden at få anden løn end føde og klæder. Som belønning for dette fik hun tildelt sengetøj til en seng og nogle af hendes afdøde mors klæder.

Dermed sluttede skiftet til alles tilfredshed, og Mads Jensen kunne starte på et nyt eventyr. Eventyret hed Anne Jensdatter. Hun var datter af Jens Nielsen i Tyrsted og var blevet døbt den 24. september 1741 (Tyrsted Sogn, Vejle Amt).

Anne Jensdatters familiemæssige baggrund bekræftes af, at Jørgen Jensen fra Tyrsted er anført at være morbror til Anne Jensdatters børn [7]. Den anførte Jørgen Jensen antages at være døbt den 30. maj 1730 (Tyrsted Sogn) som søn af Jens Nielsen. Jens Nielsen havde også en søn, Niels Jensen (døbt 2. marts 1727, Tyrsted Sogn), der formentlig er den Niels Jensen, der var formynder for Anne Jensdatters børn [7].

Mads Jensen blev trolovet med Anne Jensdatter den 29. juli 1763, og de blev gift den 26. oktober 1763 (Ølsted Sogn). Ved vielsen var Mads Jensen en ældre herre på 53 år. Anne Jensdatter var blot 22 år, så hun må have følt det som at have fået en ny far. I hvert fald var hun jævnaldrende med Mads Jensens ældste datter.

Der var grundlag for en ny børneflokk. Mads Jensen fik fem børn med Anne Jensdatter, men tre af dem døde som små. De blev alle døbt i Ølsted Sogn. Deres første barn blev født den 10. august 1764 og fik navnet Birret (Birthe) efter Mads Jensens afdøde hustru. Den næste i rækken var Anne Madsdatter (født 18. december 1765). Hun døde ifølge kirkebogen af småkopper, dvs. børnekopper (begravet 28. april 1769).

Jordemoderen kom på ekstraarbejde den 5. november 1767, da Anne Jensdatter fødte endnu et barn. Barnet var ikke levedygtigt, så af mangel på præst eller andre repræsentanter for de højere magter måtte man nøjes med en repræsentant for underlivet. Det betød, at jordemoderen måtte skynde sig at døbe barnet, der døde straks derefter. Barnet blev begravet den 8. november 1767. Dets køn og navn fremgår ikke af kirkebogen.

Endnu en Anne Madsdatter blev født den 17. november 1769, og fødslerne sluttede med Jens Madsen (født 11. juni 1772). Jens blev kun 2 år gammel (begravet 10. juli 1774). Mads Jensen må have haft en tæt relation til sin navnebror, for Mads Torsted var fadder ved dåben af alle de fire børn, der nåede at blive døbt i kirken.

Der var en naturlig forklaring på, at Mads Jensen ikke fik flere børn. Det fremgår af kirkebogen, at Mads Snedkers kone af Oens blev begravet den 23. januar 1774 (Ølsted Sogn). Hun blev 32 år gammel.

Nu skulle der skiftes igen. Skiftet blev påbegyndt den 4. februar 1774 og afsluttet den 15. juni 1774 [7]. Mads Torsted var igen vurderingsmand. Tre af Anne Jensdatters børn var i live på dette tidspunkt og var derfor arvinger sammen med enkemanden.

Anne Jensdatter må have interesseret sig mere for sit udseende end Mads Jensens første hustru, Birthe Sørensdatter, for Anne Jensdatters beholdning af tøj var meget større. Det har tilsyneladende krævet et stort tøjbudget, at Mads Jensen havde så ung en hustru. Anne Jensdatter har givetvis set godt ud, når hun pyntede sig med et livbånd med sølvspænde og et tørklæde med kniplinger.

Det fremgår af boopgørelsen, at der var 13 fæhoveder på gården. Det lyder ikke specielt smigrende for Mads Jensen og familie, men ”fæhoved” blev dengang brugt som betegnelse for køer og andre former for kvæg. Generelt var der også ved dette skifte mange husdyr på gården.

Boets indtægt og formue beløb sig til 321 rigsdaler, 3 mark og 14 skilling. De største udgiftsposter var igen mangler ved gårdens bygninger, besætning og redskaber. Derudover skyldte Mads Jensen fem af de seks børn fra første ægteskab den tidligere tildelte arv efter deres mor. Han havde derudover lånt penge af sønnerne Søren Madsen og Jens Madsen, skyldte provsten betaling for en ligprædiken, skyldte et års landgilde til godsejeren og skyldte løn til tjenestefolkene.

Mads Jensens økonomi var blevet dårligere siden sidste skifte, så måske har det været udgiftskrævende at have en ung hustru. Den samlede udgift/gæld var på 322 rigsdaler, 5 mark og 8 skilling, dvs. der var et lille underskud og derfor intet at arve.

Anne Jensdatter havde inden sin død fremsat ønske om, at hendes kiste, klæder og sengeklæder måtte blive delt imellem hendes tre børn. Sengeklæderne skulle deles mellem de to piger, og kiste og klæder skulle gøres i penge, så de alle tre fik lige meget i arv. Enkemanden bad om lov til at opfylde dette ønske, og ønsket blev imødekommet.

Det fremgår endvidere, at den skyldige arv til de tre sønner af første ægteskab var blevet udbetalt inden skiftets afslutning. Derefter havde Mads Jensen ikke flere penge, for de to døtre af første ægteskab måtte nøjes med en sortbroget ko med tre kalve. Den blev udlagt til dem som sikkerhed for deres arv.

Under skifteforretningen gav Mads Jensen udtryk for, at han ikke kunne tage sig af sine yngste børn i lang tid endnu, fordi han var gammel og svagelig. Det samme var måske årsagen til, at han efter Anne Jensdatters død ikke startede et nyt eventyr med en kvinde, han kunne være bedstefar til.

Året efter tog Mads Jensen konsekvensen af sin svagelighed og overlod godvilligt fæstet af gården til sønnen, Søren Madsen [8]. Fæstebrevet, der er dateret den 25. november 1775, forpligtede Søren Madsen til at yde upåklagelig aftægt til sin gamle far.

I forbindelse med overdragelsen af gården skulle Mads Jensen have afklaret de udestående arveforhold med sine børn. Det indebar, at Søren Madsen til sine helsøskende betalte deres tilgodehavende mødrene arv og et beløb for deres forventede fædrene arv. Den 30. marts 1776 kvitterede Søren Madsens helsøskende for at have fået udbetalt såvel deres fædrene som mødrene arv [9].

Dermed var arvesagerne dog ikke ude af verden for Søren Madsens vedkommende. Hans halvsøster, Anne Madsdatter, døde, og der blev afholdt skifte efter hende den 28. januar 1791 [10]. Hun var ugift, og derfor var arvingerne hendes hel- og halvsøskende. Boopgørelsen var overskuelig, idet hendes ejendele kun bestod af sengetøj. Efter lidt dyneløfteri blev det opgjort til 2 dyner, 1 pude og 1 par lagner vurderet til en samlet værdi af 6 rigsdaler og 5 mark.

Arvereglerne var enkle, for halvsøskende skulle arve det halve af helsøskende og en søster det halve af en bror. Uanset om man var hel eller halv, bror eller søster blev arven meget lille. Arven skulle hæves i gården hos Søren Madsen. Han må formodes til gengæld at have overtaget sengetøjet.

Mads Jensen kom dog ikke til at opleve sin yngste datters tidlige død. Efter næsten seks år på aftægt døde han i en alder af 71 år (begravet 1. juli 1781, Ølsted Sogn). I kirkebogen er han kaldt for "Mads Jensen" uden tilnavnet Snedker. Det skyldes sandsynligvis, at forvekslingsmulighederne forsvandt, da Mads Jensen Torsted døde den 25. december 1779 (Ølsted Sogn).

Litteraturliste

1. Bygholm Gods, Fæsteprotokol, 1719-1784, side 175-176
2. Bygholm Gods, Fæsteprotokol, 1719-1784, side 283-284
3. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1763-1768, side 22
4. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1763-1768, side 497b
5. Bygholm Gods, Jordebøger, 1766
6. Bygholm Gods, Skifteprotokol, 1761-1796, side 36-39
7. Bygholm Gods, Skifteprotokol, 1761-1796, side 294-301

8. Bygholm Gods, Fæsteprotokol, 1719-1784, side 402-403
9. Bygholm Gods, Skifteprotokol, 1761-1796, side 366-367
10. Bygholm Gods, Skifteprotokol, 1761-1796, side 749

Kapitel 18. Datteren der blev gift uden at være født

Mine tip-4-oldeforældre

Peder Jensen & Anne Rasmusdatter

Peder Jensen (194):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 22. juni 1732 i Hedensted Sogn (Vejle Amt)

Død: efter 1761

Begravet:

Anne Rasmusdatter (195):

Født:

Døbt: 19. juli 1711 i Hedensted Sogn

Konfirmeret:

Gift: 22. juni 1732 i Hedensted Sogn

Død: 12. oktober 1800 i Korning Sogn

Begravet: 19. oktober 1800 i Korning Sogn

Der er ikke fundet oplysninger om Peder Jensens fødsel/dåb, fødested eller forældre. De tidligste oplysninger om ham stammer fra hans vielse. Generelt er der begrænset viden om hans liv, og der er endnu mindre viden om hans død.

Anne Rasmusdatters fornavn ses også skrevet Ane. Der er mere viden om hende. Hun blev døbt den 19. juli 1711 i Hedensted Sogn. Ifølge kirkebogen var hun ”Rasmus Jensens barn af Remmerslund” (jf. kapitel 33). Moderens navn er ukendt. Remmerslund ligger ca. 14 km nord-øst for Vejle.

Peder Jensen og Anne Rasmusdatter blev gift i Hedensted Kirke den 22. juni 1732. De er anført begge at være fra Remmerslund, så Anne Rasmusdatter må formodes at have haft et grundigere kendskab til Peder Jensen, end denne bogs forfatter har. Hun kendte ham så godt, at hun allerede inden vielsen blev gravid med ham.

Det fremgår af en jordebog fra 1761, at Peder Jensen var fæster af et hus i Remmerslund. Huset hørte under Ussinggård Gods, og han betalte 1 rigsdaler og 2 mark i årlig landgilde [1]. Det er derfor sandsynligt, at Peder Jensen har været husmand siden vielsen.

Anne Rasmusdatters første graviditet blev ikke hendes sidste, for ægteskabet resulterede i en børneflok på otte børn, hvoraf de fem døde som små. De blev alle døbt/begravet i Hedensted Sogn. Efter vielsen var bopælen fortsat Remmerslund, og det blev den ved med at være i de næste mange år. Deres første barn, Jens Pedersen, blev født ca. tre måneder efter vielsen og døbt den 21. september 1732, men blev begravet den 6. januar 1733.

Endnu en Jens Pedersen blev døbt den 22. november 1733, og han overlevede sin barndom. Derefter fulgte Rasmus Pedersen (døbt 29. juli 1736, begravet 11. november 1736), Maren Pedersdatter (døbt 5. oktober 1738, begravet 21. januar 1739), Rasmus Pedersen (døbt 27. december 1739, begravet 1. november 1742), Karen Pedersdatter (døbt 30. juni 1743), Rasmus

Pedersen (døbt 21. november 1745, begravet 27. december 1745) og Christen Pedersen (døbt 12. marts 1747).

En Christen Pedersen fra Remmerslund blev begravet den 18. februar 1776. Ifølge kirkebogen blev han 33 år gammel. Det kan tænkes at være Peder Jensens og Anne Rasmusdatters yngste søn, selv om alderen ikke passer helt.

Peder Jensen og Anne Rasmusdatter er i dette kapitel omtalt som mine tip-4-oldeforældre, fordi de antages at være forældre til min tip-3-oldemor, Maren Pedersdatter (jf. kapitel 9). Denne familierelation virker ikke umiddelbart indlysende. Ganske vist fik Peder Jensen og Anne Rasmusdatter en datter, der hed Maren Pedersdatter, men hun døde 13 uger gammel.

Den væsentligste kilde til Maren Pedersdatters familierelationer er skiftet efter Jens Kudsk i Merringgård Skovhus i Korning Sogn (Vejle Amt). Jens Kudsk, der er omtalt som Jens Pedersen i kirkebogen ved sin død, blev begravet den 9. august 1780 (Korning Sogn). Ifølge kirkebogen blev han 46 år gammel, dvs. han var født ca. 1734.

Skiftet efter Jens Kudsk blev afholdt den 4. september 1780 [2]. Hans enke hed Dorthe Jørgensdatter. De havde haft en søn, Jokum Jensen (døbt 28. august 1774, Korning Sogn), men han var død 4 år gammel (begravet 3. marts 1779, Korning Sogn). Derfor var de eneste arvinger hans mor, Anne Rasmusdatter, der boede hos ham, og en afdød søster, Maren Pedersdatter, der havde været gift med Søren Madsen i Oens (Ølsted Sogn), dvs. søsteren var min tip-3-oldemor.

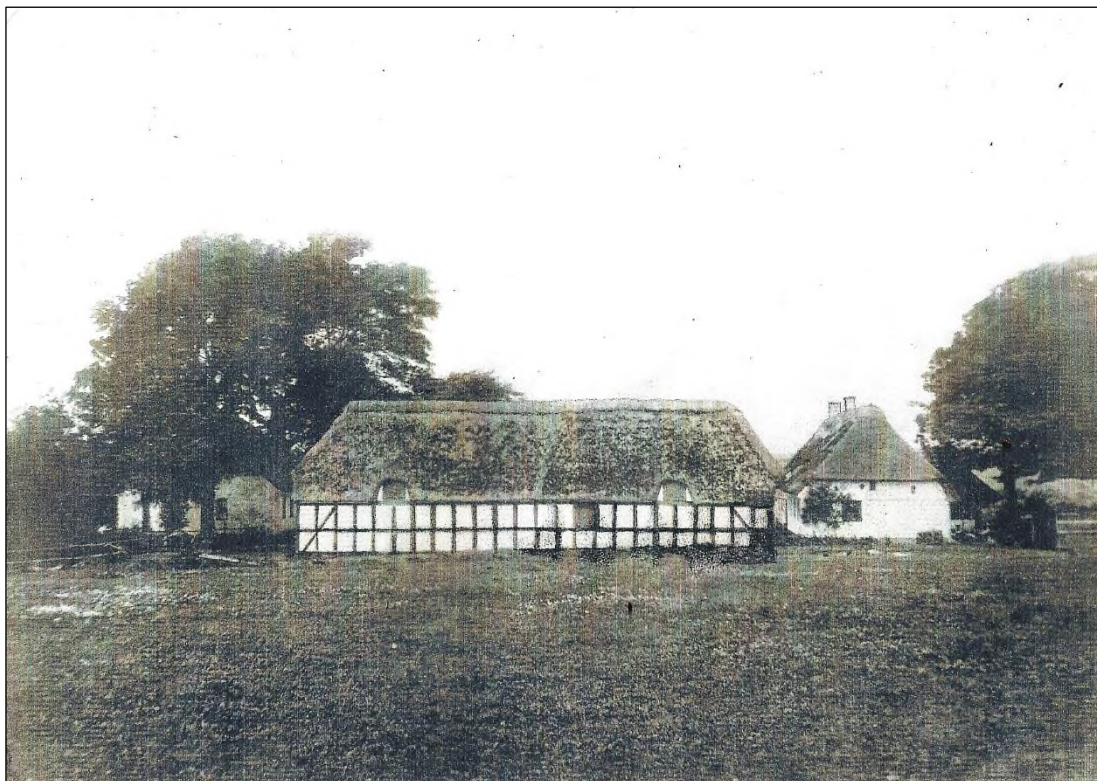
Det kan konkluderes af skiftet, at Maren Pedersdatters mor hed Anne Rasmusdatter, og at Maren havde en bror, der hed Jens Pedersen/Kudsk. Jens Kudsk var da også fadder ved dåben af Maren Pedersdatters barn den 13. juni 1773 (Hedensted Sogn), og han var i egenskab af morbror til børnene indkaldt som værge for dem ved skiftet efter Maren Pedersdatter [3]. Det fremgår af Maren Pedersdatters patronym, at hendes far må have heddet Peder.

Eneste resultat af en søgning i Korning og 11 omkringliggende sogne efter en Anne Rasmusdatter, der var blevet gift med en Peder på et relevant tidspunkt, var ovennævnte vielse mellem Peder Jensen og Anne Rasmusdatter fra Remmerslund. Da Søren Madsen og Maren Pedersdatter fik døbt deres første barn den 13. juni 1773 (Hedensted Sogn), havde de bopæl i Remmerslund. Det indikerer, at Peder Jensen og Anne Rasmusdatter rent faktisk var forældre til Maren Pedersdatter. Det kræver dog en god forklaring på, hvorfor Maren Pedersdatter mangler i deres børneflokk.

Peder Jensen og Anne Rasmusdatter havde en søn, der hed Jens, og hans fødselsår er i god overensstemmelse med det formodede fødselsår for Jens Kudsk. Med undtagelse af Karen Pedersdatter vides det, at Peder Jensens og Anne Rasmusdatters øvrige børn var døde inden skiftet efter Jens Kudsk i 1780. Karen Pedersdatters skæbne er ukendt.

Datidens navngivningstraditioner er tilsyneladende blevet fulgt ved navngivningen af Peder Jensens og Anne Rasmusdatters børn, bl.a. er en afdød Rasmus to gange blevet efterfulgt af endnu en Rasmus. Derfor kan man undre sig over, at den næst yngste datter er blevet døbt Karen i stedet for Maren efter den afdøde storesøster. Det er nærliggende at overveje, om der er sket en skrivefejl i kirkebogen, så Maren er blevet til Karen.

En anden mulig forklaring på den manglende Maren kan være, at der i perioden 1740-1742 er blevet født en Maren, hvis dåb ved en forglemmelse ikke er blevet indført i kirkebogen. Uanset forklaringen finder jeg det overvejende sandsynligt, at Peder Jensen og Anne Rasmusdatter



Gården "Hjelmslund" fotograferet før 1917. Gården nedbrændte i nytåret 1917-1918. Bygningerne har næppe været de samme, da Anne Rasmusdatter boede på aftægt på Hjelmslund ca. 1780-1800 (fotograf: ukendt, foto: 1910-1917, Korning Lokalarkiv)

har været forældre til den Maren Pedersdatter, der blev gift med min tip-3-oldefar, Søren Madsen. Hun var ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død født i ca. 1741.

Da de nu er vurderet kvalificerede til at være mine tip-4-oldeforældre, vil jeg gå videre med Peder Jensen og Anne Rasmusdatter, selv om der ikke er ret meget at gå videre med. Peder Jensens død er ikke fundet i Hedensted Sogns kirkebog. Det kan evt. skyldes, at dødsfald mangler i kirkebogen i perioden 1759-1772 [4].

Peder Jensen var med sikkerhed i live i 1761, hvor han er anført i jordebogen [1]. Han er ikke nævnt i skiftet efter Jens Kudsk [2], så derfor var han med sikkerhed død inden 1780. En Peder Jensen fra Remmerslund er i Hedensteds kirkebog anført som fadder den 22. marts 1767 og den 10. september 1775. Det er usikkert, om en af eller begge disse Peder Jensen'er er min tip-4-oldefar.

Anne Rasmusdatter boede som nævnt i Merringgård Skovhus hos sønnen, Jens Kudsk, ved skiftet i 1780. Merringgård Skovhus blev også kaldt for Hjelmslund [3]. Ved skiftet undgik man en registrering og vurdering af boet, idet der blev indgået en frivillig aftale mellem enken og arvingerne [2]. Da Jens Kudsk's søster, Maren Pedersdatter (min tip-3-oldemor), var død, tilfaldt hendes arv hendes to mindreårige sønner, Mads og Christen Sørensen. Deres far, Søren Madsen, aftalte, at de tilsammen fik 10 sletdaler i arv.

Den anden arving var Anne Rasmusdatter. Hun indgik en aftale med enken om, at Anne Rasmusdatter skulle have udbetalt 10 sletdaler som sin fulde arv efter sønnen. Der var dog det væsentlige forbehold, at arven ikke skulle udbetales, så længe Anne Rasmusdatter som hidtil fik aftægt på stedet. Hvis Anne Rasmusdatter blev boende på aftægt til sin dødsdag, skulle enken overtage alle Anne Rasmusdatters efterladte ejendele mod at bekoste en anstændig begravelse.

Jens Kudsk's enke, Dorthe Jørgensdatter, blev den 15. januar 1781 (Korning Sogn) gift med ungkarl Peder Larsen. Dorthe Jørgensdatter og hendes nye mand sparede 10 sletdaler, for Anne Rasmusdatter blev boende hos dem efter Jens Kudsk's død. Ved folketællingen i 1787 boede hun sammen med dem og en tjenestepige i huset i Merring. Anne Rasmusdatter er anført at være inderste, dvs. at bo til leje.

Den 12. oktober 1800 (Korning Sogn) døde Anne Rasmusdatter. Ifølge kirkebogen havde hun bopæl i Hjelmsslund ved sin død. Hun endte med at være en gammel dame, der for længst havde overlevet sin mand og alle sine børn. Hun blev 89 år, så det kan ikke være upassende at have omtalt hende som gammel.

Litteraturliste

1. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1758-1763, folio 612
2. Jens Kudsk, Skiftekontrakt mellem hans arvinger, 1780
3. Bygholm Gods, Skifteprotokol, 1761-1796, side 427-428
4. S. Nygård: "Danmarks kirkebøger", Udgivet af Rigsarkivet, København, 1933

Kapitel 19. Pusholm ægter Pusholm

Mine tip-4-oldeforældre

Jørgen Jensen Pusholm & Kirsten Jensdatter

Jørgen Jensen Pusholm (196):

Født: ca. 1748

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 29. oktober 1774 i Bjerre Sogn (Vejle Amt)

Død:

Begravet: 17. maj 1797 i Bjerre Sogn

Kirsten Jensdatter (197):

Født:

Døbt: 26. december 1749 i Bjerre Sogn

Konfirmeret:

Gift: 29. oktober 1774 i Bjerre Sogn

Død: 17. oktober 1823 i Bjerre Sogn

Begravet: 26. oktober 1823 i Bjerre Sogn

Ved mine tip-4-oldeforældres vielse kaldes brudgommen for Jørgen Jensen Pusholm og bruden for Kirsten Jensdatter Pusholm. Som omtalt i kapitel 10 var Pusholm betegnelsen for en gård i Neder Bjerre i Bjerre Sogn (Vejle Amt). Begge mine tip-4-oldeforældre har haft en far, der hed Jens. De har begge haft tilknytning til Pusholm uden, at de indbyrdes har været i familie. I Jørgen Jensens familie har tilnavnet Pusholm været anvendt i mindst fem generationer.

Jørgen Jensen Pusholm formodes at være født i Rårup Sogn (Vejle Amt) ca. 12 km sydøst for Horsens af forældrene Jens Jørgensen Pusholm og Johanne Mikkelsdatter (jf. kapitel 34). Kirkebogen i Rårup Sogn starter i 1750. Ifølge aldersangivelsen ved hans død blev Jørgen Jensen Pusholm født ca. 1748, og derfor kan hans fødsel ikke dokumenteres med en kirkebog.

Faderen til Jørgen Jensen Pusholm var emigreret fra Bjerre Sogn til nabosognet Rårup for at blive gift med Johanne Mikkelsdatter. Rødderne fra Pusholm trak så meget i Jørgen, at han som voksen flyttede fra Rårup til Bjerre.

Kirsten Jensdatter blev døbt den 26. december 1749 i Bjerre Sogn. Hun var datter af Jens Rasmussen Pusholm og Kirsten Pedersdatter. Faderen var fæstegårdmand i Over Bjerre (jf. kapitel 35).

Også dengang lagde man vægt på bæredygtighed. Den 9. juni 1771 var Kirsten Jensdatter blevet så bæredygtig, at hun fik lov til at bære barnet ved en dåb i Bjerre Sogn. I kirkebogen er hun omtalt som "Jens Puusholms datter Kirsten".

Der var ingen, der skulle bæres, da Jørgen Jensen Pusholm og Kirsten Jensdatter Pusholm blev viet i Bjerre Kirke den 29. oktober 1774. Hun var 24 år, og han må have været jævnaldrende. Forinden var de blevet trolovet den 13. august 1774. I kirkebogen er de begge anført at være fra Bjerre.



Her i Bjerre Kirke udførte præsten kirkelige handlinger for de mange små og store Pusholm'ere, der boede i Bjerre Sogn. Blandt de store var Jørgen Jensen Pusholm og Kirsten Jensdatter Pusholm, der blev gift i kirken i 1774. Allerede ca. 4 måneder efter vielsen havde de en lille Pusholm, der skulle døbes (foto: 2023)

Deres første barn, datteren Karen Jørgensdatter, blev født så hurtigt efter vielsen, at det var en lille smule upassende. Hun blev hjemmedøbt den 5. marts 1775, dvs. ca. 4 måneder efter vielsen. Jørgen Jensen Pusholm og Kirsten Jensdatter fik i alt otte små pus, hvoraf de syv overlevede deres barndom. Karen Jørgensdatter overlevede dog ikke sin ungdom, idet hun døde som 22-årig (begravet 28. maj 1797, Bjerre Sogn). Alle børnene blev døbt i Bjerre Sogn.

Det er ikke umiddelbart gennemskueligt hvem, deres første barn blev opkaldt efter. Næste barn blev opkaldt efter begge bedstefædre, idet han kom til at hedde Jens Jørgensen Pusholm. Han blev min tip-3-oldefar og er nærmere omtalt i kapitel 10. Han blev hjemmedøbt den 14. april 1778 og fremstillet i kirken den 10. maj 1778 med bl.a. sin farbror, Niels Jensen Pusholm, som fadder. Ved dåben er faderen anført som "Jørgen Pusholm i degneboligen". Der er intet, der tyder på, at han har været degn, så han og familien har formentlig lejet sig ind i en ledig bolig i degneboligen.

Bedstemødrene blev tilgodeset ved navngivningen af de to næste børn. Johanne Marie Jørgensdatter blev hjemmedøbt den 18. juni 1780 og Kirsten Jørgensdatter den 23. juni 1782. I begge tilfælde er bopælen anført at være Sønder Bjerre. Appelone Jørgensdatter blev hjemmedøbt den 4. august 1784 og Søren Jørgensen den 14. oktober 1786.

Nu havde Jørgen Jensen Pusholm og Kirsten Jensdatter så mange børn, at der var behov for at få dem talt. Ved folketællingen i 1787 boede familien i et hus i Sønder Bjerre, og seks af de

otte beboere var børn. Det har næppe været et liv i overflod, for Jørgen Jensen Pusholm var ifølge folketællingsskemaet daglejer og betler. Det vides ikke, hvordan han har ernæret familien indtil da, men det er nærliggende at gætte på, at han har arbejdet som daglejer.

Familien blev efterfølgende forøget med et enkelt barn trods to fødsler. Ane Jørgensdatter blev hjemmedøbt den 8. marts 1789, men blev begravet den 22. august 1790. Ifølge kirkebogen opnåede hun at blive 1 år, 4 måneder og 14 dage gammel, men denne alder synes ikke at passe med datoerne for dåb og begravelse.

Der blev forsøgt igen med endnu en Ane Jørgensdatter (hjemmedøbt 27. februar 1793), og hun var mere levedygtig. Ved hendes dåb er Jørgen Jensen Pusholms erhverv for første gang angivet i kirkebogen, idet han er anført at være husmand.

Derefter måtte Jørgen Jensen Pusholm og Kirsten Jensdatter nøjes med at være faddere, når de skulle til dåb. Kirsten Jensdatter var ikke så fin på den, at hun holdt sig til den ægte vare. Den 14. februar 1796 bar hun et "uægte" barn til dåben i Bjerre Kirke. I Bjerre Sogn vrirlede det med små Pusholmere, der skulle døbes. Jørgen Jensen Pusholm var så trofast mod Pusholm-familien, at han stillede op som fadder ved dåb hos broderen, Niels Jensen Pusholm, i både 1786, 1789 og 1796.

Det må have tæret på kræfterne at have været fadder, for Jørgen Jensen Pusholm var kun 49 år, da han døde (begravet 17. maj 1797, Bjerre Sogn). Ifølge kirkebogen var han husmand i Sønder Bjerre ved sin død.

Ved folketællingen i 1801 boede Kirsten Jensdatter med den yngste datter, Ane Jørgensdatter, i et jordløst hus i Sønder Bjerre. Det var formentlig samme hus, som familien boede i ved folketællingen i 1787. Kirsten Jensdatter var enke. Det fremgår ikke, hvordan hun skaffede føden til sig selv og datteren.

Kirsten Jensdatter må dog have skaffet sig føde, for hun holdt sig i live i yderligere 22 år. Hun var 73 år, da hun døde den 17. oktober 1823 (Bjerre Sogn). I kirkebogen betegnes hun som "enke efter Jørgen Jensen Pusholm".

Boet efter Kirsten Jensdatter blev registreret den 20. oktober 1823 [1], og skifte blev afholdt på herredskontoret i Hornsyld den 20. december 1823 [2]. Arvingerne var to døtre af den afdøde søn, Jens, den gifte søn, Søren, tre gifte døtre, Johanne Marie, Kirsten og Appelone, og en ugift datter, Ane. Som nævnt ovenfor var datteren, Karen, død ung, men gammel nok til at have nået at blive gift. Hendes enkemand blev i familien, for han var efterfølgende blevet overtaget af søsteren, Johanne Marie.

Det var en overkommelig opgave at registrere boet. Kirsten Jensdatters efterladenskaber bestod af sengetøj, en pyramide (trekantet væghylde), et hængeskab, en fyrrekiste, en jerngryde, en messingkedel og nogle få beklædningsgenstande. Den samlede vurdering af indboet beløb sig til 6 rigsdaler og 8 skilling. Den afdødes efterladenskaber blev overladt til en af svigersønerne og den ugifte datter som delvis kompensation for, at de havde bekostet afdødes begravelse.

Litteraturliste

1. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Skifteprotokol, 1816-1825, folio 302b-303
2. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Skifteprotokol, 1816-1825, folio 308-308b

Kapitel 20. Fra naboskab til ægteskab

Mine tip-4-oldeforældre

Hans Nielsen & Anne Thomasdatter

Hans Nielsen (198):

Født: ca. 1728

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 21. oktober 1763 i Kollerup Sogn (Vejle Amt)

Død:

Begravet: 2. februar 1806 i Givskud Sogn (Vejle Amt)

Anne Thomasdatter (199):

Født:

Døbt: 26. maj 1743 i Kollerup Sogn (Vejle Amt)

Konfirmeret:

Gift: 21. oktober 1763 i Kollerup Sogn

Død:

Begravet: 6. februar 1814 i Givskud Sogn

Hans Nielsen blev født i ca. 1728 ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død. Hans forældre hed Niels Jensen og Karen Hansdatter (kapitel 36). Det er ikke lykkedes at finde Hans Niensens fødsel/dåb i en kirkebog, og det vides derfor ikke, hvor og hvornår han blev født.

Hans Niensens far, Niels Jensen, formodes at være flyttet til Givskud Sogn i løbet af perioden 1733-1737, fordi Niels Jensen skulle overtage en fæstegård i Givskudlund (jf. kapitel 36). Hans Nielsen har været en lille dreng, der uden protester flyttede med. Det vides ikke, hvor familien kom fra.

Der var to fæstegårde i Givskudlund. De havde samme hartkorn, så det har muligvis været to halvgårde. Nabogården var fæstet af Gravers Andersen [1]. Hvis Hans Nielsen friede til naboenes datter, behøvede han ikke at gå så langt, når han skulle på frierfærd. Naboen havde en datter, der hed Maren Graversdatter. Hun var døbt den 10. februar 1737 (Givskud Sogn). Maren var næsten ti år yngre end Hans Nielsen, men han havde tid nok til at vente på, at hun blev giftemoden. Maren Graversdatter var 18 år, da hun den 9. april 1755 blev trolovet med Hans Nielsen, og de blev gift den 9. oktober 1755 (Givskud Sogn).

Det er sandsynligt, at Hans Nielsen og Maren Graversdatter efter vielsen er flyttet ind på gården hos Hans Niensens far eller evt. hos Maren Graversdatters far, hvor de har bidraget til gårdens drift. Hans Nielsen og hustru havde i hvert fald bopæl i Givskudlund, da det den 8. januar 1758 blev registreret i Givskud Sogns kirkebog, at de havde deltaget i dagens altergang. Overvågningssamfundet havde taget sin begyndelse allerede dengang.

Det gik langsomt med en familieførøgelse. Den 26. oktober 1758 fik Hans Nielsen fra Givskudlund begravet en søn i Givskud Sogn. Det fremgår ikke, hvor gammel sønnen var. Maren Graversdatter fødte en søn året efter (døbt 16. september 1759). Sønnen blev opkaldt efter Hans

Nielsens far og fik navnet Niels Hansen. Han blev i lighed med Hans Nielsens efterfølgende børn døbt i Givskud Sogn.

Hans Nielsen fik dog kun et barn mere med Maren Graversdatter. Gravers Hansen blev døbt den 20. juni 1762, men døde, da han var næsten 2 år (begravet 27. maj 1764). Det nåede Maren Graversdatter ikke at opleve, for hun døde i slutningen af 1762 (begravet 30. november 1762, Givskud Sogn). Hun blev ikke mere end 25 år gammel.

Hans Nielsens far, Niels Jensen, var fæster af gården i Givskudlund i 1759 [2]. I skatteregnskaberne fra oktober 1762 er Hans Nielsen anført som fæster af gården [3], dvs. han havde overtaget gården i løbet af perioden 1759-1762. Gården var på 3 tønder, 3 skæpper, 3 fjerdingkar og ½ album hartkorn, og Hans Nielsen skulle betale 4 rigsdaler og 3 mark om året i landgilde [4].

I oktober 1762 boede Hans Nielsen på gården med hustru og to tjenestekarle. Derudover havde han sin far og begge Maren Graversdatters forældre indlogeret. Det er anført, at Hans Nielsens far var blind og nød almisse. Det stod ikke bedre til med Maren Graversdatters forældre, hvorom der står, at ”manden er gammel, og konen ligger på sin sygeseng” [3].

Hans Nielsen var uden hustru i skatteregnskaberne fra januar 1763 [5]. Til gengæld var han noget uventet anført at have to børn over 12 år. Der er formentlig tale om, at ovennævnte to tjenestekarle er registreret i en forkert kolonne. Faderen og svigerforældrene boede fortsat på gården. Gravers Andersen døde dog senere samme år (begravet 2. juli 1763, Givskud Sogn) i en alder af 91 år.

Skiftet efter Maren Graversdatter blev afholdt den 2. marts 1763, og det blev hurtigt overstået. Enkemanden, Hans Nielsen, bad om, at boet ikke blev registreret og vurderet. I stedet tilbød han at give hver af de to børn 10 sletdaler svarende til 6 rigsdaler og 4 mark. Efter et overslag over boets værdi konkluderede skifteforvalteren, at børnene ikke ville få mere ud af en detaljeret vurdering af boet. Derfor blev Hans Nielsens ønske imødekommet, og børnenes arv skulle uden rente blive stående hos faderen, indtil børnene blev myndige, eller pengene kunne bruges til nytte for børnene [6].

Hans Nielsen havde fået ny nabo [3, 5], men naboen havde ingen giftefærdige døtre. Derfor måtte Hans Nielsen helt til Kollerup Sogn (Vejle Amt) for at finde en ugift kvinde, der ville have ham. Den 21. oktober 1763 blev han gift i Kollerup Kirke med Anne Thomasdatter. Hendes fornavn ses også skrevet Anna eller Ane. Hun blev døbt den 26. maj 1743 (Kollerup Sogn), dvs. hun var 20 år ved vielsen, og Hans Nielsen var ca. 35 år. Anne Thomasdatter var datter af Thomas Olufsen og Anne Nielsdatter (jf. kapitel 37).

Nu var der grundlag for, at Hans Nielsen kunne få en stor børneflokk, idet hans unge kone var fødedygtig i over tyve år endnu. Det blev til ni børn med Anne Thomasdatter. Alle børnene blev født i Givskud Sogn. Fødslerne startede med et mysterium. Den 21. oktober 1764 fik gårdmand Hans Nielsen i Givskudlund døbt en datter, der i overensstemmelse med de uskrevne regler fik navnet Maren efter hans afdøde hustru. Det overraskende er, at han ifølge kirkebogen havde fået barnet med sin hustru Mette Mortensdatter.

Det fremgår af de senere fødsler, at Anne Thomasdatter var både leve- og fødedygtig. Der er heller ikke noget, der tyder på, at Hans Nielsen havde gjort sig skyldig i bigami. Da det ikke er lykkedes at finde andre oplysninger om denne Mette Mortensdatter, er det nærliggende at tro, at navnet er en skrivefejl.



Anne Thomasdatter blev i 1743 døbt i denne døbefont i Kollerup Kirke. Døbefonten er tegnet i perioden 1820-1880 af apoteker I. G. Burman Becker (Det Kongelige Bibliotek, Billedsamlingen)

Det er overraskende, at Hans Niensens næste barn (døbt 14. september 1766) også blev kaldt for Maren. Der er ikke fundet tegn på, at den første Maren er død forinden. Derimod døde den anden Maren ifølge kirkebogen 1 uge gammel (begravet 19. oktober 1766). Der er noget, der ikke passer sammen, men jeg tør ikke igen give skrivfejl skylden.

Navngivningen af børnene var helt efter spillereglerne ved de to næste fødsler. Min tip-3-oldemor, Karen Hansdatter (jf. kapitel 10), blev døbt den 30. juli 1769 og var opkaldt efter sin farmor. Den næste var Thomas Hansen (døbt 16. april 1772), der var opkaldt efter sin morfar. Derefter kom der en tredje og absolut sidste Maren Hansdatter (døbt 9. juli 1775), hvor navngivningen med lidt god vilje kan forklares ved, at hun var opkaldt efter afdøde Maren nr. 2.

Det er ikke slut med mysterier, for det næste barn i rækken var et barn, der ikke var født. Anne Kirstine Hansdatter er anført som Hans Niensens og Anne Thomasdatters datter på 6 år ved folketællingen i 1787, dvs. hun var født ca. 1781, men hendes fødsel/dåb er ikke fundet i kirkebogen. Eksistensen af Anne Kirstine Hansdatter bekræftes ved, at hun i 1809 er nævnt som søster til min tip-3-oldemor, Karen Hansdatter, i skiftet efter Karen Hansdatters mand, fordi Anne Kirstine Hansdatter havde 9 rigsdaler til gode i boet [7].

Børnefødslerne fortsatte med Niels Hansen (døbt 6. maj 1781, begravet 8. juli 1781), Margrete Hansdatter (døbt 25. august 1782) og til slut Else Hansdatter (døbt 28. august 1785, begravet 13. november 1785).

Ved folketællingen i 1787 boede Hans Nielsen og Anne Thomasdatter på gården i Givskudlund med børnene Karen, Thomas, Maren nr. 3, Anne Kirstine og Margrete.

På et ukendt tidspunkt før 1799 overtog sønnen, Thomas Hansen, fæstet af Hans Nielsens gård. Thomas Hansen gjorde den 26. november 1793 (Givskud Sogn) som sin far, idet han giftede sig med naboens datter. Det kan tænkes, at ægteskabet har været anledning til, at han overtog fæstet. Den 10. juni 1799 købte Thomas Hansen gården af godsejeren for 420 rigsdaler. Det fremgår af skødet, at Thomas Hansen forinden havde haft gården i fæste [8].

Ved folketællingen i 1801 havde Hans Nielsen og Anne Thomasdatter tilsyneladende fået egen aftægtsbolig. Det er anført, at han var husmand uden jord i Givskudlund. Han var nu lidt over 70 år og havde næppe behov for mere jord, der skulle dyrkes.

Hans Nielsen havde bopæl i Givskudlund, da han døde i 1806 i en alder af 78 år. Han blev begravet den 2. februar 1806 (Givskud Sogn). Anne Thomasdatter blev boende i Givskudlund efter mandens død. Hun var 70 år, da hun døde i 1814 (begravet 6. februar 1814, Givskud Sogn).

Litteraturliste

1. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1731-1737, folio 354b
2. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1758-1763, folio 410
3. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1762-1764, Givskud Sogn, side 86
4. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1763-1768, folio 313b
5. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1762-1764, Givskud Sogn, side 62
6. Skovgård Gods, Skifteprotokol, 1734-1798, side 103-104
7. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skifteprotokol, 1805-1810, folio 443-443b og 447b-448
8. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1812-1817, folio 601b-602

Kapitel 21. Frikøb fra hoveri

Mine tip-4-oldeforældre

Ole Hansen & Johanne Olufsdatter

Ole Hansen (200):

Født:

Døbt: 22. marts 1741 i Nørup Sogn (Vejle Amt)

Konfirmeret:

Gift: 25. oktober 1771 i Nørup Sogn

Død: 25. februar 1806 i Nørup Sogn

Begravet: 2. marts 1806 i Nørup Sogn

Johanne Olufsdatter (201):

Født: ca. 1741

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 25. oktober 1771 i Nørup Sogn

Død: 21. august 1825 i Nørup Sogn

Begravet: 28. august 1825 i Nørup Sogn

Ole Hansen blev lidt i flæng kaldt for Ole eller Oluf. Det illustreres f.eks. af, at han i det samme fæstebrev med få linjers mellemrum blev kaldt for henholdsvis Ole Hansen og Oluf Hansen [1]. Tilsvarende blev hans hustru kaldt for Olesdatter eller Olufsdatter. Da Ole og Olufsdatter var de mest anvendte af navnene, bliver de brugt i dette kapitel.

Den 22. marts 1741 var der dåb i Nørup Kirke. Hans Mouritzen fra Mørup i Nørup Sogn fik døbt en søn, der ifølge kirkebogen fik navnet Oluf. Som omtalt i kapitel 38 var Hans Mouritzen gift med Maren Olufsdatter, der derfor udnævnes til mor til den lille Oluf/Ole.

Den lille Ole blev stor, og da han var 29 år overtog han med fæstebrev af 1. marts 1771 fæstet af sin fars gård i Mørup [1]. Gården var ejet af ejeren af Gøddinggård og Gødding Mølle og var på 2 tønder, 2 skæpper, 1 fjerdingkar og 1/2 album hartkorn. Ole Hansen skulle betale 1 rigsdaler og 2 mark i årlig landgilde og yde hoveriarbejde, som gårdens fæster hidtil havde gjort.

Det var en af fæstebrevets betingelser, at Ole Hansens forældre skulle nyde aftægt på gården for livstid. Det er anført, at faderen godvilligt havde afstået fæstegården til sønnen. Godvilligheden kan skyldes, at Ole Hansen var klar til at gifte sig, men manglede en gård for at kunne forsørge en familie.

Dermed kommer Johanne Olufsdatter ind i billedet. Hendes fødsel/dåb, fødested og forældre kendes ikke. Ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død var hun født ca. 1741. Hun er ikke fundet født i Nørup Sogn, men det kan evt. skyldes, at dele af kirkebogen er ulæselige.

Et usikkert bud på en far til Johanne Olufsdatter er den Oluf Jørgensen, der den 5. november 1771 overlod fæstet af sin gård i Mørup til en søn, Jørgen Olufsen [2]. Johanne kan tænkes at have boet hjemme indtil da, og hendes giftermål kan have været medvirkende til, at Oluf Jørgensen samme år frasagde sig gården. Der savnes dog en egentlig dokumentation for, at Oluf Jørgensen var far til Johanne Olufsdatter.

Der er til gengæld sikker dokumentation i Nørup Sogns kirkebog for, at Ole Hansen og Johanne Olufsdatter blev trolovet den 13. august 1771 og ægteviet den 25. oktober 1771. Det er anført i kirkebogen, at de begge var fra Mørup.

Deres første barn blev født året efter og fik ved en hjemmedåb den 9. august 1772 (Nørup Sogn) navnet Maren Olesdatter. Næste barn var min tip-3-oldefar, Hans Olesen, der blev døbt den 1. februar 1774 (Nørup Sogn). Kort forinden var Ole Hansens arbejdsforhold blevet ændret, så han slap for hoveriet og dermed fik mere tid til sine egne gøremål. Den ekstra tid er næppe blevet brugt på børnepasning, der dengang sorterede under kvinderne.

Hoveriet har givetvis været upopulært, idet fæstebønderne skulle stå til rådighed for deres husbond på tidspunkter, hvor de havde et stort behov for at bruge kræfterne på deres egen gård. Ole Hansen slap af med hoveriet, men det kostede ham dyrt. Den 4. januar 1774 indgik Ole Hansen sammen med sine naboer en kontrakt med gårdejeren på Gøddinggård om at slippe for hoveriet mod at betale mere i landgilde [1].

For Ole Hansens vedkommende betød aftalen, at landgilden blev forøget til 5 rigsdaler og 2 mark. Denne ordning fortsatte, da Ole Hansens fæstegård året efter blev overtaget af godsejeren fra Haraldskær Gods [1]. Det fremgår af godsets regnskabsbog, at Ole Hansen var en god betaler, der betalte sin landgilde og sine skatter [3]. Fæstegårdens ejerforhold var omskiftelige, for i 1798 var den blevet overtaget af Engelsholm Gods [4].

Ole Hansen og Johanne Olufsdatter fik i alt otte børn, der alle blev døbt i Nørup Sogn. For de resterende børn blev moderens andel i fødslen anerkendt, idet Johanne Olufsdatters navn var anført i kirkebogen efter Ole Hansens. Ole Olesen blev døbt den 22. maj 1776, men blev begravet den 1. september samme år. Derefter fulgte Frederik Olesen (døbt 12. august 1777), endnu en Ole Olesen (døbt den 12. december 1779), en navnløs datter (begravet 7. juli 1782), Peder Olesen (døbt 28. maj 1783) og en dødfødt datter (begravet 15. april 1787).

Ved folketællingen i 1787 boede Ole Hansen og familie på gården i Mørup. Børnene Maren, Frederik, Ole og Peder var hjemmeboende, hvorimod Hans i en tidlig alder var sendt hjemmefra for at tjene til sin egen føde. Derudover var der på gården to plejebørn, der hed Anna Henriksdatter og Wilhelmine Henriksdatter. De er anført at være moderløse børn af mandens bror, Hans Henrik Hansen.

Broderen må antages at være Ole Hansens bror, Henrik Casper Hansen, der dog ikke er forsynet med fornavnet Hans (jf. kapitel 38). Henrik Casper Hansen var den 10. juli 1783 (Nørup Sogn) blevet gift med Louise Christensdatter. Bruden er i kirkebogen anført at være ”forhen besøvet”. Ved den anledning må hun have foretaget sig andet end at sove, for Louise Christensdatter fik døbt et ”uægte” barn den 1. januar 1778 (Lindeballe Sogn, Vejle Amt). Plejebørnene Anna Henriksdatter (født ca. 1784 ifølge aldersangivelsen ved folketællingen) og Wilhelmine Marie Henriksdatter (døbt 31. juli 1786, Nørup Sogn) var resultater af tilladt sengeaktivitet.

Hvor var så faderen til de moderløse børn ved folketællingen i 1787? Det bedste bud er, at han var den Hendrich Hansen, der var tjenestekarl og national soldat på en gård i nabosognet Randbøl. Han er anført at være ”enke”. Det passer med oplysninger i lægdsrullen (Koldinghus Amt, Hovedrulle 1789, lægd 58, Nørup Sogn) om, at han siden 1779 havde været soldat ved det Jyske Regiment.

Hvis hustruen, Louise Christensdatter, var død, var det kun midlertidigt. Det er noget overraskende, at hun ved folketællingen i 1801 boede i et hus i Lindeballe Sogn sammen med Henrik



Tegning af hovedbygningen på Haraldskær Gods udført ca. 1900. Uret stammede fra Koldinghus Slot. Ole Hansen var fæstebonde under Haraldskær Gods. Han havde købt sig fri af hoveri, men skulle udføre kørselsopgaver for kongen og hans embedsmænd (ukendt tegner, Vejle Stadsarkiv)

Casper Hansen og seks fælles børn, der absolut ikke var moderløse. En god forklaring savnes. Det kan i den forbindelse være relevant at påpege, at betegnelsen "enke" også er set anvendt om fraskilte.

Selv om Ole Hansen havde frikøbt sig fra hoveriet, havde han og Haraldskær's øvrige fæstebønder pligt til at udføre kørselsopgaver, såkaldte kongeægter, for kongen og hans embedsmænd. Opgaverne gik på omgang blandt fæsterne efter tilsigelse. Den 5. juni 1789 skulle fem fæstebønder fra Mørup, deriblandt Ole Hansen, hver stille med en vogn og et par forspændte heste for at udføre en transportopgave for Det Jyske Dragonregiment [5].

Den 11. april 1793 havde 1. Jyske Infanteriregiment et større parti krudt, der skulle transporteres fra Vejle til Hedensted. Der var behov for 8 hestevogne til transporten, og deraf stillede Ole Hansen med den ene [5]. Opgaven må have været forbundet med en vis eksplosionsfare, så fæstebønderne ville nok have foretrukket at transportere ukrudt i stedet for krudt.

Ved folketællingen i 1801 boede Ole Hansen og Johanne Olufsdatter fortsat på gården med tre hjemmeboende, voksne børn, der bevirkede, at der ikke var behov for tjenestefolk. De havde en 9-årig "uægte" pige i pleje. Ole Hansens fæstegård bestod af et stuehus, et ladehus og et staldhus, og gården var brandforsikret for 560 rigsdaler [6].

På den tid var der mange fæstebønder, der købte deres fæstegård af godsejeren og blev selvejere. Så langt nåede Ole Hansen ikke. Det tætteste, han kom på ejerskab, var, at han den 13. juni 1798 af godsejeren købte den kongetiende (korn- og kvægtiende), der hørte til gården [4, 7]. Købesummen var på 67 rigsdaler og 4 mark. Ole Hansen havde ingen penge, så han klarede betalingen ved at udstede en panteobligation på hele beløbet til godsejeren [8].

Ole Hansen var 64 år, da han døde den 25. februar 1806 [9]. Han blev begravet den 2. marts 1806 (Nørup Sogn). Sønnen, Frederik Olesen, købte fæstegården af godsejeren den 26. juni samme år for 300 rigsdaler [10]. Gården hørte på det tidspunkt under Haraldskær Gods. Bodelingen efter Ole Hansen klarede Frederik Olesen efterfølgende sammen med sine søskende uden indblanding fra skifteretten. Frederik Olesen foreviste et arvekald af 4. august 1806 fra samtlige arvinger [9].

Efter mandens død boede Johanne Olufsdatter på aftægt hos Frederik Olesen. Det blev en langvarig aftægt, så man må håbe, at Frederik Olesen har været på god fod med sin mor. Hun var ifølge Nørup Sogns kirkebog 84 år gammel, da hun døde den 21. august 1825.

Litteraturliste

1. Haraldskær Gods, Fæsteprotokol, 1754-1856, side 20-22
2. Haraldskær Gods, Fæsteprotokol, 1754-1856, side 24-25
3. Haraldskær Gods, Hoved- og afskrivningsbog, 1776-1820, folio 79 og 158
4. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1797-1801, folio 420b-421
5. Haraldskær Gods, Bog over kongeægter
6. Vejle Amts Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Tørrild Herred, Nørup Sogn, 1800-1827, side 416
7. Tiende, <https://da.wikipedia.org>
8. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1797-1801, folio 424
9. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Dødsanmeldelser m.m., 1805-1829, nr. 34
10. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1801-1808, folio 728-728b

Kapitel 22. Av min arv

Mine tip-4-oldeforældre

Jens Lassen & Johanne Knudsdatter

Jens Lassen (202):

Født:

Døbt: 21. april 1758 i Jerlev Sogn (Vejle Amt)

Konfirmeret: 6. april 1777 i Højen Sogn (Vejle Amt)

Gift: 6. juli 1781 i Nørup Sogn (Vejle Amt)

Død: 17. marts 1833 i Bredsten Sogn (Vejle Amt)

Begravet: 28. marts 1833 i Bredsten Sogn

Johanne Knudsdatter (203):

Født:

Døbt: 4. maj 1755 i Nørup Sogn

Konfirmeret: 7. april 1771 i Nørup Sogn

Gift: 6. juli 1781 i Nørup Sogn

Død: 22. januar 1785 i Nørup Sogn

Begravet: 30. januar 1785 i Nørup Sogn

Jens Lassens efternavn ses også skrevet Larsen, men da Lassen er det hyppigst anvendte, bliver det brugt i dette kapitel. Johanne Knudsdatters fornavn ses også skrevet Johanna.

Den 21. april 1758 blev Jens Lassen døbt i Jerlev Sogn (Vejle Amt). Hans forældre var Las Andersen og Mette Jensdatter fra Mejsling ca. 9 km sydvest for Vejle (jf. kapitel 39). Der er usikkerhed om Jens Lassens konfirmation. Et godt bud er den Jens Lassen, der blev konfirmeret den 6. april 1777 (Højen Sogn, Vejle). Han er i kirkebogen anført at være tjenestedreng hos Ole Henriksen i Stubberup. Stubberup ligger ca. 2 km fra Mejsling i nabosognet Højen.

Johanne Knudsdatter blev født i Lihme i Nørup Sogn (Vejle Amt) ca. 15 km vest for Vejle, hvor hun blev døbt den 4. maj 1755. Hun var datter af gårdmand Knud Sørensen og hustru Anne Hansdatter (jf. kapitel 40). Johanne må have været lærenem, for hun var yngre end de fleste konfirmander, da hun i en alder af tæt på 16 år blev konfirmeret den 7. april 1771 (Nørup Sogn). Ved konfirmationen var hun hjemmeboende.

Jens Lassen og Johanne Knudsdatter blev trolovet den 14. juni 1781 (Nørup Sogn) af sognepræsten i Nørup på vegne af sognepræsten i Højen Sogn. Da Johanne Knudsdatter tjente i Højen Sogn, ville det normalt være sognepræsten derfra, der skulle tage sig af trolovelse og vielse. Det fremgår af kirkebogen, at Johanne Knudsdatter tjente i Højen Præstegård.

Jens Lassen er omtalt som ungkarl af Mejsling tjenende på Oksvig. Oksvig må antages at have været godset Oksviggård, der ligger i Højen Sogn tæt på præstegården. Jens og Johanne har derfor haft let ved at møde hinanden, og møderne er med tiden blevet til stævnemøder.

Vielsen fandt også sted i Nørup Sogn, hvor Johanne Knudsdatters forældre boede og formentlig har afholdt bryllupsfest. Jens Lassen og Johanne Knudsdatter blev gift den 6. juli 1781. Jens Lassen var 23 år ved vielsen, og Johanne Knudsdatter var 26 år.

Knud Sørensen sikrede sig, at hans datter kunne blive forsørget af Jens Lassen, ved godvilligt at afstå sin fæstegård til svigersønnen. Knud Sørensen var fæster af en gård på 3 tønder, 3 skæpper og 3/20 album hartkorn ager og eng plus et stykke skov takseret til 1 skæppe og 1 album. Gården hørte under Engelsholm Gods. Den 31. december 1781 udstedte kammerherre og godsejer von Lüttichau et fæstebrev til Jens Lassen [1].

Det såkaldte stavnsbånd bevirkede, at det ikke umiddelbart var muligt for Jens Lassen at fæste gården. Indtil stavnsbåndets ophævelse i 1788 blev udskrivningen af soldater foretaget af godsejerne. Landet var inddelt i lægder, der hver skulle stille en soldat. Stavnsbåndet betød, at værnepligtige unge mænd ikke uden tilladelse fra godsejeren måtte forlade det gods, hvorpå de var født [2].

Det fremgår af fæstebrevet, at Jens Lassen var kommet fra et lægd i Jerlev. Det fik han tilladelse til på betingelse af, at ungkarl Hans Knudsen fra Lihme i stedet blev afgivet til lægdet i Jerlev [1]. Knud Sørensen havde en søn, der hed Hans (jf. kapitel 40), så det må formodes, at det var ham, der så velvilligt erstattede sin svoger.

Jens Lassen skulle i årlig landgilde til godsejeren levere 3 mark og 8 skilling i rede penge, 5 skæpper rug, 6 skæpper havre, fire kyllinger og en snes æg. Han var pligtig til at yde hoveri i form af kørsel og arbejde "uden mindste modvillighed eller genstridighed". Gårdens bygninger og besætning skulle han holde i lovbefalet stand, han skulle gøde og dyrke gårdens jord forsvarligt og skulle "i alle dele forholde sig som det en vindskibelig og stræbsom bonde vel egner og anstår" [1]. "Vindskibelig" er det samme som "omhyggelig, flittig" oversat til et mere moderne dansk.

Nu var de ydre rammer i orden til, at Jens Lassen kunne stifte familie. Den 30. august 1782 (Nørup Sogn) fik Jens Lassen og Johanne Knudsdatter døbt et barn, der skulle vise sig både at blive deres første og sidste. Hun fik navnet Mette Jensdatter og blev opkaldt efter sin farmor. Mette Jensdatter blev senere min tip-3-oldemor (jf. kapitel 11).

Alt tegnede lyst og lykkeligt, men lykken er lunefuld. Johanne Knudsdatter døde den 22. januar 1785 [3] i en alder af 29 år og blev ifølge kirkebogen begravet den 30. januar 1785 (Nørup Sogn). Den 21. februar 1785 blev der afholdt skifte efter Johanne Knudsdatter. Mette Jensdatter var eneste efterladte barn. Hendes formynder var den afdødes fader, Knud Sørensen, der havde aftægt fra stedet [3].

Inden registreringen og vurderingen af boet blev påbegyndt, tilkendegav enkemanden og barnets formynder, at hvis boet blev behandlet på lovbefalet måde med registrering og vurdering, ville der kun blive lidt eller intet i arv til barnet. Enkemanden tilbød derfor, at barnet som arv efter moderen fik sin moders kiste og de af moderens klæder, der var af uld eller linned. Begge vurderings- og vitterligheds mænd mente klart at kunne skønne, at boet var så fattigt, at barnet ved enkemandens tilbud ville få mere, end det kunne få ved en ordentlig skiftebehandling. Derfor blev enkemandens tilbud accepteret af skifteretten.

Kisten var en halvkiste af eg med lås og beslag. Tøjbeholdningen bestod af et ternet skørt af hjemmegjort tøj, et stribet bomuldsskørt, et flonelsskørt, et sort tresels (stof vævet med tre skafter) skørt, en ternet trøje af hjemmegjort tøj, en brun sarses (vævet uldtøj) trøje, en kartuns (vævet bomuldstøj) trøje, en grøn trøje, en blå tosels (stof vævet med to skafter) trøje, en trøje af drejl (mønstret lærred) med røde ærmer, en sort tosels kjole, en kartuns kåbe, en tosels trykt kåbe, et kartuns, et trykt og et hvidt kramlærreds forklæde, 2 fløjlskyser og 5 huer af forskellig

kulør. Desuden var der en del linned, der var så gammelt, at det fandtes unødvendigt at specificere det.

Mette Jensdatter var 2 ½ år, så hun havde ikke umiddelbart fornøjelse af sin arv. Enkemanden og formynderen lovede at passe på den omfattende tøjbeholdning, indtil Mette Jensdatter blev så gammel, at hun kunne bruge tøjet.

Jens Lassen fandt sig en ny kone. Selv om der er søgt i Nørup Sogn og alle nabosogne, er det ikke lykkedes at finde vielsen. Ved folketællingen den 1. juli 1787 (Nørup Sogn) var Jens Lassen anført at være gift med Maren Pedersdatter, så de må være blevet gift inden da. De havde Jens Lassens datter, Mette, boende på gården. Endvidere havde Jens Lassen en tjenestedreng og en tjenestepige. Sidstnævnte hed Tove Knudsdatter og var søster til Jens Lassens første hustru (jf. kapitel 11).

Maren Pedersdatter var født i ca. 1759 if. aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død. Hendes fødested og fødselsdato/dåbsdato er ukendt. Det vides fra et skifte, at hendes mor hed Anne Henriksdatter og i 1798 var gift med Søren Henriksen på Sælde Mark i Skibet Sogn (Vejle Amt). Maren Pedersdatters far må have heddet Peder, men hans fulde navn kendes ikke. Hendes søskende hed Johanne Pedersdatter, Anne Pedersdatter og Christen Pedersen [4].

Jens Lassen og hustru Maren Pedersdatter fik den 20. juli 1787 (Nørup Sogn) hjemmedøbt en datter, Johanne Jensdatter, der blev opkaldt efter Jens Lassens afdøde hustru. I kirkebogen er det anført, at den 20. juli 1787 var i "tællingstiden", dvs. folketællingstiden. Den lille Johanne nåede dog ikke at blive talt med i denne omgang.

Der blev flere børn at tælle ved fremtidige folketællinger. Jens Lassen og Maren Pedersdatter fik i alt seks børn, der alle blev født i Nørup Sogn. Anne Jensdatter, der blev opkaldt efter Maren Pedersdatters mor, blev døbt den 7. juni 1789, men døde samme år (begravet 26. december 1789). Den næste Anne Jensdatter (døbt 4. januar 1791) var mere levedygtig. De efterfølgende børn var Kirsten Jensdatter (døbt 27. oktober 1794), Anne Johanne Jensdatter (døbt 13. februar 1802) og Peder Jensen (døbt 9. august 1804, begravet 3. marts 1805).

Jens Lassens liv som fæstebonde var ikke uden problemer. I 1785 havde justitsråd Tønder overtaget Engelsholm Gods, og han var en hård arbejdsgiver for godsets fæstebønder. Det bevirkede, at 58 af Engelsholms fæstebønder anlagde sag mod deres husbond for bl.a. misbrug af hoveriet. Blandt disse var Jens Lassen fra Store Lihme. Der blev nedsat en kommission til at undersøge og pådømme sagen. Kommissionen begyndte sit arbejde den 16. oktober 1789, og dommen blev afsagt den 19. juni 1794 [5].

Som eksempler på bøndernes klagepunkter kan nævnes:

- at bønderne skal dyrke mere jord til Engelsholm og Ladegården efter, at han er blevet godsejer, end de tidligere har gjort, og mere end fastsat i hoverireglementet.
- at bønderne i året 1785 blev så stærkt plaget med hoveri i høstens tid, at de ikke fik høstet deres eget korn, som tog skade og rådne.
- at bønderne i deres travleste tid blev tilsagt til lange rejser med justitsråd Tønders korn og andre sager.
- at de bønder, der klagede, som en straf blev sat til at forrette hoveri på de længst bortliggende af godsets marker.
- at godsejeren uden rimelig årsag og uden lovhjælp havde ladet sine bønder udpante.



Kobberstik af Engelsholm Gods. I 1785 anlagde Jens Lassen sammen med andre af Engelsholms fæstebønder sag mod godsejeren for misbrug af hoveriet. Dommen gav bønderne ret på de fleste klagepunkter (kobberstik: Jonas Haas, 1768, Det Kongelige Bibliotek, Billedsamlingen)

- at nogle af godsets bønder i året 1789 var blevet befalet i stærkt snefog at køre nogle læs flæsk til færgestedet Snoghøj, der var 6 mil fra Engelsholm. Da der ingen var til at modtage flæsket, måtte de køre det tilbage til Engelsholm, hvorfra andre bønder måtte køre samme flæsk 5 mil til Horsens.
- at nogle bønder nær havde sat livet til, da de ved vintertide var tilsagt til at køre rejser med korn for godsejeren.

Sagen blev belyst ved en meget grundig vidneafhøring. Det fremgik deraf tydeligt, at justitsråden havde benyttet sine bønders arbejdskraft mere, end de var pligtige til, og til arbejde, der ikke vedkom godsets drift. Derfor havde godsejeren handlet i strid med den kongelige forordning af 12. august 1773 om hoveriet.

Den endelige dom gav bønderne ret i de fleste klagepunkter. Justitsråd Tønder blev dømt til at betale bønderne en erstatning på 2.636 rigsdaler, der skulle fordeles mellem de klagende, dels i forhold til deres gårdes hartkorn, dels i forhold til det arbejde, de havde udført. Han blev for sin behandling af bønderne idømt en bøde på 12 rigsdaler, dels til Justitskassen, dels til Nørup Sogns fattigkasse.

Endvidere blev justitsråd Tønder pålagt straks at lade Engelsholms og Ladegårdens hovmarker inddele, så hver hoveribonde fik tildelt sin bestemte lod, og han blev dømt til at tilbagelevere eller erstatte i penge det pantegods, han uden grund havde beslaglagt. Sidst, men ikke mindst, skulle justitsråd Tønder betale sagsomkostningerne, der beløb sig til 1.872 rigsdaler, 3 mark og 2 skilling [5]. Det blev med sagen slået fast, at de tider var forbi, hvor godsejeren kunne behandle sine fæstebønder efter forgodtbefindende.

Alt i alt kom sagen til at koste justitsråd Tønder en betydelig sum penge. Det kan tænkes at være årsagen til, at han året efter med skøde af 30. juni 1795 solgte Engelsholm Gods med tilhørende bøndergods og tiende. Køberen var kaptajn Niels de Jermiin, der betalte 80.000 rigsdaler for det hele [6].

I forbindelse med salget af Engelsholm i 1795 blev der fremlagt en jordebog fra 1794 [6]. Jordebogen bekræfter de oplysninger om hartkorn og landgilde, der er anført i Jens Lassens fæstebrev (jf. ovenfor). Om hoveriet oplyser jordebogen, at ”denne by (dvs. Store Lihme) forretter daglig hoveri til Engelsholm”.

I 1796 var det slut med hoveriet. Den nye godsejer, von Jermiin, solgte ud af Engelsholms bøndergods. Med købekontrakt af 14. marts 1796 og skøde af 13. juni 1796 købte Jens Lassen for 1.000 rigsdaler den gård, som han havde haft i fæste [7]. Den 7. juni 1796 blev gården takseret til brandforsikringen [8]. Bygningerne bestod af et stuehus, et ladehus og et fæhus (dvs. kostald) [9]. Forsikringssummen var på 430 rigsdaler [8, 9].

Inden da var der sket en udskiftning af landsbyens jorder. Derved blev de enkelte ejendomes jord udskilt fra det hidtidige dyrkningsfællesskab. Endvidere blev det store antal små agerlodder, der hidtil havde udgjort ejendommenes jordtilliggende, samlet til nogle få sammenhængende markarealer [10]. Det fremgår af skødet, at Jens Lassens jordtilliggende ved udskiftningen var blevet ændret til 3 tønder, 3 skæpper, 2 fjerdingkar og 5/16 album hartkorn [7].

Jens Lassens ejendom kostede en bondegård, og han havde ikke penge nok til at kunne betale kontant. Derfor måtte han den 10. november 1796 udstede en panteobligation til von Jermiin på 698 rigsdaler. Der skulle betales 4 % i årlig rente, og panteobligationen var uopsigelig fra kreditors side i de første 4 år. Godsejeren fik til gengæld 1. prioritets sikkerhed i Jens Lassens gård. Det fremgår, at gården ved udskiftningen var udflyttet på Store Lihme Bys mark [11].

Siden Jens Lassen fik skøde på gården, var hartkornet blevet reduceret, idet han med Rentekammerets tilladelse havde afhændet 4 skæpper, 1 fjerdingkar og 2 5/16 album ager og engs hartkorn. Det var formentlig årsagen til, at han ikke behøvede at låne hele købesummen hos godsejeren. Det resterende ager og engs hartkorn var på 2 tønder, 7 skæpper og 1 album. Skovskylden var uændret på 1 skæppe og 1 album [11].

Den ovennævnte fraselgte parcel havde Jens Lassen solgt til Hans Olesen (min tip-3-oldefar) [12], som var blevet gift med Tove Knudsatter, der var søster til Jens Lassens afdøde hustru (jf. kapitel 11). Jens Lassen var muligvis i pengehøjd, for han solgte endnu en parcel til Hans Olesen, inden Hans Olesen havde fået skøde på den første parcel.

Den 20. november 1798 fik Hans Olesen skøde på begge parceller på tilsammen 7 skæpper, 3 fjerdingkar og 2 5/16 album. Købesummen var 398 rigsdaler. Derefter var Jens Lassens gård på 2 tønder, 3 skæpper, 2 fjerdingkar og 1 album ager og engs hartkorn. Jens Lassen havde fået tilladelse til at frasælge endnu en parcel, der var på 3 fjerdingkar og 8/9 album, men denne parcel var endnu ikke solgt [12].

Ved folketællingen i 1801 boede Jens Lassen og Maren Pedersdatter på udflyttergården sammen med døtrene Johanne, Anne og Kirsten. De må have arbejdet hårdt, selv om der var blevet lidt mindre jord at dyrke, for de klarede sig uden tjenestefolk.

Lånet fra godsejeren blev indfriet [11], men til gengæld optog Jens Lassen den 24. juni 1801 et nyt lån på 400 rigsdaler, der også skulle forrentes med 4 % pr. år. Kreditor fik 1. prioritets sikkerhed i gården, der blev betegnet som ”udflyttergården fra Store Lihme” [13]. Gården blev også kaldt for Tredumgård [14-16].

Som nævnt ovenfor manglede Jens Lassen at sælge en parcel på 3 fjerdingkar og 8/9 album. Det lykkedes med skøde af 1. december 1804. Salget indbragte Jens Lassen 99 rigsdaler. Købereren hed Hans Knudsen [14], og der var formentlig tale om Jens Lassens svoger (jf. ovenfor). Samme år købte Jens Lassen for 100 rigsdaler sin gårds anpart i Nørup Sogns kongetiende [17].

Jens Lassen overlevede alle disse handler og lånetransaktioner, men det gjorde konen ikke. ”Gårdmand Jens Lassens kone Maren Pedersdatter fra Lihme Mark” blev ifølge kirkebogen jordet den 24. februar 1805 (Nørup Sogn) 46 år gammel.

Der blev afholdt skifte efter Maren Pedersdatter den 29. juni 1805 [18]. Arvingerne var enke- manden, Jens Lassen, og døtrene Johanne, Anne, Kirsten og Anne Johanne. Den afdødes bror, Christen Pedersen, var formynder for børnene.

Gårdens indbo, redskaber og besætning blev takseret til i alt 209 rigsdaler, 5 mark og 12 skilling. Deraf udgjorde besætningens værdi hovedparten. Indboet giver et indblik i familiens drikkevaner, idet der var både øltønde, kaffekværn, thekedel og en tabulet (en trekantet hylde) med thetøj, dvs. ingredienser og redskaber til fremstilling og servering af the. Maren Pedersdatter kan tænkes at have været en smule forfængelig, for der var ikke kun ét, men to spejle blandt indboet.

Boets største aktiv var gården, der blev vurderet til 900 rigsdaler. Da eneste gæld var ovennævnte panteobligation på 400 rigsdaler, var der efter fradrag af skifteomkostninger et pænt overskud i boet på 687 rigsdaler og 4 mark. Deraf skulle enkemanden, Jens Lassen, have halvdelen, og der blev 85 rigsdaler, 5 mark og 12 skilling til hver af døtrene.

Jens Lassen var i det gavmilde hjørne, idet han erklærede, at han ”af godhed og kærlighed” for børnene ville supplere deres arv, så de hver fik 100 rigsdaler. Kærligheden til børnene må have været stor, for han lovede endvidere at ville give dem hver en egedragkiste af værdi 12 rigsdaler og en komplet seng til en værdi af 40 rigsdaler.

Denne gavmildhed bragte senere Jens Lassen i vanskeligheder. Den fik dog ingen umiddelbare konsekvenser, da arven først skulle udbetales senere. Som sikkerhed for arven på de 4 x 100 rigsdaler blev der givet pant i Jens Lassens ejendom med prioritet efter den tinglyste pante- gæld [18]. Da børnene var umyndige, blev arven administreret af Overformynderiet, og det blev anført i Overformynderiprotokollen, at arven indestod i fødegården [19].

Derefter lå det lige til højrebenet, at Jens Lassen skulle finde sig en ny hustru, der kunne tage sig af de umyndige børn, mens han selv tog sig af landbruget. Der er ikke fundet noget tredje ægteskab, så enten har han holdt ægteskabet godt skjult for eftertidens slægtsforskning, eller også har der ikke været en ledig kvinde, der ville have ham.

Jens Lassens gård blev igen takseret til brandforsikringen den 20. september 1810, fordi der var sket bygningsændringer [8]. Gården bestod nu af et stuehus på 8 fag, hvoraf 5 fag var til beboelse, og tre fag var til kostald, en kornlade på 8 fag og et hus på 8 fag til stald og vognport. Alle husene var af egebindingsværk med murede og klinede vægge og med tag af strå og lyng. Den samlede forsikringssum var på 900 rigsdaler.

Den 27. april 1818 måtte gården igennem endnu en brandtaksation pga. bygningsændringer. Største ændring var, at der var bygget et fjerde hus på 10 fag, der blev brugt til lade og port. Endvidere var der nu stråtag på alle bygninger. Forsikringssummen blev derefter forøget til 1.000 rigsdaler [20].

Bygningsændringerne skulle finansieres. Derfor måtte Jens Lassen i 1818 optage endnu et lån i ejendommen. Lånet var på 560 rigsdaler [15]. Han var tilsyneladende i økonomiske vanskeligheder, for den 24. februar 1820 måtte han låne 125 rigsdaler [16]. Der var ikke mere sikkerhed tilbage i ejendommen, så Jens Lassen måtte pantsætte den kongetiende, han havde indkøbt i 1804.

Økonomisk letsindighed var tilsyneladende kendetegnende for Jens Lassens dispositioner. I henholdsvis 1813 og 1815 valgte han at være kautionist for to andre mænds obligationer [21]. Derved kunne Jens Lassen i værste fald komme til at hæfte for en samlet gæld på lidt over 1.000 rigsdaler. Der er dog ikke fundet tegn på, at han kom til at betale.

Jens Lassens økonomiske trængsler blev forværret af, at hans døtre efterhånden blev voksne og giftefærdige og skulle have udbetalt deres mødrene arv. Johanne Jensdatter var blevet gift med Christen Jensen den 3. juli 1813 (Nørup Sogn), og hun havde samme år fået udbetalt sin tilgodehavende arv [19].

Efterfølgende var Kirsten Jensdatter blevet gift den 15. juni 1816 med Søren Hansen, og efter hans død var hun blevet gift igen den 11. juli 1818 med Rasmus Christensen. Anne Jensdatter var den 28. oktober 1820 blevet gift med Christen Sørensen, og Anne Johanne Jensdatter var den 28. december 1822 blevet gift med Ole Sørensen.

Fælles for de sidstnævnte fire vielser var, at de alle fandt sted i Nørup Sogn, og at Jens Lassen var forlover ved dem alle. Ingen af de tre yngste døtre havde fået udbetalt deres mødrene arv i forbindelse med vielsen, så de har næppe været helt tilfredse med deres far.

Utilfredsheden resulterede i, at Overformynderiet på arvingernes vegne opsigede den skyldige arv på 300 rigsdaler plus renter til udbetaling i 11. december termin 1823. Jens Lassen betalte ikke, hvilket formentlig skyldtes, at han ikke var i stand til det. Derfor blev Jens Lassen af Overformynderiet indklaget for Hovedforligskommissionen for Vejle Amt, der havde til opgave at forebygge retssager ved at opnå forlig mellem parterne [22].

Det medførte, at Jens Lassen den 12. februar 1824 kom i fornemt selskab med Herman Gerhard Treschow, der som amtmand over Vejle Amt administrerede Hovedforligskommissionen. Svigersønnen, Christen Sørensen, deltog i mødet på arvingernes vegne. Mødet resulterede i et forlig, der indebar, at Jens Lassen skulle betale det skyldige beløb inden 14 dage fra dato. Hvis det ikke skete, ville der blive foretaget udpantning [22].

De involverede har næppe haft tiltro til, at Jens Lassen kunne opfylde forliget. Det kunne han da heller ikke. Derfor mødte fogeden den 9. marts 1824 op på Jens Lassens gård [23]. De tre svigersønner var også mødt op og krævede deres koners arv på 300 rigsdaler plus 18 rigsdaler i renter udbetalt. Svigersønnen, Ole Sørensen, krævede endvidere en passende løn til sin kone,

Anne Johanne Jensdatter, fordi hun i over 1 år havde tjent Jens Lassen som hans eneste faste tyende. Med Jens Lassens accept blev lønnen fastsat til 16 rigsdaler.

Fogeden opfordrede Jens Lassen til at udbetale gælden. Jens Lassen erklærede, at det var ham umuligt. Derfor gjorde fogeden udlæg i ejendommen, hvilket indebar, at den skulle sælges på tvangsauktion. De tre svigersønner må have været ret pengegriske, når de var villige til at kræve deres svigerfars gård på tvangsauktion for, at de kunne få udbetalt deres hustruers tilgodehavende arv.

Den første tvangsauktion over Jens Lassens gård blev afholdt den 14. april 1824. Gården blev opråbt for 300 rigsdaler, men der kom intet bud [24]. Derfor blev en anden tvangsauktion afholdt den 28. april 1824, men der kom stadig intet bud [25]. Ifølge reglerne skulle der afholdes tre auktioner over ejendommen for, at man måtte slette alle lån i ejendommen, hvis ejendommens salgspris ikke dækkede alle lån. Derfor var de to første auktioner foreløbige og nærmest ligegyldige, og ofte var der ingen, der bød ved dem [26].

Den tredje tvangsauktion blev afholdt den 15. maj 1824 og var den egentlige og afgørende auktion [21, 27]. Jens Lassen havde ifølge auktionsbetingelserne ret til med familie at blive boende på gården til 1. juni. Den ret frafaldt han og erklærede sig villig til straks at fraflytte gården, når et auktionsbud var godkendt.

Sognefogeden meddelte, at der hvilede følgende restancer på gården: Kongelige skatter og afgifter, skoleløn, fattigkorn, præstetiende, kirketiende, herredskassepenge og en bøde pga. for sen forevisning af gårdens skattebog. Restancerne var relevante, da de skulle betales af køber. Ole Sørensen anmeldte ovennævnte krav på tilgodehavende tjenesteløn til sin kone.

Det lån på 400 rigsdaler, som Jens Lassen havde optaget i 1801 [13], gav anledning til en længere juridisk diskussion. Lånet var ikke blevet tinglyst, og derfor var der uenighed mellem långiverens advokat og overformynderen om, hvorvidt dette lån havde prioritet forud for arvingernes tilgodehavende arv. Långiverens advokat ønskede auktionen udsat, så stridsspørgsmålene kunne blive afgjort ved domstolen, men dette ønske blev afvist af auktionsretten.

Der var dog enighed mellem långiverens advokat og overformynderen om at kritisere Jens Lassen for at have forringet pantet ved at forsømme ejendommen og ved at nedhugge gårdens skov sidste vinter. Dette har formentlig været Jens Lassens sidste, fortvivlede forsøg på at overleve økonomisk.

De endeløse diskussioner fik en ende, og gården blev opråbt for 300 rigsdaler. En Mads Jørgensen, der var tjenestekarl på Engelsholm Gods, blev højstbydende med et bud på 475 rigsdaler og stillede som krævet med en kautionist. Jens Lassens tre svigersønner ”antog køber og kautionist som vederhæftige”, og dermed var auktionen slut.

Det var sagen dog ikke. Først den 22. maj 1826 kunne herredskontoret i Vejle attestere, at køberen af Jens Lassens gård i Store Lihme, Mads Jørgensen, havde betalt købesummen for gården og derfor på hans egen bekostning kunne få auktionsskøde [21]. Skødet blev udstedt den 17. juni 1826 [28]. Ejendommen fik senere matrikelnr. 15 i Lihme [29].

Ved tvangsauktionen blev der frigjort penge til, at de tre yngste døtre kunne få udbetalt deres tilgodehavende mødrene arv. Den 6. juli 1827 kvitterede deres mænd for modtagelsen af arven [19].

En gårdmand uden gård var tvunget til at finde sig en anden bolig. Sidste gang, Jens Lassen er fundet registreret med bopæl på gården i Store Lihme, er den 19. maj 1823. På denne dato var han fadder, da Søren Olesen blev døbt (Nørup Sogn). Søren var søn af datteren, Anne Johanne Jensdatter, og svigersønnen, Ole Sørensen, der ifølge kirkebogen boede hos Jens Lassen. Det passer med, at Anne Johanne Jensdatter som omtalt ovenfor førte hus for Jens Lassen.

Næste gang, der er fundet oplysninger om Jens Lassens bopæl, er den 27. august 1826, hvor datteren, Mette Jensdatter, og svigersønnen, Hans Olesen, fik en datter døbt i Nørup Kirke. Blandt fadderne var ”aftægtsmand Jens Lassen i Ravning”, dvs. Jens Lassen må formodes at være flyttet til Ravning i Bredsten Sogn efter tvangsauktionen.

To af Jens Lassens døtre, Kirsten Jensdatter og Anne Jensdatter, var blevet gift med en mand fra Ravning. Efter vielsen flyttede de begge til Ravning, hvor de fortsat boede ved folketællingen i 1834. Hvis ellers forholdet mellem Jens Lassen og døtrene ikke havde taget varig skade af arvesagen, er det sandsynligt, at Jens Lassen har boet på aftægt i Ravning hos enten Kirsten eller Anne. Der har næppe været andre i Ravning, der ville have ham på aftægt.

Jens Lassen endte sine dage som aftægtsmand i Ravning. Det er ikke anført i kirkebogen hvem, han var på aftægt hos. Jens Lassen var 74 år, da han døde den 17. marts 1833 (Bredsten Sogn). I dødsanmeldelsesprotokollen betegnes han fattiglem, og det er anført, at han intet ejede [30]. Derfor kunne hans død ikke give anledning til endnu en arvesag, og det var måske meget godt for familieidyllen.

Litteraturliste

1. Engelsholm Gods, Fæsteprotokol, 1749-1795, side 110-111
2. Jytte Skaaning & Bente Klercke Rasmussen: ”Find din slægt – og gør den levende. Håndbog i slægtshistorie”, 2. udgave, 2. oplag, Syddansk Universitetsforlag, 2008, side 109 og 176
3. Engelsholm Gods, Skifteprotokol, 1737-1786, side 1357-1359
4. Haraldskær Gods, Skifteprotokol, 1721-1812, side 531-533
5. S. Holt Jensen: ”Fra Engelsholm. Herskab og bønder”, Vejle Amts Årbog, Vejle Amts Historiske Samfund, 1938, side 61-69
6. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1788-1797, folio 675-677
7. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1788-1797, folio 825b-826
8. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Tørrild Herred, 1800-1815, side 402-403
9. Vejle Amts Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Tørrild Herred, Nørup Sogn, 1800-1827, side 425
10. Jørgen Green & Michael Green Schmidt: ”Slægtsforskerens ABC”, 2. udgave, 1. oplag, Forlaget Grifo, 2007, side 382
11. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1788-1797, folio 832b-833
12. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1797-1801, folio 408-408b
13. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1821-1825, folio 501-501b
14. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1808-1812, folio 820
15. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1817-1821, folio 308-308b

16. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1817-1821, folio 688b
17. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1817-1821, folio 684b
18. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skifteprotokol, 1805-1810, folio 22b-24
19. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Overformynderiprotokol, 1799-1829, folio 35b-36
20. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Tørrild Herred, 1815-1824, side 236-237
21. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Auktionsdokumenter, fast ejendom, 1823-1825
22. Forligskommissionen for Vejle Amt, Forligskommissionsprotokol, 1823-1831, 12. februar 1824, sagsnr. 68
23. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Fogedprotokol, 1823-1830, folio 12b-13b
24. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Auktionsprotokol, 1824-1844, folio 12b
25. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Auktionsprotokol, 1824-1844, folio 14
26. Jytte Skaaning & Bente Klercke Rasmussen: "Find din slægt – og gør den levende. Håndbog i slægtshistorie", 2. udgave, 2. oplag, Syddansk Universitetsforlag, 2008, side 231
27. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Auktionsprotokol, 1824-1844, folio 15-17
28. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1825-1827, folio 369b-370
29. Geodatastyrelsen, Historiske kort på nettet, hkpn.gst.dk, Sogneprotokol, Nørup Sogn, Øster Lihme By, folio 97-97b
30. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol I, 1831-1834

Kapitel 23. Mystiske Mette Marie

Mine tip-4-oldeforældre

Peder Sørensen & Mette Marie Sørensdatter

Peder Sørensen (204):

Født:

Døbt: 7. september 1766 i Jelling Sogn (Vejle Amt)

Konfirmeret:

Gift: 10. april 1790 i Hover Sogn (Vejle Amt)

Død: 13. juli 1832 i Hover Sogn

Begravet: 20. juli 1832 i Hover Sogn

Mette Marie Sørensdatter (205):

Født: ca. 1757

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 10. april 1790 i Hover Sogn

Død:

Begravet: 22. juni 1791 i Hover Sogn

Peder Sørensen blev født i Skovbølling i Jelling Sogn ca. 12 km nordvest for Vejle og døbt den 7. september 1766. Det fremgår af kirkebogen, at hans far hed Søren Clausen. Moderen hed Anne Pedersdatter ifølge skiftet efter Søren Clausen [1] (jf. kapitel 41).

I lægdsrullen (Koldinghus Amt, Hovedrulle 1789, lægd 56, Kollerup Sogn) er Peder Sørensen anført at være søn af Søren Clausen, og hans fødested er anført at være Kollerup. Sidstnævnte oplysning må formodes at være fejlagtig. I Kollerup Sogns kirkebog er ledt forgæves efter en Søren Clausen, der har fået en søn ved navn Peder i årene omkring 1766. Peder Sørensen var 10 år, da hans far døde. På det tidspunkt var familien flyttet til Kollerup. Det kan forklare, hvorfor Kollerup i lægdsrullen er blevet anført som hans fødested.

Efter faderens død blev fæstegården overtaget af Peder Sørensens halvbror, Jacob Terkelsen, og moderen kom på aftægt på gården. Derfor har Jacob Terkelsen været forpligtet til at sørge for kost og logi til Peder Sørensen, indtil han flyttede hjemmefra [1].

Lægdsrullen (Vejle Amt, Hovedrulle 1795, 1798 og 1801, lægd 51, Hover Sogn) er formentlig troværdig, når den oplyser, at Peder Sørensen var 63 tommer (165 cm) høj. Det fremgår af Hovedrullen fra 1801, at han ikke havde været soldat, og det var han næppe ked af.

Ved folketællingen i 1787 var Peder Sørensen 20 år. Han kan ikke identificeres med sikkerhed ved denne folketælling. Et usikkert bud er, at han var identisk med den Peder Sørensen på 22 år, der var tjenestekarl på Brandbjerg Gods i Kollerup Sogn.

Selv om Peder Sørensen i ovennævnte lægdsrulle fra 1789 er registreret i Kollerup Sogn, er det anført, at han opholdt sig i Gårslev. Det har krævet en længere rejse, for Gårslev Sogn (Vejle Amt) ligger ca. 13 km sydøst for Vejle. Der er ikke fundet oplysninger om, hvad Peder Sørensen foretog sig i Gårslev.



Alterpartiet i Hover Kirke. I 1790 sagde Peder Sørensen og Mette Marie Sørensdatter ja til hinanden foran alteret i Hover Kirke. De kunne dog ikke nyde Mogens Jørgensens farvestrålende altertavle fra 1968, men måtte nøjes med en ældre model (foto: 2019)

Der savnes viden om Mette Marie Sørensdatters fødselsår, fødested og forældre. På grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død må hun antages at være født ca. 1757. Hun blev gift i Hover Sogn og kan derfor tænkes at være født der. Det kan hverken be- eller afkræftes, da dåbsoplysningerne i kirkebogen for Jelling og Hover sogne mangler i perioden 1753-1763. En Mette Marie Sørensdatter fra Høgsholt i Hover Sogn blev den 7. april 1782 konfirmeret i Skibet Kirke. Det kan tænkes at være hende, der blev gift med Peder Sørensen.

En mere fantasifuld hypotese er, at Peder Sørensen fandt sin tilkommende hustru under sit ophold i Gårslev Sogn. Ved folketællingen i 1787 var der i et hus i Mørkholt By (Gårslev Sogn) en væverpige ved navn Mette Marie Sørensdatter. Hun tjente hos en husmandskone, der også vævede. Som anført nedenfor var Peder Sørensen formentlig væver, så der kan mellem ham og væverpigen tænkes at have været et arbejdsmæssigt interessefællesskab, der har udviklet sig til lidt mere end arbejde. Væverpigen er anført at være 24 år, hvilket ikke umiddelbart passer med aldersangivelsen ved Peder Sørensens hustrus død.

Mette Marie Sørensdatters baggrund er i det hele taget et mysterium. Når jeg vil påstå, at Peder Sørensen blev gift med Mette Marie Sørensdatter den 10. april 1790 i Hover Kirke, er det på trods af kirkebogens angivelse af, at bruden hed Anne Mette Sørensdatter. Brudeparret er anført at være fra Uhre i Hover Sogn.

Min tip-3-oldefar, Søren Pedersen, blev døbt den 22. juni 1791 (Hover Sogn), dvs. lidt over et år efter vielsen. Ifølge kirkebogen var hans forældre Peder Sørensen og Mette Marie Sørensdatter fra Uhre. Blandt fadderne var Peder Sørensens halvbror, Jacob Terkelsen (jf. kapitel 41).

Ingen Anne Mette Sørensdatter er fundet død i mellemtiden, og Peder Sørensen er ikke fundet gift igen. Alt tyder således på, at det var en skrivefejl, at Peder Sørensens hustru blev kaldt for ”Anne Mette”. Det, at præsten ikke havde styr på brudens navn, kan tyde på, at hun ikke var født og opvokset i Jelling-Hover pastorat. Efterfølgende kaldes Peder Sørensens hustru for Mette Marie Sørensdatter.

Der var dog ikke så meget efterfølgende for Mette Marie Sørensdatter, for hun døde i forbindelse med fødslen. Hun blev begravet den 22. juni 1791 (Hover Sogn), dvs. samme dag som sønnen blev døbt. Ifølge kirkebogen blev hun 34 år gammel.

Skiftet efter Mette Marie Sørensdatter blev afholdt den 27. september 1791 [2]. I skiftet er Peder Sørensen anført at være husmand i Uhre By. Han må have været husfæster under Lerbæk Gods, idet skifteforvalteren var fra dette gods. Peder Sørensen skulle dele boet med den lille Søren, der nu var blevet 15 uger gammel.

Peder Sørensen tilbød at give sin søn en egekiste og 10 rigsdaler, som han skønnede var mere, end sønnen kunne tilkomme ved en normal behandling af boet. De øvrige tilstedeværende var enige i dette skøn. Derfor blev det ikke nødvendigt at registrere og vurdere boet. Skifteforvalteren konkluderede, at enkemanden inden førstkommende Mortensdag skulle udbetale de 10 rigsdaler til godsejer Nellemann på Lerbæk og selv være ansvarlig for egekisten, indtil sønnen blev så stor, at han kunne bruge den.

Den 17. november 1791 kvitterede godsejer Nellemann for at have fået udbetalt de 10 rigsdaler. De var tilsyneladende i gode hænder, for den 24. maj 1797 overlod han pengene til arvingens formynder. Der forlyder ikke noget om egekisten, men Søren Pedersen har formentlig været kisteglad, da han overtog den.

Peder Sørensen vidste ikke, hvordan man passer en baby. Derfor måtte han gifte sig igen hurtigst muligt. Tre dage efter, at skiftet var afholdt, blev han den 30. september 1791 trolovet med enken Ane Lisbeth Henriksdatter, hvis navne ses stavet i forskellige varianter. Hun var fra Lildfrost Huse i Bredsten Sogn (Vejle Amt). Den 15. oktober 1791 blev de gift (Bredsten Sogn).

Igen er jeg nødsaget til at være kritisk over for kirkebogens navneangivelse. Brudgommen angives at være enkemand Peder Christensen af Uhre og ikke Peder Sørensen. Ved alle senere lejligheder er Ane Lisbeth Henriksdatters mand omtalt som ”Peder Sørensen”. Når han fejlagtigt blev kaldt for Peder Christensen, kan det skyldes, at Ane Lisbeth Henriksdatters afdøde mand hed Peder Christensen.

Ane Lisbeth Henriksdatter var født ca. 1748 ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død. Det er ikke lykkedes at finde hendes fødsel/dåb eller fødested. Den 2. juli 1779 (jf. både Bredsten Sogn og Skibet Sogn) var hun blevet gift første gang med enkemand og møllersvend Peder Christensen. Ved folketællingen i 1787 var han husmand i Lildfrost Huse. Han var 68 år gammel, da han døde (begravet 21. august 1791, Bredsten Sogn). Ægteskabet var tilsyneladende barnløst.

Peder Sørensen var kun 25 år, da han blev gift for anden gang. Ane Lisbeth Henriksdatter var omkring 43 år. Det var et godt valg, hvis Peder Sørensen var træt af småbørn, for Ane Lisbeth

Henriksdatter havde en alder, der bevirkede, at de ikke fik børn sammen. Hun kunne derfor koncentrere sig om at give den lille Søren al den opmærksomhed, han kunne ønske sig. Dengang var der vist ikke risiko for, at husmandsbørn blev forkælede.

Den 1. maj 1794 blev Peder Sørensen husejer [3]. Af godsejeren på Rugballegård købte han for 335 rigsdaler et hus på Rugballegårds Mark i Hover Sogn. Huset blev kaldt for Fruenshus, og jorden var takseret til 4 skæpper, 1 fjerdingkar og 2 7/16 album hartkorn. Købet indebar en forpligtelse til at betale en andel til Jennum Skole og til at vedligeholde et hegn syd og vest for ejendommens jord. Endelig var han pligtig til at lade bygningerne brandforsikre.

Når godsejeren forlangte, at bygningerne skulle være brandforsikrede, skyldtes det, at Peder Sørensen ikke havde betalt noget kontant beløb for huskøbet, men havde udstedt en panteobligation til godsejeren på hele købesummen mod 1. prioritets sikkerhed i ejendommen. Disse 335 rigsdaler skulle forrentes med 4 % pr. år, og der skulle betales et årligt afdrag på 10 rigsdaler [4]. Ejendommens bygninger bestod af et stuehus og et tørvehus, og Peder Sørensen fik bragt brandforsikringen i orden [5].

Ved folketællingen i 1801 boede Peder Sørensen og Ane Lisbeth Henriksdatter i huset på Rugballegårds Mark. Han er anført at være husmand med jord. Det kan undre, at Peder Sørensens søn, Søren Pedersen, der nu var 9 år, ikke er registreret som hjemmeboende. Dette kapitel er tilsyneladende præget af fejl og mangler, så måske har man glemt at tælle Søren med?

Peder Sørensen blev træt i en ung alder. Han var kun 47 år, da han gik på aftægt. Hustruen var ca. 18 år ældre, så det er formentlig hende, der har fremskyndet aftægten. Den 29. august 1812 solgte Peder Sørensen for 290 rigsdaler Fruenshus til sin søn, Søren Pedersen [6]. En aftægtskontrakt blev med lidt forsinkelse underskrevet den 24. oktober 1813 [7].

Aftægtskontrakten sikrede Peder Sørensen og Ane Lisbeth Henriksdatter kost og logi i resten af deres levetid. Senest et halvt år efter, at de forlangte det, skulle aftægtsfolkene have tre fag hus i forsvarlig beboelig stand og den halve del af stedets have.

Aftægtsfolkene skulle have fastsatte årlige leverancer af fødevarer og det fornødne brændsel. Husets ejer skulle endvidere levere dem en ko, der oven i købet skulle være i stand til at give god mælk, og de skulle have to får med lam. Disse kreaturer skulle græsses og fodres af stedets ejer.

Stedets ejer skulle sørge for den nødvendige pleje og opvartning, når aftægtsfolkene på grund af svaghed eller alderdom var forhindret i selv at klare opgaven. Når pleje og opvartning ikke længere var tilstrækkelig til at holde dem i live, skulle de have en anstændig begravelse på stedets ejers regning. Ved den sidste af aftægtsfolkernes død skulle deres efterladte indbo tilfalde sønnen, Søren Pedersen, og hans arvinger uanset, om han på det tidspunkt var stedets ejer eller ej.

Aftægtsfolkernes død var dog ikke umiddelbart forestående. Peder Sørensen var 65 år, da han døde den 13. juli 1832 (Hover Sogn). Han er i kirkebogen anført at være aftægtsmand på Rugballegårds Mark. Han kaldes for Peder Sørensen Væver. Det betyder formentlig, at han gennem hele sit arbejdsliv har arbejdet som både husmand og væver. Det fremgår af dødsanmeldelsesprotokollen, at aftægtskontrakten var forevist [8]. Det er gjort som dokumentation for, at der ikke skulle afholdes skifte efter Peder Sørensen.

Ane Lisbeth Henriksdatter blev plejet og opvartet så godt, at hun levede, til hun var 87 år. Hun døde den 24. marts 1835 (Hover Sogn). Også denne gang blev aftægtskontrakten forevist på herredskontoret. Det er præciseret i dødsanmeldelsesprotokollen, at hun intet ejede [9].

Litteraturliste

1. Skovgård Gods, Skifteprotokol, 1734-1798, side 359-364
2. Lerbæk Gods, Skifteprotokol, 1781-1819, folio 64b-65
3. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1788-1797, folio 512-512b
4. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1788-1797, folio 512b-513
5. Vejle Amts Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Tørrild Herred, Hover Sogn, 1800-1827, side 104
6. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1812-1817, folio 39b-40
7. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1812-1817, folio 331-331b
8. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol I, 1831-1834
9. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol I, 1835-1839

Kapitel 24. For lille til krudt og kugler

Mine tip-4-oldeforældre

Peder Terkelsen & Mette Christensdatter

Peder Terkelsen (206):

Født:

Døbt: 30. januar 1757 i Skibet Sogn (Vejle Amt)

Konfirmeret: 14. april 1776 i Skibet Sogn

Gift: 6. juni 1783 i Nørup Sogn (Vejle Amt)

Død:

Begravet: 27. juni 1798 i Skibet Sogn

Mette Christensdatter (207):

Født:

Døbt: 16. september 1753 i Nørup Sogn

Konfirmeret: 7. april 1771 i Nørup Sogn

Gift: 6. juni 1783 i Nørup Sogn

Død: 5. april 1840 i Skibet Sogn

Begravet: 10. april 1840 i Skibet Sogn

Peder Terkelsens efternavn ses også i varianterne Terchelsen, Terkildsen og Terchildsen. Mette Christensdatters navngivning blev ikke beriget med varianter, så hun måtte nøjes med et enkelt efternavn.

Den 30. januar 1757 var der dåb i Skibet Kirke. Terkel Diderichsen fra Jennum (ca. 7 km vest for Vejle) fik en søn døbt med navnet Peder, og han udviklede sig med tiden til at blive min tip-4-oldefar. Moderen er ikke nævnt i kirkebogen, men det vides fra andre kilder (jf. kapitel 42), at hun hed Anne Pedersdatter.

Terkel Diderichsens søn fra Jennum blev konfirmeret den 14. april 1776 (Skibet Sogn). Sønnens navn er ikke anført, men ud fra et kendskab til Terkel Diderichsens børneflokk må denne søn antages at have været Peder Terkelsen. Dette år blev konfirmanderne fra Skibet Sogn konfirmeret i Bredsten Kirke (Bredsten Sogn, Vejle Amt).

Peder Terkelsen slap for at være soldat, fordi han på sessionen ”efter de kongelige anordninger er befundet uduelig til soldat formedelst for lidet mål” [1]. Det må vist være ensbetydende med, at Peder Terkelsen var en lille splejs.

Mette Christensdatter blev født i Tørrild i Nørup Sogn (Vejle Amt) ca. 12 km nordvest for Vejle. Hun blev døbt den 16. september 1753 og er i kirkebogen anført at være datter af Christen Brink. Ved hendes konfirmation den 7. april 1771 (Nørup Sogn) er faderens navn angivet at være Christen Pedersen Brink. Moderen hed Anne Jørgensdatter (jf. kapitel 43).

Peder Terkelsen ville gerne giftes med Mette Christensdatter, men han måtte sørge for at være et godt parti, hvis et frieri skulle være succesfuldt. Nu var det så heldigt, at hans far trængte til færre udfordringer samtidig med, at Peder Terkelsen trængte til flere udfordringer. Faderen, Terkel Diderichsen, overlod fæstet af sin halvgård i Jennum til sønnen og fæstede i stedet et hus i Jennum.



En rovfugl svæver over Skibet Kirke. Hvis det er en tårnfalk, leder den forgæves efter et tårn. Peder Terkelsen blev døbt, konfirmeret og begravet her uden rovfugleledsagelse (foto: 2023)

Fæstegården hørte under Haraldskær Gods. Den 3. maj 1783 fik Peder Terkelsen fæstebrev på gården [1]. Dens jordtilliggende var på 3 tønder hartkorn, og der var tilhørende skov takseret til 1 skæppe, 3 fjerdingkar og 2 album i skovskyld, dvs. den skat, der skulle betales af skovens ansættelse i hartkorn. Peder Terkelsen skulle gøre hoveri for godsejeren i samme omfang, som faderen hidtil havde gjort, og som de øvrige halvgårdsfæstere i byen gjorde. Derudover skulle han betale et engangsbeløb på 10 sletdaler i indfæstning, og hvert års Mortensdag skulle han betale 2 rigsdaler i landgilde til godsejeren.

Udsigten til at blive gårdmandskone fik Mette Christensdatter til at sige ja til Peder Terkelsen. Den 3. april 1783 blev ungarl Peder Terkelsen fra Jennum trolovet i Nørup Sogn med pige Mette Christensdatter fra Tørrild. Vielsen skulle foregå i brudens hjemsgn med mindre, at der var givet særlig tilladelse til andet. De trolovede blev viet den 6. juni 1783 i Skibet Kirke af sognepræsten i Skibet Sogn efter tilladelse fra præstekollegaen i Nørup.

Det ægteskabelige samliv må være påbegyndt efter trolovelsen, for det første barn blev født den 10. januar 1784 (Skibet Sogn) og straks hjemmedøbt. Hun fik navnet Anne Pedersdatter og blev dermed opkaldt efter begge sine bedstemødre. Ægteparrets seks børn blev alle født i Skibet Sogn.

Anne Cathrine Pedersdatter blev født den 9. februar 1786. Blandt fadderne var hendes farfar, Terkel Diderichsen, og hendes farbror, Mads Terkelsen. Efterfølgende blev hun tilsyneladende kaldt for Anne Kirstine. Ved folketællingen i 1787 boede Peder Terkelsen og Mette Christensdatter på gården i Jennum med deres to døtre og en tjenestepige.

De efterfølgende børn var Christen Pedersen (født 12. maj 1788), min tip-3-oldemor, Karen Pedersdatter (født 4. april 1791) og Maren Pedersdatter (født 21. maj 1793). Maren nåede at blive hjemmedøbt og at opleve to forårsdage, inden hun døde 2 dage gammel (begravet 26. maj 1793). Der var mere held ved den Maren Pedersdatter, der blev født den 26. juli 1794, for hun oplevede voksenlivets glæder og besværligheder.

I lighed med de øvrige fæstebønder under Haraldskær Gods skulle Peder Terkelsen køre kongeægt, dvs. udføre transportopgaver for kongen og hans embedsmænd. Opgaverne gik på omgang mellem fæsterne. Det fremgår af Haraldskærs bog over kongeægter, at kongeægterne ikke var hyppige [2].

Den 18. november 1787 skulle Peder Terkelsen sammen med en anden fæstebonde fra Jennum befordre tømmermester Busk fra Vejle til broen ved fiskerhuset ved Engelsholm og tilbage igen til Vejle. Det var amtmanden, der havde udskrevet dem til opgaven, så det må formodes, at tømmermesteren har skullet udføre noget arbejde på broen for det offentlige.

Derefter havde Peder Terkelsen tilsyneladende fred for kongeægter indtil 1791. Den 10. april 1791 skulle han med heste og vogn transportere generaladjutant von Schöller fra Vejle til Hedensted i sessionsforretning. Der var formentlig tale om den såkaldte session, der havde overtilsyn med ryttergodserne [3].

Peder Terkelsen måtte møde igen med heste og vogn den 14. juni 1791 for at medvirke til transport af 3. Jyske Infanteriregiment fra Viuf til Haderslevhus Amt. Den opgave krævede 20 vogne og 20 par forspandsheste, så derfor var 20 fæstebønder blevet udkommanderet.

Det fremgår af jordebøger for Haraldskær Gods, at Peder Terkelsen i 1795 [4] og 1796 [5] fortsat var fæster af sin gård i Jennum. Gårdens bygninger bestod af et stuehus på 8 fag, en lade på 10 fag, en stald på 11 fag med plads til 5 heste og 10 køer og 4 fag vognport. Der var loft over 6 fag af stuehuset, der var indrettet med 2 skillevægge, 5 døre, 3 faste senge, 1 ovn, 2 skorstene og 1 stenkakkelovn. Bygningerne var af egebindingsværk med murede og klinede vægge, og tagene var tækket med strå og lyng [6].

Et stråtag havde en holdbarhed af 20-30 år, men i foderfattige tider rev man stråtaget af og brugte det som foder. Det må Peder Terkelsen have været tæt på i 1796, hvor hans høavl var så ringe, at han som erstatning fik afgrøden af Avild Mose [6].

Med købekontrakt af 21. november 1796 købte Peder Terkelsen for 800 rigsdaler sin fæstegård af godsejer Lautrup på Haraldskær. Den fremtidige afgrøde af Avild Mose fulgte med i købet. Efter at have betalt købesummen og ladet gårdens bygninger forsikre i Brandkassen fik Peder Terkelsen skøde på gården den 18. juni 1798 [7]. Den samlede brandforsikringssum var på 400 rigsdaler [8].

Det var i sidste øjeblik, for Peder Terkelsen døde få dage senere (begravet 27. juni 1798, Skibet Sogn). Nu vides det ikke, om han døde pludseligt og uventet eller efter lang tids sygdom, men man kan forestille sig, at han på sit dødsleje kæmpede for at få skødet bragt i orden, inden han døde. Peder Terkelsen blev 41 år gammel.

Det er dog usikkert, om Peder Terkelsen var død eller levende den 18. juni 1798. På denne dato fik Peder Terkelsen som nævnt skøde på gården, hvilket tyder på, at han var levende. Samme dato udstedte hans enke, Mette Christensdatter, en panteobligation til Den almindelige Enkekasse, hvilket tyder på, at han var død. Panteobligationen omfattede et lån på 450 rigsdaler

med 1. prioritets panteret i gården [9]. Lånet må antages at være blevet brugt til at betale for købet af gården. Der skulle betales 4 % i årlig rente.

Lånet fra Enkekassen var ikke tilstrækkeligt til at finansiere købet af gården. Derfor havde Peder Terkelsen fra det tilhørende stykke skov solgt træ for 300 rigsdaler, der blev brugt som bidrag til betalingen [10]. Han må formodes selv at have haft de 50 rigsdaler, der resterede af købesummen.

Da Peder Terkelsen lige netop havde nået at være selvejergårdmand ved sin død, skulle skiftet foretages af herredsfogeden, hvorimod godsejeren var skiftemyndighed for fæstebønder [11]. Skiftet blev afholdt den 21. juli 1798 [10]. Peder Terkelsens bror, Mads Terkelsen fra Ildved, var formynder for de fem børn, hvoraf den ældste var 14 år.

Det fremgår af skiftet, at skødet på gården var hos herredsfogeden for at blive læst i anledning af ovennævnte pengelån fra Enkekassen. Peder Terkelsen havde tilsyneladende betalt overpris for gården, for vurderingsmændene kunne ikke vurdere den højere end til 500 rigsdaler.

Indbo, redskaber og besætning blev i alt vurderet til 145 rigsdaler og 12 skilling. Som så ofte i datidens skifter var det sengetøjet, der var det mest værdifulde indbo. Det blev dog her overgået af Peder Terkelsens blå klædeskjole, der blev vurderet til 2 rigsdaler og 4 mark. En kjole var dengang en almindeligt anvendt mandsdragt, der gik til knæene og var forsynet med ærmeopslag, en enkelt række knapper og vide skøder [12]. Kjolen blev anvendt som stadsdragt, dvs. til fint brug.

Indboet var ikke imponerende af omfang. Derfor kan man undre sig over, at der var fire messingkedler i husholdningen. Blandt det øvrige indbo kan nævnes et fyrretræsbord med fod, et fyrretræsskab, et viseværk (dvs. et stueur), en kiste af egetræ, en øltønde og tre pund uld. Peder Terkelsen må have været gør-det-selv-mand i beskeden grad, for i værktøjssamlingen var der en hammer, en knibtang, en buløkse (stor økse til træfældning) og en håndøkse.

Udvalget af husdyr var alsidigt. Der var 6 høns, 3 ½ bistade, 3 heste, 1 hoppe, 1 føl, 1 so, 3 grise, 7 får, 7 lam, 5 køer, 1 kvie og 3 kalve. Når der forekommer ½ bistade, kan det tænkes at have været et bistade, der var delt med naboen. Det må have været snevejr om vinteren dengang, for blandt trævogne, plov og harver var der to gamle slædemeder.

Den eneste store gældspost var ovennævnte gæld på 450 rigsdaler til enkekassen. Derudover var der lidt gæld til forskellige enkeltpersoner og til begravelse. Boets samlede gæld var på 498 rigsdaler og 12 skilling. Når skifteomkostningerne var betalt, var der et overskud på 141 rigsdaler. Enken, Mette Christensdatter, fik halvdelen. Resten blev fordelt mellem børnene således, at sønnen, Christen Pedersen, fik det dobbelte af sine fire søstre. Kønsskridningen blev yderligere forøget ved, at enken gav sønnen hans fars kiste og klæder som ekstra arv.

Mette Christensdatters økonomi var så god, at hun straks betalte skifteomkostningerne. Hun lovede at give børnene en kristelig opdragelse og ophold hos hende. Til gengæld slap hun for at betale renter af børnenes tilgodehavende arv, indtil de flyttede hjemmefra.

Hvis Mette Christensdatter skulle klare både gård og kristelig børneopdragelse, måtte hun have en mand på gården hurtigst muligt. Hun fremskyndede processen ved at få kongelig bevilling til at blive viet uden foregående trolovelse. Den 13. oktober 1798 blev Mette Christensdatter viet i Skibet Kirke til ungarl Jens Pedersen fra Uhre i Hover Sogn (Vejle Amt).

Jens Pedersen var søn af Peder Henrichsen og Anne Christensdatter, der var selvejergårdfolk i Uhre [13]. Han var døbt den 9. april 1769 (Hover Sogn), dvs. han var 29 år ved vielsen. Mette Christensdatter var en moden kvinde på 45 år, og det forklarer, at de ikke fik børn sammen.

Ved folketællingen i 1801 boede Mette Christensdatter og Jens Pedersen på gården i Jennum. Der manglede ikke børn på gården, for alle hendes fem børn fra første ægteskab var hjemmeboende.

Den 7. oktober 1805 fik Jens Pedersen gården omtakseret til brandforsikringen, fordi der var foretaget bygningsmæssige ændringer [14]. Den mest åbenlyse ændring var, at vognporten var blevet udvidet til et hus på 6 fag, der rummede både tørvehus, fåresti og vognport. Brandforsikringssummen blev derefter øget til 500 rigsdaler.

Det var ikke kun gårdens bygninger, som Jens Pedersen udvidede. Den 9. september 1806 udvidede han sine jordbesiddelser ved at købe en parcel i Jennum By på 1 skæppe, 2 fjerdingkar og 1 ½ album hartkorn. Parcellen blev kaldt for Gadebæk Skifte og lå ved Jens Pedersens egen skovlod. Købesummen var 100 rigsdaler [15].

Da Jens Pedersen var 59 år, følte han sig så affældig, at han valgte at sælge gården og gå på aftægt sammen med Mette Christensdatter. Salget krævede dog en del papirarbejde på herredskontoret i Vejle. Før Jens Pedersen kunne sælge gården, skulle det dokumenteres, at han var ejer af den. Derfor blev der udstedt og tinglæst en skifteattest [16], der bekræftede, at Mette Christensdatter havde overtaget ejendommen efter Peder Terkelsens død, og en vielsesattest [17], der bekræftede, at Jens Pedersen var blevet gift med Mette Christensdatter og dermed havde overtaget ejendomsretten til gården.

Gården blev med skøde af 11. februar 1829 solgt til svigersønnen, Søren Pedersen [18]. Han var den 20. oktober 1827 (Skibet Sogn) blevet gift med Mette Christensdatters datter, Maren Pedersdatter, der var enke efter sit første ægteskab. Prisen for gården var 400 rigsdaler.

Samme dag blev der underskrevet en aftægtskontrakt, der sikrede Jens Pedersen og Mette Christensdatter aftægt i resten af deres levetid [19]. Aftægtskontrakten er så omfattende og detaljeret, at den kan give en mistanke om, at Jens Pedersen ikke havde den store tillid til sin svigersøn. Her refereres kun udvalgte eksempler på kontraktens indhold.

Der skulle indrettes aftægtsbolig i de tre vestligste fag af stuehuset. Kontrakten indeholder en lang liste over det indbo, som aftægtsfolkene måtte udtage. Deriblandt var et jagtgevær, to tintallerkener, seks stentallerkener, tre stenfade og et bord af fyrretræ. Der var ikke mulighed for spisende gæster, for der var kun to par knive og gafler. Bestiksamlingens klenodie var to sølvspiseskeer, som formentlig kun er blevet brugt ved særlige lejligheder.

Aftægtslivet skulle ikke være for kedeligt, for blandt det udtagne indbo var to flasker, et ølglas og et brændevinsglas. Så kan man gætte på, om det var aftægtsmanden eller aftægtskonen, der skulle have øl og brændevin. Hvis indtagelsen af brændevin gav lyst til at bryde ud i sang, var der en ”ny, storstilet salmebog”, hvor storstilet betyder, at den var trykt med forholdsvis store bogstaver [12].

Halvdelen af den vestre have og et stykke af gårdens skov skulle overlades til aftægtsfolkene. Svigersønnen skulle på sin mark årligt nedlægge tre skæpper kartofler, som han skulle hakke, hyppe, opgrave og hjemkøre til svigerforældrene.



Blandt det nødvendigste indbo, som aftægtsfolkene måtte udtage til deres aftægtsliv, var to flasker, et ølglas og et brændevinsglas. De udtagne glasgenstande må antages at være gået i stykker for længst, så derfor præsenteres de her i en nyere udgave (foto: 2023)

Aftægtsfolkene måtte udtage to af de bedste blandt gårdens køer, ”hvoraf den ene skal kælle ved majdag og den anden ved Mortensdagstider”. Hvis ingen af gårdens køer kunne leve op til disse krav, var svigersønnen forpligtet til at skaffe sådanne køer. Endvidere måtte aftægtsfolkene udtage tre får fra gårdens fåreflok. Både køer og får skulle fodres, græsses og passes af svigersønnen uden mindste udgift for svigerforældrene, og det er endda præciseret, at svigersønnen skulle afholde udgiften til det reb, som køerne og fårene skulle tøjres ved.

Svigersønnen skulle årligt levere 16 rigsdaler i rede penge og forskellige naturalier, bl.a. korn af forskellig art, tørt, røget flæsk, ost, salt, 140 hønseæg og 6 pund fåretalg. Den elektriske lampe blev først opfundet ca. 50 år senere, og derfor måtte aftægtsfolkene klare sig med fåretalg, der blev brugt til støbning af lys.

Der skulle også være mulighed for, at aftægtsfolkene kunne komme på udflugt. Svigersønnen var pligtig til på aftægtsfolkernes forlangende at befordre dem med heste og vogn ti gange årligt til hvilke steder, de måtte ønske. Turens længde var dog begrænset til maksimalt 2 mil ad gangen, og der var ingen befordringsmulighed i den travle så- eller høsttid.

Serviceniveauet skulle være højt, for svigersønnen var ”pligtig at skaffe aftægtsfolkene fornøden opvartning og hjælp i alt, hvad de behøve og forlange”. Hvis de var utilfredse med opvartningen, skulle svigersønnen skaffe dem en god tjenestepige, som han skulle lønne og give kost og logi uden nogen udgift for aftægtsfolkene. Det er forståeligt, hvis Søren Pedersen har åndet

lettet op, da han ca. 11 år senere kunne afslutte aftægtsforpligtelsen med at betale for en hæderlig begravelse af svigermor.

Det kan undre, at gården blev overtaget af en svigersøn og ikke af Mette Christensdatters eneste søn, Christen Pedersen. Der blev dog ved samme lejlighed sørget for Christen Pedersen. Den ovennævnte parcel, Gadebæk Skifte, på 1 skæppe, 2 fjerdingkar og 1 ½ album hartkorn, som Jens Pedersen tidligere havde købt, blev den 11. februar 1829 solgt til Christen Pedersen for 100 rigsdaler [20, 21]. Christen Pedersen havde ingen penge, så han udstedte en panteobligation til Jens Pedersen på hele beløbet [22].

Jens Pedersen gik sandsynligvis på tidlig aftægt, fordi han havde et dårligt helbred. Han døde den 5. maj 1829 (Skibet Sogn), dvs. mindre end tre måneder efter, at han var blevet aftægtsmand.

Ved folketællingerne i 1834 og 1840 var Mette Christensdatter aftægtskone på gården i Jennum. Den 5. april 1840 blev Søren Pedersen befriet for sin aftægtsforpligtelse ved, at Mette Christensdatter døde (Skibet Sogn). Hun blev 86 år. Det fremgår af dødsanmeldelsesprotokolten, at aftægtskontrakten blev forevist på herredskontoret og, at der intet var at arve [23].

Litteraturliste

1. Haraldskær Gods, Fæsteprotokol, 1754-1856, side 55-56
2. Haraldskær Gods, Bog over kongeægter
3. <https://da.wikipedia.org/wiki/Rytterdistrikt>
4. Haraldskær Gods, Forskellige sager, Jordebog 1795
5. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1793-1799, folio 526-526b
6. Signe Rasmussen, Elin Nielsen, Edith Koed, Søren Sørensen og Ena Svarre: "Uddrag af Jennum Ejerlaugs Historie", 1997
7. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1797-1801, folio 269b
8. Vejle Amts Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Tørrild Herred, Skibet Sogn, Jennum By, 1800-1827, side 16-17
9. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1797-1801, folio 270-270b
10. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skifteprotokol, 1795-1799, folio 108-109b
11. Jytte Skaaning & Bente Klercke Rasmussen: "Find din slægt – og gør den levende. Håndbog i slægtshistorie", 2. udgave, 2. oplag, Syddansk Universitetsforlag, 2008, side 221
12. Ordbog over det danske sprog, <http://ordnet.dk>
13. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1801-1808, folio 373
14. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Tørrild Herred, 1800-1815, side 271-272
15. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1808-1812, folio 531b
16. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1827-1830, folio 477b
17. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1827-1830, folio 481
18. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1827-1830, folio 477b-478
19. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1827-1830, folio 478b-480

20. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1827-1830, folio 478-478b
21. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1827-1830, folio 480-480b
22. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1827-1830, folio 480b-481
23. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol I, 1840-1846

Kapitel 25. Et halvt svin til godsejeren

Mine tip-4-oldeforældre

Thomas Thomsen & Maren Pedersdatter

Thomas Thomsen (208):

Født: ca. 1707

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: ca. 1726

Død:

Begravet: 4. juli 1784 i Vester Sogn (Vejle Amt)

Maren Pedersdatter (209):

Født: ca. 1697

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: ca. 1726

Død:

Begravet: 18. april 1779 i Vester Sogn

Min tip-4-oldefars efternavn ses også skrevet Thomsen. Ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død var han født i ca. 1707. Thomas Thomsen er blevet gift i en meget ung alder, hvis de her anførte omtrentlige fødsels- og vielsesår er korrekte. Dengang skulle mænd være mindst 20 år for at blive gift [1]. Det kan give en mistanke om, at aldersangivelsen ved hans død er sat for lavt, og at han derfor er født noget tidligere end 1707.

Thomas Thomsen var søn af Thomas Nielsen, der var gårdmand i Lindet i Vester Sogn (Vejle Amt) (jf. kapitel 44). Det fremgår bl.a. af, at Thomas Thomsen den 21. august 1746 (Vester Sogn) som fadder ved en dåb hos sin svoger, Niels Jensen, omtales som ”Thomas Niensens søn Thomas af Lindet”. Familierelationen bekræftes af, at Thomas Nielsen blev brugt som fadder i 1729, 1734 og 1736 i Vester Sogn ved dåben af tre af Thomas Thomsens børn.

Thomas Thomsen formodes at være født i Vester Sogn. Formodningen kan dog ikke dokumenteres, idet kirkebogen i Vester Sogn starter i 1713. Derfor savnes der også præcise oplysninger om Thomas Thomsens fødsel/dåb. Thomas Thomsens mor er delvis anonym, idet det kun vides, at hun hed Thomasdatter til efternavn (jf. kapitel 44).

Den første gang, Thomas Thomsen er fundet nævnt i Vester Sogns kirkebog, er den 22. april 1725, hvor han er anført som fadder ved en dåb hos sin søster, Anne Thomasdatter. Blandt de øvrige faddere var Thomas Thomsens far, Thomas Nielsen, og ”Ellen tjenende Thomas Nielsen i Linnet”.

Ved en dåb året efter (28. april 1726, Vester Sogn) var ”Thomas Thomasens tjenestepige af Linnet, Ellen” en af fadderne. Det indikerer, at Thomas Thomsen i 1725 eller 1726 har overtaget både fæstegård og tjenestepige fra sin far. Det passer med, at Thomas Thomsen må antages at være blevet gift på ca. samme tidspunkt. Thomas Thomsens hustru er fundet nævnt første



Vester Kirke har ændret udseende, siden Thomas Thomsen og familie var trofaste brugere af kirken til dåb, vielser og begravelser. I 1913 kom kirken tættere på himmelen, idet der blev bygget et tårn på kirken (foto 2023)

gang den 24. juni 1727 (Vester Sogn), hvor hun sammen med Thomas Thomsen var fadder ved en dåb.

I overensstemmelse med datidens normer omtales Thomas Thomsens hustru normalt kun som tilhører til sin mand, dvs. uden eget navn. Det fremgår dog af kirkebogen ved hendes død, at hustruen hed Maren Pedersdatter. Ifølge aldersangivelsen i kirkebogen var hun født ca. 1697. Maren Pedersdatter formodes at være fra Kejlstrup i Nørre Snede Sogn, hvor kirkebøgerne er gået tabt indtil 1814. Derfor kan hendes fødsel/dåb ikke findes. Det samme gælder hendes og Thomas Thomsens vielse, der sandsynligvis er foregået i brudens hjemsgn.

Når Maren Pedersdatter formodes at være fra Kejlstrup, skyldes det valget af faddere til dåben af Thomas Thomsens og Maren Pedersdatters to første børn. ”Morfaderen og mormoderen af Kejlstrup” var uden angivelse af deres navne faddere til det første barn. Det er ikke lykkedes at finde yderligere oplysninger om Maren Pedersdatters forældre. Til det andet barn var Mads Pedersen og hans bror fra Kejlstrup faddere, og de må antages at være brødre til Maren Pedersdatter.

Ægteskabet mellem Thomas Thomsen og Maren Pedersdatter er sandsynligvis blevet hjulpet på vej af en mere eller mindre diskret hjælp fra Thomas Thomsens søster, Else Thomasdatter (jf. kapitel 44). Else Thomasdatter var den 20. juni 1723 (Vester Sogn) blevet gift med Mads Pedersen fra Kejlstrup, så det har været nærliggende at anbefale Mads Pedersens søster til

Thomas Thomsen. Det komplicerede dog familieforholdene, at Thomas Thomsens søster også var hans svigerinde.

Thomas Thomsen og Maren Pedersdatter fik seks børn, og deres dåb kan findes i Vester Sogns kirkebog. Det første barn, Peder Thomsen, blev døbt den 1. november 1727, hvilket passer fint med, at forældrene kan tænkes at være blevet gift i ca. 1726. De efterfølgende børn var Thomas Thomsen (døbt 7. juni 1729), Anne Thomasdatter (døbt 7. oktober 1731), Søren Thomsen (døbt 28. februar 1734), Ingeborg Thomasdatter (døbt 11. november 1736) og til sidst min tip-3-oldefar, Søren Thomsen (døbt 5. august 1742).

Det fremgår af en jordebog fra 1739, at Thomas Thomsen var fæster af en halvgård i Lindet By [2]. Gården hørte under Rørbæk Gods. Halvgårdens jord var takseret til 1 tønne, 4 skæpper, 3 fjerdingkar og 1 album hartkorn og den tilhørende skov til 1 fjerdingkar og 1 ½ album. Fæsteforholdene var komplicerede, for den anden halvgård var delt mellem to fæstere, der yderligere var fæstere af en helgård.

I årlig landgilde skulle den helgård, som Thomas Thomsen havde halvdelen af, levere godsejeren 1 fjerdingkar smør (dvs. 4,35 liter), 1 svin, 1 fødenød, 1 lam, 1 gås, 1 trave tag og 1 rigsdaler gæsteri, dvs. Thomas Thomsen skulle levere halvdelen. En fødenød var et stykke kvæg, som fæsteren skulle fodre for godsejeren. En trave var normalt 20 bundter, og "tag" var tagrør, der blev brugt til stråtag. Gæsteri var en afgift, der afløste fæstebøndernes pligt til at sørge for forplejning af f.eks. kongen eller embedsmænd med følge, når de var på rejse rundt i landet [3].

Thomas Thomsens far havde betalt de samme naturalier i landgilde for den samme fæstegård bortset fra, at faderen tilsyneladende havde skullet levere den dobbelte mængde tagrør [4]. Med tiden var det blevet mere hensigtsmæssigt, at landgilden blev betalt med rede penge i stedet for i naturalier. Det fremgår således af jordebogen [2], at Thomas Thomsen i stedet for at levere ovenstående kunne betale godsejeren 4 rigsdaler om året.

I 1741 havde Thomas Thomsen suppleret sin jord med 6 skæpper, 3 fjerdingkar og 1 album hartkorn ved at fæste en fjerdedel af nabogårdens jord. Samtidig var der blevet tilført 2 ¼ album skov. Til gengæld skulle Thomas Thomsen betale 6 rigsdaler i årlig landgilde [5]. Hans samlede hartkorn af ager og eng udgjorde derefter 2 tønder, 3 skæpper, 2 fjerdingkar og 2 album.

I jordebøger fra 1754, 1755, 1756 og 1757 er jordtilliggendet til Thomas Thomsens gård anført at være 2 tønder, 3 skæpper, 2 fjerdingkar og 1 album hartkorn [6-9]. Den beskedne afvigelse fra hartkornet i 1741 er næppe reel, men skyldes formentlig en regne- eller afrundingsfejl.

Det fremgår af ekstraskatteregnskaberne fra oktober 1762 [10] og januar 1763 [11], at Thomas Thomsen fortsat var fæster under Rørbæk Gods. Han blev beskattet af sig selv, sin hustru og et barn over 12 år. I de samme skatteregnskaber er anført en Peder Thomsen med hustru og tjenestepige. Det må formodes at være Thomas Thomsens ældste søn. Når de begge er nævnt, kan det evt. skyldes, at de på det tidspunkt var fælles om gårdens drift.

I 1770 havde den ældste søn, Peder Thomsen, med sikkerhed overtaget faderens fæstegård [12]. Det må formodes, at Thomas Thomsen og Maren Pedersdatter derefter var på aftægt hos Peder Thomsen. Maren Pedersdatter var 82 år, da hun døde (begravet 18. april 1779, Vester Sogn). Thomas Thomsen døde fem år senere (begravet 4. juli 1784, Vester Sogn). Han blev ifølge kirkebogen 77 år gammel.

Tre af Thomas Thomsens og Maren Pedersdatters børn får nærmere omtale i det følgende. Den ældste Søren Thomsen og Thomas Thomsen er udeladt, fordi der ikke er yderligere viden om deres liv og død. Den yngste Søren Thomsen har fået særskilt omtale i kapitel 13, fordi han er min tip-3-oldefar.

Peder Thomsen var en ældre herre på 34 år, da han den 15. november 1761 (Thyregod Sogn) blev gift med Anne Pedersdatter fra Oddebæk i nabosognet Thyregod. Hun var ikke mere end 18 år (døbt 17. marts 1743, Thyregod Sogn). Ægteparret bosatte sig i Lindet. Her har Peder Thomsen formentlig hjulpet sin far med gårdens drift, indtil Peder Thomsen selv overtog gården på et tidspunkt mellem 1757 og 1770 (jf. ovenfor).

Der var så megen energi i Peder Thomsen, at han kunne klare både gårdens drift og kønsdriften. Derfor måtte Anne Pedersdatter igennem ni fødsler i løbet af 22 år. Alle børn blev døbt i Vester Sogn. Tre af børnene døde i en tidlig alder.

Fødslerne startede med Anne Pedersdatter (døbt 27. februar 1763). Hun blev efterfulgt af Thomas Pedersen (døbt 21. juli 1765), en søn uden navneangivelse (døbt 6. december 1767, begravet 27. december 1767), Peder Pedersen (døbt 26. december 1768, begravet 23. juli 1769), endnu en Peder Pedersen (døbt 4. juni 1770), Maren Pedersdatter (døbt 17. april 1775), Niels Pedersen (døbt 28. december 1777, begravet 18. marts 1778), Mads Pedersen (døbt 18. september 1780) og til sidst Christian Pedersen (døbt 21. april 1785).

Ved folketællingen i 1787 var de tre yngste børn hjemmeboende sammen med den ældste søn, Thomas Pedersen, der er anført at være hvervet soldat. Det er noget overraskende, at sønnen Niels var blandt de hjemmeboende, idet han som anført ovenfor døde i 1778. Min fantasi rækker ikke til at finde en god bortforklaring.

I 1788 var Peder Thomsen fortsat gårdfæster under Rørbæk Gods [13]. I 1792 blev gården overtaget af Peder Thomsens søn, Thomas Pedersen, som købte den af godsejeren [14]. Det må formodes, at Peder Thomsen og Anne Pedersdatter kom på aftægt på gården.

Peder Thomsens otium som aftægtsmand blev kortvarigt. Han var ifølge kirkebogen 66 år og nogle uger gammel, da han døde (begravet 24. november 1793, Vester Sogn). Ved folketællingen i 1801 boede Thomas Pedersen med kone og to børn på gården i Lindet. Anne Pedersdatter kan ikke findes ved denne folketælling, så hun har formentlig været så undselig, at hun er blevet glemt ved optællingen.

Anne Pedersdatter blev ikke helt glemt, for hun levede videre i næsten 30 år. Hun var 86 år og aftægtskone i Lindet, da hun døde den 10. januar 1830 (Vester Sogn).

Anne Thomasdatter var 21 år, da hun den 30. april 1753 blev trolovet med og den 25. juni 1753 (Vester Sogn) gift med Peder Madsen fra Kejlstrup i Nørre Snede Sogn. De havde forinden været nødt til at ulejlige kong Frederik 5. for at blive gift med hinanden. Den 13. april 1753 fik de kongelig dispensation til at "sammenkomme udi ægteskab", selv om de var beslægtede i andet led [15], dvs. de var hinandens fætter og kusine.

Peder Madsen fra Kejlstrup må formodes at være søn af den Mads Pedersen fra Kejlstrup, der ovenfor er omtalt som bror til Maren Pedersdatter. Det er sandsynligt, at Peder Madsen og Anne Thomasdatter er flyttet til Kejlstrup efter vielsen.

Hvis Anne Thomasdatter havde et ønske om at få fyldig omtale i eftertidens slægtsbøger, skulle hun ikke have giftet sig med én fra Nørre Snede Sogn. De manglende kirkebøger bevirker, at der mangler viden om deres liv efter vielsen. Man må derfor nøjes med at håbe, at deres liv har været én lang fætter-kusinefest.

Ingeborg Thomasdatter giftede sig med naboens søn fra Lindet. Han hed Laurids Nielsen, men Laurids blev ofte til Laurs eller Lars. De blev gift i Vester Sogn den 10. december 1761. Ingeborg var 25 år ved vielsen. Laurids var 28 år (døbt 19. juli 1733, Vester Sogn).

Laurids Niensens far, Niels Lauridsen, havde i mange år været gårdfæster i Lindet og nabo til Thomas Thomsen [2, 6-9]. Da Niels Lauridsen døde (begravet 11. februar 1761, Vester Sogn), havde han været fæster af gården i 48 år. Det er dog endnu mere imponerende, at han havde fået 19 børn fordelt på tre koner [16].

Det er anført, at Laurids Nielsen overtog fæstet af gården straks efter faderens død [16]. I jordebogen fra 1770 er Laurids Nielsen registreret som fæster [12], og han var i mange år nabo til sin svoger, Peder Thomsen.

Ingeborg Thomasdatter kunne ikke leve op til nabokonens frugtsommelighed, for Ingeborg Thomasdatter måtte nøjes med at få tre børn med Laurids Nielsen. Maren Lauridsdatter blev døbt den 30. oktober 1763, Niels Lauridsen blev døbt den 15. juni 1766, og Thomas Lauridsen blev døbt den 11. marts 1770. De blev alle tre døbt i Vester Sogn. Naboskabet bevirkede, at Laurids Nielsen og Ingeborg Thomasdatter flittigt brugte Peder Thomsen og Anne Pedersdatter som faddere og omvendt.

Ved folketællingen i 1787 boede Laurids Nielsen og Ingeborg Thomasdatter på gården i Lindet. Deres to sønner var hjemmeboende, og en 11-årig datter af Ingeborgs bror, Søren Thomsen, var som omtalt i kapitel 13 på gården som tjenestepige.

Sønnen, Niels Lauridsen, havde overtaget gården ved næste folketælling i 1801. Laurids Nielsen boede på gården og er anført at være enkemand. Derfor er det overraskende, at Ingeborg Thomasdatter ikke døde før lidt over to år senere (6. december 1803, Vester Sogn). Efterhånden begynder man at overveje, om sognepræsten i Vester har haft særlige evner med hensyn til genoplivning af afdøde sognebørn.

I så fald lykkedes det ikke at genoplive Laurids Nielsen. Han døde den 11. marts 1818 (Vester Sogn). Ifølge kirkebogen blev han 85 år og var aftægtsmand i Lindet ved sin død.

Litteraturliste

1. Christian den Femtes Danske Lov, 1683, 3. bog, 16. kapitel, 5. artikel, www.bjoerna.dk
2. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1737-1745, folio 174-175
3. Ordbog over det danske sprog, <http://ordnet.dk>
4. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1717-1720, folio 46b-49
5. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1737-1745, folio 668-669
6. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, Protokollerede breve, 1755, folio 199-201
7. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, Protokollerede breve, 1755, folio 282-282b
8. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, Protokollerede breve, 1757, folio 261-264b

9. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1768-1772, folio 661b-662b
10. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1762-1764, Vester Sogn, side 99
11. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1762-1764, Vester Sogn, side 71
12. Rørbæk Gods, Jordebog, 1770-1801, 1770
13. Rørbæk Gods, Jordebog, 1770-1801, 1788
14. Ejnar Bjerre Jørgensen: "Vester Sogns Gårdhistorie. Lindet", matrikelnr. 3
15. Danske Kancelli, Jyske Registre, 1752-1754, sag nr. 93, folio 290-290b
16. Ejnar Bjerre Jørgensen: "Vester Sogns Gårdhistorie. Lindet", matrikelnr. 4

Kapitel 26. I al enighed og kærlighed

Mine tip-4-oldeforældre

Hans Jensen & Maren Terkildsdatter

Hans Jensen (210):

Født: ca. 1716

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før ca. 1742

Død:

Begravet: 28. januar 1787 i Vrads Sogn (Skanderborg Amt)

Maren Terkildsdatter (211):

Født: ca. 1720

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før ca. 1742

Død: 1783 i Nørre Snede Sogn (Skanderborg Amt)

Begravet:

Hans Jensen og Maren Terkildsdatter formodes at have tilbragt en stor del af deres liv i Grætrup i Nørre Snede Sogn (Skanderborg Amt). Når oplysningerne om dem i dette kapitel er sparsomme, skyldes det, at kirkebøgerne indtil 1814 fra Nørre Snede Sogn er gået tabt ved en brand.

Der er derfor ingen viden om Hans Jensens barndom, ungdom og forældre bortset fra, at hans far må have heddet Jens. Det vides fra aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død, at Hans Jensen var født i ca. 1716.

Maren Terkildsdatter blev født ca. 1720 ifølge aldersangivelsen ved et skifte [1]. Det fremgår af samme skifte, at hendes forældre var Terkild Thomsen og Maren Jensdatter. Terkild Thomsen var gårdmand i Grætrup (jf. kapitel 45).

En jordebog over Hammergård og Rørbæk Godser dateret den 2. august 1754 viser, at Hans Jensen var fæster af en gård i Grætrup. Den havde et jordtilliggende på 2 tønder, 1 skæppe, 1 fjerdingkar og 1 ½ album hartkorn. Hans Jensen betalte 4 rigsdaler i årlig landgilde. Jordebogen var blevet udarbejdet, fordi de to hovedgårde med tilhørende bøndergods og tiender skulle sælges. Købsprisen blev på 32.400 rigsdaler, hvilket for en fattig fæstebonde må have været et svimlende stort beløb [2].

Hans Jensen var blevet gift med Maren Terkildsdatter før ca. 1742 baseret på fødselsåret for deres ældst kendte barn. Der er kun kendskab til de fire børn, der var i live ved skiftet efter Maren Terkildsdatter i 1783 [3]. I betragtning af datidens høje børnedødelighed er det sandsynligt, at de har haft flere børn.

De fire kendte børn er Mads Hansen (født ca. 1742), min tip-3-oldemor, Karen Hansdatter (født ca. 1745), Johanne Hansdatter (født ca. 1749) og Anne Marie Hansdatter (ukendt fød-

selsår, men formentlig den yngste). Det omtrentlige fødselsår er for Johanne angivet på grundlag af aldersangivelsen ved folketællingen i 1787 og for Mads og Karen på grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved deres død. Når Anne Marie antages at være yngst, skyldes det, at hun er nævnt som den sidste i skiftet.



Nu nærmer vi os Grætrup, hvor Hans Jensen var fæster af en gård. Hans Jensen kunne finde hjem helt uden brug af vejskilt (foto: 2020)

Hans Jensen havde tilsyneladende opgivet at spare sammen til at blive godsejer, for i 1758 og 1762 var Hans Jensen fæster af den samme gård i Grætrup. Den hørte nu under Hvolgård og Hammergård Godser [4]. Han havde ambitioner om vækst, for i 1761 udvidede han sine jordbesiddelser, idet han overtog fæstet af nogle anparter i en gård i Groest, som hans svigerfar, Terkild Thomsen, hidtil havde været fæster af [5]. Groest lå i nabosognet Ejstrup (Skanderborg Amt) og hørte under Bjerre Gods.

Blandt en konges arbejdsopgaver var dengang at skrive allernådigste forordninger. Det gjorde kong Frederik 5. den 13. april 1764. Forordningen bestemte, at der skulle udskrives en soldat pr. 32 tønder hartkorn. Derfor blev bøndergodset opdelt i soldaterlægder på 32 tønder hartkorn. Det bevirkede, at Hans Jensen fik en tillidspost som lægdsmand for det andet lægd under Hvolgård og Hammergård Godser. Lægdet omfattede bøndergods i dele af Nørre Snede Sogn og Ejstrup Sogn [4]. Som lægdsmand skulle Hans Jensen føre lægdsrullen, så man må håbe, at han havde lært at skrive.

I 1765 blev Hammergård Gods adskilt fra Hvolgård Gods og solgt til Sr. Poul Østergaard. Sr. blev brugt som forkortelse for Seigneur, dvs. Hr. Ved salget fulgte Hans Jensen og fæstegården

i Grætrup med [4]. Hans Jensen måtte vænne sig til at høre under skiftende godsejere. I 1770 var han fæstebonde under Rørbæk Gods [6].

I jordebogen fra 1770 er Hans Jensens navn streget ud og erstattet med navnet "Søren". Hans Jensens svigerfar, Terkild Thomsen, har også fået sit navn streget ud, og det er erstattet med "Hans J". Det betyder formentligt, at kort tid efter 1770 havde Hans Jensens svigersøn, Søren Thomsen (jf. kapitel 13), overtaget fæstet af Hans Jensens gård. Til gengæld havde Hans Jensen trappet ned ved at overtage sin svigerfars husmandssted på 4 skæpper, 1 fjerdingkar og 1/2 album hartkorn [6].

Jordebogen fra 1773 bekræfter, at Hans Jensen havde overtaget husmandsstedet i Grætrup. Han betalte 1 rigsdaler og 32 skilling i årlig landgilde [7]. I 1783 var Hans Jensen fortsat fæster af husmandsstedet i Grætrup, der fortsat hørte under Rørbæk Gods. Dets bygninger bestod af et stuehus, et ladehus og et kohus [3].

Hans Jensen lavede andet end at fæste. Da sønnen, Mads Hansen, den 10. november 1776 (Langskov Sogn, Vejle Amt) fik døbt en søn, var "Madses fader og svoger fra Gretrup" blandt fadderne. Det må betyde, at Hans Jensen og svigersønnen, Søren Thomsen, må have rejst ca. 20 km for at medvirke. Som belønning for rejseaktiviteten blev Hans Jensens barnebarn opkaldt efter ham, idet Mads Hansens søn blev døbt Hans.

Der er mere viden om Maren Terkildsdatters død end om hendes liv. Skiftet efter hendes død blev påbegyndt den 27. september 1783 [3]. Det er derfor sandsynligt, at hun døde i september 1783. Hun blev ca. 63 år gammel. Arvingerne var ovennævnte fire børn.

Det fremgår af skiftet, at sønnen, Mads Hansen, boede i Langskov i Langskov Sogn. Den 24. oktober 1772 (Langskov Sogn) var han blevet gift med Ellen Marie Simonsdatter. Ved folketællingerne i 1787 og 1801 boede han i et hus i Langskov med sin familie. Mads Hansen er anført at være skovfoged, skytte og husmand. Han døde som 67-årig og blev begravet den 13. juli 1809 (Langskov Sogn).

Datteren, Karen Hansdatter, var på skiftetidspunktet i god overensstemmelse med kapitel 13 gift med Søren Thomsen i Grætrup. Johanne Hansdatter er i skiftet anført at være gift med Jens Christensen i Lille Bredlund i Vrads Sogn (Skanderborg Amt). Der kan hun og familien findes ved folketællingerne i 1787 og 1801. Jens Christensen var gårdmand.

I skiftet er datteren, Anne Marie Hansdatter, anført at være ugift. Der må have været tvivl om hendes alder, for det er anført, at hun var "år gammel", men tallet mangler. Hendes videre skæbne er ukendt.

Boopgørelsen viser, at indboet var af beskeden værdi. Blandt de dyreste ejendele var en egekiste med lås, et egehængeskab, en klokviser (dvs. et ur) og nogle dyner. Maden blev lavet på en jernpande og i en jerngryde og to sorte gryder. Derefter kunne maden blive serveret på tre stenfade og fem røde og hvide stentallerkener. Når maden skulle skylles ned, var der adgang til et enkelt ølkrus, to glas og en flaske.

Maren Terkildsdatter havde været ret velforsynet med tøj. Der var bl.a. et grønt, et brunt og to røde skørter, et blåprikket og et rødt forklæde, en blå og to grønne trøjer, hvoraf den ene var med røde ærmer, en kåbe af ukendt farve, en sort kjole og en sort og en blå hue. Hun har tilsyneladende holdt af farver.

Der var ikke tale om et stort landbrug, så husdyrholdet begrænsede sig til en sortbroget ko, der var ringe, en gråbroget ko, der ikke var ringe, en gris, syv får og tre lam. Besætningen levede ikke op til de for fæstere lovmæssigt fastlagte normer, der afhang af hartkornets størrelse. Derfor var der i boopgørelsen anført en udgift på 12 rigsdaler til supplering af besætningen.

Boets samlede ejendele blev vurderet til 39 rigsdaler, 3 mark og 8 skilling. På udgiftssiden var gårdens brøstfældighed, der krævede 16 rigsdaler til istandsættelse af bygningerne, ovennævnte udgift til besætningen, skifteomkostninger og begravelsesudgifter. Maren Terkildsdatter havde ikke fået en billig standardbegravelse, for der var betalt ekstra for en ligprædiken.

Når alt var lagt sammen og trukket fra, var der et underskud i boet på 5 rigsdaler, 3 mark og 10 skilling. Det blev arvingerne ikke rige af. I skifteprotokollen kunne det afslutningsvis konstateres, at "Således blev dette skifte i ald enighed og kærlighed sluttet og til endebragt".

Efter hustruens død flyttede Hans Jensen efter alt at dømme ind hos datteren, Johanne Hansdatter, der som omtalt ovenfor boede i Lille Bredlund i Vrads Sogn. I hvert fald havde Hans Jensen bopæl i Lille Bredlund, da han døde 71 år gammel (begravet 28. januar 1787).

Johanne Hansdatter og hendes mand, Jens Christensen Høgh, blev ikke boende i Lille Bredlund. Da Johanne Hansdatter døde i 1812, havde de bopæl i Nørhoved By i Nørre Snede Sogn. Der var de aftægtsfolk hos datteren, Ellen Marie Jensdatter, der var gift med sognefogeden. Skiftet efter Johanne Hansdatter blev påbegyndt den 2. oktober 1812. Arvingerne var en datter og en søn. Boets værdier blev vurderet til 22 rigsdaler. De to børn gav på grund af boets "ubetydelighed" afkald på deres arv og overlod boet til deres far [8].

Litteraturliste

1. Rørbæk Gods, Del af skifteprotokol, 1729-1790, side 199-201
2. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, Protokollerede breve, 1755, folio 199-201
3. Rørbæk Gods, Del af skifteprotokol, 1729-1790, side 234-236
4. Randers Amtstue, Hartkornsspecifikation og Jordebog, 1731-1845, Hvolgård Gods
5. Bjerre Gods, Fæsteprotokol, 1684-1790, folio 69
6. Rørbæk Gods, Jordebog, 1770
7. Rørbæk Gods, Jordebog, 1773
8. Vrads Herredsfoged, Skifteprotokol, 1803-1821, folio 314b og 318b

Kapitel 27. Endnu en Peder Pedersen

Mine tip-4-oldeforældre
Peder Pedersen & ukendt hustru

Peder Pedersen (212):

Født: ca. 1719

Døbt:

Konfirmeret:

Gift:

Død:

Begravet: 10. marts 1782 i Brande Sogn (Vejle Amt)

Ukendt hustru (213):

Født: ca. 1724

Døbt:

Konfirmeret:

Gift:

Død:

Begravet: 28. april 1799 i Brande Sogn

Når der er begrænset viden om Peder Pedersen, hans hustru og deres børn, skyldes det primært, at kirkebøgerne indtil 1773 i Brande Sogn er gået tabt ved to brande som omtalt i kapitel 14. Det betyder for Peder Pedersen og hustru, at det kun er begravelserne, der har kunnet findes i kirkebogen. Angivelsen af deres omtrentlige fødselsår er baseret på aldersangivelsen i kirkebogen ved deres død.

Min tip-4-oldefar, Peder Pedersen, anføres at være søn af en Peder Pedersen og dennes ukendte hustru. Hans farfar hed ligeledes Peder Pedersen [1, 2]. Det er ikke lykkedes at finde dokumentation for disse familierelationer, så derfor vil de ikke blive omtalt nærmere her. Forældrene til min tip-4-oldemor, Peder Pedersens ukendte hustru, er lige så ukendte, som hun selv er.

Datidens kvinder holdt sig beskeden i baggrunden, og derfor indeholder arkivalierne normalt flere oplysninger om mændene end om kvinderne. Det vides med sikkerhed, at Peder Pedersen havde mindst seks sønner. Oplysningerne om deres fødsel/dåb er forsvundet med de brændte kirkebøger. De i det følgende angivne omtrentlige fødselsår for sønnerne er derfor baseret på aldersangivelsen ved folketællinger, aldersangivelsen i kirkebogen ved deres død og i et enkelt tilfælde (Jens Pedersen) også på aldersangivelsen i lægdsrullen (Koldinghus Amt, Hovedrulle 1789, lægd 84, Brande Sogn).

Peder Pedersens seks kendte sønner var Peder Pedersen (født ca. 1746), endnu en Peder Pedersen (min tip-3-oldefar) (født ca. 1747), Anders Pedersen (født ca. 1753), Niels Pedersen (født ca. 1754), Otte Pedersen (født ca. 1764) og Jens Pedersen (født ca. 1766). De anførte fødselsår er behæftet med ret stor usikkerhed, idet de forskellige kilder for samme person i flere tilfælde fører frem til ret forskellige fødselsår.



Brande Kirke, der ses her på fotografiet, blev benyttet til Pedersen-familiens mange kirkelige handlinger. I 1920 fik Uhre sin egen kirke (foto: 2020)

De to sønner ved navn Peder anføres at være henholdsvis ældste søn [3] og næstældste søn [4] af Peder Pedersen, hvor min tip-3-oldefar anføres som den næstældste. Det må have givet anledning til forvekslinger og misforståelser både i og uden for familien, at to sønner havde samme navn. Familieforvirringen blev næppe mindre af, at de begge fik en søn ved navn Peder Pedersen.

Sønnen, Anders, anføres at være søn af Peder Pedersen, da han var fadder i henholdsvis 1778 og 1781 hos sin ældste storebror. Sønerne Niels og Otte omtales som sønner af Peder Pedersen i kirkebogen ved deres død. Sønnen, Jens, omtales som søn af Peder Pedersen både i lægdsrullen og i kirkebogen ved sin død.

Som yderligere dokumentation for familierelationerne kan tilføjes, at Anders og Otte omtales som brødre til den ældste af de to Peder Pedersen'er [5], og at Otte endvidere omtales som bror til den yngste af de to Peder Pedersen'er [6]. Ved folketællingen i 1787 er Jens anført at være bror til den ældste af de to Peder Pedersen'er.

Peder Pedersen nøjedes ikke med at få sønner. Da sønnen, Anders Pedersen, i 1783 fik døbt en søn (jf. nedenfor), var "mandens to søstre" blandt fadderne uden, at deres navn er angivet. Da Anders Pedersen igen fik børn døbt i henholdsvis 1786 og 1788, var "mandens søster" fadder. "Mandens søster" var ligeledes fadder, da min tip-3-oldefar, Peder Pedersen, fik døbt en søn i 1789. Endelig var "Peder Pedersen og søn og datter" faddere ved en dåb i Brande Sogn den 9. april 1775.

Det kan derfor konkluderes, at Peder Pedersen havde mindst to døtre. Den ene af døtrene er angivet at være Dorthe Pedersdatter [1, 2]. Hun var født i ca. 1740 ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død. Der er ikke fundet dokumentation for, at hun var datter af Peder Pedersen. Det er dog sandsynligt, at det var tilfældet, idet både Peder Pedersens ældste og næstældste søn brugte hende som fadder. Der er ikke noget bud på navnet på den anden datter.

Det er tænkeligt, at der har været flere børn i Peder Pedersens børneflokk. En af sønnerne fik som nævnt ovenfor navnet Otte. Navnet kan komme fra tallet otte [7], så det er nærliggende at gætte på, at han var Peder Pedersens ottende barn. Hvis det var tilfældet, mangler der et barn, selv om det antages, at begge de kendte døtre var ældre end Otte.

Det vides ikke med sikkerhed, om Peder Pedersen har fået alle de ovennævnte børn med samme hustru. Hvis de her anførte omtrentlige fødselsår for hans ukendte hustru og for Dorthe Pedersdatter er korrekte, har hustruen født hende i en alder af ca. 16 år, hvis hun var mor til Dorthe Pedersdatter. Det må sandsynligvis betyde, at enten er de omtrentlige fødselsår forkerte, eller også har Dorthe Pedersdatter haft en anden mor.

Ved sin død i 1799 blev Peder Pedersens ukendte hustru i kirkebogen betegnet som ”Peder Sognefogeds moder i Uhre”. Den ældste søn var som omtalt nedenfor sognefoged. Det må betyde, at hun også var mor til de børn, der blev født efter den ældste Peder Pedersen.

Selv om der ikke er sat navn på Peder Pedersens ukendte hustru i arkivalierne, kan datidens navngivningstraditioner give et fingerpeg om hendes navn. Traditionen var ofte således, at de to ældste børn af hvert køn blev opkaldt efter bedsteførelørene. Det er derfor relevant at se på de navne, som Peder Pedersens og hustrus børnebørn fik. Dorthe Pedersdatter og Jens Pedersen fik udelukkende sønner og kan derfor ikke bruges i denne sammenhæng.

Den ældste Peder Pedersens to ældste sønner blev opkaldt efter bedsteførelørene. Hans ældste datter hed Kirsten, og den næstældste hed Bodil Marie. Børnenes mormor hed Bodil. Det tyder på, at den normale navngivningstradition var blevet anvendt. I så fald hed den ældste Peder Pedersens mor Kirsten.

Den næstældste Peder Pedersen fik to sønner, der begge hed Peder, hvilket formentlig skyldtes, at den første Peder døde, inden den næste Peder blev født. Hans ældste datter hed Kirsten, og den næstældste hed Johanne Marie. Som omtalt i kapitel 14 hed børnenes mormor muligvis Johanne. Det tyder på, at farmor har heddet Kirsten.

Anders Pedersens ældste søn hed Anders, idet han efter en anden navngivningstradition blev opkaldt efter sin hustrus afdøde mand. Næstældste søn hed Peder. Både børnenes farfar og morfar hed Peder. Den ældste datter hed Kirsten, og den næstældste hed Birthe Marie. Børnenes mormor hed sandsynligvis Birthe (jf. nedenfor).

Niels Pedersens to ældste sønner blev opkaldt efter bedsteførelørene. Ældste datter blev døbt Mette og næstældste datter Kristine Marie. Sidstnævnte blev ved folketællingen i 1787 kaldt for Kirsten Marie. Børnenes mormor hed muligvis Mette (jf. nedenfor).

Otte Pedersens ældste søn blev opkaldt efter hustruens afdøde mand. Næstældste søn blev døbt Niels Peder efter henholdsvis sin morfar og sin farfar. Otte Pedersens eneste datter fik navnet Inger Kirstine, hvor Inger var fra hans afdøde hustru. Barnets mormor hed Ane Kirstine. Kirstine, der er en variant af Kirsten, kan derfor tænkes at være fra både barnets mormor og farmor.

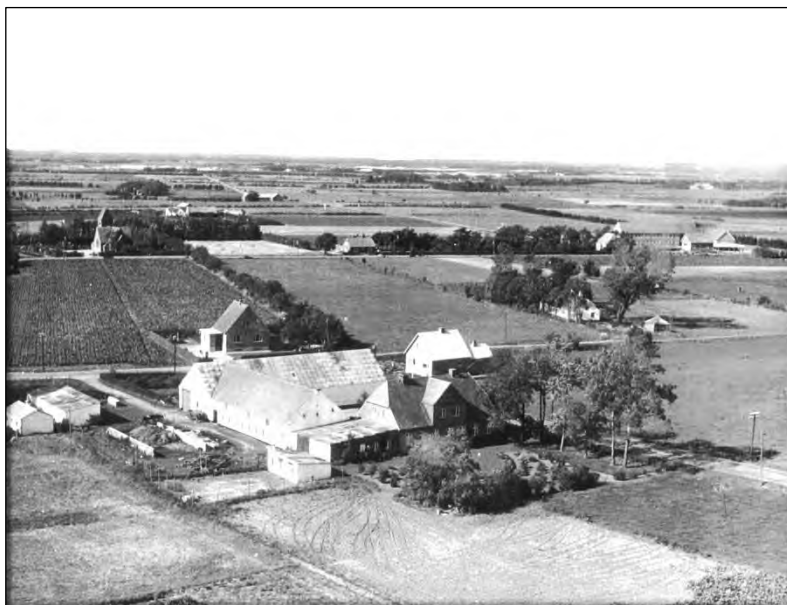
Navngivningen af børnebørnene peger ret entydigt på, at min tip-4-oldefar Peder Pedersens ukendte hustru har heddet Kirsten. Mine tip-4-oldeforældre havde to sønner, der hed Peder, der begge var i live samtidig. Denne dobbelte navngivning skyldtes sædvanligvis, at der har været to forskellige med navnet Peder, de skulle opkaldes efter. Det mest nærliggende er at tro, at både sønnernes farfar og morfar har heddet Peder, dvs. i så fald har min ukendte tip-4-oldemor heddet Kirsten Pedersdatter.

Min tip-4-oldefar, Peder Pedersen, har næppe brugt tiden på lange, teoretiske overvejelser over navnet på sin kone. I stedet kunne han koncentrere sig om at være gårdmand. Han var fæster af en gård i Uhre i Brande Sogn. Det fremgår af ekstraskatteregnskaber, at gården i 1762 var ejet af Niels Madsen i Høgild i Rind Sogn (Ringkøbing Amt) [8]. Niels Madsen var ikke godsejer, men en rig hosekræmmer, der også var kirkehandler [9]. Dengang var det almindeligt, at privatpersoner, der havde en passende stor formue, købte og solgte kirker.

Peder Pedersen havde i oktober 1762 [8] og januar 1763 [10] sin hustru og to børn over 12 år boende på gården. I oktober 1762 er Peder Pedersens kones mor anført at bo hos dem, men i januar 1763 er det anført at være Peder Pedersens mor. Der er formentlig tale om en skrivefejl, for det er sandsynligvis kun den ene af dem, der har været et ekstraskattet medlem af familien.

Selv om Niels Madsen havde et stort handelstalant, lykkedes det ham ikke at sælge en kirke til Peder Pedersen. I stedet blev Peder Pedersen selvejergårdmand, da han købte gården af Niels Madsen og den 3. maj 1774 fik skøde på sin fæstegård [1]. Der savnes en præcis kildehenvisning til dette skøde, som det ikke er lykkedes mig at finde.

Gården fik senere matrikelnr. 4a i Uhre [1, 2], der i dag har adressen Uhrevej 19, Uhre, 7330 Brande [11]. Man må dog lede forgæves efter rester af Peder Pedersens gård, idet den ældste bygning på matriklen er et udhus fra 1914.



Gården, matrikelnr. 4a i Uhre. Der er ikke bevaret bygninger fra Peder Pedersens tid (fotograf: ukendt, foto: 1954, Lokalhistorisk Arkiv, Brande)

Peder Pedersen nøjedes ikke med at være gårdmand, men var også sognefoged i Uhre. Det fremgår bl.a. af, at han i 1771 i sin egenskab af sognefoged havde udstedt en attest i sognepræstens fravær [12].

Selv om han var sognefoged, var Peder Pedersen ikke ufejlbarlig. I 1778 fik han en sag på hal-sen. Under en razzia i Brande Sogn efter ulovlig brændevinsbrænding fandt man hos Peder Pedersen i Uhre en gammel, ubrugelig kobberbrændevinskedel. Peder Pedersen havde for mange år siden modtaget den i pant af degnen for skyldige kongelige skatter. Han havde siden beholdt den, da degnens arvinger kunne forlange at indløse pantet [13].

Det var dengang forbudt for bønder selv at brænde brændevin og at være i besiddelse af udstyr dertil. Straffen for ulovlig brændevinsbrænding var en bøde på 30 rigsdaler, hvilket var et betydeligt beløb [14].

Amtet indstillede til Rentekammeret, at Peder Pedersen ikke skulle have nogen bøde, da han efter amtets mening ikke havde foretaget sig noget ulovligt. Der var vedlagt en udtalelse fra sognepræsten, der attesterede, at Peder Pedersen aldrig havde været kendt for ulovligt at brænde eller sælge brændevin [13].

Peder Pedersens gode forklaring på udstyrets tilstedeværelse blev muligvis anset for at være en bortforklaring, for Rentekammeret tildelte ham en bøde på 30 rigsdaler. Den betalte han godvilligt til sin sagfører plus 7 mark og 14 skilling i sagsomkostninger. I 1781 måtte amtmanden dog rykke sagføreren for betalingen, som ikke var blevet videresendt til amtet [15].

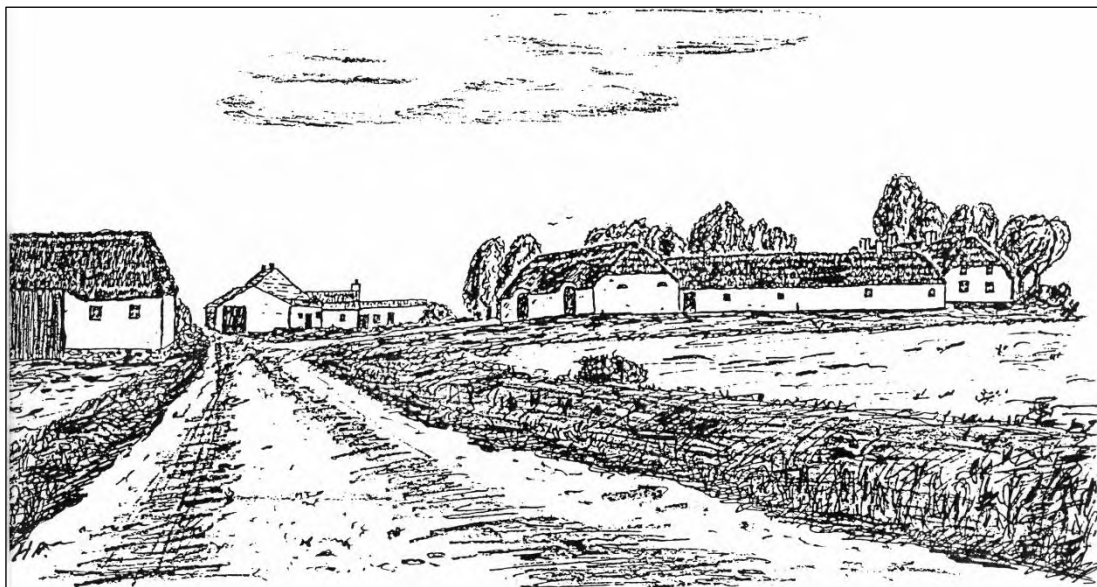
Peder Pedersen opkøbte forskellige ejendomme i et omfang, så han kan mistænkes for at have været en slags ejendomsspekulant. På en auktion den 25. februar 1774 købte Peder Pedersen for 6 rigsdaler og 4 mark 5 fag af en gård i Borup By i Brande Sogn samt 1/5 af gårdens agerjord [16, 17].

Den 15. april 1775 købte Peder Pedersen af sognepræsten i Grejs, der var travlt beskæftiget med opkøb og salg af jordisk gods, to ejendomme i Grarup By i Brande Sogn på tilsammen 1 tønne, 2 skæpper, 3 fjerdingkar og 2 album hartkorn [18, 19]. Den ene af disse ejendomme solgte Peder Pedersen den 6. juni 1782 til ejendommens beboer for 45 rigsdaler [20].

Den 10. juli 1777 var Peder Pedersen i Vejle, hvor der i gæstgiver Mathias Wingses gård blev afholdt auktion. Sognepræsten i Grejs var død, og en panthaver udbød fire af hans ejendomme. Peder Pedersen må have været en velhavende mand med en stor pengepung, for han købte alle fire ejendomme. Der var tale om en gård i Grarup By, et ubebygget, øde boel i Grarup By, en gård i Borup By og gården Økær i Brande Sogn. Peder Pedersen måtte byde i alt 192 rigsdaler og 1 skilling for at erhverve disse fire ejendomme [16, 21].

Dermed var det ikke slut med købelysten. Den 8. februar 1779 blev der afholdt tvangsauktion over en gård i Brandlund i Brande Sogn. Gården havde et jordtilliggende på 5 tønder, 1 skæppe, 3 fjerdingkar og 2 album hartkorn. Efter adskillige bud og overbud blev sognefoged Peder Pedersen i Uhre den højstbydende med et bud på 188 rigsdaler, 3 mark og 12 skilling [22].

Der er intet, der tyder på, at Peder Pedersen selv brugte de ejendomme, han opkøbte. Peder Pedersen har formentlig haft en betydelig indtægt ved at fæste eller leje dem ud til andre. Formålet med opkøbene har sandsynligvis været at sælge dem videre med fortjeneste på et passende tidspunkt.



Uhre, Branduhre, ca. 1910. Tegning efter postkort af lærer Aksel F. Hansen. Peder Pedersens gård ses ikke på tegningen. Betegnelsen Branduhre bruges om Uhre i Brande Sogn for at undgå forveksling med bl.a. Uhre i Hover Sogn (Lokalhistorisk Arkiv, Brande)

Peder Pedersen sørgede dog for sine to ældste sønner. Ovennævnte gård i Brandlund solgte han den 11. februar 1782 videre til den næstældste Peder Pedersen (min tip-3-oldefar). Inden da var der fra gården frasolgt et hus og lidt jord, så det resterende hartkorn var på 4 tønder, 1 skæppe, 2 fjerdingkar og 2/5 album. Sønnen fik ikke gården til favørpris, for salgsprisen var 300 rigsdaler [4], dvs. væsentligt højere end den var købt for på auktionen.

Forinden havde Peder Pedersen den 4. oktober 1781 bragt generationsskiftet i orden ved ”med fri vilje og velberåd hu” at sælge sin gård i Uhre til sønnen, den ældste Peder Pedersen. Gården var på 2 tønder, 5 skæpper, 1 fjerdingkar og 1/2 album hartkorn. Salgsprisen var 190 rigsdaler inkl. gårdens kreaturer og redskaber [3]. Selv om det ikke fremgår af skødet, må det antages, at Peder Pedersen i forbindelse med salget sikrede sig selv og konen aftægt på gården.

Det var i sidste øjeblik, at Peder Pedersen fik sørget for, at de to sønner blev gårdejere. Peder Pedersen døde mindre end en måned efter, at han havde underskrevet det sidste af de to skøder. Han blev begravet den 10. marts 1782 (Brande Sogn). Ifølge kirkebogen blev han 63 år gammel.

Det fremgår af en senere panteobligation, at skiftet efter Peder Pedersen blev afsluttet med et skiftebrev dateret den 27. juni 1782 [23]. Det er ikke lykkedes at finde dette skiftebrev, så det er muligvis ikke bevaret. En formodning om, at Peder Pedersen pga. de mange ejendomshandler har været velhavende, kan alligevel bekræftes.

To af arvingerne, Otte Pedersen og Jens Pedersen, var umyndige, og derfor skulle deres arv administreres af Overformynderiet. Det fremgår af Overformynderiprotokollen, at de hver havde arvet 66 rigsdaler og 59 skilling svarende til 66 rigsdaler, 3 mark og 11 skilling [24]. Det betyder, at der må have været et pænt overskud i boet, idet de øvrige arvinger må formodes at have arvet et tilsvarende beløb.

Peder Pedersens hustru døde som omtalt ovenfor i 1799 (begravet 28. april 1799, Brande Sogn). Ifølge kirkebogen blev hun 75 år gammel. Kirkebogen omtaler hende som mor til den ældste Peder Pedersen, hvilket tyder på, at hun har boet på aftægt hos ham ved sin død. Ved folketællingen i 1787 levede hun fuldt ud op til sin rolle som ukendt hustru, idet hun ikke har kunnet findes hverken hos sønnen eller andetsteds i Brande Sogn ved denne folketælling.

I det følgende omtales seks af Peder Pedersens børn. Dorthe Pedersdatter er medtaget blandt disse, selv om der som anført ovenfor ikke er sikker dokumentation for, at hun er datter af Peder Pedersen. Den næstældste Peder Pedersen er nærmere omtalt i kapitel 14, fordi han er min tip-3-oldefar.

Dorthe Pedersdatter nåede at blive gift tre gange, selv om hun døde i en relativt ung alder. Hendes første mand, Peder Nielsen, kendes kun fra lægdsrullen (Koldinghus Amt, Hovedrulle 1789, lægd 85, Brande Sogn). Der er han anført at have bopæl i Dørslund (også kaldet Døslund) i Brande Sogn og at være far til Niels Pedersen (født ca. 1769), Peder Pedersen (født ca. 1771) og Mads Pedersen (født ca. 1773). De omtrentlige fødselsår er baseret på aldersangivelserne i lægdsrullen. Mads Pedersen døde den 1. oktober 1836 (Brande Sogn). Ifølge aldersangivelsen i kirkebogen var han født ca. 1771.

I samme lægdsrulle er en søn af hver af Dorthe Pedersdatters to efterfølgende ægtemænd anført som om, de var sønner af Peder Nielsen. Peder Nielsen var for længst død på det tidspunkt. De sidstnævnte to sønner er anført at bo hjemme sammen med Mads Pedersen. Det indikerer, at Dorthe Pedersdatter har været mor til Peder Nielsens børn, dvs. hendes første ægtemand var Peder Nielsen. Hun må formodes at være blevet gift med ham før ca. 1769.

Det fremgår af kirkebogen, at Dorthe Pedersdatter fra Dørslund den 25. juni 1775 (Brande Sogn) blev gift med Thomas Christensen fra Tarp i Brande Sogn. Hverken skilsmisse eller bigami var skik og brug dengang. Derfor må Peder Nielsen antages at være død inden da. Da en graviditet også dengang varede ca. 9 måneder, kan det konstateres, at Dorthe Pedersdatter var gravid, da hun blev gift.

Resultatet af graviditeten blev døbt den 3. december 1775 (Brande Sogn). Han fik navnet Peder Thomsen, hvilket passer med, at han i overensstemmelse med traditionen blev opkaldt efter Dorthe Pedersdatters afdøde mand. I kirkebogen er Thomas Christensen og Dorthe Pedersdatter anført at bo i Dørslund. Her var Thomas Christensen fæster af en gård [25], som han må formodes at have overtaget efter Peder Nielsen. Gården var på 3 tønder, 3 fjerdingkar og 2 album hartkorn.

Den 28. maj 1778 (Brande Sogn) fik Thomas Christensen, der i kirkebogen kaldes for Thomas Døslund, begravet en dødfødt søn. Den 9. august 1778 bar ”Thomas Døslunds kone” barnet, da hendes formodede bror, den ældste Peder Pedersen, fik døbt en søn (jf. nedenfor). Året efter døde Thomas Døslund. Han blev begravet den 11. november 1779 (Brande Sogn). Ifølge kirkebogen blev han 33 år gammel, dvs. han var født ca. 1746.

Med en fæstegård som sidegevinst var det tilsyneladende let for den sørgende enke at finde sig en ny ægtemand. Den 11. juni 1780 (Brande Sogn) blev enken Dorthe Pedersdatter i Dørslund viet til ungarl Christen Nielsen. Han købte senere fæstegården [25]. Christen Nielsen var født i ca. 1746 ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død.

Den 16. april 1781 bar Dorthe Pedersdatter igen barnet, da den ældste Peder Pedersen fik døbt en datter. Da den næstældste Peder Pedersen (min tip-3-oldefar) fik døbt en datter den 1. juni 1783 (jf. kapitel 14), slap Dorthe Pedersdatter for at bære barn, men var almindelig fadder.

Dorthe Pedersdatter var ikke god til fødsler. Ægteskabet med Christen Nielsen resulterede i tre dødfødte sønner, der blev begravet den 5. februar 1781, begravet den 3. november 1782 og født den 11. november 1785, alle tre i Brande Sogn. Dorthe Pedersdatter overlevede ikke den sidste fødsel. Hun blev begravet den 27. november 1785 (Brande Sogn). I kirkebogen er hun reduceret til at være "Christen Døslunds kone". Hun blev 45 år.

Christen Nielsen blev gift igen den 12. marts 1786 (Brande Sogn) med pigen "Erich Harrilds datter". Hvis man konsulterer folketællingen fra 1787, finder man ud af, at Erich Harrilds datter hed Ane Erichsdatter. Hun boede på gården i Dørslund sammen med Christen Nielsen, Christen Niensens stedsøn, Peder Thomsen, fra Dorthe Pedersdatters andet ægteskab, Christen Niensens og Ane Erichsdatters søn, Niels Christensen, en tjenestepige og en hyrdedreng. De var sluppet af med Dorthe Pedersdatters søn fra første ægteskab, Mads Pedersen, der var afsat til Ane Erichsdatters forældre som tjenestedreng.

Der var dåb hos Christen Nielsen og Ane Erichsdatter den 30. januar 1791 (Brande Sogn). En datter blev døbt og fik helt efter traditionen navnet Dorthe efter Christen Niensens afdøde hustru. Det var derfor naturligt at invitere repræsentanter for den afdøde hustrus familie til at være faddere. Otte Pedersens hustru bar barnet, og blandt fadderne var Otte Pedersen fra Lundfod og Peder Pedersen fra Uhre. Det bestyrker formodningen om, at Dorthe Pedersdatter var søster til Otte og Peder Pedersen.

I 1797 solgte Christen Nielsen gården i Dørslund og flyttede til Tornvig i Arnborg Sogn (Ringkøbing Amt) [26]. Ved folketællingen i 1801 boede Christen Nielsen og Ane Erichsdatter på en gård i Tornvig. Her døde Ane Erichsdatter som aftægtskone den 10. marts 1817 i en alder af 55 år. Christen Nielsen var 79 år og aftægtsmand, da han døde den 11. december 1825 (Arnborg Sogn).

Peder Pedersen er i det foregående omtalt som "den ældste Peder Pedersen", fordi han var den ældste af min tip-4-oldefar, Peder Pedersens to Peder Pedersen-sønner. Det gør det ikke lettere for læseren at holde styr på de mange Peder Pedersen'er, at "den ældste Peder Pedersen" i kirkebogen indtil faderens død i 1782 ofte er omtalt som "unge Peder Pedersen". Det er gjort for at kende forskel på ham og faderen. I den følgende omtale, hvor han er i centrum, vil han blot blive kaldt for Peder Pedersen.

Den 19. oktober 1777 (Brande Sogn) blev pigen Anne Christensdatter viet til ungkarl Peder Pedersen af Uhre. Han var ca. 30 år ved vielsen. Anne Christensdatter var jævnaldrende, idet hun var blevet døbt den 27. august 1747 (Thyregod Sogn, Vejle Amt). Hun var datter af Christen Mortensen fra Hesselbjerger. Moderen må antages at have været Bodil Pedersdatter, der den 17. oktober 1734 (Thyregod Sogn) var blevet gift med Christen Mortensen.

Lidt over 9 måneder efter vielsen fødte Anne Christensdatter en søn, der den 9. august 1778 (Brande Sogn) blev døbt Peder Pedersen. Han døde dog, da han var ca. 1/2 år gammel (begravet 7. marts 1779, Brande Sogn). Det gik endnu dårligere ved den næste fødsel, der resulterede i en dødfødt datter (begravet 16. januar 1780, Brande Sogn). De efterfølgende børn blev alle født i Brande Sogn. En datter, der fik navnet Kirsten Pedersdatter, blev døbt den 16. april 1781 (begravet 18. december 1785).



Her i Brande Kirke blev Peder Pedersen og Peder Pedersen og Peder Pedersen og Peder Pedersen og Peder Pedersen døbt (fotograf: ukendt, foto: 1920-1939, Lokalhistorisk Arkiv, Brande)

Som omtalt ovenfor blev Peder Pedersen selvejergårdmand med skøde af 4. oktober 1781, idet han købte sin fars gård i Uhre. I 1785 var Uhre den største by i Brande Sogn. Der var 17 gårde i byen, og deraf var de 10 i selveje [27].

En selvejergårdmandssøn blev døbt den 6. april 1783. Han fik navnet Peder Pedersen og var mere levedygtig end den første søn af samme navn. Næste barn i flokken blev en datter (døbt 25. maj 1786), der kom til at hedde Kirsten Pedersdatter efter sin afdøde storesøster. Ved folketællingen i 1787 boede Peder Pedersen og Anne Christensdatter på gården i Uhre By sammen med børnene Peder og Kirsten, en tjenestepige og Jens Pedersen, der er anført at være mandens broder.

Anne Christensdatter fødte yderligere to børn. Bodil Marie Pedersdatter blev døbt den 13. juni 1790 og Christen Pedersen den 4. maj 1794. Det resulterede i, at Peder Pedersen og Anne Christensdatter ved folketællingen i 1801 havde fire hjemmeboende børn på gården. Derudover var der plads til en tjenestekarl. I folketællingsskemaet er det anført, at Peder Pedersen var gårdmand og sognefoged, dvs. han var gået i sin afdøde fars fodspor.

Det vides ikke, om Peder Pedersen havde overtaget sognefogedhvervet umiddelbart efter faderens død i 1782. Første gang, Peder Pedersen er fundet omtalt som sognefoged, er i 1789. Den 16. januar 1789 fik sognefoged Peder Pedersen i Uhre en ordre fra amtmanden til at sørge for betaling af udgifterne for transport af en tyv til Vejle. Endvidere fik Peder Pedersen ordre til for fremtiden at foranstalte, at tilsvarende forbrydere blev anholdt og transporteret [28].

Den 26. marts 1800 var sognefoged Peder Pedersen deltager i et møde på amtshuset i Vejle. Mødet handlede om udskiftningen af Uhre By. Samtidig med stavnsbåndets ophævelse i 1788 var der kommet love om udskiftning og jordfordeling og udflytning af gårdene. Fra en tilværelse i et tæt landsbyfællesskab, der gav tryghed på mange måder, skulle gårde og mennesker

nu flyttes ud i det åbne landskab. Det gav en del uro blandt bønderne. På mødet blev der fremlagt og vedtaget planer for en omfordeling af jorden [27, 29].

Ved dåben af sine to yngste børn i henholdsvis 1790 og 1794 er Peder Pedersen i kirkebogen omtalt som sognefoged i Uhre. For at kunne adskille Peder Pedersen fra andre Peder Pedersen'er i sognet blev han i kirkebogen ofte kaldt for "Peder Sognefoged" eller "Peder Foged", når han blev brugt som fadder.

Peder Pedersen var ifølge kirkebogen sognefoged, da han døde den 18. maj 1803 [30] 57 år gammel. Han blev begravet den 26. maj 1803 (Brande Sogn). Skiftet efter Peder Pedersen blev påbegyndt den 15. juni 1803 og afsluttet den 26. oktober 1803 [30]. Arvingerne var enken og fire børn. To af den afdødes brødre, Anders Pedersen og Otte Pedersen, blev antaget til værger for henholdsvis de to sønner og de to døtre.

Gården var velforsynet med indbo. De mest værdifulde ejendele var en jernkakkelovn, en dragkiste af fyrretræ og en kobberbryggekedel. Det fremgår, at Peder Pedersen havde en forkærlighed for røde striber. Der var tre rødstribede olmerdugsoverdyner, og han havde selv to rødstribede undertrøjer. Til natligt brug var der tre natskjorter af blårlærred og en rød nathue.

Boets samlede værdier blev opgjort til 696 rigsdaler, 4 mark og 6 skilling. Deraf var gården takseret til 414 rigsdaler. Boets gæld beløb sig til 386 rigsdaler, 4 mark og 8 skilling. Efter fradrag af skifteomkostningerne var der et overskud på 300 rigsdaler til deling mellem arvingerne. Enken, Anne Christensdatter, fik halvdelen, de to sønner fik hver 50 rigsdaler, og døtrene fik hver 25 rigsdaler.

Anne Christensdatter var ejer af gården i de næste ti år. Derefter blev endnu en Peder Pedersen ejer af gården, idet hendes ældste søn fik skøde på ejendommen den 10. september 1813 [31]. Anne Christensdatter var aftægtsenke på gården i 20 år, indtil hun døde den 17. december 1833 (Brande Sogn) i en alder af 86 år.

Der var lagt op til, at endnu en Peder Pedersen skulle have overtaget slægtsgården, idet Anne Christensdatters søn havde en søn, der hed Peder Pedersen. Denne søn døde dog den 18. februar 1843 (Brande Sogn) i en alder af 26 år, og derfor måtte planlægningen brat ændres. I stedet blev gården med skøde af 23. september 1843 solgt til en svigersøn, der ikke hed Peder Pedersen [32].

Anders Pedersen var ungkarl og havde bopæl i Uhre, da han den 25. oktober 1782 (Ikast Sogn, Ringkøbing Amt) blev gift med enken Maren Pedersdatter fra Lille Nørlund i Ikast Sogn. Anders Pedersen var ca. 30 år ved vielsen.

Maren Pedersdatter var født i ca. 1751 i Ejstrup Sogn (Skanderborg Amt) ifølge oplysningerne i kirkebogen ved hendes død, dvs. hun var jævnaldrende med Anders Pedersen. Ved vielsen var den ene af forloverne Peder Madsen fra Hedegård i Ejstrup Sogn, som formodes at være hendes far. Det fremgår af folketællingen i 1787 (Ejstrup Sogn), at Peder Madsen var gift med Birthe Nielsdatter, og at det var hans første ægteskab.

Det var gået hurtigt for Maren Pedersdatter at blive gift igen. Hendes første ægtemand, Anders Bjerg (også kaldet Bjerre eller Berg), blev begravet den 7. juni 1782 (Ikast Sogn). Han blev 44 år gammel ifølge kirkebogen. Året forinden havde Maren Pedersdatter fået en søn, Peder Andersen (døbt 22. juli 1781, Ikast Sogn), med Anders Bjerg.

Det fremgår af skiftet efter Anders Bjerg [33], at de ikke havde flere børn. Deres vielse er ikke fundet, men ægteskabet må formodes at have været kortvarigt. Anders Bjerg havde ifølge skiftet været ejer af en halvgård i Lille Nørlund på 2 tønder, 5 skæpper, 2 fjerdingkar og ½ album hartkorn. Gården blev vurderet til 125 rigsdaler.

Denne halvgård blev Anders Pedersen den lykkelige ejer af takket være ægteskabet med enken. Den anden halvgård var ejet af Jens Pedersen Bjerg [34]. Han må antages at være bror til Maren Pedersdatters første mand, idet han var værge for sønnen ved skiftet efter Anders Bjerg [33].

Anders Pedersen fik otte børn med Maren Pedersdatter, og de blev alle født i Ikast Sogn. Deres første barn, Anders Andersen, blev ved dåben den 21. september 1783 opkaldt efter Maren Pedersdatters afdøde mand. Den næste søn (døbt 26. februar 1786) fik navnet Peder Andersen. Derved blev han opkaldt efter både sin farfar og sin morfar.

Ved folketællingen i 1787 boede familien på gården i Lille Nørlund med tre sønner og en tjenestepige. To af sønnerne hed Peder Andersen, idet der var en Peder Andersen fra hvert af Maren Pedersdatters ægteskaber.

Senere i 1787 var der familiesammenføring, idet Anders Pedersens bror, den næstældste Peder Pedersen (min tip-3-oldefar), købte den anden halvpart af gården i Lille Nørlund af Jens Pedersen Bjerg [34] (jf. kapitel 14). De to halvparter havde samme hartkorn. Anders Pedersens halvpart fik senere matrikelnr. 1a og Peder Pedersens halvpart matrikelnr. 2a [35].

Den 4. november 1787 (Ikast Sogn) blev "Anders Nørlunds søn" på 4 år begravet. Sønnens navn er ikke anført i kirkebogen. Aldersangivelsen passer på sønnen Anders, men da han i høj grad var i live efterfølgende, må der være tale om den yngre Peder, der ikke er fundet nævnt senere.

Den 6. juli 1788 blev en datter, Kirsten Andersdatter, døbt. Denne dåb er et eksempel på, at kirkebogens oplysninger kan være så upræcise, at de er af begrænset værdi for en senere slægtsforsker. Det er uden navneangivelse anført, at barnet blev "båren af mandens broderkone", og at fadderne var mandens "anden broder og kone og søster" og "konens broder og søster".

De efterfølgende fødsler resulterede i Birthe Marie Andersdatter (døbt 13. marts 1791), et dødfødt barn (begravet 15. juli 1793), Peder Andersen (døbt 12. oktober 1794) og til sidst tvillinger (en pige og en dreng), der blev født den 3. marts 1797, men døde 10 dage gamle.

Ved folketællingen i 1801 boede Anders Pedersen og Maren Pedersdatter på gården i Lille Nørlund med deres tre fælles børn, Anders, Kirsten og Birthe Marie. Sønnen Peder er ikke registreret som hjemmeboende og er ikke fundet død i den mellemliggende periode. Det er uvist, hvad der er blevet af ham.

I 1812 blev gården overtaget af sønnen, Anders Andersen, for 800 rigsdaler plus en forpligtelse til at have forældrene på aftægt [35]. Det sidste viste sig at blive langvarigt og dermed dyrt for Anders Andersen.

De efterfølgende 21 år i Anders Pedersens og Maren Pedersdatters aftægtsliv var så begivenhedsløse, at de bliver forbigået i tavshed. Da der endelig skete noget, var det sørgeligt. Den 5. august 1833 (Ikast Sogn) døde Maren Pedersdatter. Ifølge kirkebogen blev hun 82 år. Hun er anført at være "aftægtsmand Anders Nørlunds hustru".

Anders Pedersen er tilsyneladende blevet glemt ved folketællingen i 1834. Han er ikke fundet som aftægtsmand hos sønnen, der boede på gården med hustru og seks børn. Det blev der ændret på ved næste folketælling i 1840, hvor Anders Pedersen er anført som aftægtsmand hos sønnen og svigerdatteren. Anders Pedersen nåede at være på aftægt i 30 år, inden han døde den 9. november 1842 (Ikast Sogn). Ifølge kirkebogen blev han 90 år.

Niels Pedersen blev den 29. oktober 1780 (Brande Sogn) viet til en lettere gravid Kirsten Troelsdatter. Hun var datter af gårdmand Troels Jørgensen fra Store Sandfeld i Brande Sogn [36]. Troels Jørgensens hustru er anført at hedde Mette Pedersdatter [37]. Det er ikke lykkedes at finde dokumentation for denne oplysning, men den passer med, at Niels Pedersens og Kirsten Troelsdatters første barn blev døbt Mette.

Ved vielsen var Niels Pedersen ca. 26 år. Kirsten Troelsdatter var ca. 25 år, idet hun ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved sin død var født i ca. 1755. Efter vielsen formodes de nygifte at være flyttet ind hos Troels Jørgensen i Store Sandfeld. Formodningen baseres på, at de havde bopæl i Store Sandfeld, da deres første barn, Mette Nielsdatter, blev døbt den 8. april 1781 (Brande Sogn).

Næste barn blev en søn, Peder Nielsen. Hans fødsel/dåb er ikke fundet i Brande Sogns eller andre sognes kirkebøger. Hans eksistens bekræftes dog af folketællingerne i 1787 og 1801, og han blev konfirmeret til påsken 1799 i Brande Sogn. Ifølge aldersangivelserne ved folketællingerne blev han født ca. 1783.

Med skøde af 12. juni 1784 overtog Niels Pedersen halvparten af sin svigerfars gård i Store Sandfeld. Svigerfaderen beholdt selv den anden halvpart. Jordtilliggendet til halvparten var på 2 tønder og 3 fjerdingkar hartkorn. Købesummen var på 180 rigsdaler [36]. Niels Pedersens storebror, den ældste Peder Pedersen, fra Uhre bidrog til begivenheden ved at underskrive skødet som det ene af to vitterlighedsvidner.

Niels Pedersen har sandsynligvis forbedret og udvidet gårdens bygninger efter overtagelsen. Det fremgår af en brandtaksation fra 1797, at gårdens bygninger bestod af et stuehus på 10 fag, hvoraf 1 fag var lade. Endvidere var der en bygning på 23 fag, der blev brugt til lade og stald. Bygningerne var af egebindingsværk med klinede vægge og stråtag. Forsikringssummen var på i alt 420 rigsdaler [38].

De efterfølgende børn blev alle født i Brande Sogn. Kristine Marie Nielsdatter blev døbt den 3. april 1785. Hun boede ved folketællingen i 1787 sammen med sine forældre og to ældre søskende på gården i Store Sandfeld. Endvidere var der på gården en 11-årig pige, der er anført at være hyrdepige. Det er svært at afgøre, om Niels Pedersen udnyttede mindreårig arbejdskraft, eller om han tværtimod af ren godgørenhed tog sig af en mindreårig pige.

Familien blev større. Det endte med en børneflokk på otte børn. Troels Nielsen blev døbt den 1. november 1787. Pedersen-familien holdt sammen. Tre af Niels Pedersens brødre og en svigerinde var faddere. Ved Dorthe Nielsdatters dåb den 18. juli 1790 var to af Niels Pedersens brødre og to andre brødres koner i funktion.

Anne Kirstine Nielsdatter blev døbt den 1. september 1793, men måtte nøjes med to af Niels Pedersens brødre som faddere. Det samme måtte Peder Nielsen (døbt 25. september 1796). Rækken af fødsler blev afsluttet med Anne Nielsdatter (døbt 20. april 1800), der blev båret af

Jens Pedersens kone fra Lille Sandfeld (jf. nedenfor) og havde ovennævnte Peder Sognefoged fra Uhre som fadder.

Ved folketællingen i 1801 havde Niels Pedersen og Kirsten Troelsdatter seks hjemmeboende børn på gården i Store Sandfeld. Optællingsmanden har muligvis ikke kunnet finde ud af at registrere to børn ved navn Peder Nielsen. I hvert fald mangler den yngste Peder Nielsen, som med sikkerhed var i live.

Det dokumenteres af, at Peder Nielsen den yngre med skøde af 4. januar 1827 overtog gården i Store Sandfeld fra faderen. Købesummen var på 200 rigsdaler. Samme dag blev der underskrevet en aftægtskontrakt, der sikrede Niels Pedersen og hustru aftægt i resten af deres levetid [39].

Det er nærliggende at tro, at sønnens overtagelse af gården er blevet fremskyndet af, at Kirsten Troelsdatter har været alvorligt syg. Blot fire dage efter, at skødet og aftægtskontrakten var underskrevet, døde Kirsten Troelsdatter (8. januar 1827, Brande Sogn). Hun blev ifølge kirkebogen 72 år gammel og er anført at være ”aftægtsmand Niels Pedersens hustru af Sandfeld”.

Niels Pedersen nåede at være aftægtsmand i syv år. Han døde den 10. februar 1834 (Brande Sogn). Det er anført i kirkebogen, at han blev 79 $\frac{3}{4}$ år. Slægten gik videre, som slægter har for vane. Inden sin død nåede han at opleve sit barnebarn, lille Niels Pedersen (født 20. juli 1832, Brande Sogn).

Otte Pedersen blev i sine ældre dage oftest omtalt som Otto Pedersen. Han havde i lighed med sin storebror, Anders, regnet ud, at den nemmeste vej til at blive gårdmand var at gifte sig med en gårdmandsenke. Den 30. september 1787 (Brande Sogn) blev ungkarl Otte Pedersen i en alder af ca. 23 år gift med ”Knud Thomsens enke Inger Pedersdatter” fra Lundfod i Brande Sogn. Knud Thomsen var blevet begravet den 22. april 1787 (Brande Sogn).

Prisen for at blive gårdmand var, at Otte Pedersen måtte affinde sig med en enke, der var ca. 20 år ældre. Inger Pedersdatter var ca. 42 år, idet hun ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død var født ca. 1745. For Inger Pedersdatter var det en markant ægteskabelig fornyelse, idet hendes første ægtemand havde været næsten 20 år ældre end hende. Hun havde tre børn fra ægteskabet med Knud Thomsen.

Knud Thomsen og senere Otte Pedersen anføres uden nærmere kildeangivelse at have fået skøde på gården, der senere fik matrikelnr. 2a i Lundfod [40], dvs. de må antages at have været ejere af gården. Det er dog ikke lykkedes at finde disse skøder. Ved folketællingen i 1787 boede Otte Pedersen og Inger Pedersdatter på gården i Lundfod med hendes tre børn.

Inger Pedersdatter havde en alder, hvor det var ved at være slut med fødedygtigheden. Derfor fik hun kun ét barn med Otte Pedersen. Barnet blev opkaldt efter hendes afdøde mand og fik derfor navnet Knud Ottesen, da han blev døbt den 21. maj 1789 (Brande Sogn). Familien bistod talrigt ved dåben. Tre af Otte Pedersens brødre og en svigerinde var faddere, og barnet blev båret af endnu en svigerinde. Al den bistand hjalp dog ikke ret meget, for lille Knud døde 4 uger gammel (begravet 21. juni 1789, Brande Sogn).

Af ukendte årsager solgte Otte Pedersen gården i Lundfod. Ifølge [40] skete det med skøde af 16. juni 1790. Heller ikke dette skøde er det lykkedes at finde. I stedet købte Otte Pedersen med skøde af 24. juni 1792 en halv gård i Skerris i Brande Sogn på 1 tønne, 5 skæpper, 2 fjerdingkar

og 2 album hartkorn [41]. Købesummen var på 198 rigsdaler, der blev betalt i rede penge. Det vides ikke, hvor Otte Pedersen og Inger Pedersdatter har opholdt sig i perioden 1790-1792.

Ved folketællingen i 1801 boede Otte Pedersen og Inger Pedersdatter på gården i Skerris med to af hendes børn og en hyrdedreng. Gårdens bygninger var efter en brandtaksationsforretning den 25. juli 1803 forsikrede for 480 rigsdaler [42]. Den 20. juni 1804 optog Otte Pedersen et lån på 500 rigsdaler mod 1. prioritets sikkerhed i gården [42].

I en alder af ca. 52 år var Otte Pedersen parat til at komme på aftægt. Den 15. oktober 1816 solgte han gården i Skerris for 600 rigsdaler [43]. Samtidig blev der oprettet en aftægtskontrakt [44]. Aftægtskontrakten sikrede Otte Pedersen og hustru aftægt i resten af deres levetid. Som aftægtsbolig fik de 4 fag af gårdens vestre hus. De blev sikret en fastsat årlig leverance af diverse fødevarer samt tørv til opvarmning.

Aftægtsyderen skulle køre deres aftægtskorn til og fra mølle og efter forlangende køre dem til kirke, familie og gode venner, dvs. hvis de var selskabeligt anlagt, kunne aftægtsyderen få travlt med hestevognskørsel. Aftægtsyderen skulle endvidere til deres begravelse sørge for spise og drikke til den afdødes familie og venner efter egnens skik og brug. Derimod skulle kiste og andre omkostninger betales af den afdødes efterladenskaber.

Det blev dog lidt kedeligt for Otte Pedersen at være på aftægt, så der måtte ske noget andet. Den 1. oktober 1822 købte han for 80 rigsdaler et husmandssted i Grarup i Brande Sogn. Den tilhørende jord var på 7 skæpper og 2 ½ album hartkorn [45].

Inger Pedersdatter var en ældre husmandskone, der formentlig havde haft mere lyst til at forblive på aftægt. Hun var ifølge kirkebogen 81 ¾ år, da hun gik glip af en glædelig jul ved at dø den 24. december 1826 (Brande Sogn). Skiftet efter Inger Pedersdatter blev påbegyndt den 13. februar 1827 [46] og afsluttet den 27. februar 1827 [47].

Arvingerne var Inger Pedersdatters tre børn af første ægteskab. Efter salget af gården i Skerris havde Otte Pedersen så god en økonomi, at han kunne låne penge ud. Det fremgår af skiftet, at han havde et tilgodehavende på i alt 340 rigsdaler fra fire forskellige panteobligationer. Der var ingen gæld i boet. Boets værdier blev opgjort til 500 rigsdaler, hvoraf de 60 rigsdaler var vurderingen af husmandsstedet.

Otte Pedersen var gavmild. Han ønskede ikke begravelsesomkostningerne fratrukket og var villig til af egen lomme at betale skifteomkostningerne. De 500 rigsdaler blev derfor delvist mellem enken og arvingerne. Inger Pedersdatters to sønner havde udstedt arveafkald, fordi de tidligere havde fået udbetalt forskud på arv fra den afdøde. Inger Pedersdatters datter var død, så derfor skulle hendes to døtre hver arve 125 rigsdaler.

Nu havde Otte Pedersen i en alder af ca. 63 år chancen for at finde sig en ny og yngre hustru. Den chance udnyttede han i ekstrem grad. Han blev den 27. maj 1827 (Brande Sogn) gift med en ung pige, som han aldersmæssigt næsten kunne være bedstefar til, idet han var ca. 40 år ældre end hende. Det er svært at tro, at der var tale om gensidig kærlighed.

Bruden hed Karen Nielsdatter og var blevet døbt den 31. juli 1803 (Brande Sogn) sammen med sin tvillingsøster, der hed Johanne Nielsdatter. Det var lidt usædvanligt, at begge tvillinger overlevede både fødsel og barndom. Faderen var Niels Hansen i Uhre, der lidt tilfældigt omtales som enten gårdmand eller husmand, og moderen hed Ane Kirstine Jensdatter.

Trods sin høje alder havde Otte Pedersen som omtalt ovenfor kun prøvet at være far i fire uger. Det blev der god mulighed for at lave om på med så ung en hustru. Otte Pedersen og Karen Nielsdatter fik i alt fem børn, der alle blev døbt i Brande Sogn. Deres første barn blev født den 23. maj 1828 og fik navnet Inger Kirstine Ottedatter. Det næste barn, Niels Peder Ottesen, blev født den 16. oktober 1831.

Ved folketællingen i 1834 boede Otte Pedersen med sin unge hustru og sine to endnu yngre børn i huset i Grarup By. Han er anført at være husmand og at leve af sin jordlod.

I Karen Nielsdatters familie må der have været en arvelig tilbøjelighed til at føde tvillinger. Denne tilbøjelighed fik hun afløb for den 3. oktober 1836, hvor hun fødte tvillingerne Peder og Hans Ottesen. Peder døde den 17. november 1836, men Hans levede videre. Han var tredje hjemmeboende barn i huset i Grarup, da befolkningen blev talt igen i 1840.

Otte Pedersen må have været i god form, for han var ca. 77 år, da han blev far for sidste gang. En søn, Knud Peder Ottesen, blev født den 5. juli 1841. Der var 52 år imellem, at Otte Pedersen blev far for første og sidste gang. På det punkt er der vist ikke mange mænd, der kan overgå ham.

Med skøde af 15. januar 1842 solgte Otte Pedersen husmandsstedet i Grarup for 200 rigsdaler [48]. I stedet købte han for 150 rigsdaler hustruens barndomshjem, der var et husmandssted i Uhre på 7 skæpper, 2 fjerdingkar og 1 album hartkorn. Sælgeren var Karen Nielsdatters ugifte tvillingsøster, Johanne Nielsdatter, der ved salget sikrede sig aftægt på stedet [49]. Ejendommen fik senere matrikelnr. 17a i Uhre [50].

Karen Nielsdatters og Johanne Nielsdatters far, Niels Hansen, var død den 30. oktober 1840 (Brande Sogn) og moderen den 25. februar 1840 (Brande Sogn). Niels Hansen og hustru havde skrevet et testamente, hvori de havde bestemt, at Johanne Nielsdatter skulle arve ejendommen. Derved fik hun en større arv end sine søskende, hvilket var begrundet med, at hun altid havde boet hjemme og passet forældrene. Der var fuld opbakning til testamentets bestemmelser fra de øvrige arvinger [51].

Johanne Nielsdatter havde ikke lyst til at have ansvaret for driften af husmandsstedet. Derfor skyndte hun sig at sælge ejendommen til sin søster og svoger. Aftægtskontrakten sikrede hende bl.a. 4 fag hus til beboelse og fastlagte leverancer af fødevarer. Hun kunne få det festligt i sin aftægtsbolig til højtiderne, idet der skulle leveres hende 2 potter brændevin til jul, 1 til påske og 1 til pinse hvert år [52].

Otte Pedersen må have oplevet sin anden ungdom i husmandsstedet i Uhre. Ved folketællingen i 1845 klarede han i en alder af ca. 81 år driften af husmandsstedet uden anden hjælp end hustru og tre børn, hvoraf den ældste var 13 år. Johanne Nielsdatter boede i huset og er anført at leve af sin formue. Den må formodes at stamme fra salget af husmandsstedet.

I Uhre stod tiden næsten stille, for de samme seks personer boede i husmandsstedet ved folketællingen i 1850. Som 86-årig klarede Otte Pedersen fortsat arbejdet som husmand. Børnene var dog også blevet fem år ældre og må antages at have været til større hjælp. Det er anført, at Johanne Nielsdatter blev forsørget i huset.

Året efter viste det sig, at Otte Pedersen ikke var udødelig. Ifølge kirkebogen døde han af alderdom den 5. marts 1851 (Brande Sogn) i en alder af 87 år. Karen Nielsdatter fik lov til at sidde i uskiftet bo og overtog dermed husmandsstedet [53].

I 1853 solgte Karen Nielsdatter husmandsstedet for 300 rigsdaler til sin datter, Inger Kirstine Ottedatter. Samtidig sikrede Karen Nielsdatter sig aftægt i huset. Da datteren blev gift den 29. marts 1857 (Brande Sogn), blev svigersønnen, Niels Christiansen, ejer af ejendommen [50, 53].

Ved folketællingen i 1860 var både Karen Nielsdatter og Johanne Nielsdatter på aftægt hos Niels Christiansen og Inger Kirstine Ottedatter. De havde også Karen Nielsdatter på aftægt ved folketællingen i 1870, hvor Johanne Nielsdatter af ukendte årsager foretrak at bo hos en søster i Borup i Brande Sogn.

Karen Nielsdatter var fortsat på aftægt hos sin svigersøn, da hun døde den 21. april 1872 (Brande Sogn). Hun blev 68 $\frac{3}{4}$ år gammel. Ifølge kirkebogen var dødsårsagen alderdom og underlivssygdom.

Jens Pedersen hjalp til hos storebroderen, den ældste Peder Pedersen, på fødegården i Uhre ved folketællingen i 1787. Jens Pedersen var 21 år og ugift. På gården var en tjenestepige, der hed Kirsten Nielsdatter. Hun var sandsynligvis skyld i, at Jens Pedersen ikke blev ved med at være ugift.

Niels Pedersen i Lille Sandfeld, der ikke må forveksles med ovennævnte Niels Pedersen i Store Sandfeld, havde en datter, der hed Kirsten Nielsdatter. Det formodes at være hende, der var tjenestepige hos Peder Pedersen i Uhre. Niels Pedersen havde noget andet, der var lige så attraktivt, nemlig en gård i Lille Sandfeld på 2 tønder, 1 skæppe, 2 fjerdingkar og 1 album hartkorn. Den gård købte Jens Pedersen for 190 rigsdaler med skøde af 10. januar 1788 [54].

Det fremgår ikke, om Kirsten Nielsdatter fulgte med i handelen. I skødet omtales Jens Pedersen som Niels Pedersens svoger. Svoger blev dengang også brugt som betegnelse for en svigersøn. På det tidspunkt var Jens Pedersen ikke gift med Kirsten Nielsdatter, men de må antages at have været trolovede eller i det mindste meget forelskede.

Gårdkøbet kvalificerede ikke kun til at blive gift med den tidligere gårdejers datter. Som gårdmand slap Jens Pedersen for militærtjeneste. Det fremgår af lægdsrullen (Koldinghus Amt, Hovedrulle 1789, lægd 84, Brande Sogn), at Jens Pedersen blev slettet af lægdsrullen efter, at han på session havde forevist sit skøde på gården.

Natten mellem den 23. og 24. september 1788 blev en nat, som Jens Pedersen aldrig ville glemme. Der opstod brand på gården. Branden skyldtes formentlig en tørreovn. Stuehuset på 12 fag brændte ned til grunden. Kun en mindre del af indboet blev reddet. Gårdens to øvrige længer på i alt 23 fag slap uskadte fra branden [55].

Branden kan tænkes at have forsinket brylluppet mellem Jens Pedersen og Kirsten Nielsdatter. Ellers kan man undre sig over, at de ventede med at blive gift helt til den 14. februar 1789 (Brande Sogn). Jens Pedersen var ca. 23 år. Kirsten Nielsdatter var jævnaldrende at dømme efter aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død. Ved vielsen havde de begge bopæl i Lille Sandfeld, så de var formentlig begge flyttet ind på gården, inden de blev lovformelig gift.

Ægteskabet blev mindre børnerigt end de fleste af datidens ægteskaber. De fik tre børn, der alle var af hankøn og alle blev født i Brande Sogn. Første barn var Niels Jensen (døbt 29. august 1790). Han blev efterfulgt af Peder Jensen (døbt 19. maj 1793) og Jørgen Jensen (døbt 17. marts 1799). To af Jens Pedersens brødre, den ældste Peder Pedersen fra Uhre og Niels Pedersen fra Store Sandfeld, var faddere alle tre gange.

Det fremgår af en brandtaksation fra 1797, at Jens Pedersens gård bestod af et stuehus på 8 fag, en lade på 8 fag, en stald på 8 fag og et aftægtshus på 6 fag. Bygningerne var af egebindingsværk med klinede og murede vægge samt stråtag. De blev takseret til i alt 390 rigsdaler [56].

Ved folketællingen i 1801 boede Jens Pedersen og Kirsten Nielsdatter med deres tre drenge på gården i Lille Sandfeld. Endvidere boede Kirsten Nielsdatters ugifte søster hos dem. I de følgende 33 år skete der tilsyneladende intet i Lille Sandfeld. Derfor springer vi frem til folketællingen i 1834. Da boede Jens Pedersen og Kirsten Nielsdatter på gården sammen med den yngste søn, Jørgen Jensen, og hans kone.

Jørgen Jensen og konen boede fortsat på gården ved folketællingen i 1840. Nu havde de fået en datter. Jens Pedersen var ca. 74 år, så det er nærliggende at tro, at sønnen har klaret en stor del af arbejdet på gården. Det ville derfor være naturligt, hvis Jørgen Jensen har følt, at faderen burde have overladt ejerskabet af gården til ham. Jens Pedersen ville dog ikke frivilligt gå på aftægt.

Den 11. marts 1840 var Jens Pedersen på besøg i præstegården i nabosognet Skarrild (Ringkøbing Amt). Der havde i en række år været ført retssager mellem Jens Pedersen og sognepræsten i Skarrild om græsningsretten på en eng, der tilhørte præstegården. Jens Pedersen mødte op for sammen med præsten at underskrive et forlig. Forliget fastlagde bl.a. inden for hvilke tidsperioder af året, Jens Pedersen måtte lade sine kreaturer græsse på engen. Præsten var vant til at beskæftige sig med evigheden, så derfor var det naturligt, at forliget var gældende "indtil evige tider" [56].

Kirsten Nielsdatter døde den 29. april 1841 (Brande Sogn). Ifølge kirkebogen blev hun 75 ¼ år. Det fik dog ikke Jens Pedersen til at afgive gården til sin søn. Jens Pedersen var gårdejer i Lille Sandfeld indtil sin død den 12. august 1842 (Brande Sogn). Han blev 76 ½ år gammel, hvis kirkebogen er troværdig.

Nu kunne Jørgen Jensen omsider blive gårdejer. Han var eneste arving. Derfor fik han den 18. november 1842 tinglæst adkomst til sin faders efterladte ejendele, herunder gården i Lille Sandfeld [57].

Litteraturliste

1. Brande Sogns gårdhistorie, hefte nr. 12, Uhre, 1. del, Lokalhistorisk Forening Brande, 2. udgave, 2012
2. Folk efter steder i Brande Sogn, Uhre, www.nørvang-herred.dk
3. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1773-1788, folio 198b-199
4. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1773-1788, folio 198b
5. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skifteprotokol, 1802-1805, folio 97-98b og 124b-125
6. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skifteprotokol, 1803-1821, folio 235b-237b
7. "Hvad skal barnet hedde?", Politikens Håndbøger, Politikens Forlag, København, 1965
8. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1762-1764, Brande Sogn, side 104
9. Folk efter få steder i Rind Sogn, www.nørvang-herred.dk

10. Reviderede regnskaber, Amtstueregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1762-1764, Brande Sogn, side 72
11. Ikast-Brande Kommune, Ejerlav: Uhre By, BBR-meddelelse
12. Koldinghus Birkedommer, Justitsprotokol, 1761-1775, folio 646b
13. Koldinghus Amt, Kopibog over breve til kollegierne, 1776-1779, folio 176
14. S. Alkærsig: "Den ulovlige brændevinsbrænding", Fra Ribe Amt, bind 6, 1923-1927, side 169-196, Udgivet af Historisk Samfund for Ribe Amt
15. Koldinghus Amt, Kopibog over breve til kollegierne, 1780-1783, folio 122 og 131b
16. Brande Sogns gårdhistorie, hefte nr. 3, Borup, Lokalhistoriske Forening, Brande, 2007, side 25 og 80
17. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1773-1788, folio 28-31
18. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1773-1788, folio 63-63b
19. Brande Sogns gårdhistorie, hefte nr. 8, Grarup, Lokalhistorisk Forening, Brande, side 56
20. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1773-1788, folio 236-237
21. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1773-1788, folio 176-177b
22. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1773-1788, folio 183-184
23. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1773-1788, folio 230b-231
24. Koldinghus Amt, Overformynderiprotokol, 1780-1786, folio 75b
25. Brande Sogns gårdhistorie, hefte nr. 2, Dørslund, Harrild, Blæsbjerg og Usseltoft, Lokalhistorisk Forening, Brande, side 19-20
26. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1801-1808, folio 587-587b
27. Hans Nørregård: "Uhre Ejerlaugs historie gennem 250 år", hefte 1, 1999, side 7-13
28. Koldinghus Amt, Kopibog over breve til kollegierne, 1789-1790, folio 5
29. Landvæsenskommissionen for Vejle Amtsrådkreds, Landvæsenskommissionsprotokol, 1796-1826, folio 53b-56
30. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skifteprotokol, 1802-1805, folio 97-98b og 124b-125
31. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1812-1817, folio 302-302b
32. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1842-1844, folio 791b-792
33. Lundenæs og Bøvling Amter, Skifteprotokol, 1780-1788, folio 136b-138
34. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1808-1814, folio 7b-8
35. Bernhard Larsen: "Ikast Sogn", Udgivet af Ikast Sogneråd, 1967, side 50 og 172-177
36. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1812-1817, folio 546b-547
37. Ejnar Bjerre Jørgensen: "Vester Sogns Gårdhistorie. Lindet", side 2
38. Brande Sogns gårdhistorie, hefte nr. 4, Sandfeld, 1. del, Lokalhistorisk Forening, Brande, side 35-36
39. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1825-1827, folio 621b-622
40. Brande Sogns gårdhistorie, hefte nr. 1, Lundfod, Arvad, Ågård, Lokalhistorisk Forening, Brande, side 10
41. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1801-1808, folio 493b-494

42. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1801-1808, folio 494-494b
43. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1812-1817, folio 741
44. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1817-1821, folio 611b-613
45. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1821-1825, folio 435
46. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skifteprotokol, 1826-1853, folio 142-143b
47. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skifteprotokol, 1825-1828, folio 254-255
48. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1842-1844, folio 136-136b
49. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1844-1847, folio 474
50. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Realregister, Uhre By, Brande Sogn, 1844-1918, side 114-115
51. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skifteprotokol, 1840-1844, folio 26b-28 og 59b-60
52. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1844-1847, folio 474b
53. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1857-1859, folio 515-515b
54. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1773-1788, folio 427-427b
55. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Justitsprotokol, 1784-1795, folio 275b
56. Brande Sogns gårdshistorie, hefte nr. 4, Sandfeld, 1. del, Lokalthistorisk Forening, Brande, side 5-10
57. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1842-1844, folio 214ab

Kapitel 28. Modvilligt godvilligt farvel til fæstegården

Mine tip-4-oldeforældre

Søren Hansen & Anne Hansdatter

Søren Hansen (216):

Født: ca. 1711

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 23. november 1741 i Sindbjerg Sogn (Vejle Amt)

Død:

Begravet: 26. oktober 1777 i Jelling Sogn (Vejle Amt)

Anne Hansdatter (217):

Født: 1710-1718

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 23. november 1741 i Sindbjerg Sogn

Død: 16. februar 1757 i Sindbjerg Sogn

Begravet: 20. februar 1757 i Sindbjerg Sogn

Søren Hansen fik tilnavnet Ødegård, der også blev skrevet Ødgård eller Øgård. Anne Hansdatter måtte gå igennem livet uden tilnavne. Tværtimod måtte hun de fleste gange, hvor hun var nævnt i kirkebogen, nøjes med at blive betegnet som "Søren Øgårds hustru".

Indledningsvis skal det præciseres, at der ikke er sikker dokumentation for, at Søren Hansen og Anne Hansdatter er mine tip-4-oldeforældre. Som diskuteret i kapitel 15 er der dog flere indicier, der peger på, at det er tilfældet.

Der vides intet om Søren Hansens fødsel, fødested eller forældre. Hans omtrentlige fødselsår er fastlagt på grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død. Første gang, han er fundet omtalt, er den 15. november 1733, hvor "Søren Hansens hustru" fra Sindbjerglund ifølge kirkebogen var fadder ved en dåb i Sindbjerg Sogn. I januar året efter var Søren Ødegård fra Sindbjerglund fadder, og 30. januar 1735 var "Søren Ødgårds hustru" fadder ved dåb i Sindbjerg Sogn.

Søren Hansen fik formentlig et tilnavn for at undgå forveksling med den Søren Hansen, der på samme tid boede i Ørum i Sindbjerg Sogn. Tilnavnet Ødegård tyder på, at han på et tidspunkt har været fæster af eller boet på en ødegård. Betegnelsen ødegård anvendtes om en gård, der ikke blev drevet som selvstændigt jordbrug, men enten lå udyrket hen eller var lagt ind under en anden gård [1].

I 1748 og 1762 blev Søren Hansen registreret som fæster af en halvgård i Sindbjerglund. Gården hørte under Låge Gods og var på 2 tønder, 7 skæpper, 1 fjerdingkar og 1 1/2 album hartkorn [2, 3]. Dengang var man nået længere med det kontantløse samfund, end vi er i dag. De fleste betalinger skete med naturalier. I årlig landgilde til godsejeren skulle Søren Hansen betale 8 pund smør, 1/2 gås, 1 høne og 10 æg. Det tyder ikke på, at godsejeren har levet af fedtfattig kost.



Søren Hansen var fæster af en halvgård i Sindbjerglund. Fotografiet er taget ca. 200 år efter Søren Hansens levetid, så det er ikke sikkert, at det ligner Søren Hansens Sindbjerglund (fotograf: ukendt, foto: 1930-1940, Sindbjerg Sogns Lokalhistoriske Arkiv)

Søren Hansen er fundet gift tre gange. Det vides ikke hvor og hvornår, han blev gift første gang. Navnet på hans første hustru, Mette Sørensdatter, kendes kun fra hendes begravelse og det efterfølgende skifte. Mette Sørensdatter blev begravet den 9. september 1741 (Sindbjerg Sogn). Hendes alder er ikke anført. Hun kan ikke have været alvorligt syg i længere tid, for den 14. maj 1741 havde "Søren Ødegårds hustru" haft helbred til at være fadder ved en dåb i Sindbjerg Sogn.

Det er anført i kirkebogen, at Mette Sørensdatter blev begravet i en fyrre- og bøgekiste. Det er formentlig noteret, fordi der skulle betales en særlig luksusskat af ligkister af egetræ. Det fremgår af skiftet efter Mette Sørensdatter den 13. oktober 1741 [4], at Søren Hansen næppe havde råd til at betale luksusskat.

Skiftet afslører, at Mette Sørensdatter havde været gift før. Den eneste arving var en 4-årig datter til en afdød søn, Søren Jørgensen, fra et tidligere ægteskab. Mette Sørensdatter havde ingen børn med Søren Hansen. Hun var i bedstemoralderen ved sin død og kan tænkes at have været over den fødedygtige alder, da hun blev gift med Søren Hansen. Han må derfor have været væsentligt yngre end Mette Sørensdatter.

Ved skiftet blev boets værdier opgjort til 44 rigsdaler, 4 mark og 8 skilling. Der var en gæld til godsejeren som følge af mangler ved gårdens bygninger og besætning. Der manglede tre heste, to køer, en vogn, en plov og en harve. Gårdens bygninger var i en "meget ringe og slet tilstand", og de nødvendige reparationer blev takseret til at ville koste 20 rigsdaler. Alt i alt var gælden til godsejeren på 67 rigsdaler, dvs. der var stort underskud i boet og ingen arv til arvingen.

Trods underskuddet fik Søren Hansen efter begæring allernådigst tilladelse til at beholde fæstegården. Han måtte dog love godsejeren at ville forbedre gården.

Søren Hansen var enkemand i mindre end tre måneder. Sindbjerglund var en lille landsby, hvor alle kendte alle og brugte hinanden som faddere, når børn i landsbyen skulle døbes. Søren Hansen havde et par gange været fadder sammen med Hans Villadsens datter, Anne. Hun var ledig på markedet, så han skyndte sig at fri til hende. Den 23. november 1741 (Sindbjerg Sogn) blev han gift med Anne Hansdatter fra Sindbjerglund. Dermed kommer min tip-4-oldemor ind i slægtshistorien.

Som diskuteret i kapitel 15 formodes Søren Hansens hustru, Anne Hansdatter, at være datter af Hans Villadsen. Hans Villadsens fødselsår, fødested eller forældre kendes ikke. Hans Villadsen er fundet i Sindbjerg Sogns kirkebog første gang den 20. november 1718, hvor han var fadder sammen med en Søren Villadsen, der kan have været hans bror. Ved en dåb den 17. maj 1723 er ”Hans Villadsens hustru” for første gang fundet som fadder.

Selv om Sindbjerg Sogns kirkebog starter i 1689, er hverken Hans Villadsens vielse eller hans børns fødsler fundet i kirkebogen. Det tyder på, at Hans Villadsen er flyttet til sognet efter, at han er blevet gift. Hans Villadsen var i 1723 fæster af en halvgård i Sindbjerglund [5]. Af ukendte årsager blev han senere degraderet til husmand. I 1749 fæstede han et hus i Sindbjerglund, som han tilsyneladende havde beboet et stykke tid forinden [2, 6]. Hans Villadsen blev begravet den 1. januar 1753 (Sindbjerg Sogn). Hans alder er ikke anført i kirkebogen.

Søren Hansens svigermor blev begravet den 5. maj 1754 (Sindbjerg Sogn). Hun hed ifølge kirkebogen Anne Lauritsdatter. Da Søren Hansen på det tidspunkt var gift med Anne Hansdatter, er det sandsynligt, at Anne Lauritsdatter var Anne Hansdatters mor og Hans Villadsens hustru. Det kan dog ikke udelukkes, at Anne Lauritsdatter kan have været stedmor til Anne Hansdatter eller svigermor fra Søren Hansens første ægteskab.

Anne Hansdatters fødsel er som nævnt ovenfor ikke fundet i Sindbjerg Sogns kirkebog. Derfor var hun formentlig født før 1718, hvor hendes far med sikkerhed har boet i sognet. Vurderet ud fra hendes fødselshistorik (jf. nedenfor) har hun næppe været meget over 30 år, da hun blev gift, dvs. hun blev sandsynligvis født inden for perioden 1710-1718.

Søren Hansen fik syv børn med Anne Hansdatter. Deraf døde de tre som små. Alle børnene blev døbt og evt. begravet i Sindbjerg Sogn. Deres første barn, Mette Sørens datter (døbt 14. oktober 1742, begravet 26. marts 1744), blev opkaldt efter Søren Hansens afdøde hustru. Det skulle forsøges igen med en Mette Sørens datter (døbt 22. november 1744). Fødslerne fortsatte med Sophie Sørens datter (døbt 5. februar 1747, begravet 10. december 1747), Niels Sørensen (døbt 1. december 1748), Hans Sørensen (døbt 8. april 1751, begravet 2. juli 1751) og min formodede tip-3-oldefar, Hans Sørensen (døbt 19. august 1752).

Hvis man har talt efter, vil man have opdaget, at der mangler en fødsel. Det gør den da også i bogstavelig forstand, da den ikke er fundet i kirkebogen. I skiftet efter Anne Hansdatter (jf. nedenfor) er nævnt en søn, Christen, der efter aldersangivelsen at dømme må være født i ca. 1755. Der er ingen grund til at tvivle på hans eksistens, selv om han muligvis er blevet glemt i kirkebogen.

Derimod kan man læse i Sindbjerg Sogns kirkebog, at den 20. februar 1757 ”blev Søren Øgaards hustru af Lund begravet”. Skiftet efter Anne Hansdatter blev afholdt den 18. marts

1757, der er anført at være 30. dagen efter hendes død [7]. Det må betyde, at hun døde den 16. februar 1757. Arvingerne er angivet at være børnene Mette, Niels, Hans og Christen.

Søren Hansens økonomi var ikke blevet mærkbart bedre. Boets ejendele var få og af beskeden værdi. Klenodiet blandt indboet var en vandkedel af messing vurderet til 1 rigsdaler. Gårdens fire heste var gamle og pensionsmodne. Boets samlede værdier blev opgjort til 55 rigsdaler og 5 mark.

Det havde ikke været muligt for Søren Hansen at holde sit løfte fra sidste skifte om at forbedre gården. Der manglede fire brugbare arbejdsheste, en arbejdsvogn, en plov og en harve. Gårdens bygninger var på 18 fag, og de nødvendige reparationer ville koste 1 rigsdaler pr. fag. Derudover havde Søren Hansen en privat gæld på 3 rigsdaler, og der var udgifter til skiftet. De samlede udgifter beløb sig til 73 rigsdaler, 4 mark og 8 skilling, dvs. der var intet overskud til arvingerne.

Denne gang gik der næsten fem måneder, før Søren Hansen blev gift igen. Den 2. juli 1757 (Sindbjerg Sogn) blev han gift med Maren Nielsdatter. Der var tilsyneladende ingen giftelystne kvinder i Sindbjerglund, for han måtte helt til Holtum ca. 2 km fra Sindbjerglund for at finde Maren Nielsdatter. Det er også det eneste, jeg ved om Maren Nielsdatters fortid.

Maren Nielsdatter var fødedygtig i mange år efter vielsen, så hun må formodes at have været en del yngre end Søren Hansen. Han må have besvangret Maren Nielsdatter upassende tæt på sin foregående hustru, for Maren Nielsdatter fødte en datter lidt under 10 måneder senere. Datteren blev døbt den 11. december 1757 (Sindbjerg Sogn) og blev med navnet Anne Sørensdatter opkaldt efter den afdøde hustru.

I 1761 fik Søren Hansen og Maren Nielsdatter et barn, der nåede at blive hjemmedøbt, inden det blev begravet den 6. januar 1761 (Sindbjerg Sogn). En datter, Maren Sørensdatter, blev døbt den 11. juli 1762 (Sindbjerg Sogn).

Da der skulle betales ekstraskat i oktober 1762 [8] og januar 1763 [9], boede Søren Hansen på fæstegården i Sindbjerglund med sin hustru, Maren Nielsdatter, og et barn over 12 år. Børn under 12 år blev ikke registreret, da de ikke blev beskattet.

Den 4. februar 1764 blev fæstet af Søren Hansens halvgård overtaget af en anden [10]. Det var ikke lykkedes for Søren Hansen at få bragt orden i økonomien. Det er anført i fæsteprotokollen, at Søren Hansen Ødegård ”formedelst hans slette omstændigheder godvillig efter egen forlangende kvitterer”, dvs. opgiver, sin fæstegård. Man kan have en mistanke om, at fraflytningen ikke har været helt så godvillig, som det fremgår af fæsteprotokollen.

Den fallerede fæstegårdmand flyttede tilsyneladende med familien til Sindbjergs vestlige nabosogn Vindelev. Her fik en Søren Ødegård den 18. august 1765 døbt en datter, Mette Sørensdatter. Opholdet i Vindelev blev kortvarigt.

Det må formodes, at det var den samme Søren Ødegård, der den 24. juli 1768 fik døbt en datter, Else Sørensdatter, i Jelling Sogn (Vejle Amt). I kirkebogen kaldes han for ”Søren Øgaard” og angives at have bopæl i Jelling. Else døde i en alder af 3 uger og blev begravet den 7. august 1768 (Jelling Sogn). Den 1. juli 1770 (Jelling Sogn) fik Søren Ødegård igen begravet en datter. Hun blev 8 dage gammel. Hvis hun nåede at få et navn, er det ikke anført i kirkebogen.

Søren Øgaard havde bopæl i Jelling og var 66 år gammel, da han døde. Han blev begravet den 26. oktober 1777 (Jelling Sogn). Det er ikke lykkedes at finde ud af, hvad der efterfølgende blev

af enken, Maren Nielsdatter, og børnene. Eneste spor er, at ”Søren Øgaards datter af Kollerup”, Anne Sørens datter, bar barnet ved en dåb hos Hans Villadsen i Sindbjerg Sogn den 16. september 1781 (jf. kapitel 15).

Litteraturliste

1. Ordbog over det danske sprog, <http://ordnet.dk>
2. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1745-1752, folio 470
3. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1758-1763, folio 626b
4. Låge Gods, Skifteprotokol, 1723-1766, folio 42-43
5. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1720-1724, folio 545
6. Låge Gods, Fæsteprotokol, 1724-1767, folio 32b
7. Låge Gods, Skifteprotokol, 1723-1766, folio 116-116b
8. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1762-1764, Sindbjerg Sogn, side 66
9. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1762-1764, Sindbjerg Sogn, side 48
10. Låge Gods, Fæsteprotokol, 1724-1767, folio 51b

Kapitel 29. Maren hed Karen eller Karen hed Maren

Mine tip-4-oldeforældre

Terkel Jensen & Maren Andersdatter

Terkel Jensen (218):

Født: ca. 1727 i Uldum Sogn (Vejle Amt)

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 30. november 1751 i Hornborg Sogn (Skanderborg Amt)

Død:

Begravet: 22. februar 1801 i Uldum Sogn

Maren Andersdatter (219):

Født: ca. 1724 i Hornborg Sogn

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 30. november 1751 i Hornborg Sogn

Død:

Begravet: 26. juli 1772 i Uldum Sogn

Terkel Jensens fornavn ses ofte skrevet Terkild, og begge fornavnevarianter ses også skrevet med "Th". Maren Andersdatter kaldes konsekvent for Maren Andersdatter, men som diskuteres nedenfor er der tvivl om, hvorvidt hun overhovedet hed Maren.

Ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død var Terkel Jensen født i ca. 1727. Han var født i ca. 1729, hvis man tror mere på aldersangivelsen ved folketællingen i 1787. På fødselstidspunktet var hans far fæster af en halvgård i Uldum [1] ca. 16 km vest for Horsens, så Terkel Jensen må formodes at være født der. I Uldum Sogn eksisterer der ikke kirkebøger før 1746. Derfor er det ikke muligt at finde Terkel Jensens fødsel eller dåb i kirkebogen.

Terkel Jensens forældre hed Jens Steffensen og Maren Pedersdatter (jf. kapitel 46). Den 25. november 1751 overtog Terkel Jensen sin fars fæstegård, der var på 3 tønder, 4 skæpper, 3 fjerdingkar og 1 album hartkorn [2]. Terkel Jensen skulle ifølge fæstebrevet betale 10 rigsdaler i landgilde hvert års Mortensdag og forrette hoveri til Rask Gods i lighed med sine naboer.

Efter overtagelsen af fæstegården var Terkel Jensen klar til at gifte sig. Han vidste ikke, hvor man fandt en kone, så han gjorde som sin far. Faderen havde fundet sig en kone i Kalhave i Hornborg Sogn (Skanderborg Amt), og dette samme gjorde Terkel Jensen. Selv om Kalhave lå i nabosognet, behøvede han ikke at rejse langt for at fri, for der var kun ca. 2 km fra Uldum til Kalhave.

Den 15. oktober 1751 (Hornborg Sogn) blev ungkarl Terkel Jensen af Uldum trolovet med Maren, der var Anders Niensens datter i Kalhave. Maren Andersdatters mor hed Karen Hansdatter (jf. kapitel 47). Den 30. november 1751 blev Terkel Jensen og Maren Andersdatter viet i Hornborg Kirke.



Fotografiet viser den nye Uldum Kirke, der blev bygget i 1883. Forinden var Uldums gamle middelalderkirke, der lå på samme sted, blevet revet ned. Terkel Jensen og familie benyttede den gamle kirke, der var hvidkalket og blytækket (foto: 2023)

Hornborg Sogns kirkebog starter i 1659, men alligevel er det ikke lykkedes at finde frem til Maren Andersdatters fødsel og dåb. Ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død var hun født ca. 1724.

Anders Nielsen i Kalhave havde syv døtre, der alle blev døbt i Hornborg Sogn. Navngivningen af dem skaber forvirring med hensyn til hvilken af døtrene, Terkel Jensen blev gift med. Hele tre af døtrene blev døbt Karen. De resterende hed Sidsel, Anne, Kirsten og Maren. Det burde være indlysende, at han blev gift med hende, der hed Maren.

Det passer dog ikke med Marens alder. Hun blev døbt den 15. maj 1735 og konfirmeret i 1752 (Hornborg Sogn), dvs. hun har været 16 år og ukonfirmeret, da Terkel Jensen blev gift. Sidstnævnte Maren blev den 16. januar 1759 (Hornborg Sogn) trolovet med og den 25. maj 1759 gift med en Peder Jensen, dvs. det kan udelukkes, at hun er blevet gift med Terkel Jensen. Ved Marens trolovelse er det anført i kirkebogen, at hun var "Anders Niensens 7. og sidste datter, som i min tid er bleven udgiftet, i Kalhave". Det er derfor ikke sandsynligt, at yderligere en datter ved navn Maren kan være blevet glemt eller overset i kirkebogen.

Eftersøgningen efter Terkels Jensens hustru har herefter koncentreret sig om de tre døtre, der hed Karen. Kan der være tale om, at en af de tre for at undgå Karen-forvirring efterfølgende er blevet kaldt for Maren på trods af, at hun var blevet døbt Karen, eller kan præsten have skrevet forkert i kirkebogen?

Dåbsdatoerne for de tre Karen'er var henholdsvis 3. april 1718, 10. december 1719 og 21. maj 1725. Den Karen Andersdatter, der blev trolovet (7. april 1752, Hornborg Sogn) og senere gift med Niels Rasmussen fra Åle, var ifølge folketællingerne i både 1787 og 1801 født ca. 1725. Ved hendes død (2. april 1808, Åle Sogn, Skanderborg Amt) blev det anført i kirkebogen, at hun var født den 26. maj 1725. Hun må derfor antages at være den yngste af de tre Karen'er.

En anden Karen Andersdatter blev trolovet den 31. juli 1744 (Hornborg Sogn) og senere gift med Mikkel Pedersen fra Kalhave. Ifølge aldersangivelsen ved hendes død (19. december 1774, Hornborg Sogn) var hun født ca. 1718, dvs. hun må formodes at være den ældste eller evt. næstældste af de tre Karen'er.

Den tredje Karen Andersdatter må folgelig være født i 1719 eller evt. i 1718. Hun er ikke fundet gift eller på anden måde omtalt som voksen. Hun kan derfor mistænkes for under navnet Maren Andersdatter at være blevet gift med Terkel Jensen. Det passer dog ikke specielt godt med, at hun ifølge aldersangivelsen ved hendes død skulle være født ca. 1724. Det passer heller ikke specielt godt med, at Terkel Jensens hustru fødte sit sidste barn i 1769, dvs. hun har været ca. 50 år, hvis hun var født i 1718 eller 1719.

Danmarks Statistik definerer den fødedygtige alder som mellem 15 og 49 år, andre bruger 15-45 år [3]. Det er ikke biologisk umuligt, at Terkel Jensens hustru kan have født som 50-årig, men det må anses for ret usandsynligt. Konklusionen bliver derfor, at det ikke er muligt at nå frem til en konklusion af de mange overvejelser om Maren Andersdatters fødselsår og døbenavn.

Der er mere styr på Terkel Jensens og Maren Andersdatters børn. De fik ti børn, hvoraf kun to hed Karen og en enkelt Maren. De to første børn af hvert køn blev opkaldt efter bedsteforældrene. Et af børnene var dødfødt og et enkelt døde som spæd. Alle børn blev født i Uldum Sogn. Ved børnenes dåb var Maren Andersdatters søskende og deres ægtefæller meget aktive som faddere.

En datter, Maren Terkelsdatter, blev født ca. 10 måneder efter vielsen (døbt 24. september 1752). Hun blev ved dåben båret af "moderens søster i Åle", dvs. ovennævnte Karen Andersdatter.

De efterfølgende i rækken af fødsler var Karen Terkelsdatter (døbt 27. januar 1754), min tip-3-oldemor, Ane Terkelsdatter (døbt 22. februar 1756), Jens Terkelsen (døbt 7. august 1757), Anders Terkelsen (døbt 4. februar 1759), Mette Terkelsdatter (døbt 28. december 1760), en dødfødt datter (begravet 11. juli 1762), Christen Terkelsen (døbt 6. januar 1765), Johanne Kirstine Terkelsdatter (døbt 24. maj 1767) og til sidst Karen Terkelsdatter (døbt 29. september 1769, begravet 11. maj 1770).

Det fremgår af ekstraskatteregnskaber fra 1762 og 1763, at Terkel Jensens skattepligtige husstand bestod af ham selv og hustruen, en tjenestepige over 12 år og yderligere en person, der opholdt sig hos dem [4, 5]. Sidstnævnte har formentlig været Terkel Jensens far, Jens Steffensen, der indtil sin død i 1764 må antages at have været på aftægt hos sønnen.

Terkel Jensen er anført som fæster af en halvgård under Rask Gods i jordebøger fra 1764 og 1776 [6, 7]. Det fremgår, at han fortsat skulle betale 10 rigsdaler i landgilde og forrette hoveri. Landgilden var en god indtægt for godsejeren. Den samlede årlige landgildeindtægt for Rask Gods var i 1764 på 699 rigsdaler og 8 skilling og i 1776 på 753 rigsdaler, 1 mark og 4 skilling.

Efter de mange fødsler havde Maren Andersdatter ikke overskud til at leve et langt liv. Ifølge kirkebogen var hun 48 år, da hun døde (begravet 26. juli 1772, Uldum Sogn). Hendes navn er ikke anført, men hun måtte nøjes med at blive betegnet som ”Terkel Jensens hustru”. Der er dog ingen tvivl om, at Maren Andersdatter fortsat var Terkel Jensens hustru, for hendes navn fremgår af det efterfølgende skifte.

Skiftet blev afholdt den 27. august 1772 [8]. De potentielle arvinger var enkemanden og de otte børn. Gårdens rum omfattede ”den inderste stue”, ”den mellemste stue” og ”den tredje stue”. Der var sovepladser i alle stuerne, og en af stuerne blev også brugt som køkken.

Særligt værdifulde metalgenstande var rubriceret under ”Kobber”, ”Messing” og ”Tin”. Klenodiet var en bryggerkedel af kobber takseret til 14 rigsdaler og 4 mark. Endvidere var der bl.a. en messingkæde, 2 tinfade og 6 tintallerkener. Man kan undre sig over, at madlavningen til så stor en familie tilsyneladende kunne klares med en jerngryde, en pande, en rist og et rivejern. Til gengæld var der en imponerende samling sengetøj. Indboets intellektuelle islæt var en psalmebog takseret til beskedne 8 skilling.

Maren Andersdatters tøjbeholdning var så omfangsrig, at den kunne have gjort de fleste af datidens kvinder misundelige. Alt tøjet blev opbevaret i en egetræskiste, der må have været imponerende stor. Som eksempler på kistens indhold kan nævnes en sort fløjls hue med guldgaloner (bånd med indvævet guldråd), 2 fløjls pandestykker, et livbånd med sølvspænde, 3 forklæder, et silketørklæde, 6 blårlærredssærke (undertøj), 6 skørter, 2 kjoler, 7 trøjer, en bol (kort trøje) med korte ærmer og en kåbe.

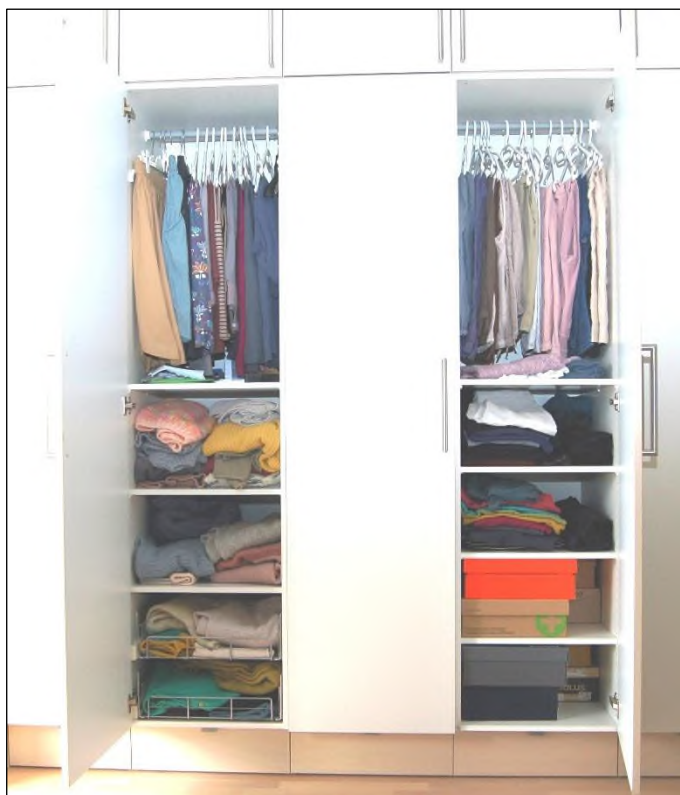
Det fremgår af boopgørelsen, at Maren Andersdatter var afhængig af stoffer. Der var 80 alen (1 alen = 62,75 cm) blårlærred, 20 alen vadmel, 10 alen blå tøj, 11 alen blå- og hvidtørnet tøj og 2 ½ alen stribet tøj. Gårdens spinderok må være blevet brugt flittigt, for der var 4 pund hør, 10 ½ pund lammeuld, 12 pund fåreuld og 13 pund uldgarn på lager. Der er derfor grund til at tro, at Maren Andersdatter selv har fremstillet en stor del af sit eget og resten af familiens tøj.

Gårdens kreaturer omfattede 5 heste af forskelligt køn og alder, 4 køer, 3 ungkreaturer, 1 kvie, et ukendt antal kalve og 18 får. Til arbejdskørsel fandtes en beslagen vogn med tilbehør og 2 trævogne. Boets samlede værdier blev opgjort til 287 rigsdaler, 5 mark og 8 skilling. Det var ikke så ringe, men det var alligevel ikke godt nok.

Boets ”gæld og besværing”, dvs. gæld og økonomiske forpligtelser, skulle også gøres op. Selv om Terkel Jensen havde både heste, vogne og arbejdsredskaber, levede de ikke op til godsejerens standard. Der manglede fire heste til 24 rigsdaler pr. stk., en vogn, en plov og en harve. Gården blev vurderet til at være meget forfalden både på tømmer og på tækning. De nødvendige reparationer blev ansat til 100 rigsdaler.

Derudover havde Terkel Jensen en del gæld. Han skyldte godsejeren 10 rigsdaler i landgilde og 10 rigsdaler og 4 mark for lånt æde- og sædekorn. Han skyldte en købmand i Horsens 18 rigsdaler og 2 mark for varer købt på kredit. Tjenestekarlen og tjenestepigen havde henholdsvis et og to års løn til gode. Endvidere skyldte Terkel Jensen for en hoppe, han havde købt, og han var i gæld efter konens begravelse.

Endelig var der skifteomkostningerne. Der skulle betales for stemplet papir til skiftetbrevet. Godsejerens fuldmægtig indkasserede som skifteforvalter et skiftesalær på 2 rigsdaler og 4 mark. Det var efter princippet, at ”den, der meget har, skal mere gives” [9], for de to lokale



Nutidens kvinder har klædeskabe, der bugner af tøj, sammenlignet med den mere beskedne tøjbeholdning, som 1700-tallets kvinder havde i deres kister. Maren Andersdatter havde efter datidens målestok en imponerende mængde tøj i sin kiste på trods af, at hendes mand var forgældet (foto: 2023)

bønder, der havde fungeret som vurderingsmænd, forlangte intet salær, selv om de sandsynligvis havde haft mere brug for det.

Boets samlede gæld blev på 302 rigsdaler, 3 mark og 8 skilling, dvs. der var underskud og dermed ingen arv til de moderløse børn. Godsejeren var dog i besiddelse af en vis godhjertethed, idet han ville forære Terkel Jensen de 100 rigsdaler, som en istandsættelse af gårdens bygninger var takseret til at koste. Alternativet ville formentlig have været gårdens totale forfald, og det havde godsejeren ingen interesse i. Det var næppe realistisk at tro, at Terkel Jensen selv ville kunne bekoste istandsættelsen. Det, der ligner godhjertethed, kan således fra gods ejerens side have været kold beregning af, hvad der bedst kunne betale sig på langt sigt.

En enkemand med otte børn og en stor og alsidig gæld var ikke specielt attraktiv for ugifte kvinder. Derfor gik der lidt over tre år, før Terkel Jensen blev gift igen. Den 23. juli 1775 blev han trolovet og den 10. november 1775 (Hornborg Sogn) blev han gift med pigen Anne Marie Thomasdatter fra Hornborg. Hun var 34 år (døbt 2. juli 1741, Hornborg Sogn), og Terkel Jensen var ca. 48 år.

Terkel Jensen havde ikke nok i sine otte børn, eller også havde Anne Marie Thomasdatter ikke nok i Terkel Jensens børn. I hvert fald fik Terkel Jensen tre børn med Anne Marie Thomasdatter. De blev alle tre født i Uldum Sogn. En datter, Maren Terkelsdatter, blev døbt den 4. august 1776. Hun blev helt traditionelt opkaldt efter Terkel Jensens afdøde hustru og blev ved dåben båret af Terkel Jensens ældste datter, der også hed Maren. Maren-forvirringen blev dog kortvarig, for den lille Maren døde 2 år gammel (begravet 11. april 1779).

En søn, Niels Terkelsen, blev døbt den 16. januar 1780. En dødfødt datter blev født den 11. februar 1786 og begravet den 19. februar 1786. Det er nærliggende at tro, at det skyldes eftervirkninger af denne fødsel, at Anne Marie Thomasdatter døde ca. to måneder senere (begravet 9. april 1786, Uldum Sogn).

Så skulle der igen afholdes skifte. Det blev påbegyndt den 8. maj 1786 og afsluttet den 27. maj 1786 [10]. Denne gang mødte godsejerens søn op som skifteforvalter. Anne Marie Thomasdatters søn, Niels, var eneste arving. Der var ikke sket nogen stor fornyelse af indboet siden sidste skifte. Dengang kasserede man ikke noget brugbart. Anne Marie Thomasdatter var også vel-forsynet med tøj, men noget af det kan tænkes at være gået i arv fra hendes forgænger.

Siden sidste skifte var Terkel Jensen blevet svineavler, idet gårdens husdyrhold nu også omfattede en enkelt so. Svineavl var dengang uden stordriftsfordele, idet der normalt kun var et enkelt svin på hver gård. Til gengæld havde Terkel Jensens enlige so selskab af 4 heste, 2 føl, 5 køer, 1 kvie, 2 stude, 4 kalve, 1 vædder, 10 får og 9 lam, så soen må have følt sig svineheldig, lige indtil den blev slagtet.

Boets værdier/indtægt blev denne gang opgjort til 257 rigsdaler, 3 mark og 13 skilling, hvilket var et tilbageskridt i forhold til sidste skifte. Der var fortsat væsentlige mangler ved gårdens bygninger og besætning. Bygningerne var i bedre stand, men der manglede reparationer for 55 rigsdaler og 3 mark. Der manglede fortsat fire heste, en vogn, en plov og en harve.

Der var ikke kommet helt styr på Terkel Jensens private gæld. Hovedparten af gælden blev dog holdt inden for familien. De voksne børn, Jens Terkelsen og Mette Terkelsdatter, arbejdede på gården. De må have været meget tålmodige, for Jens havde et tilgodehavende på 8 års løn og Mette et tilgodehavende på 7 års løn. Derudover var der et privat lån på 20 rigsdaler og udgifter til begravelse og skifte.

Den samlede gæld/udgift var på 240 rigsdaler og 5 mark, dvs. der var et overskud på 16 rigsdaler, 4 mark og 13 skilling. Det blev delt ligeligt mellem enkemanden og sønnen, Niels Terkelsen. Skifteforvalteren var igen i gavehumør og lovede Terkel Jensen de penge, der ifølge vurderingen manglede til den påkrævede reparation af gårdens bygninger. Det var Terkel Jensen fornøjet med, og han lovede at udføre reparationerne hurtigst muligt. Så havde han ikke lovet for meget.

Ved folketællingen i 1787 var Terkel Jensen fortsat enkemand og boede på gården i Uldum. Sønnen, Niels, var hjemmeboende. De voksne børn, Jens og Mette, arbejdede stadig for Terkel Jensen, hvad enten det var med eller uden løn. Derudover var der ansat en tjenestepige, som næppe har affundet sig med ikke at få sin løn.

Sønnen, Jens Terkelsen, fik belønning for sin tålmodighed. Den 19. november 1792 overtog han fæstet af faderens gård, og Terkel Jensen kom på aftægt på gården ifølge aftægtskontrakt af 30. oktober 1792 [11]. Alt gik op i en højere enhed, for forinden havde der den 1. juni 1792

(Uldum Sogn) været dobbeltbryllup, hvor både Jens Terkelsen og Mette Terkelsdatter var blevet gift. Og så levede de alle lykkeligt til deres dages ende.

For Terkel Jensens vedkommende var det i lidt over 8 år mere. Han var ifølge kirkebogen 74 år, da han døde efter et langt liv på den mere eller mindre forfaldne gård i Uldum. Han blev begravet den 22. februar 1801 (Uldum Sogn).

Litteraturliste

1. Rask Gods, Fæsteprotokol, 1719-1837, folio 27-27b
2. Rask Gods, Fæsteprotokol, 1719-1837, folio 53
3. Fødedygtige alder, <https://da.wikipedia.org>
4. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1762-1764, Uldum Sogn, side 76
5. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1762-1764, Uldum Sogn, side 55
6. Havreballegaard-Stjernholm Amter, Skifteprotokol, 1753-1768, folio 298
7. Havreballegaard-Stjernholm Amter, Skifteprotokol, 1766-1780, folio 291
8. Rask Gods, Skifteprotokol, 1754-1839, side 347-353
9. Mattæus-evangeliet, kapitel 13, vers 12
10. Rask Gods, Skifteprotokol, 1754-1839, side 638-648
11. Rask Gods, Fæsteprotokol, 1719-1837, folio 133-133b

Kapitel 30. Barnefaderen der stak af

Mine tip-4-oldeforældre

Jens Olesen & Karen Pedersdatter

Jens Olesen (220):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: ikke gift med Karen Pedersdatter

Død:

Begravet:

Karen Pedersdatter (221):

Født:

Døbt: 17. november 1740 i Hatting Sogn (Vejle Amt)

Konfirmeret:

Gift: ikke gift med Jens Olesen

Død: 22. september 1811 i Lundum Sogn (Skanderborg Amt)

Begravet: 25. september 1811 i Lundum Sogn

Min tip-3-oldefar, Ole Jensen (jf. kapitel 16), var tilsyneladende resultatet af et kortvarigt samvær mellem Jens Olesen og Karen Pedersdatter. Derfor omtales de hver for sig i dette kapitel. Jens Olesens efternavn ses også skrevet Olufsen.

Hvis jeg vidste lige så lidt om mine øvrige aner, som jeg ved om Jens Olesen, ville min slægts-historie være meget kortfattet. Kendskabet til Jens Olesen stammer udelukkende fra kirkebogens omtale af de tre "uægte" børn, han blev udlagt som far til. Det er i alle tre tilfælde anført, at Jens Olesen var bødker ved Bygholm. Det er uklart, om han arbejdede som bødker på selve Bygholm Gods, eller om han arbejdede på det område, der hørte under godset.

Det må formodes (jf. nedenfor), at Jens Olesen var født på godsets område. I 1766 havde Bygholm Gods bøndergods i 17 forskellige sogne [1], hvilket gør det vanskeligt at finde frem til hans fødested. Endvidere er der ikke fundet oplysninger om hans alder, der kan give et fingerpeg om hans fødselsår. Derfor har det ikke været muligt at finde frem til hans fødsel eller forældre.

Der er grund til at tro, at Jens Olesen var meget charmerende og havde store evner som kvindebedærer. I løbet af to år besvangrede han tre mere eller mindre uskyldsrene kvinder. Det startede med min tip-4-oldemor, Karen Pedersdatter, der som omtalt nedenfor ikke var helt uskyldsren. Den 24. april 1768 (Hatting Sogn) fik hun døbt en "uægte" søn, Ole Jensen. Det er anført i kirkebogen, at "barnefaderen siges at være Jens Olesen, bødker ved Bygholm".

Jens Olesen har næsten samtidig haft en affære med en Maren Albertsdatter fra Hatting. Det fremgår af kirkebogen, at deres "uægte" og dødfødte barn blev begravet den 15. maj 1768 (Hatting Sogn). Maren Albertsdatter formodes at være hende, der blev døbt den 5. oktober 1726 (Hatting Sogn). Hun endte sine dage som almisselem i Hatting (begravet 26. februar 1786).



Horsens og Bygholm, 25. juni 1820. Akvarel af Ole Jørgen Rawert (Det Kongelige Bibliotek, Billedsamlingen). Det er tænkeligt, at Jens Olesen har fået lyst til at desertere fra sine faderskabssager ved fra Bygholm at se Horsens i det fjerne.

Tredje gang var ikke lykkens gang for Jens Olesen. Den 31. december 1769 (Hatting Sogn) fik Karen Jensdatter fra Nørhuse døbt en "uægte" datter, Birthe Kirstine. Det har ikke været muligt at finde yderligere oplysninger om Karen Jensdatters baggrund eller videre skæbne. Ved dåben blev Jens Olesen udlagt til barnefader. Det er anført, at han "kort tilforn var deserteret".

Når Jens Olesen blev omtalt som desertør, skyldtes det, at han var underlagt stavnsbåndet. Det indebar, at værnepligtige unge mænd ikke uden godsejerens tilladelse måtte forlade det gods på hvis område, de var født. Derfor har jeg konkluderet, at Jens Olesen var født på det område, der hørte under Bygholm Gods. Desertører blev efterlyst, og hvis de blev fanget, blev de sendt hjem til godset og blev straffet med fængsel på vand og brød [2].

Fra 1764 omfattede stavnsbåndet mænd i alderen 4-40 år [2], dvs. Jens Olesen har været i den aldersgruppe, da han stak af. Han kunne have gode grunde til at desertere. Lejermål, dvs. samleje mellem to ugifte, blev straffet med lejermålsbøder og otte dages fængsel på vand og brød. Det var muligt at ansøge Danske Kancelli om fritagelse for fængselsstraffen [3]. Det kan dog også tænkes, at Jens Olesen var deserteret for at slippe for militærtjeneste.

Det er ikke overraskende, at Jens Olesen efter deserteringen har gemt sig så godt, at jeg ikke har kunnet finde ham. En søgning i folketællingen fra 1787 førte frem til tre forskellige bødkere, der hed Jens Olsen. De havde bopæl i henholdsvis Ålborg, Slagelse og Helsingør. Det er langt fra sikkert, at desertøren skal findes blandt dem. Den deserterede Jens Olesen kan have arbejdet som andet end bødker, eller han kan være stukket af til udlandet for ikke at blive indfanget. Måske har han efterladt sig spor i form af et utal af "uægte" børn undervejs på sin

flugtvej? Af mangel på viden er der gode muligheder for at fantasere over Jens Olesens videre skæbne, men det vil jeg overlade til hver enkelt læser.

Karen Pedersdatters livshistorie er ikke i samme grad overladt til fantasien. Hun blev døbt den 17. november 1740 (Hatting Sogn). Ifølge kirkebogen var hun barn af Peder Hansen i Hatting. Moderens navn er ikke oplyst. Kirkebogen var dog ikke forbeholdt mænd, for den afslører, at Peder Hansen den 17. juni 1740 (Hatting Sogn) var blevet gift med Ane Sørensdatter fra Hatting (jf. kapitel 48).

Der er ikke grundlag for at påstå, at Karen Pedersdatter udmærkede sig ved at være dydig. Som 21-årig fødte hun for første gang et "uægte" barn, der den 13. december 1761 (Hatting Sogn) blev døbt Mette Rasmusdatter. Barnefaderen er anført at være "Rasmus Christensen af Bygholm". Det er ikke lykkedes at finde nærmere oplysninger om Rasmus Christensen, så måske har han også gemt sig? Karen Pedersdatters lillebror, Hans Pedersen (døbt 30. december 1742, Hatting Sogn), var en af fadderne.

Moderen og barnefaderen til "uægte" børn skulle dengang til offentligt skrifte i kirken, hvor de skulle bekende deres brøde og offentliggøre barnefaderens navn [3]. Den 8. november 1761 måtte Karen Pedersdatter og Rasmus Christensen stå frem foran menigheden i Hatting Kirke "for begangen synd imod det sjette bud". Det lyder: "Du må ikke bryde ægteskabet".

Karen Pedersdatter ville ikke udsætte sig selv for et offentligt skrifte igen. Det offentlige skrifte blev afskaffet i 1767. Derfor ventede hun til 1768, før hun igen forsyndede sig imod det sjette bud. Som omtalt ovenfor fødte hun i 1768 en "uægte" søn, Ole Jensen, med bødker Jens Olesen som barnefader.

På det tidspunkt var der mere end én Karen Pedersdatter i Hatting Sogn. Alligevel føler jeg mig ret sikker på, at det var den samme Karen Pedersdatter, der var mor til både Mette Rasmusdatter og Ole Jensen. Det skyldes bl.a., at Mette Rasmusdatter var fadder ved dåb hos Ole Jensen i 1798 og 1799. Ved dåben i 1799 kom Mette Rasmusdatter tilrejsende fra Lundum Sogn (Skanderborg Amt). En fadder, der kom fra et andet sogn, var dengang ofte et familiemedlem, specielt hvis der ikke var tale om et nabosogn.

Endvidere havde både Mette Rasmusdatter og Ole Jensen tætte relationer til Karen Pedersdatters bror, Hans Pedersen. De havde begge tjent hos ham, Mette Rasmusdatter ved folketællingen i 1787 og Ole Jensen, da han blev udlagt som barnefader i 1792. Hans Pedersen var forlover, da Mette Rasmusdatter blev gift i 1797, og da Ole Jensen blev gift i 1796. Hans Pedersen blev brugt som fadder af Ole Jensen i 1798, 1802 og 1804, og i 1799 var det Hans Pedersens datter, der bar Ole Jensens barn ved dåben. Når Mette Rasmusdatter ikke brugte hverken Ole Jensen eller Hans Pedersen som fadder, er der den nærliggende forklaring, at hun ikke fik børn.

Karen Pedersdatter nåede at forsynde sig mod det sjette bud endnu engang, idet hun i 1771 blev gravid igen. Forsyndelsen blev dog legaliseret ved, at hun den 18. november 1771 (Hatting Sogn) i en alder af 31 år blev gift med Erik Pedersen fra Hatting, der må formodes at have været årsagen til besvangringen. Hendes far, Peder Hansen, var den ene af forloverne.

Der er ikke fundet oplysninger om Erik Pedersens fødsel/dåb, fødested eller forældre. Det vides fra folketællingerne i 1787 og 1801 og fra aldersangivelsen ved hans død, at han var født ca. 1739-1743, dvs. han var nogenlunde jævnaldrende med Karen Pedersdatter.

Ca. 1 måned efter vielsen fødte Karen Pedersdatter en søn, der den 22. december 1771 (Hatting Sogn) blev døbt Christen Eriksen. Det blev ifølge kirkebogen til yderligere tre børn, der alle blev født i Hatting Sogn. Marie Elisabeth Eriksdatter blev døbt den 2. oktober 1774 (begravet 12. marts 1777). De to yngste var Anne Eriksdatter (døbt 29. december 1776) og Søren Eriksen (døbt 29. februar 1780). Erik Pedersen er i kirkebogen anført at have bopæl i Hatting.

Lægdsrullen (Stjernholm Amt, Hovedrulle 1792, lægd 31, Hatting Sogn) tyder på, at Erik Pedersen og Karen Pedersdatter har haft endnu en søn. I lægdsrullen er anført en søn, Peder, på 20 år og Søren på 12 år. Christen er ikke nævnt, men er ikke fundet død inden da. Peder og Christen burde være født nogenlunde samtidig. Det giver anledning til at overveje, om den samme søn fejlagtigt kan være omtalt med to forskellige navne. Da begge ægtefæller havde en far, der hed Peder, er det nærliggende at tro, at deres førstefødte søn ville blive døbt Peder.

Hvor Karen Pedersdatter havde haft problemer med at overholde det sjette bud, havde sønnen, Peder, problemer med det syvende bud ("Du må ikke stjæle"). Det fremgår af lægdsrullen, at Peder Eriksen var dømt for tyveri, undvejet og efterlyst. Han var formentlig identisk med den Peder Erichsen, der ved folketællingen i 1801 var indsat som tyv i arresten i Vejle.

Ved folketællingen i 1787 boede Erik Pedersen og Karen Pedersdatter med sønnen, Søren, i et hus i Hatting By. Erik Pedersen er anført at være "husmand og tjener". Der er næppe grund til at tro, at han havde et bijob med servering, så han må formodes at have arbejdet som tjenestekarl ved siden af arbejdet på husmandsstedet.

Den 13. juni 1798 købte Erik Pedersen sammen med Hans Rasmussen et gadehus på 5 fag i Lundum By i Lundum Sogn (Skanderborg Amt) ca. 8 km nordvest for Horsens [4]. Købesummen var 90 rigsdaler, og de skulle hver betale 45 rigsdaler. Gadehuset var sammenbygget med et andet hus. Der hørte tre kálhaver til, så der var tilsyneladende tale om tre boliger med hver sin have, hvoraf Erik Pedersen og Hans Rasmussen købte de to boliger.

Hans Rasmussen var ifølge Hatting Sogns kirkebog blevet trolovet i Hatting Sogn den 23. juli 1797 og gift i Lundum Kirke den 14. oktober 1797 med Karen Pedersdatters datter, Mette Rasmusdatter. Det var næsten et bunkebryllup. På de samme datoer var Erik Pedersens og Karen Pedersdatters fælles datter, Anne Eriksdatter, blevet trolovet og gift med enkemand og husmand i Lundum, Isaach Mortensen.

Mette Rasmusdatter var en ældre ung dame på 35 år, da hun blev gift med Hans Rasmussen. Han var 29 år (døbt 14. august 1768, Hatting Sogn) og havde ifølge skødet haft bopæl i Hatting By, indtil han købte hus sammen med svigerforældrene. Han var søn af Rasmus Hamborg og ses også selv omtalt med tilnavnet Hamborg.

Erik Pedersen er i skødet anført at være husmand og væver i Lundum, så han og hustruen må formodes at være flyttet til Lundum forinden. I lægdsrullen (Stjernholm Amt, Hovedrulle 1789, lægd 31, Hatting Sogn) er deres 9-årige søn, Søren, anført at bo i Lundum i 1789, så det er sandsynligt, at forældrene også har boet der på det tidspunkt.

Gadehuset i Lundum blev takseret til brandforsikringen den 11. juni 1803. De 5 fag hus havde klinede vægge og stråtag og indeholdt 3 stuer og køkken. Huset blev takseret til 120 rigsdaler [5, 6].

Ved folketællingen i 1801 boede Erik Pedersen i huset i Lundum By sammen med Hans Rasmussen og Mette Rasmusdatter. Hos dem boede en enke og hendes søn. Hun er anført at være krøbling og nyde almisse af sognet. Hun angives at være familien uvedkommende, men har

formentlig været så vedkommende, at hun har resulteret i en tiltrængt lejeindtægt. Erik Pedersen er anført at være enkemand, jordløs husmand og daglejer. Hans Rasmussen betegnes inderste, hvilket ikke er korrekt, da han var medejer af huset.

Når Erik Pedersen betegnes enkemand, må Karen Pedersdatter antages at være død. I så fald har hendes død været midlertidig, for ifølge Lundum Sogns kirkebog døde hun ca. ti år senere. Det fremgår, at ”husmand Erich Pedersens hustru, Karen Pedersdatter, 71 år gammel” i Lundum blev begravet den 25. september 1811. Som omtalt tidligere i denne bog (jf. kapitel 8) ses betegnelserne ”enkemand” og ”enke” også brugt om fraskilte.

Det kan dog undre, at det ikke er lykkedes at finde Karen Pedersdatter andetsteds ved folketællingen i 1801. Ved denne folketælling boede datteren, Anne Eriksdatter, og hendes mand, Isaach Mortensen, i et hus i Lundum. Hos dem boede en Maren Christens på 70 år, der er angivet at være enke og konens moder. Enten er det forkert, at hun var konens moder, eller også er både navn og alder forkert. Det kan derfor ikke udelukkes, at Karen Pedersdatter kan være flyttet fra sin mand og har været indlogeret hos datteren og svigersønnen.

Den 26. september 1811 mødte Erik Pedersen og svigersønnerne, Hans Rasmussen og Isaach Mortensen, op på herredskontoret for at ordne skiftet efter Karen Pedersdatter. Det fremgår af skiftet, at hun var død den 22. september. De tre fremmødte erklærede under eds tilbud, at den afdøde ikke havde efterladt sig så meget, at det kunne dække udgifterne til hendes begravelse. Derfor var der intet at arve og intet at svare arveafgift af [7].

Erik Pedersen døde den 10. juni 1819 (Lundum Sogn). I kirkebogen er han angivet at være inderste i Lundum. Hvis det er korrekt, havde han solgt sin andel af huset inden sin død. Der er ikke fundet noget skifte efter Erik Pedersen.

Hans Rasmussen og Mette Rasmusdatter blev boende i huset efter Erik Pedersens død. Hans Rasmussen var 64 år, da han døde den 31. august 1832 (Lundum Sogn). Ifølge dødsanmeldelsen efterlod han sig enke, men ingen børn [8]. Det fremgår af det efterfølgende skifte [9], at arvingerne var en bror og en søster til Hans Rasmussen.

Huset betegnes i skiftet som et gammelt, faldefærdigt hus på 2 ½ fag med en ubetydelig have. Derfor blev husets værdi kun vurderet til 30 rigsdaler. Der var en del privat gæld i boet, men ikke mere end, at boopgørelsen endte med et lille overskud på 11 rigsdaler, 5 mark og 15 skilling, der blev delt mellem enken, Mette Rasmusdatter, og de to arvinger.

Ved folketællingen i 1834 boede Mette Rasmusdatter i det faldefærdige hus. Hun var enke og ernærede sig ved håndgerning. Ved folketællingen i 1840 nærmede hun sig en alder, hvor hun selv var faldefærdig. Hun var nu holdt op med at ernære sig selv og var blevet almisselem.

Ifølge hartkornsekstrakterne fra 1840-1842 havde ejendommen i Lundum tre ejere [10, 11], hvoraf Hans Rasmussen var anført som den ene, formentlig fordi ejerskabet ikke formelt var overdraget til hans enke. Ejendommen fik matrikelnr. 19 og havde et jordtilliggende på ¾ album hartkorn.

Mette Rasmusdatter var 79 år, da hun døde den 18. juli 1841 (Lundum Sogn). I kirkebogen er hun betegnet som Hans Hamborgs enke. Hun var fattiglem i Lundum ved sin død. Derfor er det ikke overraskende, at hun ikke efterlod sig mere end til hendes begravelses bekostning [12].

Da Mette Rasmusdatter havde modtaget fattigunderstøttelse fra sognet, blev hendes gadehus i Lundum efter hendes død til gengæld overdraget til Fattigvæsenkommissionen for Lundum og Hansted Sogne. For at få penge i sognenes fattigkasse blev huset den 13. juni 1842 solgt for 30 rigsdaler [13].

Litteraturliste

1. Bygholm Gods, Jordebog, 1766
2. Jytte Skaaning & Bente Klercke Rasmussen: "Find din slægt – og gør den levende. Håndbog i slægtshistorie", 2. udgave, 2. oplag, Syddansk Universitetsforlag, 2008, side 109-110
3. Jytte Skaaning & Bente Klercke Rasmussen: "Find din slægt – og gør den levende. Håndbog i slægtshistorie", 2. udgave, 2. oplag, Syddansk Universitetsforlag, 2008, side 74-76
4. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1822-1825, folio 623-623b
5. Skanderborg Amts Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Voer Herred, Lundum Sogn, 1800-1843, side 1078
6. Skanderborg Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Voer Herred, 1800-1830, folio 47
7. Voer-Nim Herredsfoged, Skifteprotokol, 1810-1818, folio 68
8. Voer-Nim Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol, 1824-1862
9. Voer-Nim Herredsfoged, Skifteprotokol, 1830-1834, folio 278b-279 og 298b-299
10. Geodatastyrelsen, Historiske kort på nettet, Hartkornsekstrakt, Ældre, Lundum Sogn, Lundum By, hkpn.gst.dk, side 147
11. Geodatastyrelsen, Historiske kort på nettet, Hartkornsekstrakt, Yngre, Lundum Sogn, Lundum By, hkpn.gst.dk, folio 142
12. Voer-Nim Herredsfoged, Skifteprotokol, 1838-1842, folio 466
13. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1851-1854, folio 834b

Kapitel 31. Aftægt til en afdød

Mine tip-5-oldeforældre

Jens Jensen & Johanne Thuesdatter

Jens Jensen (384):

Født: ca. 1672

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før ca. 1706

Død:

Begravet: 5. juli 1752 i Ølsted Sogn (Vejle Amt)

Johanne Thuesdatter (385):

Født: ca. 1671

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før ca. 1706

Død:

Begravet: 23. februar 1751 i Ølsted Sogn

Jens Jensen fik tilnavnet Snedker og blev kaldt for Jens Snedker eller Jens Jensen Snedker, hvis det skulle være ekstra grundigt. Når det var nyttigt med et tilnavn, skyldtes det, at der var en jævnaldrende Jens Jensen, der også boede i Ølsted By. Han blev kaldt for Jens Skovgaard eller Jens Jensen Skovgaard. Desværre blev tilnavnene ikke altid anvendt, og når der blot er omtalt en "Jens Jensen", er det til tider svært at afgøre hvem af dem, der er tale om.

Der savnes viden om Jens Jensens og Johanne Thuesdatters fødsel/dåb, fødested og forældre. I den del af deres liv, der er kendskab til, boede de i Ølsted Sogn (Vejle Amt). Hvis de er blevet født og gift i Ølsted Sogn, kan oplysningerne ikke findes i kirkebogen, fordi den først starter i 1709. Deres omtrentlige fødselsår er baseret på aldersangivelsen i kirkebogen ved deres død.

Jens Snedker har fået mindst to børn inden kirkebogens start. Thue Jensen blev født i ca. 1706 og Jens Jensen i ca. 1707. De omtrentlige fødselsår er også her baseret på aldersangivelsen i kirkebogen ved deres død. Da de er opkaldt efter bedstefædre, må de antages at have været de to første drengebørn i ægteskabet. Vielsen må formodes at have fundet sted før fødslen i ca. 1706.

Der er kun kendskab til yderligere to børn med Jens Snedker som far. De blev begge døbt i Ølsted Sogn. Min tip-4-oldefar, Mads Jensen (jf. kapitel 17), blev døbt den 11. maj 1710. Kirsten Jensdatter blev døbt i marts/april 1713. Den nøjagtige dato kan ikke ses i kirkebogen. Min tip-4-oldefars dåbsdag blev næppe festlig, for samme dag blev hans storebror, Thue, begravet. Thue blev 4 år gammel ifølge kirkebogen.

Moderens navn er ikke omtalt i kirkebogen ved børnenes fødsel. Den eneste gang, der er fundet oplysninger om Johanne Thuesdatter, er i kirkebogen ved hendes død i 1751. Hun er der anført

at være ”Jens Jensens hustru af Ølsted”. Jens Jensen Skovgaard var død 9 år tidligere (begravet 23. juni 1742, Ølsted Sogn). Der er derfor god grund til at påstå, at hun var gift med Jens Jensen Snedker.

Når Johanne Thuesdatter også formodes at være blevet gift med Jens Jensen Snedker på så tidligt et tidspunkt, at hun er mor til hans børn, skyldes det navngivningen af Jens Snedkers børn og børnebørn. En søn blev, formentlig efter sin morfar, kaldt for Thue, og sønnerne, Jens Jensen og Mads Jensen, havde begge en datter, der fik navnet Johanne, formentlig efter datterens farmor.

Jens Jensen Snedker fæstede af godsejeren på Bygholm en gård i Ølsted By, men det er usikkert hvornår. Den 6. juli 1703 fik en Jens Jensen, der var barnefødt i Ølsted, fæstebrev på en halvgård i Ølsted [1]. Fæstet blev overtaget efter faderen, der er omtalt som en gammel, affældig mand, der ikke længere var i stand til at passe gården. Det fremgår af, at faderen efterlod sig gammel restance til godsejeren. Restancen, der var vokset til 141 rigsdaler, 3 mark og 1 skilling, eftergav godsejeren den nye fæster. Gårdens hartkorn var på 6 tønder, 3 skæpper og 2 album.

Spørgsmålet er nu, om det var Jens Jensen Snedker eller Jens Jensen Skovgaard, der fik fæstebrev i 1703. I både 1692 [2] og 1699-1700 [3] er en Jens Skovgaard anført som fæster af en af gårdene i Ølsted By. Der er ingen Jens Jensen blandt fæsterne. Jens Skovgaard var ikke blandt fæsterne i 1678 [4].

Det er nærliggende at formode, at denne Jens Skovgaard er identisk med den affældige far, der i 1703 frasagde sig fæstet til fordel for sønnen, Jens Jensen. Formodningen bestyrkes af, at en Jens Jensen Skovgaard, som var 87 år, blev begravet den 13. december 1722 (Ølsted Sogn). Det må derfor konkluderes, at det er overvejende sandsynligt, at det var Jens Jensen Skovgaard og ikke Jens Jensen Snedker, der blev fæster i 1703.

Der er til gengæld ingen tvivl om, hvem der fik fæstebrev fra Bygholm Gods den 2. juni 1719, idet Jens Jensen Snedker er anført at være fæsteren [5]. Fæstebrevets indhold tyder på, at der er tale om en bekræftelse af et tidligere fæste, hvortil der er tilføjet nogle nye betingelser. Det konkluderes således, at Jens Jensen Snedker fortsat må have samme gård i Ølsted By i fæste, hvis han retter sig efter de anførte betingelser. Det fremgår, at gården er på 5 tønder og 5 skæpper hartkorn. Det fremgår derimod ikke, hvornår Jens Jensen Snedker oprindeligt fæstede gården.

Da Jens Jensen Snedker ikke fik flere børn, måtte han nøjes med at være fadder for andres. Ved en dåb den 30. september 1731 (Ølsted Sogn) var ”Jens Jensen” og ”Jens Jensen junior” blandt fadderne. Den 25. januar 1733 (Ølsted Sogn) var ”Jens Snedker” og ”Jens Jensen” faddere. Her kan der være tvivl om, hvorvidt det i begge tilfælde var Jens Jensen Snedker og søn, der var fadderne.

Der var ingen mulighed for forveksling den 17. august 1738 (Ølsted Sogn), hvor ”Jens Snedkers søn, Jens” var anført som fadder, og den 13. august 1741 (Ølsted Sogn), hvor ”Jens Jensen Snedker og hans søn Jens Jensen” var faddere, da sønnen/broderen Mads Jensen fik døbt sit første barn.

Som omtalt ovenfor døde Jens Jensen Skovgaard i 1742. Han blev 70 år gammel. Som slægtsforsker må jeg konstatere, at meget havde været lettere, hvis han var død som spæd.

Johanne Thuesdatter var ifølge kirkebogen 80 år gammel, da hun døde. Hun blev begravet den 23. februar 1751 (Ølsted Sogn). ”Jens Jensen i Ølsted” var også 80 år gammel, da han døde året efter (begravet 5. juli 1752, Ølsted Sogn). Efter Jens Skovgaards død kan der næppe være tvivl om, at den afdøde Jens Jensen var Jens Jensen Snedker.

Inden sin død nåede Jens Jensen Snedker lige akkurat at få overladt fæstet af sin gård til sønnen, Jens Jensen. Fæstet blev godkendt af godsejeren den 29. marts 1752, dvs. før Jens Jensen Snedkers død, men fæstebrevet blev først underskrevet den 23. september 1752 [6], dvs. efter hans død. Det er formentlig forklaringen på, at fæstebrevet gav den afdøde ret til aftægt på gården under nærmere specificerede vilkår.

Det fremgår af fæstebrevet, at gårdens bygninger var på i alt 38 fag. Den foreskrevne besætning, der fulgte med gården, bestod af 9 bæster (heste), 4 køer, 3 ungfokkreturer, 2 kalve og 12 får. Endvidere fulgte der vogn, plov, harve og sædekorn med.

Gårdens jord bestod af tre parceller på henholdsvis 4 tønder, 6 skæpper, 3 fjerdingkar og 1 album, 3 skæpper, 1 fjerdingkar og 2 album samt 3 skæpper, 1 fjerdingkar og 1 11/12 album hartkorn. Det var uændret i 1763 og 1766 [7, 8].

Den unge Jens Jensen skulle betale 5 rigsdaler og 2 mark i årlig landgilde og yde ”det sædvanlige hoveri og rejser” for godsejeren. Jens Jensen skulle oven i købet gøre det ”upåklageligt” og være ”hørig og lydige” imod sit ”høje herskab” og de, som havde ret til at befale på herskabets vegne. Han skulle med andre ord holde kæft og passe sit arbejde.

Overtagelsen af fæstet passede perfekt med den unge Jens Jensens giftetanker, eller også var det omvendt. Den 24. oktober 1752 (Ølsted Sogn) blev han gift med Karen Rasmusdatter, som derefter må formodes at have været ham hørig og lydige. Som omtalt ovenfor fik de bl.a. en datter, Johanne Jensdatter (født 26. juli 1755, Ølsted Sogn). Navnet Jens Jensen blev viderebragt til endnu en generation, idet en søn af dette navn blev født den 19. maj 1753 (Ølsted Sogn).

Den unge Jens Jensen blev gammel, og det døde han af i 1778 (Ølsted Sogn). Han blev 71 år. Arven efter faderen bestod tilsyneladende af tilnavnet Snedker, for i kirkebogen blev han ved sin død kaldt for Jens Jensen Snedker.

Litteraturliste

1. Bygholm Gods, Fæsteprotokol, 1719-1784, side 48-49
2. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1691-1692, Kop- og ildstedsskat, Ølsted Sogn, 1692, folio 282b
3. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1699-1700, Kopskat, Ølsted Sogn, 1699-1700, folio 236
4. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1678-1680, Kop- og kvægskat, Ølsted Sogn, 1678, folio 646
5. Bygholm Gods, Fæsteprotokol, 1719-1784, side 50-51
6. Bygholm Gods, Fæsteprotokol, 1719-1784, side 275
7. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1763-1768, side 22
8. Bygholm Gods, Jordebøger, 1766

Kapitel 32. Fallitbo med introduktionsrabat

Mine tip-5-oldeforældre

Søren Jensen & Karen Sørensdatter

Søren Jensen (386):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 1710

Død: efter 1740

Begravet:

Karen Sørensdatter (387):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 1710

Død: efter 1740

Begravet:

Der er ingen viden om hverken Søren Jensens eller Karen Sørensdatters fødsel/dåb, fødested eller forældre. Det kan skyldes, at kirkebogen i Ølsted Sogn (Vejle Amt) først starter i 1709. Året efter optræder Søren Jensen og Karen Sørensdatter i kirkebogen, idet de den 19. januar 1710 blev trolovet i Ølsted Sogn. Bopælen er anført at være Bottrup.

En trolovelse blev normalt efterfulgt af en vielse inden for få måneder. Søren Jensens og Karen Sørensdatters vielse er ikke fundet i Ølsted Sogns kirkebog. Det er ikke muligt at afgøre, om vielsen ved en forglemmelse ikke er blevet indført i kirkebogen, eller om vielsen har fundet sted i et andet sogn. Der er ingen tvivl om, at de er blevet gift (jf. nedenfor).

Der gik kun 9 dage fra trolovelsen, og til Søren Jensen fæstede en gård, så han ville være i stand til at forsørge en familie. Den 28. januar 1710 fik Søren Jensen fra godsejeren på Bygholm et fæstebrev på en gård i Oens i Ølsted Sogn [1]. Søren Jensen overtog dog et fallitbo. Forgængeren på gården, Mikkell Harboe, havde måttet forlade gården pga. armod, dvs. han havde formentlig ikke kunnet betale skatterne og landgilden til godsejeren.

Der skulle en introduktionsrabat til for at lokke en ny fæster til gården. Søren Jensen blev således fritaget for kongelige skatter i de to første kvartaler, for det første års landgilde og for hovedparten af hoveriet indtil den 1. maj 1711. Det må være lykkedes for Søren Jensen at få bragt gårdens økonomi i orden, for han var fæster af gården i de næste 30 år.

I starten kneb det med at få barnegråd på gården trods ihærdige forsøg. Hvis man skal tro Ølsted Sogns kirkebog, fik Søren Jensen et dødfødt barn på Taksigelsens fest i både 1711 og 1712. Taksigelsens fest var den 11. februar, hvor man takkede Gud for den mislykkede svenske storm på København i 1659 [2]. Kirkebøger er ikke altid så troværdige, som de bør være. Her kan der være grund til at tvivle på, om begge dødfødsler har fundet sted den 11. februar med et års mellemrum.



Litografi af Bygholm Gods, ca. 1840. På gårdspladsen står flere ukendte personer med hunde. Søren Jensen var fæstebonde under Bygholm Gods i første halvdel af 1700-tallet (foto­graf: I.W. Tegner & Kittendorff's Lith. Institut/C.A. R, Horsens Byarkiv)

I 1700-tallet døde 20-25 % af alle danske børn i løbet af det første leveår [3]. Karen Sørensdatter fødte i alt 11 børn, der alle blev født/døbt i Ølsted Sogn. Børnene var mindre levedygtige, end de burde være ifølge statistikken, idet seks af børnene døde som spæde. Havde de mon dårlige gener, eller var det pasningen og plejen, der ikke var god nok?

I 1713 lykkedes det for Søren Jensen at få et levedygtigt barn. En datter, Anne Marie Sørensdatter, blev døbt den 18. juni 1713. Som sædvanen var i den tidsperiode, var det kun faderens navn, der var anført i kirkebogen ved barnets dåb. Da Søren Jensen i 1740 fortsat var gift med Karen Sørensdatter [4], er der ingen grund til at betvivle, at Karen Sørensdatter var mor til alle Søren Jensens børn.

De efterfølgende børn var Johanne Sørensdatter (døbt 29. september 1715), Anne Sørensdatter (døbt 27. februar 1718, begravet 1. maj 1718), Jørgen Sørensen (døbt 26. maj 1720, begravet 9. juni 1720), min tip-4-oldemor, Birthe/Birgitte Sørensdatter (døbt 22. juni 1721) (jf. kapitel 17), Maren Sørensdatter (døbt 7. november 1723, begravet 21. november 1723), Søren Sørensen (døbt 20. marts 1729), Jens Sørensen (døbt 14. februar 1734) og Jørgen Sørensen (døbt 18. december 1735).

Søren Jensens barn af Oens blev begravet den 7. juni 1729. Barnets navn er ikke anført, men det mest sandsynlige er, at der var tale om det yngste barn, Søren Sørensen. Fødslerne var fordelt over 24 år, så Karen Sørensdatter må have været relativt ung, da hun blev gift.

Det er sandsynligt, at Søren Jensen har været ældre end sin hustru, for i 1740 var han ramt af alderdom og svaghed. Skavankerne bevirkede, at han afstod sin fæstegård i Oens til sin kommende svigersøn, min tip-4-oldefar, Mads Jensen, der skulle giftes med Søren Jensens datter, Birthe Sørensdatter (jf. kapitel 17). Fæstebrevet var dateret den 29. juni 1740 [4].

Fæstebrevet sikrede Søren Jensen og hustru, Karen Sørensdatter, aftægt på gården. De skulle have fri bolig, varme og mad. Til gengæld skulle de ”for de unge folk i gården” udføre det arbejde, de var i stand til.

Hvis de ikke kunne blive enige om en fælles hverdag, men aftægtsfolkene ønskede at få det for sig selv, skulle Mads Jensen bygge dem et hus på to bindinger. I så fald skulle de til føden have leveret 2 skæpper rug, 4 skæpper byg og 4 skæpper malt om året og af gårdens husdyr overtage en ko, fire får og en gås. Mads Jensen skulle sørge for foder og græsning til koen og fårene. Aftalen var en lorteaftale, idet det er præciseret, at Mads Jensen skulle have gødningen fra aftægtsfolkenes kreaturer til sin egen jord.

Da aftægtsfolk ikke lever evigt, må Søren Jensen og Karen Sørensdatter være døde på et tidspunkt efter 1740. I betragtning af, at de kom på aftægt hos datteren og svigersønnen, ville man forvente, at de var døde i Ølsted Sogn. Deres død/begravelse er imidlertid ikke fundet i Ølsted Sogns kirkebog. Det er uvist, om det skyldes, at kirkebogen har været ført mangelfuldt, eller om der er opstået så store uoverensstemmelser, f.eks. om ejerskabet til kogødningen, at aftægtsfolkene flyttede andetsteds hen.

Litteraturliste

1. Bygholm Gods, Fæsteprotokol, 1719-1784, side 55
2. Hymnologiske Meddelelser, 20. årgang, nr. 1, 1991, side 19
3. Børnedødelighed, Historisk viden, <https://natmus.dk>
4. Bygholm Gods, Fæsteprotokol, 1719-1784, side 175-176

Kapitel 33. Anonym i liv og død

Mine tip-5-oldeforældre

Rasmus Jensen & ukendt hustru

Rasmus Jensen (390):

Født:

Døbt: 12. november 1682 i Hedensted Sogn (Vejle Amt)

Konfirmeret:

Gift: før 1707

Død:

Begravet: 11. februar 1734 i Hedensted Sogn

Ukendt hustru (391):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før 1707

Død:

Begravet:

Rasmus Jensen blev døbt den 12. november 1682 i Hedensted Sogn (Vejle Amt). Han var ifølge kirkebogen søn af Jens Rasmussen i Remmerslund (jf. kapitel 49). Moderens navn er ikke anført, men da Jens Rasmussen to år tidligere var blevet gift med Else Hansdatter, må hun formodes at være mor til Rasmus. Det passer med, at en af Rasmus Jensens døtre blev døbt Else.

Trods ihærdig søgning i Hedensted Sogn og de nærliggende sogne er det ikke lykkedes at finde Rasmus Jensens vielse. Vielsen må have fundet sted inden det første barns fødsel i 1707. Da moderens navn ikke er anført ved børnenes dåb, er navnet på Rasmus Jensens hustru ukendt.

Alle kendte børn af ægteparret blev døbt og evt. begravet i Hedensted Sogn. Det barn, der formodes at være ægteparrets første, blev hjemmedøbt den 13. marts 1707 og fik navnet Mette Rasmusdatter. Alle fadderne var fra Remmerslund, deriblandt en Hans Jensen, der kan tænkes at have været Rasmus Jensens bror. Den 30. marts 1707 blev Rasmus Jensens barn begravet. Barnets navn er ikke anført, men der må være tale om Mette.

Ved det næste barns dåb den 7. oktober 1708 er der en tom plads i kirkebogen, hvor barnets navn skulle have været anført. Det er formentlig det samme barn, der blev begravet den 10. februar 1709, hvor det omtales som "Rasmus Jensens spæde barn af Remmerslund".

De næste to fødsler var mere langtidsholdbare. Min tip-4-oldemor, Anne Rasmusdatter (jf. kapitel 18), blev døbt den 19. juli 1711, og Terkel Rasmussen blev døbt den 21. februar 1714. Derefter gik det galt igen. Else Rasmusdatter blev døbt den 21. marts 1717, men døde 2 år gammel (begravet 11. juni 1719). Slutfacit var derfor fem børn, hvoraf kun de to blev voksne.

Rasmus Jensen døde som 51-årig og blev begravet den 11. februar 1734 (Hedensted Sogn). Hvad der blev af den ukendte hustru vides ikke. Hun holdt sig anonym i både liv og død.



Hedensted Kirke, hvor Rasmus Jensen blev både døbt og begravet. Rasmus Jensen har dog ikke set tårnet på fotografiet. I 1939 blev et tårn fra ca. 1500 erstattet med det nuværende tårn (foto: 2019)

Begge de voksne børn blev boende i Remmerslund. Anne Rasmusdatters liv er nærmere beskrevet i kapitel 18. Terkel Rasmussen var fæster af et hus under Williamsborg Gods [1]. Han blev kaldt for Terkel Skrædder, så det er nærliggende at gætte på, at han arbejdede som skrædder.

Terkel Rasmussen var modstander af anonyme hustruer og blev gift med to navngivne hustruer, dog med én ad gangen. Den 21. oktober 1739 (Hedensted Sogn) blev han gift med Mareren Thomasdatter og den 28. september 1766 (Hornborg Sogn, Skanderborg Amt) med Elisabeth Terkelsdatter. I sit andet ægteskab fik Terkel Rasmussen to børn, der begge døde som små.

Den 10. maj 1778 (Hedensted Sogn) blev Terkel Skrædder fra Remmerslund begravet. Han blev 64 år gammel. Ved det efterfølgende skifte var der ingen børn til at arve. Derfor var søsteren, Anne Rasmusdatter, anført som arving. Det blev hun dog ikke rig af, for der var underskud i boet [1]. Det slap hun for at arve.

Litteraturliste

1. Tirsbæk og Williamsborg Gods, Skifteprotokol, 1732-1790, folio 346b-349

Kapitel 34. Krage søger mage

Mine tip-5-oldeforældre

Jens Jørgensen Pusholm & Johanne Mikkelsdatter

Jens Jørgensen Pusholm (392):

Født:

Døbt: 1. november 1716 i Bjerre Sogn (Vejle Amt)

Konfirmeret:

Gift: 1746-1750

Død:

Begravet: 16. marts 1763 i Rårup Sogn (Vejle Amt)

Johanne Mikkelsdatter (393):

Født: ca. 1718

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 1746-1750

Død:

Begravet: 24. juli 1793 i Barrit Sogn (Vejle Amt)

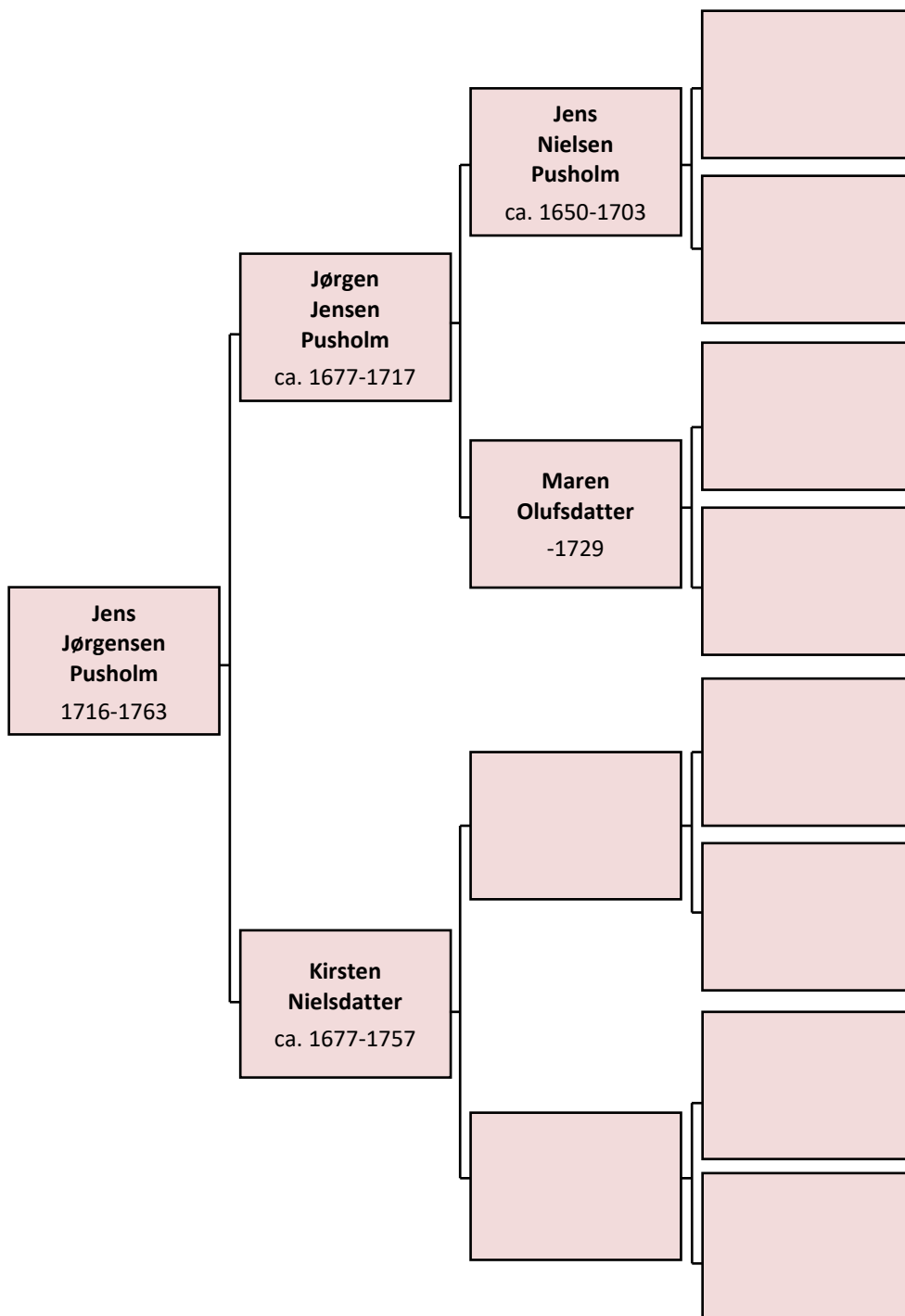
Jens Jørgensen havde tilnavnet Pusholm fra en gård i Sønder Bjerre i Bjerre Sogn ca. 8 km syd for Horsens (jf. kapitel 10 og 19). I kirkebogen i Rårup Sogn ses han normalt omtalt som Jens Pusholm, idet der ikke var andre Jens Pusholm'er i sognet.

I Jens Jørgensen Pusholms fødesogn, Bjerre, var der en anden Jens Pusholm, hvis fulde navn var Jens Rasmussen Pusholm (jf. kapitel 35). For at undgå forvekslinger ses patronymet Jørgensen anvendt, når Jens Jørgensen Pusholm var på gæstevisit hos familien i Bjerre Sogn.

Den 1. november 1716 blev Jens Jørgensen Pusholm døbt i Bjerre Kirke. Ifølge kirkebogen var faderen Jørgen Jensen Pusholm. Moderens navn er ikke anført i kirkebogen, men det fremgår af et skifte [1], at hun hed Kirsten Nielsdatter. Endvidere betegnes hun i kirkebogen ved sin død som "Jens Puusholms moder" (jf. kapitel 50).

Johanne Mikkelsdatters navn ses også skrevet Michelsdatter. Hun formodes at være født i Rårup Sogn (Vejle Amt) ca. 12 km sydøst for Horsens. Hendes fødsel/dåb kan ikke dokumenteres, idet den ældste kirkebog i Rårup Sogn starter i 1750. Ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død var hun født ca. 1718. Ved sin trolovelse i 1780 (jf. nedenfor) kaldes hun i kirkebogen for Johanne Mikkelsdatter Krage.

Den 17. januar 1753 (Rårup Sogn) blev Appelone Terkelsdatter, der ifølge kirkebogen var Mikkel Krages enke fra Rårup, begravet. Hun blev 73 år gammel, dvs. hun var født ca. 1680. Der kan ikke findes yderligere oplysninger i kirkebogen om Mikkel Krage, som derfor må formodes at være død inden kirkebogens start. Det er overvejende sandsynligt, at Mikkel Krage og Appelone Terkelsdatter var forældre til Johanne Mikkelsdatter og dermed er mine tip-6-oldeforældre.



Anetavle 10. Jens Jørgensen Pusholms nærmeste forfædre.



*Raarup Kirke, Chor af Kamp. Choret
hvælvet, Skibet tildels hvælvet.*

Raarup Kirke tegnet af apoteker I. G. Burman Becker, 1820-1880. Billedtekst: "Raarup Kirke, Chor af Kamp. Choret hvælvet, Skibet tildels hvælvet." Sådan så kirken ud, da Jens Jørgensen Pusholm og Johanne Mikkelsdatter var kirkegængere i Raarup Sogn (Det Kongelige Bibliotek, Billedsamlingen)



Raarup Kirke, 2023. I mellemtiden har kirken i 1943 fået et tårn. Fra ca. 1700 og indtil tårnet blev opført hang kirkeklokken i en klokkestabel (foto: 2023)

I Rårup Sogns kirkebog optræder flere personer med tilnavnet Krage, bl.a. en Jens Krage, Terkel Krage og Søren Krage. De to førstnævnte ses anvendt som faddere hos Jens Jørgensen Pusholm og Johanne Mikkelsdatter i 1752, og de ses andetsteds betegnet som Jens Mikkelsen Krage og Terkel Mikkelsen Krage. Søren Krages datter, Appelone, var fadder hos Jens Jørgensen Pusholm og Johanne Mikkelsdatter i 1755.

Terkel Krage døde i 1775 og Jens Krage i 1786. Ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved deres død var de født i henholdsvis ca. 1703 og ca. 1712. Jens, Terkel og Søren Krage må antages at være brødre til Johanne Mikkelsdatter.

Jens Jørgensen Pusholms og Johanne Mikkelsdatters vielse er ikke fundet i Rårup Sogns kirkebog. Det tyder på, at de er blevet gift før 1750. Denne mistanke bestyrkes af, at "Jens Pusholms kone i Rårup" bar barnet til en dåb i Bjerre Sogn den 19. april 1750. Jens Jørgensen Pusholm havde ifølge kirkebogen bopæl i Bjerre, da han den 30. maj og den 26. juni 1746 var fadder ved dåb i Bjerre Sogn. Det må derfor formodes, at vielsen har fundet sted i perioden 1746-1750.

Efter vielsen bosatte Jens Jørgensen Pusholm og Johanne Mikkelsdatter sig tilsyneladende i Rårup. Det er sandsynligt, at ægteparret har fået et eller flere børn inden kirkebogens start i 1750. Som omtalt i kapitel 19 antages Jens Jørgensen Pusholm og Johanne Mikkelsdatter at være forældre til min tip-4-oldefar, Jørgen Jensen Pusholm, der blev født i ca. 1748. Det passer med, at det var normal praksis, at den førstefødte søn blev opkaldt efter sin farfar.

Bopælen var med sikkerhed Rårup, da en søn, Mikkel Jensen, blev døbt den 23. februar 1752 (Rårup Sogn). Han blev opkaldt efter sin morfar, hvilket tyder på, at han var søn nr. to. Dåbsdagen var en onsdag, hvilket kan skyldes, at dåben hastede, fordi barnet var alvorligt sygt. Mikkel blev begravet den 27. februar 1752 og blev ifølge kirkebogen 3 uger gammel.

Derfor skulle næste barn (døbt 16. april 1754, Rårup Sogn) også hedde Mikkel. Det gik kun lidt bedre, for han blev 8 uger gammel (begravet 19. maj 1754). Nu blev navnet Mikkel opgivet, idet næste barn (døbt 30. november 1755, Rårup Sogn) fik navnet Niels. Det navn var der mere held ved, for Niels Jensen overlevede i høj grad sin barndom.

Han var formentlig den Niels Jensen Pusholm, der ved folketællingerne i 1787, 1801 og 1834 boede i et hus i Bjerre Sogn. Lykken var ikke ubetinget med ham, for han ernærede sig og sin familie som daglejer, betler og fattiglem. Niels Jensen Pusholm var fattiglem i Ølsted Sogn (Vejle Amt), da han døde den 13. maj 1838. Ifølge kirkebogen blev han 94 år.

Aldersangivelserne ved folketællingerne og ved hans død peger alle på, at denne Niels Jensen Pusholm var født noget tidligere end i 1755. Det kan derfor ikke udelukkes, at Jens Jørgensen Pusholm og Johanne Mikkelsdatter har haft to sønner ved navn Niels, hvoraf den ene var født inden kirkebogens start.

Den 29. januar 1757 måtte Jens Jørgensen Pusholm en tur til Pusholm i Neder Bjerre for at være formynder ved et skifte efter afdøde Anne Lene Folmersdatter [2]. Hun havde i sit første ægteskab været gift med nu afdøde Niels Jørgensen Pusholm. De havde to fælles børn, der var arvinger. Niels Jørgensen Pusholm var søn af Jørgen Jensen Pusholm og Kirsten Nielsdatter (jf. kapitel 50). I skiftet er "Jens Jørgensen Pusholm i Rårup" anført at være farbror til de to børn, hvilket bekræfter, at han var søn af Jørgen Jensen Pusholm og Kirsten Nielsdatter.

Jens Jørgensen Pusholms hjem var tilsyneladende ramt af dødsfald. Den 23. oktober 1758 blev et 10 uger gammelt drengebarn, Niels Christensen, begravet (Rårup Sogn). Han var ifølge kirkebogen død i vidners påsyn hos Jens Pusholm i Rårup. Han tilhørte et par betlere ved navn Christen Nielsen og Ane Kirstine Mikkelsdatter fra Vester Nebel i Ribe Stift, som ”foregav sig at være ægtefolk og at samme deres nu afdøde barn der var fød og døbt”. De omvandrende betlere havde formentlig fået husly hos en godhjertet Jens Pusholm pga. deres syge barn. Det er ikke lykkedes at finde det afdøde barns fødsel og dåb i Vester Nebels kirkebog, så måske har betlernes oplysninger været præget af dårlig hukommelse.

I 1759 fødte Johanne Mikkelsdatter sit sidste barn, som omsider blev en datter. Hun blev ved en hjemmedåb opkaldt efter sin mormor og fik navnet Appelone. Døden var en hyppig gæst hos Jens Pusholm. Appelone blev kun 3 dage gammel og blev begravet den 20. maj 1759 (Rårup Sogn).

Næste gang, døden kom på besøg, gik det ud over Jens Jørgensen Pusholm selv. Han var 46 år, da han døde (begravet 16. marts 1763, Rårup Sogn). Ifølge kirkebogen havde han nu bopæl i Nebel i Rårup Sogn. Jens Jørgensen Pusholm gik gennem livet uden, at det har været muligt at finde oplysninger om, hvad han boede i, og hvilket erhverv, han havde.

Johanne Mikkelsdatter følte ikke trang til at være sørgende enke i længere tid. Lidt over to måneder efter begravelsen blev hun den 20. maj 1763 (Rårup Sogn) trolovet med Knud Vognsen fra Dagnæs i Tyrsted Sogn (Vejle Amt). Han var enkemand og endnu hurtigere end Johanne Mikkelsdatter, idet hans afdøde hustru var blevet begravet den 2. maj 1763 (Tyrsted Sogn).

Trolovelsen endte ikke med et bryllup. Trods hastværket nåede Knud Vognsen ikke at blive gift med Johanne Mikkelsdatter. Han var dog lovligt forhindret, idet han døde mindre end to uger efter trolovelsen. Han blev begravet den 3. juni 1763 (Tyrsted Sogn). Ifølge kirkebogen blev han 70 år gammel. Johanne Mikkelsdatter var en ung enke på ca. 45 år.

Det fremgår af skiftet efter Knud Vognsen [3], at ”Knud Vognsens trolovede fæstekvinde Johanne Krages” var mødt op og havde krævet dækning for udgifter til trolovelsen, som hun havde udlagt. Den afdødes børn berettede derefter, at Johanne Mikkelsdatter af boet havde borttaget en del af Knud Vognsens forrige kones klæder til en langt højere værdi, end hun kunne have krav på for trolovelsesudgifterne. Derfor blev Johanne Mikkelsdatters krav afslået af skifteforvalteren. Johanne Mikkelsdatters handling havde karakter af tyveri, idet det ikke var tilladt at fjerne effekter fra boet, inden skiftet var afsluttet.

Nu måtte Johanne Mikkelsdatter igen søge efter en ægtemand. Der gik lidt over et år, inden hun fandt én. Den 30. juni 1764 (Rårup Sogn) blev hun trolovet med Laurs Nielsen fra Sejlet i Uth Sogn (Vejle Amt). Hun passede så godt på ham, at han holdt sig i live indtil brylluppet den 23. oktober 1764 (Rårup Sogn).

Det er ikke lykkedes at finde yderligere oplysninger om Johanne Mikkelsdatters ægteskab med Laurs Nielsen. Det vides derfor ikke, hvor de bosatte sig efter vielsen, eller hvor og hvornår Laurs Nielsen døde. Johanne Mikkelsdatter giftede sig igen i 1780, så Laurs Nielsen må formodes at være død inden da.

Hver gang, Johanne Mikkelsdatter blev enke, finkæmmede hun tilsyneladende sognene omkring Rårup for ledige mænd. Denne gang fandt hun en ledig enkemand i Barrit Sogn (Vejle Amt). Den 12. april 1780 (Rårup Sogn) blev ”Johanne Michelsdatter Krages af Rårup” trolovet

med Niels Jørgensen i Barrit, og de var fortsat lyslevende, da de blev gift den 5. juli 1780 (Rårup Sogn). Niels Jørgensen var født ca. 1710 ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død, dvs. han var ca. 70 år ved vielsen. Johanne Mikkelsdatter var nu ca. 62 år.

Ved folketællingen i 1787 boede Niels Jørgensen og Johanne Mikkelsdatter i Barritskov By i Barrit Sogn. De er begge anført at være fattige indsiddere, dvs. de boede til leje. Der er således ikke noget, der tyder på, at Johanne Mikkelsdatter valgte Niels Jørgensen for pengenes skyld.

Det fremgår af Barrit Sogns kirkebog, at "Niels Jørgensens hustru af B. S. B." blev begravet den 24. juli 1793. Forkortelsen B. S. B. er kun for de særligt indviede, men jeg gætter på, at den betyder Barrit Skovs By. Hustruens navn er ikke nævnt, men det må være Johanne Mikkelsdatter, der er lagt anonym i graven. Ifølge kirkebogen blev hun 75 år gammel.

Niels Jørgensen overgik sin kone, idet han blev 90 år gammel (begravet 26. november 1800, Barrit Sogn). Præsten i Barrit ønskede tilsyneladende at effektivisere skrivearbejdet ved at anvende forkortelser. Kirkebogens omtale af Niels Jørgensens begravelse indledes således med "S. D. K. J. P. Niels Jørgensen". Et forsøg fra min side på at forlænge disse forkortelser medfører følgende forslag til tekst: "Samme dag kast jord på Niels Jørgensen".

"D. K. E. H. S.", dvs. "Dette kapitel er hermed slut".

Litteraturliste

1. Boller Gods, Skifteprotokol, 1745-1769, folio 153b-154
2. Boller Gods, Skifteprotokol, 1745-1769, folio 210b-211b
3. Boller Gods, Skifteprotokol, 1745-1769, folio 406-408

Kapitel 35. En halv tærsekgås og andre betalingsmidler

Mine tip-5-oldeforældre

Jens Rasmussen Pusholm & Kirsten Pedersdatter

Jens Rasmussen Pusholm (394):

Født:

Døbt: 28. oktober 1703 i Bjerre Sogn (Vejle Amt)

Konfirmeret:

Gift: ca. 1734

Død:

Begravet: 9. april 1781 i Bjerre Sogn

Kirsten Pedersdatter (395):

Født:

Døbt: 21. september 1710 i Bjerre Sogn

Konfirmeret:

Gift: ca. 1734

Død:

Begravet: 9. maj 1796 i Bjerre Sogn

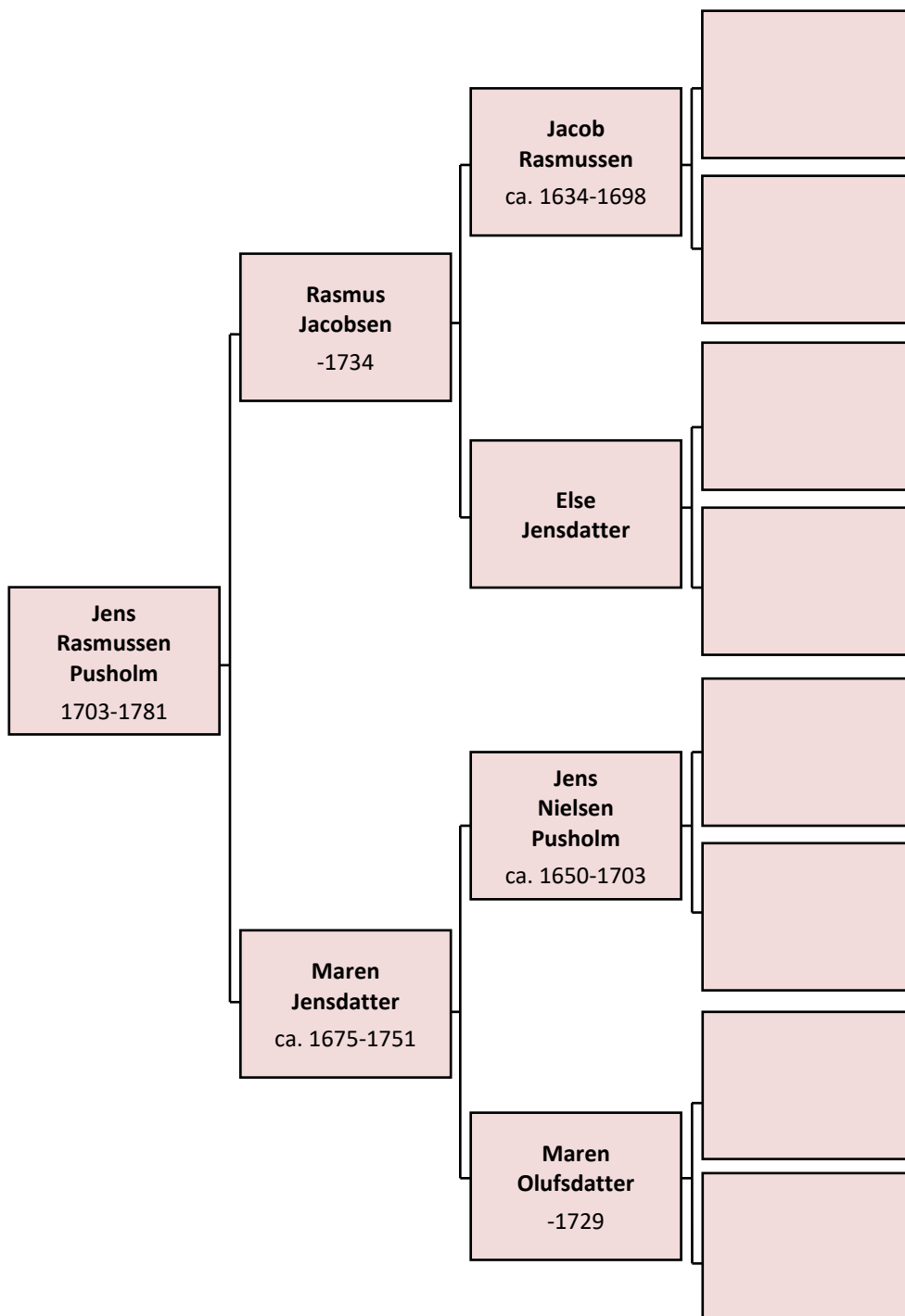
Jens Rasmussen er ofte omtalt med tilnavnet Pusholm enten som Jens Pusholm eller Jens Rasmussen Pusholm. Kirsten Pedersdatter ses omtalt med tilnavnet Juel, der er gået i arv fra hendes far. Tilnavnet ses også skrevet Juul eller Juhl.

Den 28. oktober 1703 blev Jens Rasmussen døbt i Bjerre Sogn (Vejle Amt) ca. 8 km syd for Horsens. Forældrene hed Rasmus Jacobsen og Maren Jensdatter, og de boede i Over Bjerre (jf. kapitel 51).

Kirsten Pedersdatter blev døbt den 21. september 1710 (Bjerre Sogn). Hun var ældste barn af Peder Rasmussen Juel og Karen Nielsdatter i Neder Bjerre (jf. kapitel 52). To år senere fik hun en lillebror. Moderen døde, da Kirsten Pedersdatter var 3 år, og det medførte, at hun voksede op med en stedmor og seks halvsøskende.

Vielserne i Bjerre Sogn er ikke blevet registreret i kirkebogen i perioden 1729-1759. Det er formentlig forklaringen på, at Jens Rasmussen Pusholm og Kirsten Pedersdatter ikke er fundet viet i Bjerre Sogn. Det fremgår dog af et skifte efter en af Kirsten Pedersdatters halvsøstre, at Kirsten Pedersdatter Juel var gift med Jens Pusholm i Bjerre [1].

Det er nærliggende at gætte på, at Jens Rasmussen Pusholm og Kirsten Pedersdatter blev gift i 1734. Når det er nærliggende, skyldes det, at Jens Rasmussen Pusholm den 20. august 1734 overtog fæstet af sin afdøde fars halve gård i Over Bjerre [2]. Det betød, at han havde mulighed for at forsørge en kone og kommende børn, og dermed var han gifteklar. De var med sikkerhed blevet gift den 12. december 1734, hvor "Jens Puusholms hustru" bar en lillesøster, der også hed Kirsten Pedersdatter, ved dåben i Bjerre Kirke.



Anetavle 11. Jens Rasmussen Pusholms nærmeste forfædre.



Luftfoto af Boller Slot. Jens Rasmussen Pusholm var fæstebonde under Boller Slot/Gods. Han havde begge ben på jorden og opnåede aldrig at se godset fra luften. I dag anvendes bygningerne til lejligheder og liberalt erhverv (fotograf: ukendt, foto: ukendt årstal, Horsens Byarkiv)

Fæstegården hørte under Boller Gods. Ifølge fæstebrevet skulle Jens Rasmussen Pusholm betale landgilde efter jordebogen og yde hoveri til Boller Gods ligesom naboerne i byen. Endvidere skulle han betale et éngangsbeløb på 4 rigsdaler i indfæstning.

Det fremgår af en jordebog for Boller Gods fra 1759 [3], at Jens Rasmussen Pusholms gård havde et jordtilliggende fordelt på to parceller på henholdsvis 1 tønne, 5 skæpper, 3 fjerdingkar og 2 album og 2 tønder, 2 skæpper og 2 ½ album hartkorn. Den tilhørende skov var takseret til henholdsvis 1 fjerdingkar og 1 fjerdingkar.

Landgilden til godsejeren skulle ifølge jordebogen delvis betales i naturalier. Jens Rasmussen Pusholm skulle årligt levere 7 ½ skæppe rug, 1 tønne og 7 skæpper byg, 1 tønne og 7 skæpper havre, 6 skæpper malt, ½ lam, ½ gås, 3 høns, 1 ¼ svin, 1 ½ fødenød (dvs. ungvæg, som fæsteren skulle opfodre for godsejeren) og ½ tærskægås.

Ordet ”tærskægås” var og er så ualmindeligt, at det ikke kan findes i ”Ordbog over det danske sprog”, der går tilbage til år 1700 og er den største danske ordbog [4]. Ordet er næppe heller kendt af ornitologer. Man må derfor nøjes med at gætte på, at leveringen af ½ tærskægås har været en betaling for at slippe for tærskearbejde på godset.

Derudover skulle der i penge betales 1 mark for gæsteri, 18 skilling i smørpenge og 5 mark i tærskpenge. Pengene skulle betales for at slippe for forpligtelsen til at indlogere og beværte omrejsende kongelige embedsmænd m.m., for at slippe for at levere smør og for at slippe for tærskarbejde. Endelig skulle Jens Rasmussen Pusholm betale 4 rigsdaler for at slippe for hoveri. Det kan ikke undre, at mange fæstebønder havde svært ved at klare de mange forpligtelser over for godsejeren.

Jens Rasmussen Pusholms og Kirsten Pedersdatters første barn blev født året efter den formodede vielse. Det blev en datter, der blev døbt den 14. august 1735 (Bjerre Sogn). Hun blev opkaldt efter Kirsten Pedersdatters mor og fik navnet Karen Jensdatter. Blandt fadderne var en Peder Juel, der formentlig var Kirsten Pedersdatters far.

Jens Rasmussen Pusholm og Kirsten Pedersdatter fik syv børn, der alle blev døbt i Bjerre Sogn. De tre næste blev helt efter sædvanen opkaldt efter barnets farfar, morfar og farmor. Rasmus Jensen blev døbt den 1. oktober 1737, Peder Jensen den 5. februar 1741 og Maren Jensdatter den 24. oktober 1745 (begravet 9. december 1764).

Der var stor opbakning fra Kirsten Pedersdatters familie. Ved førstnævnte dåb var ”Peder Juel og hans søn, Rasmus” blandt fadderne. Ved den næste dåb var det Peder Juels søn, Rasmus, og hans datter, Karen, der klarede de familiære fadderforpligtelser. En anden søn, Hans Pedersen Juel, var fadder ved Marens dåb.

De sidste tre børn var Sidsel Jensdatter (døbt 28. april 1748, begravet 25. august 1748), min tip-4-oldemor, Kirsten Jensdatter (døbt 26. december 1749) og Jacob Jensen (døbt 20. februar 1752, begravet 10. november 1765). Her var der fadderassistance fra Kirsten Pedersdatters brødre Hans Pedersen Juel, Rasmus Pedersen Juel og Søren Pedersen Juel.

Tiden gik, børnene blev store, og Jens Rasmussen Pusholm blev ældre. I 1765 blev han 62 år og var træt efter i mange år at have leveret tærskegås og fødenød til godsejeren. Den 25. august 1765 afstod han fæstegården til sin ældste søn, Rasmus Jensen Pusholm [5]. Landgilden skulle ifølge fæstebrevet ikke længere afregnes med naturalier, men blev klaret med en årlig betaling på 3 rigsdaler og 3 mark.

Det fremgår af fæstebrevet, at der var oprettet en kontrakt mellem Rasmus Jensen Pusholm og forældrene om afståelsen. Kontraktens indhold kendes ikke, men det må formodes, at den sikrede Jens Rasmussen Pusholm og Kirsten Pedersdatter livsvarig aftægt på gården.

Aftægten blev dyr for Rasmus Jensen Pusholm, for hans forældre levede længe. Jens Rasmus Jensen Pusholm var 77 år, da han døde. Han blev begravet den 9. april 1781 (Bjerre Sogn).

Kirsten Pedersdatter levede videre i yderligere 15 år og endte med at være 85 år gammel (begravet 9. maj 1796, Bjerre Sogn). I kirkebogen er hun omtalt som ”gamle Kirsten Pedersdatter, salig Jens Puusholms enke”, og man kan vist ikke påstå, at det var injurierende.

Litteraturliste

1. Boller Gods, Skifteprotokol, 1745-1769, folio 412b-413b
2. Boller Gods, Fæsteprotokol, 1721-1777, folio 65b
3. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1763-1768, folio 135b-143b
4. Ordbog over det danske sprog, <http://ordnet.dk>
5. Boller Gods, Fæsteprotokol, 1721-1777, folio 208

Kapitel 36. Altergang med blind makker

Mine tip-5-oldeforældre

Niels Jensen & Karen Hansdatter

Niels Jensen (396):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før ca. 1728

Død: efter 1762

Begravet:

Karen Hansdatter (397):

Født: 1701

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før ca. 1728

Død:

Begravet: 22. juli 1753 i Givskud Sogn (Vejle Amt)

Der er ingen viden om Niels Jensens og Karen Hansdatters fødsel/dåb, fødested, forældre eller vielse. Det vides, at Niels Jensen var fæster af en gård i Givskudlund i Givskud Sogn. Denne gård var i 1733 fæstet af en Mads Bertelsen [1], og i 1759 var den fæstet af Niels Jensen [2].

På et tidspunkt i den mellemliggende periode må Niels Jensen have overtaget fæstet fra Mads Bertelsen. Da Mads Bertelsens hustru blev begravet den 29. september 1737 (Bredsten Sogn, Vejle Amt), havde Mads Bertelsen og familie bopæl i et hus ved Bredsten Kirke [3]. Det må derfor formodes, at Niels Jensen havde overtaget fæstet senest i 1737.

Niels Jensen er ikke fundet nævnt i Givskuds kirkebog inden da. Det tyder på, at han er tilflyttet sognet. Det passer med, at hans børn ikke er fundet født/døbt i Givskud Sogn.

Kirkebogen giver dog andre oplysninger om familien. Da der var dåb i Givskud Kirke den 5. december 1745 og den 8. april 1746, blev barnet båret af Niels Jensens kone fra Givskudlund. Det er anført, at Niels Jensens kone hed Karen Hansdatter. Den 11. juni 1747 (Givskud Sogn) skulle Niels Jensens nabo, Gravers Andersen, have et barn døbt. Blandt fadderne var Karen Nielsdatter, der er anført at være datter af Niels Jensen fra Givskudlund.

Niels Jensen blev enkemand i 1753. Det fremgår af kirkebogen, at "Niels Jensens kone, Karen Hansdatter, af Givskudlund" blev begravet den 22. juli 1753 (Givskud Sogn). Præsten havde tilsyneladende mere styr på hendes fødselsdato, end jeg har, for det er anført, at hun ved sin død var 52 år, 4 måneder, 2 uger og 5 dage gammel. Præsten har dog ikke været helt præcis, for der mangler både timer, minutter og sekunder.

Ifølge Danske Lov var det en pligt for alle over konfirmationsalderen, at de skulle gå til alters mindst én gang årligt [4]. I perioden 1754-1763 har den nidkære sognepræst registreret altergæsterne i Givskud Sogns kirkebog for at kunne kontrollere, om sognebørnene passede deres altergang. Denne registrering giver oplysninger om Niels Jensens børn.



Her i Givskud Kirke blev altergæsterne registreret. Det fremgår af kirkebogen, at Niels Jensen ofte var til alters (foto: 2020)

Det fremgår, at Niels Jensen selv var en hyppig altergæst, der passede sin altergang på eksemplarisk vis. Den 6. oktober 1754 var Niels Jensen til alters sammen med to sønner, Hans og Jens, hvilket dokumenterer, at Niels Jensen var far til min tip-4-oldefar, Hans Nielsen (jf. kapitel 20). Dette bekræftes yderligere ved, at "Hans og søster Karen Nielsdatter" var til alters den 15. februar 1756. Karen Nielsdatter var som nævnt ovenfor datter af Niels Jensen.

Det ses også anført, at "Niels Jensen og søn og datter", "Niels Jensen og søn", "Niels Jensen og søn Jens" og "Gamle Niels Jensen og søn, Jens" havde været til alters. Da Niels Jensen var svagtseende (jf. nedenfor), har han formentlig haft behov for ledsagelse, når han skulle i kirke.

Det vides således, at Niels Jensen og Karen Hansdatter havde en datter, Karen Nielsdatter, og to sønner, Hans Nielsen og Jens Nielsen. Hans Nielsen var født i ca. 1728. Der er ikke nærmere oplysninger om Karen og Jens. Det er sandsynligt, at Niels Jensen og Karen Hansdatter har haft flere børn.

Niels Jensen var fæster af gården den 4. august 1759 [2]. I oktober 1762 var sønnen, Hans Nielsen, fæster af gården [5], og han havde sin far og to svigerforældre indlogeret. Det er anført, at Niels Jensen var blind og nød almisse.

I januar 1763 boede Niels Jensen fortsat hos sønnen, og han var fortsat blind [6]. Hans videre skæbne er ukendt, idet efterforskningen af hans død er endt i en blindgyde.

Litteraturliste

1. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1731-1737, folio 354b
2. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1758-1763, folio 410
3. Engelsholm Gods, Skifteprotokol, 1737-1786, side 29-31
4. Christian den Femtes Danske Lov, 1683, 2. bog, 5. kapitel, 27. artikel, www.bjoerna.dk
5. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1762-1764, Givskud Sogn, side 86
6. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1762-1764, Givskud Sogn, side 62

Kapitel 37. Stoltenborg var ikke et slot

Mine tip-5-oldeforældre

Thomas Olufsen & Anne Nielsdatter

Thomas Olufsen (398):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 4. august 1728 i Kollerup Sogn (Vejle Amt)

Død: efter 1766

Begravet:

Anne Nielsdatter (399):

Født: ca. 1702

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 4. august 1728 i Kollerup Sogn

Død:

Begravet: 6. juli 1769 i Kollerup Sogn

Thomas Olufsens efternavn ses også skrevet Olesen. Der er ikke fundet oplysninger om hans fødsel/dåb eller fødested. Den begrænsede viden, der er om Thomas Olufsens familierelationer, tager udgangspunkt i skiftet efter Peder Olufsen i Rolighed på Kollerup Mark [1]. Det fremgår af skiftet, at Peder Olufsen var farbror til min tip-4-oldemor, Anne Thomasdatter (jf. kapitel 20). Det må betyde, at Anne Thomasdatters far har heddet Thomas Olufsen.

Peder Olufsen (døbt 30. maj 1717) var ifølge den fælles kirkebog for Kollerup og Vindelev Sogne (Vejle Amt) søn af Oluf Jacobsen. Moderens navn er ikke anført. Da Thomas Olufsen var bror til Peder Olufsen, må Thomas Olufsen antages også at være søn af Oluf Jacobsen.

De fundne oplysninger om Oluf Jacobsen er mangelfulde. Ud over Peder Olufsen var han ifølge kirkebogen i Kollerup/Vindelev Sogne far til Jacob Olufsen (døbt 27. marts 1684) og Malene Olufsdatter (døbt 28. maj 1702). "Oluf Jacobsens barn" blev begravet den 12. maj 1713 (Kollerup Sogn) uden, at barnets navn er anført. I ovennævnte skifte efter Peder Olufsen er anført børnene til en unavngiven bror og en unavngiven søster til den afdøde [1]. Broderen er Thomas Olufsen. Øvrige børn af Oluf Jacobsen må være døde barnløse inden skiftet i 1789.

Oluf Jacobsen har formentlig også haft en datter, der hed Johanne Olufsdatter. Den 18. september 1729 (Kollerup Sogn) fik hun døbt et "uægte" barn, der blev kaldt Karen. Johanne Olufsdatters viden om barnefaderen begrænsede sig tilsyneladende til, at han hed Jørgen Andersen og var kommet nordfra. Både Thomas Olufsen og Oluf Jacobsen var faddere, og det tyder på en familierelation til Johanne Olufsdatter, selv om den ikke kan dokumenteres ved, at hendes fødsel/dåb er fundet i kirkebogen.

Johanne Olufsdatter fik endnu et "uægte" barn, der den 27. juli 1732 (Kollerup Sogn) blev døbt Hans uden faddere fra den nærmeste familie. Den udlagte barnefader var et endnu flygtigere

bekendtskab, idet han blev omtalt som en karl, der kom til hende mellem Kollerup og Vejle. Det lyder ikke som om, at karlen havde indhentet samtykke til seksuelt samkvem.

Der er 33 år imellem fødslen af Jacob Olufsen og Peder Olufsen. Det giver anledning til at overveje, om det er den samme Oluf Jacobsen, der er far til dem begge. Det er næsten udelukket, at moderen kan være den samme. Det er ikke lykkedes i kirkebogen at finde oplysninger om Oluf Jacobsens fødsel/dåb, vielse eller død.

Det fremgår af matriklen fra 1688, at Oluf Jacobsen var selvejer af en gård i Vindelev By. Gården blev takseret til 6 tønder, 7 skæpper, 3 fjerdingkar og 2 album hartkorn [2]. Han er formentlig identisk med den Oluf Jacobsen, der ifølge en lokalhistorisk artikel var yngste søn af gårdmand Jacob Madsen i Vindelev og hustru Maren Christensdatter [3]. Artiklens Oluf Jacobsen havde en bror, der hed Gyde Jacobsen. Ved dåben af ovennævnte Jacob Olufsen i 1684 var en Gyde Jacobsen blandt fadderne.

Da Malene Olufsdatter blev døbt i 1702, havde Oluf Jacobsen fortsat bopæl i Vindelev. Ved begravelsen af Oluf Jacobsens barn i 1713 var hans bopæl Stoltenborg i Kollerup Sogn (ca. 9 km nordvest for Vejle). Bopælen var også Stoltenborg i 1729, da Johanne Olufsdatter som omtalt ovenfor fik døbt et "uægte" barn. Det er ikke muligt at afgøre, om den samme Oluf Jacobsen var flyttet fra Vindelev til Stoltenborg, eller om der er tale om to forskellige Oluf Jacobsen'er. Jeg må derfor nøjes med at konkludere, at min tip-6-oldefar hed Oluf Jacobsen.

Anne Nielsdatters fornavn blev også skrevet Anna. Hendes oprindelse er ligeledes usikker. Ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død blev hun født ca. 1702. Hun blev viet i Kollerup Kirke. Vielser foregik normalt i brudens hjemsgn. Hvis man forudsætter, at det omtrentlige fødselsår er rigtigt, og at Anne Nielsdatter var født i Kollerup Sogn, giver kirkebogen ét og kun ét bud på hendes fødsel/dåb.

Den 5. august 1703 (Kollerup Sogn) fik Niels Madsen fra Hygum døbt en datter, der fik navnet Anne. Niels Madsen var den 5. maj 1687 (Kollerup Sogn) blevet gift med Anne Andersdatter. Det fremgår af et skatteregnskab, at Niels Madsen i 1699-1700 var fæster af en halvgård i Hygum i Kollerup Sogn [4]. Thomas Olufsens og Anne Nielsdatters anden datter fik navnet Anne, hvilket kan passe med, at hun var opkaldt efter Anne Andersdatter. Usikkerheden er dog for stor til, at Niels Madsen og Anne Andersdatter bliver udnævnt til mine tip-6-oldeforældre. De må nøjes med at være et godt gæt.

Selv om der ikke er dokumentation for, at de er blevet født, blev Thomas Olufsen og Anne Nielsdatter med sikkerhed gift. Det foregik i Kollerup Kirke den 4. august 1728. Ifølge Kollerup Sogns kirkebog blev deres første barn døbt den 17. august 1732. Han fik navnet Niels efter sin morfar.

Det er usædvanligt, at der gik fire år efter vielsen, før Thomas Olufsen og Anne Nielsdatter fik deres første barn. Det er også usædvanligt, at ingen af deres to sønner blev opkaldt efter deres farfar. Det kan give en mistanke om, at der er blevet født en Oluf, inden Niels blev født. I så fald må han være blevet født et andet sted, eller fødslen er blevet glemt i kirkebogen.

Ved dåben af Niels er bopælen anført at være Rolighed, selv om der næppe har været roligt med et spædbarn i huset. Rolighed var betegnelsen for et hus på Lille Brandbjerg Mark [5]. Thomas Olufsens bror, Peder Olufsen, vides med sikkerhed at have været fæster af Rolighed i 1774 [6] og var det indtil sin død i 1789 (begravet 21. juni 1789, Kollerup Sogn) [1].



Her i Kollerup Kirke blev Thomas Olufsen en sommerdag i 1728 gift med Anne Nielsdatter. En sommerdag i 1769 blev Anne Nielsdatter begravet fra Kollerup Kirke (foto: 2020)

Efter Niels fulgte yderligere tre børn, der alle blev døbt i Kollerup Sogn. Maren Thomasdatter blev døbt den 2. oktober 1735, Laurits/Laurs Thomsen den 23. oktober 1740 og Anne Thomasdatter (min tip-4-oldemor) den 26. maj 1743. Faderens bopæl er ikke anført i kirkebogen.

Bopælen fremgår 20 år senere af et skatteregnskab fra januar 1763 [7]. Her er Thomas Olufsens bopæl anført at være Stoltenborg. Det lyder som et slot eller i det mindste som en herregård. Kendsgerningen er imidlertid, at Stoltenborg er beskrevet som ”et lidet hus på hovedgårdens grund” [5]. Hovedgården var Brandbjerg Gods, der bortfæstede huset til Thomas Olufsen. Som nævnt ovenfor havde Thomas Olufsens formodede far, Oluf Jacobsen, bopæl i Stoltenborg i 1713 og 1729. Det kan derfor tænkes, at Thomas Olufsen havde overtaget Stoltenborg efter sin far.

Det fremgår af skatteregnskabet, at Thomas Olufsen i 1763 havde hustru og ét barn over 12 år boende i Stoltenborg [7]. Det hjemmeboende barn kan have været det yngste barn, Anne Thomasdatter, der blev gift senere samme år.

Jordebøger for Brandbjerg Gods fra 1763 [8] og 1766 [9] bekræfter, at Thomas Olufsen var fæster af Stoltenborg. Den tilhørende jord var på beskedne 6 skæpper hartkorn, så det var ikke et fuldtidsjob at dyrke jorden. Det var meget heldigt, for Thomas Olufsen var forpligtet til at yde hoveri i form af 3 ugedage [8], dvs. han skulle arbejde for godsejeren tre af ugens dage hele året rundt.

Da Anne Nielsdatter døde i 1769 (begravet 6. juli 1769, Kollerup Sogn) var bopælen fortsat Stoltenborg. Hun blev ifølge kirkebogen 67 år gammel. Thomas Olufsen formodes at have været i live, da hustruen døde. Hvad der derefter skete med Thomas Olufsen vides ikke. Det fremgår af en jordebog fra 1774, at Stoltenborg var blevet overtaget af en anden [6].

Thomas Olufsen må, da han blev enkemand, have haft en alder, hvor det var nærliggende at komme på aftægt enten hos den efterfølgende fæster af Stoltenborg eller hos et af sine børn. Ifølge en jordebog fra 1775 var hans sønner, Niels Thomsen og Laurits/Laurs Thomsen, fæstere af hver sin halvgård i Lureby i Kollerup Sogn [10]. Laurits Thomsen døde året efter (begravet 16. september 1776, Kollerup Sogn) i en alder af 35 år.

Niels Thomsen skiftede i 1781 gården ud med et husmandssted i Lureby [11]. Der boede han med hustru og en voksen søn ved folketællingen i 1787. Ved folketællingen i 1801 boede Niels Thomsen og hustru på aftægt hos sønnen på en gård i Rugballe i Jelling Sogn (Vejle Amt). Niels Thomsens død er ikke fundet i Jelling Sogns kirkebog.

Dette kapitel har stillet flere spørgsmål, end det har givet svar. Derfor er det ikke overraskende, at det slutter med en total uvidenhed om, hvor og hvornår kapitlets hovedperson, Thomas Olufsen, døde.

Litteraturliste

1. Brandbjerg Gods, Skifteprotokol, 1775-1816, folio 58b-59b
2. Rentekammeret, Matriklen af 1688, Matrikelbøger, 1688-1691, nr. 1819, Koldinghus Amt, Vindelev Sogn, folio 23
3. Arne Sundbo. "Af Præsterækken i Hvejsel-Givskud", Vejle Amts Årbog, 1954, side 6-7
4. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1690-1700, Kopskat, Kollerup Sogn, 1699-1700
5. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1702-1705, folio 501-501b
6. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1772-1776, folio 361b-363
7. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1762-1764, Kollerup Sogn, side 41
8. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1763-1768, folio 453
9. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1763-1768, folio 454-454b
10. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1772-1776, folio 553
11. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1779-1786, folio 296-297

Kapitel 38. Kyrasserens søn

Mine tip-5-oldeforældre

Hans Mouritzen & Maren Olufsdatter

Hans Mouritzen (400):

Født:

Døbt: 3. november 1709 i Egtved Sogn (Vejle Amt)

Konfirmeret:

Gift: 20. november 1739 i Gadbjerg Sogn (Vejle Amt)

Død:

Begravet: 5. juni 1796 i Nørup Sogn (Vejle Amt)

Maren Olufsdatter (401):

Født: ca. 1715

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 20. november 1739 i Gadbjerg Sogn

Død:

Begravet: 16. maj 1796 i Nørup Sogn

Hans Mouritzens efternavn ses i flere stavevarianter, bl.a. Mouritzsen, Mouridsen og Mouritzen. Maren Olufsdatter blev også kaldt for Olesdatter.

Der er usikkerhed om Hans Mouritzens fødsel/dåb, fødested og forældre. Ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død blev han født ca. 1709. Det er kun lykkedes at finde én Hans Mouritzen, der er født på Vejleegnen omkring 1709. Det er en Hans Mouritzen døbt den 3. november 1709 i Egtved Sogn ca. 18 km sydvest for Vejle. Da efternavnet var relativt sjældent, er det sandsynligt, at han er min tip-5-oldefar.

Det fremgår af kirkebogen, at denne Hans Mouritzen var søn af courasier Mouritz fra Egtved. En courasier (kyrassér) var en til det svære rytteri hørende rytter, der til felt- eller paradebrug var udrustet med et kyrads, dvs. en beklædning af metal til beskyttelse af brystet eller hele overkroppen [1]. Kirkebogen oplyser ikke, om sønnen, Hans, blev født med kyrads. Mouritz må antages at være faderens fornavn. I så fald er efternavnet ikke anført.

Året forinden, den 26. december 1708 (Egtved Sogn), var en Moritz af Egtved fadder ved en dåb hos en courasier i Egtved Sogn. Denne Moritz antages at være Hans Mouritzens far. I kirkebogen står der efter navnet "Moritz" et ord, som det ikke er lykkedes at tyde hverken ved egen eller andres hjælp. Dette ord er formentlig et efternavn.

Ved en dåb i Egtved Sogn den 8. september 1709 var en af fadderne "courasier Mouritzes hustru" fra Egtved. Hun må antages at være mor til Hans Mouritzen. Der er hverken før eller senere fundet oplysninger i Egtved Sogns kirkebog om Mouritz og/eller hustru, så det er sandsynligt, at de er flyttet fra sognet.

Efter 45 års forsvinden dukkede "Hans Mouridsens moder fra Mørup" op i kirkebogen i Nørup Sogn (Vejle Amt). Det skyldtes, at hun blev begravet den 15. september 1754. Hun blev 72 år



Kyrasser fra Slesvigske Kyrasserregiment, Underofficer, 1759 (Horsens Byarkiv)



I Egtved Kirke blev kyrasserens søn døbt og fik navnet Hans. Det foregik også her, da han blev gift med sin første hustru (foto: 2023)

gammel, dvs. hun var født ca. 1682. Kirkebøgenes kønsdiskriminering har sørget for, at hendes navn er ukendt.

Hans Mouritzen opholdt sig i Egtved, da han den 29. april 1736 (Egtved Sogn) blev trolovet med Anne Pedersdatter fra Vollund i Egtved Sogn. De blev gift den 1. juli 1736. Han var 26 år ved vielsen, og hun var 24 år (døbt 9. august 1711, Egtved Sogn).

Derefter flyttede Hans Mouritzen og Anne Pedersdatter af ukendte årsager til Mørup i Nørup Sogn. Her fik de den 3. juni 1737 døbt et barn af ukendt køn og navn, men barnet blev så chokeret over dåbshandlingen, at det døde straks efter. Der var mere held næste gang. Den 28. september 1738 (Nørup Sogn) fik de døbt en søn, der fik navnet Mouritz efter sin courasierfarfar.

Anne Pedersdatter fødte ikke flere courasiebørnebørn, for hun døde i en alder af 27 år. Hun blev begravet den 19. juli 1739 (Nørup Sogn). Den sørgende ægtemand fik hurtigt tørret tårerne væk og fik øje på min tip-5-oldemor. Den 6. oktober 1739 blev han trolovet og den 20. november 1739 gift i Gadbjerg Sogn (Vejle Amt) med Maren Olufsdatter fra Rostrup i Gadbjerg Sogn.

Der er ikke sikker dokumentation for Maren Olufsdatters baggrund, men hun var formentlig datter af Oluf Pedersen i Rostrup (jf. kapitel 53). Ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død var Maren Olufsdatter født i ca. 1715. Den ældste kirkebog i Gadbjerg Sogn starter i 1719. Hvis hun som formodet var født i Rostrup, vil hendes fødsel/dåb ikke kunne dokumenteres ved hjælp af en kirkebog. Navnet på hendes mor er ukendt.

Det vides ikke, hvordan Hans Mouritzen indtil da havde forsørget hustru og barn i Mørup. Forsørgelsesgrundlaget blev formentlig mere stabilt, da han den 20. januar 1740 fæstede en halvgård i Mørup. Gården hørte under Engelsholm Gods. Jordtilliggendet var på 2 tønder, 2 skæpper, 1 fjerdingkar og 1/2 album hartkorn. Til gengæld skulle han betale årlig landgilde, forrette hoveri og vedligeholde og forbedre gården [2]. I overensstemmelse hermed er Hans Mouritzen anført som fæster af gården i Engelsholms jordebøger fra 1749, 1752 og 1753 [3].

Efter fæstet af gården var der plads til en masse børn. Hans Mouritzen fik syv børn med Maren Olufsdatter. Deraf døde de to som små. De blev alle døbt i Nørup Sogn. Den første af de syv var min tip-4-oldefar, Ole Hansen (jf. kapitel 21). Han blev døbt den 22. marts 1741.

Derefter fulgte Søren Hansen (døbt 18. juni 1744), Jep Hansen (døbt 28. april 1747), Anne Hansdatter (døbt 1. september 1748, begravet 25. marts 1756), Søren Hansen (døbt 15. november 1751, begravet 25. marts 1756), Henrik Casper Hansen (døbt 20. oktober 1754) og til sidst Anne Kirstine Hansdatter (døbt 28. august 1757). Børnene Anne og Søren blev begravet samme dag. Derfor er det sandsynligt, at de begge er blevet smittet med den samme dødelige sygdom.

Farfar Mouritz havde fået en søn fra Hans Mouritzens første ægteskab opkaldt efter sig, og morfar var blevet tilgodeset ved navngivningen af ældste søn fra andet ægteskab. Der var for få piger i børneflokkene til, at navngivningen kan give et fingerpeg om fornavnene på børnenes ukendte farmor og mormor. Anne Hansdatter var givetvis ifølge traditionen blevet opkaldt efter Hans Mouritzens afdøde hustru. Hvis traditionen fortsat er blevet fulgt, er Anne Kirstine blevet opkaldt efter sin afdøde storesøster, Anne. Tilbage er så Kirstine, der kan tænkes at være navnet på en af bedstemødrene.

Det fremgår af ekstraskatteregnskaber fra oktober 1762 [4] og januar 1763 [5], at Hans Mouritzen fortsat var fæstegårdmand under Engelsholm Gods. De beskattede medlemmer af husstanden var Hans Mouritzen og Maren Olufsdatter plus to børn over 12 år. Hans Mouritzen havde fire børn over 12 år, men det vides ikke hvem af dem, der var hjemmeboende.

Inden Hans Mouritzen fik set sig om, var børnene blevet store og han selv blevet gammel. Da han var 61 år, følte han sig så gammel, at han godvilligt afstod fæstet af gården i Mørup til sønnen, Ole Hansen, der var giftetrængende. Fæstebrevet er dateret den 1. marts 1771. Det fremgår af fæstebrevet, at Hans Mouritzen og Maren Olufsdatter var sikret aftægt på gården i resten af deres levetid. Aftægtsfolkene fik brugsret til lidt af gårdens jord, som aftægtsyderen skulle dyrke for dem [6].

Hans Mouritzen og Maren Olufsdatter ønskede imidlertid ikke at være indlogeret hos sønnen på gården, men foretrak at have egen seniorbolig. Derfor fæstede de af ejeren af Gøddinggård med fæstebrev af 31. maj 1771 et hus i Mørup med tilhørende have og toft takseret til 3 fjerdingkar hartkorn [7].

Fæstevilkårene var dog ikke specielt ældrevenlige. De skulle årligt forrette hoveri i form af en ugentlig arbejdsdag i 32 uger startende fra påske. Når Hans Mouritzen og Maren Olufsdatter accepterede dette, skyldtes det formentlig, at der var følgende undtagelsesmulighed: ”Dog når fæsteren bliver gammel og skrøbelig og ikke mere kan tåle at forrette ovenstående 32 dages arbejde, er han accorderet for samme at betale 2 rigsdaler 4 mark” [7], dvs. de kunne betale sig fra hoveriforpligtelsen. Det fremgår af regnskaberne fra Haraldskær Gods, at Hans Mouritzen senest fra 1776 betalte 2 rigsdaler og 4 mark i årlig landgilde [8], hvorved de må være sluppet for hoveriet.

Der var yderligere den sikkerhed, at Hans Mouritzen og Maren Olufsdatter ifølge sønnens fæstebrev på gården havde krav på fri aftægt hos sønnen, når en af dem døde, og den efterlevende ikke var i stand til at passe huset og svare den fastlagte afgift [6].

Det er anført i fæstebrevet, at det hus, som Hans Mouritzen fæstede, sidst var beboet af en Mouritz Hansen. Det er mest nærliggende at tro, at der var tale om Hans Mouritzens ældste søn. Han var den 13. november 1765 (Nørup Sogn) blevet gift med en enke, Mette Christensdatter. De boede først i Førstballe i Nørup Sogn, hvor de den 7. september 1766 fik en datter døbt. Bopælen var Lindeballe i Lindeballe Sogn ved en dåb den 17. januar 1768, hvor både Hans Mouritzen og ”Hans Mouritzens kone” var faddere.

Ved en dåb den 3. marts 1771 var Mouritz Hansen og hustru flyttet til Mørup. Derefter er det ikke lykkedes at spore familien. Det er derfor sandsynligt, at Mouritz Hansen i starten af 1771 har boet i det hus, som faderen, Hans Mouritzen, fæstede få måneder senere.

Hans Mouritzen boede tilsyneladende fortsat i det fæstede hus ved folketællingen i 1787. Han er anført at være bonde og husmand. Det er tilføjet, at han nød aftægt fra sønnen Ole Hansens gård. Hans Mouritzen boede dog ikke på gården, men er registreret som eneste beboer af en selvstændig bolig. Hans Mouritzen er anført at være ”enke”, hvilket forklarer, at Maren Olufsdatter ikke er anført.

Det er derfor overraskende, at det fremgår af Nørup Sogns kirkebog, at ”Hans Mouritzens hustru, Maren Olesdatter af Mørup” blev begravet den 16. maj 1796. Ifølge kirkebogen blev hun 81 år gammel.

Det kræver en livlig fantasi at regne ud, hvad der kan være sket med Maren Olufsdatter i 1787. Her er nogle bud. Måske har Hans Mouritzen forklaret konens fravær ved, at hun var gået bort, og det har folketælleren misforstået. Måske var hun ”stille sovet ind”, da folketælleren var på besøg, men vågnet igen, da han var gået. Måske havde hun stillet træskoene, fordi hun havde ondt i fødderne. Måske var hun blevet myrdet og liget først blevet fundet og begravet 9 år senere. Måske har folketælleren blot sjustket med mandtallet.

Måske er Hans Moritzen blevet så chokeret over sin genopstandne hustru, at han døde kort tid efter hende. Han blev ifølge kirkebogen 86 ½ år gammel og blev begravet den 5. juni 1796 (Nørup Sogn). Han er ikke fundet i live siden.

Litteraturliste

1. Ordbog over det danske sprog, <http://ordnet.dk>
2. Engelsholm Gods, Fæsteprotokol, 1730-1757, folio 43-43b
3. Engelsholm Gods, Jordebøger, 1730-1807
4. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1762-1764, Nørup Sogn, side 37
5. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1762-1764, Nørup Sogn, side 28
6. Haraldskær Gods, Fæsteprotokol, 1754-1856, side 20-22
7. Haraldskær Gods, Fæsteprotokol, 1754-1856, side 24
8. Haraldskær Gods, Hoved- og afskrivningsbog, 1776-1820, folio 84

Kapitel 39. I Mejsling avler man børn

Mine tip-5-oldeforældre

Las Andersen & Mette Jensdatter

Las Andersen (404):

Født:

Døbt: 17. januar 1712 i Jerlev Sogn (Vejle Amt)

Konfirmeret:

Gift: 7. oktober 1743 i Jerlev Sogn

Død:

Begravet: 4. november 1770 i Jerlev Sogn

Mette Jensdatter (405):

Født:

Døbt: 26. september 1723 i Jerlev Sogn

Konfirmeret: 1740 i Jerlev Sogn

Gift: 7. oktober 1743 i Jerlev Sogn

Død:

Begravet: 6. juni 1795 i Jerlev Sogn

Las Andersens fornavn ses også skrevet Lars eller Laurs. Normalt blev han dog kaldt for Las, og derfor er fornavnet Las brugt her. Han blev døbt den 17. januar 1712 i Jerlev Sogn ca. 8 km sydvest for Vejle. Han var søn af Anders Michelsen fra Jerlev, og hans mor hed Maren Madsdatter (jf. kapitel 54).

Mette Jensdatter blev født i Mejsling i Jerlev Sogn og blev døbt den 26. september 1723 (Jerlev Sogn). I kirkebogen kaldes faderen for Jens Skrædder. Han blev også kaldt for Jens Jensen Skrædder. Moderen hed Johanne Carlsdatter (jf. kapitel 55).

Kærlighedens veje er uransagelige, for det var slet ikke planen, at Las Andersen skulle giftes med Mette Jensdatter. Las Andersen var reservesoldat, da han i 1743 søgte Koldinghus Rytterdistrikt om fæste af afdøde Jens Jensens gård i Mejsling [1]. Las Andersen lovede samtidig at gifte sig med Jens Jensens enke, og det skyldtes ikke nødvendigvis kærlighed ved første blik.

Jens Jensen var død 60 år gammel og blev begravet den 10. december 1742 (Jerlev Sogn). Det fremgår af det efterfølgende skifte den 4. januar 1743, at hans enke hed Anne Madsdatter. Hans første kone hed Dorthe Madsdatter. Jens Jensen efterlod sig fire børn af 1. ægteskab og to børn af 2. ægteskab [2].

Den 12. juni 1712 (Jerlev Sogn) var Jens Jensen blevet gift med Dorthe Madsdatter. Hun døde sandsynligvis i 1732, idet der blev afholdt skifte efter hende den 28. juni 1732 [3]. Jens Jensen kendte sin besøgestid, idet han på Marie Besøgelsesdag, den 2. juli 1733 (Egtved Sogn, Vejle Amt), blev gift med Anne Madsdatter fra Vork.

Las Andersen hjalp Anne Madsdatter med gårdens drift, da han ansøgte om at fæste den. Anne Madsdatters afdøde mand havde nået at gøre hende frugtsummelig, inden han døde. Derfor overvejede rytterdistriktets ledelse at lade Las Andersen vente med at fæste gården, indtil

Anne Madsdatter havde født. Las Andersen var en god forhandler, så han krævede at få sikkerhed for at fæste gården, før han ville gifte sig med enken. Den 22. marts 1743 blev kravet opfyldt, og Las Andersen blev fæstegårdmand [1].

Kravet om, at Las Andersen skulle ægte enken, blev dog ikke opfyldt. Enken døde, inden hun nåede at blive gift. Anne Madsdatter blev begravet den 19. maj 1743 (Jerlev Sogn). Hun blev 37 år. Det er nærliggende at gætte på, at hun døde som følge af komplikationer ved graviditet eller fødsel, men resultatet af graviditeten er ukendt.

Det vides heller ikke, om Las Andersen græd eller jublede over Anne Madsdatters død. Hvis han jublede, gjorde han det formentlig lidt diskret. Han var nu en fri mand, der kunne vælge ægtefælle med hjertet.

Den 20. august 1743 (Jerlev Sogn) blev Las Andersen trolovet med Mette Jensdatter. Ifølge kirkebogen havde de begge bopæl i Mejsling. Vielsen fandt sted den 7. oktober 1743. Mette Jensdatter var en ung brud på 20 år. Las Andersen havde med sine 31 år lidt mere livserfaring fra en fortid som bl.a. reservesoldat, tjenestekarl og ægtefælleaspirant.

Las Andersen overtog en gård på 32 fag bygninger i alt, men bygningerne var i ”slet stand”. Det var en ryttergård, og derfor var den ejet af kongen, der næppe blandede sig i Las Andersens daglige arbejde. Den tilhørende jord var på 3 tønder, 6 skæpper og 2 fjerdingkar hartkorn, og der var skov takseret til 2 2/3 album. Den medfølgende besætning bestod af tre heste, fire køer, to ungdreuer og seks får [1]. Da Las Andersen ikke havde været gift med Anne Madsdatter, overtog han formentlig ikke hendes to umyndige børn.

Børnene må have fyldt en hel del i Las Andersens og Mette Jensdatters liv. Fordi Mette Jensdatter blev gift i en ung alder, fik de 11 børn fordelt over 21 år. Tre af børnene døde dog som spæde. Alle børn blev døbt i Jerlev Sogn, hvor de tre døde børn ligeledes blev begravet. Las Andersen og Mette Jensdatter havde ifølge kirkebogen bopæl i Mejsling.

Det har tilsyneladende været ægte forelskelse og ikke en graviditet, der har været årsag til Mette Jensdatters tidlige vielse, for deres første barn blev døbt den 23. august 1744. Hun fik navnet Maren efter Las Andersens mor. Familien må være mødt så talstærkt op som faddere, at præsten ikke kunne overkomme at anføre faddernes navne. I stedet skrev han, at ”fader og moder og sødskende på begge sider vare testes”, dvs. faddere.

Næste barn var Jens Lassen (døbt 7. november 1745), der blev opkaldt efter Mette Jensdatters far. ”Las Andersens barn af Mejsling” blev begravet den 9. januar 1746. Dette anonyme barn må formodes at have været Jens Lassen. Ved næste fødsel blev Mette Jensdatters mor tilgodeset ved navngivningen, idet barnet ved dåben den 2. december 1746 blev døbt Johanne Lasdatter. Kirsten Lasdatter blev døbt den 26. maj 1749.

Las Andersens far blev ikke forbigået, for næste barn fik navnet Anders Lassen (døbt 24. juni 1751). Et barn af Las Andersen blev uden angivelse af dets navn begravet den 15. marts 1752. Det formodes at have været Anders Lassen. Formodningen skyldes primært, at næste barn (døbt 6. maj 1753) også fik navnet Anders Lassen.

De efterfølgende børn var Margrete Lasdatter (døbt 14. december 1755), min tip-4-oldefar, Jens Lassen (døbt 21. april 1758) (jf. kapitel 22), Carl Lassen (døbt 18. januar 1761, begravet 19. april 1761), Else Marie Lasdatter (døbt 6. marts 1763) og som afslutning endnu en Carl Lassen (døbt 28. juli 1765). Derefter må Mette Jensdatter antages at have været træt!



Her i Jerlev Kirke blev både Las Andersen og Mette Jensdatter døbt, viet og begravet, og deres 11 børn blev døbt i kirken (foto: 2023)

Det fremgår af skatteregnskaber fra 1764, at Las Andersen fortsat var gårdmand i Mejsling. Han er anført at have ét barn over 12, men under 16 år, og to børn på 16 år eller derover. Der skulle betales skat af de to sidstnævnte [4].

Fødslerne havde tilsyneladende tæret mere på Las Andersens kræfter end på Mette Jensdatters, for han døde i en alder af 58 år (begravet 4. november 1770, Jerlev Sogn). Han havde bopæl i Mejsling ved sin død. Præsten må have følt sig sikker på, at Las Andersen efter sin død havde opnået den evige salighed, for ved Carl Lassens konfirmation den 27. april 1783 (Jerlev Sogn) er konfirmanden anført at være søn af ”salig Las Andersen”.

Mette Jensdatter overtog forælderrollen efter mandens død. Da datteren, Else Marie Lasdatter, blev konfirmeret den 11. april 1779 (Jerlev Sogn), er hun i kirkebogen omtalt som datter af ”Mette Lasses”, dvs. Las’es (enke), Mette.

Det med ”Lasses” blev taget så bogstaveligt, at Mette Jensdatter ved folketællingen i 1787 fejlagtigt blev kaldt for Mette Larsdatter. Hun er anført at være enke efter 1. ægteskab og aftægtskone. Hun var sandsynligvis på aftægt hos sønnen, Anders Lassen, der var husmand og daglejer i Mejsling By. Mette Jensdatter havde sin ugifte datter, Johanne Lasdatter, boende. Johanne var hospitalslem, dvs. hun må formodes at have været under fattigforsørgelse.

Mette Jensdatter boede så vidt vides i Mejsling fra fødsel til død. I hvert fald havde hun bopæl i Mejsling, da hun døde som 71-årig (begravet 6. juni 1795, Jerlev Sogn). I kirkebogen er hun anført at være ”Lauris Andersens enke”.

Litteraturliste

1. Koldinghus Rytterdistrikt, Sessionsprotokol, 1733-1749, folio 408
2. Koldinghus Rytterdistrikt, Skifteprotokol, 1740-1743, folio 535b-537
3. Koldinghus Rytterdistrikt, Skifteprotokol, 1731-1736, folio 88b-89
4. Reviderede regnskaber, Rytterdistriktsregnskaber, 1716-1796, Koldinghus Rytterdistrikt, Ekstraskats- og rangskatsregnskab, 1762-1765, Mejsling, Jerlev Sogn, 1764

Kapitel 40. Et fæstemysterium i Store Lihme

Mine tip-5-oldeforældre

Knud Sørensen & Anne Hansdatter

Knud Sørensen (406):

Født:

Døbt: 7. maj 1730 i Bredsten Sogn (Vejle Amt)

Konfirmeret: 13. april 1749 i Nørup Sogn (Vejle Amt)

Gift: 16. juni 1753 i Nørup Sogn

Død:

Begravet: 11. april 1814 i Nørup Sogn

Anne Hansdatter (407):

Født:

Døbt: 24. juni 1732 i Bredsten Sogn

Konfirmeret: 4. oktober 1750 i Nørup Sogn

Gift: 16. juni 1753 i Nørup Sogn

Død: 7. juni 1795 i Nørup Sogn

Begravet: 14. juni 1795 i Nørup Sogn

Knud Sørensen blev døbt den 7. maj 1730 i Bredsten Sogn. Faderen hed Søren Jacobsen og boede i Balle i Bredsten Sogn (jf. kapitel 56). Moderen boede givetvis samme sted, men hendes navn er ukendt. I 1734 eller 1735 formodes familien at være flyttet til Lihme i Nørup Sogn. Her blev Knud Sørensen konfirmeret den 13. april 1749. I kirkebogen er han anført at være Søren Jacobsens søn fra Lihme.

I Nørup Sogn var der både Store Lihme og Lille Lihme, og det er der også i dag. Det er næppe overraskende, at Store Lihme var og fortsat er større end Lille Lihme. Knud Sørensen og Anne Hansdatter boede i Store Lihme [1], der i arkivalierne ofte blot blev kaldt for Lihme [2, 3].

Anne Hansdatters fornavn ses også skrevet Anna. Hun blev døbt den 24. juni 1732 i Bredsten Sogn. Ifølge kirkebogen var hun datter af Hans Hansen fra Tørskind og blev ved dåben båret af Hans Hansens søster fra Tørskind. Moderens navn fremgår ikke af kirkebogen, men det vides, at Hans Hansen var gift med Tove Jensdatter (jf. kapitel 57). Da Anne Hansdatters næstældste datter fik navnet Tove, må det antages, at Tove Jensdatter var mor til Anne Hansdatter.

I lighed med Knud Sørensens forældre flyttede Anne Hansdatter med sine forældre fra Bredsten Sogn til Lihme i Nørup Sogn. Anne Hansdatters forældre flyttede dog først kort tid før hendes konfirmation. Hun blev konfirmeret i Nørup Sogn den 4. oktober 1750, dvs. året efter Knud Sørensen. Selv om de ikke gik på samme konfirmandhold, var Store Lihme ikke større end, at Knud Sørensen havde rig anledning til at møde Anne Hansdatter.

Den 5. april 1753 (Nørup Sogn) blev Knud Sørensen trolovet med Anne Hansdatter. De havde begge bopæl i Lihme. Den 16. juni 1753 (Nørup Sogn) blev trolovelsen erstattet af en vielse. Året efter udviklede ægteskabet sig til en familie. Anne Hansdatter fødte en søn, Hans Knudsen, der blev døbt den 29. april 1754 (Nørup Sogn). Bopælen er fortsat anført at være Lihme.



På Knud Sørensens tid havde Store Lihme ingen storbyambitioner. I dag er Store Lihme så stor, at der er behov for to byskilte ved indkørslen til byen (foto: 2020)

Sønnen, Hans, døde dog som spæd (begravet 21. juli 1754, Nørup Sogn). Ægteskabet blev ikke børnerigt, idet Anne Hansdatter fødte yderligere fire børn, hvoraf det ene døde tidligt. Johanne Knudsdatter (min tip-4-oldemor) blev døbt den 4. maj 1755, endnu en Hans Knudsen den 27. marts 1758, Tove Knudsdatter den 27. december 1760 og Anne Knudsdatter den 27. marts 1768 (begravet den 24. juli 1768). Alle børn blev døbt i Nørup Sogn, og bopælen var i alle tilfælde Lihme.

Der kom tilsyneladende en efternøler, idet det er anført i kirkebogen, at Knud Sørensens dødfødte pigebarn blev begravet den 27. maj 1781 (Nørup Sogn). På det tidspunkt har Anne Hansdatter været næsten 49 år. Det lyder mindre sandsynligt, at hun har været fødedygtig i så høj en alder.

Den 21. februar 1761 blev Knud Sørensen fæster af en gård i Lihme [4]. Gården havde tidligere været beboet af hans svigerfar, Hans Hansen, der godvilligt havde afstået gården til Knud Sørensen. Det er uvist, hvordan Knud Sørensen indtil da havde forsørget sin familie. Mit gæt er, at han og familien har boet på svigerfars gård og hjulpet til med gårdens drift.

Gården var fæstegård under Engelsholm Gods. Der var tale om en halvgård med et jordtilliggende på 3 tønder, 3 skæpper og ½ album hartkorn plus skov takseret til 1 skæppe og 1 album hartkorn. Knud Sørensen skulle betale landgilde efter jordebogen og yde hoveri af samme omfang som hans naboer.

Efterfølgende kom Anne Hansdatters forældre på aftægt på gården. Det fremgår af ekstraskat-teregnskaber fra oktober 1762 [2] og januar 1763 [3], at Knud Sørensen havde konens forældre boende. De er betegnet som "gamle aftægtsfolk".

Det fremgår af en jordebog fra 1773, at Knud Sørensen i lighed med de øvrige fæstere i Store Lihme skulle betale en årlig landgilde på 3 mark og 8 skilling i rede penge og 3 1/2 skæppe rug. Det er anført, at alle fæstere skulle forrette daglig hoveri [1]. Alle fæstere i Store Lihme angives i 1773 hver at have 3 tønder, 3 skæpper og 3/20 album hartkorn ager og eng og 1 skæppe og 1 album skovskylld [1, 5], så der var ingen grund til indbyrdes misundelse.

En "uægte" søn af en Tove Jensdatter døde hos Knud Sørensen i 1779. Tove Jensdatter er i kirkebogen anført at være amme hos Jens Ahrensberg i Vejle, dvs. hun var ansat til at amme hans barn, fordi fruene var for fin til selv at påtage sig amningen. Ifølge folketællingen i 1787 var Jens Ahrensberg købmand i Torvegade i Vejle. Den 14. februar 1779 var ammen i kirken, fordi hendes "uægte" søn blev begravet (Nørup Sogn). Sønnen hed Hans og var blevet døbt den 29. december 1776 i Lindeballe Sogn (Vejle Amt).

Hvem var så denne mælkeproducerende Tove Jensdatter, der var på midlertidigt ophold hos Knud Sørensen? Tove var dengang så ualmindeligt et navn, at der ved folketællingen i 1787 kun var tre, der hed Tove, i hele Vejle Amt. Anne Hansdatters mor hed Tove Jensdatter. Det er derfor nærliggende at tro, at den yngre Tove Jensdatter var et familiemedlem, der var opkaldt efter Anne Hansdatters mor.

Som omtalt i kapitel 57 havde Anne Hansdatter med stor sandsynlighed en bror, der hed Jens Hansen. Han formodes at være far til den yngre Tove Jensdatter, selv om beviset mangler. Tove Jensdatter var ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død født omkring april 1744. Jens Hansen fik den 18. marts 1744 (Lindeballe Sogn) døbt et barn, hvis navn ikke er anført i kirkebogen. Ved dåben blev barnet båret af Tove Jensdatter, som formodes at være barnets farmor. Når hun bar barnet, er det nærliggende at tro, at det skyldtes, at barnet blev opkaldt efter hende, dvs. at barnet med det hemmeligholdte navn hed Tove Jensdatter.

Om Tove Jensdatters videre skæbne kan fortælles, at hun den 8. december 1781 (Lindeballe Sogn) blev gift med Peder Nielsen. De havde bopæl i Bindsbøl i Lindeballe Sogn, da de den 6. marts 1782 fik døbt en søn, Niels Pedersen. Ved folketællingerne i 1787 og 1801 boede de i Vejle Købstad, og Peder Nielsen arbejdede som daglejer. Sønnen er anført at være krøbling. Tove Jensdatter døde i Vejle (Vejle Sogn, Vejle Amt) den 5. januar 1825. Præsten havde lært brøkregning, for ifølge kirkebogen blev hun 80 2/3 år gammel.

Efter dette lange sidespring vender vi tilbage til gården i Lihme. I 1781 følte Knud Sørensen et behov for at slippe af med ansvaret for sin fæstegård, selv om han kun var 50 år gammel. Hvad der præcis skete i den forbindelse er et uafklaret mysterium. Den 1. marts 1781 fik sønnen, Hans Knudsen, fæstebrev fra godsejer von Lüttichau på den gård, der var beboet af faderen, Knud Sørensen, men nu godvilligt blev afstået til sønnen [6].

Hans Knudsen er i fæstebrevet anført at være ungarl og at have været landsoldat for Engesholm Gods siden den 23. april 1777. Den årlige landgilde var blevet forøget, idet der ud over det ovenfor anførte skulle ydes 5 skæpper rug i stedet for 3 1/2, 6 skæpper havre, fire kyllinger og en snes æg. Hans Knudsen havde betalt et engangsbeløb på 16 rigsdaler i indfæstning.

Generationsskiftet var dermed blevet bragt i orden. Det er derfor overraskende, at Knud Sørensens gård med fæstebrev af 31. december 1781 blev overladt til Knud Sørensens svigersøn,

Jens Lassen [7] (jf. kapitel 22). Jens Lassen var den 6. juli 1781 (Nørup Sogn) blevet gift med Knud Sørensens datter, Johanne Knudsdatter. I fæstebrevet nævnes det ikke med et ord, at Hans Knudsen tidligere samme år havde overtaget gården.

Det er til gengæld nævnt, at Hans Knudsen havde overtaget Jens Lassens soldaterforpligtelse. Jens Lassen var født under et andet gods, og det daværende stavnsbånd betød, at han ikke uden tilladelse kunne flytte til et område, der hørte under Engelsholm Gods. Denne tilladelse fik Jens Lassen, fordi Hans Knudsen stillede sig til rådighed i stedet for ham.

Jens Lassen skulle betale samme landgilde, men ingen indfæstning [7]. Godsejeren havde tilsyneladende accepteret, at Jens Lassen kunne overtage fæstegården i stedet for Hans Knudsen. Der må også være lavet en aftale internt i familien. Det vides dog ikke, om Hans Knudsen selv har ønsket at afstå gården, eller om han er blevet presset til det af faderen/svogerens, evt. mod en passende økonomisk kompensation.

Efter afståelsen af gården kom Knud Sørensen og Anne Hansdatter på aftægt hos Jens Lassen og Johanne Knudsdatter. Måske har Knud Sørensen foretrukket det frem for at være på aftægt hos sin ugifte søn? Den 16. marts 1782 blev der underskrevet en aftægtskontrakt, der blev godkendt af godsejeren [8]. Aftægtskontraktens betingelser skulle være gældende ”dersom han og hustru med de unge ikke kan blive enige om at søge ét bord og ét ildsted med hverandre”, dvs. hvis de ikke kunne blive enige om fælles husholdning.

Det fremgår af kontrakten, at Knud Sørensen og Anne Hansdatter havde krav på 6 fag til beboelse og fornøden jord til dyrkning af kål og urter. Endvidere skulle de have rådighed over 2 skæpper middelgod jord, som Jens Lassen skulle dyrke for dem. Der skulle leveres aftægtsfolkene et godt læs hø årligt og 16 læs klyne (mosetørv). Aftægtsfolkene måtte efter en fastlagt udvælgelsesprocedure udvælge en ko, fire får og to lam af gårdens kreaturer.

Aftægtskontrakten indeholdt en detaljeret liste over den del af indboet, som aftægtsfolkene måtte beholde, bl.a. sikrede de sig ”deres sædvanlige seng” og en klædekiste af eg. Efter den sidstes død skulle gårdens beboere overtage det overskud, der måtte være, når begravelsesomkostningerne var betalt, dog skulle den yngste datter, Tove Knudsdatter, overtage halvdelen af moderens tøj efter moderens død.

Ved folketællingen i 1787 er Knud Sørensen og Anne Hansdatter ikke fundet. Det må formodes, at de har boet på aftægt hos Jens Lassen, selv om deres datter, Johanne Knudsdatter, var død i 1785 (begravet 30. januar 1785, Nørup Sogn), og Jens Lassen var blevet gift igen.

Anne Hansdatter døde den 7. juni 1795 [8]. Hun var ifølge kirkebogen 63 år gammel og havde bopæl i Lihme ved sin død. Hun blev begravet den 14. juni 1795 (Nørup Sogn). Der blev afholdt skifte den 7. juli 1795 [8]. Det fremgår af skiftet, at Knud Sørensen og Anne Hansdatter boede på aftægt hos Jens Lassen ved Anne Hansdatters død.

Arvingerne var sønnen, Hans Knudsen, afdøde Johanne Knudsdatters datter, Mette Jensdatter (jf. kapitel 11), og Tove Knudsdatter. Hans Knudsen er anført at være tjenende i Kobberbøl i Nørup Sogn, dvs. han var ikke blevet fæster af nogen anden gård efter, at han havde opgivet fæstet af faderens gård. Tove Knudsdatter er anført at være ugift med bopæl hos faderen.

Enkemanden, Knud Sørensen, fremlagde ved skifteforretningen ovennævnte aftægtskontrakt. Han gav udtryk for, at aftægtskontrakten bevirkede, at der ikke var grund til at afholde skifte efter Anne Hansdatter. Hun havde inden sin død været så meget i live, at hun havde delt sine få klæder ligeligt mellem datteren, Tove Knudsdatter, og datterdatteren, Mette Jensdatter.

Endvidere var det i aftægtskontrakten bestemt, at aftægtsyderen, når den sidste af aftægtsnyderne var død, skulle overtage et evt. overskud i boet.

Alle arvingerne tilsluttede sig enkemandens synspunkt, og Tove Knudsdatter bekræftede, at hun havde modtaget halvdelen af moderens klæder. Derfor fandt skifteretten ingen grund til at holde skifte efter den afdøde. Skifteforretningen blev dermed ophævet, og Knud Sørensen kunne fortsætte sin aftægt.

Ved folketællingen i 1801 boede Knud Sørensen hos datteren, Tove Knudsdatter, i et hus i Lihme. Hun var den 19. august 1797 (Nørup Sogn) blevet gift med Hans Olesen, der via et senere ægteskab blev min tip-3-oldefar (jf. kapitel 11). Efter datteren Johanne Knudsdatters død har Knud Sørensen formentlig følt sig mindre velkommen hos Jens Lassen og hans nye kone. Det er derfor sandsynligt, at der er blevet lavet en aftale om, at Hans Olesen skulle overtage aftægtsforpligtelsen fra Jens Lassen.

Knud Sørensen oplevede også sin yngste datters død, idet Tove Knudsdatter døde i 1802 (begravet 24. januar 1802, Nørup Sogn). Knud Sørensen havde bopæl i Store Lihme, da han døde (begravet 11. april 1814, Nørup Sogn). Det må formodes, at han var på aftægt hos Hans Olesen ved sin død. Ifølge kirkebogen blev Knud Sørensen 88 år gammel. Det må være lidt overdrevet, for mine beregninger viser, at han kun blev 83 år. Ikke desto mindre nåede han at være aftægtsmand i 32 år, og det var der ikke mange, der fik lov til at opleve.

Litteraturliste

1. Engelsholm Gods, Jordebøger, 1773
2. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1762-1764, Nørup Sogn, side 39
3. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1762-1764, Nørup Sogn, side 30
4. Engelsholm Gods, Fæsteprotokol, 1749-1795, side 19-20
5. Engelsholm Gods, Jordebøger, 1730-1807
6. Engelsholm Gods, Fæsteprotokol, 1749-1795, side 104-106
7. Engelsholm Gods, Fæsteprotokol, 1749-1795, side 110-111
8. Engelsholm Gods, Skifteprotokol, 1786-1797, folio 93-94b

Kapitel 41. Enken der forandrede sig to gange

Mine tip-5-oldeforældre

Søren Clausen & Anne Pedersdatter

Søren Clausen (408):

Født:

Døbt: 22. oktober 1741 i Hvejsel Sogn (Vejle Amt)

Konfirmeret:

Gift: 1764 i Jelling Sogn (Vejle Amt)

Død: 27. september 1776 i Kollerup Sogn (Vejle Amt)

Begravet: 2. oktober 1776 i Kollerup Sogn

Anne Pedersdatter (409):

Født: ca. 1718

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 1764 i Jelling Sogn

Død:

Begravet: 23. april 1786 i Kollerup Sogn

Søren Clausen får ikke lov til at være med fra starten af dette kapitel, idet han var Anne Pedersdatters tredje ægtemand. Anne Pedersdatter blev født ca. 1718 ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død. Det er ikke lykkedes at finde oplysninger om hendes fødsel/dåb, forældre eller fødested. Det eneste, der vides om hendes baggrund, er, at hun havde en bror, der hed Terkel Pedersen, som havde bopæl i Uldum (Vejle Amt) [1].

Terkel Pedersen blev født i ca. 1736 ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død. I 1761 fæstede han en halvgård i Uldum og giftede sig med forgængerens enke, Else Christensdatter [2]. Hun døde i 1782 [3], hvorefter han giftede sig med Karen Sørens datter. Ved folketællingen i 1787 boede Terkel Pedersen på gården i Uldum med hustru og tre børn. Han døde 55 år gammel (begravet 10. juli 1791, Uldum Sogn) og efterlod sig fem børn [4].

Anne Pedersdatter var ca. 34 år, da hun den 22. juni 1752 blev gift med Terkel Jacobsen fra Skovbølling i Jelling Sogn. Terkel Jacobsens fødselsår er ukendt. Vielsen foregik i Uldum Sogn, hvilket kan tyde på, at Anne Pedersdatter i lighed med sin bror var fra Uldum. Det kan ikke umiddelbart afklares, da kirkebogen i Uldum Sogn starter i 1746.

Det fremgår af jordebøgerne fra Skovgård Gods, at Terkel Jacobsen i 1753 [5], 1757 [6] og 1762 [7] var fæster af en gård i Skovbølling på 3 tønder, 3 skæpper, 3 fjerdingkar og ¼ album hartkorn. I 1753 var den årlige landgilde 4 tønder havre og 2 lispund smør, og det var anført, at han skulle gøre hoveri. I 1757 og 1762 var landgilden konverteret til kontant betaling af 4 rigsdaler og 4 mark, og der var intet anført om hoveri.

Oplysninger om Terkel Jacobsens og Anne Pedersdatters børn skal findes i skiftet efter Terkel Jacobsen [1], da de kirkelige handlinger i perioden 1753-1763 mangler i Jelling Sogns kirkebog. Jacob Terkelsen blev født ca. 1754, Maren Terkelsdatter i ca. 1756 og Terkel Terkelsen ca. 1. april 1763, dvs. efter faderens død. Terkel Terkelsen døde inden den 26. juli 1764 [8].

De manglende kirkebogsoplysninger bevirker, at der ikke kendes en nøjagtig dato for Terkel Jacobsens død/begravelse. Skiftet efter hans død blev påbegyndt den 30. december 1762 [1]. Arvingerne var hustruen, Anne Pedersdatter, og to børn, der undervejs i skiftebehandlingen blev til tre.

Sognepræsten, den ”velærværdige og vellærde” hr. Wedel, deltog som lavværge for Anne Pedersdatter. Sognepræsten stillede næppe op for hvem som helst, så hans deltagelse indikerer, at Terkel Jacobsen har været blandt de fremtrædende bønder i sognet.

Det er anført i skiftet, at gårdens bygninger bestod af et salshus (dvs. stuehus) på 13 fag, et søndre hus på 9 fag og et østre hus på 9 fag. Boopgørelsen er omfattende, idet gården var vel-forsynet med indbo som tegn på, at Terkel Jacobsen efter datidens målestok har været velhavende. Her nævnes kun udvalgte eksempler på indboet.

Der var sengetøj nok til, at familien kunne sove i flere år, og der var møbler nok til, at Terkel Jacobsen kunne have åbnet en møbelbutik. Flere af møblerne var lavet af asketræ, bl.a. et skab, en kiste, et bord og to stole. Endvidere var der en halvkiste i fyrretræ, en dragkiste af ukendt træsort, et egebord med skab under, en egekiste, et egeskab med låge og to stole med halm-bund.

Køkkengrejet var mere righoldigt end i en typisk bondehusholdning. Der var to kobberkedler, fire messingkedler, tre jerngryder og en jernpande. Der var mulighed for stordrift i bryggerset, idet der var fem egetræsbaljer og tre halvtønder af egetræ.

Den afdødes tøjbeholdning var tilsyneladende beskeden. Der var ingen luksus i f.eks. to par uldne strømper, en stribet undertrøje, en brystdug, to høgarnsskjorter, en blågarnsskjorte og en vadmelsskjortel. Når Terkel Jacobsen var træt af at holde hovedet koldt, kunne han få varmen med enten en nathue, en hat eller et hatteslag. Et hatteslag var en slags hætte til at knappe ned over skulderen [9]. Inden det konkluderes, at Terkel Jacobsen ikke var forfængelig, skal det bemærkes, at det mest værdifulde tøj som omtalt nedenfor ikke var anført ved boopgørelsen.

Bestanden af husdyr bestod af en hest, tre hopper, et føl, fire køer, en kvie, to stude, tre kalve, 14 får og lam, to svin og tre gæs. Boets samlede værdier blev takseret til 208 rigsdaler, 5 mark og 2 skilling.

Da skiftebehandlingen fortsatte den 1. maj 1763, havde Anne Pedersdatter født sønnen Terkel, der nu var 4 uger gammel. Hendes bror, Terkel Pedersen, var formynder for børnene. Enken oplyste, at hun havde penge til gode hos tre forskellige personer, og derved kom boets værdier op på 217 rigsdaler, 1 mark og 2 skilling.

På udgiftssiden var husenes brøstfældighed, der dog ikke krævede kostbare reparationer. Der var mangler ved gårdens redskaber, men den største mangel var dog på heste, idet der manglede 3 ½ hest a 20 rigsdaler for at leve op til de forordningsmæssige krav, der afhang af stedets hartkorn. Det fremgår ikke, hvad ½ hest kunne bruges til. Når skifteomkostningerne blev til-lagt, var de samlede udgifter på 96 rigsdaler og 2 mark.

Enken erklærede, at der ikke var nogen gæld i boet. Alt i alt var der således et stort overskud på 120 rigsdaler, 5 mark og 2 skilling. Enken fik halvdelen plus en broderlod. De to sønner fik hver en broderlod på 24 rigsdaler, 1 mark og 2/5 skilling, hvorimod datteren måtte nøjes med

en søsterlod på det halve, dvs. 12 rigsdaler og 8 1/5 skilling. Anne Pedersdatter var kvindesagsforkæmper, før det blev moderne, for hun supplerede af sin egen arv, så datteren fik lige så meget som sønnerne.

Dernæst fremviste enken den del af mandens klæder, der ikke var anført tidligere. Det var hendes hensigt, at de skulle tilfalde sønnerne. Det mest værdifulde klædningsstykke var en blå klædeskjole og vest, hvoraf vesten var med metalknapper. Dette pragtstykke var vurderet til 7 rigsdaler. Derudover var der bl.a. et par nye skindbukser med metalknapper, en blå vadmel-skjortel og en brun vadmelsvest med metalknapper. Den samlede værdi var 15 rigsdaler og 2 mark.

Da sønnerne var så små, at det ville vare længe, før de kunne bruge tøjet, fik enken lov til at vælge, om hun ville dele klæderne imellem dem eller give dem hver halvdelen af de anførte penge. Det blev præciseret, at ”om enken forandrer sig, skal hendes mand være ansvarlig at svare sønnerne enten klæderne eller de anførte penge”. Den forandring, der her var tænkt på, var, at enken giftede sig igen [9].

Anne Pedersdatter mente det alvorligt med kønnenes ligestilling, for til gengæld fik datteren lovning på et sengested med sengeklæder, når hun flyttede hjemmefra. Alternativt skulle hun have udbetalt sengens værdi, der var sat til 10 rigsdaler. Afslutningsvis blev børnenes arveandel betroet enken uden betaling af rente, indtil børnene var myndige. Til gengæld skulle hun opdrage og opfostre børnene ”sømmeligt og på bedste måder”.

Enken fik hurtigt lyst til at forandre sig. Hun giftede sig med Mathias Mikkelsen. Det skete formentlig i 1763, men igen bevirker de manglende kirkebogsoplysninger, at vielsesdatoen er ukendt. Der er ingen viden om Mathias Mikkelsens fødselsår eller øvrige baggrund. Ægteskabet kom til at vare mindre end et år. Mathias Mikkelsen blev begravet den 23. april 1764 (Jelling Sogn). Han havde bopæl i Skovbølling og må formodes at have fæstet gården efter Terkel Jacobsen.

To dage efter Mathias Mikkelsens død fødte Anne Pedersdatter en søn, der blev kaldt Mathias efter sin afdøde far [8]. Den lille Mathias blev døbt samme dag, som faderen blev begravet. Ved dåben blev han båret af sognepræstens kone. ”Mændene i Skovbølling” var faddere, hvilket ikke levede helt op til kønnenes ligestilling. Det var helt igennem sørgeligt, for den lille Mathias døde, inden der den 26. juli 1764 blev holdt skifte efter Mathias Mikkelsen [8]. Barnets død er ikke fundet anført i kirkebogen.

Efter, at den lille Mathias var død, var hans halvsøskende, dvs. Jacob Terkelsen og Maren Terkelsdatter, arvinger efter loven [10]. Sognepræsten mødte igen op som lavværge for enken. Skiftet blev klaret uden bureaukrati. Enken ytrede ønske om, at man undlod at registrere og vurdere boet.

Enken tilbød i stedet at give sine to børn mere i arv, end de med rette kunne tilkomme. Hun ville give Jacob Terkelsen 16 rigsdaler og Maren Terkelsdatter 8 rigsdaler. Til datterens arv ville Anne Pedersdatter af egne midler give yderligere 8 rigsdaler, så datteren fik det samme som sin bror. Enkens ønske blev imødekommet, og dermed kunne skiftet slutes.

Anne Pedersdatter var en meget forandringsparat enke, så hun forandrede sig endnu engang. Derved kommer min tip-5-oldefar, Søren Clausen, omsider ind i historien. Søren Clausen blev døbt den 22. oktober 1741 i Hvejsel Sogn (Vejle Amt) ca. 13 km nordvest for Vejle. Han var søn af Claus Jensen og Maren Pedersdatter, der boede i Hvejsel By (jf. kapitel 58). Søren Clausen



Søren Clausen var født og opvokset i Hvejsel By og var derfor blevet døbt her i Hvejsel Kirke (foto: 2023)

var 4 år gammel, da hans far døde. Moderen giftede sig senere samme år med Christen Nielsen, der dermed blev Søren Clausens stedfar.

Der var kun ca. 2 km mellem Hvejsel og Skovbølling. Derfor fik Anne Pedersdatter øje på Søren Clausen, da hun så sig omkring efter endnu en ægtemand. Det fremgår af Jelling Sogns kirkebog, at "Søren og Mathias' enke i Skovbølling" blev viet i 1764, men datoen er ikke anført. Den velærværdige og vellærde hr. Wedel var noget upræcis, når han skulle føre kirkebog.

Der var en markant aldersforskel på de to ægtefæller. Søren Clausen var en ung mand på 23 år ved vielsen. Hvis man skal tro på aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død, var Anne Pedersdatter ca. 46 år gammel. Hun fik tre børn med Søren Clausen, og det tyder på, at hun har været noget yngre end anført i kirkebogen.

Det første barn, Maren Sørensdaughter, blev opkaldt efter sin farmor, da hun blev døbt den 5. maj 1765 (Jelling Sogn). Faderen, Søren Clausen, er anført at være fra Skovbølling, dvs. han må antages at have overtaget fæstegården efter Mathias Mikkelsen.

Næste barn blev opkaldt efter sin morfar. Min tip-4-oldefar, Peder Sørensen, blev døbt den 7. september 1766 (Jelling Sogn). Blandt fadderne var Christen Nielsen, dvs. Søren Clausens stedfar, og barnet blev båret af Christen Niensens hustru fra Hvejsel, dvs. Søren Clausens mor. Endvidere var Mikkel Sørensens kone fra Skovbølling fadder. Hun hed Kirsten Pedersdatter og var moster til Søren Clausen [11]. Søren Clausens stedfar fik igen lov til at være fadder, da Claus Sørensen blev døbt den 28. august 1768. Han blev opkaldt efter sin farfar. Bopælen var fortsat Skovbølling.

Søren Clausens hustru bar barnet ved en dåb i Jelling Sogn den 22. januar 1769. Den 27. august 1769 blev Søren Clausens datter, Maren, begravet. Hun blev 4 år gammel. Da var familien flyttet til Kollerup By i Kollerup Sogn (Vejle Amt) ca. 3 km fra Skovbølling.

I Kollerup fæstede Søren Clausen en gård, der også hørte under Skovgård Gods. Det var næppe attraktivt, at der med denne gård fulgte en aftægtsmand, der hed Poul Nielsen [12]. Der er ingen indlysende forklaring på, at Søren Clausen skiftede sin tilsyneladende velfungerende gård i Skovbølling ud med en gård i Kollerup.

Sønnen, Claus Sørensen, overlevede heller ikke flytningen. Han døde som 3-årig og blev begravet den 16. april 1772 (Kollerup Sogn). Søren Clausens stedbørn overlevede flytningen. Den 8. januar 1775 (Hvejsel Sogn) fik Søren Clausens bror, Anders Clausen (jf. kapitel 58), døbt en datter. Hun blev båret af "Søren Clausens datter af Kollerup", der må formodes at være hans steddatter, Maren Terkelsdatter.

Søren Clausen var kun 34 år, da han døde. Han blev begravet den 2. oktober 1776 (Kollerup Sogn). Det fremgår af skiftet [12], at Søren Clausen døde den 27. september 1776. I skifteprotokollen er han anført at være gårdmand i Kollerup. Skiftet blev påbegyndt på dødsdagen, fortsat den 26. oktober 1776 og afsluttet den 4. marts 1777.

Peder Sørensen på 10 år var nu deres eneste barn. Som formynder for Peder Sørensen var udpeget Anders Laursen fra Vindelev, der var gift med Søren Clausens søster, Karen Clausdatter (jf. kapitel 58). Søren Clausens stedfar, Christen Nielsen, var lavværge for Anne Pedersdatter, og hendes bror, Terkel Pedersen, var formynder for Anne Pedersdatters datter af 1. ægteskab, Maren Terkelsdatter.

Enken ønskede at undgå en registrering og vurdering af boet. I stedet ville hun som arv give sønnen, Peder Sørensen, hans fars klæder og 20 rigsdaler i penge. Klæderne omfattede bl.a. en blå klædeskjole, en tilsvarende vest med 30 sølvknapper, et par skindbukser med 10 sølvknapper og en ulden nattrøje med 18 sølvknapper. Søren Clausen må have været en lille smule velhavende, når han havde så mange sølvknapper, at der var nok til, at han kunne sove med dem om natten. Måske resulterede sølvknapper i nattrøjen i, at man drømte søde drømme om alverdens rigdom? Faderens klæder blev vurderet til i alt 16 rigsdaler og 3 mark.

Skifteretten var betænkelig ved, at boet skulle afse så meget i arv til Peder Sørensen, fordi der i forvejen var gæld i boet i form af skyldig arv fra to tidligere skifter til Anne Pedersdatters børn, Jacob Terkelsen og Maren Terkelsdatter. Arven til Peder Sørensen blev dog accepteret, fordi Anne Pedersdatter inden skiftets afslutning overdrog fæstet af gården til sin søn, Jacob Terkelsen. Han lovede at betale al den gæld, der hæftede på boet, herunder den arv, som hans søskende havde til gode.

Enken, Anne Pedersdatter, sikrede sig samtidig aftægt hos sønnen på gården. Derfor indeholder skiftet en slags aftægtskontrakt. Der var en detaljeret liste over det indbo, hun måtte beholde til sin aftægt. Endvidere måtte hun udtage én af stedets køer efter eget valg samt fire får. Den procedure, der skulle anvendes til udtagning af de fire får, var detaljeret beskrevet: "Når han først udtager én, tager hun den anden, og siden hver anden, indtil hun får ermeldte fire får". Det lyder som et kompliceret fåretagende.

Ved aftægtens start var Jacob Terkelsen ugift, så han må formodes at have haft behov for sin mor i husholdningen. Anne Pedersdatter havde ret til egen aftægtsbolig, hvis hun ønskede det, f.eks. fordi sønnen blev gift. Enken kunne endvidere disponere over en skæppe havejord og et

engskifte til et godt læs hø. Hun behøvede ikke at fryse, for hun skulle årligt have leveret 10-14 læs tørv.

Anne Pedersdatter havde ikke behov for flere forandringer, så hun vedblev at være enke indtil sin død. I 1778 flyttede der en svigerdatter ind på gården. Jacob Terkelsen blev den 10. november 1778 (Ringive Sogn, Vejle Amt) gift med Maren Jensdatter.

Anne Pedersdatter nåede at være på aftægt i næsten ti år. Det fremgår af Kollerup Sogns kirkebog, at der den 23. april 1786 ”blev kast jord på Søren Clausens enke af Kollerup”. Hun blev 68 år gammel ifølge kirkebogen.

Litteraturliste

1. Skovgård Gods, Skifteprotokol, 1734-1798, side 96-103
2. Rask Gods, Fæsteprotokol, 1719-1837, folio 61
3. Rask Gods, Skifteprotokol, 1754-1839, side 523-532
4. Rask Gods, Skifteprotokol, 1754-1839, side 841-847, 850-853 og 864
5. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, Protokollerede breve, 1753, folio 214-215b
6. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, Protokollerede breve, 1757, folio 64-65b
7. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1758-1763, folio 620b-621b
8. Skovgård Gods, Skifteprotokol, 1734-1798, side 130-131
9. Ordbog over det danske sprog, <http://ordnet.dk>
10. Christian den Femtes Danske Lov, 1683, 5. bog, 2. kapitel, 36. artikel, www.bjoerna.dk
11. Skovgård Gods, Skifteprotokol, 1734-1798, side 144-148
12. Skovgård Gods, Skifteprotokol, 1734-1798, side 359-364

Kapitel 42. Hjemmepleje i Jennum

Mine tip-5-oldeforældre

Terkel Diderichsen & Anne Pedersdatter

Terkel Diderichsen (412):

Født: ca. 1723

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 16. oktober 1748 i Bredsten Sogn (Vejle Amt)

Død: 4. maj 1799 i Skibet Sogn (Vejle Amt)

Begravet: 10. maj 1799 i Skibet Sogn

Anne Pedersdatter (413):

Født: ca. 1721

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 16. oktober 1748 i Bredsten Sogn

Død: 18. maj 1795 i Skibet Sogn

Begravet: 25. maj 1795 i Skibet Sogn

Terkel Diderichsens fornavn ses også stavet Terchel, Tercheld, Terkild og Terchild. Efternavnet ses også stavet Didrichsen, Dideriksen og Didriksen. Anne Pedersdatters fornavn ses også anført som Anna.

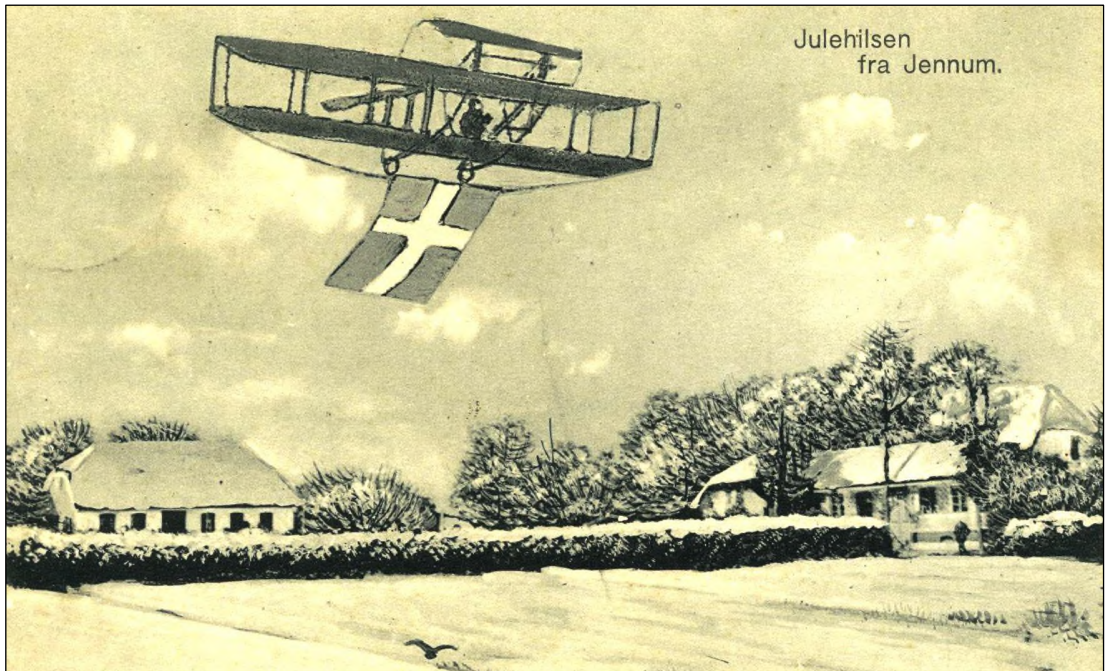
Angivelsen af Terkel Diderichsens og Anne Pedersdatters omtrentlige fødselsår er baseret på aldersangivelsen i kirkebogen ved deres begravelse. Det er ikke lykkedes at finde oplysninger om deres fødsel/dåb, fødested eller forældre. Det kan evt. skyldes, at kirkebøgerne i de to sogne, Bredsten og Skibet, hvor de havde bopæl som voksne, ikke har dåbsoplysninger fra det relevante tidspunkt.

Første møde med Terkel Diderichsen og Anne Pedersdatter er ved deres vielse den 16. oktober 1748 i Bredsten Sogn (Vejle Amt). Da vielser normalt foregik i brudens hjemsgn, er det sandsynligt, at i det mindste Anne Pedersdatter boede i Bredsten Sogn inden vielsen.

Vielsen var tilsyneladende fremprovokeret af en graviditet. Ca. 1 1/2 måned efter vielsen fødte Anne Pedersdatter en søn. Han blev døbt den 8. december 1748 (Bredsten Sogn) og fik navnet Diderich efter sin for eftertiden ukendte farfar.

Terkel Diderichsen og Anne Pedersdatter har forhåbentlig haft mere styr på deres børn, end det er lykkedes mig at få. De fik sandsynligvis otte børn, hvoraf de seks nåede konfirmationsalderen. Da teksten i Skibet Sogns kirkebog visse steder er utydelig pga. tidens tand, er der tvivl om navnene på tre af børnene.

Deres andet barn hed med sikkerhed Anne Cathrine Terkelsdatter (døbt 6. juni 1751, Bredsten Sogn). I kirkebogen er Terkel Diderichsen anført at have bopæl i Balle. Hans levevej fremgår ikke. Maren Terkelsdatter blev døbt den 20. januar 1754 (Bredsten Sogn). Da hovedparten af fadderne var fra Balle, må Terkel Diderichsen og familie formodes fortsat at have haft bopæl der.



Der var ikke noget bemærkelsesværdigt ved Jennum bortset fra, at julestemningen var i særklasse. Det kan have været årsagen til, at Terkel Diderichsen valgte at blive fæster af en gård i Jennum By (fotograf: ukendt, foto: 1905-1913, Vejle Stadsarkiv)

Derefter flyttede familien til Jennum i Skibet Sogn. Det fremgår af en indberetning fra provsten fra 1755, at Jennum By havde 10 beboere, der hver havde en halvgård [1]. De 10 beboere må formodes at have været gårdbeboere, dvs. gårdfæstere. Provsten ville have været uegnet som turistchef i Jennum, for han mente ikke, at der var noget bemærkelsesværdigt ved byen bortset fra, at jorden overalt i og uden for byen var ligesom besået med små og store sten. Det lyder ikke som den ideelle landbrugsjord.

Ved påsketid (datoen er utydelig) i 1756 er Terkel Diderichsen for første gang registreret i Skibet Sogns kirkebog som boende i Jennum, idet han var fadder ved en dåb. Årsagen til flytningen må formodes at have været, at Terkel Diderichsen blev fæster under Haraldskær Gods af en gård i Jennum [2]. Fæsteaftalen fremgår ikke af fæsteprotokollen, der starter i 1754.

Det fremgår af en jordebog fra 1781 over bøndergodset under Haraldskær Gods, at Terkel Diderichsen var fæster af en gård i Jennum By med et jordtilliggende på 3 tønder hartkorn og et stykke skov ansat til 1 skæppe, 3 fjerdingkar og 2 album. Flere af Jennums fæstere betalte deres landgilde i penge. Dem havde Terkel Diderichsen tilsyneladende ingen af, for han betalte i stedet en tønde havre i årlig landgilde [3].

Det var også muligt at få børn i Skibet Sogn, hvor de resterende fem børn blev født. Min tip-4-oldefar, Peder Terkelsen, blev døbt den 30. januar 1757. Den 15. maj 1760 blev en datter døbt, og hun hed muligvis Anne Kirstine. Ved sin død som 17-årig (begravet 12. oktober 1777, Skibet Sogn) er hun kun omtalt som "Terkels datter af Jennum".

I 1762 [4] og 1763 [5] blev Terkel Diderichsen registreret som skattepligtig gårdmand i Jennum. Han er anført at være fæster under Engelsholm Gods. Engelsholm og Haraldskær havde

i denne periode samme ejer, så det er formentlig lidt tilfældigt hvilket af godserne, Terkel Diderichsens gård er anført at høre under. Det fremgår af skatteregnskaberne, at Terkel Diderichsen og Anne Pedersdatter havde 1 barn over 12 år. Det var kun sønnen Diderich, der levede op til det kriterium.

Den 4. april 1763 fik Terkel Diderichsen endnu en datter døbt, og endnu engang er navnet utydeligt i kirkebogen. Det var sandsynligvis hende, der blev konfirmeret i 1781 (Bredsten Sogn). Ved konfirmationen omtales hun som "Karen Terkildsdatter, Terkild Diderichsens datter af Jennum", dvs. det utydelige navn må have været Karen.

Den 20. april 1766 blev en søn døbt. Kirkebogen er så tydelig, at der ikke er tvivl om, at vi må kalde ham for Mads. Det er tilsyneladende sværere at tyde pigenavne. Sidste barn i flokken var en datter, der blev døbt den 11. maj 1770. Et usikkert bud på hendes navn er Anne Katrine. Hun døde som 1-årig (begravet 22. september 1771, Skibet Sogn). Kirkebogen er ikke specielt meddelsom, for hun er kun anført at være "Terkels barn af Jennum".

Det var formentlig planen, at den ældste søn skulle overtage fæstegården efter faderen. Sådan gik det dog ikke, for sønnen, Diderich Terkelsen, døde i en alder af 32 år (begravet 30. maj 1781, Skibet Sogn). Derfor blev det sønnen, Peder Terkelsen, der fik tilbuddet, da Terkel Diderichsen i en alder af ca. 60 år følte trang til nedtrapning.

Den 14. april 1783 fik Terkel Diderichsen fæstebrev fra godsejeren på Haraldskær på et hus i Jennum med den begrundelse, at han var ved at afstå sin fæstegård til sønnen. Huset var på 8 fag med tilhørende have. Jordtilliggendet var på 2 skæpper hartkorn. Terkel Diderichsen havde betalt et engangsbeløb på 10 sletdaler i indfæstning [6].

Nedtrapningen var dog ikke ren afslapning. Terkel Diderichsen skulle trods sin høje alder forrette hoveri hos godsejeren "fra dato, år ud og år ind, både vinter og sommer". Han skulle yde en såkaldt ugedag, dvs. en dags arbejde hver uge på de dage, han blev indvarslet til. Det var ikke tilstrækkeligt, at han mødte op, for han skulle også være effektiv. Det er anført i fæstebrevet, at han skulle møde og blive til de tider, der var fastlagt i forordningen om hoveri, og at han skulle arbejde "flittigt og tro" i arbejdstiden. Hoveriet var ikke tilstrækkelig betaling for huslejen, for Terkel Diderichsen skulle yderligere betale en fæsteafgift på 1 rigsdaler i rede penge hver Mortensdag [6].

Efterfølgende fik Peder Terkelsen den 3. maj 1783 fæstebrev på faderens gård [2]. Som indledning til overdragelsen var der den 28. marts 1783 blevet oprettet en aftægtskontrakt mellem Terkel Diderichsen og Peder Terkelsen [7]. Aftægtskontrakten var atypisk, fordi den ikke indeholdt nogen bestemmelse om aftægtsbolig, da Terkel Diderichsen havde fæstet et hus.

I aftægtskontrakten er det fastlagt, at Terkel Diderichsen til eget brug måtte udtage en 4 år gammel sort ko og tre får af gårdens besætning samt nogle nærmere anførte dele af indboet, bl.a. sikrede Terkel Diderichsen "en forsvarlig seng" til sig selv og konen. Aftægtsfolkene skulle årligt have leveret fire læs brændsel af enten tørv eller træ. Endvidere måtte Terkel Diderichsen udtage 2 skæpper af gårdens jord, som aftægtsyderen skulle dyrke for aftægtsfolkene. Det er usikkert, om det er de samme 2 skæpper jord, der er nævnt i ovenstående fæstebrev.

Ved folketællingen den 1. juli 1787 boede Terkel Diderichsen og Anne Pedersdatter i huset i Jennum. Han er anført at være bonde og husmand, så aftægten var tilsyneladende sat i vente-position. I huset havde de den voksne datter, Anne Cathrine Terkeldsdatter. Hun angives senere

at være svagelig [8], hvilket kan forklare, at hun i en alder af 36 år var ugift og hjemmeboende. Det fremgår ikke, om hun var fysisk eller mentalt svag.

Endvidere havde de et barnebarn, Terkel Hansen, boende. Han var 4 år (døbt 9. februar 1783, Jelling Sogn) og søn af Maren Terkelsdatter. Hun var den 27. juni 1777 (Skibet Sogn) blevet gift med Hans Jensen. Maren Terkelsdatter var død tidligere i 1787 (begravet 11. marts 1787, Jelling Sogn). Ifølge et senere skifte efterlod hun sig mindst fire børn [8]. Terkel Diderichsen og Anne Pedersdatter havde tilsyneladende ikke lyst til også at passe et spædbarn. Derfor var Maren Terkelsdatters yngste søn, Diderich, der var 1 år, ved folketællingen i 1787 sat i pleje hos en husmandsfamilie i Hover (Hover Sogn, Vejle Amt).

I 1795 var Terkel Diderichsen fortsat husfæster under Haraldskær Gods [9]. Anne Pedersdatter døde den 18. maj 1795 [10] og blev begravet den 25. maj 1795 (Skibet Sogn). Ifølge kirkebogen blev hun 74 år. Anne Pedersdatter havde været syg i fire år inden sin død, og i den tid havde datteren, Anne Cathrine, været hjemme for at passe hende [10].

Skiftet efter Anne Pedersdatter blev påbegyndt den 17. juni 1795 [10]. Godsejeren tog sig normalt ikke selv af den slags opgaver, så på hans vegne mødte fuldmægtigen Anders Balvig fra Haraldskær. De tilstedeværende arvinger var børnene Anne Cathrine Terkelsdatter, Peder Terkelsen, Mads Terkelsen og Karen Terkelsdatter.

Karen Terkelsdatter var blevet gift med Mads Olesen den 9. juli 1793 (Jelling Sogn). De havde i en lang årrække bopæl på Rugballegårds Mark i Hover Sogn (jf. folketællingerne i 1801, 1834, 1840, 1845 og 1850). Karen Terkelsdatter var 88 år og aftægtskone på Rugballegårds Mark, da hun døde den 15. april 1851 (Hover Sogn).

Det fremgår af boopgørelsen, at Anne Pedersdatter efterlod sig en kiste med tøj. Der var bl.a. en grøn trøje med røde ærmer, et gammelt rødt skørt, et gammelt sort skørt, en kåbe med sort underfor, en blågarnssærk og et par blå strømper. Hun havde et alsidigt udvalg af hovedbeklædninger, idet der var tre hørgarnstørklæder, en brun og en sort hue, en hagehat og en sort kyse. Det mest værdifulde klædningsstykke manglede dog i kisten, for et rødt sarses skørt var blevet pantsat for 1 rigsdaler. Sars var en slags uldent stof [11].

Det øvrige indbo var meget sparsomt. Der var bl.a. et bord på fod, fire stole med halmsæde, et hængeskab med lås og nøgle og en middelmådig messingkedel. Husdyrene var en sort ko, tre kalve, fem får og fire lam. Endvidere var en rød ko anført at være i leje hos sønnen, Mads Terkelsen, men det er uklart, om Mads Terkelsen var lejer eller ejer af koen.

Boets samlede indtægt blev vurderet til at være 33 rigsdaler, 2 mark og 2 skilling. På udgiftsiden var begravelsesudgifter, et lån på 2 rigsdaler til udgifter afholdt som følge af afdødes sygdom og en lønudgift på 6 rigsdaler til datteren, Anne Cathrine, for de fire år, hun havde opvartet sin syge moder. De bygningsmæssige mangler ved huset, dvs. brøstfældigheden, blev takseret til 9 rigsdaler og 4 mark.

Når skifteomkostningerne blev medregnet, var de samlede udgifter 35 rigsdaler, 3 mark og 3 skilling. Derfor kunne fuldmægtig Balvig ved skifteslutningen den 31. december 1795 konkludere, at der ikke blev noget overskud til deling mellem enkemanden og arvingerne. Der blev således ikke noget at fejre den nytårsaften.

Terkel Diderichsen klarede livet som enkemand, fordi datteren, Anne Cathrine, blev i huset hos ham "for at være ham behjælpelig i hans alderdom og skrøbelighed" [8]. Der må være grænser for, hvor svagelig Anne Cathrine kan have været, når hun har kunnet overkomme flere

års hjemmepleje. Terkel Diderichsen døde den 4. maj 1799 [8] og blev begravet den 10. maj 1799 (Skibet Sogn). Det er anført i kirkebogen, at han blev 76 år.

Den 7. maj 1799 blev skiftet efter Terkel Diderichsen påbegyndt [8]. Der var ikke sket de store ændringer i indboet siden skiftet efter Anne Pedersdatter. Dog var de fire stole med halmsæde blevet erstattet af to træstole med reb. En sortstribet olmerdugsunderdyne er anført at være givet som gave fra Terkel Diderichsen til datteren, Anne Cathrine Terkelsdatter.

Skiftet giver et indblik i Terkel Diderichsens tøjsmag. Hans tøjbeholdning bestod af en vadmel skjole, to vadmelsveste, en rødbrun vest af klæde, dvs. vævet stof af uldgarn [11], en stribet og en hvid brystdug, dvs. en slags undertrøje uden ærmer [11], to undertrøjer, hvoraf den ene var gammel, to par vadmelsbukser, to par lærredsbukser og et par skindbukser samt tre blårgarnsskjorter og en hørgarnsskjorte. Til fødderne var der to par blå og et par grå strømper, to par sko og et par støvler. Til hovedet var der en hat og en rød hue, og hænderne kunne varme sig i et par skindhandsker.

Blandt husdyrene angav Anne Cathrine Terkelsdatter at have fået et får i gave fra sin far. Endvidere havde hun selv købt og betalt en grå ko. Tilbage i boet var derefter en sort ko, tre får og et lam. Indboet inkl. husdyr var af vurderingsmændene takseret til en værdi af 21 rigsdaler og 3 mark. Anne Cathrine Terkelsdatter fremsatte ønske om, at alle de vurderede ejendele blev solgt på auktion snarest muligt for at få penge til begravelsesomkostninger og andre omkostninger.

Ønsket blev imødekommet, for auktionen blev afholdt allerede 8 dage senere, dvs. den 15. maj 1799. Vurderingsmændenes vurdering havde været for pessimistisk, for auktionen indbragte 26 rigsdaler, 5 mark og 12 skilling.

Den efterfølgende sagsbehandling var til gengæld langsom, for der gik over tre år, før skiftet blev afsluttet den 14. august 1802. Derfor havde Anne Cathrine Terkelsdatter forinden fået udbetalt 17 rigsdaler af auktionsspengene til nødvendige udgifter.

Arvingerne var Anne Cathrine Terkelsdatter, Karen Terkelsdatter, afdøde Maren Terkelsdatters fire børn, afdøde Peder Terkelsens fem børn og Mads Terkelsen. Jens Pedersen, der var blevet gift med Peder Terkelsens enke (jf. kapitel 24), var indkaldt, men indfandt sig ikke. Han havde måske forudset, at der ikke blev nogen arv at tage med hjem. I stedet tiltrådte Mads Terkelsen som værge for Peder Terkelsens børn.

Det er anført, at Mads Terkelsen havde bopæl i Ildved i Hvejsel Sogn (Vejle Amt). Han var den 16. november 1792 (Hvejsel Sogn) blevet gift med Abelone Rasmusdatter fra Ildved. Ved folketællingen i 1801 boede de i Ildved. Han var boelsmand og smed. Mads Terkelsen døde den 29. april 1822 (Hvejsel Sogn).

Det fremgår af boopgørelsen efter Terkel Diderichsen, at der var udgifter til begravelsen og en mindre gæld til godsejer Lautrup på Haraldskær. Anne Cathrine Terkelsdatter fremlagde en aftale, hvorefter hun skulle blive hos faderen og passe ham under hans sygdom. Endvidere var der et bevis fra faderen på, at hun for 4 års tjeneste og udlagte penge til køb af en ko havde 32 rigsdaler til gode.

Skifteforvalteren konkluderede, at der ikke var dækning for Anne Cathrine Terkelsdatters fordring. Ud over de 17 rigsdaler, som hun allerede havde fået udbetalt, var der yderligere 2 rigsdaler, 1 mark og 2 skilling tilbage, og de blev tildelt hende. Hun skulle dog selv sørge for at

inkassere pengene hos sin bror, Mads Terkelsen, fordi han endnu ikke havde betalt det, han havde købt ved auktionen. Der blev således ingen arv til arvingerne.

I Haraldskærs jordebøger stod Terkel Diderichsen anført som fæster af huset til og med 1802 [12]. Det må skyldes, at huset ikke fik anden fæster, før skiftet var endeligt afsluttet. Datteren, Anne Cathrine, manglede nu både kost og logi. Ved folketællingen i 1801 blev hun kaldt for Cathrine Terkelsdatter og boede til leje hos husmand Las Friderichsen i Jennum.

Las/Laurs Friderichsen er registreret som fæster første gang i 1803 [13], så det er nærliggende at tro, at han har overtaget fæstet af Terkel Diderichsens hus. Las Friderichsen var en ung mand, der ikke var plejekrævende, så Anne Cathrine Terkelsdatter måtte ved folketællingen i 1801 forsørge sig selv ved at gå i dagleje. Hendes videre skæbne er ukendt.

Litteraturliste

1. B. Hvidberg-Hansen: "Om Skibet Sogn. En indberetning fra 1755 af provst Einsperg", Vejle Amts Årbog, Vejle Amts Historiske Samfund, 1956, side 34
2. Haraldskær Gods, Fæsteprotokol, 1754-1856, side 55-56
3. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1797-1801, folio 19-22b
4. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1762-1764, Skibet Sogn, side 44
5. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1762-1764, Skibet Sogn, side 33
6. Haraldskær Gods, Fæsteprotokol, 1754-1856, side 55
7. Haraldskær Gods, Skifteprotokol, 1721-1812, side 496-497
8. Haraldskær Gods, Skifteprotokol, 1721-1812, side 537-538 og 553-554
9. Haraldskær Gods, Forskellige sager, Jordebog, 1795
10. Haraldskær Gods, Skifteprotokol, 1721-1812, side 496-498, 500-501 og 503-504
11. Ordbog over det danske sprog, <http://ordnet.dk>
12. Haraldskær Gods, Forskellige sager, Jordebog, 1802
13. Haraldskær Gods, Forskellige sager, Jordebog, 1803

Kapitel 43. En Christen Pedersen søges

Mine tip-5-oldeforældre

Christen Pedersen Brink & Anne Jørgensdatter

Christen Pedersen Brink (414):

Født:

Døbt: 3. april 1725 i Egtved Sogn (Vejle Amt)

Konfirmeret: 1745 i Egtved Sogn

Gift: 12. juni 1750 i Nørup Sogn (Vejle Amt)

Død:

Begravet: 27. maj 1760 i Nørup Sogn

Anne Jørgensdatter (415):

Født:

Døbt: 1. oktober 1713 i Nørup Sogn

Konfirmeret:

Gift: 12. juni 1750 i Nørup Sogn

Død:

Begravet: 1. maj 1796 i Nørup Sogn

Anne Jørgensdatter valgte at forvirre eftertidens slægtsforskere ved to gange at blive gift med en Christen Pedersen. Min tip-5-oldefar fik først chancen i anden omgang, så dette kapitel starter med omtale af den "forkerte" Christen Pedersen.

Der var kun én "rigtig" Anne Jørgensdatter, og hun blev døbt den 1. oktober 1713 i Nørup Sogn (Vejle Amt) ca. 15 km vest for Vejle. Hendes forældre var Jørgen Jensen og Karen Poulsdatter fra Trollerup (jf. kapitel 60).

Christen Pedersen blev døbt den 5. februar 1710 i Øster Nykirke Sogn (Vejle Amt). Faderen hed Peder Poulsen. Moderens navn er ukendt. På grundlag af navngivningen af Christen Pedersens ældste datter gætter jeg på, at moderen har heddet Inger.

Peder Poulsen blev senere fæster af en gård i Tørrild i Nørup Sogn. Gården hørte under Engelsholm Gods og var på 5 tønder, 5 skæpper, 3 fjerdingkar og 2 album hartkorn, men blev ligeligt delt med en Peder Nissen, så der var en halvgård til hver. I 1731 og 1736 var Peder Poulsen registreret som fæster af gården [1, 2].

Det er ikke lykkedes at finde ud af, hvor og hvornår Anne Jørgensdatter blev gift med Christen Pedersen. Deres første barn, Inger Christensdatter, blev døbt den 31. maj 1737 (Nørup Sogn). Det er derfor nærliggende at gætte på, at de blev gift ca. 9 måneder tidligere. De havde ifølge kirkebogen bopæl i Tørrild, da Inger blev døbt.

Næste barn blev opkaldt efter Anne Jørgensdatters mor og fik navnet Karen Christensdatter, da hun blev døbt den 22. december 1740 (Nørup Sogn). Anne Jørgensdatter og Christen Pedersen blev boende i Tørrild og fik yderligere tre børn, der alle blev døbt i Nørup Sogn. De hed Mette Christensdatter (døbt 19. maj 1743), Peder Christensen (døbt 23. april 1747) og Anne Christensdatter (døbt 12. marts 1749).

Den 29. januar 1748 overtog Christen Pedersen fæstet af sin fars halvgård i Tørrild [3], hvilket også fremgår af jordebogen fra 1749 [4]. Christen Pedersen og familie kan tænkes at have boet på gården hos faderen indtil da. Gårdens bygninger bestod af et kombineret stuehus og lohus på 12 fag, et ladehus på 12 fag og et hus på 10 fag til stald og vognport [5].

Halvgårdens jord var takseret til 2 tønder, 6 skæpper, 3 fjerdingkar og 2 ½ album hartkorn. Christen Pedersen skulle betale landgilde og yde hoveri efter hidtidig praksis, men denne praksis er ikke nærmere specificeret i fæstebrevet. I fæstebrevet forpligtes Christen Pedersen til at have sine forældre, der begge var gamle og affældige, på aftægt i deres livstid [3].

Det var dengang almindeligt, at kvinder døde i forbindelse med en fødsel. Her blev der byttet lidt rundt på kønsrollerne, for Christen Pedersen overlevede ikke det sidste barns fødsel, men døde mindre end en måned efter. Han blev 39 år gammel og blev begravet den 3. april 1749 (Nørup Sogn).

Skiftet efter Christen Pedersen blev afholdt den 14. februar 1750 [5]. Gården var velforsynet med indbo. Der var f.eks. en stor, jernbunden egekiste med lås vurderet til 4 rigsdaler og et stort egetræsskab med tre låger vurderet til 2 rigsdaler. Til mere festlige formål var der ½ øltønne og et brændevinsanker.

Listen over jernfang, dvs. ting af jern, var omfattende lige fra gryder og pander til økser og spader. Der var både en tørvespade og en klynespade, så det var ikke nok at kalde en spade for en spade. Klyne er mosetørv [6], så der skulle en speciel spade til tørv fra en mose. Listen over ting af tin var derimod overskuelig og omfattede kun et stort tinfad og et mindre tinfad.

I sengeafdelingen fik enken lov til at holde sin egen seng med sengetøj uden for vurderingen. En anden seng med sengetøj blev heller ikke medregnet, da den tilhørte den afdøde far, aftægtsmanden Peder Poulsen. Enken oplyste, at hun havde solgt en del af sin afdøde mands klæder og givet resten til hans far.

Gårdens besætning bestod af fire heste, hvoraf de to for længst havde passeret pensionsalderen, tre køer, fire stude, to kvier, tre kalve, 25 får og to svin. Alt i alt beløb boets værdier sig til 107 rigsdaler og 1 mark, og det lød ganske pænt. Det endte det dog ikke med at være.

Manglerne ved gårdens besætning og redskaber beløb sig til 55 rigsdaler, hvoraf hovedparten skyldtes en mangel på fire egnede heste. Selv om dele af gårdens bygninger var ganske nye, var bygningerne generelt i meget dårlig stand, bl.a. var bygningerne sat på jordgravede stolper, der var rådnet. En udbedring af brøstfældigheden blev takseret til at ville koste 54 rigsdaler og 5 mark.

Når en mindre, privat gæld, begravellesomkostninger og skifteomkostninger blev lagt til, nåede boets gæld op på 122 rigsdaler og 2 mark. Det betød, at der ikke blev noget til deling mellem enken, Anne Jørgensdatter, og børnene. Enken var muligvis letsindig, da hun lovede at sætte gårdens bygninger i god og forsvarlig stand. Det blev afslutningsvis præciseret, at den afdøde mands far, Peder Poulsen, i resten af sin levetid skulle forblive på aftægt på gården hos enken eller en evt. efterfølgende gårdbeboer.

Anne Jørgensdatter havde åbenbart gode erfaringer med Christen Pedersen. Derfor søgte hun efter endnu en Christen Pedersen. Det kan ikke have været helt let at finde en ledig Christen Pedersen, for hun måtte helt til Spjarup (ca. 13 km sydvest for Tørrild) i Egtved Sogn (Vejle Amt), før der var gevinst.



Egtved Kirke er blandt de længste romanske landsbykirker i Danmark. Derfor var der god plads til dåbsgæsterne, da Christen Pedersen Brink blev døbt i kirken. Dengang havde kirken dog et andet tårn, idet det gamle tårn i 1863 blev erstattet med det nuværende (foto: 2023)

Denne Christen Pedersen, der blev min tip-5-oldefar, blev døbt den 3. april 1725 i Egtved Sogn. Han var søn af Peder Hansen og Kirsten Jensdatter fra Spjarup (jf. kapitel 59). Christen Pedersen blev konfirmeret i 1745 (Egtved Sogn). I kirkebogen betegnes han som ”Peder Brinches søn i Spjarup”.

Christen Pedersen var 11 år yngre end Anne Jørgensdatter. Det var ingen hindring, for han var så opsat på at blive gårdmand, at han var villig til at overtage en ældre enke, hendes fem børn og en faldefærdig gård.

Den 22. februar 1750 fik Christen Pedersen fæstebrev på gården [7]. På det tidspunkt var han hverken blevet trolovet eller gift med Anne Jørgensdatter. Man ville ikke risikere, at han droppede enken, når først han havde fået papir på gården. Derfor er det anført i fæstebrevet, at det var en betingelse for fæstet, at han ægtede enken.

Den 27. februar 1750 (Nørup Sogn) blev Christen Pedersen Brink fra Egtved Sogn og enken Anne Jørgensdatter fra Tørrild trolovet. Der var behov for at kunne skelne mellem de to Christen Pedersen'er. Derfor blev ægtemand nr. to efterfølgende oftest kaldt for Brink eller Pedersen Brink. Tilnavnet Brink havde han fra sin far.

Det tyndede ud i den medfølgende børneflokk, inden Christen Pedersen Brink blev gift med Anne Jørgensdatter. Datteren, Anne Christensdatter, døde 1 år gammel (begravet 21. marts 1750, Nørup Sogn). Den 31. maj 1750 (Nørup Sogn) blev Mette Christensdatter begravet. Hun

blev 7 år. Det har Anne Jørgensdatter formentlig sørget mere over, end Christen Pedersen Brink gjorde.

Den 12. juni 1750 blev Christen Pedersen Brink og Anne Jørgensdatter gift i Nørup Kirke. Han var 25 år, og hun var 36 år. Anne Jørgensdatter var ung nok til at begynde på en ny børneflokk. Ca. 9 måneder efter vielsen fødte hun en datter, Kirsten Christensdatter, der blev døbt den 31. marts 1751 (Nørup Sogn). Hun var opkaldt efter Christen Pedersen Brinks mor.

Det blev til yderligere to børn med Christen Pedersen Brink. Min tip-4-oldemor, Mette Christensdatter, blev døbt den 16. september 1753 og Christen Christensen den 9. oktober 1757. De blev begge døbt i Nørup Sogn. Samtidig var Anne Jørgensdatters børn af første ægteskab ved at være klar til at flytte hjemmefra. Inger Christensdatter blev konfirmeret den 21. april 1754 (Nørup Sogn) og Karen Christensdatter den 13. april 1760 (Nørup Sogn).

Anne Jørgensdatters ægtemænd døde i en tidlig alder uden, at jeg dog vil give hende skylden for det. Christen Pedersen Brink var kun 35 år, da han døde. Han blev begravet den 27. maj 1760 (Nørup Sogn) og havde bopæl i Tørrild ved sin død.

Der kan ikke findes noget skifte efter Christen Pedersen Brink i skifteprotokollen for Engelsholm Gods. Det kan skyldes, at fæstegården ikke længere hørte under Engelsholm. I jordebogen fra 1752 [8] og de efterfølgende jordebøger har Engelsholm intet bøndergods i Tørrild, dvs. Christen Pedersen Brinks fæstegård må antages at have fået anden ejer. Det er ikke lykkedes at finde oplysninger om salget. I 1786 var fæstegården tilsyneladende ejet af Fårupgård (jf. nedenfor).

Hvis Anne Jørgensdatter efter Christen Pedersen Brinks død har søgt efter endnu en Christen Pedersen, har hun ikke haft heldet med sig, for hun forblev enke i resten af sit liv. Det fremgår af skatteregnskaberne, at hun overtog fæstet af gården. I 1762 [9] og 1763 [10] er "Christen Pedersens enke" fæster af gården, der nu er anført at høre under Engelsholm. I husstanden var der i begge årene 2 børn over 12 år og 1 tjenestekarl.

Gårdfæstere var normalt "rigtige mænd". Derfor har jeg en formodning om, at Anne Jørgensdatter overtog fæstet midlertidigt, indtil sønnen, Peder Christensen, blev gammel nok til at tage over efter hende. Peder Christensen blev konfirmeret den 14. april 1765 (Nørup Sogn). Da børnene af andet ægteskab blev konfirmeret i henholdsvis 1769, 1771 og 1775 (Nørup Sogn), havde de bopæl i Tørrild. Det får mig til at tro, at fæstegården fortsat var på familiens hænder.

De 15. april 1764 (Nørup Sogn) blev "Christen Brinks datters uægte barn" begravet. Barnet blev 1/2 år. Barnets dåb er ikke fundet. Det er næppe af diskretionsårsager, at datterens navn ikke er nævnt. På tidspunktet for barnets fødsel var Christen Pedersen Brinks døtre henholdsvis 12 år og 10 år. Mon ikke det har været en af hans to steddøtre, der har haft et uautoriseret kønsliv?

Den 10. april 1777 (Nørup Sogn) blev sønnen, Peder Christensen, gift med Anne Pedersdatter. Det kan tænkes at have været anledningen til, at han overtog fæstet af gården i Tørrild. Med købekontrakt af 24. april 1786 og efterfølgende skøde af 14. juni 1787 købte Peder Christensen for 300 rigsdaler en gård i Tørrild, som han hidtil havde været fæster af [11]. Gården havde samme hartkorn, som Christen Pedersens Brinks tidligere gård, så det er sandsynligt, at der er tale om den samme gård. Ved salget var gården fæstegård under Fårupgård.

Ved folketællingen i 1787 boede Peder Christensen med sin familie på gården i Tørrild. Anne Jørgensdatter er ikke fundet ved denne folketælling, selv om hun levede i bedste velgående.

Det vil være nærliggende at tro, at hun har været på aftægt hos Peder Christensen. Hun kan evt. være blevet glemt ved optællingen.

Anne Jørgensdatter havde bopæl i Tørrild ved sin død. Hun blev begravet den 1. maj 1796 (Nørup Sogn). Hun blev 82 år gammel. I kirkebogen omtales hun som ”Christen Pedersen Brinks enke”, så hun blev fortsat husket 36 år efter sin død.

Litteraturliste

1. Engelsholm Gods, Jordebøger, 1731
2. Engelsholm Gods, Jordebøger, 1736
3. Engelsholm Gods, Fæsteprotokol, 1730-1757, folio 51-51b
4. Engelsholm Gods, Jordebøger, 1749
5. Engelsholm Gods, Skifteprotokol, 1737-1786, side 287-290
6. Ordbog over det danske sprog, <http://ordnet.dk>
7. Engelsholm Gods, Fæsteprotokol, 1730-1757, folio 65-65b
8. Engelsholm Gods, Jordebøger, 1752
9. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1762-1764, Nørup Sogn, side 37
10. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1762-1764, Nørup Sogn, side 29
11. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1773-1788, folio 371b-372

Kapitel 44. Faderskab, moderskab og andre mysterier

Mine tip-5-oldeforældre

Thomas Nielsen & ukendt Thomasdatter

Thomas Nielsen (416):

Født: ca. 1664

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: ca. 1700

Død:

Begravet: 24. oktober 1743 i Vester Sogn (Vejle Amt)

Ukendt Thomasdatter (417):

Født: ca. 1671

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: ca. 1700

Død:

Begravet: 18. maj 1741 i Vester Sogn

Thomas Nielsen blev både født, gift og fik børn inden kirkebøgernes tid. Som voksen boede han i Lindet i Vester Sogn (Vejle Amt), hvor den ældste kirkebog starter i 1713. Der vides intet om hans fødsel, forældre eller fødested. Han blev født ca. 1664, hvis aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død er korrekt.

Første gang, Thomas Nielsen er fundet omtalt, er i et ekstraskatteregnskab fra 1700, hvor der blev opkrævet en kopskat, dvs. en skat, der blev opkrævet efter antal hoveder (personer) i husstanden. Ved skattemandtallet ses Thomas Nielsen anført som gårdmand i Lindet. Det er endvidere anført, at han var enkemand. Det var en skattemæssig fordel, idet han kun skulle betale skat af sit eget hoved. Derfor slap han med en skattebetaling på 3 mark [1].

Ved tilsvarende skattemandtal i 1690 og 1691 er Thomas Nielsen ikke fundet i Lindet. Han må derfor have fæstet sin gård i Lindet i løbet af 1690'erne. Når han var enkemand i 1700, må han have været gift forinden. Der vides absolut intet om denne hustru, der antages at være hans første.

Min delvis ukendte tip-5-oldemor må derfor have været Thomas Niensens anden hustru. Hans tid som enkemand har formentlig været kortvarig. Han fik barn med sin anden hustru i ca. 1701, hvilket tyder på, at han blev gift med hende senere i 1700. Hun blev født i ca. 1671 ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død. Hendes familiemæssige baggrund er ukendt.

Den anden hustru er dog ikke helt anonym. Ved et skifte i 1717 efter degnekonen Maren Thomasdatter i Hjortsvang i Linnerup Sogn (Skanderborg Amt) var Thomas Nielsen fra Lindet formynder for et af den afdødes børn [2]. Han betegnes som barnets mosters mand, dvs. hans hustru må have været søster til den afdøde. Derfor må Thomas Niensens hustru have heddet Thomasdatter til efternavn.

Navngivningen af børnebørnene kan give et bud på, hvad Thomas Nielsens hustru hed til fornavn. Datteren, Anne Thomasdatter, og hendes mand (jf. nedenfor) fulgte tilsyneladende navngivningstraditionerne, idet den ældste datter blev opkaldt efter hans mor. Deres næstældste datter fik navnet Anne, og hvis traditionen er fulgt, blev hun opkaldt efter sin mormor. Sønnen, Thomas Thomsen, døbte sin ældste datter Anne og den næstældste Ingeborg. Det vides ikke, hvad børnenes mormor hed. Det er dog sandsynligt, at den ældste er blevet opkaldt efter sin farmor. Det er derfor nærliggende at gætte på, at Thomas Nielsens anden hustru og min tip-5-oldemor har heddet Anne Thomasdatter.

Thomas Nielsen angives at have haft en søn, Thomas Thomsen, og fire døtre, Dorthe Thomasdatter, Anne Thomasdatter, Else Thomasdatter og Mette Thomasdatter [3]. Som anført nedenfor er der dog forskellig grad af dokumentation for faderskabet. Det er sandsynligt, at Thomas Nielsen har haft flere børn, hvis eksistens ikke er blevet afsløret af de sparsomme kilder.

På grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved deres død er det beregnet, at Thomas Thomsen var født ca. 1707 og Anne Thomasdatter ca. 1701. Der kendes ikke noget omtrentligt fødselsår for de øvrige døtre. De fire formodede døtre kendes alle fra deres vielse i Vester Sogn.

Dorthe Thomasdatter fra Lindet blev den 19. september 1717 gift med Jens Lassen fra Gludsted (Ejstrup Sogn, Skanderborg Amt), Anne Thomasdatter fra Lindet blev den 19. oktober 1718 gift med Niels Jensen fra Skovsbøl (Vester Sogn), Else Thomasdatter fra Lindet blev den 20. juni 1723 gift med Mads Pedersen fra Kejlstrup (Nørre Snede Sogn), og Mette Thomasdatter fra Vesterlund (Vester Sogn) blev den 10. juni 1725 gift med Mads Pedersen fra Vesterlund.

Thomas Thomsen er i Vester Sogns kirkebog som fadder ved en dåb den 21. august 1746 omtalt som "Thomas Nielsens søn". Anne Thomasdatter er i kirkebogen ved sin vielse anført at være "Thomas Nielsens datter fra Lindet". Der kan derfor ikke være tvivl om faderskabet til disse to børn.

Når Thomas Nielsen også formodes at være far til de tre øvrige døtre, skyldes det primært, at der ikke er fundet andre Thomas'er i Vester Sogn, der kan have haft giftefærdige Thomasdøtre i den tidsperiode. Det bestyrker formodningen, at Dorthe og Else var fra Lindet. Faderskabet til Mette er mere tvivlsomt, da hun er anført at være fra Vesterlund. Det er tænkeligt, at Mette Thomasdatter er flyttet fra Lindet for at tjene i Vesterlund, men hun kan også tænkes at være en udensogns tilflytter uden familierelation til Thomas Nielsen.

Der er næppe tvivl om, at Else Thomasdatter var datter af Thomas Nielsen. Den Mads Pedersen fra Kejlstrup, som hun blev gift med, er omtalt i kapitel 25, fordi han var bror til Thomas Thomsens hustru, min tip-4-oldemor, Maren Pedersdatter. Familierelationen bekræftes ved, at Else Thomasdatter fra Kejlstrup var fadder ved en dåb hos Anne Thomasdatter den 8. april 1731, og at Mads Pedersen fra Kejlstrup var fadder hos Anne Thomasdatter den 20. oktober 1743.

Det fremgår af Vester Sogns kirkebog, at "Thomas Nielsens datter af Lindet" var fadder ved dåb i sognet i både 1715, 1716, 1717 og 1719. Det bidrager dog ikke til en afklaring af Thomas Nielsens faderskab, idet datterens navn ikke er anført i kirkebogen. I 1719 var det datteren, Anne Thomasdatter, der fik et barn døbt, så fadderens navn må have været en af Thomas Nielsens ugifte døtre.



Fra Rørbæk Gods fører vejen op ad bakke mod Vester Kirke. Thomas Nielsen var fæstegårdmand under Rørbæk Gods, og det har formentlig også været op ad bakke. Thomas Nielsen og hans familie var brugere af Vester Kirke. På Thomas Nielsens tid var Vester Kirke ejet af godsejeren på Rørbæk (foto: 2023)

Det kan heller ikke fastslås med sikkerhed, hvem der var mor til de ovennævnte børn. På grundlag af de omtrentlige fødselsår for Thomas Thomsen og Anne Thomasdatter må det antages, at deres mor var Thomas Nielsens anden hustru, der muligvis hed Anne Thomasdatter.

Dorthe Thomasdatter blev gift i 1717. Kvinder skulle dengang være fyldt 16 år for at blive trolovet og gift [4]. Det er således usikkert, om Dorthe Thomasdatter er blevet født før eller efter 1700. Hun kan derfor tænkes at have været datter af Thomas Nielsens første hustru. At dømme efter årstallet for deres ægteskab er det sandsynligt, at Else Thomasdatter og Mette Thomasdatter er fra Thomas Nielsens andet ægteskab.

Thomas Nielsen var gårdfæster under Rørbæk Gods. I 1715 betalte Thomas Nielsen en årlig landgilde til godsejeren på $\frac{1}{2}$ fjerdingkar smør (1 fjerdingkar = 4,35 liter), $\frac{1}{2}$ svin, $\frac{1}{2}$ fødenød, $\frac{1}{2}$ lam, $\frac{1}{2}$ gås, 1 trave tag og $\frac{1}{2}$ rigsdaler gæsteri [5]. En fødenød var et stykke kvæg, som fæsteren skulle fodre for godsejeren. En trave var normalt 20 bundter, og "tag" var tagrør, der blev brugt til stråtag. Gæsteri var en afgift, der afløste fæstebøndernes pligt til at sørge for forplejning af f.eks. kongen eller embedsmænd med følge, når de var på rejse rundt i landet [6].

Dåbsindførslerne i Vester Sogns kirkebog starter i 1714. Thomas Nielsen og hustru var så populære, at de jævnligt blev brugt som faddere, specielt når andre i Lindet skulle have døbt

deres børn. I 1716 er Thomas Nielsen for første gang fundet nævnt som fadder. I 1717 fik Thomas Niensens hustru den samme ære. Thomas Nielsen havde behov for en tjenestekarl for at klare gårdens drift. Dette behov fremgår af, at Søren, der tjente hos Thomas Nielsen, var fadder sammen med Thomas Nielsen den 20. august 1724 (Vester Sogn).

Sønnen, Thomas Thomsen, overtog formentlig Thomas Niensens fæstegård i 1725 eller 1726 (jf. kapitel 25). På det tidspunkt var Thomas Nielsen lidt over 60 år. Det er anført uden kildeangivelse, at Thomas Nielsen beholdt et stykke jord at dyrke indtil sin død [3].

”Thomas Niensens hustru af Lindet” døde i 1741 (begravet 18. maj 1741, Vester Sogn). Heller ikke ved hendes død blev hendes navn anført i kirkebogen. Hun blev ifølge kirkebogen 70 år gammel. Hun blev ikke kun begravet, men også parenteret, dvs. der blev holdt ligtale over hende [6]. Det har formentlig krævet en brugerbetaling til præsten.

Nu følte Thomas Nielsen trang til et tredje ægteskab, selv om han var ca. 77 år. Han blev gift med Kirsten Jensdatter Hauge. Hun var ca. 60 år, idet hun var født ca. 1681 ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død. De blev ikke gift i Vester Sogn, og det er ikke lykkedes at finde deres vielse andetsteds.

Thomas Nielsen overlevede ikke at blive gift igen. Han døde efter et relativt kort ægteskab i en alder af 79 år (begravet 24. oktober 1743, Vester Sogn), dvs. han havde højst været gift i to år. Kirsten Jensdatter Hauge levede videre som enke i over 20 år. Hun blev 83 år (begravet 22. januar 1764, Vester Sogn). I kirkebogen er hun anført med sit fulde navn samt en oplysning om, at hun var ”Thomas Niensens enke af Lindet”.

Af Thomas Niensens fem ovennævnte børn blev kun Thomas Thomsen og Anne Thomasdatter boende i Vester Sogn. Der er ikke fundet yderligere oplysninger om de tre øvrige døtre. Det skyldes delvis, at de er flyttet til sogne, hvor der ikke eksisterer kirkebøger fra denne tidsperiode. Thomas Thomsen er nærmere omtalt i kapitel 25, fordi han er min tip-4-oldefar. Derfor er det kun Anne Thomasdatter, der bliver omtalt i den resterende del af kapitlet.

Anne Thomasdatter blev som nævnt ovenfor gift den 19. oktober 1718 med Niels Jensen fra Skovsbøl i Vester Sogn. Han var søn af Jens Christensen og Sidsel Pedersdatter fra Rønslunde i Ejstrup Sogn [7]. Anne Thomasdatter har kun været ca. 17 år ved vielsen, hvis det er korrekt, at hun blev født ca. 1701. Niels Jensen var ifølge aldersangivelsen ved hans død født i ca. 1696, dvs. han var ca. 22 år, da han blev gift.

Niels Jensen var sammen med sin bror, Jens Jensen, fæster under Rørbæk Gods af en gård i Skovsbøl. De delte gården broderligt med halvdelen til hver. Gårdens samlede jordtilliggende var på 6 tønder, 4 skæpper og 1 album hartkorn, og den tilhørende skov var takseret til 3 fjerdingkar.

Den årlige landgilde af gården var på 2 ørter rug, 1 ørte malt, 1 skovsvin, 1 fødenød, 1 lam, 1 gås, 2 travertag og 1 rigsdaler gæsteri. I stedet for kunne landgilden betales med 14 rigsdaler og 4 mark i rede penge [8]. 1 ørte var lig med 10 skæpper, og 1 skæppe var 17,39 liter [9]. Jeg må skuffe miljøbevidste læsere med, at det ikke var et skovsvin i nutidig betydning, der skulle leveres til godsejeren. Et skovsvin var dengang et fritgående svin, der blev opfedet på olden i skoven.

Ægteskabet blev børnerigt. Anne Thomasdatter fødte ni børn, der alle blev døbt i Vester Sogn. Det første barn blev døbt den 27. august 1719. Han fik navnet Thomas Nielsen efter sin morfar. Det blev markeret ved, at såvel Thomas Nielsen, Thomas Niensens hustru og Thomas Niensens datter var blandt fadderne.

Derefter skulle farmor og farfar have opkaldt et barn efter sig. Sidsel Nielsdatter blev døbt den 18. oktober 1722 med sin farfar som en af fadderne, og Jens Nielsen blev døbt den 22. april 1725 med bl.a. sin farfar og farmor som faddere. Næste barn fik navnet Anne Nielsdatter (døbt 29. februar 1728), og hun er som diskuteret ovenfor mistænkt for at være opkaldt efter sin anonyme mormor.

De efterfølgende børn var Maren Nielsdatter (døbt 8. april 1731, begravet 13. oktober 1737), Else Nielsdatter (døbt 5. september 1734), Johanne Nielsdatter (døbt 16. juni 1737) og Peder Nielsen (døbt 22. april 1740). Johanne må have været i livsfare ved fødslen, for hun blev ”i største nødvendighed” hjemmedøbt af jordemoderen, Abelone, straks efter fødslen. Både Johanne og jordemoderen overlevede, og Johanne blev den 16. juni 1737 fremstillet i kirken.

Den niende og sidste fødsel udviklede sig endnu mere dramatisk. Marie Nielsdatter blev hjemmedøbt den 12. oktober 1743, men det fremgår ikke af hvem. Marie overlevede fødslen, men det gjorde moderen, Anne Thomasdatter, ikke. Marie Nielsdatter blev fremstillet i kirken den 20. oktober 1743, og samme dag blev Anne Thomasdatter begravet. Hun blev ifølge kirkebogen 42 år gammel. Hendes far, Thomas Nielsen, blev begravet 4 dage senere. Det kan tænkes, at chokket over datterens alt for tidlige død har været medvirkende til hans død.

Marie Nielsdatter fik ikke noget langt liv, for hun døde ca. 2 år gammel (begravet 12. september 1745, Vester Sogn). Inden da var Niels Jensen blevet gift med Maren Andersdatter [10]. Det er ikke lykkedes at finde vielsen i en kirkebog. Deres første barn, Anders Nielsen, blev døbt den 17. januar 1745 (Vester Sogn), så de er formentlig blevet gift i 1744. Anders Nielsen blev kun 1 år gammel (begravet 23. januar 1746, Vester Sogn).

Den 21. august 1746 (Vester Sogn) fik Niels Jensen og Maren Andersdatter døbt en datter. Hun fik navnet Anne Marie og blev dermed opkaldt efter både Niels Jensens afdøde hustru og afdøde datter. De fik yderligere to børn, Anders Nielsen (døbt 12. december 1751, Vester Sogn) og Jens Nielsen (døbt 9. marts 1755, Vester Sogn).

Niels Jensen var ca. 60 år, da han blev far for sidste gang. Maren Andersdatters fødselsår kendes ikke, men hun må nødvendigvis have været en del yngre end Niels Jensen. Han døde den 25. december 1762 [10] og blev begravet den 6. januar 1763 (Vester Sogn). Han blev ifølge kirkebogen 66 år og 3 måneder gammel.

Ved skiftet den 28. december 1762 var Niels Jensens tidligere svoger, Thomas Thomsen (min tip-4-oldefar) fra Lindet, den ene af to registrerings- og vurderingsmænd. Han kunne dog ikke vurdere boet så højt, at der blev overskud, så skiftet blev afsluttet uden arv til arvingerne [10]. Derefter flyttede Maren Andersdatter tilsyneladende fra sognet, og hendes videre skæbne er ukendt.

Litteraturliste

1. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1690-1700, Vester Sogn, Kop- og rentepengeskate, 1700
2. Tyrsting Herreds Provsti, Gejstlig skifteprotokol, 1688-1726, folio 71b-72b

3. Ejnar Bjerre Jørgensen: "Vester Sogns Gårdhistorie. Lindet", matrikelnr. 3
4. Christian den Femtes Danske Lov, 1683, 3. bog, 16. kapitel, 5. artikel, www.bjoerna.dk
5. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1717-1720, folio 46b-49
6. Ordbog over det danske sprog, <http://ordnet.dk>
7. Rørbæk Gods, Del af skifteprotokol, 1729-1790, side 106-116
8. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1737-1745, folio 174-175
9. Jørgen Green & Michael Green Schmidt: "Slægtsforskerens ABC", 2. udgave, 1. oplag, Forlaget Grifo, 2007
10. Rørbæk Gods, Del af skifteprotokol, 1729-1790, side 185-190

Kapitel 45. En begravelse for Marens klæder

Mine tip-5-oldeforældre

Terkild Thomsen & Maren Jensdatter

Terkild Thomsen (422):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før ca. 1710

Død: efter 1770

Begravet:

Maren Jensdatter (423):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før ca. 1710

Død: 1770 i Nørre Snede Sogn (Skanderborg Amt)

Begravet:

Terkild Thomsen og Maren Jensdatter tilbragte så vidt vides deres voksenliv i Grætrup i Nørre Snede Sogn (Skanderborg Amt). Som omtalt flere steder i denne bog er kirkebøgerne i Nørre Snede Sogn ikke bevaret før 1814, dvs. Terkild Thomsens og Maren Jensdatters liv kan ikke blive belyst ved hjælp af kirkebøger. Derfor savnes der bl.a. oplysninger om deres dåb, vielse og begravelse. Terkild Thomsens mor og Maren Jensdatters forældre er ukendte.

Terkild Thomsens far var sandsynligvis den Thomas Terkildsen, der var gårdmand i Grætrup [1]. Denne formodning er baseret både på navneligheden og på, at Terkild Thomsen overtog en anpart af en gård fra Thomas Terkildsen (jf. nedenfor). Selv om der mangler direkte dokumentation for familierelationen, tror jeg så meget på, at Thomas Terkildsen er min tip-6-oldefar, at jeg har valgt at give ham særskilt omtale i kapitel 61.

Fra skiftet i 1770 efter Maren Jensdatter kendes to børn af Terkild Thomsen og Maren Jensdatter. Begge børn var døtre, og de hed begge Maren Terkildsdatter [2]. Den ene var ifølge skiftet 60 år, og den anden var 50 år, dvs. de var født i henholdsvis ca. 1710 og ca. 1720. Den yngste af disse var min tip-4-oldemor (jf. kapitel 26). Det er nærliggende at tro, at der har været flere børn, som var døde inden dette skifte.

I 1721 fæstede samtlige bymænd i Grætrup en halvgård i Nørre Groest i nabosognet Ejstrup (Skanderborg Amt). Blandt bymændene var Terkild Thomsen og hans formodede far, Thomas Terkildsen [1]. Der var 12 bymænd, så der blev kun en lille anpart til hver. Det må formodes, at jorden til halvgården i Nørre Groest har ligget tæt på jorden til gårdene i Grætrup.

Terkild Thomsen samlede på anparter i halvgården i Nørre Groest. Den 21. september 1734 fæstede han en anpart, der var blevet ledig pga. et dødsfald, og den anpart, som Thomas Terkildsen tidligere havde fået i fæste [3].



Fotografiet viser truende skyer over Nørre Snede Kirke. Terkild Thomsen og Maren Jensdatter boede i Grættrup i Nørre Snede Sogn. Derfor har de, uanset om der var truende skyer eller ej, brugt Nørre Snede Kirke til familiens kirkelige handlinger, selv om brugen på grund af manglende kirkebøger ikke kan dokumenteres (foto: 2020)

I en jordebog over Hammergård og Rørbæk Godser fra 1754 er Terkild Thomsen anført som fæster af et sted i Grættrup med et jordtilliggende på 4 skæpper, 1 fjerdingkar og $\frac{1}{4}$ album hartkorn [4]. Han betalte 1 rigsdaler i årlig landgilde. Der er tale om så lidt jord, at Terkild Thomsens sted må have været en anpart af en gård. Det er derfor forståeligt, at han har suppleret med anparter af gården i Nørre Groest.

Terkild Thomsens gårdpart er i jordebøger fra 1758, 1762 og 1765 anført som værende på 4 skæpper, 1 fjerdingkar og $\frac{1}{2}$ album hartkorn [5], dvs. $\frac{1}{4}$ album mere end i 1754. Der er dog næppe sket en reel forøgelse af hartkornet.

Det fremgår af fæsteprotokollen, at svigersønnen, Hans Jensen i Grættrup (jf. kapitel 26), i 1761 havde fæstet den del af gården i Nørre Groest, som Terkild Thomsen havde haft til sin halvgård, dvs. Terkild Thomsens gård i Grættrup betegnes her som en halvgård [6]. Terkild Thomsen havde tilsyneladende nået en alder, hvor han trængte til færre udfordringer. I 1761 havde han været gift i mindst 50 år, så han må formodes at have været over 70 år gammel.

Terkild Thomsens hustru, Maren Jensdatter, døde i 1770. Hun må antages at have været omkring 80 år, idet hendes ældste datter ifølge skiftet var 60 år. Skiftet blev afholdt den 10. maj 1770. Arvingerne var de to ovennævnte døtre [2].

Den ældste af de to Maren'er havde ifølge skiftet været gift med Christen Nielsen i Bjørnskov (Nørre Snede Sogn). Han var død i 1762 og havde efterladt sig tre sønner. Ved skiftet efter

Christen Nielsen blev enkens økonomiske interesser varetaget af svogeren, Hans Jensen, der var lavværge [7]. Maren Terkilsdatters søn, Mads Christensen, repræsenterede sin mor ved skiftet efter Maren Jensdatter [2].

Den yngste Maren var ifølge skiftet i ægteskab med Hans Jensen i Grætttrup [2]. Det kan der læses mere om i kapitel 26. Hans Jensen var på hustrus og egne vegne mødt op til skiftet. Hvis han havde regnet med en arv, blev han skuffet.

Det fremgår af boopgørelsen, at indboet begrænsede sig til det minimale. Der var et par dyner, et par puder og tre lagner. Møblementet bestod af et fyrrebord med skuffe, en bæk, fem træstole, et egebord, en egekiste, et gammelt egeskrin og et egeskab. Derudover var der en smule køkkengrej, og der var motionsredskaber til Terkild Thomsen i form af en spade, en greb og en skovl. Husdyrene var en 10 år gammel ko, en kalv, otte får og tre lam.

Den afdøde kones klæder manglede ved boopgørelsen. Det skyldtes, at Terkild Thomsen havde været nødsaget til at sælge dem for at kunne betale for hendes begravelse. Boets samlede værdier blev vurderet til 16 rigsdaler, 4 mark og 8 skilling.

På udgiftssiden var 8 rigsdaler til dækning af mangler ved besætningen og 10 rigsdaler til at dække behovet for reparation af gårdens bygninger. Der var tale om en meget lille gård, der bestod af et stuehus på 4 fag og et udhus på 5 fag. Desuden var der udgifter til enkemandens senere begravelse, privat gæld og skifteomkostninger. Udgifterne beløb sig til i alt 27 rigsdaler og 4 mark.

Skifteforvalteren var god til hovedregning, idet han konkluderede, at boets udgifter var næsten dobbelt så store som indtægterne. Derfor var der intet til deling mellem arvingerne. Boet blev derefter overladt til Terkild Thomsen på betingelse af, at han påtog sig den gæld, der hæftede på boet.

Terkild Thomsen må have været en gammel mand, da han blev enkemand. Efter konens død havde han ikke længere overskud til at drive landbrug. Han overlod fæstet til svigersønnen, Hans Jensen, der havde et ønske om en mindre gård [8]. Hvad der derefter blev af Terkild Thomsen vides ikke. Jeg forestiller mig, at han kom på aftægt hos datteren og svigersønnen. Der er ingen tvivl om, at Terkild Thomsen døde, men det vides ikke hvornår.

Litteraturliste

1. Bjerre Gods, Fæsteprotokol, 1684-1790, folio 58
2. Rørbæk Gods, Del af skifteprotokol, 1729-1790, side 199-201
3. Bjerre Gods, Fæsteprotokol, 1684-1790, folio 58b-59
4. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, Protokollerede breve, 1755, folio 199-201
5. Randers Amtstue, Hartkornsspecifikation og Jordebog, 1731-1845, Hvolgård Gods
6. Bjerre Gods, Fæsteprotokol, 1684-1790, folio 69
7. Bjerre Gods, Skifteprotokol, 1719-1780, side 398-401
8. Rørbæk Gods, Jordebog, 1770

Kapitel 46. Gift med Terkels søsterdatter

Mine tip-5-oldeforældre

Jens Steffensen & Maren Pedersdatter

Jens Steffensen (436):

Født: ca. 1697

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 6. januar 1724 i Hornborg Sogn (Skanderborg Amt)

Død:

Begravet: 24. september 1764 i Uldum Sogn (Vejle Amt)

Maren Pedersdatter (437):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 6. januar 1724 i Hornborg Sogn

Død:

Begravet: 25. maj 1755 i Uldum Sogn

Jens Steffensens efternavn ses også skrevet Stephensen eller Stephansen. Han blev født i ca. 1697 ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død. Han blev sandsynligvis født i Uldum Sogn, idet faderen var fæstebonde i Uldum på det tidspunkt. Der er ingen viden om Maren Pedersdatters fødsel/dåb, fødested eller forældre, men hun havde en morbror, der hed Terkel (jf. nedenfor).

Navnet på Jens Steffensens far fremgår kun indirekte af de fundne arkivalier. Det er anført i et fæstebrev [1], at Jens Steffensen den 18. maj 1719 overtog fæstet af en halvgård i Uldum By fra sin far, der på grund af alderdom og skrøbelighed overlod fæstet til sønnen. Faderens navn er ikke anført i fæstebrevet, men han må have heddet Steffen til fornavn.

Kirkebogen i Uldum Sogn giver ingen oplysninger om Jens Steffensens forældre, idet kirkebogen starter så sent som i 1746. I ekstraskatteregnskaberne nævnes imidlertid en fæstegårdmand i Uldum By ved navn Steffen Eriksen. Han må antages at være far til Jens Steffensen, og dermed er han min tip-6-oldefar.

Ifølge ekstraskatteregnskabet fra 1690 skulle Steffen Eriksen betale kopskat, dvs. skat af antal hoveder i husstanden, for sig selv, sin hustru og en tjenestepige, og ildstedskat af ét ildsted [2]. Hustruens navn er ikke nævnt.

Steffen Eriksen er ikke anført blandt fæstebønderne i Uldum By i matrikelbogen til matriklen af 1688 [3]. Det tyder på, at han har overtaget fæstet kort tid før 1690. Fæstegården var på familiens hænder i mindst fire generationer.

I 1690 var Steffen Eriksen fæster under Stougård Gods [2], der var ejet af Peiter Ferdinand von Haugwitz [4]. I 1692 betalte Steffen Eriksen igen kop- og ildstedskat for sig selv, hustru og tjenestepige og ét ildsted [5]. Fæstegården havde skiftet ejer, for nu var den anført at høre under Rask Gods, og det blev den ved med at gøre i mere end et århundrede.



Rask Gods ligger på et fredet voldsted med bro og vandfyldte grave på fire sider. Jens Steffensen var fæster af en halvgård under Rask Gods, men han havde ingen vandfyldte grave omkring sin gård (fotograf: ukendt, foto: ukendt årstal, Horsens Byarkiv)



Rask Gods er flottere i farver (foto: 2023)

Steffen Eriksen havde fortsat en tjenestepige, da han i 1696 skulle betale familie- og folkeskat [6]. I 1699 slap Steffen Eriksen billigt, da der skulle betales kopskat [7]. For det første blev ildsteder ikke beskattet, og for det andet havde han hverken hustru eller tjenestepige. Det må derfor antages, at hans hustru var død i perioden 1692-1699. Det er uvist, om denne hustru var mor til Jens Steffensen.

Hustruer var ikke anført i skattemandtallene fra 1704 [8] og 1705 [9]. Det vides derfor ikke, om Steffen Eriksen blev gift igen. Som nævnt ovenfor var Steffen Eriksen gammel og skrøbelig, da han i 1719 gav afkald på sin fæstegård. Det vides ikke, hvornår skrøbeligheden var så udtalt, at han døde af den.

Efter en lang introduktion om Jens Steffensens forældre er vi nu nået frem til dette kapitels egentlige hovedpersoner, Jens Steffensen og Maren Pedersdatter. Oplysningerne om deres liv er dog sparsomme pga. den forsinkede kirkebog.

Den halvgård, som Jens Steffensen overtog fra sin far, var på 3 tønder, 4 skæpper, 3 fjerdingkar og 1 album hartkorn [1]. I en jordebog fra den 9. april 1723 over bøndergodset under Rask Gods er Steffen Eriksen fortsat nævnt som fæster af halvgården i Uldum [10]. Jordebogen er udarbejdet, fordi godset skulle sælges pga. godsejerens død. Når Jens Steffensen er blevet forbigået, skyldes det formentlig, at godsejerens arvinger ikke har haft ajourførte oplysninger om godsets fæstebønder.

Ifølge jordebogen var en Anders Christensen fæster af den anden halvdel af fæstegården. I årlig landgilde skulle de hver levere 1 tønne rug, 1 tønne byg, 14 skæpper havre, 2 lispund smør, 1/2 svin, 1 gås og 2 høns. I stedet kunne hver halvgård betale 10 rigsdaler i landgilde.

Da Jens Steffensen nu var blevet fæstegårdmand, var det på tide at finde sig en kone. Den 9. september 1723 (Hornborg Sogn, Skanderborg Amt) blev ”en ung karl af Uldum ved navn Jens Stephansen” trolovet til ”Terkels søsterdatter, Maren Pedersdatter af Kallehave”. Dengang var det nok mere indlysende, hvem Terkels søsterdatter var, end det er i dag, men det er en kendsgerning, at søsterdatteren var fra Kalhave i Hornborg Sogn.

Den 6. januar 1724 (Hornborg Sogn) blev trolovelsen videreudviklet til en vielse, og jeg gætter på, at morbror Terkel var med til bryllupsfesten. Da deres børn må formodes at være født inden kirkebogens start, er børneflokkens størrelse en velbevaret hemmelighed. Det vides dog, at en søn, Terkel Jensen (min tip-4-oldefar), blev født i ca. 1727 (jf. kapitel 29). Måske var han opkaldt efter Maren Pedersdatters morbror?

Herefter er der et stort hul i livshistorien, indtil Jens Steffensen ifølge fæstebrev af 25. november 1751 godvilligt afstod sin fæstegård til sønnen, Terkel Jensen [11]. Jens Steffensen var på det tidspunkt ca. 54 år, hvis hans omtrentlige fødselsår er korrekt. Det er sandsynligt, at Jens Steffensen og Maren Pedersdatter derefter er kommet på aftægt hos sønnen.

Ifølge kirkebogen blev ”Jens Stephansens hustru” begravet den 25. maj 1755 (Uldum Sogn, Vejle Amt). Selv om man var Rask-fæstebonde, kunne man godt blive syg. Jens Steffensen må formodes at have været syg, inden han døde i 1764 (begravet 24. september 1764, Uldum Sogn). Det er anført i kirkebogen, at han blev 67 år.

Litteraturliste

1. Rask Gods, Fæsteprotokol, 1719-1837, folio 27-27b

2. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1690-1700, Kop- og ildstedskat, Uldum Sogn, 1690
3. Rentekammeret, Matriklen af 1688, Matrikelbøger, 1688-1691, nr. 1819, Koldinghus Amt, Uldum Sogn, folio 36
4. <https://da.wikipedia.org/wiki/Stougård>
5. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1690-1700, Kop- og ildstedskat, Uldum Sogn, 1692
6. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Konsumptions-, familie- og folkeskatteregnskaber, 1683-1698, Uldum Sogn, 1. januar 1696
7. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1690-1700, Kopskat, Uldum Sogn, 1699-1700
8. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1704-1711, Kopskat, Uldum Sogn, 1704
9. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1704-1711, Kopskat, Uldum Sogn, 1705
10. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1720-1724, folio 517b-519
11. Rask Gods, Fæsteprotokol, 1719-1837, folio 53

Kapitel 47. Faldefærdig gårdmand på faldefærdig gård

Mine tip-5-oldeforældre

Anders Nielsen & Karen Hansdatter

Anders Nielsen (438):

Født: ca. 1680

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før 1708

Død: 18. marts 1763 i Hornborg Sogn (Skanderborg Amt)

Begravet: 23. marts 1763 i Hornborg Sogn

Karen Hansdatter (439):

Født: august 1690

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før 1708

Død:

Begravet: 28. marts 1779 i Hornborg Sogn

Anders Nielsen og Karen Hansdatter boede i Kalhave i Hornborg Sogn (Skanderborg Amt) i den kendte del af deres liv. Den ældste kirkebog er fælles for sognene Hornborg, Hvirring og Tamdrup og går helt tilbage til 1659, dvs. længere tilbage end kirkebøgerne fra de fleste omkringliggende sogne. Alligevel er det ikke lykkedes at finde veldokumenterede oplysninger om deres fødsel/dåb og forældre. Det kan næppe forklares ved, at indførslerne i kirkebogen mangler i perioden 1694 til 1697.

Det fremgår af aldersoplysningerne i kirkebogen ved hans død, at Anders Nielsen var født ca. 1680. Det eneste, der med sikkerhed vides om hans forældre, er, at "Anders Niensens moder i Kalvehave" ifølge kirkebogen blev begravet den 6. april 1730 (Hornborg Sogn). Et nærliggende, men usikkert bud er, at Anders Nielsen var søn af den Niels Andersen, der i skatteregnskaberne for 1699-1700 er anført som fæster af en gård i Kalhave [1].

Niels Andersen af Kalhave blev begravet den 23. april 1710 (Hornborg Sogn). Hans alder er ikke anført. Niels Andersens datter blev den 6. november 1706 (Hornborg Sogn) viet til Peder Nielsen fra Flemming. Peder Nielsen døde (begravet 7. marts 1728, Hornborg Sogn), og Peder Niensens enke blev den 14. november 1728 (Hornborg Sogn) gift med Niels Nielsen fra Hvirring. Det fremgår af kirkebogen, at Peder Niensens enke, og dermed Niels Andersens datter, hed Maren Nielsdatter.

Peder Nielsen af Flemming og hans hustru blev brugt som faddere flere gange, når der var dåb hos Anders Nielsen og Karen Hansdatter. Til gengæld blev Anders Nielsen eller hans hustru brugt nogle gange som faddere ved dåb hos Peder Nielsen og Maren Nielsdatter. Det kan tyde på en familierelation, f.eks. at Anders Nielsen var bror til Maren Nielsdatter. I så fald var Anders Nielsen søn af Niels Andersen.

Karen Hansdatter var født i august 1690, hvis man kan tro på den ret præcise aldersangivelse i kirkebogen ved hendes død. Hun kan tænkes at være datter af Hans Sørensen Friis fra Boring i Hvirring Sogn (Skanderborg Amt). Han fik den 6. oktober 1690 døbt en datter ved navn Karen Hansdatter, og der blev læst over hende i Hvirring Kirke den 12. oktober 1690. Det fremgår af navnene på fadderne ved en dåb den 19. august 1694 (Hvirring Sogn), at Hans Friises hustru hed Maren Mortensdatter.

Hans Friises ældste søn i Boring var en enkelt gang fadder ved en dåb hos Anders Nielsen og Karen Hansdatter (26. april 1722, Hornborg Sogn). Ellers er der ikke påvist relationer mellem Karen Hansdatter og Friis-familien. Der er således ikke fundet tilstrækkelig dokumentation for, at den Karen Hansdatter, der blev gift med Anders Nielsen, var datter af Hans Sørensen Friis.

Vielsen mellem Anders Nielsen og Karen Hansdatter er ikke fundet i en kirkebog. Det første barn blev født i 1708, og derfor må vielsen have fundet sted inden da. Den førstefødte blev døbt den 4. november 1708 (Hornborg Sogn) og fik navnet Laurids Andersen. Blandt fadderne var "Niels Andersens hustru", hvilket bestyrker formodningen om, at Anders Nielsen var søn af Niels Andersen.

Anders Nielsen fik i alt 11 børn, der alle blev døbt i Hornborg Sogn. Moderens navn er ikke nævnt i kirkebogen. Da navnet på Anders Nielsens hustru ikke er fundet anført førend ved hendes begravelse, kan det ikke fastslås med sikkerhed, at Karen Hansdatter var mor til dem alle. Der er dog ikke fundet tegn på, at Anders Nielsen har været gift med andre.

Det næste barn var Niels Andersen, der blev døbt den 21. februar 1712. Han blev efterfulgt af Sidsel Andersdatter (døbt 8. juli 1714), Karen Andersdatter (døbt 3. april 1718), endnu en Karen Andersdatter (døbt 10. december 1719), endnu en Niels Andersen (døbt 26. april 1722), endnu en Karen Andersdatter (døbt 21. maj 1725), Anne Andersdatter (døbt 6. april 1727), Kirsten Andersdatter (døbt 24. juni 1730), Hans Andersen (døbt 10. august 1732) og Maren Andersdatter (døbt 15. maj 1735).

Navngivningen af børnene er ikke gennemskuelig. Det er ikke indlysende, hvorfor ældste søn fik navnet Laurids, hvorefter først farfar og derefter morfar helt efter traditionen fik opkaldt en søn efter sig. Det er nærliggende at overveje, om der kan være familieforhold, der ikke er blevet afdækket af efterforskningen, f.eks. om Karen Hansdatter kan tænkes at have været enke efter en Laurids, da hun blev gift med Anders Nielsen.

Det kan også undre, at tre af døtrene har fået navnet Karen uden, at nogen af dem er fundet døde, inden næste Karen blev døbt. I kapitel 29 er det diskuteret, om præsten kan tænkes at have skrevet forkert i kirkebogen, så én af de tre Karen'er i virkeligheden har heddet Maren.

Ingen af de 11 børn er fundet døde som små. Hvis ellers det er korrekt, at de alle har overlevet deres barndom, er det højst usædvanligt i betragtning af datidens høje børnedødelighed. Det fremgår af kirkebogen ved den yngste datters trolovelse (16. januar 1759, Hornborg Sogn), at hun var Anders Nielsens syvende og sidste datter, der blev gift, dvs. alle Anders Nielsens døtre blev voksne. Man kan have en mistanke om, at den ældste Niels var død, inden den yngste Niels blev døbt, bl.a. fordi det var den yngste Niels, der senere overtog faderens fæstegård [2].

Det krævede en fæstegård at forsørge Anders Nielsens storfamilie, så det var heldigt, at han havde én. Det fremgår af jordebøger fra 1723 [3] og 1731 [4], at Anders Nielsen var fæster under Rask Gods af en gård på 5 tønder, 1 skæppe, 2 fjerdingkar og 1 album.



Hvis beboerne i Kalhave i dag har et hus, der trænger til reparation, sender de bud efter Uldum Byg. Den mulighed havde Anders Nielsen ikke, og derfor endte hans fæstegård med at være meget faldefærdig (foto: 2023)

Den eneste gård i Kalhave, der ved matriklen af 1688 blev takseret til samme hartkorn, var fæstet af en Mads Jensen [5]. Der er ikke noget ved navnet, der tyder på, at Mads Jensen har været i familie med Anders Nielsen. Niels Andersen var som nævnt ovenfor fæster af en gård i Kalhave i 1699-1700, men var ikke fæster i 1688. Da hartkornsangivelsen på Niels Andersens gård er ukendt, er der ikke dokumentation for den nærliggende formodning, at Niels Andersen havde overtaget gården efter Mads Jensen, og at Anders Nielsen derefter havde overtaget gården efter Niels Andersen.

Det fremgår af jordebøgerne [3, 4], at Anders Nielsen skulle afregne landgilden i naturalier. Godsejeren skulle årligt have leveret 1 ørte rug, 1 ørte byg, 18 skæpper malt, 12 pund smør, 1 svin, 1 får, 1 lam, 1 gås og 2 høns. Ørte er et gammelt kornmål. 1 ørte var 10 skæpper rug, men 12 skæpper byg. 1 skæppe er 17,39 liter [6]. I arbejdspenge, dvs. betaling for at slippe for hoveri, skulle Anders Nielsen årligt betale 2 rigsdaler.

Anders Nielsen var i nærheden af 80 år, da han overlod fæstegården til den søn, Niels Andersen, der var den yngste af de to sønner, der hed Niels. Det var på tide, at der kom yngre kræfter til, for det fremgår af fæstebrevet dateret den 3. januar 1759, at gårdens bygninger var ”i en megen slet og forfalden stand”. Den eksisterende lade var tjenlig til nedbrydning, og der burde bygges en ny. De øvrige bygninger trængte til reparation og istandsættelse [2].

Niels Andersen var parat til at blive gårdmand. Han var den 14. december 1757 (Hornborg Sogn) blevet gift med Cathrine Jørgensdatter, der også var fra Kalhave. Anders Nielsen har

tilsyneladende villet vente med overdragelsen af gården, indtil hans yngste datter, Maren Andersdatter, var klar til at flytte hjemmefra. Hun blev trolovet den 16. januar 1759 (Hornborg Sogn) og gift den 25. maj 1759 (Hornborg Sogn).

Det fremgår af fæstebrevet, at Anders Nielsen og Karen Hansdatter skulle nyde aftægt på gården i deres alderdom [2]. De har formentlig måttet affinde sig med en faldefærdig aftægtsbolig, men det har i så fald været selvforskyldt. Anders Nielsen døde den 18. marts 1763 (Hornborg Sogn) ”i sin alders 83. år”. Karen Hansdatter blev endnu ældre. Ifølge kirkebogen blev hun 88 år, 7 måneder og 1 uge gammel. Hun blev begravet den 28. marts 1779 (Hornborg Sogn).

Niels Andersen kunne ikke leve op til sine forældres høje alder. Gårdmand Niels Andersen i Kalhave døde den 20. november 1794 (Hornborg Sogn). Ifølge kirkebogen blev han 72 år og 8 måneder, hvilket dokumenterer, at han var den yngste af de to Niels Andersen'er. Mon han blev gammel nok til, at han nåede at reparere gårdens bygninger?

Litteraturliste

1. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1699-1700, Kopskat, Hornborg Sogn, 1699-1700, folio 243
2. Rask Gods, Fæsteprotokol, 1719-1837, folio 75b-76b
3. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1720-1724, folio 518b
4. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1727-1731, folio 731b
5. Rentekammeret, Matriklen af 1688, Matrikelbøger, 1688-1691, nr. 1823, Stjernholm Amt, Hornborg Sogn, folio 163
6. Jørgen Green & Michael Green Schmidt: ”Slægtsforskerens ABC”, 2. udgave, 1. oplag, Forlaget Grifo, 2007

Kapitel 48. Den genoplivede hustru

Mine tip-5-oldeforældre

Peder Hansen & Ane Sørensdatter

Peder Hansen (442):

Født:

Døbt: 14. april 1716 i Hornborg Sogn (Skanderborg Amt)

Konfirmeret:

Gift: 17. juni 1740 i Hatting Sogn

Død: 23. januar 1798 i Hatting Sogn

Begravet: 28. januar 1798 i Hatting Sogn

Ane Sørensdatter (443):

Født: 1711 i Hatting Sogn

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 17. juni 1740 i Hatting Sogn

Død: 6. februar 1799 i Hatting Sogn

Begravet: 13. februar 1799 i Hatting Sogn

Ved mine tip-5-oldeforældres død er der i kirkebogen en levnedbeskrivelse, der bl.a. giver oplysninger om deres fødselsår og fødested. Noget tyder på, at disse oplysninger ikke er helt korrekte.

Min tip-5-oldefar, Peder Hansen, var ifølge levnedbeskrivelsen [1] født i Kalhave i Hornborg Sogn (ca. 14 km vest for Horsens) i år 1714. Der er ikke fundet en Peder Hansen, der er født i Kalhave i 1714. Det bedste bud er den Peder Hansen, der blev døbt 14. april 1716 (Hornborg Sogn). Han var søn af Hans Pedersen i Kalhave (jf. kapitel 62). Derfor vover jeg at udnævne Hans Pedersen til min tip-6-oldefar, selv om dokumentationen ikke er 100 % sikker. Moderens navn kendes ikke.

I sit 6. år flyttede Peder Hansen fra Kalhave til Hatting By (Hatting Sogn, Vejle Amt) (ca. 5 km vest for Horsens), hvor han blev opdraget hos sin morbror, Peder Melchiorson [1]. Årsagen til, at den lille Peder skulle sættes i pleje, er ukendt.

Peder Melchiorson var gårdmand i Hatting. Han var født ca. 1671 ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død (begravet 16. juni 1745, Hatting Sogn). Peder Melchiorsons hustru hed Kirsten Stephansdatter. Hun var født ca. 1693 ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død (begravet 10. august 1743, Hatting Sogn). Som diskuteret i kapitel 62 har jeg en mistanke om, at Peder Melchiorson ikke var morbror til Peder Hansen, men i stedet var Peder Hansens mosters mand.

I 1739 kunne Peder Melchiorson "formedelst hans og kones alderdom og skrøbelighed ej længere bebo eller besidde" sin fæstegård. Derfor overlod han godvilligt gården til plejesønnen, Peder Hansen, der fik fæstebrev på gården den 12. oktober 1739 [2]. Det er anført, at Peder Hansen var barnefødt i Kalhave. Fødestedet må antages at være korrekt, da det nu fremgår af to af hinanden uafhængige kilder.



Her i Hatting Kirke mødte Peder Hansen op en junidag i 1740 for at blive gift med Ane Sørensdatter. De syntes så godt om kirken, at alle deres syv børn senere blev døbt der (foto-graf: ukendt, foto: 1920, Hatting Sogns Lokalhistoriske Forening)

Gården var på 5 tønder og 3 fjerdingkar hartkorn. Peder Hansen skulle betale 5 rigsdaler i årlig landgilde, men slap for at betale et éngangsbeløb i indfæstning. Han havde pligt til at gøre hoveri og rejser for Bygholm Gods. Gårdens bygninger skulle han vedligeholde og forbedre. Det sidste var tilsyneladende en overkommelig opgave, idet det fremgår, at størstedelen af gårdens bygninger var nybyggede.

Fæstebrevet sikrede Peder Melchiorsen og hustru fri bolig, brændsel og føde på gården i deres livstid. Aftægtsfolkene fik endvidere brugsretten til en ko og fire får, som Peder Hansen skulle græsse om sommeren og give foder om vinteren. Peder Melchiorsen skulle til gengæld have opsyn med alting på gården og "være de unge til hjælp, så meget han kan afstedkomme". Der var ingen krav til Peder Melchiorsens hustru, så hun har frit kunnet drive den af.

Nu var Peder Hansen klar til at gifte sig. Her kommer Ane Sørensdatter ind i billedet. Ifølge kirkebogens levnedbeskrivelse [3] var hun "født her i byen år 1711", dvs. født i Hatting. Det er ikke lykkedes i kirkebogen at finde en Ane Sørensdatter, der er født i Hatting omkring 1711. Enten er levnedbeskrivelsen utroværdig, eller også er indførslen af hendes fødsel/dåb i kirkebogen blevet glemt. Der er ikke på anden måde fundet oplysninger om hendes forældre.

Den 18. november 1739 (Hatting Sogn) blev Peder Hansen trolovet med Ane Sørensdatter fra Hatting. De blev gift den 17. juni 1740 (Hatting Sogn). Den ene af forloverne var Peder Melchiorsen, der åbenbart tog det alvorligt, at han skulle være de unge til hjælp. Den anden forlover

hed Peder Sørensen. Senere var en Peder Sørensen fadder til fem af Peder Hansens og Ane Sørensdatters børn. Det tyder på, at han var et nært familiemedlem, f.eks. en bror til Ane Sørensdatter.

Peder Hansen og Ane Sørensdatter fik i alt syv børn. Her er jeg enig med kirkebogens levnedsbeskrivelser [1, 3]. Alle børnene blev døbt i Hatting Sogn. Min tip-4-oldemor, Karen Pedersdatter (jf. kapitel 30), kom først til verden (døbt 17. november 1740). Peder Melchiorson havde muligvis travlt med at holde opsyn med sin ko og sine fire får den dag, for han var ikke behjælpelig som fadder. Det var han til gengæld ved de to næste fødsler. Ved de efterfølgende børns dåb var Peder Melchiorson pga. eget dødsfald lovligt forhindret i at være behjælpelig.

Hans Pedersen blev døbt den 30. december 1742 og Peder Pedersen den 25. september 1744. Ved sidstnævnte dåb var en Hans Pedersen fadder. Hans bopæl er ikke anført, men han kan tænkes at være den Hans Pedersen fra Kalhave, der formodes at være far til Peder Hansen.

Søren Pedersen blev døbt den 9. april 1747. Han blev kun ½ år gammel (begravet 14. oktober 1747). Det gav anledning til endnu en Søren Pedersen (døbt 13. oktober 1748). Han blev næsten 8 år (begravet 13. september 1756). Der blev rådet bod på underskuddet af piger, da Kirsten Pedersdatter blev født (døbt 11. juli 1751). Fødslerne endte med Mikkel Pedersen (døbt 31. marts 1754, begravet 25. maj 1757). Da pigerne var mere robuste end drengene, blev slutfacit, at to børn af hvert køn overlevede deres barndom [1, 3].

I jordebogen for Bygholm Gods fra 1766 var Peder Hansen fortsat registreret som fæster af gården i Hatting By [4]. Hans økonomi var så god, at han betalte sin landgilde til tiden [5]. Når Peder Hansen ophørte med betalingen i 1778, skyldtes det, at betalingen blev overtaget af sønnen, Hans Pedersen, der havde overtaget gården den 15. december 1777 [6, 7].

I fæstebrevet er sønnen omtalt som "soldaten under Bornholmske Infanteri, Hans Pedersen". Hans Pedersen havde dog næppe sat sine infanterifødder på bornholmsk klippegrund, idet Bornholmske Infanteriregiment på det tidspunkt havde garnison i Fredericia og Middelfart [8].

Peder Hansen og hustru havde pga. alderdom overladt gården og alle deres ejendele til sønnen. Til gengæld fik de aftægt på gården i deres livstid [7]. Aftægten indebar, at Peder Hansen og Ane Sørensdatter skulle have bolig og pasning på gården, brug og nytte af en ko og to får, 6 læs brændsel om året og årlige leverancer af rug, byg og malt. Derudover skulle aftægtsyderen betale deres begravelse.

Der gik dog over 20 år, inden begravelsesudgifterne skulle betales. Ved folketællingen i 1787 blev Peder Hansen registreret som "mandens fader" og aftægtsmand hos sønnen på gården. Ane Sørensdatter er sporløst forsvundet, og det er anført, at Peder Hansen var enkemand efter første ægteskab. Hvis det er sandt, er Ane Sørensdatter blevet genoplivet siden.

Peder Hansen var ifølge kirkebogen 84 år, da han døde den 23. januar 1798 "i den samme gård, hvor han var opdragen". Han døde efter 5 ugers sygeleje. Han er betegnet som forhenværende gårdmand, nu aftægtsmand hos sin søn, Hans Pedersen. To sønner og to døtre var endnu i live, og de var formentlig med til begravelsen den 28. januar 1798 (Hatting Sogn) [1].

Ane Sørensdatter nåede at blive 88 år, inden hun døde den 6. februar 1799 efter nogle få dages sygeleje uden lidelse. Hun var ved sin død aftægtskone hos sin søn, Hans Pedersen, i Hatting. Det er endvidere anført, at hun havde været gift med Peder Hansen, som døde den 23. januar

1798 [3], dvs. der er ingen tvivl om, at den afdøde Ane Sørensdatter var min tip-5-oldemor. Hun blev begravet den 13. februar 1799 (Hatting Sogn).

Og dermed slutter et kapitel, der har givet anledning til at erfare, at man ikke kan betragte det som en selvfølge, at oplysningerne i ældre kilder er troværdige. Hvis man tager kilderne alvorligt, blev Ane Sørensdatter ikke født, og hun døde to gange. På trods af det fik hun et langt og måske også et lykkeligt liv.

Litteraturliste

1. Hatting Sogn, Vejle Amt, Enesteministerialbog, 1784-1814, folio 42
2. Bygholm Gods, Fæsteprotokol, 1719-1784, side 164-166
3. Hatting Sogn, Vejle Amt, Enesteministerialbog, 1784-1814, folio 47
4. Bygholm Gods, Jordebog, Hatting Sogn og By, 1766
5. Bygholm Gods, Afskrivningsprotokol for landgilde, folio 9
6. Bygholm Gods, Afskrivningsprotokol for landgilde, folio 127
7. Bygholm Gods, Fæsteprotokol, 1719-1784, side 419-420
8. Hæren, garnisoner og chefer, database, <http://www.wadschier.dk>

Kapitel 49. Mere utugt end tugt hos Jens Rasmussen

Mine tip-6-oldeforældre

Jens Rasmussen & Else Hansdatter

Jens Rasmussen (780):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 13. juni 1680 i Hedensted Sogn (Vejle Amt)

Død: efter 1719

Begravet:

Else Hansdatter (781):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 13. juni 1680 i Hedensted Sogn

Død:

Begravet: 17. november 1715 i Hedensted Sogn

Der er ingen viden om Jens Rasmussens fødsel/dåb, fødested eller forældre. Om Else Hansdatters fortid er uvidenheden næsten lige så stor. Der mangler viden om hendes fødsel/dåb og fødested. Faderen er ukendt, men moderens død er fundet i Hedensted Sogns kirkebog. Den 20. marts 1698 kastede præsten jord på Maren Jørgensdatter, der var ”Jens Rasmussens kones moder i Remmerslund”. Ifølge kirkebogen var hun en kone over 80 år, dvs. hun var født før 1618. Maren Jørgensdatter kan dermed udnævnes til min tip-7-oldemor.

Jens Rasmussen og Else Hansdatter havde bopæl i Remmerslund i Hedensted Sogn, da de den 13. juni 1680 blev gift i Hedensted Kirke. Det må have været konen, der bestemte i det ægteskab, for deres første barn blev opkaldt efter hendes far. Den 31. marts 1681 blev Hans Jensen døbt i Hedensted Kirke, hvor de efterfølgende syv børn også blev døbt.

Min tip-5-oldefar, Rasmus Jensen (jf. kapitel 33), blev døbt den 12. november 1682. Derefter fulgte Niels Jensen (døbt 23. januar 1687), Jens Jensen (døbt 9. december 1688), Maren Jensdatter (døbt 7. december 1690, begravet 1. januar 1691), Jørgen Jensen (døbt 21. februar 1692, begravet 20. maj 1692), endnu en Maren Jensdatter (døbt 6. juni 1693) og Anne Jensdatter (døbt 15. september 1695, begravet 26. december 1695).

Jens Rasmussens gård var ikke kun leveringsdygtig i ægte børn. Den 26. oktober 1684 (Hedensted Sogn) fik Karen Jørgensdatter døbt et ”uægte” barn. Som barnefader udlagde hun Christen Jensen, der var stedsøn af smeden i Ørum. Når Jens Rasmussen havde en vis andel i denne utugt, skyldtes det, at begge de direkte involverede tjente hos Jens Rasmussen, da besvangringen fandt sted. Jens Rasmussen havde åbenbart forsømt at tugte sine tjenestefolk, så de holdt sig på dydens smalle sti.

Når Jens Rasmussen havde både tjenestekarl og tjenestepige, må han have været gårdmand. Det fremgår da også af skatteregnskaber fra 1696 og 1697, at han var fæster af en gård i Remmerslund. Gården hørte under Ussinggård Gods [1, 2]. Han skulle beskattes af sine tjenestefolk, der i begge årene kun bestod af en tjenestedreng. I 1699-1700 skulle Jens Rasmussen og hustru tilsammen betale 1 rigsdaler i kopskat [3], idet der blev opkrævet 3 mark pr. hoved i husstanden.

Den 17. november 1715 (Hedensted Sogn) blev ”Jens Rasmussens kone af Remmerslund” begravet. Hendes alder er ikke anført i kirkebogen. Det er uvist, hvad der derefter skete med Jens Rasmussen. Hans død er ikke fundet i Hedensted Sogns kirkebog. Han er sidste gang fundet i kirkebogen den 24. september 1719, hvor han var fadder ved en dåb.

Litteraturliste

1. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Konsumtions-, familie- og folkeskatregnskaber, 1696-1697, Hedensted Sogn, 1696
2. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Konsumtions-, familie- og folkeskatregnskaber, 1696-1697, Hedensted Sogn, 1697
3. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1699-1700, Kopskat, Hedensted Sogn, 1699-1700, folio 231

Kapitel 50. Enken, kongen og søskendebarnet

Mine tip-6-oldeforældre

Jørgen Jensen Pusholm & Kirsten Nielsdatter

Jørgen Jensen Pusholm (784):

Født: ca. 1677

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: ca. 1703

Død:

Begravet: 23. december 1717 i Bjerre Sogn (Vejle Amt)

Kirsten Nielsdatter (785):

Født: ca. 1677

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: ca. 1703

Død:

Begravet: 12. januar 1757 i Rårup Sogn (Vejle Amt)

Tilnavnet Pusholm bruges oftest, når min tip-6-oldefar er omtalt i arkivalierne, men han ses også omtalt som Jørgen Jensen. Som tidligere beskrevet stammer tilnavnet fra gården Pusholm i Neder Bjerre i Bjerre Sogn (Vejle Amt), og tilnavnet er gået i arv igennem flere generationer.

Jørgen Jensen Pusholms forældre hed Jens Nielsen Pusholm og Maren Olufsdatter ifølge skiftet efter faderens død [1] (jf. kapitel 63). Forældrene boede i Neder Bjerre, så det er sandsynligt, at Jørgen Jensen Pusholm blev født i Bjerre Sogn. Hans fødsel/dåb kan ikke findes i kirkebogen, idet han blev født inden kirkebogens start i 1689. Ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død og aldersangivelsen i ovennævnte skifte blev han født ca. 1677.

Der vides intet om Kirsten Nielsdatters fødsel/dåb, forældre eller fødested. Navngivningen af hendes børn tyder dog på, at hendes mor har heddet Bodil. Ifølge en noget upræcis aldersangivelse i kirkebogen ved hendes død (jf. nedenfor) blev hun født ca. 1677 eller evt. lidt tidligere.

Ved skiftet den 5. oktober 1703 efter faderens død overtog Jørgen Jensen Pusholm faderens fæstegård i Neder Bjerre. Gården blev kaldt for Pusholm og hørte under Boller Gods. I skiftet omtales gården som en 2/3 gård, så det må antages, at der har været en anden fæster af den resterende 1/3 gård. Det kan ikke have været attraktivt for Jørgen Jensen Pusholm at overtage gården, for bygningerne og gårdens besætning var i dårlig stand, og restancer og gæld bidrog til, at der var et stort underskud i boet [1].

Det er sandsynligt, at overtagelsen af gården har medført, at Jørgen Jensen Pusholm er blevet gift med Kirsten Nielsdatter. Denne formodning bestyrkes af, at deres første barn blev født i 1703. Vielsen er ikke fundet i Bjerre Sogns kirkebog, og der er ledt forgæves i flere af de nærliggende sogne. Hvis nogen skulle tvivle på, at Jørgen Jensen Pusholm rent faktisk var blevet

gift med Kirsten Nielsdatter, kan det måske fjerne lidt af tvivlen, at ”Jørgen Pusholms kone, Kirsten” er anført som fadder ved en dåb i Bjerre Sogn den 5. april 1705.

Ægteskabet resulterede i syv børn, der alle blev døbt i Bjerre Sogn. Fire af børnene døde som spæde og én som teenager, før teenagere blev opfundet. Jens Jørgensen Pushholm blev døbt den 10. november 1703, men døde 10 uger gammel (begravet 20. januar 1704). En af fadderne ved dåben var min tip-6-oldefar, Rasmus Jacobsen, der var gift med Jørgen Jensen Pusholms søster, Maren Jensdatter (jf. kapitel 51).

En datter, Bodil Jørgensdatter, blev døbt den 1. januar 1705. Hun blev også 10 uger gammel (begravet 11. marts 1705). Denne gang var det Maren Jensdatter (min tip-6-oldemor), der fik æren af at være fadder. Næste barn (døbt 19. maj 1709) fik også navnet Bodil Jørgensdatter. Hun overlevede sin barndom, men døde som 19-årig (begravet 8. juli 1728).

Derefter fulgte Niels Jørgensen Pushholm (døbt 3. april 1712) og tvillingerne Mette Jørgensdatter og Maren Jørgensdatter (døbt 30. maj 1715). Dengang var prognoserne dårlige ved tvillingfødsler. Mette og Maren levede fuldt ud op til prognoserne ved begge at dø som spæde. Maren Jørgensdatter blev begravet den 15. september 1715 og Mette Jørgensdatter den 3. november 1715.

Sidst, men ikke mindst, blev min tip-5-oldefar, Jens Jørgensen Pushholm (jf. kapitel 34), født. Han blev døbt den 1. november 1716. Hans faster, Maren Jensdatter, og hendes mand, Rasmus Jacobsen, stillede op som faddere.

Nu var det slut med fødslerne. En væsentlig årsag til dette var, at Jørgen Jensen Pushholm døde året efter. Han blev begravet den 23. december 1717 (Bjerre Sogn). Ifølge kirkebogen blev han 40 år gammel.

Kirsten Nielsdatter havde behov for en mand til at tage sig af gårdens drift. Det lykkedes hende hurtigt at finde en egnet aspirant, men det blev lidt besværligt, fordi kongen skulle involveres. Den udkårne hed Oluf/Ole/Wolle Jensen og boede i Bjerre Sogn og By. Han skrev den 4. februar 1718 med hjælp fra sognepræsten til kongen bl.a., at ”der ved Guds forsyn er sluttet en kærlig forening imellem mig og en enke, navnlig Kirsten Nielsdatter, som tilforn haver været udi ægteskab med mit søskendebarn” [2].

Søskendebørn er personer, som står i et sådant slægtskabsforhold til hinanden, at den enes fader eller moder er broder eller søster til den andens fader eller moder [3], dvs. Oluf Jensen må have været fætter til den afdøde Jørgen Jensen Pushholm. En sådan familierelation blev anset for at være så nær, at den krævede en kongelig bevilling til ægteskab, selv om man kan undre sig over det i dag.

Det er ikke umiddelbart indlysende præcis hvordan, denne Oluf Jensen var i familie med Jørgen Jensen Pushholm. Jørgen Jensen Pushholm havde en lillebror, der hed Oluf Jensen, og han var født i ca. 1685 [1]. Fætteren har altså heddet det samme og var ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død født ca. 1686 (jf. nedenfor). Det er ikke lykkedes at identificere to samtidige Oluf Jensen'er i Bjerre, men Jørgen Jensen Pusholms lillebror kan evt. være flyttet fra sognet.

Hvis fætterens far har været bror til Jørgen Jensen Pusholms far, har to brødre begge heddet Jens, og det er mindre sandsynligt. Det er derfor nærliggende at formode, at fætterens far har været bror til Jørgen Jensen Pusholms mor, Maren Olufsdatter. Det kan dog ikke dokumenteres, fordi kirkebøgerne i Bjerre Sogn ikke fandtes på det relevante tidspunkt.

31. Oluf Jensens af Bierrebys i Aarhus Stift
Egteskabsbevilling i forbudne Land.

F.4.

G. a. v. at Vi, efter allerunderdanigst giorte
Ansøgning og Begiering, allernaadigst have
bevilget og tilladt, saa og hermed bevilge og tillade,
at Oluf Jensen af Bierrebys og Sogn
i Aarhus Stift udi Vort Land Nørre Jylland,
og Kirsten Nielsdatter maa udi Egteskab
sammenkomme, uanseet at hand skal have været
Sydskende Barn med hendes forige
afgangne Mand; Dog skal de først paa behørige
Stæder beviisligt giøre, at de hver
andre ey nærmere, end som her oven er
meldet, udi Slegt eller Svogerskab
paarører, saa og noget efter deres
Middel og Leylighed, samt Bispens
billig sigelse, til næste Hospital udgive

saafremt de denne Vores allernaadigste
Bevilling agter at nyde. forbydendes etc.
Hafniæ den 11 Martii 1718.

Ægteskabsbevilling til Oluf Jensen og Kirsten Nielsdatter [7].

Teksten er tydet således: "31. Oluf Jensen, af Bierre Bye i Aarhus Stift, Egteskabs Bevilling i forbudne Leed. F.4. G:a:v: at Vi, efter allerunderdanigst giorte Ansøgning og Begiering, allernaadigst have bevilget og tilladt, saa og hermed bevilge og tillade, at Oluf Jensen af Bierre Bye og Sogn i Aarhus Stift udi Vort Land Nørre Jylland, og Kirsten Nielsdatter maa udi Egteskab sammenkomme, uanseet at hand skal have været Sydskende Barn med hendes forige afgangne Mand; Dog skal de først paa behørige Stæder beviisligt giøre, at de hver andre ey nærmere, end som her oven er meldet, udi Slegt eller Svogerskab paarører, saa og noget efter deres Middel og Leylighed, samt Bispens billig sigelse, til næste Hospital udgive, saafremt de denne Vores allernaadigste Bevilling agter at nyde, forbydendes etc: Hafniæ den 11 Martii 1718".

"F.4." og "G:a:v:" er forkortelser for henholdsvis "Frederik 4." og "Gjøre alle vitterligt". "forbydendes etc:" er en standardformulering, der er udeladt fra denne afskrift i Jyske Registre.

I stedet vil jeg forsøge mig med en usikker hypotese. I bøgerne vedrørende matriklen af 1688 er i Bjerre By anført en fæster under Boller Gods ved navn Jens Olufsen [4-6]. Han er ikke fundet nævnt i Bjerre Sogns kirkebog, der starter året efter, dvs. han må antages at være død eller fraflyttet forinden. Denne Jens Olufsen kan tænkes at være bror til Maren Olufsdatter, og det vil være oplagt, at hans evt. søn har heddet Oluf Jensen.

Mysteriet om fætter Oluf bliver næppe fuldt opklaret, så vi vender tilbage til hans ansøgning til kongen. Oluf Jensen bad i ansøgningen om, at kongen "af medfødt kongelig mildhed" ikke kun ville give tilladelse til ægteskabet. Det var normalt, at ansøgerne skulle betale et bidrag til en kirkelig institution. Det ønskede Oluf Jensen at slippe for, så han bad også om, at kongen af kongelig nåde "ville anse min fattige og ringe tilstand, såsom jeg er en fattig fæstebonde".

For at overbevise kongen attesterede sognepræsten, at Oluf Jensen var en fattig bondekarl som "haver forholdet sig som en kristen og retsindig Guds barn udi min menighed". Afslutningsvis underskrev Oluf Jensen sig som "Eders allerunderdanigste og ringeste undersåt". Hvis han virkelig var så ringe, kan man undre sig over, at Kirsten Nielsdatter ville giftes med ham.

Det er nok tvivlsomt, om kongen overhovedet har læst ansøgningen. Det vigtigste for Oluf Jensen og Kirsten Nielsdatter var givetvis, at de med bevilling af 11. marts 1718 fik tilladelse til at "udi ægteskab sammenkomme" [7].

Postgangen fra København til Bjerre har muligvis været langsommelig, for først den 1. juni 1718 blev de trolovede, og de blev gift den 23. oktober 1718 (Bjerre Sogn). Ægteskabet blev barnløst, hvilket kan forklares ved, at Kirsten Nielsdatters alder var for høj til flere fødsler.

Oluf Jensens alder var måske også for høj til flere fødsler, for han blev svagelig i en tidlig alder. Han var omkring 50 år, da han den 12. december 1735 pga. svaghed godvilligt afstod fæstegården til sin stedson, Niels Jørgensen Pusholm, der var en frisk, ung mand på 23 år. Det fremgår af fæstebrevet, at gården var på 5 tønder, 4 skæpper, 3 fjerdingkar og 2 album hartkorn. Niels Jørgensen Pusholm skulle i indfæstning betale 4 rigsdaler til godsejeren [8].

Ved overdragelsen blev der oprettet en aftægtskontrakt, der sikrede Oluf Jensen og Kirsten Nielsdatter aftægt på gården [9]. Aftægtsfolkene levede længere end aftægtsyderen. Niels Jørgensen Pusholm døde i 1743. Hans død er tilsyneladende blevet glemt i kirkebogen, men det fremgår af det efterfølgende fæstebrev, at han døde i foråret eller sommeren 1743 [9].

Niels Jørgensen Pusholms efterfølger hed Dines Mikkelsen, og dermed var Pusholm ikke længere på familiens hænder. Det fremgår af fæstebrevet dateret 22. juli 1743, at Dines Mikkelsen skulle overtage både gård, Niels Jørgensen Pusholms enke og de to aftægtsfolk [9].

Aftægtsforpligtelsen blev mindre, da Oluf Jensen døde i 1752. Han var nu blevet så integreret på gården, at han i kirkebogen ved sin død blev kaldt for Oluf Pusholm. Han blev begravet den 31. december 1752 (Bjerre Sogn). Ifølge kirkebogen blev han 66 år.

Den afdøde blev kaldt for Olle Jensen Puusholm ved skiftet den 1. marts 1753 [10]. Det er anført, at han boede hos Dines Mikkelsen ved sin død. Kirsten Nielsdatters søn, Jens Jørgensen Pusholm fra Rårup, var mødt op som hendes lavværge. Han opbevarede en hest for Oluf Jensen Pusholm og mødte op med et krav på 2 rigsdaler og 4 mark i foderløn. Det må have været en sulten hest.

Skiftet skaber yderligere forvirring om Oluf Jensens familieforhold, idet hans eneste arvinger anføres at være to halvsøstre, Karen Hansdatter og Anne Hansdatter, dvs. Oluf Jensens mor må både have været gift med en Jens og en Hans.

Af mangel på dokumentation vil jeg igen fremkomme med en usikker hypotese vedrørende familieforholdene. Det fremgår af Bjerre Sogns kirkebog, at Hans Lauritsen Smed den 12. januar 1690 fik døbt en datter ved navn Anne og den 21. maj 1693 en datter ved navn Karen. Der kan være tale om Oluf Jensens to halvsøstre. I så fald har Oluf Jensens mor været gift med først Oluf Jensens far, som evt. er ovennævnte Jens Olufsen, og derefter med Hans Lauritsen Smed.

Anne og Karen Hansdatter blev dog ikke rige af at være halvsøstre til den afdøde. Halvsøstrenes mænd var mødt op ved skiftet, og de påstod, at Oluf Jensen Pusholm skulle have efterladt sig en del rede penge ved sin død. De antydede med andre ord, at enken havde skjult pengene, så de blev holdt uden for bodelingen. Enken, Kirsten Nielsdatter, benægtede at have kendskab til, at den afdøde skulle have efterladt sig nogen penge. Mændene kunne ikke bevise, at der var penge, så skifteretten henviste dem til at afgøre uenigheden ved en almindelig retssag.

Det vides ikke, om det rent faktisk endte med en retssag, så jeg må leve i uvidenhed om, hvorvidt min tip-6-oldemor var skyldig i bedrageri. Boopgørelsen endte med et beskedent overskud på 4 rigsdaler, 4 mark og 5 skilling. Deraf fik halvsøstrene halvdelen til deling, dvs. 1 rigsdaler, 1 mark og 1 ¼ skilling til hver.

Kirsten Nielsdatter havde tilsyneladende ikke lyst til at blive boende på aftægt hos Dines Mikkelsen efter, at hun var blevet alene. Hun var flyttet til Rårup, da hun døde i 1757 (begravet 12. januar 1757, Rårup Sogn), og der må hun formodes at have boet hos sin søn, Jens Jørgensen Pusholm. Der har ikke været et præcist kendskab til hendes alder, for i kirkebogen er det blot anført, at hun blev "over 80 år". Det vides ikke, om Jens Jørgensen Pusholm krævede foderløn af Dines Mikkelsen, fordi Jens Jørgensen Pusholm havde overtaget Dines Mikkelsens aftægtsforpligtelse.

Litteraturliste

1. Boller Gods, Skifteprotokol, 1696-1721, folio 72-73b
2. Danske Kancelli, Koncepter og indlæg til Jyske Registre, 1718, sagsnr. 31
3. Ordbog over det danske sprog, <http://ordnet.dk>
4. Rentekammeret, Matriklen af 1688, Modelbøger, 1682-1688, nr. 1759, Stjernholm Amt, Bjerre Sogn, folio 204b
5. Rentekammeret, Matriklen af 1688, Modelbøger, 1682-1688, nr. 1760, Stjernholm Amt, Bjerre Sogn, folio 36b
6. Rentekammeret, Matriklen af 1688, Matrikelbøger, 1688-1691, nr. 1823, Stjernholm Amt, Bjerre Sogn, folio 102
7. Danske Kancelli, Jyske Registre, 1716-1720, sagsnr. 31, folio 275b-276
8. Boller Gods, Fæsteprotokol, 1721-1777, folio 71b
9. Boller Gods, Fæsteprotokol, 1721-1777, folio 112b-113
10. Boller Gods, Skifteprotokol, 1745-1769, folio 153b-154

Kapitel 51. Festlig fæstegårdmand søger fæstemø

Mine tip-6-oldeforældre

Rasmus Jacobsen & Maren Jensdatter

Rasmus Jacobsen (788):

Født: før 1674

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 14. november 1700 i Bjerre Sogn (Vejle Amt)

Død: 1734 i Bjerre Sogn

Begravet:

Maren Jensdatter (789):

Født: ca. 1675

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 14. november 1700 i Bjerre Sogn

Død:

Begravet: 3. november 1751 i Bjerre Sogn

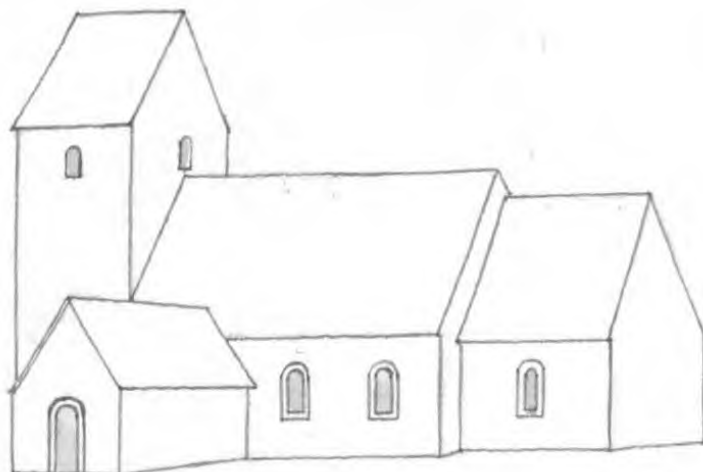
Rasmus Jacobsen var søn af fæstegårdmand Jacob Rasmussen og hustru, Else Jensdatter, i Over Bjerre (Bjerre Sogn) (jf. kapitel 64). Rasmus Jacobsen blev født inden kirkebogens start i Bjerre Sogn. Derfor savnes der oplysninger om hans fødselsår og fødested. Det fremgår af et skifte, at han i 1699 var myndig [1]. Det må betyde, at han var over 25 år [2], dvs. han var født før 1674.

Maren Jensdatter var datter af fæstegårdmand Jens Nielsen Pusholm og hustru, Maren Olufsdatter, i Neder Bjerre (Bjerre Sogn) (jf. kapitel 63). Maren Jensdatter var endvidere søster til min tip-6-oldefar, Jørgen Jensen Pusholm [3]. Hun blev ligeledes født inden kirkebogens start. Ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død var hun født i ca. 1675.

I 1698 døde Rasmus Jacobsens far. Ved afslutningen af det efterfølgende skifte fik Rasmus Jacobsen den 8. februar 1699 overdraget fæstet af gården [1]. Det fremgår af skatteregnskaber, at Rasmus Jacobsen i 1699-1700 var ugift, men havde hjælp af en tjenestekarl og en tjenestepige [4].

Faderen var død lidt for tidligt, for Rasmus Jacobsen havde ikke nået at få sig en fæstemø. Nu fik han travlt med at finde én. Han har næppe fået lov til at sætte en kontaktannonce op på kirkedøren. Det må alligevel være rygtedes helt fra Over Bjerre til Neder Bjerre, at en ugift fæstegårdmand manglede en gårdmandskone. Den 18. februar 1700 blev Rasmus Jacobsen trolovet med Maren Jensdatter, og de blev gift den 14. november 1700 (Bjerre Sogn).

Maren Jensdatter fødte otte børn, der alle blev døbt i Bjerre Sogn. Børnene var ikke specielt levedygtige, idet fem af dem døde (begravet i Bjerre Sogn), før de blev voksne. Min tip-5-oldefar, Jens Rasmussen (jf. kapitel 35), blev født som den første og blev døbt den 28. oktober 1703. Senere fik han tilnavnet Pusholm, som må stamme fra moderens familie.



*Bjerre Kirke. Tuf- og Kampsteen.
senere Hvælvinger.*

Bjerre Kirke tegnet af apoteker I. G. Burman Becker, 1820-1880. Billedtekst: "Bjerre Kirke. Tuf- og Kampsteen, senere Hvælvinger." Bjerre blev tidligere kaldt for Bjerge. Rasmus Jacobsen og Maren Jensdatter blev i 1700 gift i Bjerre Kirke (Det Kongelige Bibliotek, Billedsamlingen)

Derefter fulgte Karen Rasmusdatter (døbt 21. februar 1706, begravet 24. marts 1706), Laurits Rasmussen (døbt 20. november 1707, begravet 11. december 1707), endnu en Karen Rasmusdatter (døbt 19. januar 1710, begravet 26. januar 1710) og Sidsel Rasmusdatter (døbt 26. april 1711, begravet 15. januar 1719).

Et tredje forsøg på en levedygtig Karen Rasmusdatter (døbt 11. november 1714) blev ingen succes, idet hun blev begravet den 4. september 1720. Afslutningsvis blev Else Rasmusdatter døbt den 30. januar 1718, og Wolle Rasmussen blev døbt den 11. maj 1721. Maren Jensdatters bror, Jørgen Jensen Pusholm, blev brugt som fadder flere gange.

Når man ser på navngivningen af børnene, kan man undre sig over, at ingen af børnene er opkaldt efter deres farfar eller mormor, specielt fordi morfar og farmor har fået opkaldt et barn efter sig. Det var endvidere usædvanligt, at det første barn lod vente på sig og blev født ca. tre år efter vielsen. Begge dele kan give anledning til at overveje, om der er blevet født børn, der ikke er registreret her, f.eks. fordi dåbsindførslen er blevet glemt i kirkebogen.

Den 20. august 1734 overtog den ældste søn, Jens Rasmussen Pusholm, fæstegården i Over Bjerre efter sin afdøde far. Det er anført, at gården var en halvgård [5]. Rasmus Jacobsens død er ikke fundet i Bjerre Sogns kirkebog, som på det tidspunkt blev ført meget sjusket. På grundlag af fæsteprotokollens oplysninger må det antages, at han døde i 1734.

Det er nærliggende at formode, at Maren Jensdatter efter mandens død var på aftægt på gården hos sin søn. Kirkebogen blev senere lidt mindre sjusket, for det er registreret, at "Jens Pusholms moder" blev begravet den 3. november 1751. Hun blev 76 år gammel.

Litteraturliste

1. Boller Gods, Skifteprotokol, 1696-1721, folio 22-25
2. Jytte Skaaning & Bente Klercke Rasmussen: "Find din slægt – og gør den levende. Håndbog i slægtshistorie", 2. udgave, 2. oplag, Syddansk Universitetsforlag, 2008, side 216
3. Boller Gods, Skifteprotokol, 1696-1721, folio 72-73b
4. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1699-1700, Kopskat, Bjerre Sogn, 1699-1700, folio 197b
5. Boller Gods, Fæsteprotokol, 1721-1777, folio 65b

Kapitel 52. Juel i Neder Bjerre

Mine tip-6-oldeforældre

Peder Rasmussen Juel & Karen Nielsdatter

Peder Rasmussen Juel (790):

Født: ca. 1676

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 19. januar 1710 i Bjerre Sogn (Vejle Amt)

Død:

Begravet: 20. juni 1738 i Bjerre Sogn

Karen Nielsdatter (791):

Født: ca. 1678

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 19. januar 1710 i Bjerre Sogn

Død:

Begravet: 11. juni 1714 i Bjerre Sogn

Tilnavnet Juel er blevet brugt i Bjerre Sogn (Vejle Amt) i flere generationer af familien. Der er så mange Juel'er at holde styr på, at det kan gøre enhver slægtsforsker rundtosset. Tilnavnet Juel ses i flere varianter, idet det også er skrevet Juell, Juul og Juhl. Min tip-6-oldefars fornavn ses også skrevet Per. Ofte er patronymet Rasmussen udeladt, så han blot er kaldt for Peder Juel.

Det giver forvekslingsmuligheder, idet der samtidig med Peder Rasmussen Juel var en Peder Sørensen Juel og en Peder Madsen Juel i Bjerre Sogn. Ved en dåb i Bjerre Sogn den 29. september 1711 af Mads Juels barn hed to af fadderne Peder Juel. For at kunne kende forskel på dem blev de i kirkebogen kaldt for store og lille Peder Juel. Det fremgår bl.a. af dåben af min tip-6-oldefars søn, Rasmus (jf. nedenfor), at det var Peder Rasmussen Juel, der var den lille. Den store må derfor have været Peder Sørensen Juel, idet Peder Madsen Juel var alt for ung til at være fadder på det tidspunkt.

Peder Rasmussen Juel blev født inden 1689, hvor kirkebogen starter i Bjerre Sogn. Derfor er der kun usikker viden om hans fødsel/dåb, fødested og forældre. Ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død blev han født i ca. 1676. Hans far må nødvendigvis have heddet Rasmus. Ved en dåb den 2. juli 1708 (Bjerre Sogn) nævnes blandt fadderne både Rasmus Juel og "gamle Rasmus Juels søn Peder", dvs. Peder Rasmussen Juels far har heddet Rasmus Juel.

Der var to Rasmus Juel'er i sognet, og derfor er den ældste omtalt som "gamle Rasmus Juel". Han var formentlig identisk med den Rasmus Madsen Juel, der blev begravet den 21. juli 1709 (Bjerre Sogn). Han blev ifølge kirkebogen 68 år og 7 måneder gammel, dvs. han var født i 1640. Det passer aldersmæssigt med, at han har kunnet være far til min tip-6-oldefar. Den unge Rasmus Juel må formodes at have været den Rasmus Sørensen Juel, der var født ca. 1679 og blev begravet den 17. juli 1710 (Bjerre Sogn), dvs. han var yngre end Peder Rasmussen Juel.

Det kan undre, at Rasmus Madsen Juel eller Rasmus Juel ikke er fundet registreret i matrikelbogen over matriklen i 1688 [1], når han er registreret som fæstebonde under Boller Gods i skatteregnskaber fra 1678 [2], 1687 [3], 1696 [4], 1699-1700 [5]. Kun i 1678 er han kaldt for Rasmus Madsen Juel. De øvrige steder kaldes han for Rasmus Juel. Det medfører en usikkerhed om, hvorvidt der er tale om den samme person. I matriklen fra 1688 er anført en Rasmus Jensen, Rasmus Larsen og Rasmus Jørgensen [1]. En af disse kan evt. have haft tilnavnet Juel.

Rasmus Madsen Juel/Rasmus Juel havde en hustru i 1678 [2] og 1687 [3]. I 1699-1700 var Rasmus Juel enkemand [5]. I 1696 blev den ægteskabelige status ikke anført, men det fremgår, at Rasmus Juel havde en hjemmeboende datter [4].

Den Anne Rasmusdatter Juel, der den 13. oktober 1709 (Bjerre Sogn) blev gift med Rasmus Jensen fra Nebel i Rårup Sogn (Vejle Amt), formodes at være datter af Rasmus Juel og søster til Peder Rasmussen Juel. Navnet på Rasmus Juels hustru kendes ikke. Usikkerheden om hvilket eller hvilke patronymer, der gemmer sig bag navnet Rasmus Juel, bevirker, at jeg ikke tør udnævne ovennævnte Rasmus Madsen Juel til min tip-7-oldefar.

Den 4. september 1709 (Bjerre Sogn) blev Peder Rasmussen Juel og Karen Nielsdatter fra Neder Bjerre trolovet. Der foreligger ingen viden om Karen Nielsdatters baggrund. Hun blev født ca. 1678 ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død. Vielsen foregik den 19. januar 1710 (Bjerre Sogn).

Efter vielsen bosatte Peder Rasmussen Juel og Karen Nielsdatter sig i Neder Bjerre. Det fremgår, at Peder Rasmussen Juel ved sin død i lang tid havde været fæster af en gård i Neder Bjerre [6], men det vides ikke, hvornår han overtog den. Gården hørte under Boller Gods og havde et jordtilliggende på 5 tønder, 5 skæpper og 3 fjerdingkar hartkorn.

Det første barn blev født ca. 8 måneder efter vielsen (døbt 21. september 1710). Hun blev min tip-5-oldemor og fik navnet Kirsten (jf. kapitel 35), og hun er sandsynligvis blevet opkaldt efter en af de to ukendte bedstemødre. Alle Peder Rasmussen Juels børn blev døbt i Bjerre Sogn. I kirkebogen er faderen til Kirsten angivet at være ”Per Rasmussen Juel”, dvs. der er ingen tvivl om, at der er tale om min tip-6-oldefar.

Ved andre fødsler, hvor faderen blot er omtalt som ”Peder Juel”, kan der være berettiget tvivl om, hvorvidt faderen var Peder Rasmussen Juel. Der er dog hjælp til afklaring af tvivlen i et skifte fra 1765, hvor alle Peder Rasmussen Juels børn af to ægteskaber er nævnt [7], dog med undtagelse af evt. børn, der forinden var døde barnløse. Det skulle herefter være ganske vist, at Peder Rasmussen Juel er far til de i det følgende nævnte børn.

En søn, Rasmus Pedersen Juel, blev døbt den 10. april 1712. Blandt fadderne var barnets ovennævnte faster, Anne Rasmusdatter, og hendes mand fra Nebel. Resultatet af den næste fødsel blev et dødfødt barn (begravet 3. juni 1714). Heller ikke moderen overlevede fødslen. Karen Nielsdatter blev begravet den 11. juni 1714 (Bjerre Sogn). Hun blev 36 år gammel.

Det var der ingen grund til at sørge over i lang tid. Livet måtte gå videre. Mindre end en måned efter begravelsen blev Peder Rasmussen Juel den 3. juli 1714 trolovet med Kirsten Hansdatter fra Gram i Bjerre Sogn, og de blev gift den 14. oktober 1714 (Bjerre Sogn). Kirsten Hansdatter var datter af Hans Andersen i Gram, og hun var blevet døbt den 19. februar 1693 (Bjerre Sogn). Brudgommen var ca. 38 år ved vielsen, og bruden var 21 år.

Kirsten Hansdatters unge alder bevirkede, at hun var fødedygtig i mange år. Hun fødte seks levedygtige børn. Derudover var der formentlig to dødfødte. Den første i rækken var Karen

Pedersdatter (døbt 20. december 1716), som helt traditionelt blev opkaldt efter den afdøde hustru. Derefter fulgte Søren Pedersen (døbt 17. december 1719), Hans Pedersen (døbt 6. december 1722), Maren Pedersdatter (døbt 18. november 1725) og Peder Pedersen (døbt 25. september 1729).

I 1733 fik Peder Juel et barn begravet (Bjerre Sogn). Der er ingen oplysninger om dato eller barnets navn, så det kan tænkes at være et barn, der var dødfødt eller død inden dåben. Endnu en Kirsten Pedersdatter blev døbt den 12. december 1734. Ved dåben blev hun båret af "Jens Puusholms hustru", som var barnets meget ældre halvsøster og navnesøster, min tip-5-olde-mor, Kirsten Pedersdatter. Den 27. april 1738 (Bjerre Sogn) fik Peder Juel igen begravet et navnløst barn, og dermed var det slut med fødslerne.

Det var der gode grunde til, for Peder Rasmussen Juel døde et par måneder senere. Han blev begravet den 20. juni 1738. Ifølge kirkebogen blev han 62 år gammel. Kirsten Hansdatter forblev enke i resten af sit liv. Efter mandens død overtog hun fæstet af gården i en periode [6]. Selv om hun var alene med en børneflokk, var aldersspredningen så stor, at de største har kunnet hjælpe både med gårdens drift og med pasningen af de mindste.

Man fornemmer en familiekonflikt, når man ser, hvad der skete med fæstet af gården. Det blev den 20. juli 1745 overtaget af sønnen, Søren Pedersen Juel [6]. Han skulle være økonomisk myndig, dvs. være fyldt 25 år [8], for at kunne blive fæster af gården. Derfor havde Kirsten Hansdatter været nødt til selv at beholde fæstet, indtil sønnen var blevet gammel nok.

Det havde været forventeligt, at gården var blevet overtaget af den ældste søn, Rasmus Pedersen Juel, der allerede ved faderens død var økonomisk myndig. Han var imidlertid Kirsten Hansdatters stedsøn, så man kan mistænke hende for at ville favorisere sin egen søn på sted-sønnens bekostning.

Det har formentlig været i erkendelse af, at han ikke kunne få lov til at overtage fæstet af faderens gård, at Rasmus Pedersen Juel den 15. marts 1742 sagde ja til at fæste en anden gård i Neder Bjerre. Forgængeren havde måttet forlade gården i stor fattigdom. Da gården var et fallitbo, fik Rasmus Pedersen Juel introduktionsrabat i form af frihed for betaling af indfæstning og tidsbegrænset frihed for skatter, hoveri og landgilde [9].

Det er kun i eventyrene, at stedmodre altid er onde. Derfor er det muligvis uretfærdigt at beskrive Kirsten Hansdatter som den onde stedmor. Der kan have været gode grunde til, at Rasmus Pedersen Juel blev forbigået.

Der blev oprettet en aftægtskontrakt, da Søren Pedersen Juel overtog gården fra Kirsten Hansdatter [6]. Kontraktens nærmere indhold er ikke kendt, men den sikrede hende indtægt og ophold på gården. Det fik hun brug for de næste 25 år. Kirsten Hansdatter var 77 år, da hun døde. Hun blev begravet den 4. september 1770 (Bjerre Sogn).

Litteraturliste

1. Rentekammeret, Matriklen af 1688, Matrikelbøger, 1688-1691, nr. 1823, Stjernholm Amt, Bjerre Sogn, folio 101-105
2. Reviderede regnskaber, Amtstueregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1678-1680, Kop- og kvægskat, Bjerre Sogn, 1678, folio 601b

3. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1685-1687, Kop- og kvægskat, Bjerre Sogn, 1687
4. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Konsumtions-, familie- og folkeskatregnskaber, 1696-1697, Bjerre Sogn, 1696
5. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1699-1700, Kopskat, Bjerre Sogn, 1699-1700, folio 197b
6. Boller Gods, Fæsteprotokol, 1721-1777, folio 121-121b
7. Boller Gods, Skifteprotokol, 1745-1769, folio 412b-413b
8. Jytte Skaaning & Bente Klercke Rasmussen: "Find din slægt – og gør den levende. Håndbog i slægtshistorie", 2. udgave, 2. oplag, Syddansk Universitetsforlag, 2008, side 216
9. Boller Gods, Fæsteprotokol, 1721-1777, folio 109-109b

Kapitel 53. Smør til godsejerens bord

Mine tip-6-oldeforældre
Oluf Pedersen & ukendt hustru

Oluf Pedersen (802):

Født: ca. 1682

Døbt:

Konfirmeret:

Gift:

Død:

Begravet: 5. maj 1748 i Gadbjerg Sogn (Vejle Amt)

Ukendt hustru (803):

Født: ca. 1667

Døbt:

Konfirmeret:

Gift:

Død:

Begravet: 14. december 1749 i Gadbjerg Sogn

Oluf Pedersen blev også kaldt for Ole eller Olle. Der er ikke sikker dokumentation for, at han er far til min tip-5-oldemor, Maren Olufsdatter. De sparsomme oplysninger om ham tyder dog på, at det er tilfældet, og derfor vover jeg at tildele ham et kapitel i min slægtsbog.

Min tip-5-oldemor, Maren Olufsdatter (jf. kapitel 38), blev gift i Gadbjerg Sogn (Vejle Amt) den 20. november 1739. Hun havde på det tidspunkt bopæl i Rostrup (ca. 16 km nordvest for Vejle) i Gadbjerg Sogn. Det er derfor nærliggende at lede efter potentielle forældre i Rostrup. Der er Oluf Pedersen fra Rostrup et oplagt bud på en far til Maren.

Maren Olufsdatter blev født i ca. 1715. Den ældste kirkebog i Gadbjerg Sogn starter i 1719. Derfor kan kirkebogen ikke bruges til at afgøre, om Oluf Pedersen er hendes far. Den 3. december 1719 (Gadbjerg Sogn) fik Oluf Pedersen i Rostrup døbt en datter. Hun fik navnet Benne, der senere ses skrevet i varianterne Bendit og Bennedicté.

I Gadbjergs kirkebog er der ikke efterfølgende fundet døbt flere børn med Oluf Pedersen som far. Derfor må evt. øvrige børn af Oluf Pedersen formodes at være født inden 1719.

Et bidrag til afklaring af familierelationerne kan fås ved at følge Benne Olufsdatter, der med sikkerhed er datter af Oluf Pedersen. Benne Olufsdatter fra Rostrup blev den 23. august 1744 (Gadbjerg Sogn) gift med Hans Andersen. De flyttede efter vielsen til Lindeballe Sogn (Vejle Amt), hvor de fik en flok børn.

Ved skiftet efter Peder Olufsen i Rostrup den 16. maj 1761 var børnenes formynder Hans Andersen i Lindeballe, der er anført at være "fasters mand" [1]. Det betyder, at Peder Olufsen var bror til Benne Olufsdatter og dermed søn af Oluf Pedersen.

Peder Olufsen blev den 6. juli 1740 (Nørup Sogn, Vejle Amt) gift med Mette Clausdatter. Da de den 20. marts 1746 (Gadbjerg Sogn) fik døbt en datter, blev hun båret af Benne Olufsdatter.



En Oluf Pedersen blev døbt i 1682 her i Randbøl Kirke. Han mistænkes for at være min tip-6-oldefar (foto 2023)

Peder Olufsen blev begravet den 15. marts 1761 (Gadbjerg Sogn). Der er ingen aldersangivelse i kirkebogen, så derfor savnes der viden om hans fødselsår.

Da Hans Andersen og Benne Olufsdatter fik døbt en søn den 18. januar 1750 (Lindeballe Sogn), var Peder Olufsen og min tip-5-oldefar, Hans Mouritzen, blandt fadderne. Hans Mouritzen var gift med Maren Olufsdatter (jf. kapitel 38). Hans Mouritzen var igen fadder, da Hans Andersen og Benne Olufsdatter fik børn døbt henholdsvis den 24. oktober 1751 og den 15. april 1754, begge gange i Lindeballe Sogn.

Når Hans Mouritzen tre gange er kommet tilrejsende fra nabosognet Nørup for at være fadder, er det sandsynligt, at han har været et familiemedlem. Det giver grund til at antage, at Maren Olufsdatter var datter af Oluf Pedersen.

Oluf Pedersen blev født ca. 1682 ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død. Der er ingen sikker viden om hans fødsel/dåb, fødested eller forældre. En mulighed kan være, at han er den Oluf Pedersen, der den 5. marts 1682 blev døbt i Randbøl Sogn (Vejle Amt). Faderen er anført at være Peder Hansen i Almstok.

Den væsentligste begrundelse for dette gæt er navnet på Peder Hansens hustru. Hun hed Bendt Olufsdatter, dvs. endnu en variant af Benne. Dette fornavn var så ualmindeligt, at det giver grund til at tro, at Oluf Pedersens datter kan være opkaldt efter Bendt Olufsdatter fra Almstok, der i så fald er hendes farmor.

Nogle af Peder Hansens børn er født inden 1679, hvor Randbøl Sogns kirkebog starter. Derfor vil den efterfølgende angivelse af børneflokkens formentlig være mangelfuld. Hans Pedersen blev begravet den 25. marts 1680 og Maren Pedersdatter den 2. februar 1684. Deres fødselsår er ukendt, men de må formodes at være født før 1679. Johanne Pedersdatter blev døbt den 28. december 1679 (begravet 1. marts 1685), og Oluf Pedersen blev som tidligere nævnt døbt den 5. marts 1682. Døb og begravelser fandt sted i Randbøl Sogn.

Min potentielle tip-7-oldemor, Bendt Olufsdatter, blev begravet den 9. juni 1689 (Randbøl Sogn). Hun angives at være Peder Hansens hustru af Almstok. Hun blev 55 år, dvs. hun var født ca. 1634. Peder Hansen af Almstok blev begravet den 2. april 1699 (Randbøl Sogn). Hans alder er ikke anført i kirkebogen.

Indtil videre har dette kapitel handlet mere om Oluf Pedersens mulige familiemedlemmer end om Oluf Pedersen selv, men nu får han hovedrollen i resten af kapitlet.

Oluf Pedersens vielse er ikke fundet, men hvis han er blevet viet i Gadbjerg Sogn, er det sket inden kirkebogens start. Derfor kendes navnet på hans hustru ikke. Hun var født ca. 1667 ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død. Hvis aldersangivelserne er korrekte, var hun ca. 15 år ældre end Oluf Pedersen. Det giver en mistanke om, at hun kan have været gift tidligere.

Såfremt det er korrekt, at den ukendte hustru blev født ca. 1667, har hun været over 50 år gammel, da hun fødte Benne Olufsdatter. Det er ikke sandsynligt, så enten er fødselsåret ret meget forkert, eller også har Oluf Pedersen haft en tidligere lige så ukendt hustru, der var mor til de ovennævnte børn.

Oluf Pedersen var fæster af en halvgård i Rostrup. Gården hørte under Engelsholm Gods, og Oluf Pedersens halvdel var takseret til 3 tønder, 3 fjerdingkar og 1 ¼ album hartkorn. Den anden halvdel af gården var fæstet af Peder Mogensen [2]. Oluf Pedersen havde en så tæt relation til sin anden halvdel, at Peder Mogensen var fadder og hans hustru bar barnet, da Oluf Pedersen fik døbt datteren, Benne.

Det fremgår af jordebogen fra 1730, at Oluf Pedersen i lighed med Peder Mogensen i årlig landgilde skulle levere godsejeren 3 lispund og 8 pund smør, 10 skæpper, 1 fjerdingkar og 1 1/8 pot rug og et svin. Desuden skulle han opfodre et stykke kvæg for godsejeren og betale 1 rigsdaler for gæsteri og 4 rigsdaler i arbejdspenge [2].

Omregnet til nutidens enheder svarede mængden af smør til 28 kg og mængden af rug til ca. 179 liter [3]. Betalingen for gæsteri var en afgift for at slippe for forpligtelsen til at forpleje personer, der drog på gæsteri, f.eks. omrejsende embedsfolk [4]. Arbejdspenge var en afgift for at slippe for hoveriarbejde for godsejeren [4].

Oluf Pedersen og Peder Mogensen er også anført som fæstere i jordebøgerne fra 1731, 1734 (hvor Oluf Pedersen dog fejlagtigt kaldes Poulsen), 1736 og 1748. I jordebogen fra 1749 havde sønnen, Peder Olufsen, overtaget fæstet af halvgården [2]. Det skyldtes, at Oluf Pedersen var død. Han blev 66 år gammel og blev begravet den 5. maj 1748 (Gadbjerg Sogn)

Året efter døde Oluf Pedersens anonyme hustru, der i kirkebogen omtales som ”salig Oluf Pedersens enke af Rostrup”. Hun blev begravet den 14. december 1749 (Gadbjerg Sogn). Hun blev 82 år gammel.

Litteraturliste

1. Engelsholm Gods, Skifteprotokol, 1737-1786, side 669-672
2. Engelsholm Gods, Jordebøger, 1730-1807
3. Jørgen Green & Michael Green Schmidt: "Slægtsforskerens ABC", 2. udgave, 1. oplag, Forlaget Grifo, 2007, side 291-292
4. Ordbog over det danske sprog, <http://ordnet.dk>

Kapitel 54. Hånd i hånd gennem himmelens port

Mine tip-6-oldeforældre

Anders Michelsen & Maren Madsdatter

Anders Michelsen (808):

Født: ca. 1681

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 15. marts 1711 i Jerlev Sogn (Vejle Amt)

Død:

Begravet: 8. maj 1749 i Jerlev Sogn

Maren Madsdatter (809):

Født: ca. 1675

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 15. marts 1711 i Jerlev Sogn

Død:

Begravet: 8. maj 1749 i Jerlev Sogn

Min tip-6-oldefar, Anders Michelsen, var tilsyneladende ikke Maren Madsdatters første ægte-
mand. Forinden var hun med stor sandsynlighed gift med Las Poulsen, selv om deres vielse
ikke kan dokumenteres via en kirkebog. Derfor starter dette kapitel med en omtale af Maren
Madsdatter.

Ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død blev Maren Madsdatter født ca. 1675. Der
er ikke fundet oplysninger om Maren Madsdatters fødested eller forældre, men jeg vil vove et
usikkert bud på en far. Ved dåb af børn af Maren Madsdatter i 1712 og 1714 (Jerlev Sogn, Vejle
Amt) (jf. nedenfor) var en af fadderne Mads Olesen fra Smidstrup. Han døde den 20. april 1716
(Smidstrup Sogn, Vejle Amt) uden aldersangivelse. Når han er kommet tilrejsende fra Smids-
trup for at være fadder, er det sandsynligt, at han er et familiemedlem, f.eks. far til Maren
Madsdatter.

De tidligste kirkebøger fra Smidstrup Sogn gik til ved en præstegårdsbrand. Derfor er oplys-
ninger om dåb og begravelser først tilgængelige fra 1704 og vielser fra 1715 [1]. Det betyder, at
det ikke er muligt at afgøre, om Maren Madsdatter er blevet døbt eller gift i Smidstrup Sogn.

Las Poulsen var født i ca. 1677 ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død. Den 17. marts
1709 (Jerlev Sogn) fik Las Poulsen i Jerlev døbt en datter, men datterens navn er ikke anført i
kirkebogen. Hun hed sandsynligvis Kirsten Lasdatter. Moderen formodes at have været Maren
Madsdatter.

Den 4. november 1738 (Jerlev Sogn) blev Kirsten Lasdatter af Jerlev gift med Svend Mikkelsen.
De fik en søn, Las Svendsen, der blev døbt den 17. august 1749 (Jerlev Sogn). Ved dåben var to
af Maren Madsdatters børn med Anders Michelsen, dvs. halvsøskende til Kirsten Lasdatter,
blandt fadderne.



Den 8. maj 1749 var der en usædvanlig dobbeltbegravelse her i Jerlev Kirke. Ægtefællerne Anders Michelsen og Maren Madsdatter blev begravet den samme dag (foto: 2023)

Kirsten Lasdatter overlevede ikke fødslen. Hun blev begravet den 27. august 1749 (Jerlev Sogn). Ifølge kirkebogen blev hun 40 år, hvilket passer på alderen af Las Poulsens navnløse datter. Skiftet efter Kirsten Lasdatter giver en dokumentation for de påståede familierelationer, idet Las Andersen fra Mejsling, der var søn af Maren Madsdatter og Anders Michelsen (jf. nedenfor), er anført at være morbror til den afdødes søn [2].

Selv om fødslen/dåben ikke er fundet i kirkebogen, tyder meget på, at Las Poulsen og Maren Madsdatter også havde en søn, der hed Poul Lassen. Formodningen skyldes primært, at Poul Lassen brugte Kirsten Lasdatter som fadder ved dåben af en søn den 2. februar 1739 (Jerlev Sogn), og at Poul Lassen flere gange blev brugt som fadder, når Kirsten Lasdatters halvsøskende, Las Andersen og Maren Andersdatter, skulle have børn døbt.

Det fremgår endvidere af skiftet efter Kirsten Lasdatter, at Poul Lassen havde lånt hendes mand, Svend Mikkelsen, 13 rigsdaler i rede penge [2]. Svend Mikkelsen havde en dårlig økonomi, idet der var underskud i boet, så hvem andre end et familiemedlem ville have sagt ja til at låne Svend Mikkelsen penge?

Poul Lassen havde bopæl i Jerlev og blev gift første gang den 20. november 1737 (Jerlev Sogn) med Anne Knudsdatter. Hun døde som 27-årig (begravet 4. september 1740, Jerlev Sogn). Derefter blev Poul Lassen den 23. juni 1752 (Jerlev Sogn) gift med Karen Eriksdatter. Poul Lassen var ifølge kirkebogen 72 år, da han døde (begravet 18. april 1782, Jerlev Sogn), dvs. han var født ca. 1710.

Det passer med, at Las Poulsen lige netop kan have nået at blive far til Poul Lassen. Las Poulsen i Jerlev blev begravet den 28. august 1710 (Jerlev Sogn). Han blev kun 33 år gammel. Las Poulsens død blev Anders Michelsens chance. Allerede den 9. november 1710 blev han trolovet med Maren Madsdatter, og den 15. marts 1711 (Jerlev Sogn) blev de gift.

Der er ingen viden om Anders Michelsens fødsel/dåb, fødested og forældre. Anders Michelsen var født ca. 1681 ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død, dvs. han var ca. 6 år yngre end Maren Madsdatter. Hans efternavn ses også skrevet Mikkelsen. Hvor ovennævnte oplysninger om Maren Madsdatters ægteskab med Las Poulsen delvis er baseret på formodninger og mangelfuld dokumentation, er oplysningerne om ægteskabet med Anders Michelsen mere veldokumenterede.

Anders Michelsen og Maren Madsdatter fik fem børn, hvoraf de to døde som små. Ved alle fødsler havde Anders Michelsen bopæl i Jerlev, og alle børnene blev døbt i Jerlev Sogn. Deres første barn blev døbt den 17. januar 1712. Han blev min tip-5-oldefar og fik navnet Las Andersen (jf. kapitel 39), idet han helt efter traditionen blev opkaldt efter Maren Madsdatters afdøde ægtefælle.

Derefter blev Maren Andersdatter døbt den 21. januar 1714 og begravet den 18. marts 1714, Michel Andersen blev døbt den 28. april 1715, Mads Andersen blev døbt den 4. september 1718 og begravet den 23. juli 1719, og sidste barn blev endnu en Maren Andersdatter (døbt 22. februar 1722).

Anders Michelsen var fæstebonde under Koldinghus Rytterdistrikt. Hans fæstegård var stillet til rådighed af generalkrigskommissær Povisk. Fæstegården var en stor gård på 5 tønder, 6 skæpper, 3 fjerdingkar og 2 album hartkorn og endvidere skov takseret til 1 fjerdingkar og 1/3 album [3, 4].

Ryttergårdene havde tidligere haft pligt til at have en rytter indkvarteret, men rytterne var nu fortrinsvis samlet på særlige gårde eller på kaserner i byerne. I stedet for indkvarteringsforpligtelsen skulle fæstebønderne betale en afgift [5].

Efter den gamle jordebog skulle Anders Michelsen i 1733 yde en betydelig landgilde. Den bestod af 1 daler og 7 1/2 skilling i rede penge, 12 skæpper rug, 15 skæpper byg, 18 skæpper og 1 fjerdingkar havre, 2 1/2 pund smør, et brændsvin (dvs. et brændemærket svin [6]), 1 fødenød (dvs. ungvæg, som fæsteren skulle opfodre for ejeren [6]), 1 lam, 1 gås, 2 høns og 2 1/2 læs ved [3]. Jeg formoder, at denne blanding af penge og naturalier blev brugt til forplejning af ryttere indlogeret andetsteds. Gad vide, om der var nogen forplejning til overs til Anders Michelsens egen familie, når han havde leveret landgilden?

Forplejningen på Anders Michelsens gård var tilstrækkelig til, at de tre børn overlevede, indtil de kunne forsørge sig selv. Anders Michelsen og Maren Madsdatter oplevede at se dem alle tre gift. Sønnen, Las Andersen, blev som den første gift i 1743 (jf. kapitel 39).

Sønnen, Michel Andersen, blev gift i Ødsted Sogn (Vejle Amt) den 2. december 1746 med enken, Anne Jensdatter, fra Ammitsbøl. Brudgommens far, Anders Michelsen, var den ene forlover. Begge ægtefæller døde i 1772 (Ødsted Sogn). Anne Jensdatter blev begravet den 27. september og Michel Andersen den 4. oktober.

Datteren, Maren Andersdatter, blev den 14. juni 1748 (Jerlev Sogn) gift med Poul Pedersen fra Rugsted i Ødsted Sogn. Forloverne er ikke anført i kirkebogen, men jeg vil gætte på, at Anders

Michelsen også her fik lov til at være forlover. De bosatte sig i Jerlev efter vielsen. Poul Pedersen døde 57 år gammel (begravet 30. august 1772, Jerlev Sogn). Maren Andersdatter døde som 70-årig og blev begravet den 30. december 1792 (Jerlev Sogn).

Det er ikke helt slut med gættet. Det er nærliggende at gætte på, at Poul Pedersen efter vielsen overtog Anders Michelsens fæstegård, for Anders Michelsen og hustru havde en alder, hvor det var aktuelt at tænke på aftægt. Hvis ellers de kom på aftægt hos svigersønnen, blev aftægten kortvarig.

Anders Michelsens og Maren Madsdatters ægteskab var af den sjældne slags, hvor ægtefællerne var fælles i både lyst og nød. Der er intet overraskende i, at ægtefællerne var fælles om vielsen. Det er mere usædvanligt, at de var fælles om begravelsen. Den 8. maj 1749 kom præsten i Jerlev Sogn på ekstraarbejde, idet både Anders Michelsen og Maren Madsdatter blev begravet denne dag. Dødsårsagen er ukendt, så det vides ikke, om de også var fælles om den. Det fremgår af kirkebogen, at Anders Michelsen blev 67 1/2 år og Maren Madsdatter 74 år.

Hvad der skete med ægteparret efter begravelsen kan ikke ses i arkivalierne, men må nødvendigvis være baseret på gætteri. Et optimistisk gæt er, at Anders og Maren efterfølgende har gået med hinanden i hånden gennem himmelens port på vej til den salighed, der ikke var blevet dem forundt gennem et hårdt liv som fæstebonde.

Litteraturliste

1. S. Nygård: "Danmarks kirkebøger", Udgivet af Rigsarkivet, København, 1933
2. Koldinghus Rytterdistrikt, Skifteprotokol, 1744-1751, folio 609-610b
3. Koldinghus Rytterdistrikt, Jordebog, 1733, side 334-335
4. Koldinghus Rytterdistrikt, Rytterbøndernes fæste-, husholds- og andre adkomstbreve, 1677-1755, Fortegnelse over rytterdistriktets fæstere med angivelse af ejendommens hartkorn, 1721, folio 19
5. Koldinghus Rytterdistrikt, <https://koldingwiki.dk>
6. Ordbog over det danske sprog, <http://ordnet.dk>

Kapitel 55. Efter en skrædder kommer en skomager

Mine tip-6-oldeforældre

Jens Jensen Skrædder & Johanne Carlsdatter

Jens Jensen Skrædder (810):

Født: ca. 1675

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 1716-1721

Død:

Begravet: 10. april 1729 i Jerlev Sogn (Vejle Amt)

Johanne Carlsdatter (811):

Født: ca. 1694

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 1716-1721

Død:

Begravet: 13. april 1764 i Jerlev Sogn

Min tip-6-oldemor var ikke Jens Jensens første hustru. Min tip-6-oldefar var formentlig den Jens Jensen fra Ammitsbøl i Ødsted Sogn (Vejle Amt), der den 5. oktober 1704 blev trolovet med og den 2. juni 1705 (Jerlev Sogn, Vejle Amt) blev gift med Mette Pedersdatter fra Mejsling i Jerlev Sogn. Jens Jensens fødsel/dåb, fødested og forældre er ukendte. Det kan skyldes, at den ældste kirkebog i Ødsted Sogn starter i 1690. Hans omtrentlige fødselsår er fastlagt på grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død.

I Mejsling var der to, der hed Jens Jensen [1, 2]. Den anden af dem blev gift med Dorthe Madsdatter den 12. juni 1712 (Jerlev Sogn). Derfor må det antages, at den Jens Jensen fra Mejsling, der den 14. februar 1706 (Jerlev Sogn) fik døbt en søn ved navn Jens, var min tip-6-oldefar.

For at kunne kende forskel på de to Jens Jensen'er blev min tip-6-oldefar senere i kirkebogen tilsyneladende konsekvent kaldt for Jens Skrædder eller Jens Jensen Skrædder, hvorimod den anden blev kaldt for Jens Jensen. Det vides ikke, om min tip-6-oldefar var skrædder af profession, eller om tilnavnet er gået i arv fra f.eks. en far. Den anden Jens Jensen er omtalt i kapitel 39, fordi min tip-5-oldefar, Las Andersen, overtog hans fæstegård.

Den 10. juni 1708 (Jerlev Sogn) fik Jens Skrædder i Mejsling døbt en datter, der fik navnet Else Jensdatter. En søn af Jens Skrædder i Mejsling fik navnet Lars Jensen ved dåben den 20. december 1711 (Jerlev Sogn). Der har med stor sandsynlighed været en kvinde involveret i fødslerne, men hendes indsats er ikke blevet påskønnet så meget, at hendes navn er blevet nævnt i kirkebogen.

”Jens Skrædders kone af Mejsling” var 38 år, da hun døde, dvs. hun var født ca. 1678. Hun blev begravet den 3. april 1716 (Jerlev Sogn). Heller ikke ved begravelsen blev hendes navn anført, men hun formodes at være ovennævnte Mette Pedersdatter. Formodningen bestyrkes af, at

Jens Skrædders første datter i et nyt ægteskab, der ifølge traditionen skulle opkaldes efter den afdøde hustru, fik navnet Mette.

Året efter hustruens død fik Jens Skrædder den 30. maj 1717 (Jerlev Sogn) begravet et barn, hvis navn ikke er anført. Barnet var ifølge kirkebogen 1 år og 9 måneder gammelt, dvs. det var født omkring 1. september 1715. Dets dåb er ikke fundet i kirkebogen.

Nu havde Jens Skrædder behov for en ny hustru. Trods søgning i kirkebøgerne for Jerlev Sogn og flere omkringliggende sogne er det ikke lykkedes at finde en vielse, der involverede ham. Første tegn på, at Jens Skrædder havde giftet sig igen, var en dåb. Den 13. juli 1721 (Jerlev Sogn) fik Jens Skrædder fra Mejsling døbt en søn, der fik navnet Carl. Moderens navn er fortsat holdt hemmeligt. Navngivningen af sønnen bestyrker formodningen om, at moderen var den Johanne Carlsdatter, der er omtalt nedenfor.

Jens Skrædder blev far til yderligere to børn med en anonym mor. Min tip-5-oldemor, Mette Jensdatter, blev døbt den 26. september 1723 og en søn, Peder Jensen, den 24. november 1726, begge i Jerlev Sogn.

Hvis Jens Skrædder har arbejdet som skrædder, har det været som bibeskæftigelse. Han var fæster af en halvgård i Mejsling under Koldinghus Rytterdistrikt. Gården var en gammel ryttergård ejet af Hans Majestæt Kongen. Halvgården var på 1 tønne, 7 skæpper og 3 fjerdingkar hartkorn, og Jens Skrædder delte 2 2/3 album skov med fæsteren af den anden halvgård [1].

Landgilden var så stor, at den næsten var majestætisk. Jens Skrædder skulle efter den gamle jordebog hvert år aflevere 1 daler, 1/2 mark, 2 skilling og 1 album i rede penge, 1/2 skæppe rug, 3 skæpper og 1 fjerdingkar byg, 15 skæpper havre, 15 kærve (dvs. neg [3]) rug, 1 pund smør, 1 brændsvin, 1/2 gås, 1 høne, 1/2 læs hø og 2 1/2 læs ved.

Ifølge kirkebogen var "Jens Jensen Skrædder af Mejsling" 54 år, da han døde. Han blev begravet den 10. april 1729 (Jerlev Sogn). Allerede den 9. juni 1729 (Jerlev Sogn) blev Johanne Carlsdatter fra Mejsling, der formodes at være Jens Skrædders enke, trolovet med Lars Thomsen. Den 7. august 1729 blev de gift (Jerlev Sogn).

Lars Thomsen var fra Tiufkær i Smidstrup Sogn (Vejle Amt). Han var født i ca. 1702 ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død, dvs. han var næsten ti år yngre end Johanne Carlsdatter. Der er ledt forgæves i Smidstrup Sogn efter nærmere oplysninger om Lars Thomsen.

Når Lars Thomsen lod sig lokke helt fra Tiufkær til Mejsling for at blive gift med en noget ældre enke, skyldtes det måske, at Lars Thomsen ikke kun afløste Jens Skrædder som ægtemand. Han overtog også den majestætiske fæstegård efter Jens Skrædder [1, 4]. I fæstebrevet kaldes Lars Thomsen for "Lauridts Thomasen" og Jens Skrædder for "Jens Jensen Ammitsbøl". Det er anført, at gårdens bygninger var på 24 fag, og at Lars Thomsen overtog en besætning på 2 heste, 3 køer, 2 ungdyr og 4 får [4].

I 1740 (Jerlev Sogn) blev Jens Skrædders og Johanne Carlsdatters to børn, Carl Jensen og Mette Jensdatter, konfirmeret. I kirkebogen er de anført som henholdsvis søn og datter af Lars Skomager. Det må betyde, at Lars Thomsen er blevet kaldt for Lars Skomager, selv om han tilsyneladende var den eneste Lars Thomsen i sognet på det tidspunkt. Endvidere er det ikke helt korrekt, når han er betegnet som far til konfirmanderne, idet han var deres stedfar. Konklusionen må være, at Johanne Carlsdatter var mor til konfirmanderne, og at det var hende, der tidligere var gift med Jens Skrædder.



Jens Jensen Skrædder havde ikke noget fotografiapparat. Derfor må vi nøjes med fotografier af, hvordan der så ud i Mejsling ca. 200 år efter, at mine tip-6-oldeforældre var gårdfolk på en ryttergård i landsbyen (fotograf: ukendt, foto: 1900-1920, Vejle Stadsarkiv)

Familierelationerne mellem Lars Thomsen Skomager og Jens Skrædders familie fremgår endvidere af, at Jens Skrædders datter, Mette Jensdatter (jf. kapitel 39), var en flittig bruger af sin stedfar og hans familie, når der skulle skaffes faddere til hendes børns dåb. Lars Skomager var fadder i 1745, 1749, 1751, 1753 og 1763, Lars Thomsens kone (dvs. Johanne Carlsdatter) var fadder i 1746, Lars Skomagers datter i 1749 og Lars Skomagers datter, Anne, i 1758.

Johanne Carlsdatter fik tilsyneladende ingen børn med Lars Skomager. Hvis det ellers er korrekt, at det som anført var en datter af Lars Skomager, der var fadder hos Mette Jensdatter, må Lars Skomager antages at have været gift tidligere.

Den 13. april 1764 (Jerlev Sogn) blev Johanne Carlsdatter begravet. Hun blev 70 år gammel. I kirkebogen er hun for anden gang fundet nævnt ved navn, idet hun er betegnet ”Lars Skomagers hustru, Johanna Carlsdatter, af Meisling”. Lars Skomager levede som enkemand i Mejsling i næsten 10 år. Han blev begravet den 26. januar 1773 (Jerlev Sogn). I kirkebogen er han kaldt for ”Lars Thomsen”. Han blev 71 år gammel.

Litteraturliste

1. Koldinghus Rytterdistrikt, Jordebog, 1733, side 320-321
2. Koldinghus Rytterdistrikt, Rytterbøndernes fæste-, husholds- og andre adkomstbreve, 1677-1755, Fortegnelse over rytterdistriktets fæstere med angivelse af ejendommens hartkorn, 1721, folio 19
3. Ordbog over det danske sprog, <http://ordnet.dk>
4. Koldinghus Rytterdistrikt, Sessionsprotokol, 1725-1733, folio 158

Kapitel 56. Enken uden navn

Mine tip-6-oldeforældre
Søren Jacobsen & ukendt hustru

Søren Jacobsen (812):

Født: ca. 1690

Døbt:

Konfirmeret:

Gift:

Død:

Begravet: 3. oktober 1769 i Nørup Sogn (Vejle Amt)

Ukendt hustru (813):

Født: ca. 1703

Døbt:

Konfirmeret:

Gift:

Død:

Begravet: 27. juni 1773 i Nørup Sogn

Faderen til min tip-5-oldefar, Knud Sørensen (jf. kapitel 40), formodes at være den Søren Jacobsen, der den 7. maj 1730 (Bredsten Sogn) fik døbt en søn ved navn Knud. Søren Jacobsen havde ifølge kirkebogen bopæl i Balle i Bredsten Sogn. Moderens navn er ikke anført i kirkebogen. Søren Jacobsen er ikke fundet nævnt andre steder i Bredsten Sogns kirkebog, hvilket kan skyldes, at kirkebogen starter i 1727. Der er ingen viden om Søren Jacobsens fødested eller forældre. Hans omtrentlige fødselsår er baseret på aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død.

Søren Jacobsens ukendte hustru er så kendt, at hun er fundet nævnt i Bredsten Sogns kirkebog før sin ægtefælle. Den 7. august 1729 var hun fadder ved en dåb i sognet. Hun er omtalt som "Søren Jacobsens hustru i Balle", men hendes navn holdes også her hemmeligt.

Min tip-5-oldefar, Knud Sørensen, blev konfirmeret den 13. april 1749 i nabosognet Nørup. I kirkebogen er han anført at være søn af Søren Jacobsen fra Lihme, dvs. Søren Jacobsen og familie må antages inden da at være flyttet til Lihme i Nørup Sogn.

Ifølge jordebogen for Engelsholm Gods [1] fra 1734 var en Christen Hansen og en Jørgen Hjulær fæstere af hver sin halvdel af gård nr. 8 i Lihme. I 1735 var Christen Hansen og Søren Jacobsen fæstere af gård nr. 8 [1]. Det er derfor sandsynligt, at Søren Jacobsen flyttede sig selv og familien til Lihme i 1734 eller 1735. Det kan undre, at der ikke er fundet noget fæstebrev i godsets fæsteprotokol, der starter i 1730 [2].

Gård nr. 8 var på 6 tønder, 2 skæpper og 2 album ager og engs hartkorn, og der var tilhørende skov på 2 skæpper og 2 album. Deraf var Søren Jacobsen fæster af halvdel. I 1736 delte Søren Jacobsen ligeledes gården med Christen Hansen [1].

Der er kun fundet sporadiske oplysninger om Søren Jacobsens familieforhold. Søren Jacobsens fæstegård blev som omtalt nedenfor overtaget af en søn, Jacob Sørensen. Jacob Sørensen



I dag kaldes Engelsholm Gods for Engelsholm Slot og anvendes som højskole. Søren Jacobsen kom aldrig på højskole, men måtte som fæstebonde udføre dagligt hoveriarbejde for godset (foto: 2023)

blev den 27. oktober 1750 (Grindsted Sogn, Ribe Amt) gift med Dorthe Nielsdatter. Efterfølgende blev han far til flere børn, der blev døbt i Nørup Sogn. Da fadderne ikke er anført i kirkebogen, kan dåbsoplysningerne ikke bidrage med yderligere viden om familieforholdene. Jacob Sørensen var ifølge kirkebogen 76 år gammel, da han døde (begravet 23. december 1787, Nørup Sogn), dvs. han var født ca. 1711.

Ved et skifte den 3. december 1778 efter Oluf Iversen i Rostrup i Gadbjerg Sogn (Vejle Amt) er Knud Sørensen i Lihme anført at være bror til enken, Maren Sørensdatter [3]. Hun må derfor være datter af Søren Jacobsen. Maren Sørensdatter fra Lihme blev den 15. oktober 1748 (Nørup Sogn) gift med Oluf Iversen fra Rostrup. Oluf Iversen blev begravet den 13. juni 1778 (Gadbjerg Sogn). Hans enke var formentlig den Maren Sørensdatter fra Rostrup, der blev begravet den 7. april 1814 (Gadbjerg Sogn). Hun var almisselem ved sin død og blev ifølge kirkebogen 90 år gammel, dvs. hun var født i ca. 1724.

Det vides således, at Søren Jacobsen havde børnene Jacob Sørensen (født ca. 1711), Maren Sørensdatter (født ca. 1724) og Knud Sørensen (født 1730). Det er sandsynligt, at børneflokkens størrelse har været større.

Søren Jacobsens hustru blev ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død født ca. 1703. Hvis kirkebogens aldersangivelser er nogenlunde korrekte, er det udelukket, at denne hustru kan have været mor til Jacob Sørensen. Det tyder på, at Søren Jacobsen har været gift mere end én gang. Det er således usikkert, om den her omtalte hustru har været mor til Knud Sørensen og dermed er min tip-6-oldemor.

I 1749 og 1752 delte Søren Jacobsen fæstet af gård nr. 8 med en Niels Christensen. I 1753 var Søren Jacobsens halvgård blevet overtaget af Jacob Sørensen [1]. Det fremgår af fæstebrevet, at Søren Jacobsen var far til Jacob Sørensen, og at Søren Jacobsen frivilligt havde afstået gården til sønnen [4]. Der kan være tvivl om overtagelsestidspunktet, idet fæstebrevet var udstedt den 20. februar 1761, dvs. otte år efter, at overtagelsen var sket ifølge jordebogen.

Uanset overtagelsestidspunktet er det sandsynligt, at Søren Jacobsen og hustru efterfølgende har været på aftægt hos Jacob Sørensen. Det fremgår af fæstebrevet, at Jacob Sørensen skulle betale landgilde efter jordebogen og udføre hoveri som sine naboer [4]. Det må formodes, at Søren Jacobsen indtil da har haft de samme vilkår. Ifølge jordebogen fra 1773 bestod den årlige landgilde af 3 mark og 8 skilling i rede penge og 3 ½ skæppe rug. Det er endvidere anført, at der skulle forrettes daglig hoveri [5].

Søren Jacobsen havde bopæl i Lihme, da han døde 79 år gammel. Han blev begravet den 3. oktober 1769 (Nørup Sogn), dvs. han var født i ca. 1690. "Søren Jacobsens enke af Lihme" var 70 år, da hun døde (begravet 27. juni 1773, Nørup Sogn), dvs. hun var født i ca. 1703 og dermed noget yngre end Søren Jacobsen. Enken er uden navn i kirkebogen, så hun må affinde sig med en plads blandt min slægtstavles ukendte hustruer.

Litteraturliste

1. Engelsholm Gods, Jordebøger, 1730-1807
2. Engelsholm Gods, Fæsteprotokol, 1730-1757
3. Engelsholm Gods, Skifteprotokol, 1737-1786, side 1311-1312
4. Engelsholm Gods, Fæsteprotokol, 1749-1795, side 18-19
5. Engelsholm Gods, Jordebøger, 1773

Kapitel 57. Brændehugning og pludselig død

Mine tip-6-oldeforældre

Hans Hansen & Tove Jensdatter

Hans Hansen (814):

Født: ca. 1686

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før 1727

Død:

Begravet: 1. december 1768 i Nørup Sogn (Vejle Amt)

Tove Jensdatter (815):

Født: ca. 1694

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før 1727

Død:

Begravet: 28. juli 1777 i Nørup Sogn

Hans Hansen ses som voksen i Nørup Sogns kirkebog omtalt som Hans Jerlev eller Hans Hansen Jerlev. Tilnavnet er formentlig blevet anvendt for at undgå forveksling med en anden Hans Hansen i sognet. Når han har fået tilnavnet Jerlev, er det nærliggende at tro, at han er født eller opvokset i Jerlev Sogn (Vejle Amt).

Ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død var Hans Hansen født i ca. 1686. Kirkebogsindførslerne for døpte i Jerlev Sogn starter i 1685, så det kan ikke udelukkes, at Hans Hansen er blevet født inden da. I Jerlev Sogns kirkebog er kun fundet én Hans Hansen, hvis fødselsår kan tænkes at passe på min tip-6-oldefar. Det er Hans Niensens søn, Hans, af Jerlev, der blev døbt den 5. marts 1690 (Jerlev Sogn).

En unavngiven søn af Hans Nielsen i Jerlev blev begravet den 22. marts 1691 (Jerlev Sogn), og det kan tænkes at være førnævnte Hans. Hans Nielsen i Jerlev døde den 13. oktober 1709 (Jerlev Sogn). Der er ikke fundet nogen dokumentation for, at det er Hans Nielsen, der var far til min tip-6-oldefar, Hans Hansen. Derfor vil jeg nøjes med at betegne Hans Hansens fødested, fødsel/dåb og forældre som ukendte.

Det gælder også for Tove Jensdatter, at fødested, fødsel/dåb og forældre er ukendte. Hun blev født i ca. 1694. Det vides fra skifter [1, 2], at hun havde to søstre, Anne Jensdatter (født ca. 1703), og Margrethe Jensdatter (født ca. 1709). De omtrentlige fødselsår er baseret på aldersangivelsen i kirkebogen ved deres død.

De to søstre boede i Tørskind i Bredsten Sogn (Vejle Amt), da de blev gift. Tove Jensdatter er blevet gift inden kirkebogens start i Bredsten Sogn i 1727, men hun boede i Tørskind, da hun fødte de børn, hvis dåb er kendt fra kirkebogen. Det er derfor nærliggende at gætte på, at Tove Jensdatter og de to søstre er født og opvokset i Tørskind.

Efter kirkebogens start i 1727 er Hans Hansen blevet far til fire børn, der alle blev født i Tørskind og døbt i Bredsten Sogn. Morten Hansen blev døbt den 14. december 1727, men blev begravet den 13. februar 1729. Endnu en Morten blev døbt den 27. december 1729. Han blev ved dåben båret af Hans Hansens søster, hvis navn ikke er anført. Min tip-5-oldemor, Anne Hansdatter, blev døbt den 24. juni 1732. Hun blev også båret af Hans Hansens unavngivne søster, der er anført at have bopæl i Tørskind. Niels Hansen blev døbt den 26. december 1734 helt uden hjælp fra Hans Hansens søster.

Hans Hansen og Tove Jensdatter har haft en alder, der gør det sandsynligt, at de har fået flere børn inden 1727. I januar 1746 blev to sønner af Hans Hansen i Tørskind begravet. Sønnen, Hans Hansen, blev begravet den 2. januar 1746 (Bredsten Sogn) og sønnen, Mikkel Hansen, den 9. januar 1746 (Bredsten Sogn). Hans Hansens alder er ikke anført. Hvis datidens navngivningstraditioner er blevet fulgt, må han formodes at have været den ældste søn. Mikkel Hansen er anført at være blevet 23 år, dvs. han var født ca. 1723.

Da sønnen, Hans, er blevet opkaldt efter Hans Hansens far, er det nærliggende at tro, at der også har været en søn, Jens, der var opkaldt efter Tove Jensdatters far. Det er formentlig den Jens Hansen fra Tørskind, der den 13. juli 1741 fæstede en halvgård i Lindeballe [3], som Søren Hansen var fradød året forinden (begravet 26. maj 1740, Lindeballe Sogn, Vejle Amt). Ifølge skiftet var Søren Hansen gift med Mette Jensdatter [4].

Det var en betingelse for fæstet, at Jens Hansen skulle gifte sig med datteren [3]. Søren Hansen havde dog to døtre, Maren (født ca. 1715) og Karen (født ca. 1721) [4]. Vielsen er ikke fundet, så det kan ikke afgøres med sikkerhed, hvem af døtrene Jens Hansen måtte i tvangsægteskab med. Det var formentlig Karen, idet en Karen Sørensdatter fra Bindsbøl, der var gift med en Jens Hansen, blev begravet den 6. marts 1782 (Lindeballe Sogn) i en alder af 64 år.

Jens Hansen må formodes at være blevet gift i 1741. Hans første barn blev døbt Mette den 6. januar 1742. Næste barn blev døbt den 18. marts 1744 uden, at navnet er anført i kirkebogen. Som omtalt i kapitel 40 hed barnet sandsynligvis Tove, hvilket vil være i god overensstemmelse med, at første datter blev opkaldt efter mormor og anden datter efter farmor. Efterfølgende børn blev døbt i 1746, 1748, 1750, 1753 og 1756. Alle Jens Hansens børn blev døbt i Lindeballe Sogn.

Efter en skifteforretning den 9. april 1754 blev Jens Hansen frataget sin fæstegård i Lindeballe pga. forsømmelser og restancer. En registrering og vurdering viste, at Jens Hansen skyldte godsejeren 133 rigsdaler, 3 mark og 4 skilling. Gården blev overdraget til en anden, men Jens Hansen med hustru og børn blev pålagt at finde en anden bopæl på godsets område [5].

Det er derefter usikkert, hvad der blev af Jens Hansen og familie. En Jens Hansen i Uhe i nabosognet Ringive fik døbt to børn den 1. marts 1758. Den 4. oktober 1761 fik en Jens Hansen i Bindsbøl (Lindeballe Sogn) døbt en søn. Begge Jens Hansen'er kan tænkes at være den fallerede fæstegårdmand. Bopælen var som nævnt ovenfor også Bindsbøl, da Jens Hansens hustru døde i 1782. Jens Hansen giftede sig den 29. oktober 1782 (Lindeballe Sogn) med enken Margrethe Hansdatter. Derefter er Jens Hansen ikke fundet i arkivalierne.

Moderen til Hans Hansens ovennævnte børn er ikke anført i kirkebogen. Det kan derfor ikke fastslås med sikkerhed, at Tove Jensdatter var mor til dem alle. Tove Jensdatter er første gang nævnt som hustru til Hans Hansen i kirkebogen ved hendes død, hvor hun er omtalt som

”Hans Jerlevs enke”. Tove Jensdatter må dog antages at være mor til min tip-5-oldemor, Anne Hansdatter, da Anne Hansdatters næstældste datter fik navnet Tove.

Da der den 12. marts 1745 blev afholdt skifte efter Tove Jensdatters søster, Margrethe Jensdatter, var Hans Hansen og Ole/Oluf Madsen fra Tørskind formyndere for den afdødes børn. Ole Madsen var gift med Tove Jensdatters anden søster, Anne Jensdatter. De to formyndere er anført at være ”børnenes morbrødre” [2]. Det skyldes formentlig en misforståelse hos skifteforvalteren, for formynderne var gift med børnenes mostre.

Margrethe Jensdatter var den 11. oktober 1740 (Bredsten Sogn) blevet gift med Christen Nielsen fra Lihme. Hun var 36 år, da hun døde (begravet 15. januar 1745, Nørup Sogn). Ifølge skiftet efterlod hun sig en søn og en datter.

Det vides ikke, hvordan Hans Hansen under opholdet i Tørskind har forsørget sin familie, men han må formodes at have arbejdet med landbrug. Det gjorde han med sikkerhed den 4. november 1749, hvor han i en jordebog for Engelsholm Gods er anført at være fæster af en halvgård i Lihme i Nørup Sogn [6].

I en jordebog dateret den 5. november 1748 er fæsteren en anden [6]. Derfor må Hans Hansen og familie være flyttet fra Tørskind til Lihme i 1748 eller 1749. Det kan undre, at der ikke kan findes noget fæstebrev til Hans Hansen i fæsteprotokollen for Engelsholm Gods, der omfatter tidsperioden 1730-1795. Undringen fortsætter når man regner ud, at Hans Hansen må have været over 60 år, da han tiltrådte som fæster, dvs. han blev fæster i en alder, hvor mange andre ville være parat til at gå på aftægt.

Familiens flytning dokumenteres af, at datteren, Anne Hansdatter, blev konfirmeret i Nørup Sogn den 4. oktober 1750, og sønnen, Niels Hansen, blev konfirmeret sammesteds den 29. april 1753. De er begge anført at være barn af Hans Jerlev fra Lihme.

Selv om sønnen, Morten Hansen, var over konfirmationsalderen, flyttede han tilsyneladende med familien til Lihme. Den 7. juni 1753 (Randbøl Sogn, Vejle Amt) blev Morten Hansen fra Lihme viet til Anne Cathrine Sørens datter fra Dallover i Randbøl Sogn. Han var 23 år ved vielsen. Morten Hansen døde i en alder af 38 år (begravet 17. juli 1768, Randbøl Sogn). Det fremgår af skiftet den 7. oktober 1768, at han efterlod sig fire børn [7]. Morten Hansens svoger, Knud Sørensen fra Lihme, der var gift med Anne Hansdatter (jf. kapitel 40), var formynder for børnene.

Jorden til Hans Hansens halvgård var på 3 tønder, 3 skæpper og 3/20 album hartkorn. Dertil kom skov takseret til 1 skæppe og 1 album. Fæsteren af den anden halvdel af gården hed Christen Thomsen. I Lihme var der 10 fæstegårde opdelt i 20 halvgårde. Der blev ikke gjort forskel på fæstebønderne, for alle 20 halvgårde havde samme hartkorn jord og skov. Hans Hansen er også anført som fæster af halvgården i jordebøgerne fra 1752 og 1753 [6].

I 1751 var Hans Hansen igen i funktion som formynder ved et skifte den 29. marts 1751 efter Tove Jensdatters søster, Anne Jensdatter [1]. Denne gang var der tilsyneladende bedre styr på familierelationerne, for Hans Hansen i Lihme er omtalt som den afdødes børns ”mosters mand”, dvs. han var svoger til den afdøde.

Lihme										
1	Hans Hansen Gård $\frac{1}{2}$ Gaard	3	3	20	1	1				
2	Christen Thomsen Gård $\frac{1}{2}$ Dito	3	3	20	1	1				
3	Hans Hansen Gård $\frac{1}{2}$ Dito	3	3	20	1	1				
4	Christen Thomsen Gård $\frac{1}{2}$ Dito	3	3	20	1	1				
5	Hans Hansen Gård $\frac{1}{2}$ Dito	3	3	20	1	1				
6	Christen Thomsen Gård $\frac{1}{2}$ Dito	3	3	20	1	1				
7	Hans Hansen Gård $\frac{1}{2}$ Dito	3	3	20	1	1				
8	Christen Thomsen Gård $\frac{1}{2}$ Dito	3	3	20	1	1				
9	Hans Hansen Gård $\frac{1}{2}$ Dito	3	3	20	1	1				
10	Christen Thomsen Gård $\frac{1}{2}$ Dito	3	3	20	1	1				
Sum		30	30	200	10	10				
Lihme 1749										

Uddrag af jordebog for Engelsholm Gods fra 1749 [6] omfattende fæstebønderne fra Lihme. Hans Hansen er anført under nr. 2 som fæster af en halvgård. Den anden halvdel er fæstet af Christen Thomsen. Jordtilliggendet er anført at være på 3 tønder, 3 skæpper og $\frac{3}{20}$ album hartkorn. Den tilhørende skov er takseret til 1 skæppe og 1 album.

Anne Jensdatter var den 25. juni 1730 (Bredsten Sogn) blevet gift med ovennævnte Ole/Oluf Madsen. "Ole Madsens hustru i Tørskind" blev begravet den 6. december 1750 (Bredsten Sogn). Hun blev 47 år gammel. Hun efterlod sig ifølge skiftet fire børn.

Hans Hansen mente, at indtægt var bedre end aftægt. Derfor fortsatte han med at være fæstegårdmand, indtil han var ca. 75 år. Den 21. februar 1761 blev fæstegården overtaget af svigersønnen, Knud Sørensen [8]. Det er anført i fæstebrevet, at Hans Hansen godvilligt havde afstået gården. Derefter kom Hans Hansen og Tove Jensdatter på aftægt hos Knud Sørensen [9, 10].

Aftægten fik dog ikke Hans Hansen til at holde sig i ro. Han var tværtimod så aktiv, at han døde af det. Ifølge kirkebogen gik han i slutningen af 1768 i skoven for at hugge brænde. Det var tilsyneladende for stor en udfordring for en 82-årig mand. Kirkebogen beskriver, at Hans Hansen Jerlev "ved at hugge brændeved i skoven gjorde et fald og derved fik et stød for brystet og maven, hvoraf han pludselig efter at have gjort et par suk døde". Det lyder næsten som om, at der har været en journalist til stede for at reportere om sidste hug og suk.

Hans Hansen blev begravet den 1. december 1768 (Nørup Sogn). Man må håbe, at andre har leveret brænde, så Tove Jensdatter fik varmen den vinter. Hun var på aftægt i yderligere 9 år. Tove Jensdatter døde ikke af kulde, for døden indtraf på en sommerdag. Hun blev ifølge kirkebogen 83 år gammel og blev begravet den 28. juli 1777 (Nørup Sogn).

Litteraturliste

1. Engelsholm Gods, Skifteprotokol, 1737-1786, side 340-343
2. Engelsholm Gods, Skifteprotokol, 1737-1786, side 148-150
3. Engelsholm Gods, Fæsteprotokol, 1730-1757, folio 32
4. Engelsholm Gods, Skifteprotokol, 1737-1786, side 67-68
5. Engelsholm Gods, Skifteprotokol, 1737-1786, side 482-485
6. Engelsholm Gods, Jordebøger, 1730-1807
7. Engelsholm Gods, Skifteprotokol, 1737-1786, side 1193-1194
8. Engelsholm Gods, Fæsteprotokol, 1749-1795, side 19-20
9. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1762-1764, Nørup Sogn, side 39
10. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1762-1764, Nørup Sogn, side 30

Kapitel 58. Hun hed Clauses kone

Mine tip-6-oldeforældre

Claus Jensen & Maren Pedersdatter

Claus Jensen (816):

Født: 1692

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før 1726

Død:

Begravet: 19. januar 1746 i Hvejsel Sogn (Vejle Amt)

Maren Pedersdatter (817):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før 1726

Død:

Begravet:

Vi er nu så langt tilbage i tiden, at det er vanskeligt at finde oplysninger om mine aner. Claus Jensens fødselsår er fastlagt på grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død. Der er ingen viden om hans fødselsdato, fødested eller forældre. Der er dog fundet et usikkert bud på Claus Jensens mor i Hvejsel Sogns kirkebog. Den 10. december 1741 blev en Karen Clausdatter på 81 år begravet, dvs. hun var født ca. 1660. Claus Jensen havde en datter ved navn Karen Clausdatter, der kan tænkes at være opkaldt efter hans mor.

Oplysningerne om Maren Pedersdatters familiemæssige forhold er sparsomme. Det fremgår af et skifte [1], at Maren Pedersdatters moster hed Karen Jensdatter og var fra Skovbølling i Jelling Sogn (Vejle Amt). Som arvinger er i samme skifte anført Maren Pedersdatter og to søstre til hende. Søstre var Kirsten Pedersdatter gift med Mikkel Sørensen i Skovbølling og Karen Pedersdatter gift med Thomas Pedersen i Sælde i Skibet Sogn (Vejle Amt).

Kirsten Pedersdatter blev begravet den 12. juli 1772 (Jelling Sogn). Hun blev 66 år, dvs. hun var født ca. 1706. Hendes mand, Mikkel Sørensen, var død kort tid før hende (begravet 28. juni 1772 (Jelling Sogn). Han blev 69 år, dvs. var født ca. 1703. Der blev afholdt fælles skifte den 7. juli 1772 [2].

Karen Pedersdatter blev begravet den 11. februar 1763 (Skibet Sogn). Hun blev 59 år, dvs. hun var født ca. 1704. Der blev afholdt skifte den 20. juni 1763 [3]. Hendes mand, Thomas Pedersen, døde i 1772, jf. skiftet [4]. I perioden 1728-1740 fik de ifølge Skibet Sogns kirkebog seks børn.

Det kan på ovennævnte grundlag konkluderes, at Maren Pedersdatters far har heddet Peder, og at hendes mor har heddet Jensdatter. En gennemgang af fadderne ved dåben af Claus Jensens og Maren Pedersdatters børn giver et usikkert bud på en far til Maren Pedersdatter.

Ved en dåb i 1727 blev barnet båret af ”Peder Norskes datter i Skovbølling”. I 1731 var det ”hans (dvs. Claus Jensens) kones søster af Skovbølling”, der bar barnet. I 1735 var ”Peder Norsk af Skovbølling” og ”Mikkel Sørensens kone” blandt fadderne. ”Hans kones søster af Skovbølling” og ”Mikkel Sørensens kone” må have været Kirsten Pedersdatter. Spørgsmålet er, om ”Peder Norskes datter i Skovbølling” også har været Kirsten Pedersdatter. I så fald må Peder Norsk have været far til Maren Pedersdatter.

I en jordebog for Skovgård Gods fra 1733 er Peder Norsk anført at være fæster af en gård i Skovbølling [5]. Det var han ikke i en jordebog fra 1750, hvor Peder Norsks halvgård tilsyneladende var blevet overtaget af Kirsten Pedersdatters mand, Mikkel Sørensen [6]. Det bestyrker mistanken om, at Peder Norsk kan have været far til Kirsten Pedersdatter. Det er ikke lykkedes at finde flere oplysninger om Peder Norsk. Han er formentlig død inden 1750, hvor kirkebogen starter i Jelling Sogn.

Selv om det ikke umiddelbart bidrager til en afklaring af familierelationerne, bør det nævnes, at der i Skovbølling eksisterede to med navnet Jens Norsk. Den ældste Jens Norsk var ifølge de amtslige skatteregnskaber fæster af en gård i Skovbølling i 1696, 1699 og 1704 [7-9] og var anført at have en hjemmeboende datter.

Den yngste Jens Norsk er jævnligt anført i Jelling Sogns kirkebog både som far og som fadder. Ved folketællingen i 1801 var han 89 år og enkemand og boede hos en datter og svigersøn i et hus i Jelling Sogn. Han opnåede at blive 93 år, inden han døde den 24. januar 1806 (Jelling Sogn), dvs. han var født ca. 1713.

Det er nærliggende at gætte på, at den ældste Jens Norsk var far til Peder Norsk, der var far til den yngste Jens Norsk. Den yngste Jens Norsk kan ikke have haft samme mor som de tre ovennævnte søstre, Maren, Kirsten og Karen, for så ville han have været nævnt som arving i skiftet [1]. Ifølge Jellings kirkebog døde Jens Norskes gamle mor i 1765. Det kan ikke udelukkes, at Peder Norsk har været gift mere end én gang og dermed kan have været far til både de tre søstre og til Jens Norsk.

Konklusionen af de ovennævnte spekulationer er, at det ikke kan afgøres, om Peder Norsk var far til Maren Pedersdatter. Derfor bliver han ikke udnævnt til min tip-7-oldefar og får ingen plads på min anetavle. Han bliver dog sat på venteliste, så han kan træde til, hvis der skulle dukke ukendte arkivalier op med relevant dokumentation.

Nu skal det handle om mine tip-6-oldeforældre. De tilbragte den kendte del af deres liv i Hvejsel Sogn (Vejle Amt) ca. 13 km nordvest for Vejle. Deres vielse er ikke fundet i Hvejsel Sogns kirkebog, der starter i 1724. Det kan skyldes, at dele af den ældste kirkebog er defekte eller ulæselige, men kan naturligvis også skyldes, at de er blevet gift før 1724 eller i et andet sogn.

Første gang, der er fundet oplysninger i kirkebogen om mine tip-6-oldeforældre, er i 1726, hvor det er anført, at ”Clauses barn i Hvejsel” blev begravet den 5. maj 1726. Det vanskeliggør slægtsforskningen, at præsten var på fornavn med faderen og slet ikke på navn med moderen.

Da der ikke er fundet andre potentielle fædre i sognet med fornævnet Claus, tillader jeg mig at regne med, at barnet var Claus Jensens. Barnets dåb er ikke fundet i kirkebogen, men det kan evt. skyldes, at det ikke nåede at blive døbt, eller at kirkebogen har været defekt eller ulæselig. Det kan konkluderes, at Claus Jensen må være blevet gift før 1726.

Kirkebogen undlader enten at nævne Claus Jensens hustru, eller også omtales hun som ”Clauses kone” eller ”Claus Jensens kone”. Det var først i 1741, at hendes navn blev afsløret. Hun



Hvejsel Kirke var på Claus Jensens tid ejet af sognepræsten. Claus Jensen fik en stor børneflokk døbt i kirken. Det har været dyrt, hvis kirkeejeren har krævet brugerbetaling (foto: 2023)

var fadder ved en dåb i Hvejsel Sogn den 8. januar 1741, hvor hun omtales som "Clausens kone, Maren Pedersdatter". Derfor kan det ikke udelukkes, at Claus Jensen inden da har været gift med en anden. Der er dog ikke fundet oplysninger, der tyder på, at det skulle have været tilfældet.

Claus Jensen og Maren Pedersdatter fik en flok børn. Jeg er nået frem til 14, hvis man tæller de dødfødte med, men som det vil fremgå, er der ikke helt styr på antallet. Alle børnene blev født i Hvejsel Sogn. Karen Clausdatter blev døbt den 28. september 1727 og Peder Clausen den 29. juli 1731. Den 1. januar 1732 blev Jens Clausen begravet. Det er anført i kirkebogen, at han var Claus Jensens ældste søn. Hans fødsel/dåb er ikke fundet.

Der var overvægt af drenge i familien. Anders Clausen blev døbt den 21. juni 1733, og det var der stil over, for han blev båret af herredsfogedens tjenestepige. Terkel Clausen blev døbt den 27. marts 1735. Den 22. juli 1736 blev "Claus Jensens navnløse barn" begravet, dvs. barnet døde kort tid efter fødslen. Niels Clausen blev døbt den 13. oktober 1737. Han blev kun 2 år gammel (begravet 3. april 1740). 1740 var et trist år, for den 17. januar var Claus Jensens dødfødte barn blevet begravet.

Claus Jensens kone må have født tvillinger uden, at jeg har opdaget det. Den 29. september 1741 blev en af Claus Jensens tvillingesønner ved navn Jens begravet. Det er uafklaret, hvornår tvillingerne blev født, og hvem, den anden tvilling var. Den 22. oktober 1741 blev min tip-5-oldefar, Søren Clausen, født. Som nævnt ovenfor blev Claus Jensens kone tidligere samme år

omtalt som Maren Pedersdatter. Der er derfor ingen tvivl om, at Maren Pedersdatter er min tip-6-oldemor.

Da der omsider blev født en pige igen, var hun dødfødt. Hun blev begravet den 2. februar 1744. Året efter lykkedes det Maren Pedersdatter at føde en levedygtig pige. Kirsten Clausdatter blev døbt den 18. juli 1745.

Når børneflokket ikke blev større, var den væsentligste årsag, at Claus Jensen døde. Han blev begravet den 19. januar 1746. Der var helt styr på hans alder, for det er anført i kirkebogen, at han blev 53 år og 9 måneder gammel. Det vides ikke, hvad han beskæftigede sig med ud over at få børn. Hans erhverv er på intet tidspunkt fundet anført, men det må formodes, at han ernærede sin store familie med en eller anden form for landbrug.

Nu stod Maren Pedersdatter tilbage med en stor børneflok, hvoraf de fleste var mindreårige. Eneste løsning på det problem var at blive gift hurtigst muligt. Den 21. august 1746 blev Maren Pedersdatter trolovet med Christen Nielsen, og den 23. oktober 1746 blev de gift i Hvejsel Kirke. Christen Nielsen var født ca. 1715 ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død. Efterfølgende havde de bopæl i Hvejsel, hvor Christen Nielsen muligvis er flyttet ind hos Maren Pedersdatter.

Christen Nielsen ville gerne have egne børn, men det blev ingen succes. Den 1. november 1747 (Hvejsel Sogn) blev hans dødfødte datter begravet, og den 19. maj 1750 (Hvejsel Sogn) fik han et dødfødt barn begravet. Maren Pedersdatter havde nu født børn i en periode på mindst 24 år, hvis ellers hun var mor til alle Claus Jensens børn. Hun fik ikke flere børn med Christen Nielsen. Det skyldtes formentlig, at hun var nået over den fødedygtige alder.

Det fremgår af skatteregnskaber fra 1762 [10] og 1763 [11], at Christen Nielsen var fæstegårdmand i Hvejsel By. Gården hørte under Donneruplund Gods. Det er sandsynligt, at Christen Nielsen har overtaget fæstet af gården efter Claus Jensen. I 1762 var der i husstanden 1 barn over 12 år og 1 tjenestepige over 12 år. I 1763 må barnet være blevet voksent, for nu var der 1 tjenestekarl og 1 pige over 12 år. Det anførte barn har formentlig været Claus Jensens yngste datter, Kirsten Clausdatter.

Den 4. oktober 1781 (Hvejsel Sogn) blev Christen Nielsen begravet. Han blev 66 år gammel. Det er anført i kirkebogen, at han var husmand i Hvejsel. Det betyder ikke nødvendigvis, at Christen Nielsen havde skiftet gården ud med et hus, idet gården kan have været så lille, at der kunne være tvivl om, hvorvidt han var gårdmand eller husmand.

Det vides ikke, hvad der skete med Maren Pedersdatter efter Christen Niensens død. Hun er tilsyneladende flyttet fra Hvejsel, for hun er ikke fundet død i Hvejsel Sogn.

I det følgende gives der en kortfattet og ufuldstændig omtale af, hvad der blev af fire af Claus Jensens og Maren Pedersdatters børn. Der er ingen viden om Peder Clausens skæbne. Min tip-5-oldefar, Søren Clausens livshistorie er beskrevet mere detaljeret i kapitel 41.

Karen Clausdatter var 24 år, da hun den 21. marts 1752 blev gift med Niels Jensen i Hvejsel Kirke (jf. Gadbjerg Sogns kirkebog). De bosatte sig i Vindelev Sogn (Vejle Amt) og fik fire børn i henholdsvis 1753, 1754, 1756 og 1763. Niels Jensen døde (begravet 6. januar 1764, Vindelev Sogn), og Karen Clausdatter giftede sig den 17. juli 1764 (Vindelev Sogn) med Anders Laursen (også kaldet Lauesen). Ved folketællingen i 1787 boede de på en gård i Vindelev.

Karen Clausdatter var 73 år, da hun døde (begravet 25. januar 1801, Vindelev Sogn). Det ses af folketællingen samme år, at Anders Laursen var sognefoged. Sognefogeder dør også, og Anders Laursen døde året efter i en alder af 68 år (begravet 30. januar 1802, Vindelev Sogn). Det fremgår af det efterfølgende skifte [12], at de ikke efterlod sig fælles børn.

Anders Clausen tjente på Donnerupgård i Give Sogn, da han den 31. januar 1765 (Give Sogn) blev trolovet med Anne Kirstine Jensdatter fra Vemmelund i Give Sogn. De blev gift i Give Kirke den 29. juni 1765. Den 11. februar 1766 (Give Sogn) fik de døbt en datter, Maren Kirstine. Hun blev ved dåben båret af ”mandens søster fra Hvejsel”, som må formodes at have været enten Karen eller Kirsten Clausdatter.

Familien flyttede derefter fra Give til et ukendt opholdssted. I 1775 var Anders Clausen og Anne Kirstine Jensdatter flyttet til hans fødesogn Hvejsel, hvor de den 8. januar 1775 fik døbt en datter, Kirsten, med hans stedfar, Christen Nielsen, som fadder. Den 12. maj 1782 (Hvejsel Sogn) fik de døbt en søn, Claus. I kirkebogen er Anders Clausen anført at være husmand i Bjerlev. Den 20. maj 1782 (Hvejsel Sogn) var ”Anders Clausens kone i Bjerlev” fadder ved en dåb, men derefter er hun sporløst forsvundet.

Ved folketællingen i 1787 var Anders Clausen anført at være enkemand. Han var sammen med sine to børn, Kirsten og Claus, indlogeret hos Søren Terkelsen i Bjerlev, der var søn af Anders Clausens bror, Terkel. Anders Clausen er anført at være en ”fattig inderste”. Anders Clausens hustru er ikke inden da fundet død i Hvejsel Sogn. Anders Clausen var husmand ved Hvejsel Kirke, da han døde som 62-årig. Han blev begravet den 9. august 1795 (Hvejsel Sogn).

Terkel Clausen havde bopæl i Hvejsel, da han fik en søn, Søren Terkelsen, der blev døbt den 13. maj 1759 (Hvejsel Sogn). Terkel Clausen må derfor være blevet gift forinden, selv om vielsen ikke er fundet. Ved en dåb hos Peder Sørensen i Sindbjerg Sogn den 9. maj 1762 er det anført, at barnet blev båret af Terkel Clausens hustru, Karen, af Hvejsel. Peder Sørensen kan tænkes at have været bror til Karen, der i så fald har heddet Sørensdatter. Den Terkel i Bjerlev (Hvejsel Sogn), der den 10. oktober 1762 fik døbt en datter, Anne Marie, formodes at være Terkel Clausen, bl.a. fordi Anders Clausen fra Hvejsel var en af fadderne.

Der savnes oplysninger om Terkel Clausens videre skæbne. Som omtalt ovenfor boede sønnen, Søren Terkelsen, på en gård i Bjerlev i Hvejsel Sogn ved folketællingen i 1787, og en anden søn, Peder Terkelsen, var tjenestekarl samme sted. Ved folketællingen i 1801 boede Søren Terkelsens mor, der kaldes for Karen Terkels, hos ham på gården i Bjerlev. Karen Sørensdatter fra Bjerlev var ifølge kirkebogen 79 år, da hun døde (begravet 22. januar 1809, Hvejsel Sogn).

Kirsten Clausdatter blev den 21. november 1766 trolovet med Anders Laursen fra Hygum, og de blev den 23. december samme år gift i Hvejsel Kirke. Det var dog en anden Anders Laursen end den Anders Laursen, som hendes storesøster, Karen, var gift med. Ved folketællingen i 1787 boede Kirsten Clausdatter med mand og en søn i Skovbølling i Jelling Sogn. Det er anført, at Kirsten Clausdatter var vanfør.

Den 4. april 1792 (Jelling Sogn) blev Anders Bøllings hustru i Skovbølling begravet. Hun blev ifølge kirkebogen 49 år gammel. Hun formodes at være Kirsten Clausdatter. I hvert fald blev der den 2. maj 1792 afholdt skifte efter Kirsten Clausdatter [13]. Hun efterlod sig tre sønner, Claus på 26 år, Christen på 16 år og Anders på 9 år. Der var underskud i boet, men det slap

Kirsten Clausdatter for at bekymre sig om. Anders Laursen levede ubekymret videre. Ved folketællingen i 1801 boede han i huset i Skovbølling med en ny kone og en ny søn.

Litteraturliste

1. Skovgård Gods, Skifteprotokol, 1734-1798, side 144-148
2. Skovgård Gods, Skifteprotokol, 1734-1798, side 292-301
3. Lerbæk Gods, Skifteprotokol, 1730-1781, side 157-160
4. Lerbæk Gods, Skifteprotokol, 1730-1781, side 257-260
5. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1731-1737, folio 354-355
6. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1745-1752, folio 578-579
7. Reviderede regnskaber, Amtstueregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Konsumptions-, familie- og folkeskatteregnskaber, 1683-1698, Jelling Sogn, juli 1696
8. Reviderede regnskaber, Amtstueregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Konsumptions-, familie- og folkeskatteregnskaber, 1699-1766, Jelling Sogn, juli 1699
9. Reviderede regnskaber, Amtstueregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1704-1711, Jelling Sogn, juli 1704
10. Reviderede regnskaber, Amtstueregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1762-1764, Hvejsel Sogn, side 83
11. Reviderede regnskaber, Amtstueregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1762-1764, Hvejsel Sogn, side 61
12. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skifteprotokol, 1800-1814, folio 222, 223-226, 235, 249-250 og 256-258
13. Skovgård Gods, Skifteprotokol, 1734-1798, side 425-427

Kapitel 59. Aftægt uden Kirsten

Mine tip-6-oldeforældre

Peder Hansen Brink & Kirsten Jensdatter

Peder Hansen Brink (828):

Født: ca. 1692

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 2. november 1721 i Egtved Sogn (Vejle Amt)

Død:

Begravet: 10. december 1752 i Egtved Sogn

Kirsten Jensdatter (829):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 2. november 1721 i Egtved Sogn

Død: efter 1740

Begravet:

Min tip-6-oldefar ses omtalt som Peder Hansen, Peder Brink eller Peder Hansen Brink. Tilnavnet ses også stavet Brinch eller Brinck. Han var Kirsten Jensdatters anden ægtemand. Derfor starter dette kapitel med en omtale af Kirsten Jensdatter.

Den 5. november 1713 (Egtved Sogn) blev Kirsten Jensdatter gift med Christen Pedersen. I kirkebogen er Kirsten Jensdatter anført at være fra Nordbæk og Christen Pedersen at være fra Spjarup. Begge steder ligger i Egtved Sogn ca. 20 km sydvest for Vejle. Kirsten Jensdatters fødselsår, fødested og forældre kendes ikke.

Christen Pedersen var født ca. 1674 ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død, dvs. han var 39 år ved vielsen. Han var enkemand. Den 24. oktober 1706 (Egtved Sogn) var han blevet gift med Else Larsdatter. Med hende havde han fået børnene Peder Christensen (døbt 23. oktober 1707) og Maren Christensdatter (døbt 22. juni 1710), der begge var blevet døbt i Egtved Sogn. Else Larsdatter døde i en alder af 41 år og var blevet begravet den 29. januar 1713 (Egtved Sogn).

Efter vielsen flyttede Kirsten Jensdatter ind hos Christen Pedersen. Christen Pedersen havde den 12. juni 1703 fået fæstebrev på en halv ryttergård i Spjarup. Gården hørte under Koldinghus Rytterdistrikt. Han havde overtaget gården efter sin far, Peder Mogensen, og betalt 2 rigsdaler i indfæstning [1]. Gårdens jord var takseret til 2 tønder, 6 skæpper og 2 fjerdingkar hartkorn [1, 2].

Ryttergårdene var krongods, dvs. var ejet af kongen. Ryttergodset var opdelt i lægder på 8 tønder hartkorn, der hver omfattede en enkelt større eller flere mindre fæstegårde. Hvert lægd havde pligt til at stille en fuldt udrustet rytter til kongens krigsførelse. Til gengæld var ryttergodset fritaget for landgilde og hoveri og for alle skatter. I 1682 var der i Koldinghus Rytterdistrikt 508 ryttergårde og 104 rytterhuse [3].

Et nyt ægteskab betød flere børn. Jens Christensen blev døbt den 16. september 1714 (Egtved Sogn), og Else Christensdatter blev døbt den 20. september 1716 (Egtved Sogn). I god overensstemmelse med datidens navngivningstraditioner blev børnene opkaldt efter henholdsvis Kirsten Jensdatters af nutiden ukendte far og Christen Pedersens afdøde hustru. Det fremgår af et senere skifte [2], at de også havde en søn, Niels Christensen, der var født i ca. 1718. Selv om han må formodes at være blevet født i Spjarup, er hans fødsel/dåb ikke fundet i Egtved Sogns kirkebog.

Christen Pedersen fra Spjarup var ifølge kirkebogen 46 år gammel, da han døde. Han blev begravet den 21. januar 1720 (Egtved Sogn). Der blev afholdt skifte den 21. februar 1720 mellem enken, Kirsten Jensdatter, og to børn fra Christen Pedersens første og tre børn fra hans andet ægteskab [2].

Der var enighed om, at en registrering og vurdering af boet ville resultere i, at der intet eller kun lidt ville blive til deling mellem arvingerne. Derfor blev der i stedet indgået et forlig. Det indebar, at enken skulle udbetale hvert af de to stedbørn den arv, de tidligere havde fået tildelt fra deres afdøde mor, og 10 sletdaler i arv fra deres afdøde far. Enkens tre børn skulle have 10 rigsdaler hver i fædrene arv. Enken forpligtede sig endvidere til at sørge for klæde, føde, ”skolegang og anden kristelig optugtelse” til såvel stedbørn som egne børn. Til gengæld skulle børnene ”alle sammen være deres moder hørig og lydig, så også ude og inde til gavn og gode”.

Christen Pedersen kan ikke have været alvorligt svækket, inden han døde. I hvert fald var han så frisk, at han var i stand til at besvange Kirsten Jensdatter umiddelbart inden sin død. Ca. 9 måneder efter sin død fik Christen Pedersen en datter, Mette Christensdatter, der blev døbt den 13. oktober 1720 (Egtved Sogn).

Denne fødsel har muligvis forsinket Kirsten Jensdatters andet ægteskab. Der gik over et år, før hun fandt en stedfar til sin blandede børneflokk af stedbørn og egne børn. Den 2. november 1721 (Egtved Sogn) blev Kirsten Jensdatter gift med Peder Hansen Brink. Ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død var han født i ca. 1692, dvs. han var ca. 29 år ved vielsen. Der mangler viden om hans fødsel/dåb, fødested og forældre.

Kirsten Jensdatter havde fået fire børn med Christen Pedersen, og da der ikke skulle gøres forskel på hendes ægtemænd, fik hun også fire børn med Peder Hansen Brink. De blev alle døbt i Egtved Sogn. Hans Pedersen blev døbt den 19. april 1722, hvilket må betyde, at Kirsten Jensdatter havde påbegyndt det ægteskabelige samliv med Peder Hansen Brink lidt for tidligt. Derefter fulgte min tip-5-oldefar, Christen Pedersen (døbt 3. april 1725), Morten Pedersen (døbt 31. august 1727) og Mikkel Pedersen (døbt 28. februar 1731). Alle børnene blev født i Spjarup.

Peder Hansen Brink på antages at have overtaget fæstet af Christen Pedersens gård. Gården blev dog ikke ved med at være ryttergård. I årene 1715-1720 skete en større omlægning af rytterdistrikterne. I den forbindelse opkøbte kronen bøndergods og afhændede noget af det eksisterende ryttergods [3]. Det er sandsynligt, at halvgården i Spjarup blev solgt i forbindelse med denne omlægning.

I 1731 var Peder Hansen Brink fæster under Kjeldkær Gods i Bredsten Sogn. Kjeldkær Gods blev den 14. december 1731 opkøbt af Engelsholm Gods (Nørup Sogn) [4]. Det fremgår af den jordebog, der blev udarbejdet i forbindelse med salget, at Peder Hansen Brink og en Peder



Engelsholm Slot, litografi af Alexander Nay, 1840-1860 (Vejle Stadsarkiv). Engelsholm Slot/Gods opkøbte i 1731 Kjeldkær Gods med tilhørende fæstegårde. Dermed blev Peder Hansen Brink fæster under Engelsholm.

Mikkelsen delte en gård i Spjarup på 5 tønder 5 skæpper hartkorn svarende til, at der var 2 tønder, 6 skæpper og 2 fjerdingkar til hver. Denne hartkornsangivelse er den samme som anført ovenfor for Christen Pedersens halve ryttergård. I Spjarup var der yderligere to gårde, der var opdelt i halvgårde.

Den årlige landgilde til godsejeren var på 3 1/2 mark, 5 skilling og 1 album i rede penge, 1 ørte rug, 1/2 ørte byg, 5 skæpper havre, 3 pund smør, 1 otting honning, 1 brændsvin, 1 fænød og 1 lam. Album er en gammel, dansk møntenhed med en værdi af 1/3 skilling [5]. Ørte er et gammelt kornmål. 1 ørte var 10 skæpper rug, men 12 skæpper byg. 1 skæppe er 17,39 liter [6]. En otting er 1/8 tønne [7], der er lig med en skæppe [6]. Brændsvin må ikke forveksles med brændevin, men er et svin, der fik indbrændt ejermærke, før det kom til opfedning i skoven [7]. Et fænød er et stykke ungvæg [7].

Peder Hansen Brink er i jordebøgerne for Engelsholm Gods anført som fæstebonde i 1732, 1734, 1735 og 1736. I jordebogen for 1749 var Peder Hansen Brink ikke længere fæster, men stedsønnen Jens Brink var fæster af en gård med samme hartkorn [8]. Det betyder formentlig, at Peder Hansen Brink i den mellemliggende periode var gået på aftægt, og at halvgården var blevet overtaget af stedsønnen. Han er blevet kaldt for Brink efter stedfaderen.

Jens Brink fik ikke nogen lang karriere som halvgårdsmand. Han var 36 år, da han døde. Han blev begravet den 20. september 1750 (Egtved Sogn). I skiftet blev han kaldt for Jens Christensen Brink. Ifølge skiftet efterlod han sig hustru, to børn og et dødsbo med underskud [9].

Det fremgår af skiftet efter Jens Christensen Brink, at den gamle Peder Brink, som var stedfar til den afdøde, skulle nyde aftægt på gården så længe, han levede. Kirsten Jensdatter er ikke nævnt, og det må formodes at betyde, at hun var død inden da. Sidste gang, hun er fundet

nævnt i Egtved Sogns kirkebog, er den 31. juli 1740, hvor ”Peder Brinches hustru” i Spjarup var fadder ved en dåb.

Peder Hansen Brinks hustru er ikke nævnt ved navn siden vielsen. Da der ikke er fundet tegn på, at Peder Hansen Brink har fået anden hustru end Kirsten Jensdatter, antages hun at være mor til alle hans fire børn og at have været fadder i 1740. Kirsten Jensdatter må i så fald formodes at være død i tidsrummet 1740-1750. Hendes død er dog ikke fundet i Egtved Sogns kirkebog.

Kirsten Jensdatters død er således endnu et af slægtsforskningens mange mysterier. Der var til gengæld ingen mystik ved Peder Hansen Brinks død. Han fik ikke nogen lang aftægtstilværelse. Ifølge kirkebogen var han 60 år gammel, da han døde. Den 10. december 1752 (Egtved Sogn) kastede præsten jord på ”Peder Brinch af Spjarup”, men det mærkede den afdøde næppe noget til.

Litteraturliste

1. Koldinghus Rytterdistrikt, Rytterbøndernes fæste-, husholds- og andre adkomstbreve, 1677-1755, Omskrevne fæstebreve og fæstebreve indsendt til omskrivning i henhold til forordning af 23. januar 1719
2. Koldinghus Rytterdistrikt, Skifteprotokol, 1716-1725, folio 237-238
3. Rytterdistrikt, <https://da.wikipedia.org>
4. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1731-1737, folio 111-112b
5. Kalkars Ordbog, <https://kalkarsordbog.dk>
6. Jørgen Green & Michael Green Schmidt: ”Slægtsforskerens ABC”, 2. udgave, 1. oplag, Forlaget Grifo, 2007
7. Ordbog over det danske sprog, <http://ordnet.dk>
8. Engelsholm Gods, Jordebøger, 1730-1807
9. Engelsholm Gods, Skifteprotokol, 1737-1786, side 300-304

Kapitel 60. Ægtepar efterlyses

Mine tip-6-oldeforældre

Jørgen Jensen & Karen Poulsdatter

Jørgen Jensen (830):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 21. august 1712 i Nørup Sogn (Vejle Amt)

Død:

Begravet:

Karen Poulsdatter (831):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 21. august 1712 i Nørup Sogn

Død:

Begravet:

Dette kapitel bærer præg af, at vi er så langt tilbage i tiden, at oplysningerne i arkivalierne er sparsomme. Der er viden om, at min tip-6-oldemor, Karen Poulsdatter, var gift to gange. Ægteskabet med min tip-6-oldefar, Jørgen Jensen, var hendes andet ægteskab. Derfor må Jørgen Jensen vente, indtil det bliver hans tur til at komme ind i min slægtshistorie.

Karen Poulsdatter blev trolovet med Peder Eriksen den 28. marts 1695 (Nørup Sogn). Det fremgår af kirkebogen, at han tjente hos Mads Hermansen, der var forpagter på Engelsholm Gods. Karen Poulsdatter havde bopæl i Trollerup i Nørup Sogn. De blev gift den 13. oktober 1695 (Nørup Sogn). Peder Eriksen var ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved sin død født i ca. 1664, dvs. han var ca. 31 år ved vielsen. Karen Poulsdatters fødselsår er ukendt.

Det må formodes, at Karen Poulsdatter var datter af den Poul Pedersen, der i 1683 var den ene af to gårdfæstere i Trollerup [1]. Ifølge Nørup Sogns kirkebog fik Poul Pedersen i Trollerup døbt en søn, Morten, den 11. december 1681, og endnu en søn, Olof, den 18. oktober 1685. Kirkebogen starter i 1679, så det er sandsynligt, at Poul Pedersen har fået flere børn inden da. Det kan således ikke dokumenteres, at Poul Pedersen var far til Karen Poulsdatter, og derfor bliver han ikke udnævnt til min tip-7-oldefar.

Det fremgår af skatteregnskabet fra 1683, at Poul Pedersen havde en tjenstedreng, som han blev beskattet af [1]. Matrikelbogen til matriklen af 1688 anfører de samme to gårdfæstere i Trollerup. De deltes om et jordtilliggende, der efter den nye matrikel var takseret til 6 tønder og 1 album hartkorn, dvs. de har hver haft en halvgård. Ejeren af halvgårdene var en oberst Brinch [2].

Poul Pedersen døde i 1690 og blev begravet den 13. april (Nørup Sogn). I skatteregnskabet fra 1690 er "Poul Pedersens enke" anført som fæster af gården, men enkens navn afsløres ikke. Hun er angivet at være uden heste og køer, men der var et ildsted på gården. Det betød, at hun

skulle betale 1 mark i ildstedsskat [3]. Når gården tilsyneladende var uden heste og køer, kan det skyldes, at gårdens besætning ikke var medregnet, fordi den ikke var ejet af fæsteren, men af gårdens ejer.

I skatteregnskaberne fra 1696 var Peder Eriksen blevet fæster af en gård i Trollerup [4, 5]. Det er nærliggende at tro, at han havde overtaget gården fra Poul Pedersens enke efter, at han i 1695 var blevet gift med Karen Poulsdatter. Den 1. januar 1696 havde Peder Eriksen en tjenestdreng [4], men den 1. juli 1696 klarede han sig uden [5].

Antallet af gårdfæstere i Trollerup var i 1696 blevet forøget til tre [4, 5]. Det fremgår ikke, hvordan jorden var fordelt mellem de tre fæstere. I 1697 var der ikke sket yderligere ændringer i fæsterne i Trollerup [6]. I ekstraskatteregnskabet fra 1699-1700 er Peder Eriksen anført som fæster i Sødover i Nørup Sogn. Det fremgår, at Peder Eriksen og hustru skulle betale 1 rigsdaler i kopskat, dvs. skat efter antal hoveder i husstanden [7].

Selv om datidens skatteopkrævere fandt på mange fantasifulde skatter, var der ingen forlystelsesskat på graviditeter. Derfor fik Peder Eriksen og Karen Poulsdatter helt skattefrit fire børn, der alle blev døbt i Nørup Sogn. Poul Pedersen blev døbt den 8. november 1696, Maren Pedersdatter den 26. december 1699, Erik Pedersen den 28. februar 1705 og Anne Pedersdatter den 26. marts 1708. Ifølge kirkebogen havde Peder Eriksen bopæl i Trollerup ved alle fire fødsler. De to sønner blev opkaldt efter bedstefædrene. Det er derfor overvejende sandsynligt, at de to døtre blev opkaldt efter bedstemødrene, dvs. Karen Poulsdatters mor har heddet enten Maren eller Anne.

Peder Eriksen fra Trollerup var 47 år gammel, da han døde (begravet 15. marts 1711, Nørup Sogn). Karen Poulsdatter var sørgende enke i mere end et år, før Jørgen Jensen blev udvalgt som afløser. Den 8. juli 1712 blev Jørgen Jensen og Karen Poulsdatter trolovet, og den 21. august 1712 blev de gift (Nørup Sogn). Der savnes viden om Jørgen Jensens fødselsår, fødested og forældre. Han havde formentlig en bror, der hed Anders Jensen (jf. nedenfor).

Da ægteparrets første barn, Anne Jørgensdatter (min tip-5-oldemor), blev døbt den 1. oktober 1713 (Nørup Sogn), havde Jørgen Jensen ifølge kirkebogen bopæl i Trollerup. Det må derfor formodes, at Jørgen Jensen havde overtaget Peder Eriksens fæstegård.

Derefter er den lille familie forsvundet. Jørgen Jensen og Karen Poulsdatter er ikke fundet nævnt i Nørup Sogns kirkebog. Det tyder på, at de var flyttet til et andet sogn. En efterlysning af ægteparret gav først resultat mange år senere. Den 18. april 1729 var en Jørgen Jensen og hustru i Fårup Huse faddere, da Anders Jensen i Ravning i Bredsten Sogn (Vejle Amt) fik en datter døbt. Fårup Huse ligger i Jelling Sogn (Vejle Amt).

Jørgen Jensen og hustru i Fårup Huse var efterfølgende faddere hos Anders Jensen den 3. februar 1732, den 20. marts 1735, den 19. oktober 1738 og den 19. november 1741 (Bredsten Sogn). Navnet på Jørgen Jensens hustru er ikke anført. Kirkebogen i Bredsten Sogn starter i 1727, så Jørgen Jensen og hustru kan tænkes at have været faddere inden da. Når de blev brugt så flittigt som faddere, selv om de boede i et andet sogn, er det nærliggende at tro, at Anders Jensen var bror til Jørgen Jensen.

Anders Jensen i Ravning var ifølge kirkebogen 90 år, da han døde (begravet 17. oktober 1779, Bredsten Sogn), dvs. han var født ca. 1689. Hans hustru, Maren Christensdatter, var forinden blevet begravet den 15. januar 1773 (Bredsten Sogn). Hun blev 72 år, dvs. var født ca. 1701. Det

er i god overensstemmelse med, at Maren Christensdatter fødte sit sidste barn i 1744. Barnet blev døbt den 14. juni 1744 (Bredsten Sogn) uden Jørgen Jensens hjælp.

I Jelling Sogn er den ældste kirkebog gået tabt. Det betyder, at den eksisterende kirkebog ikke starter før 1750. Derfor er det vanskeligt at finde nærmere oplysninger om Jørgen Jensens og hustrus liv i Fårup Huse. Det vides således ikke, om de har fået børn i Jelling Sogn. De gange, ”Jørgen Jensens hustru” er fundet nævnt efter vielsen i 1712, er alle uden navneangivelse. Den manglende kirkebog kan derfor medføre, at Karen Poulsdatter kan være død og erstattet med en anden hustru uden, at eftertiden er i stand til at opdage det.

Fårup Huse hørte under Fårupgård [8-14], der kan kaldes for et gods, hvis man er meget villig. Fårup Huse var én ejendom, og derfor er flertalsformen lidt misvisende. Fårup Huse ses da også omtalt som Fåruphus. Fårup Huse er et enkelt sted anført at være en halvgård [11]. Det passer godt med, at ejendommen var takseret til 3 tønder, 1 skæppe, 1 fjerdingkar og 1 album hartkorn [8, 10, 12-14].

I 1690 hed fæsteren af Fårup Huse Peder Christensen [15]. Christen Pedersen var fæster i 1692 [16] og Jens Rasmussen i 1699 [17]. Jens Rasmussen betalte i 1699 1 rigsdaler i kopskat for sig selv og sin hustru. Jørgen Jensen er første gang fundet nævnt med bopæl i Fårup Huse, da han i 1729 var fadder hos Anders Jensen (jf. ovenfor). Hvis Jørgen Jensen flyttede direkte til Fårup Huse uden mellemstationer, da han forsvandt fra Nørup Sogn, overtog han fæstet i ca. 1714. Ovennævnte Jens Rasmussen kan tænkes at være far til Jørgen Jensen, men der er ikke andet end fornavnet Jens, der tyder på, at det skulle være tilfældet.

I 1711 betalte fæsteren af Fårup Huse, hvis navn ikke er oplyst, en årlig landgilde på 2 ørte havre, 2 Koldingpund smør, 2 gæs og 4 høns [10]. Kolding har tilsyneladende haft sin egen vægtenhed. Det er dog ikke lykkedes at finde en definition på et Koldingpund. Landgilden blev senere ændret til en betaling i penge, evt. i forbindelse med Jørgen Jensens overtagelse af fæstet.

Jørgen Jensen er senest fundet nævnt som fæster af Fårup Huse i 1745 [12, 13]. Det fremgår, at han betalte 8 rigsdaler i årlig landgilde. Der er henvist til et fæstebrev. Da dette fæstebrev tilsyneladende ikke er bevaret, kan der ikke sættes præcise årstal på, hvornår Jørgen Jensen tiltrådte og fratrådte som fæster.

I 1755 var fæstet af Fårup Huse overtaget af Jørgen Jørgensen [14]. Han betalte 8 rigsdaler i landgilde. Derudover ydede han hoveriarbejde i form af 4 dages pløjning, 12 ugedage og 2 pund hørspind. Jørgen Jensen har formentlig skullet yde samme hoveri, selv om det ikke er fundet omtalt. Jørgen Jørgensen var med stor sandsynlighed bror til Jørgen Jensens ovennævnte datter, Anne Jørgensdatter, og dermed søn af Jørgen Jensen.

Ved skiftet efter Anne Jørgensdatters mand, Christen Pedersen, i 1750 (jf. kapitel 43) var Jørgen Jørgensen fra Fårup Huse formynder for børnene [18]. Da Jørgen Jørgensen den 19. marts 1752 (Jelling Sogn) fik døbt en datter, var Anne Jørgensdatter fra Tørrild i Nørup Sogn blandt fadderne. Når en fadder kom fra et andet sogn, var det ofte et familiemedlem. Derfor er det nærliggende at tro, at Anne Jørgensdatter var søster til Jørgen Jørgensen, når hun blev brugt som fadder hos ham, og når han var formynder for hendes børn.

Ved folketællingerne i 1787 og 1801 boede Jørgen Jørgensen fortsat i Fårup Huse. Jørgen Jørgensen døde den 19. januar 1805 (Jelling Sogn) i en alder af 80 år, dvs. han var født i ca. 1725.

Han var således ca. 12 år yngre end Anne Jørgensdatter. Hans fødsel/dåb er ikke fundet. Hvis han var født i Jelling Sogn, kan hans fødsel/dåb ikke findes i kirkebogen, der som tidligere nævnt starter i 1750.

På grundlag af ovenstående oplysninger må det antages, at Jørgen Jensen og Karen Poulsdatter flyttede til Fårup Huse i Jelling Sogn umiddelbart efter eller kort tid efter, at de forsvandt fra Nørup Sogn. Karen Poulsdatter fødte sit første barn i 1696. Det er derfor usandsynligt, at hun er blevet mor til Jørgen Jørgensen ca. 30 år senere. Det kan derfor tænkes, at Jørgen Jensen med en ny hustru er blevet far til Jørgen Jørgensen.

Jørgen Jensen er senest fundet omtalt i 1745 og ”Jørgen Jensens hustru” i 1741. Deres død er ikke fundet i Jelling Sogns kirkebog. Det er derfor sandsynligt, at de enten er døde inden kirkebogens start i 1750 eller, at de er fraflyttet sognet inden deres død. Derfor slutter kapitlet med en efterlysning af ægteparret.

Litteraturliste

1. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Konsumptions-, familie- og folkeskatteregnskaber, 1683-1698, Nørup Sogn, 1. juli 1683
2. Rentekammeret, Matriklen af 1688, Matrikelbøger, 1688-1691, nr. 1819, Koldinghus Amt, Nørup Sogn, folio 120
3. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1690-1700, Kop- og ildstedsskat, Nørup Sogn, 1690
4. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Konsumptions-, familie- og folkeskatteregnskaber, 1683-1698, Nørup Sogn, 1. januar 1696
5. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Konsumptions-, familie- og folkeskatteregnskaber, 1683-1698, Nørup Sogn, 1. juli 1696
6. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Konsumptions-, familie- og folkeskatteregnskaber, 1683-1698, Nørup Sogn, 1. januar 1697
7. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1690-1700, Kopskat, Nørup Sogn, 1699-1700
8. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1696-1697, folio 216-217
9. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1706-1711, folio 50-51b
10. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1706-1711, folio 531b
11. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1731-1737, folio 776b-777
12. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1745-1752, folio 65b-66
13. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1745-1752, folio 66-67
14. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, Protokollerede breve, 1755, folio 97-97b
15. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1690-1700, Kop- og ildstedsskat, Jelling Sogn, 1690

16. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1690-1700, Kop- og ildstedsskat, Jelling Sogn, 1692
17. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1690-1700, Kopskat, Jelling Sogn, 1699
18. Engelsholm Gods, Skifteprotokol, 1737-1786, side 287-290

Kapitel 61. Jodocuses tjener i Grætrup

Mine tip-6-oldeforældre

Thomas Terkildsen & ukendt hustru

Thomas Terkildsen (844):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før 1682

Død: efter 1734

Begravet:

Ukendt hustru (845):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før 1682

Død:

Begravet:

Thomas Terkildsens efternavn ses også skrevet Terkelsen. Som omtalt i kapitel 45 er der ikke sikker dokumentation for, at han var far til min tip-5-oldefar, Terkild Thomsen, men der er en navnelighed, der tyder på det, og en aldersforskel, der gør det muligt. Der er ingen viden om Thomas Terkildsens fødsel/dåb, fødested, forældre eller hustru.

Første gang, Thomas Terkildsen er fundet omtalt, er ikke for det gode. Den 21. juli 1680 blev Thomas Terkildsen, der var en af Jodocus Herman Uhlichs tjenere i Grætrup, stævnet ved Vrads Herredsting for gæld i form af skyldig landgilde og afgifter til sin husbond [1]. Thomas Terkildsen var med andre ord fæstebonde under Jodocus Herman Uhlich, der var jordejer og husbond.

Tiderne må have været dårlige for fæstebønder, for samme dag blev mange andre restanter stævnet. Thomas Terkildsens gæld var på 11 daler, 2 mark og 11 skilling. Han blev dømt til at betale gælden inden 15 dage. Hvis han ikke betalte, kunne der gøres udlæg i hans ejendele og evt. formue. Det vides ikke, om Thomas Terkildsen betalte, men han fortsatte med at være fæstebonde under Jodocus Herman Uhlich.

Jodocus Herman Uhlich var ikke hvem som helst. Han var ikke nogen stor jordbesidder, idet han nøjedes med at være ejer af tre fæstegårde i Grætrup i Nørre Snede Sogn (Skanderborg Amt) [2]. Han havde været kancellisekretær i Tyske Kancelli. I den egenskab havde han i 1665 været på rejse i Tyskland på kong Frederik 3.'s vegne for at foretage kunstindkøb [3]. Siden 1667 havde Jodocus Herman Uhlich været landskriver over Kremper-Marsk i Holsten [4], dvs. en stilling, der omtrent svarede til en landsdommers [5]. Med det cv kan man undre sig over, at han havde investeret i fæstegårde i Grætrup.

I 1682 skulle Thomas Terkildsen i lighed med alle andre fæstebønder betale kop- og kvægskat, dvs. skat på personer og husdyr. Det fremgår, at Thomas Terkildsen var gift, idet han skulle

Proprietarierne	Grættung	Trants p:	Prind 1/2	Folkeløn = Skatten
de Ullichers	Thomas Terkildsen	1 pige	✓	8/8
	Griffen Terkildsen	1 pige	✓	8/8
	Jens Griffen Terkildsen	1 pige	✓	8/8
	Ris Nielsen i Sams		✓	1/2
	Griffen Andersen	1 pige	✓	8/8
Knis Nielsis	Griffen Andersen	1 pige	✓	8/8
	Morten Jensen	1 pige	✓	8/8
Knis Nielsis	Bjørn Jensen		✓	8/8
	Nils Griffen Jensen	1 pige	✓	8/8
	Jeppe Samsen	1 søn, 1 pige	✓	1/2
	Jens Griffen Jensen i Sams	1 pige	✓	8/8
Knis Nielsis	Griffen Griffen	1 søn	✓	1/2
	Anders Nielsen	1 søn	✓	1/2
	Mads Griffen Jensen	2 piger	✓	1/2
de Limers	Thomas Andersen	1 pige	✓	8/8
	Jens Jensen	1 pige	✓	8/8
Kongens	Esse Nielsen	1 pige	✓	8/8
	Nils Jensen	1 pige	✓	8/8
de Limers	Nils Jensen		✓	1/2
	Nils Jensen		✓	8/8
de Limers	Nils Jensen		✓	8/8
	Nils Jensen		✓	8/8
de Limers	Nils Jensen		✓	8/8
	Nils Jensen		✓	8/8

Uddrag af folkeskatteeregnskaber, juli 1697, Nørre Snede Sogn [7].

I kolonne 1 er anført ejerne af fæstegårdene og i kolonne 2 navnene på gårdfæsterne. Thomas Terkildsen (efternavnet skrevet Terchelsön) er anført som den første i kolonne 2 under Grættung. Ejeren er anført at være "de Ullichers". Det kan tænkes at være arvinger efter Jodocus Herman Uhlich, der døde i 1682 [4]. Det er anført, at Thomas Terkildsen havde 1 (tjeneste)pige, og at der for hende skulle betales 8 skilling i folkelønskat. Det fremgår længere nede på siden, at hvis gårdfæsterne havde 1 (tjeneste)dreng eller 1 søn til hjælp, skulle der betales 1 mark, dvs. det dobbelte. Det ses også, at Mads Christensen fra Hampensø måtte betale 1 mark, fordi han flottede sig med to tjenestepiger.

betale 1 mark og 8 skilling i kopskat for sig selv og samme beløb for sin hustru. Endvidere betalte han kvægskat af to foler (unge heste), en ko, en ungnød og seks får [6].

I 1683 gik konduktør Hans Martensen rundt i Grætrup med et reb. Han foretog en jordrebning, dvs. opmåling af jord ved hjælp af et reb, af Grætrup Bys jorder. Opmålingerne endte som Matriklen af 1688. Det fremgår af denne, at Thomas Terkildsen var fæster af en gård på 5 tønder og 2 skæpper hartkorn sammen med Erik Nielsen og Christen Andersen. Thomas Terkildsen og Erik Nielsen var hver fæster af ¼ gård og Christen Andersen af ½ gård [2].

Bøndernes tjenestefolk blev beskattet i juli 1697. Ligestilling mellem kønnene var dengang et ukendt begreb, for der skulle betales dobbelt så meget for en tjenestekarl som for en tjenestepige. Thomas Terkildsen i Grætrup havde en tjenestepige, men ingen tjenestekarl eller -dreng, så han slap med at betale 8 skilling i skat [7].

I 1721 fæstede Thomas Terkildsen sammen med de øvrige 11 bymænd i Grætrup en halvgård i Nørre Groest i nabosognet Ejstrup (Skanderborg Amt), dvs. de fik en lille anpart hver [8]. Når det var relevant at fæste en gård i nabosognet, må det antages at skyldes, at gårdens jord har ligget bekvemt i forhold til Grætrup Bys jorder.

I 1734 overtog Terkild Thomsen den anpart i halvgården i Nørre Groest, som Thomas Terkildsen tidligere havde fået i fæste [9]. Det bidrager til formodningen om, at Terkild Thomsen var søn af Thomas Terkildsen.

Det var nu 54 år siden, at Thomas Terkildsen for første gang er fundet nævnt som fæster i Grætrup. Det er så usædvanligt, at det kan give anledning til at overveje, om det er den samme Thomas Terkildsen, der er omtalt i både 1680 og 1734. Jeg har ikke fundet grund til at tro, at der har været to forskellige fæstere i Grætrup ved navn Thomas Terkildsen. Derfor vil jeg indtil videre tro på, at Thomas Terkildsen har været mindst 80 år, da han afhændede sin anpart og nedlagde arbejdet. Jeg tør ikke gætte på, hvor gammel han blev, inden han døde.

Litteraturliste

1. Vrads Herredsfoged, Justitsprotokol, 1679-1680, folio 72b-73
2. Rentekammeret, Matriklen af 1688, Markbøger, 1681-1683, nr. 1295, Nørre Snede Sogn, Grætrup By
3. H. C. Bering-Liisberg: "Kunstammeret, dets stiftelse og ældste historie", Gyldendalske Boghandel
4. Dansk Biografisk Lexikon, 18. bind, København, 1904
5. Ordbog over det danske sprog, <http://ordnet.dk>
6. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Dronningborg, Silkeborg og Mariager Amter, Ekstraskatteregnskaber, 1679-1682, Nørre Snede Sogn, Kop- og kvægskat, 1682
7. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Dronningborg, Silkeborg og Mariager Amter, Konsumptions-, familie- og folkeskatteregnskaber, 1696-1697, Nørre Snede Sogn, juli 1697
8. Bjerre Gods, Fæsteprotokol, 1684-1790, folio 58
9. Bjerre Gods, Fæsteprotokol, 1684-1790, folio 58b-59

Kapitel 62. Far til fire i Kalhave

Mine tip-6-oldeforældre

Hans Pedersen & ukendt hustru

Hans Pedersen (884):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før 1716

Død:

Begravet: 17. marts 1765 i Hornborg Sogn (Skanderborg Amt)

Ukendt hustru (885):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før 1716

Død:

Begravet:

Selv om det ikke er fuldstændigt sikkert, at Hans Pedersen var far til min tip-5-oldefar, Peder Hansen (jf. kapitel 48), er det overvejende sandsynligt. Derfor får Hans Pedersen tildelt sit eget kapitel. Oplysningerne om ham er dog sparsomme, idet der savnes viden om hans fødsel/dåb, fødested, forældre, vielse og ægtefælle.

Hans Pedersen må være blevet gift før 1716, idet han den 14. april 1716 fik døbt en søn, Peder Hansen (min tip-5-oldefar), i Hornborg Sogn (Skanderborg Amt). Hans Pedersens bopæl er anført at være i Kalhave. Hustruens navn er ikke nævnt hverken her eller senere.

Der er kendskab til yderligere tre børn, der alle blev døbt i Hornborg Sogn. Maren Hansdatter blev døbt den 10. november 1720, Stephan Hansen den 5. juni 1724 og Karen Hansdatter den 3. juni 1732. Det er usædvanligt, at der gik så lang tid mellem fødslerne. Det giver grund til at overveje, om en eller flere fødsler kan være blevet glemt i kirkebogen. Det kan dog også tænkes, at den ukendte hustru har været mere ærbar end bar.

Der må have været et familiemæssigt eller økonomisk problem i familien, for da sønnen, Peder Hansen, var omkring 6 år, blev han som omtalt i kapitel 48 sendt i pleje i Hatting By i Hatting Sogn. Plejeforældrene var Peder Melchiorsen og hans hustru, Kirsten Stephansdatter. Peder Melchiorsen var ifølge kirkebogen morbror til Peder Hansen [1]. Det medfører, at Hans Pedersens ukendte hustru må antages at have heddet Melchiorsdatter.

Ved dåben af Maren Hansdatter i 1720 blev barnet båret af Kirsten Stephansdatter. Hendes bopæl er ikke anført, men hun må formodes at have været Peder Melchiorsens hustru. Der har dermed været en relation mellem Hans Pedersen og Peder Hansens plejemor, hvilket bestyrker formodningen om, at Hans Pedersen var far til Peder Hansen.

Da der var dåb i 1724, blev barnet båret af Mette Stephansdatter fra Uldum. Barnet fik navnet Stephan. Den førstefødte søn var blevet opkaldt efter sin farfar. Det er derfor nærliggende at



Her i Hvirring Kirke måtte Hans Pedersens datter, Karen, i 1758 skrifte offentligt foran menigheden, fordi hun havde født et "uægte" barn. Det gentog sig i 1760, hvilket måske har haft underholdningsværdi for menigheden, men næppe for Hans Pedersen (foto: 2020)

tro, at Stephan som søn nr. to blev opkaldt efter sin morfar. I så fald har Hans Pedersens ukendte hustru heddet Stephansdatter, og hun har været søster til Kirsten og Mette Stephansdatter. Det indebærer, at Peder Melchiorsen ikke som anført i kirkebogen har været morbror til Peder Hansen, men har været hans mosters mand.

Hans Pedersen havde bopæl i Kalhave i hele den del af hans liv, der er kendskab til. Det er ikke lykkedes at finde oplysninger om Hans Pedersens erhverv, dvs. det vides ikke, om han har været fæster af en gård eller et hus. Hans Pedersen har formentlig ikke haft nogen fremtrædende rolle eller høj status i lokalsamfundet, for han blev kun sjældent brugt som fadder, når de andre beboere i Kalhave havde børn, der skulle døbes.

Noget tyder på, at Hans Pedersens egne børn bragte ham flere sorger end glæder i tilværelsen. Alle de ulykkelige begivenheder indtraf tilsyneladende i nabosognet Hvirring, så konklusionen må være, at man ikke skal vove sig udensogns.

Den Stephan Hansen, der blev begravet den 10. maj 1750 (Hvirring Sogn, Skanderborg Amt), var formentlig Hans Pedersens søn. I så fald blev han kun 25 år. Ifølge kirkebogen var Stephan Hansen svend hos Niels Lund i Honum i Hvirring Sogn.

Datteren, Karen Hansdatter, blev konfirmeret i 1748 (Hornborg Sogn). Under konfirmationsforberedelsen er hun formentlig blevet oplært i de ti bud, men måske har hun været fraværende, da det sjette bud skulle indlæres. I hvert fald brød hun senere ægteskabet hele to gange ved at lade sig besvangre med to "uægte" børn til følge.

Den 29. januar 1758 var Karen Hansdatter til offentligt skrifte foran menigheden i Hvirring Kirke, fordi hun under sin tjeneste i Kodallund i Hvirring Sogn var blevet besvangret af en landsoldat, der hed Jens Sørensen. Resultatet af besvangringen blev døbt i Hornborg Kirke den 2. februar 1758 og fik navnet Peder. Peder døde året efter og blev begravet den 9. september 1759 (Hornborg Sogn).

Nu var tavlen visket ren, og Karen Hansdatter var klar til endnu en besvangring. En "uægte" datter, Anne, blev døbt den 29. september 1760 (Hornborg Sogn). Denne gang klarede Karen Hansdatter sagen uden militærets hjælp, for faderen var Christen Andersens søn, Niels, fra Trebjerre i Hvirring Sogn. Den 7. december 1760 måtte Karen Hansdatter igen stå til offentligt skrifte i Hvirring Kirke.

Det kan tænkes, at datterens "uægte" kærlighedsaffærer har været en belastning for Hans Pedersens helbred. Hans Pedersen i Kalhave blev ifølge kirkebogen begravet den 17. marts 1765 (Hornborg Sogn). Det er ikke anført, hvor gammel han blev, men jeg formoder, at der er tale om min tip-6-oldefar. Den ukendte hustru forblev anonym, idet det ikke vides, hvor og hvornår hun døde.

Litteraturliste

1. Hatting Sogn, Vejle Amt, Enesteministerialbog, 1784-1814, folio 42

Kapitel 63. Salig mands klæder skjuler nøgen mands krop

Mine tip-7-oldeforældre

Jens Nielsen Pusholm & Maren Olufsdatter

Jens Nielsen Pusholm (1568 og 1578):

Født: ca. 1650

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før ca. 1675

Død:

Begravet: 17. september 1703 i Bjerre Sogn (Vejle Amt)

Maren Olufsdatter (1569 og 1579):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før ca. 1675

Død: 1729 i Bjerre Sogn

Begravet:

Jens Nielsen fik tilnavnet Pusholm, fordi han var fæstegårdmand på gården Pusholm i Neder Bjerre i Bjerre Sogn (Vejle Amt). Dette tilnavn blev tilsyneladende ikke brugt før i slutningen af hans liv, hvor der var en forvekslingsmulighed med en anden Jens Nielsen i sognet. Maren Olufsdatters efternavn ses også skrevet Ollufsdatter.

Vi er så langt tilbage i tiden, at der kun kan findes kirkebogsoplysninger om Jens Nielsen Pusholms og Maren Olufsdatters død. Jens Nielsen Pusholms omtrentlige fødselsår er baseret på aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død. Kirkebogen angiver ikke nogen alder ved Maren Olufsdatters død.

Der er ingen viden om Jens Nielsen Pusholms og Maren Olufsdatters fødsel/dåb, fødested, forældre eller vielse. Skiftet efter Jens Nielsen Pusholm i 1703 indeholder oplysninger om deres børn [1]. Det fremgår, at de havde børnene Maren Jensdatter (født ca. 1675) Sidsel Jensdatter (født ca. 1. maj 1676), Jørgen Jensen Pusholm (født ca. 1677), Anne Jensdatter (født ca. 1683) og Oluf Jensen Pusholm (født ca. 1685). De omtrentlige fødselsår er for de to ældste baseret på aldersangivelsen i kirkebogen ved deres død og for de tre yngste på aldersoplysninger i skiftet.

Jens Nielsen Pusholm og Maren Olufsdatter må antages at være blevet gift relativt kort tid inden det ældste barns fødsel, dvs. lidt før ca. 1675. Det er sandsynligt, at de har fået flere børn end de i skiftet anførte, idet børn, der er døde barnløse inden skiftet, ikke er anført.

Jens Nielsen Pusholm og Maren Olufsdatter er noget særligt i min slægtshistorie, idet de er mine dobbelt-tip-7-oldeforældre. Det skyldes, at sønnen, Jørgen Jensen Pusholm (jf. kapitel 50) er min tip-6-oldefar, og datteren, Maren Jensdatter (jf. kapitel 51), er min tip-6-oldemor.

De ældst fundne oplysninger om Jens Nielsen Pusholm stammer fra ekstraskatteregnskaber fra 1678 [2]. I skatteregnskaberne kaldes han blot for Jens Nielsen. Det kan skabe tvivl om,

hvorvidt denne Jens Nielsen er identisk med Jens Nielsen Pusholm. Da der ikke er andre Jens Nielsen'er i denne opgørelse over fæstegårdmænd i Bjerre Sogn, og da Jens Nielsen Pusholm må formodes at have været fæstegårdmand siden sin vielse i ca. 1675, er det nærliggende at tro, at den anførte Jens Nielsen er min tip-7-oldefar.

I skateregnskabet fra 1678 er Jens Nielsen angivet at være fæster under Boller Gods. Han har skullet betale skat af sig selv, sin hustru, 2 heste, 1 hoppe, 2 køer, 2 ungnød, 4 får, 2 lam og 3 svin. Skatten var på 1 rigsdaler for ham selv og hustruen tilsammen. For husdyrene skulle han betale i alt 1 rigsdaler og 14 skilling [2], så han har med rette kunnet påstå, at skatten var for dyr.

Da der skulle betales skat af personer og husdyr i 1687, havde Jens Nielsen skåret ned på antallet af husdyr [3]. Det vides ikke, om det var af skattetekniske årsager, eller om det skyldtes, at det gik dårligere med landbruget. Han havde ikke skåret ned på antallet af hustruer.

Jens Nielsen er registreret i opgørelserne over landbrugsjorden til matriklen af 1688 [4-6]. Den medførte, at gårdens hartkorn blev omtakseret fra 7 tønder, 4 skæpper, 2 fjerdingkar og 2 album i den gamle matrikel til 5 tønder, 4 skæpper, 3 fjerdingkar og 2 album i 1688-matriklen [6]. Dette hartkorn svarer nøjagtigt til det hartkorn, der senere er anført for Pusholm [7], hvilket bestyrker formodningen om, at Jens Nielsen er identisk med Jens Nielsen Pusholm.

I 1696 skulle der betales familie- og folkeskat. Det indebar, at der skulle betales skat af tjenestefolk og hjemmeboende, voksne børn. Husdyrene var skattefri, men det var de nok ligeglade med. I regnskabet optræder der ikke længere en Jens Nielsen, idet han nu kaldes for Jens Pusholm. Det fremgår af opgørelsen, at Jens Pusholm klarede sig uden tjenestefolk, men havde en hjemmeboende datter [8], som må have været Sidsel eller Maren.

I 1699 havde Jens Pusholm i stedet en hjemmeboende søn som hjælper [9]. Det må have været den ældste søn, Jørgen Jensen Pusholm, idet den yngste søn har været for ung. Året efter var situationen uændret, idet Jens Pusholm skulle betale kopskat, dvs. skat pr. hoved, af sig selv, sin hustru og en søn [10]. Her var der god grund til at bruge tilnavnet Pusholm, idet der var en anden skattepligtig Jens Nielsen i Bjerre Sogn.

Omkring det tidspunkt begyndte det at gå dårligere med gårdens økonomi. Jens Nielsen Pusholm var ikke i stand til at betale landgilde m.m. til godsejeren i 1698, 1699, 1700, 1701 og 1703. 1702 har tilsyneladende været et godt år for landbruget, siden Jens Nielsen Pusholm undtagelsesvist kunne betale i dette år. Jens Nielsen Pusholm forsømte endvidere vedligeholdelsen af gårdens bygninger og lånte penge af andre [1].

Måske skyldtes den økonomiske nedtur, at Jens Nielsen Pusholm havde et skrantende helbred, der gjorde det svært for ham at klare gårdens drift. I 1703 blev hans helbred så dårligt, at han døde af det. Han blev begravet den 17. september 1703 (Bjerre Sogn). Ifølge kirkebogen blev han 53 år gammel.

Der blev afholdt skifte efter Jens Nielsen Pusholm den 5. oktober 1703 [1]. Arvingerne var hans enke, Maren Olufsdatter, og ovennævnte fem fælles børn. Indboet var beskedent, og en stor del af det blev betegnet som gammelt. Møblementet bestod af to gamle fyrretræsborde med fod, to gamle træstole med halmsæde og et gammelt fyrretræskandeskab med døre. Til madlavningen var der en gammel jerngryde.

Den afdødes efterladte tøj bestod af en gammel, grå kjole (mandsdragt, der nåede til knæene og havde vide skøder) og en gammel, ubrugelig skjorte. Som forklaring på den mangelfulde

tøjbeholdning er anført: ”De øvrige den salige mands gangklæder havde den yngste søn på, som ellers var nøgen og havde intet klæder at skjule sig udi”. Det siger vist alt om, hvor fattig familien var. Det er nærliggende at overveje, om far og søn skiftedes til at have tøj på, mens de begge var i live.

På gården var en hest, tre hopper og et føl. Når der alligevel var mangel på hestekræfter, skyldtes det, at de med undtagelse af føllet var gamle og affældige som de fleste ting på gården. To af hopperne var 16 år gamle, og det er om den ene af disse anført, at den ej kan leve vinteren over. Hesten og den resterende hoppe var begge 12 år gamle. Gårdens øvrige besætning bestod af en ko, to kvier, en studekalv, en so, fem grise, seks gamle får og tre små lam.

Boets samlede værdier blev opgjort til 43 rigsdaler og 1 mark. På udgiftssiden var 48 rigsdaler til anskaffelse af seks egnede heste til erstatning for de nuværende pensionsmodne heste. Der skulle bruges 8 rigsdaler for at bringe gården op til standard med hensyn til vogn, harve og plov med tilbehør, og gårdens bygninger var i så dårlig stand, at den nødvendige reparation ville koste 30 rigsdaler.

Det var yderligere et tegn på fattigdom, at der manglede sædekorn til det kommende år. Når sædekornet manglede, må årsagen formodes at være, at Jens Nielsen Pusholm og familie for at undgå at sulte havde været nødt til at spise det korn, der skulle have været gemt til næste års såning. Det blev vurderet, at der manglede sædekorn for 10 rigsdaler og 2 mark.

Restancerne til godsejeren for landgilde m.m. beløb sig til et uoverskueligt stort beløb på 52 rigsdaler og 5 mark. Sognepræsten havde holdt ligprædiken over den afdøde på kredit, så enken skyldte præsten 2 rigsdaler og 4 mark. Gad vide, om Jens Nielsen Pusholm først blev lukket ind til den evige salighed, når præsten havde fået sin betaling? Derudover var der mindre gældsposter til forskellige risikovillige privatpersoner.

Boets samlede udgifter og gæld blev på 169 rigsdaler og 3 mark. Skifteforvalteren havde gået i skole, så han kunne straks regne ud, at der var et underskud i boet på 126 rigsdaler og 2 mark. Der var derfor ingen arv til arvingerne og ingen betaling til kreditorerne. Den ældste søn, Jørgen Jensen Pusholm, overtog fallitboet og fæstegården, så han kom ikke til at mangle udfordringer foreløbig.

Det må formodes, at enken, Maren Olufsdatter, blev boende på gården efter mandens død. I 1708 mistede hun en af sine døtre. Sidsel Jensdatter Pusholm blev begravet den 4. juli 1708 (Bjerre Sogn). Præsten skulle også brillere med sine regnefærdigheder, for det er anført i kirkebogen, at hun blev 32 år og 9 uger gammel.

Det vides ikke med sikkerhed, hvad der blev af Maren Olufsdatter. Den Maren Olufsdatter, der blev begravet i Bjerre Sogn i 1729, er formentlig min tip-7-oldemor. Der blev desværre sjusket med kirkebogsindførslerne i Bjerre Sogns kirkebog på det tidspunkt. Derfor er årets døde kun opført i nummereret rækkefølge uden angivelse af begravelsesdato og alder. For Maren Olufsdatters vedkommende mangler også bopælen. Præstens regnefærdigheder kom igen i brug, idet han kunne regne ud, at Maren Olufsdatter var nr. 7 blandt årets ni døde.

Litteraturliste

1. Boller Gods, Skifteprotokol, 1696-1721, folio 72-73b
2. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1678-1680, Kop- og kvægskat, Bjerre Sogn, 1678, folio 602

3. Reviderede regnskaber, Amtstueregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1685-1687, Kop- og kvægskat, Bjerre Sogn, 1687
4. Rentekammeret, Matriklen af 1688, Modelbøger, 1682-1688, nr. 1759, Stjernholm Amt, Bjerre Sogn, folio 208b
5. Rentekammeret, Matriklen af 1688, Modelbøger, 1682-1688, nr. 1760, Stjernholm Amt, Bjerre Sogn, folio 39b
6. Rentekammeret, Matriklen af 1688, Matrikelbøger, 1688-1691, nr. 1823, Stjernholm Amt, Bjerre Sogn, folio 104
7. Boller Gods, Fæsteprotokol, 1721-1777, folio 71b
8. Reviderede regnskaber, Amtstueregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Konsumtions-, familie- og folkeskatregnskaber, 1696-1697, Bjerre Sogn, 1696
9. Reviderede regnskaber, Amtstueregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1699-1700, Kopskat, Bjerre Sogn, 1699
10. Reviderede regnskaber, Amtstueregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1699-1700, Kopskat, Bjerre Sogn, 1699-1700, folio 197-198

Kapitel 64. Datterens attraktive medgift

Mine tip-7-oldeforældre

Jacob Rasmussen & Else Jensdatter

Jacob Rasmussen (1576):

Født: ca. 1634

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før ca. 1672

Død:

Begravet: 28. september 1698 i Bjerre Sogn (Vejle Amt)

Else Jensdatter (1577):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før ca. 1672

Død: efter 1701

Begravet:

Jacob Rasmussen havde tilnavnet Skøtt, formentlig for at kunne skelne ham fra en anden Jacob Rasmussen i sognet. Tilnavnet ses også skrevet Skiøt og Skøtte. Vi er så langt tilbage i tiden, at oplysningerne om mine tip-7-oldeforældre er meget sparsomme. Jacob Rasmussens omtrentlige fødselsår er fastlagt på grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død.

Kendskabet til Jacob Rasmussens familieforhold stammer fra skiftet efter hans død [1]. Han var gift med Else Jensdatter. Sammen havde de børnene Mette Jacobsdatter, min tip-6-oldefar, Rasmus Jacobsen (født før 1674) (jf. kapitel 51), Karen Jacobsdatter (født ca. 1672) og Maren Jacobsdatter. Der er ingen yderligere oplysninger om Maren Jacobsdatter.

Mette Jacobsdatter blev den 2. juli 1690 trolovet med og den 9. november 1690 (Bjerre Sogn) gift med Hans Andersen fra Hyrup i Stouby Sogn (Vejle Amt). I kirkebogen er hun omtalt som ”Jacob Rasmussen Skøttes datter Mette”. Hun døde i 1702 og blev begravet den 30. april 1702 (Stouby Sogn). Der er ingen aldersangivelse i kirkebogen.

Karen Jacobsdatter blev den 1. december 1700 trolovet med og den 27. februar 1701 (Bjerre Sogn) gift med Just Christensen fra Assendrup i Engum Sogn (Vejle Amt). Karen Jacobsdatter var ifølge kirkebogen 41 år, da hun døde. Hun blev begravet den 8. marts 1713 (Engum Sogn).

Det fremgår af skatteregnskaber fra 1678, at Jacob Rasmussen var fæster af en gård i Bjerre under Boller Gods [2]. Der skulle betales kop- og kvægskat, dvs. både voksne mennesker og husdyr blev beskattet. Jacob Rasmussen skulle tilsammen betale 1 rigsdaler for sig selv og sin hustru og 1 mark og 8 skilling for en ”tjenestekvinde”. Kvæg var billigere i skat. Han betalte i alt 3 mark og 14 skilling for en hoppe, et føl, to køer og en kalv.

Da der skulle betales kop- og kvægskat i 1687, skulle Jacob Rasmussen også betale skat af en datter. Det er mest sandsynligt, at datteren var Mette, som var giftefærdig tre år senere (jf. ovenfor). Bestanden af husdyr var nu en hest, et føl, en ko, et får og et svin [3].



Boller Slots nuværende bygninger blev opført 1537-1588. Da Jacob Rasmussen som fæstebonde under Boller Slot/Gods havde sin gang på godset, lignede bygningerne mere et slot, fordi de havde tre tårne. Tårnene blev fjernet ved en ombygning i 1759-1769 (foto: 2023)

Ved matriklen af 1688 blev jorden til Jacob Rasmussens gård takseret til 1 tønne, 5 skæpper, 3 fjerdingkar og 2 album hartkorn, dvs. der var tale om en lille gård. Derudover hørte der 1 fjerdingkar skov til fæstegården [4]. Denne størrelse skov er anført at svare til $\frac{3}{4}$ svins olden [5, 6]. Olden er frugter fra bøg og eg, og de blev brugt som føde til svin, der var fritgående i skoven.

I skatteregnskaberne fra 1696 var det kun mennesker, der blev beskattet. Igen er Jacob Rasmussen anført at have en hjemmeboende datter [7]. Det er nærliggende at gætte på, at datteren denne gang var Karen.

Hvis man vil slippe for at betale skat, er et dødsfald en effektiv metode. Den metode blev Jacob Rasmussen udsat for i 1698. Han blev begravet den 28. september 1698 (Bjerre Sogn). I kirkebogen er han kaldt for "Jacob Rasmussen Skiøt". Han blev 64 år gammel.

Skiftet efter Jacob Rasmussens død blev påbegyndt den 26. januar 1699 og afsluttet den 8. februar 1699 [1]. Skiftet viser, at han var mere velhavende end de fleste af datidens fæstebønder. Det skyldtes primært værdien af et stort antal husdyr og et stort lager af korn i laden. Gårdens indbo var meget beskedent. Blandt indboet var dyner og sengetøj det mest værdifulde. Der var en del værktøj i boet, men det er svært at afgøre, om det var til eget brug, eller om han har arbejdet som håndværker.

Boets samlede værdier beløb sig til 201 sletdaler, 1 mark og 5 skilling. På udgiftssiden var der gæld til godsejeren fra årene 1697 og 1698, et beløb på 30 sletdaler til reparation af gården

samt skifteomkostninger. Den samlede gæld var på 63 sletdaler og 6 skilling. Slutresultatet blev et overskud på 138 sletdaler og 15 skilling.

Der var diskussion af, om datteren, Mette Jacobsdatter, skulle have del i denne arv. Da hun blev gift i 1690, havde hun fået en overraskende stor medgift af faderen. Det giver anledning til at overveje, om hun var så lidt attraktiv, at det krævede en stor medgift at få hende afsat. Medgiften bestod af en hest, to køer, fem får, et lam, et fedesvin, sengeklæder til en seng og klæder til hendes krop. Derudover havde faderen betalt for trolovelsesgildet og bryllupsgildet. Det lyder rimeligt, at konklusionen blev, at Mette Jacobsdatter ikke kunne tilkomme nogen yderligere arv efter sin far.

Arven blev derefter fordelt således, at enken, Else Jensdatter, fik halvdelen. Børnene Rasmus Jacobsen, Karen Jacobsdatter og Maren Jacobsdatter delte resten således, at Rasmus Jacobsen fik en broderlod, der var dobbelt så stor som søstrenes søsterlod. Det er anført i skiftet, at Rasmus Jacobsen havde overtaget fæstet af gården.

Det er tænkeligt, at Else Jensdatter derefter har været på aftægt på gården hos sin søn, men det vides ikke. Hun kan også have boet hos datteren, Karen Jacobsdatter, i Assendrup. Her opholdt Else Jensdatter sig den 27. september 1701, hvor Karen Jacobsdatter og svigersønnen, Just Christensen, fik døbt en søn ved hjemmedåb (Engum Sogn). Dåben må have været en nøddåb umiddelbart efter fødslen, for de tilstedeværende var jordemoderen, præstens hustru og barnets mormor, dvs. Else Jensdatter.

Barnet overlevede nøddåben, men Else Jensdatter var ikke fadder, da dåben efterfølgende blev bekræftet i kirken den 9. oktober 1701 (Engum Sogn). Der er ikke senere fundet spor af Else Jensdatter hverken levende eller død. Hvis hun levede længe nok, har hun kunnet glæde sig over, at hun den 30. januar 1718 (Bjerre Sogn) fik et barnebarn opkaldt efter sig, da sønnen, Rasmus Jacobsen, fik døbt en datter.

Litteraturliste

1. Boller Gods, Skifteprotokol, 1696-1721, folio 22-25
2. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1678-1680, Kop- og kvægskat, Bjerre Sogn, 1678, folio 598
3. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1685-1687, Kop- og kvægskat, Bjerre Sogn, 1687
4. Rentekammeret, Matriklen af 1688, Matrikelbøger, 1688-1691, nr. 1823, Stjernholm Amt, Bjerre Sogn, folio 104
5. Rentekammeret, Matriklen af 1688, Modelbøger, 1682-1688, nr. 1759, Stjernholm Amt, Bjerre Sogn, folio 208
6. Rentekammeret, Matriklen af 1688, Modelbøger, 1682-1688, nr. 1760, Stjernholm Amt, Bjerre Sogn, folio 39
7. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Konsumtions-, familie- og folkeskatregnskaber, 1696-1697, Bjerre Sogn, 1696

Tilføjelser til bind 1

*Kapitel 6. Den livlige bagerkone
Gudrun Marie Schæfer, g. Hansen & Henry Martin Hansen*

side 70

Ella Larsen, g. Hansen døde på et plejehjem i Rødovre den 1. august 2021. Hun blev 91 år gammel. Ella blev bisat fra Hendriksholm Kirke i Rødovre den 7. august 2021.

Tilføjelser til bind 2

*Kapitel 40. Bryllupsrejse over Limfjorden
Peder Jensen & Mette Pedersdatter*

side 281

Jens Pedersen Ladefogeds og Helle Madsdatters datter, Christiane Birgitte Jensdatter, blev den 8. februar 1780 trolovet med ungkarl Geert Nielsen i Hellum Sogn (Hjørring Amt). Trolovelsen fandt sted på Kræmmergården i Hellum By. Den ene af forloverne var brudens far, Jens Pedersen, fra Kræmmergården. Vielsen fandt sted den 18. august 1780.

Det tyder på, at Jens Pedersen og Helle Madsdatter var flyttet fra Ajstrup Sogn til Kræmmergården. Efter vielsen flyttede datteren og svigersønnen ind på Kræmmergården, hvor de havde bopæl bl.a. ved første barns dåb den 14. januar 1781 (Hellum Sogn) og ved folketællingen i 1787.

Jens Pedersen og Helle Madsdatter boede på Kræmmergården ved deres død. Det er derfor sandsynligt, at de har været på aftægt hos datteren og svigersønnen. Helle Madsdatter blev i kirkebogen ved sin død kaldt for Helene. Hun blev ifølge kirkebogen 66 år gammel og blev begravet den 8. marts 1782 (Hellum Sogn). Jens Pedersen var 81 år, da han døde. Han blev begravet den 20. april 1787 (Hellum Sogn).

Navneregister

Navnene på mine direkte forfædre er skrevet med *kursiv*. Af pladshensyn har det visse steder været nødvendigt at anvende forkortelser for nogle fornavne. Årstallene for fødsel og død er angivet, hvis disse er kendt. I bogens tekst er der ofte anført "ca." foran et årstal for at markere en usikkerhed, men dette "ca." er udeladt i navneregisteret. Når der i kolonnen for dødsåret er en streg før og efter årstallet (f.eks. -1866-), betyder det, at hverken fødselsår eller dødsår er kendt, men at personen er fundet omtalt i det anførte år. Hvis der kun er en streg efter årstallet (f.eks. 1866-), er det kun dødsåret, der er ukendt. Som stedsangivelse er om muligt anført personens fødested. Hvis dette er ukendt, er stedet for personens død anført om muligt. Ellers er anført et sted, hvor personen har haft bopæl. Sidehenvisninger med *kursiv* henfører til hovedomtalen af personen.

Navn	Født	Død	Sted	Side
Albertsdatter, Maren	1726	1786	Hatting Sogn	329
Andersdatter, Abalone Kirstine	1816	1846	Øster Nykirke	158
Andersdatter, Ane Kirstine	1824	1892	Hvirring Sogn	174, 175
Andersdatter, Anne	1727		Hornborg Sogn	405
Andersdatter, Anne		-1687-	Kollerup Sogn	357
Andersdatter, Anne Marie		1785	Øster Nykirke	240
Andersdatter, Birthe	1765	1802	Øster Nykirke	240
Andersdatter, Birthe Marie	1791		Ikast Sogn	308
Andersdatter, Karen	1718	1774	Hornborg Sogn	324, 405
Andersdatter, Karen	1719		Hornborg Sogn	324, 405
Andersdatter, Karen	1725	1808	Hornborg Sogn	324, 405
Andersdatter, Kirsten	1730		Hornborg Sogn	405
Andersdatter, Kirsten	1775		Hvejsel Sogn	450
Andersdatter, Kirsten	1788		Ikast Sogn	308
Andersdatter, Maren	1714	1714	Jerlev Sogn	432
Andersdatter, Maren	1722	1792	Jerlev Sogn	432, 433
<i>Andersdatter, Maren</i>	1724	1772	Hornborg Sogn	17, 226, 322
Andersdatter, Maren	1735	1759-	Hornborg Sogn	323, 405, 407
Andersdatter, Maren		-1815-	Tørring Sogn	143
Andersdatter, Maren		-1762-	Vester Sogn	395
Andersdatter, Maren Kirstine	1766		Give Sogn	450
Andersdatter, Sidsel	1714		Hornborg Sogn	405
Andersen, Anders	1783	1840-	Ikast Sogn	308
Andersen, Anders Christian	1879	1904	Vilsted Sogn	58
Andersen, Ane Marie	1878	1944	Kollerup Sogn	51, 57
Andersen, Carlo Øllegård	1903	1945-	Vejle	58, 60
Andersen, Christen	1786	1874	Vrads Sogn	140, 141, 142, 157
Andersen, Claus	1782		Hvejsel Sogn	450
Andersen, Gravers	1672	1763	Givskud Sogn	257, 258
Andersen, Hans	1732		Hornborg Sogn	405
Andersen, Hans		-1761-	Lindeballe Sogn	426, 427
Andersen, Hans		-1690-	Stouby Sogn	471

Andersen, Johanne Marie	1838		Underup Sogn	182
<i>Andersen, Las</i>	1712	1770	Jerlev Sogn	13, 265, 365, 431, 432
Andersen, Laurids	1708		Hornborg Sogn	405
Andersen, Mads	1718	1719	Jerlev Sogn	432
Andersen, Michel	1715	1772	Jerlev Sogn	432
Andersen, Niels	1712		Hornborg Sogn	405
Andersen, Niels	1722	1794	Hornborg Sogn	405, 406, 407
Andersen, Niels		1710	Hornborg Sogn	404, 405, 406
Andersen, Peder	1781		Ikast Sogn	307
Andersen, Peder	1786	1787	Ikast Sogn	308
Andersen, Peder	1794		Ikast Sogn	308
Andersen, Søren	1801	1871	Grædstrup Sogn	145, 147
Ankersen, Else Marie	1836	1870	Højten Sogn	99
Bering, Hans Madsen	1878	1960	Thyregod Sogn	45
Bjerg, Anders	1738	1782	Ikast Sogn	307
<i>Brink, Christen Pedersen</i>	1725	1760	Egtved Sogn	14, 280, 386, 453
Brink, Jens Christensen	1714	1750	Egtved Sogn	453, 454
<i>Brink, Peder Hansen</i>	1692	1752	Egtved Sogn	388, 452
Buk, Else Marie	1836	1870	Højten Sogn	99
<i>Carlsdatter, Johanne</i>	1694	1764	Jerlev Sogn	365, 434
Christensdatter, Ane	1830	1855-	Skibet Sogn	204, 205
Christensdatter, Ane Marie	1828	1919	Kollerup Sogn	90, 93, 99
Christensdatter, Anne	1747	1833	Thyregod Sogn	305, 307
Christensdatter, Anne	1749	1750	Nørup Sogn	386, 388
Christensdatter, Anne Margrethe	1818	1899	Kollerup Sogn	90, 92
Christensdatter, Dorthe	1791		Brande Sogn	305
Christensdatter, Else	1716		Egtved Sogn	453
Christensdatter, Inger	1737	1754-	Nørup Sogn	386, 389
Christensdatter, Karen	1740	1760-	Nørup Sogn	386, 389
Christensdatter, Karen		1840	Ikast Sogn	222, 223
Christensdatter, Kirsten	1751		Nørup Sogn	389
Christensdatter, Kirsten Marie	1818	1858	Tørring Sogn	158
Christensdatter, Louise		-1783-	Nørup Sogn	262
Christensdatter, Maren	1701	1773	Bredsten Sogn	457, 458
Christensdatter, Maren	1710		Egtved Sogn	452
Christensdatter, Maren		1839	Givskud Sogn	144
Christensdatter, Mette	1720		Egtved Sogn	453
Christensdatter, Mette	1743	1750	Nørup Sogn	386, 388
<i>Christensdatter, Mette</i>	1753	1840	Nørup Sogn	14, 208, 280, 389
Christensdatter, Mette		-1771-	Nørup Sogn	363
Christensen, Anders Christian	1873		Linnerup Sogn	97
Christensen, Ane Cathrine	1859		Smidstrup Sogn	99
Christensen, Ane Martha	1861	1952	Givskud Sogn	97, 98
Christensen, Ane Matilde	1876	1891	Linnerup Sogn	97
Christensen, Anton	1866	1903-	Jelling Sogn	103
Christensen, Christen	1757		Nørup Sogn	389
Christensen, Christen Anker	1865		Smidstrup Sogn	99, 102

Christensen, Christiane	1864	1864	Ølsted Sogn	103
Christensen, Christine	1862		Smidstrup Sogn	99
Christensen, Christine	1868		Linnerup Sogn	97
Christensen, Else Marie	1870		Smidstrup Sogn	100
Christensen, Jens	1714	1750	Egtved Sogn	453, 454
Christensen, Jens	1830	1906	Kollerup Sogn	91, 95
Christensen, Jens		-1812-	Vrads Sogn	296
Christensen, Jens Kristian	1881		Linnerup Sogn	97
Christensen, Johan	1873	1903-	Jelling Sogn	104
Christensen, Just		-1701-	Engum Sogn	471
<i>Christensen, Mads</i>	1840	1887	Kollerup Sogn	10, 48, 103, 112, 113
Christensen, Maren	1888	1889	Skærup Sogn	101
Christensen, Marie	1863	1906-	Linnerup Sogn	97, 98
Christensen, Martine Kristine	1886	1916-	Skærup Sogn	101
Christensen, Niels	1718		Egtved Sogn	453
Christensen, Niels		1816	Kollerup Sogn	90
Christensen, Niels Sophus	1870	1903-	Jelling Sogn	104
Christensen, Peder	1707		Egtved Sogn	452
Christensen, Peder	1723	1791	Bredsten Sogn	277
Christensen, Peder	1747	1787-	Nørup Sogn	386, 389
Christensen, Peder		-1858-	Hover Sogn	210, 211, 212
Christensen, Rasmus	1837	1910	Kollerup Sogn	91, 102
Christensen, Rasmus		-1761-	Hatting Sogn	331
Christensen, Rasmus		-1818-	Nørup Sogn	271
Christensen, Sofus Valdemar	1877	1897	Jelling Sogn	104
Christensen, Sophus Valdemar	1868	1869	Jelling Sogn	103
Christensen, Søren	1833	1916	Kollerup Sogn	91, 99
Christensen, Søren Christian	1866	1906-	Linnerup Sogn	97, 98, 99
Christensen, Thomas	1746	1779	Brande Sogn	304
Christensen, Thomassine	1871		Linnerup Sogn	97
Christiansdatter, Karen	1800	1844	Øster Nykirke	158
Christiansen, Hans		1870	Ringive Sogn	71
Christiansen, Niels		-1872-	Brande Sogn	313
Clausdatter, Ane Kirstine		1880	Vester Sogn	159
<i>Clausdatter, Karen</i>	1660	1741	Hvejsel Sogn	446
Clausdatter, Karen	1727	1801	Hvejsel Sogn	378, 448, 450
Clausdatter, Kirsten	1745	1792	Hvejsel Sogn	449, 450
Clausdatter, Mette		-1740-	Nørup Sogn	426
Clausen, Anders	1733	1795	Hvejsel Sogn	378, 448, 450
Clausen, Jens		1732	Hvejsel Sogn	448
Clausen, Jens		1741	Hvejsel Sogn	448
Clausen, Niels	1737	1740	Hvejsel Sogn	448
Clausen, Peder	1731		Hvejsel Sogn	448
<i>Clausen, Søren</i>	1741	1776	Hvejsel Sogn	14, 275, 374, 448
Clausen, Terkel	1735		Hvejsel Sogn	448, 450
Cortzen, Cornelius	1852	1935	Tårnby Sogn	126, 127, 129
<i>Diderichsen, Terkel</i>	1723	1799	Skibet Sogn	14, 208, 280, 281, 380

Enevoldsen, Kirstine	1839	1903	Nørup Sogn	103
Erichsdatter, Ane	1762	1817	Arnborg Sogn	305
Eriksdatter, Anne	1776	1801-	Hatting Sogn	332, 333
Eriksdatter, Karen		-1752-	Jerlev Sogn	431
Eriksdatter, Marie Elisabeth	1774	1777	Hatting Sogn	332
Eriksen, Christen	1771		Hatting Sogn	332
Eriksen, Peder	1664	1711	Nørup Sogn	456, 457
Eriksen, Peder	1772	-1801-	Hatting Sogn	332
<i>Eriksen, Steffen</i>		-1719-	Uldum Sogn	400, 402
Eriksen, Søren	1780		Hatting Sogn	332
Eskelund, Kirsten Marie Nielsen	1864	1943	Givskud Sogn	76
Gangsted, Niels Hansen	1846	1903	Søvind Sogn	153, 156
Gangsted, Rasmus Hansen	1809		Gangsted Sogn	154
Graversdatter, Maren	1737	1762	Givskud Sogn	257, 258
Gaarde, Ella	1923	2017	Vejle	22, 28, 38, 42
Hansdatter, Ane	1789		Sindbjerg Sogn	228
Hansdatter, Ane	1821	1882	Gylling Sogn	176
Hansdatter, Ane	1823	1887	Uldum Sogn	70, 167, 168, 178
Hansdatter, Ane Marie	1799	1813-	Sindbjerg Sogn	167, 228, 231
Hansdatter, Ane Marie	1822	1850-	Nørup Sogn	203, 205
Hansdatter, Anne	1690	1753-	Bjerre Sogn	418
<i>Hansdatter, Anne</i>	1714	1757	Sindbjerg Sogn	17, 225, 226, 227, 317
<i>Hansdatter, Anne</i>	1732	1795	Bredsten Sogn	13, 265, 369, 442, 443
Hansdatter, Anne	1748	1756	Nørup Sogn	362
Hansdatter, Anne Kirstine	1757		Nørup Sogn	362
Hansdatter, Anne Kirstine	1781	1809-	Givskud Sogn	196, 259
Hansdatter, Anne Marie			Nørre Snede	294, 296
Hansdatter, Else	1785	1785	Givskud Sogn	259
<i>Hansdatter, Else</i>		1715	Hedensted Sogn	341, 412
Hansdatter, Johanne	1749	1812	Nørre Snede	294, 296, 297
Hansdatter, Johanne Marie	1817	1845-	Nørup Sogn	203, 204
<i>Hansdatter, Karen</i>	1690	1779	Hornborg Sogn	17, 322, 404
Hansdatter, Karen	1693	1753-	Bjerre Sogn	418
<i>Hansdatter, Karen</i>	1701	1753	Givskud Sogn	12, 257, 353
Hansdatter, Karen	1732	1760-	Hornborg Sogn	464, 465, 466
<i>Hansdatter, Karen</i>	1745	1826	Nørre Snede	15, 136, 138, 139, 213
<i>Hansdatter, Karen</i>	1769	1845	Givskud Sogn	12, 90, 91, 193, 259
Hansdatter, Karen	1794	1794	Sindbjerg Sogn	228
Hansdatter, Karen	1795		Sindbjerg Sogn	228
Hansdatter, Kirsten	1693	1770	Bjerre Sogn	423, 424
Hansdatter, Kirsten	1832	1847	Hvirring Sogn	167, 168, 183
Hansdatter, Magrethe	1826	1826	Nørup Sogn	203
Hansdatter, Maren	1720		Hornborg Sogn	464
Hansdatter, Maren	1764		Givskud Sogn	258
Hansdatter, Maren	1766	1766	Givskud Sogn	259
Hansdatter, Maren	1775		Givskud Sogn	259
Hansdatter, Maren	1784	1807	Sindbjerg Sogn	227, 230

Hansdatter, Maren	1825	1827	Uldum Sogn	167
<i>Hansdatter, Maren</i>	1829	1873	Hvirring Sogn	10, 32, 62, 167
Hansdatter, Margrete	1782		Givskud Sogn	259
Hansdatter, Mette Cathrine	1824	1906	Give Sogn	149, 150
Hansdatter, Tove	1802	1834-	Nørup Sogn	202, 204
Hansen, Anders	1781	1783	Sindbjerg Sogn	227
Hansen, Anders	1785		Sindbjerg Sogn	227
Hansen, Anders	1822	1822	Uldum Sogn	167
Hansen, Andreas Marius	1874	1876	Kollerup Sogn	119
Hansen, Ane Johanne	1853	1879-	Søvind Sogn	153
Hansen, Anna Elise Martine	1890	1906-	Skibet Sogn	119, 120
Hansen, Anne Marie	1841	1858	Nørre Snede	151, 155
Hansen, Diderich	1786		Hover Sogn	383
Hansen, Gravers	1762	1764	Givskud Sogn	258
<i>Hansen, Hans</i>	1686	1768	Nørup Sogn	369, 370, 441
Hansen, Hans	1690		Jerlev Sogn	441
Hansen, Hans	1778		Sindbjerg Sogn	226
<i>Hansen, Hans</i>	1790	1862	Sindbjerg Sogn	10, 17, 69, 164, 228
Hansen, Hans	1812		Nørup Sogn	203
Hansen, Hans	1819	1888	Uldum Sogn	167, 168, 175
Hansen, Hans		1746	Bredsten Sogn	442
Hansen, Hans Andreas Marius	1877	1878	Skibet Sogn	119
Hansen, Hansmine	1849	1888-	Søvind Sogn	177
Hansen, Henrik Casper	1754		Nørup Sogn	262, 362
Hansen, Jakob Kjær	1885		Vejle	122
Hansen, Jens	1792		Sindbjerg Sogn	164, 228
Hansen, Jens	1808		Nørup Sogn	203
Hansen, Jens		-1782-	Lindeballe Sogn	371, 442
Hansen, Jens Jakob	1849	1915	Jelling Sogn	119
Hansen, Jep	1747		Nørup Sogn	362
<i>Hansen, Johannes</i>	1814	1899	Nørup Sogn	10, 13, 108, 130, 203
Hansen, Johannes	1881	1895-	Skibet Sogn	119, 120
Hansen, Johannes	1883	1897-	Hover Sogn	122, 123
Hansen, Jørgine Rasmine	1856	1875	Søvind Sogn	153, 155
Hansen, Knud	1810		Nørup Sogn	203
Hansen, Las	1819	1857-	Nørup Sogn	203, 204, 205
Hansen, Laurs	1816	1874	Ølsted Sogn	68, 69, 70, 167, 170
Hansen, Mads	1742	1809	Nørre Snede	294, 296
Hansen, Mads	1848	1858	Søvind Sogn	153
Hansen, Mads Anthon Marius	1858	1879-	Søvind Sogn	153
Hansen, Maren Andrea	1884	1898-	Skibet Sogn	119, 120
<i>Hansen, Maren Kirstine</i>	1861	1947	Engum Sogn	21
Hansen, Marie	1853	1888-	Søvind Sogn	177
Hansen, Mikkel	1723	1746	Bredsten Sogn	442
Hansen, Morten	1727	1729	Bredsten Sogn	442
Hansen, Morten	1729	1768	Bredsten Sogn	442, 443
Hansen, Mouritz	1738	1771-	Nørup Sogn	362, 363
Hansen, Niels	1734		Bredsten Sogn	442, 443
Hansen, Niels	1759		Givskud Sogn	258
Hansen, Niels	1781	1781	Givskud Sogn	259
Hansen, Niels	1846	1903	Søvind Sogn	153, 156

Hansen, Niels	1840	Brande Sogn	311, 312
Hansen, Niels	-1803-	Østbirk Sogn	216
<i>Hansen, Ole</i>	1741 1806	Nørup Sogn	13, 202, 261, 362, 363
Hansen, Ole	1806	Nørup Sogn	203
Hansen, Ole Johan	1856 1876	Søvind Sogn	178
<i>Hansen, Peder</i>	1692 1752	Egtved Sogn	388, 452
<i>Hansen, Peder</i>	1716 1798	Hornborg Sogn	18, 331, 408, 464
Hansen, Peder	1699	Randbøl Sogn	427, 428
Hansen, Rasmus	1843 1880-	Søvind Sogn	152, 155, 156
Hansen, Stephan	1724 1750	Hornborg Sogn	464, 465
<i>Hansen, Søren</i>	1711 1777	Jelling Sogn	17, 225, 226, 227, 317
Hansen, Søren	1744	Nørup Sogn	362
Hansen, Søren	1751 1756	Nørup Sogn	362
Hansen, Søren	1778 1820-	Sindbjerg Sogn	227, 230, 231
Hansen, Søren	-1816-	Nørup Sogn	271
Hansen, Terkel	1783	Jelling Sogn	383
Hansen, Terkild	1780 1783	Sindbjerg Sogn	227
Hansen, Terkild	1787	Sindbjerg Sogn	227
Hansen, Thomas	1772 1799-	Givskud Sogn	195, 196, 259, 260
Hauge, Kirsten Jensdatter	1681 1764	Vester Sogn	394
Hedehuus, Mads Sørensen	1848 1901-	Hvejsel Sogn	148, 159
Hedehuus, Martin Chr. Sørensen	1857	Hvejsel Sogn	149
Heiler, Rasmus Nielsen	1857	Hatting Sogn	216
Henriksdatter, Ane Lisbeth	1748 1835	Hover Sogn	207, 209, 277, 278, 279
Henriksdatter, Anna	1784	Nørup Sogn	262
Henriksdatter, Wilhelmine Marie	1786	Nørup Sogn	262
Henriksen, Johanne Marie	1864	Vinding Sogn	94
Husballe, Amanda Nielsen	1899	Ødsted Sogn	132
Haar, Ane Marie Kristensen	1889 1921-	Kollerup Sogn	130
Haar, Jens Høll Kristensen	1860 1930	Smidstrup Sogn	113, 130
Haar, Johannes Kristensen	1891	Kollerup Sogn	129, 130
Haar, Kristen Johannes Kristensen	1887 1927	Kollerup Sogn	130, 131, 132
Haar, Kristen Pedersen	1917	Kollerup Sogn	131
Haar, Martin Kristensen	1894 1898	Kollerup Sogn	130, 132
Haar, Martin Kristensen	1902	Kollerup Sogn	131
Haar, Nikolaj Kristensen	1896 1921-	Kollerup Sogn	131
Isaksen, Laurine Birgitte	1858 1897	Hvejsel Sogn	75
Iversdatter, Johanne	1823	Ikast Sogn	222
Iversen, Oluf	1778	Gadbjerg Sogn	439
Jacobsdatter, Karen	1672 1713	Engum Sogn	471, 473
Jacobsdatter, Maren	-1699-	Bjerre Sogn	471, 473
Jacobsdatter, Mette	1702	Stouby Sogn	471, 473
Jacobsen, Frederik	1830	Hvejsel Sogn	157
Jacobsen, Kirstine	1878	Nørre Snede	122
<i>Jacobsen, Oluf</i>	-1729-	Kollerup Sogn	356, 357, 358
<i>Jacobsen, Rasmus</i>	1734	Bjerre Sogn	349, 350, 415, 419, 473
<i>Jacobsen, Søren</i>	1690 1769	Nørup Sogn	369, 438

Jacobsen, Terkel		1762	Jelling Sogn	374
<i>Jensdatter, Ane</i>	1803	1862	Givskud Sogn	10, 12, 48, 89, 195, 196
Jensdatter, Ane Kirstine		1840	Brande Sogn	311, 312
Jensdatter, Anne	1683		Bjerre Sogn	467
Jensdatter, Anne	1695	1695	Hedensted Sogn	412
Jensdatter, Anne	1703	1750	Bredsten Sogn	441, 443, 444
Jensdatter, Anne	1741	1774	Tyrsted Sogn	245, 246, 247
Jensdatter, Anne	1789	1789	Nørup Sogn	267
Jensdatter, Anne	1791	1834-	Nørup Sogn	267, 271, 273
Jensdatter, Anne		1772	Ødsted Sogn	432
Jensdatter, Anne Johanne	1802	1822-	Nørup Sogn	267, 271, 273
Jensdatter, Anne Kirstine		-1782-	Give Sogn	450
Jensdatter, Appelone	1759	1759	Rårup Sogn	347
Jensdatter, Birthe Kirstine		-1769-	Hatting Sogn	330
Jensdatter, Else	1708		Jerlev Sogn	434
<i>Jensdatter, Else</i>		-1701-	Bjerre Sogn	350, 419, 471
Jensdatter, Johanne	1755		Ølsted Sogn	337
Jensdatter, Johanne	1787	1813-	Nørup Sogn	267, 271
Jensdatter, Karen	1735		Bjerre Sogn	352
Jensdatter, Karen		-1769-	Hatting Sogn	330
Jensdatter, Kirsten	1713		Ølsted Sogn	335
<i>Jensdatter, Kirsten</i>	1749	1823	Bjerre Sogn	12, 193, 254, 352
Jensdatter, Kirsten	1794	1834-	Nørup Sogn	267, 271, 273
Jensdatter, Kirsten	1803	1803	Givskud Sogn	195
Jensdatter, Kirsten	1806		Givskud Sogn	196
<i>Jensdatter, Kirsten</i>		-1740-	Egtved Sogn	388, 452
<i>Jensdatter, Maren</i>	1675	1751	Bjerre Sogn	349, 350, 415, 419, 467
Jensdatter, Maren	1690	1691	Hedensted Sogn	412
Jensdatter, Maren	1693		Hedensted Sogn	412
Jensdatter, Maren	1745	1764	Bjerre Sogn	352
<i>Jensdatter, Maren</i>		1770	Nørre Snede	15, 294, 397
Jensdatter, Maren		-1778-	Ringive Sogn	379
<i>Jensdatter, Maren</i>		1823	Sindbjerg Sogn	18, 166, 234
Jensdatter, Margrethe	1709	1745	Bredsten Sogn	441, 443
<i>Jensdatter, Mette</i>	1723	1795	Jerlev Sogn	13, 265, 365, 435
<i>Jensdatter, Mette</i>	1782	1855	Nørup Sogn	13, 108, 200, 266, 267
Jensdatter, Sidsel	1676	1708	Bjerre Sogn	467, 469
Jensdatter, Sidsel	1748	1748	Bjerre Sogn	352
<i>Jensdatter, Tove</i>	1694	1777	Nørup Sogn	369, 371, 441
Jensdatter, Tove	1744	1825	Lindeballe Sogn	371, 442
Jensen, Anders	1689	1779	Bredsten Sogn	457, 458
Jensen, Ane Elisabeth	1875		Grejs Sogn	117
Jensen, Ane Kirstine	1865		Vinding Sogn	95
Jensen, Ane Marie	1880	1916-	Grejs Sogn	118
Jensen, Ane Marie Elisabeth	1871	1875	Grejs Sogn	117
Jensen, Carl	1721	1740-	Jerlev Sogn	435
Jensen, Christen		-1813-	Nørup Sogn	271
Jensen, Christine	1868		Linnerup Sogn	97
<i>Jensen, Claus</i>	1692	1746	Hvejsel Sogn	376, 446
Jensen, Daniel		1862	Sønder Omme	71
Jensen, Hans	1681		Hedensted Sogn	412

<i>Jensen, Hans</i>	1716	1787	Vrads Sogn	15, 214, 294, 398, 399
Jensen, Hans		-1777-	Skibet Sogn	383
Jensen, Hans Jakob	1845	1916	Sindbjerg Sogn	117
Jensen, Jacob	1752	1765	Bjerre Sogn	352
<i>Jensen, Jens</i>	1672	1752	Ølsted Sogn	11, 243, 244, 335
<i>Jensen, Jens</i>	1675	1729	Jerlev Sogn	365, 434
Jensen, Jens	1682	1742	Jerlev Sogn	365
Jensen, Jens	1688		Hedensted Sogn	412
Jensen, Jens	1706		Jerlev Sogn	434
Jensen, Jens	1707	1778	Ølsted Sogn	244, 335, 336, 337
Jensen, Jens	1753		Ølsted Sogn	337
Jensen, Jens		-1853-	Ølsted Sogn	191
Jensen, Jens Ole	1873		Grejs Sogn	117
Jensen, Jens Sørensen	1825		Gauerslund Sogn	94
Jensen, Johan Henrik	1866	1930	Øster Nykirke	34
Jensen, Johanne Hansine	1878	1901-	Grejs Sogn	117, 118
Jensen, Johanne Marie	1869		Sindbjerg Sogn	117
Jensen, Johannes	1888	1890	Grejs Sogn	118
Jensen, Jokum	1774	1779	Korning Sogn	250
<i>Jensen, Jørgen</i>	1677	1717	Bjerre Sogn	344, 414, 420, 467, 469
Jensen, Jørgen	1692	1692	Hedensted Sogn	412
Jensen, Jørgen	1730		Tyrsted Sogn	245
Jensen, Jørgen	1799	1842-	Brande Sogn	313, 314
Jensen, Jørgen	1808	1810	Givskud Sogn	196, 197
<i>Jensen, Jørgen</i>		-1712-	Nørup Sogn	386, 456
Jensen, Lars	1711		Jerlev Sogn	434
Jensen, Laurs	1754	1820	Øster Nykirke	238, 239
<i>Jensen, Mads</i>	1710	1781	Ølsted Sogn	11, 187, 188, 243, 336
Jensen, Mads Peter	1885		Grejs Sogn	118
Jensen, Madsine Petrine	1882	1885	Grejs Sogn	118
Jensen, Mikkel	1752	1752	Rårup Sogn	346
Jensen, Mikkel	1754	1754	Rårup Sogn	346
Jensen, Niels	1687		Hedensted Sogn	412
Jensen, Niels	1696	1762	Vester Sogn	392, 394, 395
Jensen, Niels	1727		Tyrsted Sogn	245
Jensen, Niels	1755	1838	Rårup Sogn	255, 256, 346
Jensen, Niels	1790		Brande Sogn	313
<i>Jensen, Niels</i>		-1762-	Givskud Sogn	12, 257, 258, 353
Jensen, Niels		1764	Vindelev Sogn	449
<i>Jensen, Ole</i>	1768	1836	Hatting Sogn	18, 166, 234, 329, 331
Jensen, Oluf	1686	1752	Bjerre Sogn	415, 416, 417
Jensen, Peder	1726		Jerlev Sogn	435
Jensen, Peder	1741		Bjerre Sogn	352
Jensen, Peder	1793		Brande Sogn	313
Jensen, Peder	1804	1805	Nørup Sogn	267
<i>Jensen, Peder</i>		-1732-	Hedensted Sogn	11, 187, 249
<i>Jensen, Rasmus</i>	1682	1734	Hedensted Sogn	11, 249, 341, 412
Jensen, Rasmus	1737	1765-	Bjerre Sogn	352
Jensen, Rasmus	1812	1873	Klovborg Sogn	150, 151, 156
<i>Jensen, Søren</i>		-1740-	Ølsted Sogn	11, 243, 338
Jensen, Søren Christian	1866	1906-	Linnerup Sogn	97, 98, 99

<i>Jensen, Terkel</i>	1727	1801	Uldum Sogn	17, 226, 322, 402
Jensen, Thue	1706	1710	Ølsted Sogn	335, 336
<i>Jerlev, Hans Hansen</i>	1686	1768	Nørup Sogn	369, 370, 441
Jespersen, Jørgine	1841	1864	Ølsted Sogn	103
Johansen, Caroline Cortine	1885		København	127
Johansen, Hansine	1850	1913	Skibet Sogn	110, 118
Johansen, Hansine	1895	1906-	Vejle	123, 124, 131
Johansen, Jensine Petrine	1865	1953	Kollerup Sogn	112, 130
Johansen, Johanne Sigfride	1883	1899-	København	126, 128
<i>Johansen, Karen</i>	1841	1914	Hover Sogn	10, 19, 48, 110, 112
Johansen, Mette	1844	1932	Skibet Sogn	110, 113, 116
Johansen, Mette Margrethe	1853	1938	Jelling Sogn	111, 120, 129, 130
Johansen, Severin Kirstejn	1881	1906-	Brande Sogn	121, 123, 124
Johansen, Sørine	1847	1906	Skibet Sogn	110, 116
Johansen, Thova Maria	1859	1938	Kollerup Sogn	111, 125
Juel, Anne Rasmusdatter		-1709-	Bjerre Sogn	423
<i>Juel, Kirsten Pedersdatter</i>	1710	1796	Bjerre Sogn	12, 254, 349, 423, 424
<i>Juel, Peder Rasmussen</i>	1676	1738	Bjerre Sogn	349, 422
Juel, Rasmus Madsen	1640	1709	Bjerre Sogn	422, 423
Juel, Rasmus Pedersen	1712	1742-	Bjerre Sogn	423, 424
Juel, Rasmus Sørensen	1679	1710	Bjerre Sogn	422
Juel, Søren Pedersen	1719	1745-	Bjerre Sogn	424
Jørgensdatter, Ane	1789	1790	Bjerre Sogn	256
Jørgensdatter, Ane	1793	1823-	Bjerre Sogn	256
<i>Jørgensdatter, Anne</i>	1713	1796	Nørup Sogn	14, 280, 386, 457, 458
Jørgensdatter, Appelone	1784	1823-	Bjerre Sogn	255, 256
Jørgensdatter, Bodil	1705	1705	Bjerre Sogn	415
Jørgensdatter, Bodil	1709	1728	Bjerre Sogn	415
Jørgensdatter, Cathrine		-1757-	Hornborg Sogn	406
Jørgensdatter, Dorthe		-1780-	Korning Sogn	250, 253
Jørgensdatter, Johanne Marie	1780	1823-	Bjerre Sogn	255, 256
Jørgensdatter, Karen	1775	1797	Bjerre Sogn	255
Jørgensdatter, Karen		-1684-	Hedensted Sogn	412
Jørgensdatter, Kirsten	1782	1823-	Bjerre Sogn	255, 256
<i>Jørgensdatter, Maren</i>	1618	1698	Hedensted Sogn	412
Jørgensdatter, Maren	1715	1715	Bjerre Sogn	415
Jørgensdatter, Mette	1715	1715	Bjerre Sogn	415
Jørgensen, Anders		1786	Øster Nykirke	240
Jørgensen, Andreas	1849		Grejs Sogn	92
Jørgensen, Ane Kirstine	1851		Hvejsel Sogn	144
Jørgensen, Ane Marie	1845		Hvejsel Sogn	144
Jørgensen, Ane Marie	1853	1901-	Grejs Sogn	92, 93
Jørgensen, Anne Margrethe	1851	1901-	Grejs Sogn	92, 93
Jørgensen, Christen	1860	1865	Grejs Sogn	92
Jørgensen, Hans Enevold	1842	1887	Them Sogn	121, 122, 130
<i>Jørgensen, Jens</i>	1716	1763	Bjerre Sogn	12, 343, 344, 417, 418
<i>Jørgensen, Jens</i>	1778	1809	Bjerre Sogn	12, 90, 193, 255, 256
Jørgensen, Jørgen	1725	1805	Jelling Sogn	458, 459
Jørgensen, Laurits	1770	1838	Sindbjerg Sogn	238, 239, 241
Jørgensen, Mads Peder Christian	1849		Hvejsel Sogn	144, 145
Jørgensen, Niels	1710	1800	Barrit Sogn	348

Jørgensen, Oluf		-1771-	Nørup Sogn	261
Jørgensen, Peder	1847	1851	Grejs Sogn	92
Jørgensen, Peder	1856	1899-	Grejs Sogn	92, 93
Jørgensen, Rasmus		-1841-	Nørre Snede	151, 152
Jørgensen, Søren	1786	1823-	Bjerre Sogn	255, 256
Jørgensen, Søren Christian	1822	1886	Givskud Sogn	148, 150
Knudsdatter, Anne	1713	1740	Jerlev Sogn	431
Knudsdatter, Anne	1768	1768	Nørup Sogn	370
<i>Knudsdatter, Johanne</i>	1755	1785	Nørup Sogn	13, 201, 265, 370, 372
Knudsdatter, Tove	1760	1802	Nørup Sogn	200, 202, 370, 372, 373
Knudsen, Hans	1754	1754	Nørup Sogn	369, 370
Knudsen, Hans	1758	1781-	Nørup Sogn	266, 270, 370, 371, 372
Koed, Jens Peter Andersen	1886	1919-	Smidstrup Sogn	95
Krage, Jens Mikkelsen	1712	1786	Rårup Sogn	346
<i>Krage, Johanne Mikkelsdatter</i>	1718	1793	Barrit Sogn	12, 254, 343
<i>Krage, Mikkel</i>		-1718-	Rårup Sogn	343
Krage, Søren		-1755-	Rårup Sogn	346
Krage, Terkel Mikkelsen	1703	1775	Rårup Sogn	346
Kristensen, Ane	1864	1930	Kollerup Sogn	36
Kristensen, Ane Marie		1892	Ejstrup Sogn	123
Kristensen, Johanne Marie	1873	1948	Givskud Sogn	81
<i>Kristensen, Mads</i>	1840	1887	Kollerup Sogn	10, 48, 103, 112, 113
Kudsk, Jens	1733	1780	Hedensted Sogn	187, 189, 249, 250, 251
Ladefoged, Jens Pedersen	1706	1787	Ulsted Sogn	477
Larsdatter, Else	1672	1713	Egtved Sogn	452
Larsen, Peder		-1781-	Korning Sogn	253
Lasdatter, Else Marie	1763	1779-	Jerlev Sogn	366, 367
Lasdatter, Johanne	1746	1787-	Jerlev Sogn	366, 367
Lasdatter, Kirsten	1709	1749	Jerlev Sogn	430, 431
Lasdatter, Kirsten	1749		Jerlev Sogn	366
Lasdatter, Maren	1744		Jerlev Sogn	366
Lasdatter, Margrete	1755		Jerlev Sogn	366
Lassen, Anders	1751	1752	Jerlev Sogn	366
Lassen, Anders	1753	1787-	Jerlev Sogn	366, 367
Lassen, Carl	1761	1761	Jerlev Sogn	366
Lassen, Carl	1765	1783-	Jerlev Sogn	366, 367
Lassen, Jens	1745	1746	Jerlev Sogn	366
<i>Lassen, Jens</i>	1758	1833	Jerlev Sogn	13, 201, 202, 265, 372
Lassen, Jens		-1717-	Ejstrup Sogn	392
Lassen, Poul	1710	1782	Jerlev Sogn	431
Laugesen, Mads	1800	1867	Øster Nykirke	157, 158
Lauridsdatter, Maren	1763		Vester Sogn	292
Lauridsen, Niels	1766	1801-	Vester Sogn	292
Lauridsen, Niels		1761	Vester Sogn	292
Lauridsen, Thomas	1770		Vester Sogn	292
<i>Lauritsdatter, Anne</i>		1754	Sindbjerg Sogn	17, 319
Laursdatter, Ane Marie	1789	1795	Øster Nykirke	240

Laursdatter, Anne Marie	1802		Øster Nykirke	240
Laursdatter, Birthe Marie	1796		Øster Nykirke	240
Laursdatter, Ellen	1808		Øster Nykirke	241
Laursdatter, Kirsten Marie	1799		Øster Nykirke	240
Laursdatter, Maren	1788	1788	Øster Nykirke	240
Laursen, Anders	1734	1802	Vindelev Sogn	378, 449, 450
Laursen, Anders	1792	1820-	Øster Nykirke	240
Laursen, Anders		-1801-	Jelling Sogn	450
Laursen, Anders Marius	1865	1866	Øster Nykirke	174
Laursen, Anders Marius	1867	1868	Øster Nykirke	174
Laursen, Anders Peder	1853		Nørre Snede	171
Laursen, Carl	1855	1855	Vinding Sogn	172
Laursen, Christen	1810		Øster Nykirke	241
Laursen, Hans	1844		Hornborg Sogn	170
Laursen, Jens	1818		Øster Nykirke	241
Laursen, Jens Christian	1859	1872	Vrads Sogn	172
Laursen, Karen Marie	1847		Korning Sogn	171
Laursen, Karoline	1856		Vinding Sogn	172
Laursen, Laurs	1820		Øster Nykirke	241
Laursen, Maren	1862		Grædstrup Sogn	173
Laursen, Niels	1814		Øster Nykirke	241
Laursen, Niels Christian	1850		Korning Sogn	171
Laursen, Peder	1804		Øster Nykirke	241
Madsdatter, Anne	1757	1832	Ølsted Sogn	89, 189, 191
Madsdatter, Anne	1765	1769	Ølsted Sogn	246
Madsdatter, Anne	1769	1791	Ølsted Sogn	246, 247
Madsdatter, Anne	1829	1830	Nørre Snede	139
Madsdatter, Anne		1743	Jerlev Sogn	365, 366
Madsdatter, Anne Johanne	1814	1874	Nørre Snede	139, 143, 147
Madsdatter, Anne Marie	1751	1751	Ølsted Sogn	244
Madsdatter, Anne Marie	1752		Ølsted Sogn	244
Madsdatter, Birret	1764		Ølsted Sogn	246
Madsdatter, Dorthe		1732	Jerlev Sogn	365
Madsdatter, Helle	1716	1782	Hellum Sogn	477
Madsdatter, Johanne	1743	1753	Ølsted Sogn	244
Madsdatter, Johanne	1760		Ølsted Sogn	244
Madsdatter, Karen	1741	1763-	Ølsted Sogn	244, 245
Madsdatter, Karen Marie	1812	1864	Nørre Snede	138, 145
Madsdatter, Kirsten Marie	1818	1885	Nørre Snede	62, 69, 139, 151
<i>Madsdatter, Maren</i>	1675	1749	Jerlev Sogn	365, 430
Madsdatter, Mariane	1816	1875	Nørre Snede	62, 139, 140, 150, 156
Madsdatter, Mette Cathrine	1810	1880	Åle Sogn	138, 140, 142, 148, 149
Madsdatter, Pederikke	1820	1823	Nørre Snede	139
Madsdatter, Pederikke	1825	1902	Nørre Snede	139, 141, 145, 156
Madsen, Ane	1876	1877	Kollerup Sogn	51
Madsen, Ane Marie	1878	1944	Kollerup Sogn	51, 57
Madsen, Arne	1905	1945-	Vejle	54, 56, 57
Madsen, Christen	1866	1868	Kollerup Sogn	51
Madsen, Christen	1869	1945	Kollerup Sogn	19, 51, 53

Madsen, Ella	1923	2017	Vejle	22, 28, 38, 42
Madsen, Frida	1899	1951	Vejle	37, 40, 44
<i>Madsen, Gerda</i>	1918	1992	Vejle	22, 28, 42
Madsen, Inger Marie	1869	1949	Øster Nykirke	79
Madsen, Jens	1748		Ølsted Sogn	189, 244, 246
Madsen, Jens	1772	1774	Ølsted Sogn	246
Madsen, Jensine Caroline	1897	1901	Vejle	53
Madsen, Jensine Caroline	1901	1945-	Vejle	54, 56, 57
<i>Madsen, Johannes</i>	1864	1936	Kollerup Sogn	10, 19, 32, 49, 51
Madsen, Jørgen	1755	1755	Ølsted Sogn	244
Madsen, Jørgen	1756		Ølsted Sogn	244
Madsen, Kirstine Marie	1852	1891	Herslev Sogn	100
Madsen, Kristen	1869	1945	Kollerup Sogn	19, 51, 53
<i>Madsen, Mads Christian</i>	1891	1944	Langskov Sogn	10, 19, 37, 40
Madsen, Mads Christian	1895	1945-	Vejle	53, 57
<i>Madsen, Mads Kristian</i>	1891	1944	Langskov Sogn	10, 19, 37, 40
Madsen, Maren	1894	1943	Vejle	37, 42
<i>Madsen, Martha Kirstine</i>	1887	1977	Vejle	19
<i>Madsen, Niels</i>	1856	1927	Hatting Sogn	21
Madsen, Niels		-1687-	Kollerup Sogn	357
Madsen, Ole		-1745-	Bredsten Sogn	443, 444
Madsen, Peder		-1753-	Nørre Snede	291
Madsen, Syfrida Karoline	1899	1951	Vejle	37, 40, 44
<i>Madsen, Søren</i>	1746	1832	Ølsted Sogn	11, 187, 246, 247, 250
<i>Madsen, Søren</i>	1822	1900	Nørre Snede	10, 62, 140, 141, 173
Markussen, Johan Henrik	1833	1897	Kollerup Sogn	180, 182
Martinussen, Claus	1813	1884	Vester Sogn	159, 160
Mathiasen, Mathias	1764	1764	Jelling Sogn	376
Melchiorsen, Peder	1671	1745	Hatting Sogn	408, 409, 410, 464, 465
<i>Michelsen, Anders</i>	1681	1749	Jerlev Sogn	365, 430
<i>Mikkelsdatter, Johanne</i>	1718	1793	Barrit Sogn	12, 254, 343
Mikkelsen, Dines		-1752-	Bjerre Sogn	417
Mikkelsen, Mathias		1764	Jelling Sogn	376, 377
Mikkelsen, Svend		-1738-	Jerlev Sogn	430, 431
Mogensen, Maren	1835	1884	Gauerslund Sogn	100
Mortensen, Isaach		-1811-	Lundum Sogn	332, 333
<i>Mouritz</i>		-1709-	Egtved Sogn	360
<i>Mouritzen, Hans</i>	1709	1796	Egtved Sogn	13, 261, 360, 427
Møller, Grethe	1919	1924	Vejle	43
Møller, Jenny		-1919-	Vejle	43
Møller, Johan	1824	1893	Ølgod Sogn	175
Nielsdatter, Ane Kirstine	1831	1901	Sønder Omme	71
<i>Nielsdatter, Anne</i>	1702	1769	Kollerup Sogn	12, 258, 356
Nielsdatter, Anne	1728		Vester Sogn	395
Nielsdatter, Anne	1800		Brande Sogn	309
Nielsdatter, Anne Kirstine	1793		Brande Sogn	309
Nielsdatter, Anne Marie	1746		Vester Sogn	395
Nielsdatter, Dorthe	1790		Brande Sogn	309
Nielsdatter, Dorthe		-1750-	Grindsted Sogn	439

Nielsdatter, Else	1734		Vester Sogn	395
Nielsdatter, Johanne	1737		Vester Sogn	395
Nielsdatter, Johanne	1803	1870-	Brande Sogn	311, 312, 313
<i>Nielsdatter, Karen</i>	1678	1714	Bjerre Sogn	349, 422
Nielsdatter, Karen	1803	1872	Brande Sogn	311, 313
Nielsdatter, Karen		-1756-	Givskud Sogn	353, 354
<i>Nielsdatter, Kirsten</i>	1677	1757	Rårup Sogn	343, 344, 414
Nielsdatter, Kirsten	1766	1841	Brande Sogn	313, 314
Nielsdatter, Kristine Marie	1785		Brande Sogn	309
Nielsdatter, Maren	1731	1737	Vester Sogn	395
Nielsdatter, Maren		-1728-	Hornborg Sogn	404
Nielsdatter, Maren		-1757-	Sindbjerg Sogn	320
Nielsdatter, Marie	1743	1745	Vester Sogn	395
Nielsdatter, Marie	1824	1863	Givskud Sogn	170, 174
Nielsdatter, Mette	1781		Brande Sogn	309
Nielsdatter, Mette Kirstine	1772	1839	Vindelev Sogn	166, 235, 236, 237
Nielsdatter, Sidsel	1722		Vester Sogn	395
<i>Nielsen, Anders</i>	1680	1763	Hornborg Sogn	17, 322, 404
Nielsen, Anders	1745	1746	Vester Sogn	395
Nielsen, Anders	1751		Vester Sogn	395
Nielsen, Christen	1715	1781	Hvejsel Sogn	449, 450
Nielsen, Christen	1746	1825	Brande Sogn	304
Nielsen, Christen		-1740-	Bredsten Sogn	443
Nielsen, Christen		1762	Nørre Snede	398
<i>Nielsen, Hans</i>	1728	1806	Givskud Sogn	12, 194, 257, 354
Nielsen, Hans		1709	Jerlev Sogn	441
<i>Nielsen, Jens</i>	1650	1703	Bjerre Sogn	344, 350, 414, 419, 467
Nielsen, Jens	1725		Vester Sogn	395
Nielsen, Jens	1755		Vester Sogn	395
Nielsen, Jens		-1754-	Givskud Sogn	354
Nielsen, Laurids	1733	1818	Vester Sogn	292
Nielsen, Laurs		-1764-	Uth Sogn	347
Nielsen, Peder	1740		Vester Sogn	395
Nielsen, Peder	1783		Brande Sogn	309
Nielsen, Peder	1796	1827-	Brande Sogn	309, 310
Nielsen, Peder		-1769-	Brande Sogn	304
Nielsen, Peder		-1802-	Hatting Sogn	235
Nielsen, Peder		1728	Hornborg Sogn	404
<i>Nielsen, Thomas</i>	1664	1743	Vester Sogn	15, 288, 391
Nielsen, Thomas	1719		Vester Sogn	395
Nielsen, Troels	1787		Brande Sogn	309
Norsk, Jens	1713	1806	Jelling Sogn	447
Norsk, Peder		-1735-	Jelling Sogn	447
Olesdatter, Ane	1798		Hatting Sogn	236
<i>Olesdatter, Karen</i>	1795	1864	Hatting Sogn	10, 18, 69, 164, 239
Olesdatter, Maren	1772		Nørup Sogn	262
Olesen, Frederik	1777	1806-	Nørup Sogn	262, 264
<i>Olesen, Hans</i>	1774	1857	Nørup Sogn	13, 108, 200, 269, 373
Olesen, Hans	1804	1840-	Hatting Sogn	236, 237

Olesen, Jens	1799		Hatting Sogn	236
Olesen, Jens		1883	Grejs Sogn	117
<i>Olesen, Jens</i>		-1768-	Hatting Sogn	18, 234, 329
Olesen, Mads		-1793-	Jelling Sogn	383
Olesen, Mads		1716	Smidstrup Sogn	430
Olesen, Niels	1796		Hatting Sogn	236
Olesen, Ole	1776	1776	Nørup Sogn	262
Olesen, Ole	1779		Nørup Sogn	262
Olesen, Peder	1783		Nørup Sogn	262
Olesen, Peder	1792	1841	Øster Nykirke	140, 143, 144
Olesen, Peder	1802		Hatting Sogn	236
Olesen, Thomas	1792	1834-	Hatting Sogn	235
Olufsdatter, Bendt	1634	1689	Randbøl Sogn	427, 428
Olufsdatter, Benne	1719	1754-	Gadbjerg Sogn	426, 427, 428
<i>Olufsdatter, Johanne</i>	1741	1825	Nørup Sogn	13, 200, 261
Olufsdatter, Johanne		-1729-	Kollerup Sogn	356
Olufsdatter, Malene	1702		Kollerup Sogn	356
<i>Olufsdatter, Maren</i>	1715	1796	Nørup Sogn	13, 261, 360, 426, 427
<i>Olufsdatter, Maren</i>		1729	Bjerre Sogn	344, 350, 414, 419, 467
Olufsen, Jacob	1684		Kollerup Sogn	356, 357
Olufsen, Jens		-1688-	Bjerre Sogn	417
Olufsen, Peder	1717	1789	Kollerup Sogn	356, 357
Olufsen, Peder		1761	Gadbjerg Sogn	426, 427, 428
<i>Olufsen, Thomas</i>		-1766-	Kollerup Sogn	12, 258, 356
Ottesdatter, Inger Kirstine	1828	1870-	Brande Sogn	312, 313
Ottesen, Hans	1836		Brande Sogn	312
Ottesen, Knud Peder	1841		Brande Sogn	312
Ottesen, Niels Peder	1831		Brande Sogn	312
Ottesen, Peder	1836	1836	Brande Sogn	312
Ottesen, Knud	1789	1789	Brande Sogn	310
Pedersdatter, Ane	1758	1802-	Hatting Sogn	234, 235
Pedersdatter, Ane Margrethe	1781	1823	Øster Nykirke	241, 242
Pedersdatter, Anne	1708		Nørup Sogn	457
Pedersdatter, Anne	1711	1739	Egtved Sogn	362
<i>Pedersdatter, Anne</i>	1718	1786	Kollerup Sogn	14, 275, 374
<i>Pedersdatter, Anne</i>	1721	1795	Skibet Sogn	14, 280, 380
Pedersdatter, Anne	1743	1830	Thyregod Sogn	291, 292
Pedersdatter, Anne	1763		Vester Sogn	291
Pedersdatter, Anne	1784		Skibet Sogn	281
Pedersdatter, Anne	1790	1804	Ikast Sogn	221
Pedersdatter, Anne Cathrine	1786		Skibet Sogn	281
Pedersdatter, Bodil Marie	1790		Brande Sogn	306
Pedersdatter, Dorthe	1740	1785	Brande Sogn	300, 304
Pedersdatter, Dorthe	1793		Ikast Sogn	139, 221, 222
Pedersdatter, Inger	1745	1826	Brande Sogn	310, 311
Pedersdatter, Johanne	1679	1685	Randbøl Sogn	428
<i>Pedersdatter, Johanne Marie</i>	1787	1871	Brande Sogn	10, 16, 136, 150, 221
Pedersdatter, Karen	1704	1763	Skibet Sogn	446, 447
Pedersdatter, Karen	1716		Bjerre Sogn	424

<i>Pedersdatter, Karen</i>	1740	1811	Hatting Sogn	18, 234, 329, 410
Pedersdatter, Karen	1743		Hedensted Sogn	249, 250
<i>Pedersdatter, Karen</i>	1791	1858	Skibet Sogn	14, 110, 207, 282
Pedersdatter, Kirsten	1706	1772	Jelling Sogn	446, 447
<i>Pedersdatter, Kirsten</i>	1710	1796	Bjerre Sogn	12, 254, 349, 423, 424
Pedersdatter, Kirsten	1734		Bjerre Sogn	424
Pedersdatter, Kirsten	1751	1798-	Hatting Sogn	410
Pedersdatter, Kirsten	1781	1785	Brande Sogn	305
Pedersdatter, Kirsten	1783		Brande Sogn	220, 221
Pedersdatter, Kirsten	1786		Brande Sogn	306
<i>Pedersdatter, Maren</i>	1697	1779	Vester Sogn	15, 213, 288, 392
Pedersdatter, Maren	1699		Nørup Sogn	457
Pedersdatter, Maren	1725		Bjerre Sogn	424
Pedersdatter, Maren	1738	1739	Hedensted Sogn	249
<i>Pedersdatter, Maren</i>	1741	1778	Ølsted Sogn	11, 89, 187, 250, 251
Pedersdatter, Maren	1751	1833	Ejstrup Sogn	307, 308
Pedersdatter, Maren	1759	1805	Nørup Sogn	267, 270
Pedersdatter, Maren	1775		Vester Sogn	291
Pedersdatter, Maren	1793	1793	Skibet Sogn	282
Pedersdatter, Maren	1794	1840-	Skibet Sogn	282, 284
<i>Pedersdatter, Maren</i>		-1741-	Hvejsel Sogn	376, 446
Pedersdatter, Maren		1684	Randbøl Sogn	428
<i>Pedersdatter, Maren</i>		1755	Uldum Sogn	17, 322, 400
Pedersdatter, Mette	1678	1716	Jerlev Sogn	434
<i>Pedersdatter, Mette</i>	1750	1829	Ejstrup Sogn	16, 138, 218
Pedersdatter, Mette		1810	Sindbjerg Sogn	238
Pedersen, Anders	1753	1842	Brande Sogn	220, 298, 299, 300, 307
Pedersen, Andreas Elias	1896	1930-	Vindelev Sogn	115, 116
Pedersen, Ane Elisabeth	1866	1891	Kollerup Sogn	113, 114
Pedersen, Ane Mette	1838		Hvejsel Sogn	143
Pedersen, Christen	1674	1720	Egtved Sogn	452, 453
Pedersen, Christen	1710	1749	Øster Nykirke	386, 387
<i>Pedersen, Christen</i>	1725	1760	Egtved Sogn	14, 280, 386, 453
Pedersen, Christen	1747	1776	Hedensted Sogn	250
Pedersen, Christen	1788	1829-	Skibet Sogn	282, 286
Pedersen, Christen	1794		Brande Sogn	306
Pedersen, Christian	1785		Vester Sogn	291
Pedersen, Else Marie	1894	1917	Ho Sogn	42
Pedersen, Erik	1705		Nørup Sogn	457
Pedersen, Erik	1741	1819	Hatting Sogn	331, 332, 333
Pedersen, Hanne Marie	1836		Hvejsel Sogn	143
Pedersen, Hans	1722		Bjerre Sogn	424
Pedersen, Hans	1722		Egtved Sogn	453
Pedersen, Hans	1742	1799-	Hatting Sogn	234, 235, 331, 410
<i>Pedersen, Hans</i>		1765	Hornborg Sogn	408, 410, 464
Pedersen, Hans		1680	Randbøl Sogn	428
Pedersen, Jens	1706	1787	Ulsted Sogn	477
Pedersen, Jens	1732	1733	Hedensted Sogn	249
Pedersen, Jens	1733	1780	Hedensted Sogn	187, 189, 249, 250, 251
Pedersen, Jens	1766	1842	Brande Sogn	219, 298, 299, 303, 313
Pedersen, Jens	1769	1829	Hover Sogn	208, 283, 284, 286, 384

Pedersen, Jens Peder	1849	1938	Ejstrup Sogn	123
Pedersen, Jensine	1864		Hvirring Sogn	180
Pedersen, Johanne Hansine	1872		Kollerup Sogn	114, 115
Pedersen, Johanne Marie	1840	1880	Hvejsel Sogn	149
Pedersen, Jørgen	1816	1888	Øster Snede	92
Pedersen, Karen Marie	1832	1857	Nørre Snede	139, 140, 141, 143, 149
Pedersen, Kirstine Marie Katrine	1867		Kollerup Sogn	113
Pedersen, Mads	1773	1836	Brande Sogn	304, 305
Pedersen, Mads	1780		Vester Sogn	291
Pedersen, Mads		-1723-	Nørre Snede	289, 392
Pedersen, Mads		-1725-	Vester Sogn	392
Pedersen, Mikkel	1731		Egtved Sogn	453
Pedersen, Mikkel	1754	1757	Hatting Sogn	410
Pedersen, Morten	1727		Egtved Sogn	453
Pedersen, Niels	1754	1834	Brande Sogn	298, 299, 300, 309
Pedersen, Niels	1769		Brande Sogn	304
Pedersen, Niels	1777	1778	Vester Sogn	291
Pedersen, Oline Katrine Larsine	1880	1898	Vindelev Sogn	114
<i>Pedersen, Oluf</i>	1682	1748	Gadbjerg Sogn	362, 426
Pedersen, Otte	1764	1851	Brande Sogn	219, 298, 299, 303, 310
<i>Pedersen, Peder</i>	1719	1782	Brande Sogn	16, 218, 298
Pedersen, Peder	1729		Bjerre Sogn	424
Pedersen, Peder	1744	1798-	Hatting Sogn	410
Pedersen, Peder	1746	1803	Brande Sogn	298, 299, 300, 303, 305
<i>Pedersen, Peder</i>	1747	1810	Ikast Sogn	16, 218, 300, 303, 308
Pedersen, Peder	1768	1769	Vester Sogn	291
Pedersen, Peder	1770		Vester Sogn	291
Pedersen, Peder	1771		Brande Sogn	304
Pedersen, Peder	1778	1779	Brande Sogn	305
Pedersen, Peder	1783	1813-	Brande Sogn	306, 307
Pedersen, Peder	1785	1786	Brande Sogn	220
Pedersen, Peder	1789	1867	Ikast Sogn	221, 222
Pedersen, Peder	1817	1843	Brande Sogn	307
Pedersen, Peder	1875	1876	Kollerup Sogn	114
Pedersen, Peder	1877	1901-	Vindelev Sogn	114, 115
Pedersen, Peder Christensen	1840	1935	Gesten Sogn	113, 117
Pedersen, Poul	1696		Nørup Sogn	457
Pedersen, Poul	1715	1772	Jerlev Sogn	432, 433
Pedersen, Poul		1690	Nørup Sogn	456
Pedersen, Rasmus	1712	1742-	Bjerre Sogn	423, 424
Pedersen, Rasmus	1736	1736	Hedensted Sogn	249
Pedersen, Rasmus	1739	1742	Hedensted Sogn	249
Pedersen, Rasmus	1745	1745	Hedensted Sogn	249
Pedersen, Rasmus	1782	1852	Ødsted Sogn	91, 197, 198
Pedersen, Søren	1719	1745-	Bjerre Sogn	424
Pedersen, Søren	1747	1747	Hatting Sogn	410
Pedersen, Søren	1748	1756	Hatting Sogn	410
<i>Pedersen, Søren</i>	1791	1866	Hover Sogn	14, 112, 207, 277, 278
Pedersen, Søren		-1840-	Skibet Sogn	284, 286
Pedersen, Terkel	1736	1791	Uldum Sogn	374, 375, 378
Pedersen, Thomas	1765	1801-	Vester Sogn	213, 216, 291

Pedersen, Thomas	1772		Skibet Sogn	446
<i>Poulsdatter, Karen</i>	-1712-		Nørup Sogn	386, 456
Poulsen, Las	1677	1710	Jerlev Sogn	430, 431, 432
Poulsen, Morten	1681		Nørup Sogn	456
Poulsen, Olof	1685		Nørup Sogn	456
Poulsen, Peder		-1750-	Nørup Sogn	386, 387
Pusholm, Jens Jørgensen	1703	1704	Bjerre Sogn	415
<i>Pusholm, Jens Jørgensen</i>	1716	1763	Bjerre Sogn	12, 343, 344, 417, 418
<i>Pusholm, Jens Jørgensen</i>	1778	1809	Bjerre Sogn	12, 90, 193, 255, 256
<i>Pusholm, Jens Nielsen</i>	1650	1703	Bjerre Sogn	344, 350, 414, 419, 467
<i>Pusholm, Jens Rasmussen</i>	1703	1781	Bjerre Sogn	12, 254, 349, 350, 420
<i>Pusholm, Jørgen Jensen</i>	1677	1717	Bjerre Sogn	344, 414, 420, 467, 469
<i>Pusholm, Jørgen Jensen</i>	1748	1797	Rårup Sogn	12, 193, 254, 346
<i>Pusholm, Kirsten Jensdatter</i>	1749	1823	Bjerre Sogn	12, 193, 254, 352
Pusholm, Niels Jensen	1755	1838	Rårup Sogn	255, 256, 346
Pusholm, Niels Jørgensen	1712	1743	Bjerre Sogn	346, 415, 417
Pusholm, Oluf Jensen	1685		Bjerre Sogn	467
Pusholm, Oluf Jensen	1686	1752	Bjerre Sogn	415, 416, 417
Pusholm, Rasmus Jensen	1737	1765-	Bjerre Sogn	352
Rasmusdatter, Abeline		-1792-	Hvejsel Sogn	384
<i>Rasmusdatter, Anne</i>	1711	1800	Hedensted Sogn	11, 187, 249, 341, 342
Rasmusdatter, Else	1717	1719	Hedensted Sogn	341
Rasmusdatter, Else	1718		Bjerre Sogn	420
Rasmusdatter, Karen	1706	1706	Bjerre Sogn	420
Rasmusdatter, Karen	1710	1710	Bjerre Sogn	420
Rasmusdatter, Karen	1714	1720	Bjerre Sogn	420
Rasmusdatter, Karen		-1752-	Ølsted Sogn	337
Rasmusdatter, Mette	1707	1707	Hedensted Sogn	341
Rasmusdatter, Mette	1761	1841	Hatting Sogn	235, 236, 331, 332, 333
Rasmusdatter, Sidsel	1711	1719	Bjerre Sogn	420
Rasmussen, Ane Marie	1855	1855	Klovborg Sogn	151
Rasmussen, Fritz	1877	1961	Ketting Sogn	30
Rasmussen, Hans	1768	1832	Hatting Sogn	332, 333
Rasmussen, Hans	1817	1879	Gangsted Sogn	69, 151, 152
<i>Rasmussen, Jacob</i>	1634	1698	Bjerre Sogn	350, 419, 471
<i>Rasmussen, Jens</i>	1703	1781	Bjerre Sogn	12, 254, 349, 350, 420
<i>Rasmussen, Jens</i>		-1719-	Hedensted Sogn	341, 412
Rasmussen, Jens		1848	Klovborg Sogn	150
Rasmussen, Jens Peter	1847	1848	Klovborg Sogn	150
Rasmussen, Jens Peter	1852	1852	Klovborg Sogn	151
Rasmussen, Jensine	1848	1862	Klovborg Sogn	151
Rasmussen, Johanne Marie	1844	1870-	Klovborg Sogn	150, 151
Rasmussen, Laurits	1707	1707	Bjerre Sogn	420
Rasmussen, Mads	1841		Nørre Snede	150
Rasmussen, Terkel	1714	1778	Hedensted Sogn	341, 342
Rasmussen, Wolle	1721		Bjerre Sogn	420
Rugsted, Rasmus Pedersen	1782	1852	Ødsted Sogn	91, 197, 198

<i>Schäfer, Christian</i>	1873	1918	Ribe	21
<i>Schæfer, Gerda</i>	1918	1992	Vejle	22, 28, 42
<i>Schæfer, Johannes</i>	1917	1988	Vejle	29, 42
Simonsdatter, Ellen Marie		-1772-	Langskov Sogn	296
Skomager, Lars Thomsen	1702	1773	Smidstrup Sogn	435, 436, 437
Skov, Thomas Jensen	1735	1788	Hatting Sogn	235
<i>Skrædder, Jens Jensen</i>	1675	1729	Jerlev Sogn	365, 434
<i>Skøtt, Jacob Rasmussen</i>	1634	1698	Bjerre Sogn	350, 419, 471
<i>Snedker, Jens Jensen</i>	1672	1752	Ølsted Sogn	11, 243, 244, 335
<i>Snedker, Mads Jensen</i>	1710	1781	Ølsted Sogn	11, 187, 188, 243, 336
<i>Steffensen, Jens</i>	1697	1764	Uldum Sogn	17, 322, 324, 400
Stephansdatter, Kirsten	1693	1743	Hatting Sogn	408, 409, 464, 465
Stephansdatter, Mette		-1724-	Uldum Sogn	464, 465
Svendsen, Las	1749		Jerlev Sogn	430
Søndergård, Niels	1836	1836	Nørre Snede	147
<i>Sørensdaughter, Ane</i>	1711	1799	Hatting Sogn	18, 331, 408
<i>Sørensdaughter, Ane Lisbeth</i>	1821	1878	Hover Sogn	10, 14, 103, 108, 209
Sørensdaughter, Anne	1718	1718	Ølsted Sogn	339
Sørensdaughter, Anne	1757	1781-	Sindbjerg Sogn	226, 320, 321
Sørensdaughter, Anne Cathrine		-1753-	Randbøl Sogn	443
Sørensdaughter, Anne Marie	1713		Ølsted Sogn	339
Sørensdaughter, Birgitte Kirstine	1784		Ølsted Sogn	190, 191
<i>Sørensdaughter, Birthe</i>	1721	1763	Ølsted Sogn	11, 187, 243, 339
Sørensdaughter, Else	1768	1768	Jelling Sogn	320
Sørensdaughter, Else Marie	1776	1810-	Nørre Snede	214, 215, 216, 217
Sørensdaughter, Else Marie		-1867-	Ikast Sogn	223
Sørensdaughter, Johanne	1715		Ølsted Sogn	244, 339
Sørensdaughter, Johanne	1826		Hover Sogn	210
Sørensdaughter, Karen	1718	1782	Lindeballe Sogn	442
Sørensdaughter, Karen	1730	1809	Hvejsel Sogn	450
<i>Sørensdaughter, Karen</i>		-1740-	Ølsted Sogn	11, 243, 338
Sørensdaughter, Kirsten	1781	1868	Sindbjerg Sogn	239
Sørensdaughter, Kirsten	1792	1792	Ølsted Sogn	190
Sørensdaughter, Maren	1723	1723	Ølsted Sogn	339
Sørensdaughter, Maren	1724	1814	Gadbjerg Sogn	439
Sørensdaughter, Maren	1762		Sindbjerg Sogn	320
Sørensdaughter, Maren	1765	1769	Jelling Sogn	377, 378
Sørensdaughter, Maren	1777	1864	Nørre Snede	214, 216, 217
Sørensdaughter, Maren	1831	1857-	Hover Sogn	210, 211, 212
Sørensdaughter, Maren Kirstine	1781		Ølsted Sogn	190
Sørensdaughter, Mette	1742	1744	Sindbjerg Sogn	319
Sørensdaughter, Mette	1744		Sindbjerg Sogn	319
Sørensdaughter, Mette	1765		Vindelev Sogn	320
Sørensdaughter, Mette	1818	1842-	Hover Sogn	209, 210, 211
Sørensdaughter, Mette		1741	Sindbjerg Sogn	318
<i>Sørensdaughter, Mette Marie</i>	1757	1791	Hover Sogn	14, 207, 275
Sørensdaughter, Mette Marie	1816		Hover Sogn	209
Sørensdaughter, Sophie	1747	1747	Sindbjerg Sogn	319
Sørensen, Anders	1843		Grædstrup Sogn	145
<i>Sørensen, Ane Kirstine</i>	1864	1915	Øster Nykirke	10, 19, 32, 70
Sørensen, Ane Marie	1838	1901	Givskud Sogn	96

Sørensen, Ane Marie	1841		Grædstrup Sogn	145
Sørensen, Ane Marie	1850	1851	Søvind Sogn	68
Sørensen, Ane Sørine	1904		Givskud Sogn	77, 78
Sørensen, Anna	1903	1905	Hornstrup Sogn	83
Sørensen, Anna Elisabet	1911		Hvejsel Sogn	79, 80
Sørensen, Christen	1755		Sindbjerg Sogn	319
<i>Sørensen, Christen</i>	1776	1858	Ølsted Sogn	10, 11, 48, 89, 188
Sørensen, Christen	1826		Hover Sogn	210
Sørensen, Christen		-1820-	Nørup Sogn	271
Sørensen, Clara	1899		Hornstrup Sogn	81, 84
Sørensen, Claus	1768	1772	Jelling Sogn	377, 378
Sørensen, Dosæus		1880	Skærup Sogn	100
Sørensen, Else Marie	1897		Givskud Sogn	77, 78
Sørensen, Georg	1871	1950	Øster Nykirke	71, 80
Sørensen, Gunnar	1913	1940-	Gadbjerg Sogn	83, 85
Sørensen, Hanne Marie	1855	1928	Søvind Sogn	68, 72
Sørensen, Hans	1751	1751	Sindbjerg Sogn	319
<i>Sørensen, Hans</i>	1752	1825	Sindbjerg Sogn	17, 164, 225, 319
Sørensen, Hans	1772	1810-	Nørre Snede	214, 216
Sørensen, Hans	1852	1882	Søvind Sogn	68, 72, 73
Sørensen, Hans Karl	1900		Givskud Sogn	77
Sørensen, Hans Kristian	1904		Hornstrup Sogn	83
Sørensen, Hans Marinus	1887	1892	Øster Nykirke	34, 37
Sørensen, Hans Sigvald	1905		Hvejsel Sogn	79
Sørensen, Helga Marie	1907		Hvejsel Sogn	79
Sørensen, Helvig P. Nikolai Viland	1867	1930	Øster Nykirke	19, 34, 70, 78
Sørensen, Jacob	1711	1787	Nørup Sogn	438, 439, 440
Sørensen, Jens	1734		Ølsted Sogn	339
Sørensen, Jens	1778	1779	Ølsted Sogn	188, 190
Sørensen, Jens	1779		Ølsted Sogn	89, 190
Sørensen, Jens	1823		Hover Sogn	209
Sørensen, Jørgen	1720	1720	Ølsted Sogn	339
Sørensen, Jørgen	1735		Ølsted Sogn	339
Sørensen, Jørgen	1797	1889	Givskud Sogn	144, 145, 149
Sørensen, Jørgen	1853		Hvejsel Sogn	149
Sørensen, Karl	1901		Tørring Sogn	79
<i>Sørensen, Knud</i>	1730	1814	Bredsten Sogn	13, 201, 266, 369, 444
Sørensen, Mads	1775		Ølsted Sogn	188
<i>Sørensen, Mads</i>	1785	1837	Nørre Snede	10, 15, 136, 216, 217
Sørensen, Mads	1787		Ølsted Sogn	190
Sørensen, Mads	1847	1847	Grædstrup Sogn	146
Sørensen, Mads Carl	1858	1899	Søvind Sogn	68, 74
Sørensen, Maren	1838		Grædstrup Sogn	145, 146
Sørensen, Maren	1873	1934	Hover Sogn	53
Sørensen, Maren	1892		Givskud Sogn	77
Sørensen, Mariane	1847	1847	Grædstrup Sogn	146
Sørensen, Mary Sørine	1895	1940-	Tørring Sogn	79, 80
Sørensen, Mette Hansine Maren	1898		Givskud Sogn	81, 84
Sørensen, Mikkel	1703	1772	Jelling Sogn	446, 447
Sørensen, Morten	1903		Hvejsel Sogn	79, 80
Sørensen, Niels	1748		Sindbjerg Sogn	319

Sørensen, Niels Kristian	1895	1940-	Givskud Sogn	77
Sørensen, Ole		-1822-	Nørup Sogn	271, 272, 273
<i>Sørensen, Peder</i>	1766	1832	Jelling Sogn	14, 209, 275, 377, 378
Sørensen, Peder	1773	1779	Hedensted Sogn	187, 190
Sørensen, Peder	1814		Hover Sogn	209
Sørensen, Peder	1829		Hover Sogn	210, 211
Sørensen, Peter	1861	1943	Vinding Sogn	69, 75, 76, 81
Sørensen, Sidsel Marie	1849	1861	Grædstrup Sogn	146
Sørensen, Søren	1729		Ølsted Sogn	339
Sørensen, Søren	1790	1791	Ølsted Sogn	190
Sørensen, Søren	1799		Ølsted Sogn	190
Sørensen, Søren	1899		Tørring Sogn	79
Sørensen, Søren Marinus	1882	1905-	Hvejsel Sogn	75, 76, 77
Sørensen, Thomas	1774		Uth Sogn	195
Sørensen, Thomas	1780	1806	Nørre Snede	214, 215
<i>Terkelsdatter, Ane</i>	1756	1808	Uldum Sogn	17, 164, 225, 324
Terkelsdatter, Anne Cathrine	1751	1801-	Bredsten Sogn	380, 382, 383, 384, 385
Terkelsdatter, Anne Marie	1762		Hvejsel Sogn	450
<i>Terkelsdatter, Appelone</i>	1680	1753	Rårup Sogn	343
Terkelsdatter, Elisabeth		-1766-	Hornborg Sogn	342
Terkelsdatter, Johanne Kirstine	1767		Uldum Sogn	324
Terkelsdatter, Karen	1754		Uldum Sogn	324
Terkelsdatter, Karen	1763	1851	Skibet Sogn	382, 383
Terkelsdatter, Karen	1769	1770	Uldum Sogn	324
Terkelsdatter, Maren	1752		Uldum Sogn	324
Terkelsdatter, Maren	1754	1787	Bredsten Sogn	380, 383
Terkelsdatter, Maren	1756	1776-	Jelling Sogn	374, 376, 378
Terkelsdatter, Maren	1776	1779	Uldum Sogn	327
Terkelsdatter, Mette	1760	1792-	Uldum Sogn	324, 327, 328
Terkelsen, Anders	1759		Uldum Sogn	324
Terkelsen, Christen	1765		Uldum Sogn	324
Terkelsen, Diderich	1748	1781	Bredsten Sogn	380, 382
Terkelsen, Jacob	1754	1778-	Jelling Sogn	275, 374, 376, 378, 379
Terkelsen, Jens	1757	1792-	Uldum Sogn	324, 327, 328
Terkelsen, Mads	1766	1822	Skibet Sogn	281, 283, 382, 384, 385
Terkelsen, Niels	1780		Uldum Sogn	327
<i>Terkelsen, Peder</i>	1757	1798	Skibet Sogn	14, 280, 381, 382, 383
Terkelsen, Søren	1759	1801-	Hvejsel Sogn	450
Terkelsen, Terkel	1763	1764	Jelling Sogn	374, 375
Terkildsdatter, Maren	1710	1770-	Nørre Snede	397
<i>Terkildsdatter, Maren</i>	1720	1783	Nørre Snede	15, 214, 294, 397
<i>Terkildsen, Thomas</i>		-1734-	Nørre Snede	397, 461
Thomasdatter, Ane Marie	1783	1826	Vindelev Sogn	90
Thomasdatter, Anne	1701	1743	Vester Sogn	288, 392, 393, 394
Thomasdatter, Anne	1731	1753-	Vester Sogn	290, 291
<i>Thomasdatter, Anne</i>	1743	1814	Kollerup Sogn	12, 194, 257, 356, 358
Thomasdatter, Anne	1799		Givskud Sogn	195
Thomasdatter, Anne Marie	1741	1786	Hornborg Sogn	326, 327
Thomasdatter, Dorthe		-1717-	Vester Sogn	392, 393

Thomasdatter, Else		-1723-	Vester Sogn	289, 392, 393
Thomasdatter, Ingeborg	1736	1803	Vester Sogn	213, 214, 290, 292
Thomasdatter, Maren	1735		Kollerup Sogn	358
Thomasdatter, Maren		-1739-	Hedensted Sogn	342
Thomasdatter, Mette		-1725-	Vester Sogn	392, 393
Thomsen, Knud		1787	Brande Sogn	310
Thomsen, Lars	1702	1773	Smidstrup Sogn	435, 436, 437
Thomsen, Laurits	1740	1776	Kollerup Sogn	358, 359
Thomsen, Niels	1732	1801-	Kollerup Sogn	357, 359
Thomsen, Peder	1727	1793	Vester Sogn	213, 290, 291, 292
Thomsen, Peder	1775		Brande Sogn	304, 305
Thomsen, Søren	1734		Vester Sogn	213, 290
<i>Thomsen, Søren</i>	1742	1810	Vester Sogn	15, 136, 213, 290, 296
<i>Thomsen, Terkild</i>		-1770-	Nørre Snede	15, 214, 296, 397, 463
<i>Thomsen, Thomas</i>	1707	1784	Vester Sogn	15, 213, 288, 392, 393
Thomsen, Thomas	1729		Vester Sogn	290
<i>Thuesdatter, Johanne</i>	1671	1751	Ølsted Sogn	11, 243, 335
Tobiasen, Marinus Pedersen		-1916-	Skærup Sogn	102
Troelsdatter, Kirsten	1755	1827	Brande Sogn	309, 310
Troelsen, Andreas	1879	1879	Søvind Sogn	73
Troelsen, Andreas Peter	1848	1910-	Søvind Sogn	73
Troelsen, Maren	1879	1879	Søvind Sogn	73
Troelson, Matilda	1885	1920-	Nebraska	73
Troelson, Rasmus	1881	1964	Nebraska	73
Venborg, Anna Kirstine	1920		Vejle	43, 44
Venborg, Emil Sørensen	1917		Bramminge Sogn	43
Venborg, Inge Marie	1921		Vejle	43
Venborg, Karen	1924		Vejle	43
Venborg, Mary Christine Sørensen	1915		Bramminge Sogn	42
Venborg, Aage Emil Sørensen	1889	1980	Vejle	42, 46
<i>Villadsen, Hans</i>	1790	1862	Sindbjerg Sogn	10, 17, 67, 69, 164
Villadsen, Hans	1819	1888	Uldum Sogn	167, 168, 175
<i>Villadsen, Hans</i>		1753	Sindbjerg Sogn	17, 226, 227, 319
<i>Villadsen, Hans Sørensen</i>	1752	1825	Sindbjerg Sogn	17, 164, 225, 319
Villadsen, Søren		1747	Sindbjerg Sogn	226
Vognsen, Knud	1693	1763	Tyrsted Sogn	347
Wielandt, Cathrine	1858	1858	Hvirring Sogn	180
Wielandt, Frederik Erhard	1856	1887-	Hvirring Sogn	180, 182
Wielandt, Gjertrud	1858	1887-	Hvirring Sogn	180, 182
Wielandt, Gjertrud Cathrine	1845	1855	Hvirring Sogn	179
Wielandt, Hans Hansen	1850	1887-	Hvirring Sogn	180, 181, 182
Wielandt, Helvad Peter Nicolai	1816	1863	Rosmus Sogn	70, 168, 179, 180
Wielandt, Helvad Peter Nicolai	1871	1879	Hvirring Sogn	181
Wielandt, Helvad Peter Nicolai	1879		Hvirring Sogn	181
Wielandt, Helvaderus Nicolaj Peter	1816	1863	Rosmus Sogn	70, 168, 179, 180
Wielandt, Karen Sophie	1848	1865	Hvirring Sogn	179, 181
Wielandt, Kirstine Marie	1853	1887-	Hvirring Sogn	180, 182

Ødegård, Søren Hansen

1711

1777

Jelling Sogn

17, 225, 226, 227, 317